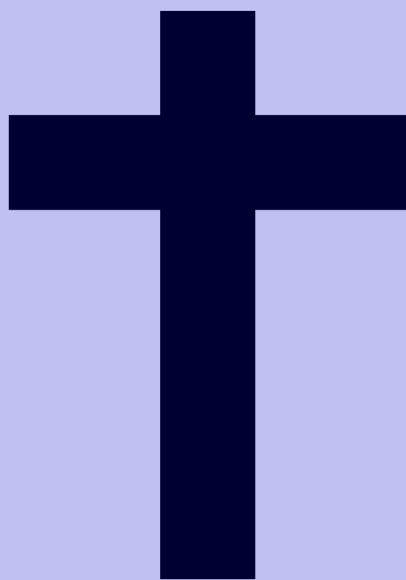

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	79
SAN LUCAS	126
SAN JUAN	205
LOS HECHOS	261
ROMANOS	328
1 CORINTIOS	363
2 CORINTIOS	398
GÁLATAS	421
EFESIOS	435
FILIPENSES	447
COLOSENSES	455
1 TESALONICENSES	463
2 TESALONICENSES	470
1 TIMOTEO	474
2 TIMOTEO	484
TITO	491
FILEMÓN	496
HEBREOS	498
SANTIAGO	527
1 SAN PEDRO	536
2 SAN PEDRO	546
1 SAN JUAN	552
2 SAN JUAN	559
3 SAN JUAN	560
SAN JUDAS	561
EL APOCALIPSIS	564

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

¹ Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípidená. Yái Jesucristoca yácata nataquérinámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípidenáté Isaac. Isaac ìiri ípidenáté Jacob. Jacob ìiri ípidenáté Judá. Judá, nía nacái yéénánái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi. ³ Judá yéenibe asìanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípidenáté Tamar. Fares ìiri ípidenáté Esrom. Esrom ìiri ípidenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípidenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípidenáté Naasón. Naasón ìiri ípidenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípidenáté Booz. Booz yáatúa uípidenáté Rahab. Booz ìiri ípidenáté Obed. Obed yáatúa uípidenáté Rut. Obed ìiri ípidenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípidenáté rey David. Rey David ìiri ípidenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urías yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípidenáté Roboam. Roboam ìiri ípidenáté Abías. Abías ìiri ípidenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípidenáté Josafat. Josafat ìiri ípidenáté Joram. Joram ìiri ípidenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípidenáté Jotam. Jotam ìiri ípidenáté Acáz. Acáz ìiri ípidenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípidenáté Manasés. Manasés ìiri ípidenáté Amón. Amón ìiri ípidenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca asìanái ípidenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíté israelitanái natécaténá nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái iyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, Jeconías idèniacaté ìiriwa ípidenéeri Salatíel. Salatíel ìiri ípidenáté Zorobabel. ¹³ Zorobabel ìiri ípidenáté Abiud. Abiud ìiri ípidenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípidenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípidenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípidenáté Aquim. Aquim ìiri ípidenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípidenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípidenáté Matán. Matán ìiri ípidenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípidenáté José. Yái José yeedácaté iríwa María, úái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, íimáanáca wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí, wía israelitaca, icùacaténá wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi iyéeyéicaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétaté iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàyacaté catorce namanùbaca David itaquénáinámi iyéeyéicaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu cáli néeséeyéi natécatalétaté israelitanái presoíri iyú Babilonia néré. Néeseté idécanáamité israelitanái nàyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàyacaté, nadèniacaté nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétaté iicá èeri, yái wacuèrinásàiri ípidenéerica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siùcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanácaté iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucùaca ucásàanápínátéwa José yáapicha, càmíchúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéerìcuca sùmài, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica íiwitáise, càmítaté iwàwa íbáiniadaca úa áibanái yàacuésemi. Iná íináidacawa imàacáanápíná íchawa úa íbàacanéeri iyú càmícaíná ìiri yái udéerìcuírica. Càmítaté José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ùyacàle mìnánái irí ipíchanaté nanúaca úa. ²⁰ Yá José íináidacatéwa imàacáanápíná íchawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel íimaca José irí:

“José, rey David itaquérinami, picá cáalu peedáca María piacawéetúapínáca úara, udéerìcucáiná sùmàì Espíritu Santo ííwítáise iyú. ²¹ Sùmàiquéera yái imusuérìpínáca María íícha. Pimàni ípidená Jesús. Ípidenápiná càì yácáiná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanáí ííwítáise wa nabáyawaná ííchawa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa”, íimaca yái ángelca.

²² Càité ángel icàlidaca José iríni macáita ichàbáanápínátéwa càide iyúwaté profeta icàlidáanaté Dios itàacái wenàiwicanáí irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta íimacaté nalí Dios inùmaliçuíse:

“Abéechúa mànacàu càmíichúacáwaca iimá asìali yáapícha, udéerìcupínáca. Imusúapínáca uícha abéeri sùmàì, namàníripíná ípidená Emanuel”, íimacaté yái profetaca. (Yái ípidená Emanuel íimáanáca: “Dioscata wáapícha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicaté càide iyúwa Dios yàasu ángel ichùullánani. Yáté èerica yeedácaté úái Maríaca yàacawéetúapínáca.

²⁵ Càmíritàacá quéwa José iimá úapícha àta uìri imusúacatalétaté iicá èeri yái idàbáanéerica uìrica. Yá José imànicaté ípidená Jesús.

2

La visita de los sabios de Oriente

¹ Jesús imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli íinata, rey Herodes icùacaalíté yái cálica. Néenialíté abénaméeyéi asìanái cáaliácáiyéi nàanàaca Jerusalén ìyacàlená irìculé. Déecúiséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli néeséeyéi, yéewáidéeyéicawa nacái dùlupùta ìwali. ² Nasutáca néemìawa Jerusalén ìyacàlená mìnánai:

—¿Alénásica judío icuèrinápiná siùquéerica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáaliacawa idéca asáicani waicácáinaté áiba dùlupùtaca íimáanáca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápinácuéca, píacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíniná —námaca.

³ Yá rey Herodes yéemìaca cáaliácáiyéi iináwaná, íná máini cáaluca íináidacawa, càmíicáiná iwàwa áiba yeedáca íícha yái cálica. Jerusalén ìyacàlená mìnánai nacái cáaluca nía canánama, càmíicáiná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita ìwalíse yái nacuèrinápináca wàlisàica. ⁴ Néese rey Herodes iwacáidaca sacerdote íiwacanánai, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemìawa nía alénápinácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ⁵ Yá námaca Herodes irí:

—Belén ìyacàlená néenipínáca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli íinata, yácáinaté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmaliçuíse bàaluité. Dios íimacaté:

⁶ ‘Pía, Belén ìyacàlenáca, Judea yàasu cáli íinatéeri ìyaca, caináwanáca pía áiba yàcalé íícha canánama ìyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, yácáiná Nacuèriná imusúapínáca Belén ìyacàlená irìcu icuèripíná nùasu wenàiwica, níai Israel itaquénáinámica’,

càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmaliçuíse —námaca.

⁷ Néese Herodes imáidaca cáaliácáiyéi ibàacanéeri iyú áibanái íícha. Imáida isutáca yéemìawa nía yáaliacaténáwa cayába cànácaalíté èeri idàbacaté naicáca úái dùlupùtaca uchanàacawa. ⁸ Néese Herodes idécanáami yéemìacani, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicué pianàacani, yá picàlidacué nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa irí nùacaténá nacái icàaluíniná —meedáta càì íimaca nalí, ichìwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén ìyacàlená nérépiná.

⁹ Idécanáami néemiaca Herodes itàacái, yá nàacawa ícha níái cáalíacáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naiquéechúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néesewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwicáu yái sùmài iyacatáica. ¹⁰ Néese naicácáiná dùlupùta, yá casímáica nía manuísíwata. ¹¹ Yá nawàlùacatéwa capìi irìculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa irí nàului ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá irí oro, incienso nacái, mirra nacái, níái cawèniyéi pumènica isàni. ¹² Néese Dios yàalàaca nía náamacani irìcuísewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Inaté nèepùacawa áiba àyapu irìcubàata Herodes ícha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³ Néese idécanáamité nàacawa níái cáalíacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápínatéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel ímaca irí: “Pimichàawa, pichùnì piasuwa planáwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, piacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Píya néréwa àta numáidacataléta píawa, Herodescáiná icutápiná inúawa yái sùmàica”, ímaca yái ángelca.

¹⁴ Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàacàatécatawa náapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵ Nàyacaté néré àta Herodes yéetácatalétatéwa. Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse: “Numáidaca Nuìriwa yàacaténáwa Egipto yàasu cáli ícha”, ímacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Néeseté Herodes yáalíacawa naináwaná ìwali níái cáalíacáiyéica càmítaté neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwináwa nanúacaténá macái sùmanái asìanái Belén iyacàlená irìcuíyéica, áiba yàcalé nacái iyéeyéica mawiénibàa Belén irí. Nanúacaté macái sùmanái asìanái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáínaté cáalíacáiyéica nacàlidacaté Herodes iríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁷ Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Jeremías ímacaté:

¹⁸ “Náicháanípíná cachàini manuísíwata níái Ramá iyacàlená mìnánáica, Raquel itaquénáinámica. Náicháanípínáca, máini achúmaca nawàwa néenibe ínináwa. Canácata yáaliméeripíná isímáidaca níawa, néenibemi yéetácáináwa náicha”, ímacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹ Néese idécanáamité Herodes yéetácawa, Dios ibànùaca ángel yàacaténáwa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel ímaca José irí: ²⁰ “Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinámi yàasu cáli nérépiná. Nadéca neetácawa níara iwàwéeyéicaté inúacani”, ímaca yái ángelca.

²¹ Yá néeseca José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná. ²² Quéwa, José yéemiaca Arquelao iináwaná ìwali icùaca judíonái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamirìcubàamiwa, iná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José iríni yáamacani irìcuíse nàanápínáwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret iyacàlená irìcu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái ímáanaté Jesús ìwali. Profeta ímacaté náimáanápínaté Jesús ìwali Nazaret iyacàlená néeséericani.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialité Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli íinata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemìacaténá itàacái. Yá íimaca nalí: “¡Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapiná macáita!” íimaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asìalica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi iinàwaná ìwali Dios inùmalicuise. Isaías itànàacaté yái tàacáisica:

“Abéeri asìali icàlidapiná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipiná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná, càipiná íimaca’, càité itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idènàcaté ibàlewa wáluma cáucuiri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái ìwallabàawa pìrái íimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìlichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnánái, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeséeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemìacaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namànírira, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicáca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizácaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmitaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha báisíiri iyú, íná Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iima nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàapiná mesúnamáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. ¡Càmitacué nucàlida pìrì càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. ⁹ Picácué píima pìrìwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué càì píima. Péemìacué cayábani, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalíisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níai íbaca Abraham itaquénáinámipiná iyútá Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripináca yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemìacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisíta nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténácué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéicué péená irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmlíyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca níawa quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníiri íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmlíri cachàini

náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemíacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irícuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwìralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirìcubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái cànmíyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuúri capíi irículé ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapíná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwìralèmi manuúri quichái irícu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapíná macáita cànmíyéica yàasu wenàiwica quichái irícu, cànmírica ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli íicha yàanàacaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná iicáca yáawawa Jesús iwéré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizácaténá núíwítáise. Càmita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinícáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáalíacáinatéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siùcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùulláná, yéewanápiná macáita náalíacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Inaté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizáca, yá imichàacawa úni yáacuíse. Yáta capíraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemíaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca: “Yácata Nuúri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmita yeebá Satanás irí. ² Jesús ìyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imànínápiná ibáyawanáwa. Yá íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, yá pichùulla níái íbaca nawènúanápináwa pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Cànmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica — íimaca yái Jesúsca, càmicáinaté iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén ìyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná ibáyawanáwa. Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisílawá templo íicha cáli íinatalépiná, yáicáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piínáwaná ìwali. Profeta íimacaté: ‘Dios ichùullápináca yàasu ángelnáíwa nacùanápiná pía. Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúa píawawa íba iwéré’,

càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái Satanásca.

⁷ Néese Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíri! Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca nacái walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asáisí icùacaalí píá’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri irìcuíyéi, nachàini yáapicha nacái, nàasu cawèníiri nacái. ⁹ Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapínaca piríwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná —íimaca yái Satanásca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—¡Càmíri! Píawa nuícha, Satanás. Càmita nù picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Iwàwacutá píaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái píaca abéerita Dios iyéiníná’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Ináté Satanás yàacawa Jesús íicha, yá abénaméeyéi ángelnái yàanàaca néré nayúudàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemíacaté áibanái náucacaté Juan el Bautista presoíyéi ibànàlìculé, íná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa Nazaret iyacàlená irìcu, néese yàacatéwa iyacaténá Capernaum iyacàlená irìcu, iyéerica Galilea icalisaniná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté càì yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. Isaías íimacaté Dios inùmalìcuíse:

¹⁵ “Píacué israelita iyéeyéica Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yáapicha, yái cáli iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalisaniná idùlepiré, alé càmiyéi israelita iyacataléca, Galilea yàasu cáli.

¹⁶ Píacué catéeyéica íiwitáise, càmiyéica yáalía Dios ìwali, áiba yàanàapínacué pìatalé amalácaténácué imànica píiwitáise. Yéewáidapínacué píá, piyacaténácué Dios icamaláná irìcu, píacué canéeyéica icáuca càmiíri imáalàawa, iyéeyéica siùcade iyúwa yéetáními”,

íimacaté yái Isaíasca. ¹⁷ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí: “Píwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁸ Néeseté Jesús yèepunícawa Galilea icalisaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asíanái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácaténá nalíwa nàasu platawa. Náucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunícawa calisáacubàa. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué sísaara, píacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibàacaténácué cubái, quéwa siùcáisede nùacuéca pirí wàlisài píibaidacalépiná píwacáidáanápínacué nulí wenàiwica yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

²¹ Néese nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asíanái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùnàaca nàyaca nàasu chinchorrowsa barca irìcu nàaniri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápínáwa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. ²² Yá caquialéta namàacaca barca, nàaniri nacáíwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

²³ Jesús ipáchiaca yèepunícawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé irìcu nacái yéewáida yèepunícawa judíonái yéewáidacàalu irìcu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. ²⁴ Macái Siria yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáíwa Jesús yàatalé, macái yùuwichèeyéicawa uláicái iyú, cáiwíiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise, naté nacái áibanái idènièyéica tètewacáimi nacái, máapinéeyéi nacái. Yá Jesús ichùnìaca nía macáita.

²⁵ Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeséeyéi, áibanái nacái yàanèyéica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli íinatéyéica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyéica abéemàalé Jordán inanába íicha.

5

El sermón del monte

¹ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéiwa yàatalé néemíacaténá itàacái, yá yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. ² Yá idàbaca yéewáidaca nía. Iimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

³ “Cawinácaalí wenàiwica càmiíyéica cachàini iicáca yáawawa, yáaliéyéi nacáíwa nawàwacutáaná Dios iyúudàaca nía, casímáica nía Dios icùacáiná nía.

⁴ “Cawinácaalí wenàiwica achúmèeyéica iwàwa ibáyawaná ìwaliwa siùcade, èeri mìnánái ibáyawaná ìwali nacái, casímáipínáca nía yácáiná Dios isímáidapíná nía.

⁵ “Cawinácaalí wenàiwica càmiíyéica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníyéi nacái casalíníiri tàacáisi iyú éeréri iyú nacái, casímáipínáca nía, yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha èeri irìcuíri macáita.

⁶ “Cawinácaalí wenàiwica mánííyéica iwàwa imànica abéerita cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casímáica nía, yácáiná Dios imànipíná nalí macáita yái cayábéerica nawàwéerica imànica nalí.

⁷ “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyéica áibanái ipualé, casímáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacái.

⁸ “Cawinácaalí wenàiwica masaquèeyéica íiwitáise, casímáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

⁹ “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyéica áibanái íiwitáise nalíwáaca nàyacaténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casímáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

¹⁰ “Cawinácaalí wenàiwica yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casímáica nía yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha macáita.

¹¹ “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinácué nutàacái, yá namànicaalícué pírí báawéeri nùwalíise, yá nacháawàacaalícué piináwaná ìwali macái íiwitáaná nachíwa báawéeri iyúwa, peebáidacáinácué nutàacái, néese casímáipínácuéca píawa. ¹² Casímáícué piwàwa,

piyanídacué nacáíwa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapínácué pírí cawèníiri manuísíwata pìanàapínácaalícué chènuniré. Casímáícué piwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawéeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níái pipíchaléeyéimicuéca íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué piyáaná”, iimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

¹³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwidùma cháí èeri irìcu. Yái iwidùma puìwaca imànica yàacàsi,

yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita idé puiwaca àniwani, yái iwidùmaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáucacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipinánica ínatabàami. Càitacué nacái iwàwacutá pìyaca machacànìiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisìiri tàacáisica.

¹⁴ “Péemìacué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháì èeri irìcu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catéeri irìculé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisìiri tàacáisica èeri mìnanaí irí amalácaténá náiwitáise, níái catéeyéica íiwitáise, càimíyéica yáalía Dios ìwali. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa manuìri yàcalé iyéerica dúli ipùatalìcu. Càide iyúwa macáita náalimácaalí naicáca manuìri yàcalé, càita nacái iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca pìyaca machacànìiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹⁵ Péemìacué áiba comparación: Watùcunìacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusi irìculé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita iyéeyéica capìi irìcu. ¹⁶ Càita nacái iwàwacutácué pimàacaca picamalá icànaca áibanái íiwitalìcu: pìyacué machacànìiri iyú macái wenàiwica iicápiná, náalíacaténáwa ìwali yái cayábéerica pimàníricuécá, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíniná, Píaniri Diosca chènuníséerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús íimaca: “Picácué píináidawa nùanàaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, nía nacái profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Picácué càì píináidacawa nùwali. Càmita nùanàa numáalàidacaténá yái tàacáisica. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa íimáanáca yái tàacáisica icàlidéerica nuináwaná ìwali. ¹⁸ Péemìacué cayábani: Máiní cachàiníiricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aiba èeriwa Dios imáalàidapíná capìraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abéeri letra achúméerìina piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapináwa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ¹⁹ Máinícáiná cachàinírìica macái tàacáisi natànèericaté Dios inùmaliçuise, íná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata canéeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càimíiri yeebáida abéeri tàacáisi natànèericaté, càmicaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápíná yái tàacáisica, yá canáca yéewanáwa iwàlùacawa Dios iyacàle irìculé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápínáni, yásí máiníripíná cáimiétacanéeri yái wenàiwicaca Dios iyacàle irìcu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná ìwaliwa namàínínasa macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá namànica. Báisita namànica madécaná. Quéwa núumacué pirí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máiní cachàiníwanái náicha níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máiní cachàiníwanái náicha, yá càmitacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemìaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés íimáanáaté Dios inùmaliçuise. Íimacaté píawirináimi irí: ‘Picá pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá péetácawa pibáyawaná ìwalísewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siùcade núumacué pirí àniwa áibacaalí calúa iicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná ìwalísewa. Aibacaalí itàaní

báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yùuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita íiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísá íichawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yùuwichàidacani infierno irìcu, yái quichái càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca.

²³⁻²⁴ “Piwàwacaalí pité ofrenda altar néré placaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimànlínáca càì. Quéwa ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná, píináidawa cayába asáisi cawàwanáta pimànicaalíté báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíté báawéeri áiba irí, yá piacàatétawa yàatalé ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéerica pimàníricaté irí. Néese píalimá piaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú. Càmicaalí càì pimàni, yá caná iwèni Dios iicáca yái planáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá píawawa Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios ìyaca pirí càide iyúwa piùwide. Péemla comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàacaténá piináwaná ìwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulcubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànalìculé, nacapèedáidacaténá píawa. ²⁶ Péemla cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna irìcuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawènlacálewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca píinusiwa, càmlírica nacái pinìrisíwa’, càité náimaca. ²⁸ Siùcade quéwa núumacué pirí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicùlecaalíni iwàwacáiná iimáca úapicha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapicha iwàwalìcuísewa, íná cabáyawanáca Dios iicácani.

²⁹ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmlírica Dios iwàwa piicáca, néese piúca píichawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí íichawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuíri quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píichawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwíchùacaalí íichawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuíri quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté íiméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca íichawa íinuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpunícawa íicha’, càité náimaca. ³² Quéwa siùcade núumacué pirí càmicaalí uimá áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa, càmita yéewa unìri imàacaca íichawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbáanéeri unìri iríwa, uedácaalí ulíwa áiba asìali unìripinácawa àniwa. Aiba asìali yeedácaalí ínupináwa abéechúa náuquéechúami,

yá imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná áiba asiali ínu yáapicha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús ímaca: “Pidécuéca nacái péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté pìawirináimi irí, íméerica: ‘Pimàni macáita machacàníiri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa pimàníinápinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pirí, picácué píima: ‘Báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa’. Picácué nacái càì píimaca capíraléeri cáli ípidená ìwali, Dios ìyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái càì píimaca cáli ípidená ìwali, Dios ìyacáiná cháì èeri irícu nacái. Picácué nacái càì píimaca Jerusalén ìyacàlená ípidená ìwali, yácáiná Wacuèriná Dios cachàiníiri yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái càì píimaca píiwita ìwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúulíiri iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué ‘báisíta’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué ‘càmita’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéi píimáanácuéca ‘Báisi báisísíwata Dios yáaliéricawa’”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús ímaca: “Pidécuéca péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté pìawirináimi irí, íméerica: ‘Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imàníríca báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimalàaca iyéi nacái, yái imàníríca báawéeri áiba irí’, càité náimaca. ³⁹ Quéwa siúcade núumacué pirí: Picácué pipélicia íipunita cawinácaalícué imàníríca pirí báawéeri. Áiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca piináwaná ìwali pimawèniacáinása ícha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái piasu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùulíacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí càì pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènúawa ícha cawinácaalí isutéerica pìanápíná ichàba wawàsi. Pìà ichàbani”, ímaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús ímaca: “Pidécuéca péemíaca tàacáisi áibanái icàlidéericaté pìawirináimi irí, íméerica: ‘Cáininá piicáca pìacawéeyéináwa. Báawa nacái piicáca piùwidenáíwa’, càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáininácué nacái piicáca piùwidenáíwa. Pisutácué nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica pìwali chàwicùli. Pimànicué cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawèeyéica piináwaná ìwali báawanama nachíwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imàníyéica pirí báawéeri nùwalíise, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴⁵ Càipíná pimàacacué náalíacawa Wáaniri Dios chènuníséeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níai imàníyéica cayábéeri, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáininácaalícué piicáca níawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios càmita imàacacué pirí cawèníiri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái báawéeyéica íiwitáise yeedéeyéica plata yéenánái íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, cáinináca naicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú níawamita péenánáíwa, néese càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái càmíyéica judío, càmíyéica yáalía Dios ìwali, nía

nacái namànica càì. Iná càmítacué máíní cayábéeyéí náicha píá. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca píá, néese iwàwacutácué cayábéeyéí píiwitáise náicha canánama èeri mìnánáí. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníiséeri iyáaná, imànírica cayábéeri nalí canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmíiyéica cáininá iicáca Dios”, ímaca yái Jesúsca.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Néeseté Jesús ímaca nalí àniwa, níái yéewáidacaléca: “Picácué píibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá naináidacaténácué píwali cayábanameeyéicuéca píiwitáise. Pimànicaalícué càì, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri càmíta yàapíná pirícué pìasu cawèníiri chènuniré, canásíwa.

² “Iná piyúdàacué catúulécanéeyéí, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimànínáca. Aibanái pucháibéeyéí íiwitáise nacàlidaca naináwanáwa manùbéeyéí wenàiwica yàacuésemi, náimaca nadécase nayúdàaca catúulécanéeyéí. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécanéeyéí irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemìacué cayábani, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánáí nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú, quéwa Dios càmíta imàacapíná nalí báisíiri cawèníirica iyéerica chènuniré. ³ Néese píacué nuéwáidacaléca, piyúdàacué catúulécanéeyéí, quéwa picácué picàlida áibanái iríni, ibatàa irípiná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picácué picàlida iríni. ⁴ Piyúdàacué catúulécanéeyéí ibàacanéeri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica cainácaalícué pimànínáca ibàacanéeri iyú, imàacapínácué pirí pìasu cawèníiri pianàacaalípiná chènuniré”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵ Jesús ímaca: “Pisutácué píawawa Dios ícha, quéwa picácué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéí íiwitáise imàníná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idècunitàacá nasutáca Dios ícha. Iná máíní nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéí yàacuésemi judíonái yéewáidacàlu irícu, bàacháwalé nacái wenàiwicanái yàacuésemi nasutácaténáwa Dios ícha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemìacué cayába, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánáí nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmíta imàacapíná nalí báisíiri cawèníirica iyéerica chènuniré. ⁶ Néese pisutá píawawa Dios ícha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná iriculéwa, yá pibàlia inùma, néese pisutá píawawa Wáaniri Dios ícha iyéerica píapicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimàníirica ibàacanéeri iyú, yàapíná pirí pìasu cawèníiri chènuniré.

⁷ “Pisutá Dios ícha, quéwa picá píma canéeri iwèni tàacáisi madécaná yàawiría càide iyúwa càmíiyéí judío imàníná càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemlaca nalí nasutáciná ícha déecuíri iyú.

⁸ Picácué píináidawa càì, Dios yáalíacáináwa pìwalícué cainácaalí pimáapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íchani. ⁹ Iwàwacutácué pisutáca Dios càì:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.

¹⁰ Pimàaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínáta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánáí namànica càide iyúwa piwàwáaná cháí èeri irícu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹ Pía wayáapíná wamáapuèrica siùcade.

¹² Pimàaca piwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica càide iyúwa wamàacáaná wawàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalí imàníiyéica walí báawéeri.

¹³ Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás ícha. Píacáiná icuèripináca macáita, pía cachàiníríca íiwitáise náicha canánama, icànéerica mèlumèluíri iyú càiripináta. Báisíta, amén', càì pisutácué píawawa Dios ícha.

¹⁴ “Pimàacacaalícué piwàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalícué imàníiyéica pirí báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri imàacapínácué iwàwawa pibáyawaná íchawa. ¹⁵ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái ibáyawaná ícha, néese càmitacué nacái Wáaniri Dios imàacapíná iwàwawa pibáyawaná ícha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesús ímaca: “Pimàacacaalícué píichawa piyáacaléwa pisutácaténácué píawawa Dios ícha manuísíwata, picácué cáimiétaquéeri iyú pimànica píawawa wenàiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníiná. Nawàwa áibanái wenàiwica naicáca nía cáimiétaquéeri iyú, íná cáimiétaquéeri iyú namànica níawawa wenàiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náalíacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha. Péemíacué cayábani, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawèníirica ìyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa pía pimàacacaalí píichawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios ícha manuísíwata, yá pipíla cayába píiwita ibáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náalíacawa pimàacaca píichawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios ícha. Abéerita Wáaniri Dios, yái ìyéerica píapicha, yáalíacawa pimàacaca píichawa piyáacaléwa, íná Dios yàapíná pirí pìasu cawèníiri chènuniré”, ímaca yái Jesúsca.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesús ímaca: “Picácué pìwacáida piríwa manùba cawèníiri wawàsi cháì èeri írìcu. Cuwée iyáaca meedá cawèníiri bàlesi. Aiba wawàsi nacái namáalàacáitacué píichawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténácué píichani. ²⁰ Cayába cachàini pirícuéni pimàníinácuéca càide iyúwa Dios iwàwáaná pidèniacaténácué pìasu báisíiri cawèníiriwa ìyéerica chènuniré, aléera càmicatalé cuwée iyáacué píichani, càmicatalé nacái cawèníiri imáalàawa, càmita nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa pìasu ìwaliwa cháì èeri írìcuíríca, yásí pínáidapínácuécawa ìwali mamáalàacata. Quéwa piicácaalícué iyúwa cawèníiri yái cayábéeri wawàsica Dios yèeripínácuéca piríwa chènuniré áiba èeriwa, yásí pínáidapínácuécawa ìwali mamáalàacata. Íná pimànicuè càide iyúwa Dios iwàwáaná peedácaténácué piríwani yái cawèníirica ìyéerica chènuniré. Càita pínáidapínácuécawa ìwali mamáalàacata”, ímaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

²² Jesús ímaca: “Pitúí iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituú, yásí amalánamaca piicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pituú, yásí catáca piicáidaca. Néese yái pínáidéericawa piwàwalícuísewa iyaca càide iyúwa catuúri íiwitáise. Íná picúa cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios ícha, ipíchaná catáca píiwitáise. Néese báawacaalí píiwitáise, yái pínáidéericawa piwàwalícuísewa, yásí ¡máini catáca píiwitáise báawanama! Càmita píalápiná cayábéeri ìwali báawéeri íchaná”, ímaca yái Jesúsca.

Dios y el dinero

²⁴ Jesús ímaca: “Péemíacué comparación: Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulláná imànica,

báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínináwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²⁵ Jesús íimaca: “Péemíacué cayábani: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, pìwalicaténácué pibàlewa. Máiníiri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníiri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníiri, íná wáalíacawa yàanápiná walí yái càníirica máiní cawènica cháí èeri irícu, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁶ Piicáidacué nacái nalí, níai màsibèe yáaléeyéicawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadènìacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuníiséeri yàaca nayáacalépiná. Néeni, ¡máinícuéca cawèníiyéica pía náicha níai màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁷ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalímá cáala pimànicuéca picáucawa pidènièrica pìyacaténácué mamáalàacata cháí èeri irícu, íbatàa abéeri horapíná càmitacué píalímá càì. Càmicáinácué píalímá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, ínácué canèeri iwèni meedá píináidáanínáca piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁸ “¿Cánácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú íiwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawáli namàníiripíná nabàlewa. ²⁹ Quéwa núumacué pirí nadènìaca náíwináwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomón. ³⁰ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta malééná èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri irí yái masicái waiquèerica iyúwa canèeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápinácué píá? ³¹ Iná picácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì pisutá péemíawa píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalíiripíná?’ picácué píima. ³² Macái èeri mìnánái càníiyéica yáalía Dios ìwali, achúmaca nánáidáanícawa nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidènìacué Wáaniri Dios chènuníiséeri yáalièricawa càirínácaalícué wawàsi pimáapuèrica. ³³ Iná píalímáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulláná pimànica macái pichàini iyúwa, yásí Dios imàacacué pirí macáita yái pimáapuèrica. ³⁴ Siuca èeri, picácué achúma píináidáaníwa piwàwawa mamáalàacata pipíchaléwa, táwichacáiná pidènìacué áiba èeri píináidáanápináwa táwichèeri wawàsi ìwali. Macái èeri idènìaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

7

No juzgar a otros

¹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máiní picháawàa áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ² Piwàwacaalícué piùwichàidaca áibanái caquialéta manuísíwata, yásí Dios yùuwichàidacué píawa manuísíwata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yásí Dios iicácué pipualé nacái. ³ Pía idènìerica ibáyawaná manuíríwa, picá píináidawa

máiní cayábaca pía áiba wenàiwica ícha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuíri, càicanide iyúwa manuíri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúméeriwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísi achúméeri yúuwàacaalíwa ituí irìculé. ⁴ Càmicáiná pialíawa cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìculétá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca píiwitáise pìyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái pibáyawanáwa manuíríca. Yásí pidéca pìalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íchawa ibáyawaná achúméeriwa”, ímaca yái Jesúsca.

⁶ “Picácué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi íiwitáise máiníiyéica báawaca iicáca Dios. Péemíacué comparación: Wàacaalí cayábéeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namàdáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawèníiri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàabàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi íiwitáise irí, marrano nacáiyéi íiwitáise nacái, níara wenàiwica máiníiyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica íiwitáise nacái, ipíchanácué máiní calúaca nía píapicha, néese namànicuéca pirí báawéeri”, ímaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús ímaca: “Pisutácué píawawa mamáalàacata Dios ícha, yásí imànicuéca piríwani. Péemíacué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capli inùma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani. ⁸ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capli inùma néeni, nàacùaca irí capli inùma. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica isutéerica mamáalàacata Dios ícha, Dios imànìpiná iríwa càide iyúwa isutáaná.

⁹ “Péemíacué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmítacué pìà irí íba isutácaalí pícha pan iyáapínáwa. ¹⁰ Càmítacué pìà iyáapíná àapi isutácaalí pícha cubái. ¹¹ Ewítacué báawéeyéicáníta íiwitáiseca pía, càicáníta cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái pìaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmítasícué pialíawa cayábéeri íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníséerica? ¡Íná iwàwacutácué píalíacawa Dios imànínápinácué pirí cayábéeri, pisutácaalícué ícha mamáalàacata!

¹² “Íná pimànicué áibanái irí cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná namànica pirícué cayábéeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànìpinácué machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná pìawirináimi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté nacái profetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse”, ímaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³ Néeseté Jesús ímaca nalí: “Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nulí yéewacaténá nùasu wenàiwicacuéca pía. Càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlùacawa máucuíri capli inùma irìcubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri iyaca càide iyúwa cáucuíri capli inùma, cáucuíri àyapu nacái, màulenácatalé manùbéeyéi wenàiwica nàacawa irìcubàa. Quéwa èeri

mìnanáí íiwitáise báawéeri itéca wenàiwica yéetácáisi irìculé, aláera infierno irìculé. Màulenáca nàyaca càide iyúwa èeri mìnánáí íiwitáise iyáaná cháí èeri irìcu, íná yéewa manùbéeyéi nàyaca èeri mìnánáí íiwitáise ìwali càide iyúwa manùbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuíri capìi inùma irìcubàa, cáucuíri àyapu nacái. ¹⁴ Quéwa càica núade iyúwa capìi inùma máucuíri. Nutàacái nacái càicanide iyúwa máucuíri àyapu, máinícáiná càulenáca neebáidaca nulí, càulenáca nacái nàyaca càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle irìculé. Iná càmita máiní madécaná yàawa néré”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Picácué píichawa áibanái cachìwéeyéica. Náimaca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo ìwalíiyéica oveja íimamimi nachìwáidacaténá ovejanái nanúacaténá níai ovejaca. Níai cachìwéeyéica natàaníca càide iyúwacué pitàaníná nawàlùacaténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeráidacuéca pía Dios íicha, namáalàidacaténácué pía. ¹⁶ Píalimápinácué píalíacawa cachìwéeyéica nía piicácaalícué càinácaalí namànica. Péemíacué comparación: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri íicha. ¹⁷ Macái cayábéeri àicu idènìaca ìyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái macái báawéeri àicu idènìaca ìyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸ Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idènìaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idènìaca ìyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica. ¹⁹ Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéica irí ìyacaná cayába, weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yúuwichàidapíná nía quichái irìcu cawinácaalí wenàiwica càmlíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué píalimápiná píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica”, íimaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús íimaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacali’, quéwa càmita macáita nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irìculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníséeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlùacawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, wacàlidacaté nalí pitàacái. Wàucacaté demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali. Wamànicaté nacái píipidená ìwali madécaná wawàsi càmlíri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumapíná nalí: ‘Càmita núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa nuícha, píacué imàníiyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

²⁴ Jesús íimaca: “Péemíacué comparación: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutàacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica ìyaca càide iyúwa cáalíacáiri asíali imàníríca icapèewa. Quéechacáwa íicaca depuìwalé. Yá asíali yàanàaca manuíri íba ìyéerica depuìwalé cáli irìcu ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Yá imànica icapèewa íba íinata. ²⁵ Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capìi ìwali, yá cachàiníri cáuli ipùaca ìwali yái capìica. Càmlíri quéwa yúuwàawa yái capìica ibàlùacáináwa íba íinata. Càide iyúwa capìi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènìapíná nacáucawa càmlíri imáalàawa.

²⁶ Néese cawinácaalí yéemièrica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa núumáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiséeri wenàiwica imànirica icapèewa càina íinata meedá. ²⁷ Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capíi ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capíica. Néese yúuwàacawa yái capíica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capíi imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmiiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica iyéyéica néeni náináidacawa néemìlaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáaliacáiri iyú. ²⁹ Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu Dios itàacái ìwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

8

Jesús sana a un leproso

¹ Jesús iricùacatéwa dúli íinatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapicha. ² Néese abéeri asíali cacháunéeri íimami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catùulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, núaliacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca. ³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri ìwali. Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemìlaca cayába. Picá picàlida áibanái iríni, nuchùnìaná pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáaliacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulìericaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí nachùnìacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáaliacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum iyacàlená iriculé, yá abéeri ro-manonái yàasu úwi íiwacalíná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús íicha wawàsi imànínápiná irí cayábéeri. ⁶ Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica irìawa nucapèe irìcu. Càmiiri yéewa imichàanícawa. Yùuwichàacawa manuísíwata cáiwíiri iyú —íimaca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Uwé, wàawa. Nuchùnìacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacalíná íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinícáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. Pichùulìacáita ichùnìanápínáwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁹ Núaliacawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái núa. Núa nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùullaacalí abéeri yéepùacawa, yáta yéepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàca. Nuchùullaacalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápiná áiba wawàsi, yáta imànicani. Íná yéewa núaliacawa píalimá pichùnìaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —íimaca.

¹⁰ Idécanáami Jesús yéemìlacani, yá cayábaca íináidacawa yéemìlaca úwi íiwacalíná itàacái. Néese Jesús iwènùacawa, yá íimaca nalí, níái wenàiwicaca yéeyéicawa yáamiwáise:

—Péemìacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéénápináta, càmitàacá nùanàa càiri.

¹¹ Núumacué nacái pirí, manùbaca áibanái wenàiwica íiwitáaná nàanàpiná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacacawa nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle irìculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypináca plawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmítacué pìypiná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámicáanítacué pía, càmícáinacué peebáida nulí. Dios yúucacué íichawa píawa catácatalé. Néré píicháanípínacuéca, píamíapínacuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca úwi íiwacalíná irí:

—Pèepùa picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùnìlacawa pìasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —íimaca yái Jesúsca. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacalíná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néeseté Jesús yàacawa Pedro icapèe irìculé. Iicáca néré Pedro iyéeru iculuéchúawa mecuní iyú, irièchúawa yàalubái íinatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi ìwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néeseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnanaí natéca néenánáíwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise. Jesús ichùulìacáita demonionái abéeri palabra iyú nàanàpináwa wenàiwica íicha. Càita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùnìlaca nacái macáita níái cáuláiqueeyéica. ¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlìdàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Isaías íimacaté Dios yàasu wenàiwica ìwali: “Ichùnìlaca wía, wía machawàaqueeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa itéese, iná ichùulìlaca yéewáidacalénáíwa itéénápináni Galilea icalìsaníná abéemàalé barca irìcu. ¹⁹ Ipíchawáiseté nawàlùacawa barca irìculé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí píawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemì comparación: Yàlìdunái idènìlaca ibànawa, cuipìranái nacái nadènìlaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asìali Dios néeséerica, càmìta nudènìlaca nuimácatáipínáwa —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese áiba néená, níái Jesús yéewáidacaléca, íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, píamàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetácatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ²² Néese Jesús íimaca irí:

—Píawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Píamàaca nabàllaca níawáacata, cawínácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénáí yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abéemàalé Galilea icalìsaníná íicha. ²⁴ Jesús iimáca íichawa barca irìcu. Yáta manuíri cáuli idàbaca ipùaca calìsa ìwali. Máiníri cachàinica

yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca irìculé, yá úni ipuniádaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamáalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénái nacawàidacani, yái Jesúsca, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, piyúudàa wía! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué máini cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca nalí. Idécanáami icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa, ichùulìaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁷ Néese níai yéewáidacaléca nánáidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemíawá níawáaca. Náimaca:

—¿Cawínásica yái asíalica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulìaná níai? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néeseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécanáami yàanàaca néré, yá pucháiba asíanái demonio idacuèyéi íiwitáise nàacawa yéetáními icàliculèenà néese. Máiniyéi calúaca níai iyúwa caluéyéi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbacawa néenibàa àyapulìcubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemíanicawa asíanái isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica walí wawàsi, Jesús, yái Dios íirica! ¿Pìanàsica piùwichàidacaténá wía ipíchawáise wéenáiwana yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía asíanái íicha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèerìculé —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Piacuéwa —íimaca yái Jesúsca. Yá demonionái yàacawa asíanái íicha, yá nawàlùacawa marranonái idèerìculé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napiacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio íiwitáise iyú. Napiacawa nacaláacawa quíratàli íinatáise. Yá nacaláacawa calisa yáaculé, nàisicùmacawa macáita, níai píraica càmlíyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáiná walí marrano iiná.

³³ Néese níai icuèyéicaté marranonáimi napiacawa yàcalé nérépiná. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé mìnánái íiríni, macáita yái nàyáanáca, níai asíanái demonio idacuèyéicaté íiwitáise. ³⁴ Iná macáita yàcalé mìnánái namusúacawa yàcalé íicha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicàcani, yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa nàasu cáli íicha.

9

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha. Yá nàanàaca Capernaum iyacàlená néré, yái Jesús iyacàleca. ² Yá abénaméeyéi wenàiwica natéca cáuláiquéeri asíali Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iiná macáita, càmlírica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubái íinatawa, iiméerica íinata. Néese Jesús yáalíacáiná náiwitáise manuíca nánáidacawa nawàwawa Jesús iwali ichùnìanápínáni, íiná Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, picá achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

³ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu nàyaca néré. Néemíaca Jesús itàaníca cáuláiquéeri irí, íiná nadàbaca nánáidacawa Jesús iwali cà: “Yái

asíali Jesús itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, yácaíná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalìcuísewa. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanácawa. Iná isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánacué yéewa plínáidacawa càí máiní báawéeri iyú? ⁵ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácaíná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani wataacái iyúwa, yái máapinéerica. ⁶ Iná núa, asíali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalícaténácuéwa Dios idéca ichùulìaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháí èeri irìcu cayábacaténá náapicha Dios —ímaca yái Jesúsca. Néeseca Jesús ímaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese yái máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níái wenàiwica iyéeyéica néré, naicáca iyúwa iyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíná imàacacáiná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùnìacaténá cáuláiquéyéi.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa capìi ícha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatelécate plata nuénánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Néese Jesús ímaca nulí:

—Aquialé, pìawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —ímaca nulí yái Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nucapèe irìcu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, áibanái cabáyawanéeyéi nacái. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacái, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonái naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobièrno irípiná, nía nacái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca? —náimaca. ¹² Quéwa Jesús yéemíacani, yá ímaca fariseonái irí:

—Péemíacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripíná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutácani, yái ichùnìèripínáca nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnìèripíná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyíwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripíná náiwitáise báawéeri ícha. ¹³ Càmitacué péewáidawa cayába Dios itàacái ìwali. Píacué péewáidacawa càinácaalí ímáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Dios ímacaté: ‘Ewítacué pinúacáaníta madécaná pìpìrawa iyúwa sacrificio píacaténácué nucàaluíná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimànìiricuéca càmicacalíca pìicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúudàacaténácué nía’, ímaca yái Diosca. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáiná nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyíwa cabáyawanáca nawènúadáanápíná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa —ímaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néseté Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yàawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, níái péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios ícha? —náimaca.

¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icàsàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, càmita yéewa achúmaca nawàwa. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapíná náichawa nayáacaléwa, níái yàacawéeyéinámica achúmacáiná nawàwa néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

¹⁶ “Péemíacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná. ¹⁷ Càita nacái càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmíciná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya càide iyúwa fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

¹⁸ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá abéeri judío íiwacalíná yàanàacaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Néese judío íimaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetácawa siùcasíwatàacáwa. Quéwa píacaalíwa ùatalé pimàacacaténá picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa —íimaca.

¹⁹ Jesús yàacawa yáapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yáapicha. ²⁰ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáica ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí, manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. ²¹ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábaca núatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicuíséwa. ²² Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca ulí, yá íimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái ícha.

²³ Néseté Jesús yàanàaca judío íiwacalíná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi íwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàliacaténá yéetéechúamiwa. Aibanái nacái náicháaníca uíwitáiseimi, néemíaníca nacáíwa cachàiníiri iyú càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ²⁴ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápínaté úái yéetéechúamicawa, iná íimaca nalí:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càmíichúata yéetáwa, uimáicacata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáaníca Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisíiri iyúcani uetácatéwa. ²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi ícha. Néese iwàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa. Yá íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa, yá umichàacawa, cáuca úa àniwa. ²⁶ Nésetécáwa macáita

wenàiwica iyéeyéica mawiénita irí yái yàcaléca néemìacaté uináwaná ìwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácáisi íicha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe íicha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíise. Yá náimaca irí cachàiníiri iyú:

—¡Pía rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, wía judíoca, piicá wapualé! —náimaca irí. ²⁸ Jesús iwàlùacawa capìi iriculé, néese níai matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemlawá nía:

—¿Peebáidasicué núalimá catuíca numànicuéca pía? —ímaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida càì —náimaca. ²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yá íimaca nalí:

—Pichùnàcuéwa càide iyúwa peebáidáanácué —ímaca yái Jesúsca. ³⁰ Yásí cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Íimaca nalí:

—Picácué pimàaca áibanái náalíacawa cawinácaalícué ichùnìlaca pituí —ímaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa capìi íicha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùnìlaca nía nalí níai nayaquewéeyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néeseté idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa capìi íicha, yá áibanái natéca matàacáiri asìali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca matàacáiri íiwitáise, ínà càmìta yáalimá itàaníca. ³³ Yá Jesús yúucaca demonio asìali iwàwalícuíse. Néese matàacáiri idàbaca itàaníca. Yá áibanái wenàiwica iyéeyéica néeni nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácaté waiquéericáwa càiri wawàsi cháì wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi fariseo náimaca Jesús ìwali:

—Demonio íiwacalináquéi idacùaca íiwitáise yái aslálíca Jesús. Iná yéewa yúucaca demonio wenàiwica íicha demonio íiwacaliná íiwitáise iyú —náimaca Jesús ìwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuírì yàcalé iriculé, púubéeri yàcalé iriculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judíonái imanùbaca yéewáidacàalu irìcu. Yá icàlidaca nalí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíiri íicha nacái, macái íiwitáaná. ³⁶ Catúulécanáca Jesús iicáca nía máinícáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinátéwa madécaná yàawiría. Càica níade iyúwa ovejanái canéeyéica icuèriná, iméerèeyéicawa meedá, canácáináté abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, níai wenàiwicaca. ³⁷ Iná Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemìacué comparación: Càica níade iyúwa bànacalé ituíná quíréeri yéenáíwaná yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. ³⁸ Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá wenàiwicanái irí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipiná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale iyacanàwa —ímaca yái Jesúsca.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéeyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí íiwitáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanái íicha, wáucacaténá náicha nacái macái uláicái íiwitáaná, cáiwíiri nacái.

² Wía docéeyéica imanùbaca apóstolca íipidenéeyéica cà: quéecha Simón, íipidenéeri nacái Pedro; yá nacái iméeréeri íipidenéeri Andrés; nía nacái Zebedeo yéenibeca, ibèeri íipidenéeri Santiago, yá nacái iméeréeri íipidenéeri Juan; ³ yá nacái Felipe; Bartolomé nacái; Tomás nacái; núa nacái Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná; yá nacái Santiago, yái Alfeo ìirica; Tadeo nacái; ⁴ yá nacái Simón, íipidenéeri nacái celote; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlidacaténá itàacái. Cà yàalàaca wía: “Picácué pìawa càmíiyéi judío yàasu cáli íinatalé, picácué nacái piwàlùawa yàcalé irìculé ìyéeyéica Samaria yàasu cáli íinata. ⁶ Pìacué nàatalé níawamita Israel itaquénáinámica ìyéeyéica càide iyúwa ovejanái iméerèeyéiwa, canéeyéica icuèriná, nawènùadacáiná náiwitáisewa Nacuèriná Dios íichawa, canáca nacái abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali. ⁷ Pìacué picàlidaca nalíni Dios icùanápíná macáita mesúnamáita. ⁸ Pichùnìlacué cáuláiquéeyéi wenàiwica, pimichàidacué nacái yéetéeyéimiwa yéetácáisi íicha, pichùnìlacué nacái cacháunéeyéi íimami lepra iyú, piúcacué demonio wenàiwica íicha. Nudéca numàacacuéca pirí nuíwitaísewa mawèníiri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnìèeyéica.

⁹ “Picácué pité iwèni pìasu bolsa irìcuwa, orocáaníta, plata nacái, cobre nacái. ¹⁰ Picácué pité saco, pucháiba bàlesi nacái; picácué peedá piríwa wàlisàì costiza nacáiri, àicu nacái. Cawinácaalí wenàiwica piyúudèeyéipínacuéca iwàwacutá nàaca piyáapínacuéca.

¹¹ “Pìacuéwa yàcalé irìculé, picutácué abéeri cáimiétacanéeri iwàwéerica yéemìaca picàlidáanacué nalí nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe irìcu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe irìculé, yá pitàidacué wenàiwicanái ìyéeyéica néré, pisutácué nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri. ¹³ Cayábacaalí náiwitáise níái capìi irìcuíyéica, yásí Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipíná nalí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacái nawàwa néemìaca picàlidáanacué nalí nutàacái, néese pimusúacuéwa capìi irìcuíse, yàcalé irìcuíse nacái, yá pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca, píasáidacaténacué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía. ¹⁵ Péemìacué cayábani, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càmíiyéicué yeedáca yàataléwa pía máiní yáwanái Sodoma ìyacàlená mìnánáimi íicha, Gomorra ìyacàlená mìnánáimi nacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “¡Péemìacué cayába! Nubànùacué pía nèewiré níara èeri mìnánáica cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios, báawéeyéi nacái iicáca Dios yàasu wenàiwica. Piyapínacuéca nèewibàa càide iyúwa oveja càmíiyéi yáalimá ipéliaca caluéyeyi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Íná iwàwacutácué cáalíacáica píiwitáise, piicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáalíacáiri àapi iicáaná íichawa yùuwidenáíwa ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía. Quéwa

iwàwacutácué mabáyawanáca pía, càmitacué nacái pimàni áibanái irí báawéeri. Pìyacué càide iyúwa unùcu càmicáhu imàni áibanái irí báawéeri. ¹⁷ Picácué píchawa áibanáicáiná náibàapínácuéca píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali yàcalé íiwacanánái irí, nacapèedáidacaténácué nacái píawa judíonái yéewáidacàalu irìcu. ¹⁸ Yá natépinácuéca píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáiwa, níái icuèyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacái. Càita píalimápinácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái càmiyéica judío. ¹⁹ Náibàapínácué natéwa pía nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí, càinácaalí iyú nacái yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa. Néese cué péenáiwaná yàanàacaalíwa picàlidáanápiná piináwaná ìwaliwa, yási Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinácué pía yái càì icàlidéeripínácani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànùèrica imàacapínácué pitàaníca Dios inùmalícuíse.

²¹ “Néenálípiná wenàiwicanái nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanái irí néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nasèenái nacái nacháawàapíná néenibewa néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ²² Macái èeri mìnánái báawapínácué naicáca píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáacatalétawa, Dios iwasàapíná níawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ²³ Namànicaalícué pirí báawéeri abéeri yàcalé irìcu, néese piplacuéwa áiba yàcalé irìculé. Péemíacué cayába, núa asíali Dios néeséerica nùanàapíná ipíchawáise pimáalàidacué picàlidaca nuináwaná ìwali macái yàcalé irìcu iyéeyéica Israel yàasu cáli íinata.

²⁴ Péemíacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmita yéewa cachàinica íicha yái yéewáidéericani, càmita yéewa nacái áiba íibaidéeri cachàinica íiwacali íichawa. Càitacué nacái càmita yéewa cachàinica pía nuícha. Wenàiwica náináidacawa píwalícué càide iyúwa náináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca pìyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuéca pía, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná iyaca càide iyúwa íiwacali iyáaná. Aibanái càmiyéi yeebáida nutàacái náimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalináca. Iná nùlàacuéca pía náicha, náimáanápinácué píwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, pìyacáinácué càide iyúwa nucapèe irìcuíyéica, nuénánáisiwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús íimacaté walí: “Iná picácué cáalu pía èeri mìnánái íicha, càmicáiná náalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripínáta. Aiba èeriwa macáita náalíacawa ìwali. ²⁷ Càita nacái, picácué píbàaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuéca pirí ibàacanéri iyú, iwàwacutácué picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca pirí ìwali méetàuculé áibanái íicha, píacué picàlidaca cachàiníiri iyúni àta macái néemíacatalétani. ²⁸ Picácué cáalu pía èeri mìnánái íicha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmitacué náalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese, iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía nacái infierno irìculé, yái quichái càmirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²⁹ Péemíacué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda ìwalíná càmicáiná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmiyéicáaníta cawèni nía, càicáaníta Wáaniri Dios yáalíacawa nàwali, icúa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúméri yéetácawa càmicaalíca Dios

imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Yáalíacuéca macáita pìwali, àta càisimalénácaalícué pìwita ibáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáalíacawa pìwalícué. ³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái ícha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níái màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, ímaca walí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésesemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmírita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésesemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús ímacaté walí nacái: “Picácué pínáidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita náapichawáaca nudécáaníta nùanàaca. ¡Càmírita! Néese, càmítapíná abédanama náiwitáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná asìanái nàuwídeca namànipínáca nàaniriwa, inanái nacái nàuwídeca namànipíná náatúawa, nayéeru nacáiwa. ³⁶ Càita macáita nàuwídeca namànipíná néenánáisiwawa, níacáiná abénaméeyéi neebáidapíná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca nuícha yáaniri, yáatúa nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáininéerica iicáca nuícha ìiriwa, íidu nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matuíbanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíse, naicáaní nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz ìwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùullaná. Cawinácaalí càmírica imàni cà, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁹ Aibacaalí càmírica iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca irí icáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripíná icáuca càmíiri imáalàawa”, ímaca walí yái Jesúsca.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús ímaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuéca pitàacái, yeebáidapíná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapíná nacái itàacái, yái Dios ibànuèrica núa aléi. ⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta irí cayábéeri profeta icàlidacáiná nalí Dios itàacái, yásí Dios yàapíná nalí cawèníiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníiri yàasu profeta iríwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri íiwitáise, namànicaalí nacái irí cayábéeri cayábacáiná íiwitáise, yásí Dios yàapíná nalí cawèníiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníiri cayábéeri íiwitáise irí. ⁴² Cawinácaalí imànírica cayábéeri nuéwáidacalénái càmíiyéi cachàini irí, nùasunáicáiná nía, Dios yàapíná irí cawèníiri iyúudàacáiná níái yeebáidéeyéica nutàacái. Ewita yáalimácaaníta yàaca nàiraca meedá casalíníiri úni, càicáaníta Dios yàapíná irí cawèníiri iyúudàacáiná nùasunái”, ímaca walí yái Jesúsca.

11

Los enviados de Juan el Bautista

¹ Néeseté Jesús idécanáamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái ìyacàle irìcu, yàara cálica, icàlidaca nacái nalí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialité Juan el Bautista, ìyéerica presoíyéi ibànalicu, yéemìaca ìwali yái Cristo imànírica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáíwa abénaméeyéi nàacaténáwa Jesús yàatalé. ³ Juan iwàwacaté nasutáca néemìawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùèripinácaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús ímaca nalí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan iríni pidéénacuéca piicáca numànica, pidéénacuéca nacái péemìaca nucàlidaca wenàiwicanái irí. ⁵ Picàlidacué Juan iríni matuíyéimi idéca ìicáidaca, éeruúyéimi yàabàli nacái nadéca nàipinánica, cacháunéeyéimi ímami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemìaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécanéeyéi nacái nadéca néemìaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ⁶ ¡Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata!” ímaca yái Jesúsca.

⁷ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica yèepuníricawa chuìri cáli íinata, yàara Juanca. Càmlíritaté machawàaca ìiwitáise yái aslali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué piicáté néré? Càmlíritaté aslali cawèníiri ibàle yái piiquéericatécué. Píalíacuécawa cawinácaalí cawèníiyéica ibàle ìyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capíi irìcu càide iyúwa reynái ìyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese piacuécawa bàaluité manacúali yùuculé càinàwàiri piicácaténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníiri cachàinica áibanái profeta íicha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yàara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íméericaté líri iríwa. Dios ímacaté:

‘Nuchùullápiná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’, ímacaté yái Diosca. ¹¹ Péemìacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan íicha nèewíise macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacáisiucáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipináca nía Juan íicha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluité Juan el Bautista idàbacaalíté icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnánái namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanái irí, yá náalimáidaca namáalàidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse, áiba tàacáisi nacái Dios ichùulièricaté profeta Moisés itànàanápíná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walíni càinàcaalí iyú Dios icùanápínaté yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. ¹⁴ Cawàwanátacué píalimá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericaté yàanàaca ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca. ¹⁵ Càuwíiyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pirí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca ìyéeyéica siùca. Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa

à yapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca pirí canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa ìwali, quéwa càmitacué pícháaní’, càì nàimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacaca íchawa iyáacaléwa isutácaténá yáawawa Dios ícha manuísíwata, càmita nacái ìira uva ituní. Quéwa píimacatécué Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalicu. ¹⁹ Siùcade nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnìiricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu go-bierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níai yàcalé mìnánáica aléera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái camíirica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Yá Jesús íimaca nàwali: ²¹ “¡Máinícué piùwichàapinácawa, piácué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái camíirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Piyúunáidacuéca máiníiyéica cayábaca pía náicha níara camíiyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máiní báawaca nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, napusúa nacái nàwalisewa catáli náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapinácuécawa máiní cachàiníwanái náicha, níara camíiyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máiníicáinácué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmíirita! ¡Néese Dios yúucapinácué píawa irìculé yáara utàwi máiníiri depuíwaca, máinícatalé depuíwaca náicha canánama! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái camíirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníiyéica cayábaca pía náicha níara camíiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená irìcu. Quéwa càmitaté máiní báawa nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmitaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacaté mamáalàacatatá àta siùca nacáide, càmicáináté máiní báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapinácuécawa máiní cachàiníwanái náicha níara camíiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli ínata, máiníicáinácué báawéeyéica náicha pía”, íimaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descansen

²⁵ Néenialité Jesús ímaca Yáaniri Dios iríwa: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níai iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irìcuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níai yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa sùmanái púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, ímaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, abéerita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica. ²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, píacué macáita chamàléeyéica. Pidécuéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténácué macáita càide iyúwa áibanái ichùulíanácué pimànica càulenéeri wawàsi Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica íináidacawa iwàwawa ibáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca píawawa càulenéeri wawàsi íicha, numàacacué nacái nuwàwawa píbayawaná íicha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái, pimànicué nacái càide iyúwa nuchùulíanácué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, piyacaténácué càide iyúwa nùyáaná, núa càmíirica caluéri íiwitáise, núa càmíirica cáimacái iicá yáawawa. Nùacawéeridapínácué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué píalimápiná piyamáidacawa píbayawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéeri wawàsi áibanái ichùulièricuéca pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máiní càulenácué píicha peebáidáanápínácué nutàacái, pimàninápinácué nacái càide iyúwa nuchùulíanácué pía, nùacawéeridacáinácué pía, numàacapínácué nacái casímáica pía”, ímaca yái Jesúsca.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néenialité áiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulìcubàa bànacalé yèewibàa, wáapicha wía yéewáidacaléca. Yá máapica wía, íná weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé íicha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé iyacaná, yá naicáca yái wamàníirica iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí:

—Piicáca yái namànínáca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábadu wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuíse wàawirimi rey David ìwali, bàaluté máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asíanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuírí caplíma íimamisíiri irìculé, yái israelitanái isutácatáipíná Dios íicha. Yá iyáaca pan namàníiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapíná. Ewita Dios imàacacáanáta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáanáta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái asíanái yèepuníiyéicatéwa yáapicha, máapicáinaté nía, ínáté catúulécanáca Dios iicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Moisés íimacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáanáta templo irìcu sábadu wayamáidacatáicawa. Máiní iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo irìcu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábadu íicha iwàwacutáciná wenàiwica nàaca

Dios icàaluíniná èeri imanùbaca, sábado nacái. ⁶ Quéwa núumacué pirí, núa ìyéerica cháí pèewi, cachàinírica núa templo ícha. ⁷ Càmitacué péemì càinácaalí ímáaná áiba tàacáisi profeta Oseas itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Dios ímacaté: ‘Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio pìacaténacué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimàníricuécasa nulí càmicaalícáwa piicáca áibanái ipualé, piyúdàacaténá nía’, íimaca yái Diosca. Báisícaalícué péemìacaté càinácaalí ímáaná yái tàacáisicatá, yá càmitacué picháawàa naináwaná ìwali báawéeri iyútá, níai nuéwáidacaléca càmíiyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùuliaca núa, asìali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábado nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé, ìyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa ícha. Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asásí imànicaalípinaté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíse, fariseonái náimacáinaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemiawani, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí:

—Wawàwa wáaliacawa càinácaalí píináidacawa. ¿Dios imàacasica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica sábado irìcu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Pidèniacaalícué pipirawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise ùni, ¿càmitasicué pimusúadacani caquialéta, éwita sábado irìcucáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máníiri cawènica wenàiwica oveja ícha. Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábéeri áibanái irí siùca sábado irìcu? —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca irí yái asìali icáapi ituwièricawa ícha:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abéemàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu ícha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápinácaalíte iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa náiwitáise nawàwáanaté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùnìaca macáita cáuláiquéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté yàatalé. ¹⁶ Yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí ichùnìanaté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmaliçuíse. Dios ímacaté:

¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica íibaidéerica nulípiná, nuedéerica íibaidáanápíná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata casímáirica nuicáca. Yá numàacapíná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapíná nutàacái càmíiyéi israelita irí, náaliacaténáwa nuwàwaca nàyaca machacàníiri iyú.

¹⁹ Càmita itàanápíná ùuléri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemáníicawa. Canáca nacái yéemièri itàacái imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle irìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipíná cayábéeri machawàaquéeyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéeyéica yéetácawa, àta imawènìadacataléta macáita báawéeri.

²¹ Càníiyéi israelita yeebáidapíná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”,

íimaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asìali Jesús yàatalé, abéeri matuíri, matàacáiri, demonio idacùacáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asìali íicha, íná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nasutáca néemiawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápiná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemiacáináni, yá náimaca nali: “Yái asìali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²⁵ Jesús yáallacawa náináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé mìnánái, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás yúuca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica íichatá, yá ipéliaca meedá yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichàinicatá, yái Satanásca. Iná ¿cánacué càmita píalíawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú? ²⁷ Pidécuéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú. Picháawàacaalícué nuináwaná ìwali càì mamáalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái íicha. Píalíacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná níata péewáidacalécuéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica íicha Espíritu Santo íiwitáise iyú, íná nudéca núasáidacuéca pírí Dios icùaca abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwitaíse iyúwa, cachàiníciná núa Satanás íicha. Péemiacué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri iyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníiri asìali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalíca cayéedéeri idacùca íichawa yái cachàiníiri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica càì, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asìali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá íicha wenàiwica. Pidécuéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

³⁰ “Píacué càmiyéica abédanamata íiwitáise núapicha, piùwídecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios íicha meedá.

³¹ “Iná péemiacué cayába. Dios imàacapiná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníríca, itàaníríca nacái Dios ìwali báawéeri iyú, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. Quéwa itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha chái èeri irìcu, càmita nacái wàlisàipiná èeri irìcu”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús íimacaté fariseonái irí: “Péemiacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacàsi. Báawéeri àicu idèniaca iyacanáwa báawéeri. Càita wáalíacawa macái àicu ìwali. Càita nacái píalimácué píalíacawa nùwali piicáciná cainácaalí numànica. ³⁴ ¡Píacué càiyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa

àapi imusúadáná iculálewa inùma irìcuísewa, càita nacái càmítacué píalímá pitàaníca cayábéeri wawàsi ìwali báawacáinácué píiwitáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàanírìcuéca, pidécuéca pimusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinácué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú. ³⁵ Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca nacái cayábéeri wawàsi ìwali, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri wawàsi ìwali, yácáiná íiwitáise báawéeri ìyaca iwàwalícu. ³⁶ Núumacué pirí, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá yùuwichàidapíná nía ìwalíse macái tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté. ³⁷ Càide iyúwa pitàaníná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yáasáidaca càinácaalí píiwitáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi ìwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri, cayábacáiná píiwitáise, yá càmíta Dios yùuwichàidapíná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi ìwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná píiwitáise, yá Dios yùuwichàidapíná pía”, íimaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi càmírìca wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús íimaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécuéca písutáca nuícha numànínápiná piicá yái càmírìca wenàiwica idé imànica, quéwa càmíta numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacacáita piicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás ìyáanáté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuúri cubái idèerìcu máisiba èeri, càita nacái núa asíali Dios néeséerica nùypíná cáli irìcu máisiba èeri. ⁴¹ Níara càmíiyéica israelita ìyéeyéicaté Nínive ìyacàlená irìcu namichàapínácawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùapínáwa Dios íipunita yéewacáténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namànírìcaté. Píacué israelita ìyéeyéica siùcade pimichàapínacué nacáwa. Yásí Nínive ìyacàlená mìnánámi nacháawàacuéca piináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive mìnáná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemlàcáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalícuíse. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siùcade, núa cachàinírìca íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmítacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwacalumi càmíichúa israelita umichàapínácawa yéetácáisi íicha ucháawàacáténacué piináwaná ìwali, píacué israelitaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàaca máini déecuise cháí wàasu cáli ínatalépiná uémìacáténaté rey Salomón itàacái máini cáalíacáica, úalíacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalíacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàinírìca íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmítacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuúri cáli ínata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmícaalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, yásí íimaca ínáidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nupapèe néréwa yáara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa íicha’, íimaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábéeri capli máiséeri natunuérica, nachùnièrica

nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca ìwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníyèi báawaca ícha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé, nadacùacaténá ìiwitáise. Yásí namànica irí báawéeri máiní ícha yái báawéerica idàbáanéeri demonio imàníricaté irí quéechacáwa. Càita nacái piacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapinácucawa máiní cachàiníiri ícha yái quéechéericaté piùwichàanácucawa”, ímaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yáatúa yàanàaca néré, Jesús yéénánái yáapicha nacái, nawàwacáináté natàanica Jesús yáapicha. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capìi ícha. ⁴⁷ Iná áiba ímaca Jesús irí:

—Píatúa, péenánái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàanica piapicha —ímaca. ⁴⁸ Quéwa Jesús ímaca irí yái asìali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemìà yái núumáanaca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáwa —ímaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca ìyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá ímaca:

—Níái wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa núatúanáwa, nuénánái nacáwa. ⁵⁰ Yácáiná cawinácaalí wenàiwica imànírira càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná, yácata nuiquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáwa, núatúa nacáwa —ímaca yái Jesúsca.

13

La parábola del sembrador

¹ Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capìi ícha yàacaténáwa Galilea icalisaniná néré. Yá yáawinacawa càina íinata. ² Yá máiní manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacacawa yàatalé, íná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yá yáawinacawa barca iricu. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina íinatata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Abéeri asìali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁵ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, camicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuìcani canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, íná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmìta ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idènìaca ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadènìaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadènìaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadènìaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíiyéicaalícué píà, péemìacué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemìawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái iríni comparación iyú. ¹¹ Jesús ímaca walí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa, níái manùbéeyéi càmíiyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yéemìacaalí càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmìta íináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí íimáicha nacái

yái achúmérica yáaliéricatéwa ìwali. ¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicácaníta numànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicáaníta càmita nawàwa náaliacawa nùwali, cawinácaalí núa. Ewita néemìacáaníta nutàacái nàuwí iyúwa, càicáaníta càmita nawàwa néemìaca cànácaalí ímáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté israelitanái irí:

‘Ewítacué péemìacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliapínacuéwa cànácaalí ímáaná. Ewítacué piicácaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliapínáwa cànácaalí ímáaná yái piíquéricuéca’,

ímaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios ímaca israelitanái ìwali:

‘Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinami, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Máuwica nía, càmíiyéi iwàwa yéemìaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmíiyéi iwàwa yáaliacawa cànácaalí ímáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha nuwasàacaténá nía nùasu yúuwichàacáisi íchawa’,

ímaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata píaliacáinacué piicáca yái piíquéricuéca pituí iyúwa, pidécué nacái péemìaca cànácaalí ímáaná yái tàacáisi péemièricuéca piùwi iyúwa. ¹⁷ Péemìacué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi íiwitáise nawàwacaté naicáca núa, yái piíquéricuéca, quéwa càmítaté naicá núa. Nawàwacaté nacái néemìaca yái nutàacái péemièricuéca, quéwa càmítaté néemìani”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús ímaca walí: “Péemìacué yái ímáanáca, yái comparación ibànéeri ìwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica cànácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, quéwa càmita neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulìcubàa. Yá Satanás yàanàaca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli íinata íba yèewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casímáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmíicáiná neebáida Dios itàacái báisíiri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáida itàacái maléená èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàníinápíná nabáyawanáwa, yásí nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yèewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu ìwaliwa, cháí èeri irìcuírìca. Cáiníná nacái naicáca nàasu cawèníiriwa, nawàwacáiná càasuca nía. Macáita yái cháí èeri irìcuírìca ichìwáidaca nía, càmita íbatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níái wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmíirita quéwa nawàwalìcuísewa, íná càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayábacatái cáli ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàì ímèeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata ìyacanáwa cayábéeri. Abénaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí cien namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí sesenta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná

imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí treinta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúscas.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asìali ibànacaalí yèepunícawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé íiwacali yùuwide yàanàaca trigo ibànacalená yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái íimi trigo nacáiri iicacánáwa, cayábéeri trigosíwa ínatabàa. Yá yèepùacawa íicha, yái yùuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadèniacaalí nàyacanáwa, átata báawanaméeri masicái yàasáidaca iyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé íiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá iríni yàasu bànacalé iináwaná ìwali. Náimaca irí: ‘Wáiwacali, pibànacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali íimaca nalí: ‘Nùuwidequéera càì ibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosíwa yèewibàa’, íimaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái íimaca irí: ‘¿Piwàwasica wàaca wacacàaca íicha yái báawéerica?’ náimaca irí. ²⁹⁻³⁰ Quéwa náiwacali íimaca nalí: ‘Càmíirita. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanácué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abédanamata trigo yáapicha àta weedácatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùulìpiná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé iyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quèechacáwa, nadacùadánápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùulìpináca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírì capìi iriculé, trigo ituíná yàalu’, íimaca yái bànacalé íiwacalica”, íimaca yái Jesúscas.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Péemiacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza íimi, asìali ibànéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméerínacáaníta yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé íicha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúscas.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáiwa càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inanái yèewìadaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, àta macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúscas.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi ìwali comparación iyú. Yéewáidaca níai manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía càì imànicaténá càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Jesús inùmalìcuíse. Yaté Jesús íimaca:

“Nucàlidapíná nalíwani comparación iyúwa; nucàlidapíná nalí manùba wawàsi ìwali, càimíyécáwa wenàiwica yéemla iináwaná ìwali, Dios idàbacatáiseté èeriquéi àta siùca nacáide”, íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápínáwa nacapèe néréwa, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capìi irìculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemlàwani càinácaalí ímáaná yái tàacáisi icàlidéerica walí báawéeri masicái ìwali. ³⁷ Yá Jesús ímaca walí: “Núa, asìali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupínáca ímáanáca càicanide iyúwa cháí èeriquéi. Yái cayábéeri ituínásica ímáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica ímáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái nùuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èerica needácatáipínáca bànacalé iyacaná, yácata èeripíná imáalàacatáipínáca yái èeriquéi. Níai yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápíná nía quichái irìcu, càipíná nacái iyaca imáalàacaalípináwa yái èeriquéi. ⁴¹ Núa, asìali Dios néeséerica, nuchùulápíná nùasu ángelnáiwa nàwacáidáanápíná nùasu wenàiwicanái nèewíse macáita ichìwáidéeyéica wenàiwica namànínapíná nabáyawanáwa, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáiwa yúucapíná báawéeyéi wenàiwica manuiri quichái irìculéwa. Néré wenàiwica náicháanípíná, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa. ⁴³ Cawínacaalí imàníyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianá, nacànapínáwa mèlumèluíri iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle irìcuwa. Càuwíyéicaalícué píá, péemlàcué cayába nutàacái”, ímaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèníri wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli irìculé. Néese asìali yàanàacani, yá ibàlìaca àniwani. Néese, casímáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwènlàca iríwa yái cáli bànacalé yàalupínáca”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cacharreròsàiri, icutéerica yàacawa perla púubéeyéi íba cayábanaméeyéi cawèníyéi. ⁴⁶ Néese asìali yàanàaca perla máini yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwènlàca iríwa úai perla cawèníchúa yáwanáica”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá asíanái yúucaca chinchorro manuiri úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécanáami ipuníacawa yái chinchorroca, yá asíanái iwatàidacani úni yáacuise càina ínatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewíse níai cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu irìculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níai báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri imáalàacaalípináwa, yásí ángelnái namusúacawa chènuníse naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábéeyéi wenàiwica íicha. ⁵⁰ Yá náucapíná báawéeyéi wenàiwica manuiri quichái irìculé. Néré wenàiwica náicháanípíná, naamíapíná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, ímaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néseté Jesús isutáca yéemlàwa wía:

—¿Péemiasicué càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí? —íimaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáalíacawa càinácaalí íimáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús íimaca walí:

—Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, idécanáami yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáaná, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisàì iyú nacái, càide iyúwa capíi íiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníriwa icuèrica icapèe irícuwa, yái cawèníri bàaluisàimica, yá nacái cawèníri wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níai comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret ìyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judiónái yéewáidacàalu irícu, ìyéerica Nazaret ìyacàlená irícu. Níai wenàiwicaca nánáidacawa manuísíwata néemíaca icàlidáaná nalíni. Yá náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisí imàni yái càníirica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéénánái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáalíawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Inaté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuise. Níawamita yàasu cáli néeséeyéi, yéénánái nacái, icapèe irícuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irícuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái càníirica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté neebáida itàacái.

14

La muerte de Juan el Bautista

¹ Néenialité rey Herodes, yái romanosàiri icuèricaté Galilea yàasu cáli, yéemíaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús iináwaná ìwali. ² Yá Herodes íimaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná yéewa yáalimá imànica yái càníirica wenàiwica idé imànica”, íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes íimaca ichùulíacáinaté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan nadacùacaténáni cadena iyú, yá natéca náucacani presoíyéi ibànàliculé. Herodes imànicaté càì isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa iicáca Juan. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéénàsàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéénàsàiri íichawa. ⁴ Inaté Juan yàalàaca rey Herodes. Juan íimacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenàsàiri yàacawéetúawa”, íimaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicaté Juan iyúwa profeta itàaníirica Dios inùmalícuise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuírí fiesta iwàwalícaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá Herodías íidu iwàlùacawa asíanái iyáacàalu irículé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asíanái yàacuésemi naicácaténá úa, níai asíanái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicácainá ulabàaca, yá usíimáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes íimaca ulí báisí báisííwatasa Dios yáalíericawa

Herodes yàanápínaté ulí càinácalí wawàsi usutéerica ícha. ⁸ Néese ùacawa utàanica úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pia nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca, úacáiná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacutácaté imànica càide iyúwa íimáanaté mànacàu irí, níacáiná yáapichéeyéi néemíacaté íimáaná ulí báisí báisííwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùullaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténaté ulí íiwitami. ¹⁰ Herodes ichùullacaté abéeri úwi yàaca iwichùaca Juan ícha íiwita presoíyéi ibànalícu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan íiwitami quírápieli irícu. Yá nàaca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàllacani. Néeseté nàaca nacàlidaca Jesús iríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanáamité Jesús yéemíaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca irícu abéemàalé Galilea icalisaníná ícha. Wía yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús íináwaná ìwali yàanáwa néré, íná nàacawa cáli ínatabàa nérépiná manùba yàcalé ícha. ¹⁴ Néese Jesús imichàacawa barca ícha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanáca iicáca nía, yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali íná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. Iná pichùulla nèepùanápínáwa nawènìacaténá nayáapínáwa yàcalé irícu —wáimaca irí.

¹⁶ Jesús íimaca walí:

—Càmita iwàwacutá nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —íimaca walí.

¹⁷ Néese wáimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadènìaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná meedá —wáimaca irí. ¹⁸ Jesús íimaca walí:

—Pitécué nulí nía —íimaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùullaca náawinacawa masicái ínata macáita níai wenàiwicaca manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi irículéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níai wenàiwicaca.

²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ²¹ Níai iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néeseté Jesús ichùullaca wawàlùanápínáwa barca irículé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaníná ícha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idécunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa ícha. ²³ Néese idécanáamité ibànùaca íchawa nía, yá yàacawa dúli ínatale abéerita isutácaténá yáawawa Dios ícha. Catácanáami ìwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca irícu déeculé cáli ícha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini, cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiénita walí, yèepuníiriwa úni inànìacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca

waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáinaté wáalía waicácani, yá wéemíanicawa wacalùniwa:

—¡Iwàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàanica walí. Íimaca walí:

—¡Cayábacani, núaquéi, picácué cáalu pía! —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, báisícaalí píacani, yá pimáida núa nùacaténáwa pìatalé úni inàniacubàa —ímaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé —ímaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca irìcuíse, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yàanàaca Jesús yàatalé, yá iicáca cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Íná yéemíanicawa icalùniwa Jesús irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —ímaca yái Pedroca. ³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro irí, yá íibàaca Pedro icáapi ìwali, imichàidacani úniácuíse. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì íiméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càminápinaté nuyúudàa pía, yáta pidàbacaté pi-sawíacawa —ímaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca irìculé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscáiná iwàlùacatéwa wàatalé barca irìculé. ³³ Néese wía iyéeyéica barca irìcu, wabàlùacawa wàulul ipùata iyúwa Jesús irí, wàacaténá icàaluíniná. Wáimaca irí:

—¡Báisíta Dios Íirica pía! —wáimaca irí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, yá wàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli néeseéeyéi náalía naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali macái néenánái iríwa iyéeyéica macái yàcalé irìcu Genesaret yàasu cáli. Yá natéca macái cáuláiquéeyéi wenàiwica Jesús yàatalé. ³⁶ Yá nasutáca íicha wawàsi imàacáanápíná nadunùacáita ibàle ipùata ìwali nachùnìacaténáwa. Yá macáita idunuèyéica ibàle ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

15

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemíawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmita namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi íiuitáise íimáaná ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta càmita namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté pìawirináimicué yéewáidáaná, càmíirica Dios ichùullaca wamànica. Quéwa pimànicuécá áiba wawàsi báawéeri cachàiníwanái: Pidécuéca pimàacaca píichawa Dios itàacái pimànicaténácué meedá iyúwa píiuitáise íimáaná.

⁴ Bàaluitécáiná Dios íimaca: ‘Pía píaniri íimiétacanáwa, pìatúa nacáiwá’, càì íimaca yái Diosca. Yá nacái íimacaté: ‘Aibacaalí itàanica báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càmicaalí nacái, yáatúa ìwaliwata, yásí iwàwacutácué pinúacani’, càì íimaca yái Diosca. ⁵ Quéwa píacué fariseoca péewáidacuécá wenàiwica cayábacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa irí nacáiwá: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía; nudéca nucùaca Dios irípináni, yái nuèripinámica pirí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripíná iyú pía’, càì náimaca nasèenái iríwa.

⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmìtasa iwàwacutá nayúudàaca nániriwa, naátúa nacáwa idécanáami càì nàimaca nasèenái iríwa. Iná píacué fariseoca píasáidacuéca piúcaca píchawa Dios itàacái pimànicaténacué iyúwa píwítáise ímáaná meedá. ⁷ ¡Píacué pucháibéeyéica íwítáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué pìwali machacànìiri iyú Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté:

⁸ ‘Níái israelitaca nàimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmìta cáininá naicáca núa nawàwalìcuísewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namànìiricasa nulí. Càmìta néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náiwítáise iyúwa’, càì ímaca yái Diosca —ímaca yái Jesúscas.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Yá ímaca nalí:

—Péemíacué nutàacái, píacué macáita. Píalimáidacué píalíacawa péemíaca càinácaalí ímáaná yái núuméeripinácuéca pirí: ¹¹ Càinácaalí yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùmalìculé, càmìta yéewa casacàaca imànica wenàiwica íwítáise Dios ícha. Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa nanùmalìcuíse, yácata casaquèeri imànica náiwítáise Dios ícha —ímaca yái Jesúscas. ¹² Néese wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí.

—¿Càmìtasica píalíawa máiní báawaca fariseonái néemíaca yái píimáanáca? —wáimaca. ¹³ Quéwa Jesús ímaca walí:

—Péemíacué comparación: Càide iyúwa bànacalé íiwacali iwatàacaalí báawéeri yéetaná imusuéricawa ibànacale yèewi, càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yúucapiná íchawa cawinácaalí càmíiyéica itàaní Dios inùmalìcuíse báisìiri iyú, càmíicáiná Dios ibànúa nía. Dios imáalàidapiná nacái nàasu tàacáisi cachìwéeri. ¹⁴ Picácué píináidawa piwàwawa fariseonái itàacái ìwali. Níacata matuíyéi íwítáise meedá, càmíiyéi yáalíawa báisìiri tàacáisi, iná càmìta náalimá néewáidaca wenàiwica machacànìiri iyú Dios ìwali. Néewáidacáita áibanái càmíiyéi yáalíawa, iná càica níade iyúwa matuíri itéerica áiba matuíri. Néese pucháibanama náuwaacawa utàwi irìculé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càmíiyéi yáalíawa —ímaca walí yái Jesúscas. ¹⁵ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinácaalí ímáaná yái tàacásica picàlidéerica yàacàsi ìwali —ímaca yái Pedrocá. ¹⁶ Yá Jesús ímaca walí:

—¿Néeni, càmìtasicué nacái píalí péemíaca càinácaalí ímáaná? ¹⁷ ¿Càmìtasicué píalíawa macáita yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùma irìculé yàanàaca idèerìculé, néese imusúacawa ícha? ¹⁸ Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa wenàiwica inùma irìcuíse, imusúacawa iwàwa irìcuíse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica íwítáise Dios ícha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri íwítáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Càita báawéeri íwítáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapicha càmíichúaca nàinusíwa, càmíirica nanìrisíwa nacái; naimáca áibanái yáapicha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmíiná Dios ibatàa wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nachìwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachìwawa; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imànìirica, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íwítáise Dios ícha; néese, càmicaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íwítáise ímáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmìta casacàa imànica wáiwítáise Dios ícha —ímaca yái Jesúscas.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacaténáwa Tiro iyacàlená yàasu cáli néré, Sidón iyacàlená nacái. ²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmíichúa israelita, iyéechúa néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica israelita icuèrinápiná, piicá nupualé! ¡Uacáiná nuíduca ùuwichàacawa demonio ìyacáiná uwàwalicu! —úmaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùulìá úa wáicha meedá, uémíánicáiná ùacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús íimaca:

—Dios idéca ibànùaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinámi iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa canácaalí nacuèriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá nía, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná —ímaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica ùacawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùululì ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —úmaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Péemìà comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéeacháwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmiyéica israelita —ímaca ulí, yáalimáidacaténá íicáwa úa, asáisí uebáidacaalí Dios imànínápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacàsi yéenáimi yúuwèericawa náiwacali yàasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úmaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —ímaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái íduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalìsaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruýeyéi yàabàli, matuýeyéi nacái, cacháunéeyéi nacái, matàacáiyéi nacái, áibanái cáuláiquéeyéi nacái manùbéeyéi. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli íinata Jesús íipunita. Yá Jesús ichùnìaca nía macáita. ³¹ Iná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, imànicáinaté cayábéeri wawàsi íiwitáise iyúwa. Néemìaca matàacáiyéimi itàanica cayába. Naicáca nacái cacháunéeyéimi iiná cayábaca nía; níái éeruýeyéimi yàabàli nacái nàipínáanica cayába; nía nacái matuýeyémica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinámi yèerica icàaluíniná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—Catúulécanáca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri, idéca nacái imáalàacawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía máapíiyéica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulìcubàa namáapicawa —ímaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapínáwa, níái manùbéeyéica cháí, canácatáica yàcalé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemìawa wía:

—¿Càisimalénácué pan ìya pirí? —ímaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, máisibáanata cubái imìdecaná pùubéeyéi nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichùulìaca náawinacawa cáli íinata níái wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi irìculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí

cayábèeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawacùaca wenàiwicanáí iríni. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca siete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ³⁸ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca asíanáica. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa asíanái yáapicha. ³⁹ Néeseté Jesús imàacaca wenàiwicanái nèepùacawa ícha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálré, iyéerica abéemàalé Galilea icalisaníná ícha.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàaníca Jesús yáapicha, càmiyéi yeebáida Dios néeséericani yái Jesúsca. Yá nawàwacaté náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíse. Yá nasutáca ícha imànínapíná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíiri iyúcani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús ímaca nalí: “Péemìacué comparación: Táicacaalícué pìwali cháí Israel yàasu cáli ínata, yá pímacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíiréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwicáu, yá pímacuéca: ‘Siùcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli ínata’, càicué píimaca. ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píalíacuécawa càinácaalí ímáaná yái capíraléeri cáli iicácanáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa càinácaalí ímáaná yái numànínáca siùcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichiwawa càmitasa píalíacuéwa cawínácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha, pidécuéca pisutáca nuícha numànínapíná piicá yái càmirica wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacapínacué piicá abéerita numàníná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, ímaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepùacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wàacawa Jesús Galilea icalisaníná abéemàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapínáwa. ⁶ Yá Jesús ímaca walí:

—Péemìacué cayába comparación: Piicácué píchawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemà càinácaalí ímáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí íná wáimaca walíwáaca:

—¡Idéca càì ímaca walí càmicáiná waté pan wayáapínáwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáalíacawa wáináidáanáwa, íná ímaca walí:

—¿Cánácué píima canáca pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¡Cánácué càmita píibàa piwàwawa nuwéré! ⁹ ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué pímaapuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté iyáaná nuwacùacaalíté wenàiwicanái irí pan nayáapíná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná níái cinco mil namanùbaca asíanáica, yácué piwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná níái báinúaca mil namanùbaca asíanáica, yá piwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. Iná ¿cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimáca nùaca piyáapíná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píalíawa càmita nutàaní pan ìwali? Péemìacué comparación: Piicácué píchawa

fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacái, ipíchanácué báawaca namànica píiwitáise nacái —íimaca yái Jesúsca.

¹² Ináté átata wáaliacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura íichaná. Néese yàalàaca wía íichaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachìwéerica, saduceonái yéewáidáaná nacái. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imànníná ibàacanéri iyú, imàacaca macáita íbesi inísàacawa, càita nacái fariseonái, saduceonái nacái néewáidaca wenàiwica nachìwa iyúwa, quéwa ibàacanéri iyúta. Wenàiwicanái càmita náalíawa cachìwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeràidaca madécaná wenàiwica Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàaca Cesarea de Filipo òyacàlená itéese, yá isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawiná núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Yá wáimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté òwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca profeta Jeremíascasa pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, càmicaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàanírícaté Dios inùmalícuíse bàaluité —wáimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios íirica, yái icuèripínaca wía, Dios ibànùerica walí, wía israelitaca —íimaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—Dios idéca imànica pírí cayábéeri, Simón, Jonás íirica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca píalíacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núaniri Dios chènuníséeri idé imàacaca píalíacawa nùwali. ¹⁸ Siùcade núumaca pírí Pedrocata píipidenáca íimáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemí comparación: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca nùwali òyaca càide iyúwa cachàiníiri íba manuírí nabàlùadéeripíná ínata manuírí capíi. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypíná càide iyúwa manuírí capíi ibàlùacaalíwa, abédanamapínáta náiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios íirica. Péemí comparación: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuírí capíi ibàlùericawa cachàiníiri íba ínata, càita nacái canácata yáaliméeri imawèniadaca càiripínáta nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca nía, canásíwata. ¹⁹ Numàacapíná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái irí, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, yéewanápiná nawàlùacawa Dios òyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita chènuniré. Píalàapíná nùasu wenàiwicanái namànnínápiná cháí èeri irìcu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái íyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái irí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialité Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanáte yàacawa Jerusalén òyacàlená néré. Jesús íimaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàuwichàidáanápínaté manuísíwatani, yá nanúnápináténi yái Jesúsca. Quéwa Jesús íimaca imichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irìcu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idàbaca yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro íimaca irí:

—¡Nuíwacali, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! ¡Canácatáita yéewa piùwichàacawa càì! —íimaca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro íicha. Yá íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise, píalimáidacáiná núa, numàníinápiná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánáí íiwitáise ìyáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Néeseacáwa Jesús íimaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùullaná pía. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanáí yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. ²⁵ Níacáiná caw-inácaalí cà míiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca cà míiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanáí inúacaalí nía, nadènlápiná nacáucawa cà míiri imáalàawa. ²⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa ícáucawa cà míiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. Canácainá áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa ícáucawa cà míiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ²⁷ Núacáiná, asìali Dios néeséerica, nùanàpiná àniwa Núaniri Dios íiwitáise yáapichawa mèlumèluíri iyú, Dios yàasu ángelnáí yáapicha nacáíwa. Yá nùapíná macái èeri mìnánáí iwèni ìwalíise yái namànírica. ²⁸ Péemlàcué cayábani, abénaméeyéicué péená ìyèeyéica cháí siùcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

17

La transfiguración de Jesús

¹ Néeseté seis èeri natàanícadénáami càì, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái yái Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènuníiri íinatalépiná, itéca máisiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànaná, ibàle nacái iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái máisiba wéenáca ìyèeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacái natàaníca Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Piwàwacaalí, yásí numànica máisiba capìi yáana wawàwalínápinácué pía, abéeri pirípiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàaníca, yá mèlumèluíri acalèe ibàliaca nía catámèeri iyú. Yá néemìaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Càì íimaca: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemlàcué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁶ Néemìacanacáitani níái yéewáidacaléca máisiba, yá náuwaà nallacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita nàacaténá icàaluíniná. Yá cáaluca nía báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca ícáapiwa nàwali. Íimaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu pía —íimaca nalí. ⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiquéeri áibanáica, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nal-icùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía. Íimaca nalí:

—Picácué picàlida áibanáí iríni yái péemièricuéca, piiquéericuéca nacái, yái yéenáíwanási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi íicha, núa asìali

Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénái másisiba nasutáca néemìawani. Náimaca irí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri irículé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu? —náimaca.

¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali:

—Báisíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechatécáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemìaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica, quéwa càmítatè náalí ìwali Elías nacáiricatèni. Yátè namànica irí báawéeri càide iyúwatè nawàwáaná. Càita nacái núa, asiali Dios néeséerica, nùuwichàapinácawa namànicaalípiná nulí báawéeri —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénái náalíacatéwa Jesús icàlidaca ìyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanái yàatalé, yá abéeri asiali yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

¹⁵ —Núiwacali, piicácáwa nuèri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàiníiri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yái nuèrica. Madécaná yàawiría yúuwàacawa quichái irículé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénái yàatalé nachùnìacaténáni, quéwa càmíta nadé náucaca íicha demonio —íimaca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—¡Píacué càmíiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué cháni, yái ùuculìirica —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá yúucaca demonio ùuculìiri íicha. Yáta cayábaca yái ùuculìirica.

¹⁹ Néesetécáwa wía Jesús yéewáidacaléca watàaníca Jesús yáapicha méetàucuta wenàiwicanái íicha. Yá wasutáca wéemìawani:

—¿Cánácáwa càmíta wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmíicáinácué peebáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemìacué cayába, peebáidacaalícué Dios, éwita achúmacáaníta càide iyúwa achúméerína mostaza íimi, yásí píalimácué pichùulìaca dúli isirùacawa méetàuculéta càì: ‘Pimichàawa, pìà pibàlùacawa áibacatalé’, yásí dúli yàacawa. Báisícaalícué peebáidaca Dios, yásí píalimácué pimànica macáita. ²¹ Quéwa máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néesetè idècunitàacá Jesús yèepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli íinatabàa, yá icàlidaca walí yái tàacáisica. Íimaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacacaténá áibanái asìanái inúaca núa, núa asiali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapináca núa. Quéwa másisiba èeri irícu yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca. Néese wéemìacanáami yái tàacáisica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néeseté Jesús, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Nàyaca néré abénaméeyéi ìwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùnìacaténá judíonái yàasu templo. Yá nàacawa natàaníca Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemlàwani:

—Yáara yéewáidéerica pía, ¿càmitasica ipáyaida íchawa camuí imanùbaca nachùnìacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisíta, ipáyaidéeri —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capìi irìculé, yáta Jesús càì íimaca irí quéeacháwa:

—Simón, ¿càinásica píináidacawa? ¿Cawiná ícha needá plata níara icuèyéica cáli cháì èeri irìcu? ¿Needásica plata néenibe íchawa, áibanái íchatasica? —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Pedro íimaca irí:

—Aibanái ícha —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùnìacaténá Núaniri Dios icapèewa, yái templo, íricáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa. Piawa Galilea icalìsaniná néré. Piúca néré puíwi. Peedá yái idàbàanéerica pibaláca cubáica. Yásí pìanàaca moneda cubái inùmalìcu, abéechúa moneda cawèníchúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, pirípiná nacáíwa. Pidécanaami pìanàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

18

¿Quién es el más importante?

¹ Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemlàwani:

—¿Cawináica wéená máiní cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mìnánái píapicha? —wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmài ibàlùacaténáwa wèewi. ³ Yá Jesús íimaca walí:

—Càmitacué píináidawa machacànìiri iyú. Péemìacué cayába, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa àniwa píináidacaténáwa càide iyúwa sùmài íináidáanáwa, càníiri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa íináidacaténáwa càide iyúwa yái sùmài yána íináidáanáwa, càníiri cáimacái iicáca yáawawa, yácata máiníripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimàníríca sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús íimaca: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàdapiná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi ìwalíise, náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháì èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiníwanái yùuwichàapínacawa áibanái ícha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁷ ¡Máiní nàuwichàapínacawa níái èeri mìnánáica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháì èeri irìcu imàaquéerica wenàiwica íináidacawa namànínápiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanùbaca ìyaca

càiri wawàsi, quéwa ìmáiní Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí wenàiwica yáalimáidéerica áibanái namàníinápiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, piabàli iyú nacáíwa pìanápínáwa aléera càmicatalé Dios iwàwa placawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáíwa. Càita nacáí iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacáí Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica, càmlírica ichacàwa, càiripinéerita iyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmlírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacáí iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacáí Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica”, íimaca walí yái Jesúscas.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús íimaca walí: “Picácué piicá níai sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacáí pimàni nalí báawéeri. Núumacué pirí Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí càì imànírica, níacáiná Dios yàasu ángelnái icuèyéica níai sùmanáica náalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníiséeri yàatalé chácataínápínácaalí nawàwa naicácani, natàanícáténá Dios yáapicha.

¹¹ Iwàwacutácué cawènica piicáca sùmanái, núacáiná, asiali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé nuwasàacáténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níai iméerèeyéicawa Dios íicha.

¹² “¿Càinacué píináidacawa ìwali yái comparaciónca? Asiali idèniacaalí cien namanùbaca ipira ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali íichawa, yásí náiwacali imàacaca ipìranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa íicha. ¹³ Yàanàacaalíni, yásí iyanídacawa ipira ìwaliwa manuísíwata íicha yái iyanídaánacawa noventa y nueve namanùbaca ìwali, níai càmlíyéica iméeràawa íicha. ¹⁴ Càitacué nacáí Píaniri Dios chènuníiséeri cáinináca iicáca níai púubéeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa íicha, ibatàa abéeripínáta”, íimaca yái Jesúscas.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pía pitàaníca yáapicha abéerita. Picàlida iríni machacàníri iyú, yái imànírica pirí báawéeri. Yeebácaalí pitàacái, yásí abédanamata íiwitáise píapicha àniwa.

¹⁶ Quéwa yái imànírica pirí báawéeri, càmicaalí yeebá pirí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacáí, nàacáténáwa píapicha yàatalé náalíacáténáwa ibáyawaná ìwali. ¹⁷ Néese càmicaalí nacáí yeebá nalí, yái imànírica pirí báawéeri, néese picàlida iináwaná nalí níai ìwacáidáyaquéeyéicawa yéemiéyéica Dios itàacái. Néese càmicaalí yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicácani càiride iyúwa wenàiwica càmlíri yeebáida Dios itàacái, càita nacáí càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Iná iwàwacutá càmita pìwacáidáyacacawa yáapicha.

¹⁸ “Péemiàcué cayábani, càinácaalí wawàsi càmlíricuéca pimàaca namànica cháí èeri irícu, yáta nacáí Dios chènuníiséeri càmlíri imàaca namànica. Càinácaalí wawàsi nacáí pimàaquéricuéca namànica cháí èeri irícu, yáta nacáí Dios chènuníiséeri imàaquéerica namànica.

¹⁹ “Núumacué pirí pucháibacaalícué pía cháí èeri irìcu abédanamacaalícué píiwitáise píapichawáaca pisutáanápínacué Dios ícha iyúudáanápíná pìlàaca péenàsàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníséeri imànicué pirí càide iyúwa pisutáanacué Dios ícha. ²⁰ Ata alénacaalí nàyaca pucháiba yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa nuípidená ìwali, áibaalí nacái máisiba nàwacáidáyacacawa nuípidená ìwali, yásí nùyaca néré náapicha, íná Núaniri Dios yéemíacué pisutáaná ícha”, ímaca yái Jesúsca. ²¹ Néese Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawiría iwàwacutá numàacaca nuwàwawa ibáyawaná ícha càinácaalí báawéeri áiba wenàiwica imànírica nulí? ¿Numàacasica nuwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiríasica? —Ímaca yái Pedroca. ²² Jesús ímaca irí:

—Càmita núuma pirí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría. Néese núuma pirí, pimàaca piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría setenta imanùbaca ímáanaca cuatrocientos noventa imanùbaca yàawiría iwàwacutá pimàacaca piwàwawa ícha càinácaalí báawéerica imànírica pirí — ímaca yái Jesúsca.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri imàníliná. Yái nacuèriná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íchawa imawèniacálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asìali needéerica nacuèriná yàataléwa, imawèniaca icuèriná íchawa manùba millones. ²⁵ Néese càmicáiná yáalimá ipáyaidaca íchawani, íná nacuèriná ichùulìaca nawéndaca asìali áibanái irí, yàacawéetúa yáapichawa nacái, yéenibe yáapichawa nacái, macáita yàasumi nacái yéewanápiná nacuèriná yeedáca iríwa àniwa achúmáanata yééná yái platami yàasu wenàiwica imawènièrica ícha. ²⁶ Néese yái íbaidéerica yéemíacaalíni, yá ibàlùacawa yùulù iyúwa yàacaténa icuèriná icàaluínináwa, yéewanápiná icuèriná iicáca ipualé. Yá isutáca icuèriná íchawa manuísíwata cà: ‘Nuíwacali, picùacáwa quiríta matuíbanáitacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, ímaca. ²⁷ Néese catúulécanáca icuèriná iicácani. Yá iwasàacani, imàaca nacái iwàwawa asìali imawèniacále ícha, yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá ipáyaidaca íchawani. Néese icuèriná imàacaca asìali yàacawa matuíbanáita.

²⁸ “Yái íbaidéerica idécanáami yàacawa icuèriná íchawa, yá yàanàaca in-acáiriwa íbaidéeri imawènièrica ícha achúmáanata plata. Néese idàbáanéeri asìali íbàaca inacáiriwa icanápi ìwalíse cachàiníri iyú, batéwa inúacani. Yá ímaca inacáiri iríwa: ‘Pía nulí nùasu plata yái pimawènièrica nuícha’, ímaca irí. ²⁹ Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa yàacaténa icàaluíniná, yái idàbáanéeri asìalica, isutácaténa iicáanápíná ipualé. Yá ímaca: ‘Picùacáwa quiríta matuíbanáitacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, ímaca irí. ³⁰ Quéwa yái idàbáanéeri íbaidéerica càmirita iwàwa cà, yá yúucaca inacáiriwa presoíyéi ibànalículé àta ipáyaidacataléta íchawa yái imawèniacálecawa. ³¹ Aibanái íbaidéeyéi naicácaté càinácaalí iyáaná, yá máiní achúmaca nawàwa ìwalíse. Yá nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali nacuèriná iríwa. ³² Íná nacuèriná imáidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca. Yá nacuèriná ímaca irí: ‘Pía nùasu wenàiwica báawéeri íiwitáise meedá. Numàacacaté nuwàwawa ícha macáita yái pimawèniacálemica, pisutácinaté nuícha manuísíwata. ³³ Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé nacái, càide iyúwa nùyáaná’, ímaca yái nacuèrináca. ³⁴ Yá máiní calúaca yái nacuèrináca, yá yúucaca asìali presoíyéi ibànalículé nàuwichàidacaténaní

mamáalàacata ipáyaidacaténá íchawa càiripináta yái imawèniacálemicawa”, ímaca yái Jesúsca. ³⁵ Néese Jesús ímaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníseeri yùuwichàidapínacué pía canánama càmicaalícué pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha báisíri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imàníricuécá pirí —ímaca walí yái Jesúsca.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Idécanámité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli ícha wáapicha, wía yéewáidacaléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli íinatalé, yái cáli iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatásewa, abéemàalé Jordán inanába ícha.

² Yá madécaná wenàiwica yàacawa yáamíse, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³ Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani itàanínápiná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíse. Yá nasutáca néemíawani:

—¿Pimàacasica asìali imàacaca íchawa ínuwa àta càinácaalí wawàsi ìwalíse iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piléeca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmitacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàacaté tàacáisi íméerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quéechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asìali, idàbáanéechúa inanái nacái’, càì itànàaca yái profetaca. ⁵ Dios ímaca nacái: ‘Iná asìali yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa ícha nacáíwa ìyacaténá abédanamata ínu yáapichawa, yásí nuicáca níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica’, ímacaté yái Diosca. ⁶ Iná idécanáami asìali iimáca úapicha, yá càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níai Dios imàaqueéyéica ìyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemíawa Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asìali yúucaca íchawa ínuwa, yácáiná profeta Moisés ichùullacaté asìali yàanápiná cuyàluta ínu iríwa, abéeri cuyàluta icàlidéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá idécanáami yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca íchawa úa —náimaca. ⁸ Jesús ímaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmitaté ichùulla náucáanápiná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué pibànùaca píchawa pínuwa máinícaalí báawaca piicáca úa, ipíchanacué pimànica ulí báawéeri cachàiníwanái mamáalàacata máinícaínacué báawaca píiwitáise píacué israelitaca. Quéwa quéechatécáwa Dios idàbacaalíte wenàiwica, càmitaté ibatàa namàacaca náichawa náinuwa, íná báawacuéca Dios iicáca yái piúcáanacuéca pínuwa siùcade. ⁹ Siùcade núumacué pirí, asìali imàacacaalí íchawa ínuwa cà míchúacáwa iimá áiba asìali yáapicha cà mírica unìrisíwa, yá yeedácaalí áiba ínupináwa, imànica ibáyawanáwa idàbáanéechúa ínu iríwa. Aiba nacái yeedácaalí ínupináwa abéechúa náuquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná úapicha, úái áiba asìali ínuca —ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa asìali yúucaca íchawa ínuwa, yá máiní càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítáni càmicaalí needá nánupináwa —wáimaca.

¹¹ Jesús ímaca walí:

—Báisíta, quéwa càmita macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, níawamita Dios imàaqueéyéica ìyaca càì casímáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmita náalimá naduìca, namusúacáináwa càì, íná càmita needá nalíwa. Aibanái nacái càmita

náalimá naduìca, áibanáicáiná náiríadacaté nía báawéeri iyú. Aibanái nacái nadéca náináidacawa nàyanápiná càiripináta càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalimá iduìca yéewacaténá nàyaca matuíbanáiri iyú èeri íicha, náibaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica ìyaca càì abéerita casímáiri iyú íibaidacaténá càiripináta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi ìyanáca càì —ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios imàínápiná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadàbaca wacuísaca níai itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús íimaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanla nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapicha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculliri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —ímaca. ¹⁷ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá pínáidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —ímaca irí yái Jesúsca, iwàwacáinaté aslali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Piwàwacaalí pìyaca càiripináta Dios yáapicha, yá iwàwacutá pìyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi bàaluité Dios inùmalìcuíse —ímaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese yái ùuculliri íimaca Jesús irí:

—Moisés ichùullacaté namànica madécaná wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàani ìwali? —ímaca yái ùucullirica. Néese Jesús íimaca irí:

—Dios itàacái íimaca: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmíichúaca pínusiwa, áiba aslali yáapicha nacái càmíirica pinìrisíwa, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái. ¹⁹ Néese pía píaniri íimíetacanáwa, píatúa nacáwa, cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa, pimànicaténá nalí cayábéeri’, càì íimaca Dios —ímaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese ùuculliri íimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —ímaca. ²¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Piwàwacaalí pìyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pía piwénda macáita píasuwa, píacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càita pidènlápiná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —ímaca yái Jesúsca.

²² Yái ùuculliri idécanáami yéemìacani, yá achúmaca iwàwa, càasucáinani, yá yàacawa Jesús íicha, càmíicáinaté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí.

²³ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Péemìacué cayábani, máini càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténani. ²⁴ Núumacué pirí àniwa, càide iyúwa camello càmíiná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái máini càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténani, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —ímaca yái Jesúsca.

²⁵ Wía yéewáidacaléca idécanáami wéemìacani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemìacani, càmicáiná wáalíawa càinácaalí ímáaná. Yá wasutáca wéemìawani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá ímaca walí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —ímaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Pedro ímaca írí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía. Néeni, ¿càinástica wadèniapiná chènuniré? —ímaca. ²⁸ Néese Jesús ímaca walí:

—Péemìacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidapiná macáita. Néese núa, asìali Dios néeséerica, núawinapináwa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri íinatawa, nucùacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapínacuécawa doce namanùbaca yàalubáisi íinata picùacaténacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiría. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá áibanái írí nutàacái. Áibanái péenacué nacái nàapínáwa néenánái íichawa, càmicaalí nacái néenánái inanái íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàapínacué pirí cien imanùbaca yàawiríapiná cayábéeri wawàsi. Pidèniapínacué nacái picáucawa càníiri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiníyéica cachàinica siùcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càníiyéica máiní cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái íicha —ímaca yái Jesúsca.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Néeseté Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca: “Dios imànipiná nalí cayábéeri, cawinácaalí íibaidéeyéica írípiná. Péemìacué yái tàacáisi comparaciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa bànacalé íiwacali imàníná. Yái íiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica íibaidéeyéipiná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ² Néese idécanáami itàaníca abénaméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùaca nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluèyécawa bàacháwáise nacùaca nàyaca néré íibaidacalési. ⁴ Yá ímaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibànacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, ímaca nalí. Iná nàacawa náibaidaca írí. ⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé íiwacali yàacawa àniwa. Yá itàaníca áibanái yáapicha íibaidéeyéipiná írí. Yá nàacawa náibaidaca írí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàaníca áibanái yáapicha àniwa náibaidacaténá írí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese a las cincota táicalé àniwa, yá yèepùca iicáca áibanái icutéeyéica íibaidacalési. Yá ímaca nalí: ‘¿Cánacué pibàlùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá íibaidéeri?’ ímaca nalí. ⁷ Náimaca írí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, náimaca írí. Néese ímaca nalí: ‘Píacué nacáiwa píibaidaca nulí nubànacale yèewiré’, ímaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé íiwacali ímaca yàasu wenàiwica íríwa ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida níara íibaidéeyéica, pipáyaidáaná níawa. Pipáyaida quéecha níai yàanèeyéica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níai

yàanèeyéicaté napíchalécáwa, àta níara idàbáanéeyéicaté yàanàaca', íimaca yái íiwacalica. ⁹ Néese nàanàaca néré níái idàbéeyéicaté íbaidaca a las cincota táicalé, yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta nàanàacataléta néré níái idàbéeyéicaté íbaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca ipáyaidapínaca nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri iwènicatáita. ¹¹ Needácanáami yái plataca, yá nadàba natàaníca báawéeri iyú bànacalé íiwacali ìwali. ¹² Náimaca irí: 'Níacata yàanèeyéicaté a las cinco táicalé, nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha, wía yùuwichèeyéicawa íbaidaca ùuléeri yáapiré èeríapinama', náimaca irí. ¹³ Yá bànacalé íiwacali itàaníca àniwa yáapicha abéeri néená íbaidéeyéicaté èeríapinama. Yá íimaca irí: 'Pía, nùacawéerináca, càmita numàni pirí báawéeri. Mapisáita bàwina nutàanícaté píapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá pía abé èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá píasu platawa pìacaténáwa matuìbanáita. Nuwàwa nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía. ¹⁵ Nùalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa piicáca núa ìwalíise yái numànínáca cayábéeri áibanái irí mawèníri iyú', íimaca yái bànacalé íiwacalica. ¹⁶ "Càita nacái, píacué idàbéeyéicaté íbaidaca nulí quèechatécáwa, áibanái nacái íbaidéeyéipíná nulí píamiwáise, numànipíná canánama irí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábéeri", íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa, núa asìali Dios néeséerica, natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nachùulíaca áibanái nanúanápíná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmíiyéi judío yàatalé naicáanícaténá nuquíníná, yá nacapèedáidapíná núa, yá natàtàapíná núa cruz ìwali nuétácaténáwa. Quéwa máisiba èeri irícu, yá numichàapínacawa yéetácáisi íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néeseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níái Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús irí usutácaténá íicha wawàsi imànínápíná ulí cayábéeri. ²¹ Yá Jesús íimaca ulí:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa píapicha nacùacaténá píapicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulícuíse pirí nacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —úumaca. ²² Quéwa Jesús íimaca nalí níái Santiago, Juan nacái:

—Càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáaliméeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulícuíse

nulí, picùacaténacué núapicha macái wenàiwicata, yácaínáta Núaniri Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawináanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wéemìacaté yái nasutáanaca Jesús íicha wawàsi, yá calúaca wía náapicha, níái pucháiba Zebedeo yéenibeca.

²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá íimaca walí:

—Píaliacuécawa càinácaalí iyú càmíyíi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casíimáica nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píaliacuéwa nacái casíimáica náiwacanánái nachùulíaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmíta pìya càide iyúwa nàyaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali íríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pímànica, núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaníta núa, càicáaníta càmíta nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíibaidacaténá áibanái wenàiwica írípiná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái yàanèripínaca nàwali nabáyawaná íwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó iyacàlená íicha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíise. ³⁰ Yá pucháiba matuíyíi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa àyapu idùlepi isutéeyéica plata náicha níái wenàiwicaca ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyíi isutáca náicha plata yéewanápiná nawènìlaca nayáapínáwa. Náaliacáináwa Jesús iináwaná ichàbáanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús írí:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinami, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, píicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacuísaca níái matuíyéica masànanápiná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú. Náimaca:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinami, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, píicá wapualé! —náimaca. ³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemìlawa nía:

—¿Càinásícué piwàwa numànica pírí? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca írí:

—Wáiwacali, wawàwa pímàaca catuíca wía —náimaca. ³⁴ Catúulécanáca Jesús iicáca nía, yá imàacaca icáapiwa natuí íwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

21

Jesús entra en Jerusalén

¹ Wàanàacaté mawiénita Jerusalén iyacàlená írí; quéechatécáwa wàanàaca Betfagé iyacàlená néré, iyéerica dúli íwali ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wéená wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa irìculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Nérécué pìanàapínaca burro nadacuèchúa néré, ibàlùèchúawa uìri yáapichawa. Piwasàacué úa, pítécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemìlawa píawa càinácaalícué pímàni, picàlidacué íríwani nuwàwacutáca níái burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápíná nacái wenàiwica natécaténá írí nía àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

⁵ “Picàlidacué nalíni níái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, áibaalí ìpidenácatalé Sión: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, cáimiétacanéri, matuìbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisài ínata, uìrica abéechúa pìrái itéechúa yàasusi’, càicué píimaca naliwa”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ⁷ Natéca úái burroca, uìri nacái. Yá waliadaca wàasu ruana nacáiriwa nawaalìrìcubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro ínata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica iyaca néré wáapicha. Abénaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa náuquéeri nàwalísewa, yá naliadaca nía àyapulìcubàa Jesús ipíchalé, burro ìpìnacaténá ínatabàa càide iyúwaté judío íiwitáise nàaná nacuèriná icàaluínináwa. Aibanái nacái nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulìcubàa Jesús ipíchalé, náasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níái yèeyéicawa Jesús ipíchalé, níái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Wàaca pìrí cayábéeri, pía Dios chènuníiséerica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe íichawa naicácaténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemìawa wenàiwica yèeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawinásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níái wenàiwicaca yèeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséerica, yàanèerica Galilea yàasu cáli néese, itàanírìca Dios inùmalìcuíse —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená irìcuíse, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá naliwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca péemìaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupináca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica íicha pichìwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi matuíyéi, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo irìcu. Yá ichùnìaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu báawaca naicáca Jesús imàníináca yái càmlìrica wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha Jesús. Néemìaca nacái sùmanái isàna imáidéeyéica casíimáiri iyú templo irìcu; sùmanái íimaca Jesús ìwali: “¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níái sùmanáica. Iná calúaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yácáiná yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica íimáanáca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Néese sacerdotenái íimaca Jesús irí:

—Picá pimàaca nacàlidaca pìwali yái tàacáisica. Pichùulla masàanáanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Casimáica nuémìaca yái náimáanaca. Pidécuéca piléeca tàacáisi Dios yáasu profeta itànèericaté nuináwaná ìwali, íiméerica sùmanái nacàlidáanápínaté nuináwaná cayábéeri iyú. Profeta íimacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimàacaca púubanaméeyéi sùmanái, quìraslinái nacái nàaca pirí cayábéeri’,

cài íimacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánácué càmita péemì càinácaalí íimáaná yái Dios itàacái piléericuéca? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén ìyacàlená íicha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania ìyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idècunitàacá wàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, yá máapicani, yái Jesúsca. ¹⁹ Néese iicáca higuera yéetaná ibàluèricawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá ìyacaná. Quéwa canáca ìyacaná, iicá ibáiná meedá. Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¿Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápínaté israelitanái. Yáta ichuìdacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetácawa. ²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicácáináni, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemìawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéerìcuíseta, chuìcani yái higeraca yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íiméeri iyú Dios imàníinápínácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéerica íicha imàníinápínácué pirí. Péemìacué cayába, píibàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íiméeri iyú, yásí píalimácué pimànica càide iyúwa núumáaná higuera yéetanámi irí. Píalimápinácué nacái pimànica cachàiníwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuiri úni yáaculé’, càicaalícué píima, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisicaalícué peebáidaca Dios imàníinápínácué piríni. ²² Núumacué pirí nacái, macáita càinácaalí cayábéeri pisutéericuéca Dios íicha imàníinápínácué pirí, yá peebáidacaalícué tàì íiméeri iyú Dios imàníinápínácué piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo irìculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemìawani:

—¿Cawiná ibànù pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulì pía pimusúadáanápíná níái? —náimaca Jesús irí. ²⁴⁻²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía: ¿Cawiná ichùulìaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùulìericaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùulìaca núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca. Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemìawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmitaté peebáidani?’ càipíná íimaca walí. ²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan, cáalucáiná wía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté Dios inùmalícuíse”, càì náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalláwa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùullàca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Jesús isutáca yéemlawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinácué píináidacawa ìwali yái comparaciónca? Péemlacuéni. Abéeri asìali idèniacaté yéenibewa pucháiba asìanái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Nuìri, siùcade pìla píibaidaca nùasu uva ibànacalená yèewiré’, íimaca yái nánirica. ²⁹ Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Càmita nuwàwa nuibaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitáisewa, yá yàaca íibaidaca néré. ³⁰ Néese nániri yàacawa imáidacaténá ìiri áibawa. Yá ichùullàca íibaidaca uva ibànacalená yèewiré. Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Iyá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese Jesús isutáca yéemlawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánáica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríná náicha níái asìali yéenibe pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèepùà íimaca nalí:

—Péemlacué cayába yái nutàacáica. Báisíta áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái íiméeyéicaté asìanái yáapicha plata ìwalínápiná, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios icùacaténá nía. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. ³² Yácáiná Juan el Bautistami yàanàacaté yéewáidacaténácué pía pìyáanápinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái íiméeyéicaté asìanái yáapicha plata ìwalínápiná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa píacué, éwita píicácanítacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténá càide iyúwaté Juan el Bautistami icàlidáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

³³ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemlacué comparación: Abéeri asìali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Ichùnàca nacái utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànica chènuníri capìi naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yái yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutácaté nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéenápiná, yàasu èerita needácatáipináté iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá néese yàacawa náicha áibalépiná. ³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa néré nacutácaténá icuèyéi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéenápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyéica bànacalé náibàaca nía; nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúaca áibanái, néese nanúaca abénaméeyéi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáíwa áibanái, manùba yáwanái idàbáanéeri yàawiría íicha. Quéwa càita nacái níái icuèyéica bànacalé namànica nalí báawéeri mamáalàacata.

³⁷ “Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íináidacáináwa iríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàaca nuìri íimétacanáwa’, íimaca íináidacawa iríwa.

³⁸ Quéwa níái icuèyéica bànacalé naicáca ìiri yàacawa napualé, yá náimaca naliwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetácaalípináwa, yá yàaca bànacalé ìiri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca.

³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bànacalé yèewíise, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siùcade pímacué nulí: Yái uva ibànacalená íiwacalica, yàanàacaalípiná nàatalé, ¿càinásica imànipiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé?” íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái wenàiwica ìyèyéica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Inúapiná níái báawéeyéica, càmita nacái catúulécana íicáca nía. Néese imàacapiná áibanái cayábéeyéi íiwitáise icuèyéipiná irí yái uva ibànacalenáca, ibànuèyéipiná irí yàasu uva iyacaná yéenápiná needácaalí bànacalé iyacaná — náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta. Pidécuéca piléeca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ibànùnápínaté nacuèrinápiná, níái israelitaca, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité profeta íimaca:

‘Níái imàniyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa caplí irípináni yái íba náuquéericaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios irí cayábéeri’,

càité profeta íimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápináca.

⁴³ Iná núumacué pirí, càicuéca píade iyúwa báawéeyéi icuèyéica bànacalé. Càmitacué picúa cayába israelitanái càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacué nacái péewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siùcáisede Dios càmita quirínama ibatàacué picúaca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapiná áibanái íbaidaca irípiná, yéewáidéeyéipiná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴ Iyaca nacái áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèeyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápíná manuísíwata cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵ Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanáami néemíaca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica.

⁴⁶ Inaté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái íicha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itàaníca Dios inùmalicuise. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

22

La parábola de la fiesta de bodas

¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí:

² “Péemíacué comparación: Yái Dios icùanáca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imàníiná iwàwéerica imànica manuíri fiesta ìiri irípináwa, yàasu casamientopináwa, ìiri yeedácáiná iríwa yàacawétúapínáwa. ³ Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté iríni quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴ Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá íimaca nalí: ‘Píacué picàlidaca nalíni, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùnìaca yái nayáapínáca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupíra pacá walíibèeyéi, áiba nacái nupíra walíibèeyéi. Macáicata idécawa canánama yái nayáapínáca. Pisutacué nàanápínáwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, íimaca yái nacuèrináca. ⁵ Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái íicáca nacuèriná itàacáiwa. Abéeri

néená yàaca iicáca ibànacalewa. Aiba yàacawa yàcalé néré iwéndacaténá yàasuwa. ⁶ Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacúisaca nía, namànica nalí báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷ Yá néese máiní calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níái inuéyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸ Néese àniwa nacuèriná ímaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Macáicata idéca ichùnìlaca náca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmicáínaté neebá numáidáaná nía. ⁹ Iná piacué picutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténácué nía macáita pianèeyéica’, ímaca yái nacuèrináca. ¹⁰ Néese níái yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanèeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca capli ipuníacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuírí capli imàdàaná casamiento yàaluca.

¹¹ “Néeseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanèeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá iicáca abéeri asiali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté ìwali ibàlewa wàlisàíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlenápiná. ¹² Yá nacuèriná ímaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmicáánita piwali pibàlewa fiesta casamiento ibàlenápiná, yái bàlesica nuèrica nalí?’ ímaca yái nacuèrináca. Yá masànacani ícalùniwa nacuèriná ícha, yái asialica. ¹³ Néese nacuèriná ímaca yàasu wenàiwicanái iríwa, níái iwacuèyéica yàacàsi wenàiwicanái irí: ‘Caquialéta, pidacùacué yái asialica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá piúcacué wáichani aléera catéeri iriculé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata néré, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’, ímaca yái nacuèrináca. ¹⁴ Dios imáidacáiná manùbéeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, ímaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

¹⁵ Néesetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàanica náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa náalimáidáanápíná naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobiernonái irí. ¹⁶ Iná nabànùaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi iicáca rey Herodes ìiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàanica báisíiri iyú, péewáidaca nacái wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulláná nàyaca. Wáalíacawa nacái piicáca macái wenàiwica abédanamata, íná càmita pibatàa áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri ícha. ¹⁷ Iná picàlida walíni càinácaalí píináidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. ¹⁸ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Yá ímaca nalí:

—Piacué pucháibéeyéica ìiwitáise, ¿cánácué píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali nutàacái ìwalíise? ¹⁹ Néeni, píasáidacué nuicá moneda càichúaca nachùuliacuéca pipáyaidaca iyú nía —ímaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario, yái cawèníiri monedaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawiná yéenáíwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —ímaca yái Jesúsca. ²¹ Yá náimaca irí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáíwaná nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píchawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulíanácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá nàináidacawa manuísíwata néemìaca Jesús íimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Néese namàacacani, yá nàacawa íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yáté èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemìawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁴—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùulíanácué wía judíoca wamànínápiná cà: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri ínumiwa yàacawétúapínáwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiduéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyeyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁵ Uwé, áibaalíté nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácaawa uícha méenibeta. Méenibecáináni, iná iméeréeri yeedáca úái ibèeri íinumericawa. ²⁶ Càita nacái iméeréerimi yéetácaawa uícha méenibeta. Néese iméeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácaawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácaawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácaawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué píalíawa càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuíse. Càmitacué nacái píalíawa Dios íiwitáise cachàiníiri ìwali imichàidáanápiná wenàiwica yéetácaisi íicha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucàapínácaawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níái aslanáica, inanái nacái, nàypínáciná càide iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná cà míiyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapíná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse, iná ¿cánácué càmita péemla càinácaalí íimáaná? ³² Dios íimacaté: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ¿Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùcade, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanáami néemìacani, yá nàináidacawa manuísíwata néemìaca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanáami néemìaca Jesús iináwaná imawèniadacaté saduceonái yàasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, íináidacawa yáalimáidáanápiná iicáwa Jesús icàlidáanápiná áiba wawàsi báawéeri nacháawàacaténá iináwaná ìwali ìwalíise. Yá íimaca Jesús irí:

³⁶ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamànínápiná. ¿Càiríná wawàsi máiníri cachàinica náicha canánama wamànínápiná? —íimaca. ³⁷⁻³⁸ Néese Jesús íimaca írí:

—Yái Dios ichùullánaca máiníríca cachàinica náicha canánama wamànínápiná càì íimaca: ‘Cáiníná piicáca Picuèriná Dios macái piwàwallicúsewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái píiwitáise iyú nacáíwa’, càì íimaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanaca. Yá íimaca: ‘Cáiníná piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì íimaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníri náicha níai pucháiba ichùullacanásica. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmallicúse, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmallicúse, macáita yái tàacáisica yéewáidaca wía cáinináanápiná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —íimaca yái Jesúsca.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàacá fariseonái ìyaca Jesús íipunita, yá Jesús isutáca yéemíawa nía. ⁴² Íimaca nalí:

—¿Càinacué píináidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànùèripinácuéca pirí, píacué israelitaca? ¿Cawiná itaquérinámini? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús írí:

—Rey David itaquérinámicani, yái Mesíasca —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámicani yái Mesíasca. Quéwa rey David-caté íimaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmallicúseni, yá David íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’. Càité David íimaca:

⁴⁴ ‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali írí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,

càité íimaca yái Davidca. ⁴⁵ Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David Iiwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

⁴⁶ Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawèniadaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náalíawa, canásíwata. Iná cáaluca nasutáca néemíawa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

¹ Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái ìyéeyéica néeni. ² Yá íimaca walí: “Níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pirí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàaluité Dios inùmallicúse. Néewáidacuéca pía píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ³ Iná néewáidacaalícué pía Dios itàacái iyú, néese peebáidacué yái nacàlidáanaca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái írìcuíse. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàníná, nacàlidacáinácué pirí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. ⁴ Nadèniaca nàasu tàacáisi nacáíwa, méetàuculéeri Dios itàacái íicha. Iná nachùullaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiníri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá ìideníacani, néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùullaná áibanái imànica. ⁵ Macáita yái namàníríca, yá namànicani wenàiwicanái iicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca

náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Iná nadacùaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanàa ìwali nacáíwa, càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacùacani cáucuiri iwaalíbapi iyú yéewacaténácué piicácani ráunamáita, iná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Cálaca namànica nàasu chílanásiwa nasucuéri nabàle ipùata ìwaliwa yéewacaténácué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwalicúisewa. ⁶ Nawàwa nàawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuésemi nayáacaalí nayáacaléwa náapicha, namànicaalí culto nacái judíonái yéewáidacàalu irìcu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníiyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicácaténá nía. Máiní fariseonái iwàwacué pitàidaca nía cà: Píamisícawa yéewáidéerica wía”, íimaca yái Jesúscas.

⁸ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, picácué piwàwa áibanái íimáaná pirí ‘pía, yéewáidéerica wía’, nuwàwacáinácué macáita piicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéericuécá pía. ⁹ Picácué píma áiba irí ‘Pía, Wáaniri, icuèrica wía’ cháí èeri irìcu pidèniacáinácué abéerita Píaniriwa Dios iyéerica chènuniré. ¹⁰ Picácué piwàwa áibanái íimaca pirí ‘pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía’, abéericáináta núa Cristo Píiwacalicué. ¹¹ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani iyúwa cachàiníirica áibanái íicha, iwàwacutácué íibaidaca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ¹² Níacáiná macáita cachàiníiyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueeyéipiná báica nía, càmiíiyéica nacái cachàini. Néese cawinácaalí càmiíiyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueeyéipiná cachàinica nía”, íimaca walí yái Jesúscas.

¹³ Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiníiri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Íimaca nalí: “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Péemíacué comparación: Càicuécá píade iyúwa wenàiwica ibàlièyéica caplí inùma, néese càmita nawàlùawa caplí irìculé, càmita nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidáanápínáni, càmita nacái píimàaca áibanái yeebáidacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴ ¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, piyéedùacáinácué náicha nacapèemi, nàasumi nacái, níái catúulécanéeyéi inanáica inìrimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese, pisutácuéca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidacuéca cayábaca píiwitáise. Dios yùuwichàidapinácué píawa cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

¹⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píacáinácuéwa áiba cáli néré manuiri úni abéemàalé piwènúadacaténácué abéeri wenàiwica íiwitáise yeebáidacaténá càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pidécanáamicué piwènúadaca íiwitáise píasu tàacáisi iyúwa, yásí péewáidacuéca imànica ibáyawanáwa pucháiba yàawiriéricatái yáwanái íicha yái báawéerica pímaníiricuécá, píacué yèeyéipináwa infierno irìculé, yái quichái càmiíirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca.

¹⁶ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Càicuécá píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píimacáinácué píwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisí píalíacawa Dios ìwali. ¡Cáanáica péewáidacuéca

wenàiwica chìwái iyú nachìwáidacaténá áibanái! Píacué fariseoca, pidécuéca càì pìimaca nali: ‘Pìimacaalí báisí báisísíwatasa templo íipidená ìwali pìmanínápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pìmanìcani machacànìiri iyú càide iyúwaté pìimáaná, néese càmita iwàwacutá pìmanìcani, càmicáiná máiní cachàinírìca yái templo íipidenáca; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro íipidená ìwali, yásí iwàwacutá pìmanìca macáita càide iyúwaté pìimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícainá cachàinírìca oro templo íicha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái. ¹⁷ ¡Píacué fariseoca, càmiyéica yáalíawa, matuíyéi nacái íiwitáise! ¿Càmitasicué pialíawa cachàinìca templo oro íicha? Bàalutécáiná Dios ichùullàca wàawirináimi namànínápináté irípiná yái temploca, íná yéewa cachàinìca templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pìmanìca macáita càide iyúwaté pìimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ¹⁸ Càita nacái, píacué fariseoca, pidécuéca càì pìimaca altar ìwali: ‘Pìimacaalí báisí báisísíwatasa altar íipidená ìwali pìmanínápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pìmanìcani machacànìiri iyú càide iyúwaté pìimáaná, néese càmita iwàwacutá càì pìmanìcani, càmicáiná máiní cachàinírìca altar íipidená; quéwa picàlidacaalíni ofrenda íipidená ìwali, yái pìrái nanuérìmica iyúwa sacrificio nàacaténá Dios icàaluíníná, yásí iwàwacutá pìmanìca macáita càide iyúwaté pìimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícainá cachàinìca ofrenda altar íicha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái, píacué fariseoca. ¹⁹ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! ¿Càmitasicué pialíawa cachàinìca altar ofrenda íicha? Bàalutécáiná Dios ichùullàca wàawirináimi namànínápináté irípiná yái altarca, íná yéewa cachàinìca altar imànica ofrenda. Iná iwàwacutácué pìmanìca macáita càide iyúwaté pìimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Núumacué pìrí cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata altar íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar íinata. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. ²¹ Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata templo íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios íipidená ìwali, Dios imàacacáiná íiwitáise iyamáanápínáwa templo irìcu. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. ²² Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata capìraléeri cáli íipidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios yàalubái íipidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì íimaca Dios íipidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. Canáta yéewaná ichìwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichìwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí, abéerinama néená níái diéyéica imanùbaca pibànacaleca pùubéeyéica, níái menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùullanácué pimàacaca irí bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùu wenàiwicanái machacànìiri iyú, càmitacué nacái pì-icá áibanái ipualé, càmitacué nacái pìaca Dios icàaluíníná. Iwàwacutácué càì pìmanìca, quéwa picácué piyamáida pimàaca pìasu cawèníriwa ofrenda iyú Dios irípiná. ²⁴ ¡Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, pìimacáinácué pìwaliwa pìalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisí pialíacawa Dios ìwali! Péemìacué compara-ción: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica ìrapínáwa úni wáluma yèewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná ìraca iríwa casaquèeri única,

néese ráunamáita meedá iwetúaca manuíri camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinacué cáalíacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa plawirináimi íiwitáise íimáaná, quéwa matuíbanáiri iyú meedá piimáichacuéca Dios itàacái máiníríca iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimànicuéca madécaná wawàsi cáalíacáiri iyú càide iyúwaté plawirináimi yéewáidáaná, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàawa. Quéwa máinícué báawaca píiwitáise piwàwalícu càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedáicáinacué píríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalícuísewa quéechacáwa. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios íicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculími nabàdéerica íinatabàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi íicácanáwa íinatabàawa càliculímica, quéwa ipuniáacawa yéetáními yáapi iyú, macái íiwitáaná casaquèeri iyú nacái. ²⁸ Càitacué pía nacái píacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwitáise, quéwa máinícué píiwitáise pucháibéeri idéca ipuniáadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pidécuéca pimànica cayábanaméeyéi caplí profetanáimi yàasu càliculími iwicáulé piwàwalicáinásacué níai Dios yàasu profetamíca, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Pidécuéca pichùnìaca cayábéeri iyú nacái nàasu càliculímica áibanái cayábéeyéimica íiwitáise. ³⁰ Néese pidécuéca càì píimaca: ‘Wàyacaalíté bàaluité wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmítaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanáimicatá’, càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécuéca picàlidaca píináwanáwa píalíacawa plawirináimicuéca nía, níara inuéyéicaté Dios yàasu profetanáimica. ³² ¡Siùca nacáide mesúnamáita pimáalàidapínacué pimànica yái báawéerica plawirináimi idàbéericaté imànica!

³³ “¡Píacué àapi nacáiyéica íiwitáise! ¡Píacué caculáléeyéica íiwitáise! ¡Càmítacué píalímá pichúuliacawa íicha yái yùuwichàacáisi iyéerica infierno irícu!

³⁴ Iná nubànùapínacué píataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipíná tàacáisi nunùmalícuíse, nùasunái profetanái, nùasunái cáalíacáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, núalíacawa pinúapínacuéca abénaméeyéi néená, pitàtàapínacué abénaméeyéi néená cruz ìwali, picapèedáidapínacué abénaméeyéi nacái judíonái yéewáidacàalu irícu, pípiàdàidapínacué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca, nàwalíse macáita cayábéeyéimica íiwitáise plawirináimicué inuéyéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéerimica íiwitáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías, yái Berequías íirimicaté, plawirináimicué inuéricaté templo ibàacháwalená irícubàa, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. ³⁶ Péemíacué cayábani, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùcade ìwalíse macáita yái báawéerica pimàníricuéca nalí, níai nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús íimaca: “¡Píacué Jerusalén ìyacàlená mìnanaíca, píacué inuényéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànüeyéica icàlidaca pirícué tàacáisi inùmalicuise! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmitacué piwàwa nucùaca pía.
³⁸ Iná péemlacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuéca, idécanáami piùwidenái imànicuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pirí, siùcáisede càmitacué píicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípidená ìwali, Dios ibànüerica walí!’ càipínacué píimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Néeseté Jesús yàacawa templo íicha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha mawiénita irí. Yá wadàbaca watàaníca irí templo ìwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi capìica ìyéeyéica templo itéese.

² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemlacué cayába yái núuméeyéicuéca pirí ìwali, níái capìica. Báisíta áiba èeriwa canácata capìi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba ínata. Macáita níái temploca itéeséeyéica namáalàapináta nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yàacawa dúli néré ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé watàanícaténá yáapicha méetàucuta áibanái íicha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácataínácaalí ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali. ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica péenáiwana pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínácawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús íimaca walí: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínácawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipiná ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápínáca’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapíná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapínacué pirí madécaná ùwicái iináwaná ìwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, picácué cáalu píawa iwàwacutácáiná càì namànica, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapíná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipínáca ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápinácawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapínácawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Néese náibàapínacué píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali náiwacanánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipínacué pirí báawéri, yá nanúapínacué píawa. Macái èeri mìnanaí báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialípiná manùbéeyéi wenàiwica nawènúadapíná nuícha náiwitáisewa namànicaténá nabáyawanáwa. Yá báawapíná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachìwéeyéi yàanàapínáca icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàanínása nacái Dios inùmalicuise, yásí nachìwáidapíná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialípiná ìyaca madécaná báawériwa, íná batéwa macáita càmitapíná cáininá naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata

àta néetácatálétawa, nuwasàapíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yá nàapínácawa macái cáli ínatalé nacàlidacaténá yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa yéewacaténá macái èeri mìnánái néemìacani; néese èeri imáalàapínácawa macáita.

¹⁵ “Bàaluité profeta Daniel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèeri wawàsi iináwaná ìwali abéeri wenàiwica imànìripínáca templo irìcu, aléde càmicataléca Dios ibatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha. Piicácaalípinácué yái báawéerica iyéeripínáca templo irìcu—piácué iléeyéica yái tàacásica, péemìacué cayábani—íná piicácaalípinácué yái wenàiwica iyaca néré, yásí iwàwacutácué piipiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁶ Yásí cawinácaalí iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli íinata, iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe irìculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁸ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁹ Nàuwichàapínáwa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quìrasì ìira ìinisi, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa! ²⁰ Pisutácué Dios íicha ipíchanácué iwàwacutá piipiacawa unìabépi, mánícáinácué càulenáca piacawa, càmita nacái sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, ipíchaná nabàliacuéca píicha yàcalé iwáiná inùma pimusúacatáisepináwa yàcalé íicha. ²¹ Néenialípiná wenàiwica yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái íicha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmiripínáta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri íicha càiripínátawa cháí èeri irìcu. ²² Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripínáni yái yùuwichàacáisicatá, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácawatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripínácani cáininácaíná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²³ “Néese néenialípiná áibanái íimapíná piríwa: ‘Aquialécué piicáca, chácata iyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa, picácué peebáida naliwani. ²⁴ Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapíná, icàlidéeyéipíná ichìwawa Mesíasca nía, judío icuèrinápinása; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàaca icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná natàanínása Dios inùmalìcuíse. Yá namànipíná yái càmirica wenàiwica idé imànica. Càita náasáidapíná nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íichawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²⁵ Nudéca nùalàacuéca píá náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa. ²⁶ Iná náimacaalícué pirí: ‘Aquialécué piicáca Cristo iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri’, picácué plawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo iyaca capli imàdàaná irìcu, ibàacawa’, picácué peebáidani. ²⁷ Nùacáiná nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapínácawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáiwa, núa aslali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéri iyúwa. ²⁸ Màulenéri iyú piicápinácué chábàanàcaalí nùacawa càide iyúwacué píalíánáwa alénácaalí yéetéerimiwa irìawa piicácaínácué manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús ímaca walí: “Néenialípiná ichàbacanacáitawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri icamaláná, yá nacái quéri càmítapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníiyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macái èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàanápíná, núa asìali Dios néeséerica. Yá náicháanápíná nacalùniwa níai macáita èeri mìnánáica. Néese naicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalée yèewíise cachàiníiri nuíwítáise iyúwa, mèlumèluíri iyú núcúacaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu ángelnáíwa napùllacaténá trompeta cachàiníiri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná nùwacáidaca nulíwa nía àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanuíca cháí èeri irìcu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemíacué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí. ³³ Càita nacái piicácaalípinácué ichàbacawa macáita yái núcàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asìali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùma irìcu, iwàlùanápínáwa capíi irìculé. ³⁴ Péemíacué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa núcàlidacuécá pirí ìwali, macáita ichàbáanápínáca ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³⁵ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa núcàlidáaná piríni.

³⁶ “Quéwa canácata yáaliériwa chácátáinápínácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángel nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios írìca, càmita nualíawa chácátáinápínácaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³⁷ “Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipínáta àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypínáca càide iyúwaté èeri mìnánái iyáanaté Noé yàasu èerité. ³⁸ Bàaluité èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquei, macái èeri mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios ícha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needácaté nacái náinupínáwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalétatéwa arca irìculé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnánái yeebáida mawiénicani yái yùuwichàacáisica. Néeseté yáta manuírì yéesacái yàanàaca, yá macáita néetácawa càmíiyéicaté iwàlùawa arca irìculé Noénái yáapicha. Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapínáwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áiba èeriwa nùanàacatáipínáta àniwa, núa asìali Dios néeséerica. ⁴⁰ Néenialípiná pucháiba asianái yèepuníiyéipínácawa manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asìali, abéeripíná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapínáca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa, abéechúapíná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picúacáitacué nùanàaca, càmíicáinácué píalíawa nuénáiwana nùanàacatáipíná, núa Píiwacalícuéca, chácátáinápínácaalí nùanàaca àniwa. ⁴³ Péemíacué cayába comparación: Capíi íiwacali yáalíacaalíwa càinácaalípiná hora irìcu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capíi íiwacali iimácatá, càmita nacái ibatàa nàwàlùacawa icapèe irìculé nayéedùacaténá yàasutá. Càmita quéwa capíi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irìcu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué píiwítáisewa picúacaténácué nùacawa néese, núa asìali Dios néeséerica, nùacáináwa néese àniwa càmíicatáipínátacué picúa nùanàa”, ímaca walí yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemiacué comparación: Iwàwacutacué pìyaca càide iyúwa capìi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yái capìi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulìaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néeseecáwa capìi íiwacali yèepùacaalípináwa néese àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁷ Péemiacué cayábani, capìi íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába íiwacali írípínáwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁸⁻⁵⁰ Quéwa capìi íiwacali yàasu wenàiwica báawacaalí íiuitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacali idècuniacawa càiripínáta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icàmáanápíná nacái icàméeyéi yáapicha, yáta íiwacali yèepùapínáca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicitáita icùa yàanàaca, abéeri hora nacái càmíiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. ⁵¹ Yásí capìi íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiuitáise nàuwichàanáwa infierno irìcu. Yásí náicháanípíná báawanama, naamíapínáca nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita nacùa nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca mánacanái. Péemiacué comparación: Mánacanái needáca nàasu lámparawa nàacaténáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàacháwáise capìi íicha, nacùaca abéeri asìali yàanàaca idécanáami yeedáca iríwa yàacawéetúawa, yéewanápíná nawàlùacawa náapicha fiesta irìculé. ² Cinco namanùbaca mánacanái máiwitáiséeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáalíacáiyéi nacái. ³ Níái máiwitáiséeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuníadáanápíná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níái cáalíacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècuniacatéwa yái asìali yeedéericaté yàacawéetúawa, íná iwàwacutá mánacanái icùaca nía máadáiní. Yá cadapùleca macáita mánacanáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mánacanái yéemíaca áibanái imáidaca nalí cachàinìiri iyú. Yá náimaca mánacanái irí: ‘Aca níara, pìacué píipunitáidaca nía’, náimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níái mánacanáica. Yá nachùnìaca nàasu lámparawa. ⁸ Níái máiwitáiséeyéica meedá náimaca cáalíacáiyéi irí: ‘Pìucùacué walí achúmáana ituní, wàasu lámparacáiná ichacàca yàacawa’, náimaca. ⁹ Quéwa cáalíacáiyéi íima nalí: ‘Càmíirita, canácáiná walí cayába wàasupíná, pìrípínacué nacái. Pìacué picutáca pìrìwa aléera nawéndacataléca’, náimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàacá máiwitáiséeyéi nàacawa nawènìacaténá nalíwa lámpara ituní, yá asìali yàanàaca yái yeedéericaté yàacawéetúawa. Néese níái cáalíacáiyéica mánacanáica ichùnièyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàlìaca capìi inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiséeyéica nàanàaca néré. Yá namáidaca capìi inùma néeni. Náimaca: ‘Wáiwacali, pìacùa walíni yái capìi inùmaca’, náimaca irí. ¹² Néese quéwa íimaca nalí: ‘Péemiacué cayábani, càmítacué núalía nuicáca pía’, íimaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús íimaca walí iyéeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàaca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàaca néese àniwa, núa, asìali Dios néeséerica, càmicáinácué píalíawa chácataínápinácaalí èeri nùawa, càinácaalípiná hora irìcu nacái, càmitacué píalíawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá íimaca walí: “Néenialípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita, càicanide iyúwa càasuíri asìali idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemlacué comparación: Ipíchawáise càasuíri asìali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacùanápiná iríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníiyéi cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha áiba cáli néré. ¹⁶ Yái asìali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caquialéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali irípináwa ipualé yái plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yái áiba asìalica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàníiripiná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali irípináwa. ¹⁸ Quéwa yái asìali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàliaca plata cáli irìculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idénáami, yá yèepùacawa néese àniwa yái náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níai yeedéeyéicaté íicha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ²⁰ Quéechacáwa yái asìali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidèniaca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípiná’, íimaca irí. ²¹ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, ínà numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí. ²² Néese àniwa, yái asìali yàanàaca nacái íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípiná pucháiba mil namanùbaca àniwa’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, ínà numàacaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí.

²⁴⁻²⁵ “Néese nacái yái asìali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nualíacawa píwali caluérica píiwitáise, peedáciná piríwa yàacàsi càmicataléca píbàna, píwacáida nacái piríwa càmicataléca píibaida. Iná cáaluca núa, yá nùaca nubàliaca píasu plata cáli irìculé. Siùcade nuèpùada pirí àniwa píasu plataca’, íimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Báawéeri píiwitáise, càmita píibaida nulí cayába, ínua pía nacái. Píináidacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese ¿cánaté càmita pimàaca nùasu plata caja néré, yéewanápiná inísàacawa nulípiná achúmáana quirítatá àniwa?’ íiwacali íimaca irí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanáí iríwa: ‘Peedácué íicha níai abéeri mil namanùbaca monedaca. Píacué iríni

yái idènièrica diez mil namanùbaca', íimaca yái náiwacalica. ²⁹ 'Níacáiná macáita íbaidéeyéica cayába nulípiná, yá numàacáanápíná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmíiyéica íbaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Píacué piúcaca yái wenàiwica canéerica iwèni méetàuculé máiníiri catácatalé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa' ", íimaca yái Jesúsca.

El juicio de las naciones

³¹ Néseté Jesús íimaca walí àniwa: "Núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná cachàiníiri iyú, nucamalá irìcuwa, cáimiétaquéeri iyú nacái, cachàiníiri nuíwitáise nacái nucùacaténá macáita èeri mìnánái. Yá nùanàapíná macái ángelnái yáapichawa. Yá núawinacawa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri íinatawa nucùacaténá macáita. ³² Nàwacáidapíná nùatalé macái èeri mìnánái. Yá nùwacáidapíná náichawáaca nía pucháiba yàalusipíná càide iyúwa pìrái icuèriná ìwacáidacaalí ipìra ovejanáíwa cabranái íicha. ³³ Yá nùwacáidapíná nulípináwa nùasunái ovejaca nuéwápuwáise mawiénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranái nuíchawa apáuwáisepiná meedá. ³⁴ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí iyéeyéica núapicha nuéwápuwáise. Yá núumapíná nalí: 'Aquialécué núapicha, píacué Núaniri Dios yàasunáica, Dios imàaqueeyéica casímáica. Peedácué pìríwa yái cayábéeri yàcaléca wamàníricatécué pìrípiná wadàbacaalíté èeriquéi, yái yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitécáiná, máapicaalíté núa, piàcatécué nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, piàcatécué nuìrapíná úni. Nùacaalítéwa déecuise nùasu cáli íichawa, peedácatécué piàtaléwa núa. ³⁶ Canácaalíté nubàle, piàtécué nubàlepiná. Cáláicacaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànaliculé, pianàacatécué pisímáidaca núa', càipíná núumaca nalí. ³⁷ Néese níái cayábanaméeyéica íiuitáise náimapíná nulí: 'Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapica pía, yáté wàaca piyáapíná? ¿Càicaalínáté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca pìiraca úni? ³⁸ ¿Càicaalínáté waicá piàcawa déecuise pìasu cáli íichawa, yáté weedáca wàataléwa pía? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle, yáté wàaca pibàlepiná? ³⁹ ¿Càicaalínáté nacái waicá cáláicaca pía, yáté wacùaca pía? ¿Càicaalínáté nacái piyaca presoíyéi ibànalicu, yáté wàaca wasímáidaca pía?' càipíná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí: 'Péemiacué cayába. Pimànicáinatécué cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níái càmíiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái pimàníricuécá nalí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni', càipíná núumaca nalí.

⁴¹ "Néese núumapíná nalí níái iyéeyéica apáuwáise nuícha: 'Píacuéwa nuícha, píacué báawéeyéica Dios iicáca íiuitáise. Píacuéwa quichái iriculé càmíirica ichacàwa càiripinéerita iyaca Dios imàníirica nalípiná, yái Satanásca, nía nacái Satanás yàasu ángelnáica. ⁴² Bàaluitécáiná máapicaalíté núa, càmítatécué pìa nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, càmítatécué pìa nuìra úni. ⁴³ Nùacaalíté déecuise nùasu cáli íichawa, càmítatécué peedá piàtaléwa núa. Canácaalíté nubàle, càmítatécué pìa nubàlepiná. Cáláicacaalíté núa, càmítatécué picùa núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànaliculé, càmítatécué pìa pisímáidaca núa', càipíná núumaca nalí. ⁴⁴ Néese náimapíná nulí: 'Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapicaté pía, macàlacaalíté piwàwa nacái, cáláicacaalíté pía nacái? ¿Càicaalínáté waicá piàcawa déecuise pìasu cáli íichawa? ¿Càicaalínáté waicá piyaca presoíyéi ibànalicu nacái? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínáté càmita wayúudàa pía?' càipíná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese núumapíná nalí: 'Péemiacué cayába, càmíicáinaté pimàni cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níái càmíiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái càmínácuéca pimànica nalí cayábéeri càide iyúwacué càmicaalí

naçái pimàni nulítáni', càipiná núumaca nalí. ⁴⁶ Néese níái báawéeyéica íiwitáise nàapinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi irìculé, yái yùuwichàacáisi càmlírica imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica íiwitáise nawàlùapinácawa yàcalé irìculé nadèniacataléca nacáucawa càmlíri imáalàawa", íimaca yái Jesúsca.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Idècanáamité Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá íimaca walí:

² —Píalíacuécawa iyaca wapíchalé pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái natàtàaca núa cruz ìwali, núa aslali Dios néeséerica — íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialité sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuíri irìculé, yái sacerdote íiwacaliná íipidenéericaté Caifás. ⁴ Yá nàináidacawa, natàanica naçái, namànica wawàsi náapichawáaca náibàanápínaté Jesús ibàacanéri iyú nanúacaténáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca nalíwáaca:

—Íwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená irìcu, Simón icapèe irìcu, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra íicha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udèniaca achúméechúa catùu cawèníiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníiri iyú, máiníiri cawènica. Idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa, yá ùucùaca yái séenási pumèníirica Jesús íiwita ìwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicácáiná yái umàníirica, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá canéri iwèni iyú yái pumèníirica isàni cawèníirimica. ⁹ ¿Cánaté càmita uwéndani, manùba platapínacáinatani, uyúudàanápíná catúulécanéeyéi wenàiwicatá? —wáimaca. ¹⁰ Jesús yéemìaca yái wáimáanáca, yá íimaca walí:

—Picácué písàiwica ulí wawàsi. Yái umàníirica nulí máiníiri cayábacani. ¹¹ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàypinácué píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmlírita iyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri irìcu. ¹² Udéca ùucùaca perfume nùwali, nusànipíná nabàlìacaténá nuinámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemìacué cayábani, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irìcu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacàlidapíná uináwaná ìwali úái inanáica, umànicáiná nulí cayábéri, yá nawàwalipíná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenácaté wamanùbaca, íipidenéerica Judas Iscariote, yàaca itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha.

¹⁵ Judas íimaca nalí:

—¿Càinácué imanùbaca pía nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténácuéni? —íimaca yái Judas Iscariote. Néese nacàlidaca iríni nàanápínaté irí treinta namanùbaca moneda, níái plata cawèníiyéica, báinúaca quéri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácatáinápiná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹⁷ Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judiónái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacatáica pan càmliri idènià levadura. Yáté èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemíawa Jesús. Yá wáimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapíná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. ¹⁸ Yá íimaca walí:

—Pìacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé, abéeri asìali icapèe néré, càide iyúwacué núumáanaté pirí. Píimacué irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía íima pirí: Mawiénica nùasu èeri nuétáanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càì íimaca pirí’, càicué píimaca iríwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese abénaméeyéi wéná wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùulianaté nía. Yá nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

²⁰ Néese catáca wàwali, yá Jesús iyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca. ²¹ Idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemíacué cayábani, abéeri péenácué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísíwata, yá wadàbaca wasutáca wéemíawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. ²³ Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica núapicha pan quírápieli irìculé, yácata itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²⁴ Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicuise, núa asìali Dios néeseerica; quéwa, ¡máiníripíná yùuwichàacawa yái asìalica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica irítáni càmicaalíté imusúa íicá èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Néese Judas yái ínáidéericatéwa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca walíni. Íimaca walí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca walí.

²⁷ Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué pìiracuéni. ²⁸ Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuérìpinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírìca wenàiwicanái yáapicha iwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ²⁹ Quéwa núumacué pirí càmita nuèpua nuìrapínáca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripíná nuìracataléta wàlisài uva ituní píapichacué yàcalé irìcu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idècanáamité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapíná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapínácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanà tàacáisi Dios íiméericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapíná yái icuèrica nupìra ovejanáíwa, néese nupìra ovejanái napìapínáca nacílallacawa’,

íimacaté yái Diosca. ³² Quéwa nudécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yá nùapínacuécawa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yásí nuípunitáidacuéca pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí pícha íiwitásewa, càicáaníta càmita còi numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemla cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmínáca pialíawa nùwali, ipíchaná nanúaca pía núpicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmitanica nucàlida nuchìwawa càmínáca nùalíawa pìwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca còi wáimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapicha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlimaná néré íipidenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yùuwichàacawa manuísíwata achúmacáiná iwàwa, cáalucáiná íínáidacawa, yái Jesúsca. ³⁸ Néese íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicúsewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca. Nuwàwacué piacawéeridaca núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchalé achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa iríacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá íimaca Dios irí: “Núaniri, cayábacaalí piwasàanáca núa íicha yái manuíri nùuwichàanápínacawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca isutáca yáawawa Dios íicha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese cáwa Jesús yèepùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía íiméeyéicáita. Yá Jesús íimaca Pedro irí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapiná piacawéeridacaténácué núa? ⁴¹ Picácué piimá pìyaca. Pisutácué píawawa Dios íicha ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía pimànínapínácué pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawiríapiná. Yá isutáca yáawawa Dios íicha. Íimaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa íicha yái yùuwichàacáisica, yásí pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèepùa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá iicáca nía íiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca nía báawanama. ⁴⁴ Yásí Jesús imàacaca nía còi, yá yàacawa náicha àniwa isutácaténá yáawawa Dios íicha máisiba yàawiríapiná àniwa càide iyúwa idéenáté isutácawaca. ⁴⁵ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué piimá pìyaca mamáalàacata? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asìali Dios néeséerica, presocatáipiná namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi inúaca núa. ⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanácuéwa. Aca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Naté

espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalí quéecha càinápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asiali nutàidéeripináca nusùsuèripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá píibàacuéni”, càité íimaca nalí yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas íimaca Jesús irí:

—¿Catámiquéera, Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná watàidáaná wenàiwica cáininéerica waicáca, wía judíoca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—Pía nùacawéerináca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pìanàaca pimànica —íimaca yái Jesúsca. Néese níái yèeyéicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wéená wía Jesús yáapichéeyéica iwatàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatátáni espada iyú abéeri sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yùuwi abéemaa.

⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé iríwa:

—Píiyà plasu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimànináca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliyéica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáíwa espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita píalíawa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios íichawa iyúudàanápíná núatá, yásí ibànùaca nulí sesenta mil ichàbaníseta ángelnáicatá iyúudèeyéipíná núatá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios íicha yàasu ángelnái, yá càmita núalimá nùuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuise — íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada, àicu nacái píibàacaténá núa presoíri iyúpiná càide iyúwa píicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapíná píipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo irícu, nuéwáidacaalíte wenàiwica, yaté càmitacué píibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuise — íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiacawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níái íibèeyéicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íiwacalináca. Nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro iyamáacawa néré iicácaténá càinácaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íiwacanánái, nía nacái Junta Supremanái israelita íiwacanánáica nacutáca cachìwéeri wawàsi Jesús ìwali, namàacáanápíná úwinái nanúaca Jesús. ⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawàsi nanúanápíná Jesús éwita madécaná nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàacaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidéeyéipínaté ichìwawa. ⁶¹ Náimaca:

—Yái asiali íimacaté: ‘Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yásí nubàlùadapínáni àniwa máisiba èeri irícu’, càì íimaca —náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íiwacaliná imichàa ibàlùacawa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita pitàaní? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta

cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca irí àniwa:

—Nuchùulà pía cáuri Dios íipidená ìwali picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni. Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápináca, yái Dios Iirica? —íimaca. ⁶⁴ Jesús íimaca irí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái pirí áibaalípiná píicápinácuéca núa, núa asíali Dios néeséerica. Piicápinácuéca núa yáawinéericawa Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírica náicha canánama nucúacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵ Néese yái sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái Jesús íimáanáca Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¡Yái asíali itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali! ¡Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! Pidécuéca péemìaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani. ⁶⁶ ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetácawa —náimaca. ⁶⁷ Néese abénaméeyéi nàapísáidaca Jesús inàni. Nacapèedáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái inàni ìwali. ⁶⁸ Nabàlla nacái ituí, yá náimaca irí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuèrisa walí, ¡piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí níai inúadáidéeyéica pía! —náimaca naicáaníca iquíniná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹ Pedro yáawinacawa ìyaca bàacháwáise, yá inanái íibaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeséerica —úumaca.

⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita níai wenàiwicaca. Yá íimaca:

—Càmita núalíawa ìwali yái pitàanírica nulí ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹ Néesecáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái irí níai ìyéeyéica néré:

—Yái asíaliquéi yèepunítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeséerica —úumaca nalí. ⁷² Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisí báisícata càminása yáalía iicáca Jesús. Íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asíalica! —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁷³ Achúmáana tàacáwa àniwa, áibanái ìyéeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báisíta píaca néená níai Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeséeyéi —náimaca irí. ⁷⁴ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisí báisísíwata Dios yáaliériwa. Pedro íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asíalica! —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmináca píalíawa nùwali’, càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháaníca cachàiníiri iyú.

27

Jesús es entregado a Pilato

¹ Amalácaalíte nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata náiwitáise náapicha níai judío íiwacanánái béeyéica nanúanápíná Jesús. ² Yá

nadacùaca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³ Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùulìanápíná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicáciná nanúanápínaté Jesús, yá achúmaca Judas ínáidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imànínacaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé níai sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté irí itéenacaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níai treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi báinúaca quèeri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pirí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa ìwalíise. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéenacué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápínacuéni, yáara asìali mabáyawanéerica —íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas irí:

—¡Canápináta walíni cabáyawanáanaca pía! ¡Pìasu wawàsicatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íichawa níai monedaca templo irìculé. Néese yàacawa. Yá idacùaca icanápi ìwalísewa yéenúlusi iyú idacuèricaté chènuníise. Yá ipisìacawa chènuníise, yéewacaténá yéenúlusi isidua icanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái iwacáidaca níai monedaca Judasmi yúuquèericaté íichawa templo irìculé. Yá náimaca:

—Idéca yeedáca iríwa yái plata imàacacaténá nanúaca asìali, íná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios iríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawènìanápíná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli íipidenéri Campo del Alfarero (íimáanaca “yàasu cáli, asìali imànírica mapuwáa”). Néese nadécanáami nawènìacani, yá namàacaca yái cáli nabàliacatalépiná yéetéeyéimiwa càmiíyéica judío. ⁸ Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái néemiácinaté càinácaalíté namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca íipidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanaca “Írái yàalu”) Judasmi yeedácinaté iríwa yái plataca imàacacaténaté nanúaca asìali. Mamáalàacata càì náimaca ìwali yái cálica, àta siùca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse, abéeri néená níai profeta iyéeyéicaté profeta Jeremías yéetácadénáamitéwa. Yái profeta íimacaté: “Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi, yái asìali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawènìacaténá asìali nàasu wenàiwicapínacawa. ¹⁰ Yá nawènìaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asìali imànírica mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulìaná núa”, càì íimacaté yái profetaca Dios inùmalìcuíse.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemiawa Jesús. Gobernador íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápíná? —íimaca. Néese Jesús íimaca:

—Báisíta, núacani, pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunitàacá nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná ìwali. ¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemiawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa? Péemla nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwalíse —íimaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masànata quéwa yái Jesúsca, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judiónái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yáté gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judiónái irípiná càirínacaalí presoíri nawàwéeri. ¹⁶ Néenialíté ìyaca caináwanéeri presoíri ípidenéericaté Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idécanáami judiónái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Càirínacaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatasica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinásàirica Dios ibànùerica nalí? —cài íimaca yái Pilatoca.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáalíacáinatéwa báawaca judío íiwacanánái iicáca Jesús, máiníacáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, iná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa ìyaca néré yàasu manuíri yàalubáisi íinatawa, yá Pilato yàacawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úumaca irí: “Piwasàa caquialéta yáara asìali mabáyawanéerica, núamacanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irìcuíse máiní cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíse, ipíchaná pimànica irí báawéeri”, cài ubànùaca tàacáisi ùacawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúadaca manùbéeyéi wenàiwicanái íiwitáise nasutáanápíná Pilato íicha iwasàacaténá nalípiná Barrabás, ichùullaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápíná Jesús. ²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Càiríná asìali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? —íimaca. Néese náimaca:

—¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuécá ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápináca? —íimaca. Néese macáita náimaca:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —íimaca yái Pilatoca. Quéwa nèepùà néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáalíacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máiní calúaca nía cachàiníwanái mamáalàacata nawàwàanápínaté namànica ùwicái gobierno íipunita yàcalé irìcu. Iná Pilato ichùullaca yàasu wenàiwicawa itéenápíná irí úní. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaténá nalí yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri íbáyawaná Jesús ìwalíse, quéwa cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilatoca. Yá Pilato íimaca nalí:

—Canáca nubáyawaná pinúanácué yái asìalica. Pìasu wawàsitacué pinúani —íimaca yái Pilatoca. ²⁵ Macáita wenàiwicanái náimaca irí:

—¡Wía cabáyawanéeyéica ìwalíse, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasàaca nalí Barrabás. Néese ichùullaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Nadécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtànápínáni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwinái natéca Jesús Pilato icapèe manuírí néré, bàacháwa irìculé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalíise cáaléeri ruana nacáiri quíréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ²⁹ Néese namànica tuírí culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali. Namàacaca sitúa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri irìculé càide iyúwaté romano icuèriná idèñanà yàasu àicu oroíriwa. Néese nabàlùacawa nàululì ipùata iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná quéwa naicáanícáita meedá iquíniná. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¡Casímái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica!
—náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàapìsáidacani, yá needáca sitúa icáapi íicha, yá nanúadáidaca íiwita ìwali sitúa iyú. ³¹ Idécanáami càì naicáaníca Jesús iquíniná, yá needáca íicha yái ruana nacáiri quíréerica. Néese náiyàaca ìwali ibàle, yá natéca natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanáamiwa capìi íicha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canácáiná quirinama íchàini, úwináicáiná icapèedáidacani báawanama. Iná úwinái ìbàaca asìali ípidenéerica Simón, Cirene ìyacàlená néeséeri. Yá nachùullaca Simón iwáacutaca cruz Jesús irípiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. Nàanàacaté Gólgota néré (ímáanáca “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàaca Jesús ìira uva ituní ipuíri, nèewlàdéerica dabé yèewi ípidenéeri hiel wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máini yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanáami yáalimáidaca achúmáanata, yá càníirita ìira náichani.

³⁵ Idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwinái iyamáa yáawinacawa néré nacùacaténáni ipíchaná áibanái yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanàidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús íiwita iwicáubàa. Yái tàacáisi icàlidacaté cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, íimacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz ìwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná.

⁴⁰ Yá náimaca irí:

—¡Píata ímáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! ¡Báisícaalí Dios Íirica píá, yá piricùawa cruz íicha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca nalíwáaca:

⁴² —Ichùnìacaté áibanái ipíchanaté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha. Báisícaalí Israel itaquénánámi icuèrinácatáni, ¡yásí yáalimá iricùacawa cruz íichatá, weebáidacaténá itàacái!

⁴³ Imacaté manuícasa íináidacawa iwàwawa Dios ìwali, ìbàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icùanápínatèni báawéeri íicha. Quéwa báisícaalí cáinináca Dios iicácatáni, ¡yá Dios ichàiniadacatáni yéetácáisi íicha ipíchaná

yéetácawa! ¡Iná càmita yéewa Dios Iiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichìwawa! —náimaca naicáaná Jesús iquíniná.

⁴⁴ Nía nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaná nacái ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néseté machacànicaalíté èeri, yá catáca macáita cháí èeri irícu máisiba horapíná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yásí horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàluèyécawa néré néemlacáináni, yá náimaca nalíwáaca:

—Yái asìali imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca.

⁴⁸ Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja isàbéerica sitúa ipùatalícu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani.

⁴⁹ Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca irí:

—Tàacáwa, wacùacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz íicha —náimaca naicáaná Jesús iquíniná.

⁵⁰ Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. ⁵¹ Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuíri yáawàanáca templo irícuírica icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáiwa. Yá íba manuínáméeyéi nacái nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. ⁵² Yáta madécaná càliculí inùma nàacùacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetèeyéimicatéwa. ⁵³ Nésetécáwa namusúacawa càliculí irícuíise idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé irículé, yái Jerusalén ìyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

⁵⁴ Néese úwi íiwacalíná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyéicaté Jesús, naicácaná cáli icusúacawa, yái áiba wawàsi ichàbáaná nacáiwa, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Báisícata yái asàlica Dios Iirica! —náimaca.

⁵⁵ Nàyaca nacái néré manùba inanái iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Níái inanáca nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íicha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ⁵⁶ Uyaca nèewi María Magdalenaca. Aiba María nacái ìya néré úái náatúaca, níái Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ìya néré úái Zebedeo yéenibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Néseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. ⁵⁸ Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato íicha. Néese Pilato ichùuliaca namàacaca José itéca Jesús iinámi. ⁵⁹ Inaté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepùacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ⁶⁰ Yái José idèniaca yàasu càliculí wàlisàwi. Yá iriàdaca Jesús iinámi càliculí irículé. Yái càliculíca áibanái íiquéericaté dúli ibàlài irícu, yéewacaténá càlicullicani, càide iyúwa capíi imàdáaná. José, áibanái nacái idécanáami nabàliaca càliculí inùma manuíri íba iyú, yá nàacawa íicha. ⁶¹ Quéwa María Magdalena, áiba María nacái nayamáacawa néré, náawinacáwacawa abémàawáise càliculí íicha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néseté mapisáita àniwa, yái sábadó judíonái iyamáidacatáicawa, sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli. ⁶³ Yá nàimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái íimáanacaté yáara cachìwéerica idècunitàacá cáucani. Iimacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irìcu. ⁶⁴ Iná pichùulìá úwinái nacùaca cayábani yái càliculìca àta imáalàacatáitawéi máisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayéedùaca iinámi càliculì irìcuise, ipíchaná nacái nacàlidaca nachìwawa wenàiwicanái irí idéénaca imichàacawa yéetácáisi íicha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idécasa imichàacawa yéetácáisi íicha, yásí máíní yáawanáica báawaca íichani yái quéechéeri chìwáica yái nacàlidáanacaté nachìwawa ìwali Mesíascasani, yái judío icuèrinápináca —nàimaca. ⁶⁵ Néese Pilato íimaca nalí:

—Pidèniacuéca úwinái pichùulìeyéipiná icùaca càliculì. Píacué pibàliacani picùacué píalimáanáta cayábani, yái càliculìca, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —íimaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculì néré. Yá nachanàidaca sello íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuírì íba nabàlièrica iyú càliculì inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculì irìculé càmicaalícáwa imàdáida sello quéechacáwa, yái sello íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculì inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyèipináca càliculì ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

28

La resurrección de Jesús

¹ Néese sábadó ichàbacatéwa judíonái iyamáidacatáicawa. Yáté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca naicáca càliculì nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàinírì iyú, ángel Wáiwacali néeséeri yàanàacáiná chènuníise. Yàanàaca càliculì néré, yá yeedáca manuírì íba càliculì inùma íicha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icamaláná icàanána. Idèniaca nacái ibàlewa cabalèeri, mèlumèluírì càide iyúwa nieve. ⁴ Uwinái naicácani, yá natatácawa nacalùniwa, yá náuwàa naliacawa cáli íinalaté càide iyúwa yéetéyèimiwa. ⁵ Néese ángel íimaca inanái irí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núaliacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz ìwali. ⁶ Canáca chání, idéca imichàacawa yéetácáisi íicha càide iyúwaté íimáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càliculì irìculé naliadacatáimicani. ⁷ Néese piacàtétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái iríni. Càicué píimaca nalí: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Siùcade yàacawa pipíchalécué Galilea yàasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái iríwa. Yácata tàacáisi iwàwacutéerícuéca nucàlidaca pirí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níai inanáica napiacawa càliculì íicha, yá cáaluca nía quéwa casíimáica nawàwa manuísíwata. Yá napiacawa nàacaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. ⁹ Yáta Jesús imàacaca yáawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita, náibàaca yàabàli ìwali nàacaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía. Píacué picàlidaca nuénánái iríni nàacaténáwa Galilea yàasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa —íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Néseté níái inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càliculli ícha, yá abénaméeyéi néená níái úwináica icuèyèicaté càliculli nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái iríni macáita yái ichàbáanacatéwa. ¹² Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàanica judío íiwacanánái béeyéi yáapicha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàaca madécaná plata úwinái irí masànacaténá níái úwináica. ¹³ Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái iríni, táiyápi bàwina idècunitàacá piimácuéca pìyaca, yásasí níái Jesús yéewáidacalénáimica nàanàacaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenàiwicanái iríwa. ¹⁴ Néese gobernador yéemàacaalícué piináwaná ìwali càmlínácué picùca cayába yái càlicullimica, yásí watàanícuéca yáapicha piwicáu ipíchanácué inúaca pía —náimaca nachùuliaca úwinái nacàlidáanápíná nachìwawa.

¹⁵ Néseté úwinái needáca naliwa yái plataca, yá nàacawa nacàlidaca nachìwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùullánaté nía. Càita nacái madécaná judíonái nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi Jesús ìwali àta siùca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶ Inaté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanùbaca, wàacatéwa Galilea yàasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí ìwali, wàwacáidáyacacatáipínacawa. ¹⁷ Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmitatécáwa neebáida báisíca Jesús yái naiquéerica.

¹⁸ Néese Jesús yàacawa wàatalé. Yá íimaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáisewa nucùanápíná macáita ìyéerica chènuniré, cháí èeri irícu nacái. ¹⁹ Pìacuéwa macái cáli ínatalé, péewáidacué macái wenàiwicanái neebáidáanápíná nutàacái. Pibautizácué nacái cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios Íirica, Espíritu Santo nacái. ²⁰ Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùullánácué pía. Núatacué nacái píapicha, nùacawéeridapínácué píawa càiripínáta àta yái èeriquéi imáalàacatalépinátawa, nùanàapínácaalí àniwa —íimaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesucristo ìwali, yái Dios Iirica. Yái tàacáisica idàba cà: ² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios íméricaté Iiri iríwa. Dios ímacaté:

“Péemla cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnàanápíná náiwitáisewa yéewanápíná natàidaca pía cayábéeri iyú pianàacaalípiná nàataléwa.

³ Icàlidapíná naliwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná íimaca yái nùasu wenàiwicaca”,

íimacaté yái Diosca.

⁴ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalícuise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanái néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápíná náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái báawéerica namàníríca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁵ Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemlacaténá itàacái, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén ìyacàlená mìnánái nacái. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníríca, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yàaculé.

⁶ Yái Juan idèniaca ibàlewa cáucuiri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idèniaca nacái ìwaliabàawa pírái íimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàa, máiníiri cachàinica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica nuíchani. ⁸ Nudéca nubautizácuéca pía úni yàaculé, yáta quéwa ibànuèripínácué pírí Espíritu Santo ibautizácaténácué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú”, íimaca nalí yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialité Jesús yàanàaca Nazaret ìyacàlená néese, ìyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yàaculé. ¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yàacuise, yáta iicáca capíraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹ Yá néemlaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca Jesús irí: “Píacata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ¹³ Jesús ìyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yàalimáida Jesús imànínápíná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús ìyaca cuwèesínái yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néese áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànalìculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmalìcuise. ¹⁵ Jesús íimaca: “Idéca yàanàaca yéenáiwana Dios icùacaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íichawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalìsaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asìanái. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué sísaara, pìacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái pìwacáidacaténácué nía, quéwa siùcáisede nuéwáidapínácué píawa pìwacáidáanápíná nulí wenàiwica yéewanápíná nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba asìanái, íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùnièyèi yàasu chinchorowa, nàasu barca irìcuwa. ²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca nániríwa barca irìcu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa íibaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Néese áiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica. ²² Yá nàináidacawa néemíaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalìcuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judíonái yéewáidáaná wenàiwica, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese iyaca nàasu néewáidacàalu irìcu abéeri asìali idènièrica demonio iwàwalìcuwa, abéeri demonio casaquèeri íiwitáise. Yái demonio idacùaca asìali íiwitáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíáníacawa asìali isàna iyú. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica? ¿Pìanàasica pimáalàidacaténá wía? Núalíacawa nuicáca pía, núalíacawa pìwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalica! —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri íiwitáise itatáidaca asìali cachàiníiri iyú, yá demonio yàacawa asìali íicha, yá demonio íicháaníca yàacawa cachàiníiri iyú.

²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemíawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùullaca demonio nacái íiwitáise cachàiníiri iyúwa. Ichùullaca demonio casaquèeyéica íiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùullaná nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeséeyéi náalíacawa Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanáamité namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuíse, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe irìculé, Andrés ìyacatalé ibèeri Simón yáapichawa. ³⁰ Néenialité Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe irìculé, yáta nacàlidaca irí uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, íbàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Néese ùaca nayáapiná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánámiwà cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèyéi íiwitáise. ³³ Yá macáita nàwacáidáyacacawa capli inùma néeni Jesús ìyacatái. ³⁴ Jesús ichùnìacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái íiwitáaná ícha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái ícha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca iináwaná ìwali, náalíacáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé irìcuíse yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios ícha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús. ³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái ìyacàle néré ìyèeyéica mawiénibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nàanàaca nucàlidacaténá nalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé ìyèeyéica Galilea yàasu cáli ínata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàalu imanùbaca irìcu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái ícha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asìali, cacháunéeri íimami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Núalíacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca. ⁴¹ Yá catúulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asìali ícha. Yáta cayábaquéi asìalica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùulìaca asìali yèepùanápínáwa ícha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asìali cachàiníiri iyú. ⁴⁴ Jesús íimaca asìali irí:

—Péemìà cayába. Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íchawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulìaná, cayábacáiná pía, yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa pidéca pichùnìacawa —íimaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asìalica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnìanáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé irìculé madécanácáiná wenàiwica nawàwa naicácani. Iná yèepunícawa náicha manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánái nàacawa yàatalé naicácaténáni.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté cawàwanáta máisiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùa iwàlùacawa Capernaum iyacàlená irìculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná iyaca capìirìcu. ² Yá madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé íná napuníadaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³ Néese báinúaca asìanái yàanàaca itéeyéica asìali máapinéeri iiná macáita, cà mírica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubái ínatawa, iiméeri irìcu. ⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré, íná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi ínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicuadaca néenibàani, yéénùlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái ínatawa. ⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápíná, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàaní cà yái asìali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáiná asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa. ⁸ Yáta Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánacué yéewa píináidacawa cà? ⁹ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, píipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ¹⁰ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica, píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháí èeri irìcu, cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. Néese íimaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asìalica, pimichàawa, peedá píalubáiwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáiwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

¹³ Néeseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalìsaníná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía. ¹⁴ Néesecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo ìirica. Yái Leví yáawinéerica aléera yeedácatálécate plata yéénánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús íimaca irí:

—Aquialé. Píawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵ Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irìcu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanácáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu,

naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwicaca. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús yéemiacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemiacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi nawàwacutácani, yái ichùnièripiná nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri íicha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise ìyáaná nasutácaténá níawawa Dios íicha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha? —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Aslali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa aslanái naicácaténá icásàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá ìyaca náapicha, yá casímáica nía, iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quèwanáta manuíca icháuná. ²² Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isáacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —íimaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulìcubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata ìyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imàníirica, iná fariseonái íimaca Jesús irí:

—Péemla, ¿cáná péewáidacalénái íbaida siùca sábado wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —námaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuíse wàawirimi rey David ìwali. Bàaluité David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanái nacái aslanái ìyéeyéica yáapicha. ²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote ìiwacalináca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuiri capìima íimamisíiri mabáyawanéeri iriculé, israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, íná catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Jesús íimaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábado wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanái, catúulécanácáiná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmlíritaté idàba wenàiwica sábado irípiná. ²⁸ Iná Dios idéca ichùuliaca núa, asìali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábado nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judíonái yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha. ² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi Jesús ichùnìacaalípinaté asìali sábado irìcu nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, ìwalíse yái imàníináca sábado irìcu Dios ichùuliacáináaté judíonái iyamáidacawa macái sábado imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté íbaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ³ Néese Jesús íimaca irí yái asìalica icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuésemi —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Idécanáami asìali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemlawa fariseonái:

—Siúcata nusutácué nuémìlawa pía: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábado wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetáca? —íimaca yái Jesúsca. Quéwa masànata nía Jesús íicha. ⁵ Iná Jesús iicáidaca nalí, níai ìyéeyéica itéesebàa. Máiní maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúsca, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmicáiná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàanica náapicha càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalisaniná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸ Aibanái néemlàcáiná iináwaná imàníiná madécaná yái càmlírica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén ìyacaléná néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái ìyéerica

abéemàise Jordán inanába ícha, Tiro iyacàlená néeseéyéi nacái, Sidón iyacàlená néeseéyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùulàca yéewáidacalénáíwa icùanápíná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái ícha déecuísatátá calísa icàinalená ícha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré. ¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùnìacáinaté manùba wenàiwica, íná madécaná cáuláiquéeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa ìwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíná. Yá demonionái náimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Píacata yái Dios Ìirica! —náimaca irí. ¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawínácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néseté Jesús yàacawa dúli ínatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé.

¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápiná apóstolnái. ¹⁵ Imàaca nacái nalí íiwitáise náuacaténá demonio wenàiwicanái ícha. ¹⁶ Níái docéeyéica imanùbaca ípidenéeyéica càì: Simón, yái asìali Jesús yàaca ípidenápiná wàlisài, Pedro. ¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri ípidená Santiago, iméeréeri nacái ípidená Juan. Jesús yàaca wàlisài náipidenápiná Boanerges (ímáanáca “Caluéyéi íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì ímáanáca). ¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo ìirica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénáí yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capìi irìcu, íná càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca. ²¹ Néese Jesús yéenanái yéemìaca iináwaná ìwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná ìwali máiiwitaísecasani, yái Jesúsca.

²² Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yàanèeyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalináca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asìalica Jesús. Íná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²³ Íná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Imaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáíwa wenàiwica ícha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca abéeri capìi irìcu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Íná iwàwacutácué píalíacawa càmita núuca demonio wenàiwica ícha Satanás íiwitáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwitaíse iyúwa, cachàiníicáiná núa Satanás ícha. Péemìacué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imàníná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba

cachàiníiri asìali icapèeca iyéedùacaténá ícha yàasu, càmicaalícáwa cayéedéeri idacùaca íchawa yái cachàiníiri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asìali yàasu. Càita nacái nùalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá wenàiwica Satanás ícha. Pidécuéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemiacué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íchéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníríca, itàaníríca nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha, néese cabáyawanáca càiripínátani èeri càimíri imáalàawa”, ímaca yái Jesúscá.

³⁰ Càita Jesús ímaca nalí níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náimacáináté Jesús ìwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàca yàatalé, yéénánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capíi ícha. Yá nachùulíaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús irí náimaca irí:

—Píatúa, péénánái nacái, péénánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús ímaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemiacué yái núumáanàca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáíwa —ímaca yái Jesúscá.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níái yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá ímaca:

—Piicácué, níái wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáíwa. ³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuiquéeri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáíwa, núatúa nacáíwa —ímaca yái Jesúscá.

4

La parábola del sembrador

¹ Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalìsaníná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca irículé iyéechúa calìsa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calìsa icàinalená íinata. ² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Ímaca nalí:

³ “Péemiacué comparación: Abéeri asìali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bàacalé. ⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulìcubàa, yá màsibèenái yàanàca néré, yá nayáaca bàacalé íimi. ⁵ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bàacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéeyéi bàacalé, néese chuica nía, canáciná napìchu cayába cáaléeri, íná néetácawa. ⁷ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bàacalé yèewibàa, íná yái bàacaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bàacalé iyacaná. ⁸ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idènlaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idènlaca iyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idènlaca iyacanáwa sesenta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idènlaca cien namanùbaca iyacaná”, ímaca yái Jesúscá.

⁹ Jesús íimaca nacái: “Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰ Néesetécáwa Jesús ìyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemíawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹¹ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué pialíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Néese áibanái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemíaca càinácaalí íimáaná. ¹² Iná éwita naicácaníta yái numànírica, càicácaníta càmita náalíawa ìwali càinácaalí íimáaná. Ewita néemíacácaníta nutàacái, càicácaníta càmita náalíawa néemíaca càinácaalí íimáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús íimacaté nalí: “¿Cánásicué càmita pialía péemíaca càinácaalí íimáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué pialíawa péemíacani, yásí càulenápinácuéca píchawa macáita comparación nucàlidéeripínácué piriwa. ¹⁴ Yá íimáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái irí. ¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulcubàa: Néemíaca Dios itàacái, quéwa idécanáami néemíacani, yá Satanás yàanàacàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànacanéerimica nawàwalìculé. ¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemíaca Dios itàacái, yá neebáidaca casímáiri iyúni. ¹⁷ Néese quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái tàì íiméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáidaca Dios itàacái malééná èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná idàbacaalí áibanái yúuwichàidaca nía Dios ìwalíise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica tuíri yèewiré; néemíaca Dios itàacái. ¹⁹ Quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníri ìwaliwa, yái èeri irìculírica wawàsi meedá. Cáinináca naicáca cawèníri, yái ichìwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawèníri nàasupináwa. Iná náináidacáináwa ìwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bànacalé idèniaca ìyacanáwa, càita nacái níai wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèníri ìwaliwa, íná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica cayábéeri cáli irìculé. Néemíaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí ìyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús íimacaté nalí nacái: “Péemíacué comparación: Càmita watùcunla lámpara watécáténáni capìi irìculé wabàacaténáni yàalusi irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica íinata. Càmita càì

wamàni. Néese watéca lámpara capìi irìculé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capìi irìcuíyéi ìwali. ²² Yáí lámparaca íimáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yáí tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náaliacawa ìwali macáita yáí tàacáisi càníricáwa náaliawa ìwali. ²³ Càuwíyéicaalícué píá, yá péemiacué nutàacái”, íimaca yáí Jesúsca.

²⁴ Jesús íimaca nalí nacái: “Píináidacuéwa cayába ìwali yáí nucàlidéericuécawa pírí. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa cayába ìwali, yáí núuméericuécawa pírí. Yá imàacapínacué píaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. ²⁵ Wenàiwicacáiná íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yáaliacaalí yéemíaca càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái ìwali, yá íimáichapíná nacái càinácaalí achúméri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, íimaca yáí Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Íimaca nalí: “Yáí Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asìali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré. ²⁷ Idécanáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa íimácaténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca íimáca. Canácata imàníiri ituínási irí, quéwa yáí ituínási ibacácawa, néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asìali càmicáaníta yáaliawa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinacani yáí bànacaléca, néese capùutunàcani, néese càyacanàcani. ²⁹ Néese quéwa mísicaalíni, yá asìali yeedáca iyacaná, yácáiná ibànacale iyacaná yàasu èeri idéca yàanàaca”, íimaca yáí Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús íimacaté nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pírí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué píá comparación iyú. ³¹ Yáí Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibanéerica cáli yèewiré. Yáí mostaza íimica máiní achúmériinacani. ³² Ewita achúmériinacáanítani yáí mostaza íimica, càicáaníta idécanáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuíripíná náicha canánama bànacaléca. Idènìaca yàanawa manuínaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, íimaca yáí Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yáí tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemíaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá iyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nalí macáita càinácaalí náimáaná níai comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yaté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha —íimaca nalí.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlùacawa barca irìculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irìcu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irìcu, máisibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús íimáca íichawa. ³⁷ Néese manuíri cáuli ipùaca nàwali. Máiníri cachàinica yáí cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca irìculé, yá úni ipuníadaca yàacawa

barca. ³⁸ Jesús iimácáita quéwanáta. Abéeri íimamisi iriɔacawa barca yàapùa néese, Jesús irièri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiníiri iyú, yá íimaca nacái màladàca irí:

—¡Wiú píá! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wiúca yái cáulica, màladàca nacái.

⁴⁰ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué máiní cáaluca píá? ¿Cánácué càmita manuí plínáidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máiní cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawinásica yái asìalica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulíaná nía? —náimaca nalíwáaca.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, Gerasa yàasu cáli néré.

² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca irícuíse cáli ínatalépiná, yáta asìali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asìali demonio idacuèri íiwitáise. Yái asìali yàacawa yéetáními icàliculèená néese. ³ Yái asìali iyacaté yéetáními icàliculèená yéewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá.

⁴ Ewitaté yàcalé mìnánái nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdáidacaté íichawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásíwata. ⁵ Yái asìali yèepunícawa yéemíanícawa táiyápinama, èeriápinama nacái yéetáními icàliculèená yéewiré, dúli yéewiré nacái. Yá inúadáidaca yáawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuíse, yá ipiɔacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. ⁷ Yá demonio yéemíanícawa asìali isàna iyú. Iimaca Jesús irí:

—¡Picá písàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios Iirica yái Dios chènuníiséeri náicha canánama. Nusutáca pícha wawàsi Dios ípidená ìwali picá piùwichàida núa! —íimaca yái demonioca. ⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáinaté irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáise, píawa asìali íicha —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná pípidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinícaíná madécanáca wía —íimaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé íicha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Pichùulíacaténá wàanápináwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèèrìculé —náimaca. ¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asìali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Napíacawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quíratàli íinatáise calísa yáaculé, yá nàisicùmacawa macáita, níái píráica cà míiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napíacawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuíri yàcalé irícu, yàcalé púubéeyéi irícu nacái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá cainácaalí iyáaná. ¹⁵ Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asìali madécanéeyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita

Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca. ¹⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái iríni, càinácaalíté iyú Jesús ichùnìacani, yái asìalica demonio idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nalí nacái marranonáimi iináwaná ìwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa nàasu cáli ícha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, néese yái asìali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmita imàaca asìali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asìali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacuèriná Dios imànírira pirí, iicá nacái pipualé manuísíwata — íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asìali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irícu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli íinata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábéeri, yá macáita néemìacaalíténi, yá náináidacawa manuísíwata néemìacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécanámi Jesús ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná ícha barca irícu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica ìwacáidáyacacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa icàinalená íinata. ²² Néese áiba asìali yàanàaca, abéeri néená níái judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata. Jairo íimaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pimàaca picáapiwa ùwali, ipíchaná uétácawa — íimaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicacaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàacata. ²⁶ Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèplacáiyéi idèplaca úa. Ewitaté úucacáaníta ùasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèplacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cúláicaca yáwanái úa. ²⁷ Uémìacaté Jesús iináwaná ichùnìaná wenàiwica, íná ùaca nacáiwá manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle ìwali. ²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínáca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicúisewa. ²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle ìwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úalíacawa uwàwalicúisewa udéca uchùnìacawa uláicái ícha. ³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalicúisewa ichùnìacaté áiba wenàiwica íiwitáise iyúwa. Iná iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica irí. Néese Jesús isutáca yéemìawa nía. Íimaca nalí:

—¿Cawiná idunùa nubàle ìwali? —Íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemìawa cawinácaalí idunùa pìwali? — náimaca Jesús irí.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricaté ìwali. ³³ Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yèewíse. Yá ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, úalíacawa uchùnìacatéwa. Yá ubàlùacawa ùululì

ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidaca irí macáita uináwanáwa báisíri iyú. ³⁴ Néese Jesús ímaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pidéca pichùnìacawa. Piawa matuíbanáita. Pidéca pimusúacawa càiripináta ícha yái uláicáica —ímaca yái Jesúsca. ³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá náimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ³⁶ Jesús yéemìlaca natàaníná, quéwa càmìta itàaní náapicha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapicha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús ímaca irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —ímaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese càmìta Jesús imàaca áibanái nàacawa náapicha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapicha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái, ípidenéeri Juan. ³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús íicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníyéi isàna, íicháaníyéica báawanama, nacántàa canción cachàiníri iyú yéetáními ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³⁹ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápíná úa yéetéchúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe irìculé, ímaca nalí:

—¿Cánacué pimàni pisànawa báawanama, pícháanícué nacái máiní? Uara sùmàuca càmíchúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —ímaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa.

⁴⁰ Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisíri iyúcani uétácatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama caplí ícha. Néese itéca yáapichawa yéetéchúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha. Yá nawàlùacawa sùmàumi irìacataléca. ⁴¹ Néese íibàaca ucáapi ìwali, úái yéetéchúamicawa, yá ímaca ulí:

—Talita, cum (ímáanáca judíonái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì ímáanáca) —ímaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uipìna nacái. Yá naináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca iyéeyéica néré.

⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanaté úa. Néese ichùulìaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

6

Jesús en Nazaret

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená yàasu cáli ícha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret ìyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáiwa yáapicha. ² Yá sábadu irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemìlacáináni, yá báawaca naináidacawa nawàwalìcuísewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmíciná yáaliáwa cayába. Càmìta báisí imàni yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìirica meedáni. Nabéerica meedáni, níái Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéénánái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmìta nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. ⁴ Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéénánái nacái, icapèe irìcuíyéi nacái, níawamita càmìta nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irìcuíyéi nacái, càmìta nawàwa neebáidaca nutàacái —ímaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càmicáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi ìwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùnìaca nía. ⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmicáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yèepuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irìcubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret iyacàlená irí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulicubàa. Càmita imàaca natéca sako, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli ìwaliwa, quéwa càmita imàaca nadènìaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capìi irìculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemìaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná níawa —íimaca yéewáidacalénái iríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadánápíná náiwitáisewa Dios irípiná. ¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái íicha. Nàucùaca olivo isééná manùbéeyéi cáuláiquéeyéica ìwali, yá nachùnìaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néeseté rey Herodes yéemìaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imànínáca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalimá imànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúnáidacáiná Juan el Bautistamiani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái íimaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèerica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi —náimaca. ¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemìacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca íicha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

¹⁷ Càica Herodes íimaca ichùuliàcáinaté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa íipidenéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyéi ibànalìcu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenasàiri íichawa. ¹⁸ Iná Juan íimacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péenasàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

¹⁹⁻²⁰ Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáalíacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáaníta yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanáamité yéemìaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casímáica rey Herodes yéemìaca Juan itàacái. ²¹ Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan irí

càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuíri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudéeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéináca asíanáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuíri fiesta. ²² Yá Herodías úidu iwàlùacawa asíanái iyáacàalu irìculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asíanái yàacuésesemi naicácaténá úa. Naicáciná ulabàaca, íná usímáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mànacàu irí:

—Pisutá nuícha càinácaalí piwàwéerica. Yásí nùaca piríwani —íimaca ulí.

²³ Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi uwàwéerica íicha, éwitasa uwàwacaalíté íicha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápínása ulítáni báisíta, íimaca. ²⁴ Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá íicha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá íicha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáináté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úaliacaténáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa. ²⁵ Néese úái mànacàuca uèpùu uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siúcata nuwàwa piaca nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemlàcáiná usutáaná íicha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisanàica uíchani, íimacáináté ulí nàacuésesemi níái wenàiwicaca yàanápínása ulí càinácaalí wawàsi usutéerica íicha. ²⁷ Yá rey Herodes ichùullàca úwisàiri iwichùanápíná Juan íicha íiwita, itécaténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan íicha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiwitami quírápieli irícu. Yá yàaca íiwitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetacatéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénáimi yéemlàca iináwanámi, yá nàacawa presoíyéi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàllawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepùu ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa wàanácuéwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápíná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalí, madécanáciná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepùacawa yàacawa náicha, íná càmita yéewa nayamáidacawa, ibatàa nayáanápíná nayáacaléwa, càmita náalimá. ³² Iná Jesús yàacawa barca irícu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé íicha, yá naplàcawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchale néré. ³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca irícuise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripíná nía Dios ìwali, íná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. ³⁶ Pichùulla nèepùanápínáwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé irìculé nacái iyéeyéica

mawiénita nawènìacaténá nayáapináwa —náimaca. ³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapiná —íimaca nalí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènìcatái? Ewita wadènìacaalí yáara platatá, càicáaníta càmita wáalimá wawènìaca cayába pan wèeripináca nayáapinátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca —náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénácué pan pidèña? Picutácuécáwani —íimaca nalí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùullaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawinánápináwa nàwacacawa ipuléeri masicái íinata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipiná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái. ⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi irìculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imìdecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíiri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéericawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca asìanái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùullaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápináwa caquialéta barca irìculé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha nàanàacaténá Betsaida ìyacaléná néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùacawa íicha. ⁴⁶ Néeseté idécanáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápináwa íicha canánama, yá Jesús yàacawa dúli íinatalé isutácaténá yáawawa Dios íicha. ⁴⁷ Néese idécanáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca irìcu bamuchúami calisa. Yá Jesús ìyaca abéerita cáli íinatáisecáwa. ⁴⁸ Néese iicáca máadáiní natenáca cachàiníiri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníiriwa úni inàniacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàníiri iyú. ⁴⁹ Quéwa naicáca ìipináníca úni inàniacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani. ⁵⁰ Yá néemíáníca macáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácani. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—¡Matuíbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca irìculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca irìculé. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. ⁵² Càmitàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicácaaníta imàníná pan iyú yái càmírica wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalíanápináwa néemìaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴ Namichàacanacáitawa barca irìcuíse, yá wenàiwicanái náalía naicáca Jesús. ⁵⁵ Yá wenàiwicanái napíacawa macái yàcalé irìculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náalíacataléca Jesús ìyaca. ⁵⁶ Néese àta alénácaalí

Jesús yàawa achúméeri yàcalé iriculé, manuiri yàcalé iriculé nacái, man-
acúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa Jesús
ichàbacatabàapinàwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús ícha imàacáanápíná
nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica
Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái ícha.

7

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén
iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese
macáita nàacawa Jesús yàatalé. ² Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca
nayáaca nayáacaléwa càmiyécáwa íba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa
fariseo íiwitáise ímáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri
náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa
fariseonái imàníná. Iná fariseonái itàaníca Jesús yéewáidacalénái ìwali,
náimaca casacàcasa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái. ³ (Níái fariseoca,
áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníná.
Càmicaalícáwa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá
nayáa nayáacaléwa, canásíwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícáwa
namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo
íiwitáise ímáaná. ⁴ Idécanáami nacái nawènìlaca yàacàsi yàcalérìcu, yá
nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapìdàanápíná
náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide
iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, iná namànica culto nacáiri náibacaténá
éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùu nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama
nacái, naiméerica íinata.) ⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica
templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Níái péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi
yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú
càide iyúwa wàawirináimi ichùullánaté wía wamàníinápiná ipíchawáise wayáaca
wayáacaléwa, iná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús
íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacàníiri iyú pìwalicué, píacué
pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná ìwalicué Dios
inùmalicuise. Dios íimacaté:

‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá
naicáca núa báisíiri iyú nawàwalicuisewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníiricasa nulí. Càmita néewáida
wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise
iyúwa’,

càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái,
peebáidacaténácué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máini báawéeri wawàsi, pimàacacáinácué píchawa
Dios itàacái, pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise ímáaná. ¹⁰ Profeta
Moisés íimacaté Dios inùmalicuise: ‘Pía píaniri ímiétacanáwa, píatúa nacáiwa’,
íimaca yái Diosca. Yaté íimaca nalí àniwa: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri
iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá
iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa píacué fariseoca,
pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayàbacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa
irí nacáiwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios irípiná yái
plataca, yái nuèripinámica pírí, iná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú pía’,

càì nàimaca nasèenái iríwa. ¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmìtasa iwàwacutá nuyúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa, nàimacaalí càì nasèenái iríwa.

¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca píchawa Dios itàacái, peebáidacáinácué piawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càiyéi wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàluèyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué nutàacái piacué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemíaca cainácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéeripinácuéca piriwa. ¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàluèriwa wenàiwica idèèrìculé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwalìcuíse, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái íicha, yá iwàlùacawa capíi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemíawani cainácaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica yàacàsi ìwali. ¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmìtasicué nacái píalí péemíacani yái nucàlidéerica? ¿Càmìtacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha? ¹⁹ Yái yàacàsi càmìta iwàlùawa wenàiwica iwàwa irìculé. Iwàlùacáitawa idèèrìculé. Néese yàacawa íicha meedá —íimaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi ìwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái íiwitáaná yàacàsica, masacàacáiná macáita nía. ²⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànírica, yá nacái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa irìcuíse, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha. ²¹ Macáita íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmíiná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca nàinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa; máiní nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachìwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníiri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuésesemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica ìwalíse yái cawènírica áibanái idènièrica; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali; máiní cachàinica naicáca níawawa; càmìta náalí cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ²³ Macáita yái íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli íicha yàanàcaténá Tiro ìyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capíi irìculé. Idècunitàacá ìyaca néré, càmìta iwàwa yàcalé mìnánái náalíacawa alénácaalí ìyaca. Càmìta quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa. ²⁵ Ráunamáita abéechúa inanái uémíaca iináwaná ìwali ìyaca capíi irìcu. Udènià uíduwa demonio idacuèchúa íiwitáise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús íipunita, usutácaténá iicáanápíná upualé. ²⁶ Càmíichúata israelita úái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús íicha wawàsi yúucáanápíná demonio uídu íicha. ²⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Péemíaca comparación: Càmìta wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quèechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmìta cayába nuyúudàaca piacué càmíiyéica israelita —íima ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imànínápíná ulí cayábéeri éwita càmíicáaníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéénáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peebáidaca nulí, ínà càmíta iwàwacutá pìsutáca nuícha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa píidu íicha —íimaca ulí yái Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa irièchúawa matuíbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepù yàacawa Tiro iyacàlená yàasu cáli íicha. Yá ichàbacawa Sidón iyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galilea icalìsaníná néré. ³² Néese áibanái natéca asìali Jesús yàatalé, abéeri asìali màuwíiri, càmíiri yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùnìacaténáni. ³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái íicha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asìali yùuwíapuná irìculé pucháibanama. Néese Jesús yàapìsaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asìali inène ìwali icáapi ipùata iyúwa. ³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá íimaca asìali irí: “¡Efata!” (íimáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” íimáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemìaca cayába yái asìalica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. ³⁶ Néese Jesús yàalàaca níái wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùullacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷ Macái wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná ìwali nàináidacawa manuísíwata néemìacani. Yá náimaca nalíwáaca: “Imànica macáita cayábéeri iyú. ¡Imàacaca màuwíiyéi yéemìaca! ¡Imàacaca nacái matàacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripíná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá íimaca nalí:

²—Catúulécana nuaicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapícha máisiba èeri. Siùcade canáca nalí nayáapíná. ³ Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépínáwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàacáiná déecuise —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese yéewáidacalénái náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapíná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale —náimaca. ⁵ Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáiwa:

—¿Càisimalénácué pan ìya pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶ Néese Jesús ichùullaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli íinata. Yá yeedáca níái siete namanùbaca panca icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷ Iyaca nacái nalí cawàwanáta máisiba cubái imìdecaná púubéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùullaca nacái yéewáidacalénáiwa iwacùanápínáni wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸ Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéénáimi

imàaquéericawa. ⁹ Batéwa báinúaca mil namanùbaca asìanái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputàa inanáinái, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa ícha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰ Yá Jesús iwàlùacàtétawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalìsaníná ícha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imàinínápiná áiba wawàsi báawéri. Yá nasutáca ícha imàinínápiná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa cànírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani. ¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníri iyú máinícáiná báawaca íináidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué písutá numàinínápiná càì? Pidécuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemìacué cayába, càmitacué núasáida piicáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalìsaníná ícha.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapínáwa. Nadèniacáita abéri pan meedá náapichawa barca irìcu. ¹⁵ Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemìacué cayába comparación: Piicácué píchawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi ícha, rey Herodes íiwitáise ícha nacái. Ínà yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷ Jesús yáalíacawa nàináidáanáwa, ínà íimaca nalí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinísica càulenáca píchani? ¹⁸ Pidèniatacué pituúwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemìaca ìwali yái piiquéerica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemìaca càinácaalí ímáaná yái núuméericuéca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte pan wenàiwicanái irí nayáapíná. ¹⁹ Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná, níai cinco mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná, níai cuatro mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapíná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néeseté nàanàaca Betsaida iyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asìali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata ichùnìanápináni. ²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé

irìcuíse. Jesús yàapìsáidaca icáapi irìculéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí íimami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemíawa matuíri asáisi yáalimácaalí iicáidaca. ²⁴ Néese yái matuírica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, ìpìnáníiyéi quéwa —íimaca. ²⁵ Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáita iicáca cayába yái asíalica, idéca ichùnìacawa, íná idé iicáca macáita cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichùulìaca asìali yèepùanápínáwa icapèe néréwa. Yá íimaca asìali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé irìculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néeseté Jesús yàacawa Betsaida ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé iyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo ìyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idécunitàacá nèepunícawa àyapulìcubàa, yá Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáiwa. Íimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùnápínaté àniwani. Aibanái àniwa náimaca pìwali áiba profetanái yéénácasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalìcuíse —náimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùnápínaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iínáwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanaté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asìali Dios néeséerica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái iicácani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalíacaténátéwa iwàwacutáanápínaté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri irìcu, yá icáucàanápínatéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi. ³³ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníiri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Píawa núicha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníiyéicawa náapicha. Yá íimaca nalí:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíaná pía. ³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmiíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái

mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadènapíná nacáucawa càmliri imáalàawa. ³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càmliri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càmliri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábéeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri mìnánái irí, níái èeri mìnánái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita nùmapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asìali Dios néeséerica, nùanàpinácaalí Nùaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri irìcu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáwa, nucàcaténá macáita —íimaca yái Jesúsa.

9

¹ Jesús íimacaté nalí nacái:

—Péemìacué cayába, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —íimaca yái Jesúsa.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Néesetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuníiri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máiní íicha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca cà. ⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyéica iyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máiní cayábéeriquéi wáyáanáca cháí! Siùcade wamànica máisiba capíi yáana wawàwalínápinácué pía, abéeri píasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máiníciná cáaluca níái yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalée iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemìaca Dios itàacái acalée yèewíise. Íimaca nalí: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemìacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níái yéewáidacaléca. Yá canácata naiquéeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Néesetécáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéericaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi íicha, yái asìali Dios néeséerica. ¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quéwa nasutáca néemìawa níawáaca ìwali càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica icáucàanápínásawa. ¹¹ Néese nasutáca néemìawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri irìculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripínáca walí. ¿Cána yéewa càí náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu? —náimaca.

¹² Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami ìwali:

—Báisíta, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemìaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué píináidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuináwaná ìwali, núa asìali Dios néeséerica. Natànàcaté tàacáisi nuináwaná ìwali píalíacaténácuéwa iwàwacutáanápíná nùuwichàacawa

manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápíná núa, báawapíná nacái naicáca núa. ¹³ Quéwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi iináwaná ìwali càinácaalíté iyáanápíná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néeseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàya naliwáaca ùuléri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napìacawa ípunita natàidacaténáni, máiníyéi íináidacawa iicáidaca Jesús irí. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemlawa yéewáidacalénáiwa:

—¿Càinácué ìwali pitàaní piríwáaca chàinisíiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —íimaca nalí.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nudéca nutéca pìatalé nuìriwa demonio idacuèri íiwitáise. Yái demonioca masànaca imànica nuìri. ¹⁸ Ata alénácaalí nuìri iyaca, yá demonio yàaca irí tètacáimi, yá yúucaca nuìri cachàiníiri iyú cáli íinatalé, yá cacàlica inùmalícuíse yái nuìrica, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri íicha, quéwa càmita náalimá náucaca íichani —íimaca yái yáanirica. ¹⁹ Néese Jesús íimaca:

—¡Píacué càmlíyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pianàidacué nùataléni yái ùucullirica —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculliri Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicácanáami Jesús, yá demonio yàaca tètacáimi ùuculliri irí. Yá ùuculliri yúuwàacawa cáli íinatalé. Yá itáláníca, cacàlica inùmalícuíse. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemlawa ùuculliri yáaniri:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniacani íisacadénáamini? —íimaca yái Jesúsca. Néese yáaniri íimaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca íisacani bàaluité. ²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, pidécaalísica pichùnìacani, néese piicá watùulécana, yá piyúudàaca wía —íimaca yái yáanirica. ²³ Jesús íimaca irí:

—¡Picá càl píimaca ‘pidécaalísica’! Iwàwacutá manuíca píináidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànìpíná irí macái íiwitáaná cayábéerica —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá ùuculliri yáaniri íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. ¡Piyúudàa nuebáidacaténá pirí cachàiníiri iyú mamáalàacata! —íimaca yái yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicácaíná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, íná yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwírìca nacái imànica wenàiwica, píawa íicha yái ùucullirica. Picá pèepùa piwàlùacawa àniwa iwàwalìculé —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Yá demonio yéemíáníca, yàaca tètacáimi ùuculliri irí àniwa, yá imàacaca ùuculliri itatáca cachàiníiri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculliri íicha, yá ùuculliri irìacáitawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetéerimiwa. Iná madécaná náimaca ùuculliri yéetácasawa. ²⁷ Quéwa Jesús íibàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùucullirica.

²⁸ Nésetécáwa Jesús iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái ícha. Yá nasutáca néemìawa Jesús:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca. ²⁹ Yá Jesús ímaca nalí:

—Máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios ícha quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica ícha —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli ínatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáaliacawa alénacaalíni.

³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asíanái inúaca núa, núa asíali Dios néeséerica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yásí nucáucàacawa àniwa —ímaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemìaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemìawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néseté nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capìi irìculé, yá Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná wawàsi ìwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àyapulìcubàa? —ímaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús ícha báicáiná nía náiwitáise báawéeri ìwalìisewa, natàanícáinaté chánácaalí néená máiníiri cachàinica áibanái ícha canánama.

³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá ímaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàiníirica áibanái ícha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càmlíri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —ímaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanalìculéwa. Yá ímaca yéewáidacalénái iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imàníirica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa —ímaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néseté Juan ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica ícha píipidená ìwali ímacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníiri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —ímaca yái Juanca. ³⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Picácué pìalàa wenàiwica càmlínápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàaníca báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yái càmlírica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imàníníasa càì nuíwítáise iyú. ⁴⁰ Macáicáiná càmlíyèita yùuwideca imànica wía, nayúudàaca wía. ⁴¹ Péemìacué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca pìiraca úni yáawami, càicáaníta Dios imànìpiná irí cayábéeriwa —ímaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapináca manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuiri íba icanápi ìwalíse náucacaténáni manuiri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapinácawa áibanái ícha infierno irìcu, yái manuiri quicháica. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa, ipíchaná nacái piacawa infierno irìculé, yái manuiri quicháica càmlirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁴ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa piabàli iyúwa, planápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuiri quicháica càmlirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁶ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi càmlirica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuiri quicháica càmlirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁸ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapiná quichái nàwali macáita. ⁵⁰ Péemìacué comparación: Cayábéeri iwidùma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puíwa yái iwidùmaca, yá càmitacué píalimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidùma puíwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená ícha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába ícha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná. ² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápiná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá nasutáca néemàawani asáisí cayábacaalí asìali imàaca íchawa íinuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinácaalíté profeta Moisés ichùullaca piawirináimi imàníinápiná bàaluité —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca irí:

—Profeta Moisés imàacacaté asiali yúucaca íchawa ínuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asiali itànàaca cuyàluta irícu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íchawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái iríni, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá ichùullaca ùanápínáwa ícha —náimaca irí. ⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàaluité profeta Moisés imàacacué pimànica càì máníicáinácué báawaca píiwitáise, píacué israelitaca, càmíiyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullanácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píichawa píinuwa báawacaalícué piicáca úa, ipíchanácué piùwichàidaca úa cachàiníwanái mamáalàacata. ⁶ Quéwa bàaluité Dios càmítaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanácuéca píinuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté càinácaalíté ìyáaná bàaluité Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacaté idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icàsàacawa, yásí yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa ícha nacáíwa, iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. ⁸ Iná idécanáami asiali iimáca úapicha, càmíta quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica’, càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmíta quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía. ⁹ Iná càmíta cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaquéeyéica ìyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capìi irícu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemìawani ìwali àniwa yái tàacáisica. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asiali imàacacaalí íchawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái iríwa íinupínáwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúaca íinucawa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmíichúaca íinusíwa. ¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripínáwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa irí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asiali yáapicha càmíirica unìrisíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios ícha imàníinápiná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacuísaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái íimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imàníináca, iná báawaca iicáca náiwitáise. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanía nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. ¹⁵ Péemíacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa píubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. Càmicaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáca yàanalículéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios ícha imàníinápiná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacaté yèepunícawa àniwa, yá abéeri asiali yàanàaca ipìlacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíná. Yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁸ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

¹⁹—Píalíacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. Càité ichùuliaca nía: ‘Píca pinúa wenàiwica, píca píimá áiba inanái yáapicha càmicáhuaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmírira pinírísíwa, píca piyéedù, píca picàlida pichìwawa, píca nacái pichìwáida áibanái, néese pía píaniri íimíetacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese asìali íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùullianá wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca irí, cáinináca nacái Jesús iicácani, yá Jesús íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca píimànica: Pía piwéndaca macáita píasuwa. Néese pía iwènináami catùulécaneéeyéi irí. Càita pidèniapíná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa placaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asìalica, idécanáami yéemìacani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máinícáiná càasucani, càmicáinaté nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica irí ibàluèyéicawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní nánáidacawa néemìaca Jesús itàacái, càmicáinatécáwa néemì càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawínácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawèníri ìwaliwa! ²⁵ Càide iyúwa camello càmicáiná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isùmàirecaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha — íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécanáami yéewáidacalénái yéemìacani, yá máiní cachàiniwanái nánáidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemìawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawínápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca nalíwáaca. ²⁷ Néese Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimáciná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha iyúwa péewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. ²⁹⁻³⁰ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Áibanái péenacué nacái nàapínacawa néenánái íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínacué pirí cháì èeri irìcu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica iyéeyéipínacué pirí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe

nacái, pidèniapínacué nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri irìcu, peebáidacáinacué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa pìyapínacué càiripínata èeri imáalàacanáamiwa. ³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiniyéica cachàinica siùcade, càmita máini cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa càmiyéica máini cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máini cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái ícha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalùadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yèeyéicawa náamiwáise, cáaluca náináidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèripínacatéwa nàwali Jerusalén iyacàlená irìcu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níai yéewáidacalécawa doce namanùbaca mètèaucutá áibanái wenàiwica ícha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imàninápinaté iri Jerusalén iyacàlená irìcu. Yá íimaca nalí: ³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, núa asìali Dios néeséerica. Yá nachùuliapíná càmiyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquínináwa, yá nacái nàapísáidapíná núawa, nacapèedáidapíná núa, yá nanúapínáca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yá numichàapínacawa yéetácáisi ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe ípidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píchawa wawàsi siùcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pirí? —íimaca. ³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípíná macáita píiwitáise cachàiníri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáulicuise pirí wacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —náimaca. ³⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínacué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiniyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápinácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmita íbatàa numàacapínacué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuise nulí, picùacaténápinácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawináanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemíacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús ícha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba asianái yáapicha, níai Santiago, Juan nacái. ⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá íimaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná ìwali, níái càmíiyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casímái nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacué nacáíwa casímáica náiwacanánái nachùulíaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmíta pìya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica ííwítáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníirica áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali íríwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pímànica, núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaáníta núa, càicáanáta càmíta nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíibaidacaténá áibanái wenàiwica írípiná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha yàanèeripinácawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó iyacàlená néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé irícuíse, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asìali iyaca néeni, íipidenéeri Bartimeo, íimáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwènìaca iyáapínáwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemìaca náimaca Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús irí:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, píicá nupualé! —íimaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masànáanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, píicá nupualé! —íimaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá íimaca wenàiwicanái irí:

—Pimáidacué nùataléni —íimaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca irí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanáwa yàatalé; imáidaca iyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, yéewacaténá iplacawa, yá ipisìlaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé.

⁵¹ Jesús isutáca yéemìawani:

—¿Càinásica piwàwa numànica pírí? —íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —íimaca. ⁵² Jesús íimaca irí:

—Piawa matuíbanáita, Dios idéca ichùnìaca pía peebáidacáiná nuchùnìanápiná pía —íimaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapulìcubàa.

11

Jesús entra en Jerusalén

¹ Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé íipidenéeyéica Betfagé, Betania nacái, iyéeyéica mawiénita dúli irí íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

² —Píacuéwa iriculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínácué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³ Aibacaalícué isutá yéemìawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa

Píiwacallicuéca, nubànùnápíná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé iriculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle iricubàa, mawiénita capíi inùma irí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeyéi wenàiwica òyeyéica néeni nasutáca néemìawa nía:

—¿Càinacué pimàni cháí? ¿Cánacué piwasàa burro? —náimaca.

⁶ Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí, íná wenàiwica imàacaca natéca burro. ⁷ Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaaliricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Idècunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén òyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái iriada wisíri nacáiri ibáiná àyapulicubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocaténá òipina íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacuèriná icàaluínináwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchalé, áibanái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidaca casímáiri iyú:

—¿Wàacué Dios irí cayábéeri! ¿Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuerica walí, icùacaténá wía! ¹⁰ ¿Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèerica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanáté wàasu cáli! ¿Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènuníisèerica! —náimaca namáidaca nàacawa casímáica nía.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén òyacàlená iriculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànínáca templo irícu. Néese yàacawa Betania òyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáinaté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania òyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá òyacaalí higuera òyacaná nacái. Quéwa canáca òyacaná, idèniacáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èeri càyacanánápinátáni. ¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¿Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yùuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemìaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén òyacàlená iriculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená iriculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená irícuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irícu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená iricubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Iimaca nalí:

—Píalíacuécawa tàacáisi òwali profeta itànèericaté Dios inùmallicuise. Dios íimacaté yàasu templo òwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupináca nuícha, macái èeri mìnánáica’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica íicha pichiwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu néemìacáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani.

Yaté nadàbaca nàináidacawa càinápinácalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, máinícáiná cayába macái wenàiwica yéemìaca Jesús yéewáidáaná nía íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáináté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé irìcuíse yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawiénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani — íimaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imàníinápinácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéericuéca íicha. ²³ Péemiacué cayába, cawinácaalí càì íimaca yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuiri úni yáaculé’, íimacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios íicha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná núumacué pirí càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca Dios íicha imàníinápinácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuéca piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani. ²⁵ Pisutácaalícué pìacawa Dios íicha, yá áiba wenàiwica imànicaalíté pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa íicha yái báawéerica imàníricaté pirí, yéewanápínácué Píaniri Dios chènuníiséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica áibanái imàníricuéca pirí, càmitacué nacái Wáaniri Dios chènuníiséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús ìipináníca templo irìcu, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemìawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànù pía pimusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulì pía pimusúadánápiná nía? —náimaca. ²⁹⁻³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùuliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùulìaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìèriquéera Juan, yásí isutáca yéemìawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipiná íimaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìèriquéera Juan”, càì náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté báisíri iyú Dios inùmalícuíse. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùulìaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

12

La parábola de los labradores malvados

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nali: “Abéeri asìali idènlacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá íicaca íba iriculé imànicaténá utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napsùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènuníiri capìi naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná yàasu èerita, needácatáipináté iyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná. ² Néeseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³ Quéwa níái icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacanáca. ⁴ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica icháuná íiwita ìwali. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata. ⁵ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Néesecáwa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níái icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

⁶ “Néeseté yái bànacalé íiwacalica idènlacaté ìiriwa abéerita, yáta máiní cáininéerica yáaniri iicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íimacáiná íináidacawa iríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàapináca nuìri íimíétacanáwa’, íimaca íináidacawa iríwa. ⁷ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté naliwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaaliwa, yásí yàaca uva ibànacalená ìiri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca naliwáaca. ⁸ Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèewíise.

⁹ “Siùca nucàlidacué pirí càinácaalí bànacalé íiwacali imànínápiná nali, níái icuèyéicaté bànacalé. Yàanàapiná nàataléwa, yá inúapiná níawa. Néese imàacapiná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

¹⁰ “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse. ¿Cánácué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùanápináté israelita icuèrinápiná, quéwa íimaca báawáanápináté naicácani. Càité profeta itànàaca:

‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa capìi irípiná yái íba náuquéericaté.

¹¹ Dios imànicáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri’, càité profeta íimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nali iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápináca.

¹² Néeseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmirita quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús íicha.

El asunto de los impuestos

¹³ Néeseté judío íiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Nawàwacaté nasutáca néemlawa Jesús càulenéeri wawàsi ìwali, náalimáidacaténá naicáwani

icàlidáanápíná báawéeri iyúni yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali ro-manonái yàasu gobierno íiwacanánái irí. ¹⁴Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí cáimiétaquéeri iyúta:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáaliacawa pitàanica báisíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica íicha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri íicha, néese péewáidaca wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Iná picàlida walíni báisíiri iyú ìwali yái wasutéeripínaca wéemlawa píawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno íiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

¹⁵ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita báisíi nawàwa náaliacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíise. Iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali ìwalíise yái núuméerica? Néeni, pitécué nulí moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa, cawiná nacái íipidená ichanàawa moneda ìwali? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yái romano íiwacalináca, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. Yá máini náináidacawa néemlaca manuísíwata Jesús íimáana, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemlawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Asiali yéetácalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawéetúapínawa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíte nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Yá nabèeri yeedáca íinupínawa. Yá yéetácawa uícha méenibeta.

²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa íinupínawa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi àniwa yeedáca iríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta.

²² Càité níái sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uétácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanawa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níái sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náaliacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué píaliawa càinácaalí íimáana Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise. Càmitacué nacái píaliawa Dios íiwitáise ìwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácaisi íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacásàapínawa, níái aslanáica, inanái nacái, nàypínacáiná càiwade iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáana càmlíyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapíná wenàiwica áibaalípiná, quéwa

pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, íná ¿cánacué càmita pialía péemìaca càinácaalí íimáaná? Moisés ibàlùacatéwa Dios íipunita mawiénita maléenéeri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios íimacaté Moisés irí: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ²⁷ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha, níai Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaánítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áibaalípiná. Pidécuéca piméeràacawa máiní déeculé báisíri tàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu yéemìacaté saduceonái isutáaná yéemìawa Jesús, yá nacái yáaliacawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulìerica wamàníinápínáca. ¿Càiríná náicha máiníri cachàinica náicha canánama wamàníinápíná? —íimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Yái Dios ichùulianáca máinírica cachàinica náicha canánama wamàníinápíná càì íimaca: ‘Péemìacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalicúsewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa, macái pichàini iyú nacáiwa’, càì íimaca yái Dios ichùulianáca máinírica cachàinica náicha canánama wamàníinápínáca. ³¹ Yá pucháibáaná tàacáisi Dios ichùulianáca máiníri cachàinica náicha canánama wamàníinápíná càì íima: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì íimaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiníri náicha níai pucháiba tàacáisica —íimaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisíri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata íicha áiba. ³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalicúsewa, macái wáiwitáise iyú nacáiwa, macái wachàini iyú nacáiwa, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawa, yásí máiní cawènica Dios iicácani náicha macái pírái íiwitáaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios irí neemácaténá sacrificio altar íinata —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemìaca icàlidáanácani, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáináténi cáaliacáiri iyú, íná Jesús íimaca irí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icùaca pía —íimaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níai Jesús yùuwideca. Càmita nawàwa nasutáca néemìawa quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápíná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Cáaluca nasutáca néemìawani, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, yá íimaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái icàlidéerica Mesías ìwali, yái Picuèrinápínácuéca Dios ibànueripínácuéca pírí, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquérinámicani. Quéwa rey David íimacaté áiba wawàsi nacái Mesías ìwali. ³⁶ Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacáisica:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,
càité ímaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá ímacaté nalí: “Piicácué píchawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casímáica Dios iicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máini nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi ínata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judiónái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéeri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁰ Níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níai catúulécanéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha. Néese nasutáca Dios ícha déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yùuwichàidéeyéipiná cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, ímaca yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irìcu, abéemàalé ofrenda yàalu ícha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquéerica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanái irìadaca yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyéi naliadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanái yàanàaca néré, catúulécanéechúa, inìrimi yéetéechúamicawa ícha. Yá uliadaca moneda ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiyéica máini cawènica. ⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá ímaca nalí:

—Péemìacué cayába, úai manìríchúami catúulécanéechúaca udéca umàacaca ùasu ofrendawa Dios iiquéri iyúwa manuiri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴⁴ Macáita níai áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri íchawa, quéwa úai catúulécanéechúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwèniánápináca uyáacaléwa —ímaca yái Jesúsca.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Jesús imusúacatéwa templo ícha, yá abéeri yéewáidacalé ímaca irí:

—Wáiwacali, ipiicácáwa níai templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capli manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicácanáwa templo itéeséeyéica! — ímaca. ² Quéwa Jesús ímaca irí:

—Péemì cayába yái núuméeyéica pirí ìwali, níai capli manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capli yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba ínata. Macáita níai capli templo itéeséeyéica namáalàapináta nacáíwa —ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, íimáanaca olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abéemàise templo íicha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái íicha. ⁴ Nasutáca néemlawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo ìwali, càinácaalí iyú nacái nadépinaté náalíacawa templo imáalàanápinácatéwa mesúnamáita.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapinácawa. ⁶ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapiná icàlidéeyéipiná ichìwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachìwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeerica Jesu-cristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapiná manùba wenàiwica.

⁷ “Picácué cáalu piwàwa péemlapiinácaalícué áibanái itàaníca ùwicái iináwaná ìwali, namàníinása ùwicái mawiénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi. ⁸ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá canánama cáli icusúapinácawa. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbàanéeri yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Piicácué píichawa áibanáicáiná judiónái náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nàyacàle icuèrinánái iríwa. Áibanái icapèedáidapinácué píawa judiónái yéewáidacàalu irícu. Yá áibanái náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná ìwali càimíyeyéi judío icuèrinánái irí, reynái irí nacáiwa peebáidacáinácué nutàacái. Càipiná Dios imàacacué namànica pírí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái. ¹⁰ Ipíchawáise imáalàapinácawa yái èeriquéi, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemlaca nutàacái cayábéeri. ¹¹ Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué pía náiwacanánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí càinácaalí tàacáisi Dios ichùulièripinácuéca picàlidaca nalí, càmicáinácué picàlidapiná nalí piasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa. ¹² Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanái irí, néenánái néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Áibanái nacái nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápináwa neebáidacáiná nutàacái. Áibanái néenibe nacái nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ¹³ Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáacatalétawa, níacata nuwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

¹⁴ “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo irícu, aléde càmicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha —piácué iléeyéica yái tàacáisica, péemlacué cayábani—íná piicápinácaalícué yái wenàiwica ìyaca néré, yásí macáita wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa ìyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe irículéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén ìyacàlená íicha. ¹⁶ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápiná nabàlewata,

iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise naplàcawa Jerusalén iyacàlená ícha.
¹⁷ ¡Nàuwichàapínacawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quìrasì lira ìnisi!, càmícaíná náalimá naplàcawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. ¹⁸ Pisutácué Dios ícha ipíchanácué iwàwacutá piplàcawa unìabépi, máinícaínácué càulenáca piacawa. ¹⁹ Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapínacawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmíripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha càiripináta cháí èeri irìcu. ²⁰ Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripinátáni yái yùuwichàacáisica, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáininácaíná iicáca yàasu wenàiwicawa, níai wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²¹ “Néese néenialípiná áibanái ímapínácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata iyaca yái Mesíasca’, càipiná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ²² Manùbacáíná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlidéeyéipiná ichìwawa, náimapiná Mesíasca nía, judío icuèrinápiná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàpiná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapiná natàanínása Dios inùmaliúise. Namànipiná yái càmíríca wenàiwica idé imànica. Càipiná náasáidaca nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapiná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²³ Iná ¡piicácué píchawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuécá píalíacawa ipíchanácué nachìwáidaca pía. Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús ímacaté nalí àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéri nacáíwa càmita amalá icànaca. ²⁵ Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníyeyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapiná acalèe yèewíise cachàiníiri nuíwítáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irìcuwa nucàcaténá macáita. ²⁷ Nubànùapiná nùasu ángelnáíwa, yá nàwacáidapiná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewíise àta alénácaalí náyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irìcu.

²⁸ “Péemlacué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàcaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí. ²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanàpináwa néese àniwa, núa asìali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capìi inùma irìcu, iwàlùanàpináwa capìi irìculé. ³⁰ Péemlacué cayábani, macáita yái siùquérica tàacáwa nucàlidacuéca pirí ìwali, macáita ichàbàanàpinácaawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipináca néenialíwa. ³¹ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínacawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínacawa càiwade iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápinácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángelnái nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios Íirica, càmita nùalíawa chácataínápinácaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué pìyacani, yái èeripináca, pisutácué nacái Dios ícha, càmícaínácué píalíawa chácataínápinácaalí nuénáíwaná yàanàaca. ³⁴ Péemlacué comparación: Nuénáíwanápiná iyaca càide iyúwa asìali yàacaalíwa ipáchiacaténá

déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íichawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá ichùullaca nacùanápíná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nalí náibaidéeripínáca. Yá ichùullaca yàasu wenàiwicawa icuèripíná capìi inùma ipíchaná iimáca, ituíyàanápíná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pirí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué píalíawa nuénáíwaná, núa ìyéerica càide iyúwa capìi íiwacali, chácátáinápínácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmicaalí nacái catá bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapisáita. ³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapínácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuéca píá meedá càmiyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá. ³⁷ Yái núuméericuéca pirí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica íríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, íimaca yái Jesúsca.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua, nayáacaalíte pan càmiiri idènià levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu nacutáca càinápínácaalí iyú yéewanápíná náibàaca Jesús ibàacanéeri iyú nanúanápínáni. ² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé írìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania ìyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe írìculé, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra íicha. Néese idècunitàacá Jesús ìyaca mesa idaní iyáacaténa iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catúa ucáapi írìcuwa, abéechúa catúa cawèníiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníiri isàni iyú, íipidenéeri nardo, máiníiri cawènica. Yá ubacáca catúa inùma, yá ùucùaca séenási Jesús íiwita iwali, yái séenási pumèníirica isàni. ⁴ Néese abénaméeyéi néená níai ìyéeyéica néeni, yá calúaca nía ìwalíise yái umànínáca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá yái pumèníirica isàni cawèníirimica.

⁵ Yái pumèníirica isàni iwèníiri trescientos ichàbaníseta denario, cawèníiyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácáwa càmita uwéndani ùacaténa iwènináami catúulécanéeyéi írí? —náimaca nalíwáaca. Yá nacuísaca náichawa úai inanáica. ⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri. ⁷ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripínáta, íná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicatacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmiirita ìyapíná píapichacué càiripínáta cháí èeri írìcu. ⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùucùaca nùwali perfume nusànipíná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápíná nabàliaca núa, càide iyúwa judíonái imàníná yéetéeyéimiwa írí. ⁹ Péemlàcué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri írìcu, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Díos yàasu yùuwichàacáisi íicha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinácaalí iyú úai inanáica umànínáté nulí cayábéeri. Càipíná nawàwalica úawa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níai docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápíná nía

Jesús yàatalé náibàacaténáni. ¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáica néemìacaalíni, yá máiní casimáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanàpináté irí plata itéenàpináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbàanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto yaalí ípidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càníiri idènià levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisài iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemìawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé. Abéeri asìali ípunitáidapínacué píawa, itéerica úni catùalícu. Placuéwa yáamiwáise, ¹⁴ àta iwàlùacatalétawa capìirìculé, néese píimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemìawa pía alénácaalí capìi imàdàaná iya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹⁵ Néese yáasáidapínacué píriwani, capìi imàdàaná manuíri iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese nàacawa Jesús íicha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica. ¹⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸ Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, abéeri péenacué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca nalí.

¹⁹ Yá idàbaca achúmaca nawàwa, íná nadàbaca nasutáca néemìawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰ Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenacué docenacué pimanùbaca pía, yái yáapúadéerica pan núapicha quírápieli irìculé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²¹ Báisíta núa, asìali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalícuise; quéwa ¡máiníiripiná yùuwichàacawa yái asìalica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica irítáni càmicaalíté imusúa iicáca èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Íimaca nalí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani. ²⁴ Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéri nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Péemìacué cayába, càmita nuèpùu nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yacalé irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néseté idécanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná ípidenéchúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. ²⁷ Jesús ímaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios ímacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupìra ovejanáíwa, néese nupìra ovejanáí naplapiná nacàlàliacawa’, ímacaté yái Diosca. ²⁸ Quéwa idécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yásí nùacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapínacué pía néréwa —ímaca yái Jesúsca. ²⁹ Néese Pedro ímaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita numànipiná càì —ímaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús ímaca irí:

—Péemì cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —ímaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro ímaca irí cachàiníri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmita núcàlida nuchìwawa càmínása nùalía pìwali —ímaca yái Pedroca. Yá macáita níai áibanái càì náimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néseté nàanàaca bànacalé inàlima néré ípidenácataléca Getsemaní. Yá Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —ímaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa íináidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá ímaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalìcuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca —ímaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa irìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios íicha wawàsi asáisi cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi íicha, yái yùuwichàacáisica yàanèeripínacatéwa ìwali mesúnamáitaté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa yàanèeripínacawa nùwali siùcade; quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca isutáca Dios íicha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Néese ímaca Pedro irí:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná? ³⁸ Picácué piimá pìyaca, pisutácué nacái píawawa Dios íicha yéewacaténacué pimawèniadaca píichawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapínacué pía pimànínapíná pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùa yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùa isutáca Dios íicha càide iyúwa idéénaté isutácáwaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía iiméeyéicáita àniwa, máiníciná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré.

⁴¹ Yá Jesús yèepùa iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios íicha àniwa. Néese yèepùa yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríánápíná. Yá Jesús ímaca nalí:

—¿Cánacué piimá pìyaca? ¿Cánacué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánacáiná idéca yàanàaca presocatáipináca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. ⁴² Pimichàacuéwa, wàanàcuéwa; áca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàanica, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús. ⁴⁴ Judasca, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asìali nutàidéeripináca, nusùsueripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pítécué piacawa cachàiníiri iyúni”, càité íimaca nalí yái Judasca.

⁴⁵ Inaté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacalí! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ⁴⁶ Néese níai manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú.

⁴⁷ Quéwa abéerita néená níai yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatá abéeri asìali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abémàa, yái sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemìawa níai wenàiwicaca:

—¿Cánacué pianàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténacué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinácué nupéliapiná píipunita. ⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irìcu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúsca.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napiacawa. ⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùuculliricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuiri wáluma meedá, núuquéricaté nùwalísewa. Néese níai wenàiwica náibàaca núa. ⁵² Quéwa numusúacàtécatawa nùasu wálumami íichawa, yá nupiacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néeseté natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. ⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa irìculé, yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níai icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawàsi Jesús ìwali namàacáanápina úwinái inúacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàaca báisíiri wawàsi ìwali. ⁵⁶ Yácáiná éwita manùbéeyéi wenàiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàanica. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemlaca càì íimaca: ‘Numáalàidapiná yái temploca asìanái imàníirica, néese máisiba èeri írìcu, yá numichàidapiná áiba templo càimírìta asìanái imàni’, càì íimaca —náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàaníca àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote íiwacaliná imichàacawa ibàlùacawa nàacuésemi. Yá isutáca yéemlawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica píwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —íimaca Jesús irí.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná isutáca yéemlawa àniwani. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápináca, yái cayábéeri Dios írìrica? —íimaca. ⁶² Jesús íimaca irí:

—Báisíta, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asìali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírìca náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemlaca yái tàacáisi Jesús íiméerica Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemlaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! ⁶⁴ Pidécuéca péemlaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios írìricasani. ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapìsáidaca Jesús inàni, nabàlìia nacái ituí, yá nacapèedáidacani, náimaca irí:

—¿Piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida pía! —náimaca irí, naicáaníca iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyèica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro ìyacaté capìi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníirítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica —úumaca. ⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá íimaca ulí:

—Càimírìta núalía ìwali. Càmita nacái núalía càinácaalí ìwali pitàaníca pìyaca —íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca.

⁶⁹ Néese úái íibaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iináwaná ìwali wenàiwicanái irí iyéeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càminása yáalía Jesús ìwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitàacáwa àniwa áibanái iyéeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báisíta píaca abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái pía —náimaca. ⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa cachàinírìi tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa. Yá íimaca nalí:

—¿Càmita núalía ìwalíira asìali pitàanírìcuéca ìwali! —íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapíná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapíná, yá pìmanipíná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmítasa píalía nùwali’, càité idéca ímaca yái Jesúsca. Yá Pedro íchááníca cachàiníiri iyú.

15

Jesús ante Pilato

¹ Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níái sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía macáita Junta Supremanái, israelita íiwacanánáica, nánáidacaténáwa càinácaalí namànínapínaté Jesús irí. Yá nadacùaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemíaca Jesús iináwaná ìwali, ichùullianápiná úwinái inúaca Jesús. ² Néese Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica píá? —ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca —ímaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri. ⁴ Iná Pilato isutáca yéemíawa Jesús àniwa. Yá ímaca Jesús irí:

—¿Cána càmita picàlida nulí piináwanáwa càinácaalí pidééná pìmaníca? Péemíà nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwali —ímaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús ímáaná irí, iná Pilato íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí, càmita Pilato yáalíawa íináidéeripínáwa Jesús ìwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíte Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná, càirínácaalí presoíri nawàwéerica. ⁷ Néenialíte iyaca asìali ípidenéerica Barrabás presoíyéi ibànallcu, náapicha áibanái wenàiwica inuényéicaté wenàiwica ùwicái irícuná, namànicaalíte ùwicái romanonái yàasu gobierno ípunita. ⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato ícha wawàsi iwasàanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. ⁹ Yá Pilato ímaca nalí:

—¿Pìwàwasicué nuwasàaca pìrí Jesús, yái judío icuèrináca? —ímaca yái Pilatoca Jesús ìwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemíawa nía, Pilato yáalíacáinátéwa báawaca sacerdote íiwacanánái iicáca Jesús, máinícaíná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánái nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Jesús ícha nasutácaténá Pilato ícha wawàsi iwasàanápíná nalí Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pìrí Barrabás, ¿càinásicué pìwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali judío icuèrinásàirica? —ímaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemíanícawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawiría. ¹⁴ Pilato ímaca nalí:

—¿Cána? ¿Càinásica báawéeri imàni? —ímaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíanícawa àniwa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níái judíoca, iná iwasàaca nalí Barrabás. Yá ichùullíaca yàasu úwináwa icapèedáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta ímami ichalàacatalétawa ícha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

¹⁶ Néese úwinái natéca Jesús bàacháwáise capíi íicha, yái Pilato icapèe manuírca. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwinái nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús ìwalíse, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ¹⁸ Yá nadàbaca néemíanícawa irí. Náimaca:

—¿Casímái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús íiwita ìwali àicu iyú. Yá nàapísáidacani. Néese nabàlùacawa nàulù iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluíniná, quéwa naicáanícáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. ²⁰ Idécanáami càì naicáaníca Jesús iquíniná, yá nawatàaca íicha ruana nacáiri cáaléeri quíréerica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé íicha, natàtàcaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asìali Cirene ìyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, íipidenéerica Simón, yái náanirica níái Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulìcubàa yái Simónca, néese úwinái ìbàacani, nachùulìaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèedáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. (Yái íipidená Gólgota íimáanáca: “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé”.) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús ìira uva ituní ipuúri, nèewìadéerica dabé yèewi íipidenéeri mirra wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa cànírita ìira náichani. ²⁴ Néese natàtàaca Jesús cruz ìwali. Yá úwinái ibàlùadaca cruz utàwi irìculé. Yá úwinái náucaca náichawa suerte náalíacaténá chánácaalí néená yeedápiná iríwa Jesús ibàle yéénámica, càiyéinácaalí néená úwinái namanùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanái tàacáwa a las nueveta mapisáita, yaté natàtàaca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlídéerica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yái tàacáisica. ²⁷ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulìcuíse Jesús irí. ²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

²⁹⁻³⁰ Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulìcubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacái àniwani máisiba èeri irìcu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná pèetácawa, yá piricùawa cruz íicha? —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacái naicáaníca iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa cànírita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ³² Náimaca nacái Jesús irí:

—¡Piricùawa cruz íicha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinámi icuèrinácasa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pitàacái! —náimaca naicáaníca iquíniná. Nía nacái pucháiba aslanái natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri irícu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.) ³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyéiwa néré néemìaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús iquíniná:

—Péemìacué, imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca naicáaníca iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipìlaca íisapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja sitù ipùatalìcu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. Néese yái asìalica íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz íicha —íimaca, iicáaníca Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. Càité yéetácawa. ³⁸ Yáta manuírì yáawàanáca templo irìcuírìca ica-canácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yáta ica-canácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanámicaca. ³⁹ Néese úwi íiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz íipunita iicácáináté càinàacaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiíricata Dios íiricaténi yái asìalica —íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacái néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Nàyaca nèewi níái íipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacái, úái náatúaca ùuculíiri Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ubàlùacawa néeni, íipidenéechúaca Salomé. ⁴¹ Níái inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacái nía, nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íinata. Nàyaca náapicha néré nacái manùba inanái yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judiónái yàasu sábadò idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàlìlaca yéetèeyéimiwa sábadò ipíchawáise. ⁴³ Aiba asìali yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca, abéeri néená nacáicani, níái Junta Supremaca, israelíta íiwacanánáica. Máiní cáimiétaquéeri iyú wenàiwica iicáca yái Joséca, iwàwéerica nacái Dios icùaca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemìacáiná Jesús yéetácatéwa, íná Pilato imáidaca úwi íiwacaliná isutácaténá yéemìawani, asáisi báisícaalíté Jesús yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi íiwacaliná icàlìdaca iríni báisícani Jesús yéetácatéwa, ínáté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ⁴⁶ Néese José iwèniaca manuírì wáluma lino yáawamírìca. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. Yá yéepùacani wáluma linoíri iyú, càide iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná. Néese iriàdaca Jesús iinámi càliculì irìculé. Yái càliculìca áibanái íicacaténi dúli ibéeri ibàlài irícu, yéewacaténá càliculìcani càide iyúwa capìi imàdàaná. Yá José ibàlìlaca càliculì inùma manuírì íba iyú. ⁴⁷ María

Magdalena, áiba María nacái, úái José yáatúaca, naicácaté alénácaalí naliada Jesús iinámi.

16

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté sábadó idénáami, judiónái iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacái, úái Santiago yáatúaca, áiba inanái nacái ípidenéchúaca Salomé, nawèniaca pumèníiri isàni nacàlìliacaténáni Jesús iinámi ìwalíse, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwata tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculìi nérépiná mapisáisiwata idécanáamité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca nalíwáaca idécunitàacá nàacawa àyapulìcubàa:

—¿Cawínásica iyúudàapíná wía weedácaténá manuíri íba càliculìi inùma ícha?
—náimaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuíri íba càimíri ibàlùawa inùma irìcu. Náináidacawa manuísíwata naicáidaca íba irí máinícáiná manuírìcani yái íbaca.

⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculìi irìculé. Naicáca néré ùuculìiri yáawinéericawa neewápuwáise cabalèeri ináawani cáalèeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica.

⁶ Quéwa ímaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca piacawa Jesús, Nazaret iyacàlená néeséericaté, yái natàtèericaté cruz ìwali. Yáta idéca icáucàacawa. Canáca chání. Piicácuéca cháí naliadacatáimicani. ⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái iríni, Pedro irí nacái. Càicué píimaca nalí: ‘Jesús yàapínácuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré. Yá piicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué piríni’, càicué píimaca nalí —ímaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napíacawa càliculìi ícha, cáalucáiná nía. Yá quéchacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáinaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàacatéwa yéetácáisi ícha domingo irìcu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéchacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéchúacaté ícha siete namanùbaca demonio idacuèyéicaté uíwítáise. ¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníyéicatéwa Jesús yáapicha, achúmèeyéica iwàwa, ícháaníyéica iyaca nacái. ¹¹ Néemìaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníyéicatéwa iyaca àyapulìcubàa Jerusalén iyacàlená ícha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idécunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmicáinaté neebáidacáwa icáucàacatéwa, càmicáinaté nacái nawàwa neewáidacawa, càmicáinaté nacái neebáida néenánái itàacíwa, níái iiquéeyéicaté Jesús idécanáamité icáucàacawa. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí: “Píacuéwa macái cáli ínatale. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi ímèerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáíwa, níacata nuwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Aibanái càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yùuwichàidapiná níawa nabáyawaná ìwalísewa. ¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipiná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisíiricani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipiná namànica nuíwitàise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náucapiná demonio wenàiwica íichawa nuípidená ìwali; natàanípiná áiba tàacáisi iyú, càmíiyécáwa náalíawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmíta néetáwa iyú. Namàacapiná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácáténá nalí Dios íicha, yá nachùnìapiná cáuláiquéeyéi, nuípidená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita. ²⁰ Néesetécáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, nacàlidacaténaté Jesús itàacái macái cáli ínata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténaté áibanái irí báisíiricani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

¹ Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá cainácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa chái èeri irìcu. ² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Dios ichùullacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pirí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴ Iná nutànàaca pirí yái cuyàlutaca yéewanápiná píaliacawa cayába yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote íipidenéri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níai Abías itaquénáinámica íibaidéeyéicaté Dios irípiná templo irìcu. Zacarías yàacawéetúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùulláná israelitanái imànica, iná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná ìwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íibaidacaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irìcu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irìcu nàacaténá Dios icàaluíniná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote íiuitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte náaliacaténátéwa chánácaalí néená iwàluèripináwa templo irìculé. Yá needáca Zacarías iwàlùanápínáwa yeemácaténá pumèníiri isàni Dios yàasu templo irìcu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo irìculé. Idècunitàacá yeemáca pumèníiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios íicha templo ibàacháwalená irìcu. ¹¹ Néese abéeri ángel Dios ibànuèri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicácani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica íinata pumèníiri isàni. ¹² Iicácainá ángel, yá Zacarías íináidacawa iicáidaca irí manuísíwata, máini cáalu nacáicani, yái Zacaríasca.

¹³ Quéwa ángel íimaca irí:

—Píca cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemíaca pisutáaná íicha. Píacawéetúa Elisabet quéenibéechúapíná piríwa abéeri sùmàíwa; pimàni íipidená Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máini casímáica piwàwa, cayábasíwata piicácani. Casímáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinícainá cachàiníirica pìiri íiuitáise Dios ìwali. Càmiripináta ìira ipuúri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná íiuitáise càiripináta, icùapíná íiuitáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níai manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáíwa. ¹⁷ Yái pìirica Juanca icàlidapíná nalíwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máini cachàiníiri íiuitáise yái pìirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiuitáise cáininácaténá naicáca

néenibewa. Iwènúadapíná nacái náíwítáise, níái cà míiyéica yeebáida Dios itàacái, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita pìiri iwènúadapíná wenàiwicanái ííwítáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —íimaca yái ángelca.

¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemíawa ángel:

—¿Càináica yéewaná núalíacawa asáisi báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícata béerica núu, càita nacái nùacawéetúa béeruta nacái úa —íimaca yái Zacaríasca. ¹⁹ Yá ángel íimaca írí:

—Núacata Gabriel, nuíbaida nacái Dios írípiná. Dios idéca ibànùaca núu nutàanícáténá píapicha nucàlidacaténá pírí yái tàacáisi cayábéerica. ²⁰ Quéwa siúcade càmita yéewa pitàanica àta pìiri imusúacatalétawa, yásí yéewa pitàanica àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca pírí. Néese, yái núumáanáca pìiri ìwali piiquéripinácawa yéenáiwana yàanàacaalíwa —íimaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías íícha.

²¹ Idécunitàacá Zacarías itàanica ángel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiseeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàtétawa templo írícúise. ²² Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itàanica náapicha, íná náalíacawa iicátaté yéenáiwana náicáiri Dios néeseéri templo írícú, itàanícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itàanica. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idécanaamité imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios írípiná templo írícú, yá Zacarías yèepùacawa icapèe néréwa. ²⁴ Néesezáwa yàacawéetúa Elisabet udéericuca sùmai. Yá cinco quéeri cà míichúata imusúawa icapèe írícúsewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirínama wenàiwicanái iicáanica nuquíniná méenibéenaca núu”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéeri udéericúuná, yáté Dios ibànùaca ángel íipidenéri Gabriel yàanápináwa Nazaret iyacàlená néré, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu írí, íipidenéechúa María, cà míichúacáwa iimá asìali yáapicha, quéwa imàníichúacaté matrimonio ùyacàle mìnanaí yàacuése. Uacawéeripíná íipidená José, abéeri rey David itaquérinámi. ²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

—Péemí cayába, Dios imànipíná pírí cayábéeri manuí. Dios iyaca píapicha. Dios iyúudàapíná píawa manuísíwata áibanái inanái íícha canánama —íimaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémíaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica íimáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese ángel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu píu níícha, cayábacáiná Dios iicáca pííwítáise. ³¹ Iná péemí cayábani, mesúnamáita pidéericuca. Pidèniapíná pìiriwa. Pimàni íipidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàiníiri ííwítáise, icùapíná níawa. Náimapíná ìwali Dios chènuníiséeri Iiricani. Wacuèriná Dios imàacapíná pìiri icùaca Israel itaquénáinámi càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía. ³³ Icùapíná nía càiripínáta, níái Israel itaquénáinámica. Cà míiripínáta iyamáida icùaca nía —íimaca yái ángelca. ³⁴ María íimaca ángel írí:

—¿Càináica yéewaná quéenibeca núu cà míichúacáwa ìya asìali yáapicha? —úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yá ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapíná pìataléwa. Dios chènuníiséeri ííwítáise iyamáapínacawa piwicáulé iyúwa acalèe. Iná yéewa yái sùmai pimusúadéeripínáca iicá èeri íipidená Mabáyawanéeri. Íipidená nacái Dios

liri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná ípidenéechúaca Elisabet udèniapíná uìriwa, éwita máinícáaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali cànmíchúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéerìcuca sùmài seis quéri siùcade udécadénáami udéerìcuca. ³⁷ Dios yáalimácáiná imànica macáita, íná canácata máiníri càulenáca Dios ícha —ímaca yái ángelca. ³⁸ Iná Maríá ímaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úmaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialité Maríá uacàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri ínata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá Maríá uwàlùacawa nacapèe irìculé, níái Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémìacanacáita Maríá itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmài achúmèerínaca Elisabet idéerìcuírica. Yá Espíritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiníri iyú Maríá irí Espíritu Santo inùmàlìcuíse:

—¡Dios idéca imànica pirí cayábéeri áibanái inanái ícha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri pìiri irí! ⁴³ Càmita núalíawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémìacanacáita pitàidaca núa, yáta nuìri imùlimùliacawa nudèerìcu casímáicáináni. ⁴⁵ ¡Dios imàacaca casímáica piwàwa peebáidacáinaté imànínápiná pirí cayábéeri càide iyúwa ímáaná pirí! —úmaca úái Elisabetca.

⁴⁶ Néese Maríá ímaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máiní cayábéericani;

⁴⁷ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

⁴⁸ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica cànmíchúa máiní cachàini. Yá siùcáisede macái wenàiwica nacàlidapíná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casímáica núa.

⁴⁹ Casímáica núa, yácáiná yái Dios Cachàiníirica náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

⁵⁰ Dios iicáca napualé càiripínáta cawinácaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíniná.

⁵¹ Dios imànipíná madécaná ichàini manuírí iyúwa. Imawènìadapíná wenàiwica cachàiníiyéica iicáca yáawawa.

⁵² Níái icuèyéica èeri mìnánái, Dios yúucapíná níawa nàalubái ínatáisewa, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapíná áibanái càmiyéi máiní cachàini icuèyéipínáca wenàiwica náamirìcubàami.

⁵³ Dios yàapíná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapíiyéi wenàiwica irí. Ichùulìapíná càasuíyéi wenàiwica nèepùanápínáwa ícha. Yásí nèepùacawa ícha canéeyéi irí wawàsi icáapi irìcuwa.

⁵⁴ Dios iyúudàapínáca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáináamica. Càmiiripínáta iimáicha iicáca wapualé icùacaalípiná wía.

⁵⁵ Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipíná càiripínáta càide iyúwaté ímáaná nalí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáináamica”, úumaca úái Maríaca.

⁵⁶ Maríá iyamáacawa Elisabet yáapicha máisiba quéri, néese máisiba quéri idénáami, yá Maríá uèpùacawa ucapèe néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Néeseté yàanàaca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uìriwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemìaca uináwaná ìwali Dios iicácaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacaténá úa casímáiri iyú. ⁵⁹ Néeseté yái sùmàica idènlacanámite

ocho èeri, yá natécani namànicaténaté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica ípidená Zacarías càide iyúwa yáaniri ípidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa ímaca nalí:

—Càmírita, néese ípidenápiná Juan —úumaca nalí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:

—¿Cána? Canámita péenánái càiri ípidená —náimaca.

⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmài yáaniri irí nasutácaténá néemlawani càinácaalí iwàwáaná yàaca ípidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúmèeri tablero itànàacatáipiná sùmài ípidená. Yá itànàacani: “Ípidenápiná Juan”, ímaca itànàaca. Yá macáita nàináidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itàanica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábèeri. ⁶⁵ Néese cáaluca nàináidacawa macáita níai nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinamèeri ínata nacàlidaca nalíwáaca càinácaalíté Zacaríasnái ichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná ìwali nàináidacawa nawàwalicuíséwa manuísíwata, náimaca nalíwa: “¿Càináica imànipiná béericaalíni, yái sùmàica?” càì nàináidacawa. Báisícáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísíwata íiwitáise cachàiníri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néeseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íiwitáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuísé. Yá ímaca:

⁶⁸ “¡Wàacué irí cayábèeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàpinácáiná wàatalé iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, wía yàasu wenàiwicaca!

⁶⁹ Dios ibànùapiná walí abèeri cachàiníri íiwitáise iwasèeripiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái yàanèeripináca wàatalé, yácata rey David itaquérinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.

⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuísé.

⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanápínaté wía wàuwidenái íichawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.

⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itúulécaná, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníricaté wàawirináimi yáapicha.

⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máini cáimiétacanèeri iyú wàawirimi Abraham irí:

⁷⁴ Iwasàapiná wíawa wàuwidenái íichawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínináta,

⁷⁵ wàyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníri iyú, mabáyawanèeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu.

⁷⁶ Néese pía, nulrica, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníiséeri, cachàiníri náicha canánama, ímapiná pìwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacùanápíná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápíná Wáiwacali itàacái.

⁷⁷ Péewáidapiná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapiná walíni chènuníise yái ichàiniadéeripináca wawàwa càide iyúwa èeri ícamaláná isímáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá waw-icáu àniwa.

⁷⁹ Yácata yàanèeripiná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacàníri iyú yéewanápíná matuíbanáica wía”,

íimaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios ìwali. Néese béericánáami yái Juanca, yáté ìyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùullacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise israelitanái irí.

2

Nacimiento de Jesús

¹⁻² Néenialité, Cirenio icùacaalité Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùullaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi ìyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Ináté José yàaca nacáwa Nazaret ìyacàlená íicha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén ìyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ináté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén ìyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá íipidenáwa María yáapicha úái yàacawéetúapináca. Idéerìcuichúacáwa úái Maríaca. ⁶ Néese idécunitàacá nàyaca Belén ìyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri. ⁷ Canáca nalí naimácatáipiná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén ìyacàlená iriculé. Atata nàanàaca pìrái yàalu, naimácatáipiná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbàanéerica uirica. Yá uèpùacani wáluma iyú. Néese ulladaca uiriwa pìrái iyáacàlu iriculé, canácaíná áiba naimácatáipiná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén ìyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi aslanái icuèyécate ipìranáwa oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacùacaténá napìranái ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máiní cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinacué pìrí cayábéeri tàacáisi, isíimáidéeripiná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siùca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripinácuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén ìyacàlená irícu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pìanèeripinácué néepuèri wáluma iyú, irìacawa pìrái iyáacàlu irícu, píalíacaténácuéwa càirínácaalíni yáara quìraslica —íimaca nalí yái ángelca.

¹³ Yáta madécaná ángelnái namàacaca níawawa chènuníise aslanái iicácaténá nía ángel yáapicha, yèeyéica Dios irí cayábéeri. Náimaca:

¹⁴ “¡Píacué Dios chènuníiséeri irí cayábéeri! ¡Máiní matuíbanáiri iyú nàyaca cawinácaalí èeri mìnánái casíimáiyéica Dios iicáca íiwitáise!”

náimaca ángelnáica.

¹⁵ Idécanáamité ángelnái nèepùacawa náicha chènuniré, néese níái icuèyéica ovejanái náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén ìyacàlená néré waicácaténá càinácaalí iyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná ìwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanái.

¹⁶ Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quìrasìi nacái irièriwa pìrái iyáacàlu irícu. ¹⁷ Néese naicácaínáni, íná nacàlidaca áibanái iríni yái tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quìrasìi ìwali. ¹⁸ Yá macáita wenàiwica yéemièyéica quìrasìi iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidéerica quìrasìi ìwali, níái icuèyéica ovejanái. ¹⁹ Maríata quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíité náimáaná uìri ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. ²⁰ Néese níái icuèyéica ovejanái nèepùacawa

naícha napìranáí yàatalépináwa. Casímáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábéericani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naiquéerica, néemìaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel ímáaná nali.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùmàica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca ípidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáté María irí ípidenápiná, ipíchawáiseté udéerìcuca sùmài.

²² Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianáté israelitanái imànica Dios inùmalicúise, masacàacaténá Dios iicáca nía àniwa, nasutáanápíná Dios íicha àniwa templo irìcu. Iná natéca sùmài Jerusalén ìyacàlená néré, yáasáidacaténáni Dios irí. ²³ Càité namànica yácáiná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicúise: “Asíalicaalí idàbáanéerica uìrica, yásí Dios yàasu wenàiwicapínácani yái sùmàica”, càì itànàacaté profeta Moisés. ²⁴ Ináté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápíná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái imànica catúulécanácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéi, càmicàalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Ináté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanácaalí nía.

²⁵ Néenialité ìyaca asìali Jerusalén ìyacàlená mìnali ípidenéeri Simeón. Yái asìali máiníiri cayábaca íiwitáise, iyéerica machacàníiri iyú, yèeri nacái Dios icàaluíniná, icùu nacái Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái íichawa. Espíritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. ²⁶ Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáalíacawa càminápínaté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yái asìali Dios ibànùeripínacaté israelita icuèrinápínáca. ²⁷ Néese Espíritu Santo ichùulíaca Simeón yàanápínáwa templo néré. Yáté Simeón ìyaca templo irìcu nàanàacaalíte néré níai sùmài isèenáica, yái sùmàica ípidenéerica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanái imàníinápíná néenibe asìanái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanalículéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

²⁹ “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanáté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétácawa matuñbanáiri iyú, núa pìasu wenàiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yái iwasèeripínáca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha,

³¹ càide iyúwa pichùulianá imànica macái èeri mìnánái yàacuésemi.

³² Amaláca imànipíná náiwitáise, níara càmiyéica israelitaca, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Cáimiétacanápíná nacái imànica wíawa, wía pìasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemìaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéerica sùmài ìwali. ³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nali Dios íicha imàníinápíná nali cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úai Jesús yáatúaca:

—Péemìaca cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmàica yéewanápíná Israel itaquénáinámi néemìacani. Quéwa néemìacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapínáca Dios íicha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmàica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapíná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái pìirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nali càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwideca namànipínácani. Càita yáasáidapíná càinácaalí ìwali manùbéeyéi wenàiwica náináidacawa

nawàwalicúsewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yási achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutàaca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo irícu icàlidéechúa tàacáisi Dios inùmalicúise íipidenéechúa Ana. Uanirimi íipidenáté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máini béeruca úái Anaca. Ucáasàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa. ³⁷ Néseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irícu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo íicha, uíbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios íicha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanàaca néré. Uicácanacáita yái sùmàì Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri ìwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná ìwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyéicaté Dios iwasàanápiná Jerusalén ìyacàlená mìnáná nàuwichàacái íichawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namáalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, íipidenácatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmàì idàwinàacawa cachàiníiripiná, cáaliacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica irí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiuitáise ìyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén ìyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua. ⁴² Jesús idèniacáinaté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén ìyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná Pascua yàasuná culto ìwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmàì Jesús iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irícuta. Isèenái quéwa càmita náalíawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúunáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacanái yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáíwa. ⁴⁵ Néese, càmicáinaté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén ìyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irícu, yá nàanàaca Jesús átata templo irícu. Yái Jesús yáawinéeriwa nèewi níái yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo irícu. Yéemíaca ìyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemíawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús íimáaná, yá nánáidacawa néemíacani manuísíwata, máiníacáiná cáaliacáicani, yáaliacáiná nacái icàlidaca nalíni cáaliacáiri iyú, nasutácaalí néemíawani Dios itàacái ìwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá nánáidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuìri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca pía máadáiní, máini nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa pìwali —úumaca.

⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irícu? —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalía néemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret ìyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùulianáni. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalicúsewa ìwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáaliacáica yáwanái nacáicani. Casíimái nacái Dios iicáca íiuitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Idécanaamité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéena camuí irìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca ìyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca ìyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéenasàiri ìpidenéri Felipe icùaca ìyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisania icùaca ìyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote ìiwacanánáica. Néenialité Dios ichùuliaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càinàwàiri yái Juanca, Zacarías ìirimica. ³ Inaté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, nabautizáca nacáiwa neebáidacaténá Dios itàacái, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, yái báawéerica namàníricaté. ⁴ Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse Juan el Bautista ìwali. Càité Isaías itànàaca:

“Abéeri asìali icàlidapíná naliwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùnìacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàaca nàatalé. Napuníadaca macái manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabadacaténá nía. Machacànica namànica macái éeruíri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri mìnanaí naicápiná yái wenàiwica Dios ibànùerica aléi èeri irìculé iwasàacaténá èeri mìnanaí Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha’, càipíná íimaca”,

íimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néesewa, yá nasutáca Juan ícha ibautizáanápíná nía. Quéwa Juan yáaliacawa abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íchawa báisíiri iyú, inaté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Íimaca nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuírì yùuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúnáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa ícha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícaítawa, éwitacué càmicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íchacuéwa. ¡Càmita nucàlidacué pirí càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápíná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. Picácué càì píima piríwáaca: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué píima. Péemìacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalíisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámipíná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapíná nía píamirìcubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisica Dios imàaquéeripíná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemìacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri ìyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapíná wenàiwica quichái irìcu, cawinácaalí

wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemíawa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí. ¹¹ Juan íimaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, pìacué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, pìacué nayáapíná, canéeyéica irí yàacàsi —íimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemíawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan íimaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùulíaná peedáca —íimaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemíawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan íimaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná ìwali pichìwa iyúwa, peedácaténá piríwa nàasu. Casímáicué nacái piicáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuécá pirí —íimaca yái Juanca.

¹⁵ Níai wenàiwicaca náináidacawa cawàwanáta Dios imàníinápinaté naicá áiba wawàsi máiníiri cachàinica. Náináida nacáiwa nawàwalícuísewa Juan ìwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànùerica nalí. ¹⁶ Quéwa Juan íimaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuécá pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapíná Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripínáca. Quéwa áibanái péenácué càmíiyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná nía quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripínáta. Máiní cachàiníirica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmíirica cachàini náicha canánama, máinícaíná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irícuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwàralèmi, càita nacái yái yàanèeripínáca núamirìcubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmíiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuírí capíi irìculé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripínáca iwacáidapíná yàataléwa yàasu wenàiwicanáiwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwàralèmi manuírí quichái irìcu, càita nacái yái yàanèeripínáca yùuwichàidapíná nía quichái irìcu, càmíiyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapíná nía quichái irìcu càmíirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuírí iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulièrica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàiníiri iyú, Herodes imelùdacáináté yéenasàiri Felipe íinuwa, íipidenéechúa Herodías, Herodes imànicáináté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máiníiri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyèi ibànalìculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyèi ibànalìculé, Juan ibautizácaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca,

idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, yáta capìraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús ìwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemàca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca Jesús irí:

—Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —íimaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idènìacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José ìrimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri ípidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri ípidenáté Matat. Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Jana. Jana yáaniri ípidenáté José. ²⁵ José yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Amós. Amós yáaniri ípidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri ípidenáté Esli. Esli yáaniri ípidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri ípidenáté Maat. Maat yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Semei. Semei yáaniri ípidenáté Josec. Josec yáaniri ípidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri ípidenáté Joanán. Joanán yáaniri ípidenáté Resa. Resa yáaniri ípidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isaí. Isaí yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái asìali Dios idàbéericaté.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába ícha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càináwàiri.

² Jesús ìyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápiná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapicani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios ìiricáiná pía, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Càmíirita, Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica — íimaca yái Jesúsca, càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios ííwítáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri irìcuíríca. ⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapíná piríwa macáita iyéerica cháí èeri irìcu cawènírica, yá picùapíná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iríwa núacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùlulù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná, yásí piásupíná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca irí:

—Núa, cà míirita yà picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisíawa templo íicha cáli íinatalépiná. ¹⁰ Yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca pìwali:

‘Dios ichùullapíná yàasu ángelnáíwa nacùanápiná pía.

¹¹ Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré’,

càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái Satanásca.

¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dios asáisi icùacaalípiná pía’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Inaté idécanáami Satanás yáalimáidaca Jesús imànínápiná macái ííwítáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús íicha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús ííwítáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Jesús íináwaná ìwali. ¹⁵ Jesús yèepunícatéwa yéewáidaca wenàiwica judiónái yéewáidacàalu irìcubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús íináwaná ìwali cayábéerica ííwítáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret iyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadu irìcu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irìculé càide iyúwaté ííwítáise iyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuéseimi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièericaté itànàawa profeta Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalícuíse. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús íimáanápinácaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita íimaca ìwaliwa:

¹⁸ “Espíritu Santo, Dios ibànùerica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùullíacáiná nucàlidáanápíná cayábéeri tàacáisi catúulécanéeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Dios iwàwaca iwasàaca núa nabáyawaná íichawa. Ibànùaca núa catuícaténá numànica matuíyéi, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacái íichawa nacái,

¹⁹ nucàlidacaténá nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca núa siùcade”, càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

²⁰ Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèpùadaca cuyàluta asìali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata.

²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irìcu —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa. ²² Macáita níai wenàiwicaca natàaníca cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuísíwata néemìlaca icàlidaca nalíni máiní cáaliacáiri iyú. Náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìrimi meedá yái —námaca. ²³ Inaté Jesús íimaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisícaalí píalimá pichùnìlaca cáuláiquéeyéi, néese pichùnìlaca píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinácué piicáca numànica yái càimírìca wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái càimírìca wenàiwica idé imànica Capernaum iyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemìaná nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháì, pìasu cáli íinatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái báisíiri iyú —íimaca nalí yái Jesúsca. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Báisíta, núaliacawa càimínápinácué peebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemìlaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. ²⁵⁻²⁶ Quéwa, péemìlacué cayába, Dios imànipiná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càimíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, iyacaté nacái manuiri máapicái cháì Israel yàasu cáli imanuíca. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha cháì Israel yàasu cáli íinata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùa profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamiwa íicha, càimíchúa israelita, Sarepta iyacàlená mìnalu, iyéechúacaté mawiénita Sidón iyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli íicha. ²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi íimami lepra iyú cháì Israel yàasu cáli íinata, quéwa Dios càmitaté ichùnìlaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnìlaca nía. Néese ichùnìlacadé áiba càimíiri israelita, íipidenéri Naamán, Siria yàasu cáli néeséri. Càita nacái Dios imànipiná cayábéeri nalíwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, càimíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Níai israelitaca, néemìlaca Jesús íimáaná càimíyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níai iyéeyéica judíonái yéewáidacàalu irìcu, báawacáináté naicáca càimíyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiníiri iyú yàcalé íicha. Nawatàidaca Jesús quìratàli ipùata nérépiná, yái quìratàli nàyacàle iyéerica íinata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuníiri quìratàli íinatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Aiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu irìcu. ³² Yá náináidacawa manuísíwata néemìlaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníiri íiwitáise, Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asìali néewáidacàalu irìcu. Yái asìali demonio idacuèrica íiwitáise. Yá demonio yéemánícawa asìali isàna iyú. Yá íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

³⁴ —¡Pèepùà píchawa! ¡Picá pisàiwica walí wawàsi, pía Jesúsca, Nazaret ìyacàlená néeséeri! ¿Pìanàsica pimáalàidacaténá wía? Núalía nuicáca pía, núaliácawa pìwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá Jesús íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalica! —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asìali cáli íinatalé macái wenàiwicanái yàacuésemi, néese yàacawa asìali íicha. Canáta demonio imànífiná asìali irí. ³⁶ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinàsica yái yéewáidáanaca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yá ichùullacaalí nía nàanápínawa wenàiwica íicha, yáta nàacawa! —náimaca nalíwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu irìcuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe irìculé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíiri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús íicha ichùnìanápíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, yá yàawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiníiri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáíwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáíwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnìaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi íicha. Yá demonionái náimaca néemánícawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios íirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú, níái demonioca, càmita ibatàa natàaníca, náalíacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápíná Dios ibànuèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíte nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé irìcuíse, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàaca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha. ⁴³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàalu irìcubàa, ìyéeyéica Judea yàasu cáli íinata.

5

La pesca milagrosa

¹ Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalìsaniná yàasu càina íinatalé, áibaalí íipidenéeri Galilea icalìsaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemìaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máiní manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina íinatalé. Canáca wenàiwica barca irìcu namusúacáinátéwa barca irìcuíse níái asìanái íibèeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowná. ³ Jesús iwàlùacawa barca irìculé, Simón yàasu barcaca. Néese

isutáca Simón ícha wawàsi iwesíanápiná barca àanama ícha. Néese Jesús yáawinacawa barca irícu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irícuise. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús ímaca Simón irí:

—Piwesía barca depuñwacatalé calisa. Piúcacué piasu chinchorrown píbàacaténá cubái —ímaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón ímaca Jesús irí:

—Nuñwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa pialàacáiná núa, íná nuchùulíaca náucaca chinchorro àniwa —ímaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús ímáaná nali, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Iná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irícu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuníadaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcaca. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca ínáidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùulùì iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá ímaca Jesús irí:

—¡Iwàwacutá piacawa nuícha, Nuñwacali, cabáyawanácáiná núa! —ímaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón ímaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáalíacáináwa Jesús idènlaca Dios ííwítáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbaca náica nabáyawaná ìwalísewa níái ípidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náalíacáináwa Jesús idènlaca Dios ííwítáise. Quéwa Jesús ímaca Simón irí:

—Picá cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siùcáisede quéwa piwacáidapíná nuliwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —ímaca yái Jesúsca.

¹¹ Iná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús iyacaté áiba yàcalé irícu, néese asìali yàanàaca néré cacháunéeri ímami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicàcani. Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata:

—Nuñwacali, núalíacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —ímaca yái asìalica. ¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús ímaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —ímaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa ícha. ¹⁴ Néese Jesús ichùulíacani. Ímaca irí:

—Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese piawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íchawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulìericaté wenàiwica namàacáanápiná Dios irí ofrenda iyú nachùnìacaalíwa lepra ícha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùulíacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemíacaténá Jesús itàacái, ichùnìacaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíte Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái ícha isutácaténá yáawawa Dios ícha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnánái nacái ìyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníiri iyú. ¹⁸ Néese áibanái asìanái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asìali irièricawa yàalubái íinatawa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asìali capìi irìculé, nalladacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùnìacaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré. Iná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi íinatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca cáuláiquéeri asìali yàalubái íinatawa yéenułusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáaliacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínáni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseonái nadábaca náináidacawa. Náimaca náináidacawa naliwa nawàwalicúsewa: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asìali Jesúsca? Itàaníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca náináidacawa naliwa. ²² Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanácawa. Yá isutáca yéemìlawa nía:

—¿Cánácué píináidawa càì? ²³ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìpìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píaliacaténácuéwa Dios idéca ichùulìaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cháì èeri irìcu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca nalí yái Jesúsca. Néeseca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asìalica imichàacawa nàacuésemi, yá yeedáca yàalubáíwa irièricatéwa íinata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casímáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunícawa. ²⁶ Macáita ìyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái náináidacawa, yá náimaca:

—Siùca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imàníirica cà míiricáwaca waicá quéechacáwa —náimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capìi irìcuíse. Yá iicáca asìali íipidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéenanái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatelécaté plata wenàiwica íicha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé, pìawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùuliaca yàasu wenàiwicanáíwa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe irìcu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús ímiétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré. ³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu natàaníca báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níái cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? — náimaca. ³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnièripiná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemìawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icàsàacawa casíimáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeriná imàníríca matrimonio, casíimáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisài bàlesi ícha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisài bàlesimi. Yá nacái wàlisài yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani.

³⁷ Péemìacué áiba comparación: Càmita wàucùu wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé yácáiná wàlisài uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmíicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucùuca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Càita nacái níái nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya pìasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali, píacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsi nacái, péemìacué comparación: Idécanáami wenàiwica ìiraca éwisàimi uva ituní ipuúri, yá càmita iwàwa ìiraca wàlisài uva ituní càmíríca ipuú íimacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yái ipuúrica’, càì íimaca. Càita nacái píacué: Pìyacáinácué éwisàimi

tàacáisi ìwali, íná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisài tàacáisi íicha. Iná càmítacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néeseté áiba sábadu judiónái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àyapulìcubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiríia trigo ituíná nacáapi írìcuwa needácaténá íicha íimi nayáacaténáni, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmanamata iyacaná áibanái ibànacale yééná máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imàníiná, yá fariseonái iicácani iyúwa íibaidacalési. Iná fariseonái íimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué píibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmíta imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca píimáichaca tàacáisi píléericuéca Dios itàacái írìcuíse wàawirimi rey David ìwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asìanáica.

⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu íimamisíiri capìima mabáyawanéeri írìculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David yeedácaté pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapináwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmítaté yùuwichàida Davidnái, máapicáiná nía, ínáté catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùulàca núa, núa asìali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu írìculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa íicha. ⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo írìcu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicácaténá asásíi ichùnìacaalípiná asìali, sábadu írìcu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, fariseonáicáiná náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús íimaca asìali irí icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseimi —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Siùcata nusutacué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita iyéeyéica itéese. Yá néeseeca iwènúacawa asìali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús íimaca irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imànica iyúwa Jesús íimáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máiní calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalí náalimáanápínaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialíté Jesús yàacawa dúli íinatalé. Iyamáacawa néenibàa isutácaténá Dios íicha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalacánáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa canánama. Yeedáca nèewíse doce namanùbaca Jesús yèeyéica ípidenápiná apóstolnái. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená càì: Simón, yái asìali Jesús yèerica ípidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo ìirimica; yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéenásàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácáté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli íinatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro ìyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón ìyacàlená néeséeyéi nacái, níái yàcalé ìyèeyéica manuiri úni idùlepi. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemlacaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìaca nía. ¹⁸ Aibanái nacái yùuwichèeyéicawa demonio idacùacáiná náiwitáise, Jesús ichùnìaca nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama íiwitáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nalí:
 “Casímáipinácuéca piwàwa, piacué catúulécanéeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siùcáisede.
²¹ “Casímáipinácuéca nacái píawa, piacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapinácué piyáapiná cadénama.
 “Casímáipinácuéca nacái píawa, piacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapinácué casímáica píawa.
²² “Casímáipinácuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacuísacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú pìwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asìali Dios néeséerica.
²³ Casímáicué piwàwa manuísíwata, piyanídacuéwa casímáiri iyú namànicaalícué pírì càì, yácáiná Dios imàacapinácué pírì manuísíwéeri cawèníiri pìanàacaalípinácué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái irí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, íimaca yái Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.
²⁴ Néese Jesús íimaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ¡máinícué piùwichàapinácawa, piacué càasuíyéica! Yácáiná Dios yùuwichàidapinácué píawa, néese càmítacué quirínama casímái piwàwa pìasu cawènírimi ìwaliwa, yái pidènièricuéca siùca.
²⁵ “¡Máinícué piùwichàapinácawa, piacué ìyèeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapinácué máapicái!
 “¡Máinícué piùwichàapinácawa piacué iicáaníiyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanipinácuéca achúmacáiná piwàwa!
²⁶ “¡Máinícué piùwichàapinácawa pitàanícáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmíiri Dios itàacái, íná yéewa macái èeri mìnánái càmíiyéica iwàwa Dios natàanícuéca pìwali cayábéeri iyú. Càité nacái pìawirináimicué itàanícaté

cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàaníyéicasa Dios inùmalicúise, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pirí piacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutacué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. ²⁸ Pisutacué nalí Dios íicha imàníinápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica piwali chàwicùli. Pisutacué nalí Dios íicha cawinácaalícué icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí píicha piasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí píicha wawàsi, pimàaca iríni; imelúdacaalí píicha piasu, picá pisutá yèepùadánápiná piríni. ³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pirí cayábéeri.

³² “Cáininácaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiuitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nalí níawamita imàníyéicuéca pirí cayábéeri, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiuitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁴ Pìacaalícué nacái áibanái ichàba piasuwa níawamita píináidéeyéicuéca nèepùadánápiná pirí cawèníri àniwa, càmitacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiuitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníri àniwa. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutacué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, piacué nacái nachàba piasuwa, éwita càmicaalí nèepùada pirícuéni. Yásí Dios imàacapiinácué pirí cawèníri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepinácuéca píawa, yái Wáaniri Dios chènuníseerica, imànírica cayábéeri èeri mìnánái irí, éwita càmicáanáta nàaca irí cayábéeri, níái báawéeyéica íiuitáise. ³⁶ Iwàwacutacué catúulécanáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécanáaná iicáca pía”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Picácué píináidawa piùwichàidáanápíná áibanái imàníyéica pirí báawéeri, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná íicha, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. ³⁸ Pìacué áibanái irí càinácaalí wawàsi namáapuèrica píicha, yásí Dios yàacuéca piríwa càinácaalí wawàsi pimáapuèrica. Péemlacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiuitáise ipuníadacaalícué cayába piasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái néréni yéewanápiná ipuníadaca saco àta ituínási itúadacatalétawa saco inùma irícuíse, càita nacái Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca piríwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái pirí cayábéeri achúmáana meedá”, íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapullicubàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi irículé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica píiuitáise,

iwàwacutáciná péewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náalíacaténá cainácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁴⁰ Cawinácaalícué wenàiwica péewáidéeyéica, càmítacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácué máiní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúudàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuúriwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúméri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuúri càicanide iyúwa manuúri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúmériwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí irìculé. ⁴² Máiníciná cabáyawanáca pía manuísíwata, iná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméri meedá. Péemíacué comparación: Manuúri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmíta pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìcuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càí píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càí píimaca irí; pucháibaca píiwitáise piyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái báawéri manuúrica pimàníríca. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íichawa achúméri báawéri imàníríca”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Íimaca nalí: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméri idèniàca ìyacanáwa báawéri. Canáca nacái báawéri àicu yáaliméri idèniàca ìyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu ìwali, waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmícaalí nacái, yá báawéericaní. Càmíta weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri íicha. Càmíta nacái weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba íicha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéri ìyaca iwàwalícu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali wéemíacaalí cainácaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmícaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise piwàwalícuísewa, yéewanápinácué péewáidaca wenàiwicanái báisíiri tàacáisi iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús íimaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanácuéca nùwali ‘Wáiwacalí’, càmícaalíacawa pimànicué càide iyúwa núumáaná pirí. ⁴⁷ Siúcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténáwa cainácaalí wenàiwica ìyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imàníríca nacái càide iyúwa nuchùulíanáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asíali imàníríca capíi. Quéechacáwa íicaca depuíwalé. Yá asíali yàanàaca manuúri íba ìyéerica depuíwalé cáli irícu, ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Idécanáami imànica icapèewa íba íinata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú asíali icapèe ìwali. Càmíta idé quéwa yéesacái icusúadaca capíi, asíali imànicáinaté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capíi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadèniápiná nacáucawa càmíiri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemíacaalí nutàacái, néese càmíta imàni càide iyúwa núumáaná irí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imàníríca icapèewa cáli íinata, canéeri irí íba ibàlùèripínáwa íinata, yái capíica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capíi ìwali. Yá caquialéta capíi

yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capìi imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmíiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté yàacawa Capernaum iyacàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná, idèniérica yàasu wenàiwicawa cáininéerica iicáca. Cáláicaca úwi íiwacaliná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacali íichawa. ³ Néese úwi íiwacaliná yéemíaca Jesús iináwaná ìwali ichùnìaná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío íiwacanánái nasutácaténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùnìaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús irí:

—Cayábaca piyúdàacani, yáara úwi íiwacalináca, cáininácáiná iicáca wía judíoca. Ipáyaidacáinaténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiénicaalíte Jesús iyaca úwi íiwacaliná icapèe irí, yá úwi íiwacaliná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacaténá Jesús irí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pírí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinícáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmitaté nùa nuchutáca pía, máinícáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùullacáita ichùnìanápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁸ Núaliacawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái núa. Núa nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùullacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùullacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núaliacawa píalimá pichùnìacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús íináidacawa yéemíaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíise.

—Péemíacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéénápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacaliná ibànùeyéicaté nèepùacawa úwi íiwacaliná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idééná cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín iyacàlená nérépiná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha.

¹² Jesús iyacaalíte mawiénita yàcalé irí, yá iicáca manùba wenàiwica namusúacawa íipunita yàcalé irícuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàlìacaténáni. Yácata abéerita uìrica úái yáatúaca inìrimi yéetéchúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé irícuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali iicáca uícháanáca, yá catúulécanáca iicáca úa. Yá íimaca ulí:

—Picá pícháaní —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái ìwali, chéecáisi irièriwa íinata. Yá wenàiwicanái nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús íimaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùuculìrica, núuma pírí: ¡Pimichàawa! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùuculìrica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàanáca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculìri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani.

¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise cachàiníiri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníiri profeta icàlidéerica Dios itàacái — náimaca Jesús ìwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷ Néese macáita ìyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, nía nacái ìyéeyéica áiba yàcalé irìcu mawiéníiyéica néemìaca Jesús ìináwaná ìwali, icáucàidacaté yéetèrimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista ìyacaté mamáalàacata presoíyéi ibànalìcu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imànírìca. Yáté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácaténá néemìawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséerìcani, yái wenàiwica Dios ibànùèripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níai Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácaténá wéemìawa pía, asáisi Dios néeséerìcaalí pía, yái iwàwacutéerìcaté yàanàapináca, quéwa càmicaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemìaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiqueeyéi nàuwichàacái íichawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái ìyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íicha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²² Néese Jesús íimaca nalí níai Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéénácuéca piicáca, péemìaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáníca, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemìaca, yéetèeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácaisi íicha, catúulécaneeyéi nacái nadéca néemìaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³ ¡Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista ìináwaná ìwali. Jesús íimaca: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica ìyéerìcaté manacúali yùucubàa càináwàiri, yáara Juanca. Càníritaté machawàaca íiwitáise yái asìali piiquéerìcatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Càinásicué piicá néré bàaluité? Càníritaté asìali cawèníiri ibàle yái piiquéerìcatécué. Píalíacuéwa cawinácaalí cawèníiyéica ibàle, ìyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capíi irìcu càide iyúwa reynái ìyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé càináwàiri piicácaténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníiri cachàiníca áibanái profeta íicha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéerìcaté ìwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméerìcaté liri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùulìapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náíwítáísewa yéewanápíná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Péemìacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan íicha nèewíise macái wenàiwica imusuéyécawa inanái íicha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siùcáisede, yéewanápíná

Dios icùaca nía, máiní cachàinipináca nía Juan ícha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemièyéicaté Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íchawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, càmítaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pírí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca ìyéeyéica siùca. ³² Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulìcubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pírí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pírícué canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa ìwali, quéwa càmítacué pícháaní’, càì náimaca. ³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íchawa iyáacaléwa isutácaténá Dios ícha manuísíwata, càmíta nacái ìira uva ituní. Quéwa pímacuéca Juan ìwali demoniosa ìyaca iwàwalìcu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asiali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese pímacuéca nùwali camùnìricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casíimáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita pímacuéca nùwali càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo ípidenéri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápíná iyáacaléwa yáapicha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe irìculé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, ìyéechúa yàcalé irìcu, ìiméechúacaté nacái asianái yáapicha plata ìwalínápiná. Uémiacaté Jesús ìináwaná ìwali ìwàlùanáwa fariseo icapèe irìculé iyáacaténá iyáacaléwa. Íná ùanàaca néré utéca catùu ucáapi irìcuwa, abéechúa catùu cawèníchúa alabastro icatùalená, ipuniéchúawa perfume pumèníiri isàni iyú. ³⁸ Uícháaníca ùacawa ubáyawaná ìwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawiénita yàabàli irí. Néese udàbaca uíbaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuidaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa, usùsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío ìiwitáise nàanáté náiwacali icàaluínináwa. Néese ùucùaca perfume pumènírica isàni yàabàli ìwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, ìicácáiná inanái imànìrica Jesús irí, íná fariseo íimaca íináidacawa iríwa iwàwalìcuísewa: “Báisícaalí profetasiwa yái asialitá, yá yáalíacawa càinácaalí uíwitàisetá úái imàaquéechúaca icáapiwa ìwali, úái imàníchúaca ibáyawanáwa”, íimaca íináidacawa iríwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáalíacawa Simón íináidáanáwa iwàwalìcuísewa. ⁴⁰ Íná Jesús íimaca fariseo irí:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pírí wawàsi —íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yái fariseoca.

⁴¹⁻⁴² Néese Jesús íimaca fariseo irí:

—Péemíla comparación. Iyacaté asiali yèerica plata áibanái ichàba malééná èeripiná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba asianái imawènièyéica ícha plata. Abéeri imawèniaca ícha quinientos

namanùbaca denario. Aiba imawènlaca ícha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáiná náalimá napáyaidaca náichawa yái namawèniacálecawa, íná catúulécánaca iicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawèniacále ícha, yéewacaténá càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha cáininéeripiná yáwanái iicáca aslali yèerica wenàiwica ichàba plata? —íimaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yáara aslali imawènièricaté ícha manùba plata ícha áiba aslali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicácani, cawàwanáta —íimaca yái Simónca. Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá íimaca Simón irí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe irìculé, quéwa càmita pité nulí úni nuíbocaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uíbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuidacani uíwita ibáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita pisùsua nunàni ìwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanáami nuwàlùacawa capìi irìculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcua mawèníiri olivo iséená nuíwita ìwali píasáidacaténá casíimáica piicáca núa càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèníiri perfume pumèníiri isàni nùabàli ìwali. ⁴⁷ Iná núuma pirí nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná ícha, yái ubáyawanáca manuírca, máinicáiná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máiní cabáyawanáca càmita máiní cáinináca piicáca núa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Cámírita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná ícha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, peebáidacáiná nulí. Píawa matuìbanáita —íimaca yái Jesúsca.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunícawa yàcalé manùbéeri irìculé, manuírca yàcalé, pùubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica ícha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená ípidenéchúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa náapicha nacái Cuza yàacawéetúa ípidenéchúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùulíaca rey Herodes yàasu wenàiwica íbaidéeyéica Herodes icapèerìcu; áiba inanái ípidenéchúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemíacué comparación: Abéeri aslali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé.

Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca ìyacanáwa manùba. Madécaná yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewàidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníiri iyú: “¡Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewàidacalénái nasutáca néemìawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué píaliacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa. Nucàlida quéwa áibanái iríni comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemìacani càinácaalí íimáaná. Ewita naicácáaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalía ìwali càinácaalí íimáaná. Ewita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemìaca càinácaalí íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús íimaca nalí: “Yácata íimáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemìacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casimáiri iyúni, quéwa neebáidaca malééná èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa malééná èeri, néese yéetácawa canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái malééná èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namàníinápíná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái íicha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàacawa cayába dàalacáiná tuíri ìyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri irìcuírca. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripínaca níawa cháí èeri irìcu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càimírta quéwa nawàwalícuísewa, íná càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli íinata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàí íiméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machìwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata cayábéeri ìyacanáwa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewàidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunla lámpara wabàacaténáni yàalusi irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama

yáapiréwa, yái waiméerica íinata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capìi irìculé. ¹⁷ Yái lámpara ímáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, piacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmíricáwaca náaliawa ìwali.

¹⁸ “Iná péemiacué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemiéricuéca nucàlidaca pirí. Píináidacaalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta cainácaalí wawàsi piyúunáidéericuéca píaliacawa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéenánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capìi irìculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Piatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péenánái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca. ²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàníyéica nacái càide iyúwa Dios ímáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha —íimaca. Iná nàacawa. ²³ Idècunitàacá nachàbacawa calisa ìwallabàa, yá Jesús íimáca íichawa. Yáta manuírí cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuníadaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa. ²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néesecáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemlàwa níawáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica, ichùulìerica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulìaná nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàacaté abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli íicha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca irìcuíse cáli íinatalé, yá asíali imusúacawa yàcalé íicha, demonio idacuèrica íiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asíalica. Càmita ìya capìirìcu. Néese ìyaca yéetáními icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asíali iicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíanicawa asíali isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènuníiséeri Iirica! Nusutáca píicha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús íicha càì, yácáiná Jesús ichùuliaca ìyaca demonio yàanápínáwa asíali íicha. Demonio idacùacaté asíali íiwitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáanáta asíali cadena iyú, icáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáanáta imàdáidacaté íichawani yái cadenaca. Yá demonio ipiàdáidaca asíali manacúali yùuculépíná caináwàiri canácatalé wenàiwica.

³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemlàwa demonio:

—¿Càiná pípidená? —Íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” — íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanáciná demonio nawàlùacatéwa iwàwaliculé, yái asialica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuúwéeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépinácawa. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli ìwali. Iná demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápíná nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asiali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiwitáise iyú, nacaláacawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái pìráica cà míiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíté marranonái yéetáanáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé irìcu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé íicha naicácaténá nàyáaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asiali demonio yèericatéwa íicha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnanáica. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnanáí irí Jesús ichùnìacaté asiali demonionái iyéericaté iwàwalicu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa náicha, máinícáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asiali demonio yèericatéwa íicha isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùuliacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús íimaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yái cayábéerica Dios imàníirica pìrí —íimaca yái Jesúsca. Néese, yái asiali yàaca icàlidaca macáita ìyacàle mìnanáí iríwani, Jesús imàníináté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha barca irìcu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casíimáiri iyú, nacùacáinaté Jesús yàanàaca néré. ⁴¹ Néese áiba asiali yàanàaca Jesús yàatalé, íipidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalicaní, yái Jairoca. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanápínáwa icapèe néré. ⁴² Jairo idèniacáiná abéechúata íiduwa, idènièchúa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetácawa Jairo íicha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicaca úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpìacáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíise mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yémìawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawiná idunùa nùwali? —Íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmitasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái pìwalíiseta. ¿Cáná pisutáca péemìawa càì? —Íimaca yái Pedroca.

⁴⁶ Quéwanáta Jesús íimaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunù nùwali. Núaliacawa nuchùnàná wenàiwica nuíwítáise iyúwa cawinácaalí idunuèrica nùwali —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémíacani, yá úaliacawa càmita udé ubàacawa uináwanáwa Jesús ícha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíná. Yá ucàlidacani nàacuésemi macái níái iyéeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnànáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía inanáica, pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Píawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái iríni, yá áiba wenàiwica yàanàaca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Yá asìali íimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —íimaca. ⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemíacani, yá íimaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàcaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca capíi irícu madécaná wenàiwica ícháaníiyéica báawanama yéetéechúamiwa íiwítáise, càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná. Quéwa Jesús yáaliacawa icáucàidáanápínaté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué pícháanica. Uái mànacàuca, càmicáhuata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³ Néese naicáanica Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisícata uétácatéwa. ⁵⁴ Néese Jesús íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pía, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uiná irículé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùulíaca nàaca uyáapíná. ⁵⁶ Néese usèenái náináidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicácáiná cáuca úa, quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Jesústa quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níái doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacaténá macái demonio íiwítáaná wenàiwicanái ícha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cáuláiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacàsi nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴ Píacuéwa yàcalé irículé, néese càirínácaalícué capíi piwàlùawa irículé, píimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuíse. ⁵ Aibalé càmicaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé irículé, néese píacuéwa ícha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús ícha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacásica íiméerica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemìaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imànírica. Iná càmìta Herodes yáalíawa ínáidéeripínáwa, máiní càulenáca íichani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamìcani, nánáidacawa Juanmi icáucàacatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíascani, yèepuèricasa yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi profetanáimi yéénàcani, imichèericasawa yéetácáisi íicha. ⁹ Quéwa Herodes íimaca:

—Nuchùullacaté nùasu úwináíwa nawichùanápíná Juan íicha íiwita yéetácáténátéwa. ¿Cawínásica yáara asíalica nuémièrica nacàlidaca ìwali madécaná? —íimaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús irí ìwali yái namàníricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica íicha, Betsaida iyacàlená néré. ¹¹ Quéwa madécaná wenàiwica yáalíacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí cainácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Pichùulla wenàiwicanái nèepùanápínáwa nacutácaténá naimácatáipíná, nayáacatáipíná nacái yàcalé irìculé, bànacalé iyacatalé nacái iyéeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapíná —náimaca.

¹³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadènià cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imìdecaná nacái. ¿Càmìta wáalimá wàaca wawènìaca nayáapíná, níái madécanéeyéi wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca asíanái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pichùullacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùullaca càì nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi irìculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái iríwani, yéewacáténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái irí.

¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéénáimi imàaquéericawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha méetàuculé wenàiwicanái íicha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapícha. Yá isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawínása núa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamìcasa pía, náimacáiná Juanmi idéCasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùnápínáté àniwani. Aibanái íimaca nacái pìwali bàaluisàimi profetanái yéénàCasa pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, níái profetami itàaníyéicaté Dios inùmalìcuíse —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemìawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawíná núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca irí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápiná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái irí, ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asìali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa máisiba èeri irícu nucáucàapínáwa —íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica iyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanicaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmiiri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadènapíná nacáucawa càmiiri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càmiiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái irí, nutàacái ìwali nacái, càmita núumapíná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asìali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníiri iyú nacamalá irícu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, nucùacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemíacué cayába, abénaméeyéi péenácué iyéeyéica cháí siùca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca cainácaalí iyú Dios icùuca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana natàanícadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli íinatalé isutácaténá yáawawa Dios íicha. Máisiba asianái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios íicha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicácanáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icanéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca níawawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlùu natàanica Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáica cacamalánáca nía chènuníiséeri camalási iyú. Natàanica nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yùuwichàanápínatéwa, yéetáanápínaté nacáiwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyéináca, càmitàacá máiní naimásíwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níái pucháiba asianáica ibàluèyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàacawa Jesús íicha níái pucháiba asianáica, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyanáca cháí! Siùcata wamànica máisiba capìi yáana wawàwalínápinácué pía, abéeri piasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita íináidawa cayába ipíchawáise itàanica.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàanica, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe ibàlìaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemìaca Dios itàacái acalèe yèewíise, yá íimaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri

cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemìacué itàacái”, íimaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemìaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàluèricawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialíté càmiyéi icàlida áibanái iríni, yái naiquéericaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicùacawa dúli íinatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacatená Jesús. ³⁸ Yá áiba asìali ìyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Íimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—Píá, yéewáidéerica wíá, pimàni nulí cayábéeri, pìá piicá nuìri, yácáináta abéerita nuìricani. ³⁹ Demonio idacùaca nuìri íiwitáise, yàaca irí tètewacáimi, yá imàaca yéemánicawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmalìcuíse. Imàaca nacái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàiníri iyú, càmiíri iwàwa iwasàaca nuìri. ⁴⁰ Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri íicha, quéwa càmita náalimá nachùnìacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pírí quiríta? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Pianáida chání, yái pìirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculìri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculìri cáli íinatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníri iyú, ichùulìaca demonio yàacawa ùuculìri íicha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùuculìrica, yèepùadacani yáaniri iríwa nacái. ⁴³ Yá macáita ìyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idènìacáiná Dios íiwitáise manuírí.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita ìyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàaníca nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imànìrica, quéwa Jesús itàanicaté yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái íicha. Íimaca nalí:

⁴⁴ —Péemìacué cayábani, picácué piimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica pre-sopináca namànica núawa namàacacatená áibanái aslanái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalía néemìaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmicáiná Dios imàaca náalíaca néemìaca càinácaalí íimáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús íicha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinácaalí íimáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialíté Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàaníca náapichawáaca ùuléeri wawàsi iyú, chánácaalí néená máiníri cachàini áibanái íicha canánama.

⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànìrica sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànùerica núa. Yái péená piiquéericuéca càiride iyúwa càmiíri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios iiquéerica càiride iyúwa máiníri cachànica náicha canánama níái péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimànìricuéca sùmài irí càmiíri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asìali yúuquéeri demonio wenàiwica ícha pípidená ìwali ímacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —ímaca yái Juanca. ⁵⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Picácué pichùulia càminápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmiyéica yúuwide imànica wía, nayúudàaca wía —ímaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéenáiwana yàanàaca imichàacatáipinátéwa chènuniré, ínáté Jesús íináidacawa iwàwalicúisewa yàanápínáwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵² Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi aslanái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé iriculé Samaria yàasu cáli ínata nacutácaténá irí naimácatáipiná. ⁵³ Quéwa, báawaca samaritanonái iicáca judiónái íná níai samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle iriculé náalíacáináwa Jesús yàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemlacani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùuliaca quichái yúuwàanápínáwa chènuníse nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanáté quichái yúuwàanápínáwa chènuníse imáalàidacaténáté báawéeyéi wenàiwica? — náimaca. ⁵⁵ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàiníri iyú. Yá ímaca nalí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵⁶ Càmita nuwàwa nùuwichàidaca nía, núa asìali Dios néeséerica, càmicáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha —ímaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, áiba asìali ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénacaalí piawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —ímaca. ⁵⁸ Jesús ímaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemla comparación: Yàlidunái idènlaca ibànawa, cuipìranái nacái nadènlaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asìali Dios néeséerica, càmita nudèni nuimácatáipináwa —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁹ Néese Jesús ímaca áiba irí:

—Piawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —ímaca yái Jesúsca. Quéwa yái asìali ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta nùaniri yéetacatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —ímaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús ímaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios ícha. Píata quéwa, pía picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —ímaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nupapèe néréwa, nucàlidacaténá nùanáwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —ímaca irí. ⁶² Néese Jesús ímaca irí:

—Péemla comparación: Aibacaalí idàbaca íbaidaca ibànacale yàalunápínáwa, néese íináidacaalíwa imànínápiná áiba wawàsi, yá iwènùacawa íbaidacalé íchawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íbaida machacàníri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuéyéicawa nuícha

idécanaámi nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáíwa áibanái setenta y dos na-manùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé irìculé, wenàiwicanái iyacatái nacái, níái yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemìacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale iyacanáwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nalí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni. ³ Pìacuéwa. Péemìacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica íicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càmíiyéica yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Picácué pité saco, moneda yàalu nacái, áiba piasu costizapíná nacáíwa. Pìacàatétacuéwa, picácué piyamáa pibàlùacawa déecuiri iyú àyapulicubàa pitàanícaténá áibanái yáapicha. ⁵ Pìwàlùacuéwa nacapèe irìculé, yá pitàidacué nía quéechacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘¡Nusutáca Dios íicha imànínápinácué pirí cayábéeri, piácué iyéeyéica capíi irìcu!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náiwitáise níái capíi irìcuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábéeri. ⁷ Píimácué nacapèe irìcu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténácué piasu, yácáiná cawínácaalí wenàiwica íibaidéerica, iwàwacutá namàacaca yeedáca iríwa íibaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe irìculé, picutácaténácué cayábéeri yáwanái yàacàsi, piyacatáipiná nacái. ⁸ Pìacuéwa áiba yàcalé irìculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalícué yàacàsi nèerica piyáapíná. ⁹ Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica iyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹⁰ Quéwa, pìanàacaalícué áiba yàcalé irìculé, néese càmita nawàwa néemìaca pitàacái, pìmusúacuéwa capíi irìcuíse calle irìculé. ¹¹ Yá píimacué nalí: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca píapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali nacái! ¡Iná wàacuécawa pícha, wachùpiaca cáli ichùmalé wàabàli íichawa, yái piyacàle yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wáasáidacaténácué pirí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemìacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹² Núumacué pirí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càmíiyéicué yeedáca yàataléwa pía máiní yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánáimi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinícué piùwichàapínacawa, piácué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewitacué piicácaánita numànica pèewibàa madécaná yái càmíirica wenàiwica idé

imànica, càicàanítacué càmita piwènúada plíwítáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníiyéica cayábaca pía náicha níara càmlíyéica israelítami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máiní báawaca nía píchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwítáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáiwatá catáli yèewirétá náasáidacaténaté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuéwa máiní cachàiníwanái náicha níara càmlíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máiníicáinacué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa irìculé yáara utàwi máiníiri depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánama!” còi yàalàaca nía cachàiníiri iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, ímaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casíimáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái ícha, wachùulíacáináté demonio pípidená ìwali nàanápináwa wenàiwica ícha! —náimaca. ¹⁸ Jesús ímaca nalí:

—Núalíacatéwa pimawènìadánápinácué Satanás, piúccaténácué yàasu demonionái wenàiwica ícha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás ícaláacawa chènuníse càide iyúwa énu ícamaláná ícaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníse.

¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápinácué plípìnaca àapi ínatabàa, chália ínatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawènìadánápiná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú.

²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa ìwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica ícha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàacáináté pípidená yàasu cuyàluta irìcuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

²¹ Yáté Espíritu Santo imàacaca casíimáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús ímaca Dios irí: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré, chái èeri irìcuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nalí plíwítáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica, càmita náalimá náalíacawa plíwítáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pídéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, ímaca yái Jesúsca.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái lírica. Abéerita núa, yái lírica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái lírica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néeseacáwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái iríwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nalí: “Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinacué piicáca yái numànírica. ²⁴ Péemíacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piíquéricuéca, quéwa càmítaté naicáni. Nawàwacaté néemíaca yái péemíericuéca, quéwa càmítaté néemíani”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanícáténá yáapicha, yáalimáidacáténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacáténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca piléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Picàlidaca nulí càinácaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái pichàini iyú nacáiwa, macáita píiwitáise iyú nacáiwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pidènlapíná picáucawa càmíiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Néeni, cawinástica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinináca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asíali judío yàacatéwa àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàcaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelùdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca.

³¹ Néeseacáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca irícu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asíalica máinírica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abéemàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo irícu yàanàaca néré, yái iicácani, yái inacáiricawa judíoca máinírica, néese levita ichàbaca yàacawa abéemàabàa àyapu íicha. ³³ Néese áiba asíali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judiónái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càmíiri judío yàacawa nacái irícubàa yái àyapuca. Yái asíalica samaritanosàiri iicáca judío máinírica, yá catúlulécanáca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máiníiri yàatalé. Yá idèpiaca íicha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàlìaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipìra íinataléwa. Yá itécani áiba capìi néré, naimácatáipiná. Yá icùacani táiyápinama.

³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capìi

íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèníyéi yáawami plata quíramenirí, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca capli íiwacali irí: ‘Picúa cayába yái máiníríca. Piúcacaalí plata mamáalàacata íicha yái nuèrica pirí picùanápínatani, yásí nupáyaidaca pía àniwa yái piúquéerica nùanàcatáipínata àniwa’, íimaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica”, íimaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba asìanái iicáca yái máiníríca asìalica àyapulìcubàa. ¿Chánácaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asìali cayéedéeyéi imànírica irí báawéeri? — íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Yáara asìalica iiquéericaté ipualé —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Piawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càimíyéica péenánái — íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùà yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé irìculé. Inanái ùyacaté néré íipidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe irìculéwa, ùacaténá nayáapíná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idènlàca yùuchawa íipidenéechúa María. Uái Maríaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uémìacaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máiní càulenáca úa, uíbaidacáiná nayáacalé. Máadáíní uíbaidaca nayáapíná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita wayáapíná? Pichùulìa uyúudàanápíná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Marta, péemìà cayába, ¿cáná máiní maséeca plínáidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi iwalíse? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca uínáidacawa uémìanápíná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi íicha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —íimaca yái Jesúsca.

11

Jesús y la oración

¹ Aiba èerité Jesús ìyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios íicha. Idécanáami isutáca Dios íicha, néese abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápíná Dios íicha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanaté yéewáidacalénáiwa nasutáanápínaté Dios. ² Jesús íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná. Pimàaca péenáiwana yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínata picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná chái èeri irìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara ìyéeyéica chènuniré.

³ Pía wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha cawinácaalí imàníyéica walí báawéeri. Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha’, càicué píimaca Dios iríwa”, íimaca yái Jesúsca. ⁵⁻⁶ Jesús íima nacái yéewáidacalénái iríwa:

—Péemìacué comparación: Aiba asìali idènlàca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata:

‘Pía nùacawéeriná, pía nuchàba máisiba pan yácaíná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripiná iyáapiná’, ímaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capli irícu càmita íma irí: ‘Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàliaca capli inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita núalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani’, càmita càì íma irí. ⁸ Néese núumacué pirí, éwita càmicáaníta imichàawa yàacaténá iríni yàacawéerináacáanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácaíná ícha mamáalàacata cachàiníri iyú. ⁹ Càita nacái núumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata Dios ícha, yásí imànicuécá piríwani. Càide iyúwa comparación ímáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capli inùma néeni, yásí yàacùacuécá piríwani. ¹⁰ Yácaíná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capli inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios ícha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ “Péemiacué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmitacué pía irí íba isutácaalí pícha pan iyáapináwa. Càmitacué pía iyáapiná àapi isutácaalí pícha cubái. ¹² Càmitacué pía iyáapiná chália isutácaalí pícha cawámai yéewé. ¹³ Ewitaqué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuécá piicáca péenibewa, píalimácué nacái pìaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáaná íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Iná íwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùnápíná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios íchani! —ímaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asìali ícha. Yái demonio matàacáica imànicaté asìali. Néese demonio yàacadénáamiwa asìali ícha, yáta asìali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí íwalíse yái imàíníaca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: “Yái asìali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalínáca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús íwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idèniacaalí Dios íiwitáise, íná nasutáca ícha imàínínápiná yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá ímaca nalí:

“Péemiacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capli irícu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuécá núumaca pirí pímacáínácué nùwali núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, yái demonio íiwacalínáca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná íwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica ícha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná íwali báisíiri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica ícha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núasáidacuécá pirí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica péewibàa.

²¹⁻²² “Núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwtáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás ícha. Péemiacué comparación: Cachàinicaalí asìali, idèniacaalí cayába

icáapisàíwa, yásí icùaca icapèewa cachàiníri iyú, yàasu nacáíwa iyéerica icapèe irìcu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íchani. Quéwa cawàwanáta áiba asìali yàanàaca cachàinírìca capìi íiwacali ícha, néese imawènlàdaca íchawa capìi íiwacali, yásí imelùdaca ícha icáapisàimi, yàasumi nacáí yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacáí Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníri iyú ipíchaná namusúacawa ícha. Quéwa núata iwasàaca wenàiwica Satanás ícha cachàinicáiná núa Satanás ícha.

²³ “Píacué càmíiyéica abédanama íiwitáise núapicha, piùwídecuécá pimànica núa; càmítacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuécá Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá”, ímaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús ímaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica ícha, yásí demonio iméeràacawa chuìri cáli ínata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, néese ímaca ínàidacawa iríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nupàee néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáiseocatéwa ícha’, ímaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri capìi natunuérica, nachùnièrica nacáí cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníiyéi báawaca ícha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica irí báawéeri máiní ícha yái idàbàanéerica demonio imànírìcaté irí quéechacáwa”, ímaca yái Jesúsca.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníri iyú:

—¡Casímáica pìwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimusúaca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté píal! —úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casímáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacáí càide iyúwa ímáaná! —ímaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níai wenàiwicaca iyéeyéica siúcade; nasutáca nuícha numànínápiná naicá yái càmírìca wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànìpiná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive iyacàlená mìnánáimi náalíanáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacáí numàacapíná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa asìali Dios néeséerica, numànìpinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí níai wenàiwicaca iyéeyéica siúcade nabàlùapínáwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, cànácaalí báawéeri namànírìcaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càmíichúa israelita umichàapínacawa uchàawàacaténá naináwaná ìwali níai israelitaca iyéeyéica siúca. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuise wàasu cáli ínatalépiná uémìacaténaté rey Salomón itàacái máiní cáalíacáica, úalíacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalíacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanáta nèewibàa, níai israelitaca, núa cachàinírìca íiwitáise rey Salomón ichàini ícha, càicáanáta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacáí càmíiyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irìcu

namichàapinácawa èeri imáalàacaalíwa Dios yùuwichàidapinácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca iyéeyéica siùca nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinàcaalí báawéeri namàníricaté. Yásí Nínive ìyacàlená mìnánáimi nacháawàapiná israelitanái iináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive ìyacàlená mìnánáimi nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemìacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmalicuise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níái israelitaca, núa cachàiníríca íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máini cabáyanáca Dios iicáca nía”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús íimaca nalí: “Péemìacué comparación: Watùcunìacaalí lámpara, càmita wabàani catácatelé, càmita nacái yàalusi iriculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàluèyécawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái píináidéericawa piwàwallicuisewa iyaca càide iyúwa catuíri íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásiwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí pìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanáamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacaténá iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáawinacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí iicáciná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacaténá icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuécá madécaná wawàsi éeréeri iyú càide iyúwaté pìawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuécá píiwitáise. Péemìacué comparación: Càicuécá píade iyúwa bacàa, quirápieli nacái wáibéeyéica íinatabàa. Quéwa máini báawaca píiwitáise piwàwallicuisewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácinácué piríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuécá. ⁴⁰ ¡Píacué càmiyéica yáalíawa! ¿Càmitacué píalíawa Dios yáalimá iicáca piwàwalliculéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwallicuisewa quéchacáwa yéewanápinácué píaca catúulécanéeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuécá.

⁴² “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuécá bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níái diéyéica imanúbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùllanácué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. Quéwa, càmitacué picúa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinicué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca pìasu cawèníriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca!, iwàwéeyéica máini yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu irícu pimànicaténácué culto, yéewacaténácué naicáca pía iyúwa máiniyéica cachàinica. Casímáicuécá piwàwa nacái natàidacáinácué pía máini

cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

⁴⁴ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculìi càmíiyéi wenàiwica yáalíawa alénácaalí càliculìi iyaca, néese wenàiwica nàipìnaca càliculìi ínatabàa, quéwa càmìta náalíawa nàipìnaca casaquèeri ínatabàa. Càita nacái áibanái néemìaca péewáidáanácué nía quéwa càmìta náalíawa casacàacuéca píiwitáise”, ímaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu ímaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, íná pitàanica pìyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu —ímaca. ⁴⁶ Quéwa Jesús ímaca:

—¡Dios yùuwichàidapinácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imiéri wawàsi, néese càmìta nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúméerína iyúpináta, càmìta nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùuliacuéca wenàiwica namànlínápiná madécaná càulenéri wawàsi píimacáinácué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmìtacué pimàni càide iyúwa pichùullaná áibanái imànica.

⁴⁷ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa!, píacué imàníiyéica cayábanaméeyéi iicácanáwa capìi profetanáimi yàasu càliculìimi iwicáubàa, piwàwacáináscué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica piawirináimi inuéyécate.

⁴⁸ Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise piawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namànlíricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càliculìimi.

⁴⁹ “Iná Dios ímaca cáalíacáiri iyú: ‘Nubànùapiná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái namànìpiná báawéeri abénaméeyéi irí, nanúapiná nacái áibanái néená’, càité ímaca yái Diosca. ⁵⁰ Yácaná Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíise yái piawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiseocaté èeriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yáara idàbáanéerica nanúacaté ípidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyéi. Yáara nanuéricaté namáalàidáaná canánama ípidenáté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená irìcu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué pirí, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíise yái piawirináimicué inúanacaté profetanái, icàlidéeyécate tàacáisi Dios inùmalícuíse.

⁵² “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèyéica capìi yàasu llave, néese càmìta nawàlùawa capìi irìculé, càmìta nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái ímáaná, càicáaníta càmìtacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacaténani, càmìta nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, ímaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càì Jesús ímaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemìawa Jesús manùba wawàsi ìwali nasàiwicacaténá irí wawàsi.

⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani ímáanápíná áiba wawàsi báawéeri yéewanápíná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Néenialité madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máinícáiná dàalaca néré wenàiwica, ínà nabawàidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéeachacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá ímaca nalí: “Picácué píchawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura ímáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanácué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³ Iná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri irícu, áibaalípiná macáita néemìapínáca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái ícha, picapèe imàdàaná irícuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capíi ipùataliculé, yá nacàlidapínácani cachàiníri iyú macái yàcalé mìnánái irí”, ímaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pírí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pírí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pírí ìwali cawínácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía ícha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios ícha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía infierno irículé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía ícha manuísíwata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa, pìacaténácué nacái icàaluíniná.

⁶ “Péemiacué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalínápiná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripiná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita pìwali, àta càisimalénácaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná picácué cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús ímaca nalí: “Núumacué pírí, cawínácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, asìali Dios néeséerica, nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri ícha, yásí Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná ícha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha.

¹¹ “Náibàapínácué píawa nacháawàcaténácué piináwaná ìwali judíonái yéewáidacàalu irícu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé íiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma píináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéerícuéca picàlidaca nalí. ¹² Iwàwacutácaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalíni”, ímaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asìali ibàluèricawa wenàiwicanái yèewi ímaca Jesús irí: —Pía, yéewáidéerica wía, pichùulì nuénàsàiri yàaca nulí nùasupíná wáaniri yàasumi yéená —ímaca. ¹⁴ Jesús ímaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imàníná nuèmiacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténá náaniri yàasumi yèewi —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nacái:

—Piicácué píichawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawèníri wawàsi. Wáalimáca wàyaca casíimáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawèníri. Ewita wenàiwica idèniacaalí yàasuwa madécaná cawèníri, càicáaníta càmita yáalimá yáalíacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí — íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Iyacaté càasuíri asíali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba iyacanási ibànacale íichawa. ¹⁷ Néese càasuíri íináidacawa, yá íimaca iríwa: ‘¿Càinásica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capíi imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale íichawa’, íimaca iríwa. ¹⁸⁻¹⁹ Néese íimaca iríwa àniwa: ‘Siùca núalíacawa càinácaalí numànínápiná. Nucàlìliapíná nucapèewa nuchùnìacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalìcu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáíwa. Néeseacáwa, yásí núumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawèníri picuèrica pirípináwa pìyacaténá iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, pìira nacái, casíimái nacái piwàwa’, íimaca iríwa yái càasuíríca. ²⁰ Quéwa Dios íimaca irí: ‘Pía asíali máiwitáiséerica. Yáta catáquéi péetáwa. Néese macáita yái pìwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná nalíwani macáita, áibanái wenàiwica càmlíyéica píalí ìwali’, íimaca yái Diosca. ²¹ Càita iyaca cawínácaalí wenàiwica ìwacáidéericáita iríwa meedá cawèníri yàasupínáwa, càmlíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiacué cayába: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, pìwalicaténácué pibàlewa. ²³ Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca cháì èeri irícu, wainá nacái cawèníri íná yéewa wáalíacawa yàanápiná walí wawàsi càmlíríca máiní cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nalí níái cuipíraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáapíná. Néeni, ¡máinícuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níái màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁵ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmitacué píalimá càì. ²⁶ Càmicáinácué píalimá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, íná canéeri iwèni meedá píináidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinácaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníripíná nabàlewa. Quéwa núumacué pirí nadèniaca náíwináwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléena èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri masicái irí waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios yàanápinácué pibàlepiná nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápinácué pía? ²⁹ Picácué píináidáaníwa

mamáalàacata càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa. Picácué máiní achúmaca píináidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri mìnánáì càmíiyéica Dios yéenibeca náináidáanícawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa ìyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càirínácaalí wawàsi pimáapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulláná pimànica, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacái macáita càinácaalícué pimáapuèrica”, íimaca yái Jesúscas.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué cáalu píá, píacué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué píá, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca píá imàacáanápínacué yàasunáica píá, icùacaténácué píá. ³³ Piwéndacué pìasuwa. Píacué iwènináami catúulécaneeyéi irí. Yásí pìdènlápinácué cawènisíwéeri càmíirica imáalàawa Dios yèeripínacué pirí chènuniré, aláera càmicalaléca éwisàimipínacué píichani, càmicalalé cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imáalàidacuéca píichani. ³⁴ Yásí pìasucué cawènírisíwa ìyapíná chènuniré, íná piwàwapínacué pìyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúscas.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese. Péemìacué comparación: Pìyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami ìwalica íbàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picùacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái íbaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imànicatalé fiesta nacásàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápiná nàacùaca irí capìi inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmíiyéica íimá, yásí casímáica yàasu wenàiwicanái. Péemìacué cayába, yái náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nalí nayáapíná. ³⁸ Casímáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmíiyéi íimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemìacué comparación: Capìi íiwacali yáalíacaalítéwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàacatá, néese càmita íbatàa nàacùaca capìinùma nayéedùanápíná íicha yàasutá. Càmita quéwa capìi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué píá. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asìali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmicalatáipínátacué picùa nùanàa”, íimaca yái Jesúscas.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemìawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidasica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmicaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —Íimaca yái Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemìacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capìi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Íná yái capìi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùullaca yàasu wenàiwicawa icùnápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néesecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casímáica yàasu wenàiwica imànicaalícawa ìyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁴ Péemìacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íbaidaca cayába íiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècunìacawa

mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íbaidéeyéica, yá iyamáidaca íbaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icàmáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càníiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càníiyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càníiyéica icùa íiwacali yàanàaca, càníiyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáiwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawiría cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càníirica yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí íbáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máiní machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaqueeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máiní cayábéeri iyú náicha áibanái càníiyéica icùa manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé, íná càulenéri wawàsi yàanàapínáca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá ímáiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ ¡Iwàwacutápiná nùuwichàacawa cáiwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri iriculé. ¡Càmírita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siùcáise nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asíali yùuwideca imànipínáca ìiriwa. Iiri nacái yùuwideca imànipíná yáaniriwa. Inanái ùuwideca umànipínáca uíduwa. Uídu nacái ùuwideca umànipíná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipíná uinìruwa. Uinìru nacái ùuwideca umànipíná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapíná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapíná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Péemlàcué comparación: Chái Israel yàasu cáli íinata, piicácaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí pímacuécá piríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí pímacuécá ùuleca cáminá walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái acalèe iicácanáwa, cháí cáli nacái. Iná píalíacuécá nacáiwa càinácaalí íimáaná yái Dios imàníirica siùca, quéwa picàlidacáitacué pichìwawa càmitasacué píalíawa cawinácaalí núa”, íimaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús íimaca nalí: “¿Cánácué càmita píináidawa machacàníiri iyú pimàníinápínácué cayábéeri? ⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa píbáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios iyaca pirí càiride iyúwa piùwide. Péemla comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàcaténá piináwaná ìwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulìcubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa píbáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa

presoíyéi ibànalìculé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemla cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna irìcuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniàcálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

13

Importancia de la conversión

¹ Néenialité abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús iríni, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa, níái pìráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíniná. Uwináí inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napìrawa, íná yéewa náiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús íimaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli íinata. ³ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios íicha. ⁴ Péemlacatécué nacái naináwaná ìwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyéicatéwa Siloé néré chènuníiri capíi yúuwàacáinatéwa náinatabàa. Picácué píináidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnánáica. ⁵ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái íicha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesúnamáita Dios yùuwichàidáanápináté israelitanái. Yá íimaca nalí: “Aiba asìali idèniàcaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí iyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷ Iná bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica iríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Píicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, íimaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bànacalé íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapíná nacái pìrái ìyami cayábacaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, íimaca íiwacali iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu irìcu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiquéechúa inanái. Demonio yùuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásiwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús iicáca úa, yá ímáidaca yàataléwa úa. Íimaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalimáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnlaná úa càide iyúwa íibaidacalési, íná calúacani Jesús yáapicha Jesús ichùnliacáiná úa sábadu irìcu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali íimaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipiná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa —íimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemiácué comparación: Macáitacué piwasàaca pipìranáíwa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécaténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita pibatàa uèpunícawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Idécanaámi Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yùuwidenái wenàiwicanái yàacuése. Quéwa macáita wenàiwica casíimáica nawàwa naicácáinaté yái Jesús imànírica íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái cànírica áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pirí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméerína mostaza íimi, asíali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máini achúméerínaca yái íimica, quéwa idàwinàacawa manuúripiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiníri manuúcani, íná yéewa mäsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inanái yèewíadaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néeseté idècunitàacáwa Jesús yèepunícawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái iyacàle irìcubàa imanùbaca, manuúnaméeri, púubéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿máisibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwasèeyéipináca yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca. ²⁴ Jesús íimaca irí:

—Píalímáidacué macái pichàini iyúwa peeabáidacaténá nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwacué càulenáaná wawàlùacawa máucuúri capíi inùma irìcubàa. Núumacué pirí madécaná wenàiwica nawàwapiná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáinaté neebáida nutàacái báisíri iyú. ²⁵ Numànipiná càide iyúwa capíi íiwacali imàníiná. Nudécanámi nubàliaca capíi inùma chènuniré, yásí píacué iyéeyéica méetàuculé capíi íicha, pìanàapínácuéca inùma néré, yá pimáidapínácuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, píacúa walíni’, càipínácué píimaca nulí. Quéwa núumacuéca piríwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué píá’, càì núumacuéca pirí. ²⁶ Néese píimapínácuéca nulí: ‘Wayáacaté wayáacaléwa píapicha. Péewáidacaté wía wáyacàle yàasu calle irìcubàawa’, càipínácué píimaca nulí. ²⁷ Quéwa núumapínácué pirí àniwa: ‘Nudéca núumacuéca pirí, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué píá. Píacuéwa nuícha macáita píacué imàníyéica ibáyawanáwa’, càipínácué núumaca pirí. ²⁸ Yá píicháanípínácuéca néenibàawa, píamíadapínácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa,

piicácáinácué piawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nâyaca Dios ìyacàle irìcu, icùacataléca macáita chènuniré, piácué quéwa piúcapinácuécawa méetàuculé. ²⁹ Madécanácáiná wenàiwica nàanàpiná néréwa, macái cáli nééséeyéica, norte nééséeyéi, sur nééséeyéi nacái, este nééséeyéi nacái, oeste nééséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abénaméeyéi càmíiyéica máiní cachàini siùcade cháí èeri irìcu áiba èeriwa máiní cachàinica níata áibanái íicha. Aibanái nacái cachàiníiyéica siùcade, áiba èeriwa càmíita máiníiyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píacuéwa rey Herodes yàatalé, yáara cachìwéerica. Píimacué irí càì: ‘Péemla cayába, malééná èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái íicha, nuchùnìà nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa’, càì píimacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunícawa malééná èeri quirítàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén ìyacàlená irìculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén ìyacàlená irìcu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, piácué inuéyéica Dios yàasu profetanái, inuéyéica nacái wenàiwica íba iyú, níái wenàiwica Dios ibànuéyéica icàlidacaténácué pirí tàacáisi inùmalícuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapísewa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemlacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuécaca idécanáami piùwidenái imànicuécaca píipunita ùwicái; núumacué nacái pirí, càmítacué piicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios íipidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipinácué píimaca nùwali —ímaca yái Jesúsca.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacalíná icapèe irìcu. Nâyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná iináwaná ìwali ìwalíse. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús íipunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita ìwalísewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Cáinácué píináidacawa? ¿Dios imàacasica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa? —ímaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànata íicha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali yái cáuláiquéerica, yá ichùnìacani. Yá Jesús imàacaca asìali yèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pirí comparación: Abéericaalícué pìiri, càmicaalí nacái, píipìra pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise úni, ¿càmítasicué pimusúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánácué càmíita píalíawa Dios imàacaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadu nacái? —ímaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawènìadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai asìanái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi ínata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús iicácáiná namàníiná, íná yàalàaca nía comparaciòn iyú. Ímaca nali:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi ínata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capìi íiwacali imáidéerica néré, cachàinírira pícha. ⁹ Néese capìi íiwacali, yái imáidéericuéca pía pucháiba, yàanàapíná pìatalé, yá ímapínáca píríwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa pìatalé’, càipíná ímaca pírí. Néese báica pía meedá naicácáiná piwàwacutáaná pìaca píawinacawa yàalubáisi ínata namáalàidáaná canánama, càmiyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déeculé capìi íiwacali ícha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi ínata namáalàidáaná canánama, càmiyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capìi íiwacali yàanàaca néré, yásí ímaca pírí: ‘Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa’, càipíná ímaca pírí. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapicha mesa iwéré naicápiná capìi íiwacali iicáca pía cáimiétaquéeri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica iicáca yáawawa, Dios imàacapíná báica nía, càmiyéi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmiyéica cáimacái iicáca yáawawa, Dios imàacapíná cáimiétacanáca nía, cachàini nacái —ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús ímaca capìi íiwacali irí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacaténá nayáacaléwa píapicha, picá pimáida píacawéeyéináwa, nía nacái péenánaiwa, nía nacái píawiría yéenáca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawiénita pírí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa pía nacái piyáacaténá piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi iwalíná pièricaté nali. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacàsi áibanái iyáapíná, yá pimáida catúulécanéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iiná nacái, éeruíyéi yàabàli nacái, matuíyéi nacái. ¹⁴ Yásí casíimáipínáca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca píríwa cayábasíwéeri cawènìiri chènuníseerica áiba èeriwa namichàacaalípináwa yéetácáisi ícha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacaténá iyáacaléwa náapicha ímaca Jesús irí:

—¡Casíimáipínácani cawinácaalí wenàiwica iyéeripínáca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré! —ímaca. ¹⁶ Néese Jesús ímaca irí:

—Péemìa comparaciòn: Càasuíri asìali ichùnìacaté madécaná yàacàsi icapèe irìcuwa iwacùacaténá manùbéeyéi wenàiwica yèewi nayáapínáni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéenáiwana yàanàaca nayáanápiná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacaténá nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asìali imáidéeyéicaté. Yá ímaca nali: ‘Aquialécué macái, nudéca nuchùnìaca macáita’, ímaca nali. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbáanéerica ímaca: ‘Nudéca nuwènìaca cáli bànacalé yàalupíná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, ímaca irí. ¹⁹ Aiba ímaca irí nacái: ‘Nudéca nuwènìaca diez namanùbaca

pacá libaidéeyéipiná. Iwàwacutá nùacawa néré núalimáidacaténá nía asáisí náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré', íimaca irí. ²⁰ Aiba íimaca irí àniwa: 'Nudéca nuedáca nùacawéetúapináwa, íná càmita núalimá nùacawa néré', íimaca irí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca irí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica iríwa: 'Pìacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi irìcubàa, àyapu pùubanaméeyéi irìcubàa nacái. Pimáida catúulécaneeyéi yàanàacaténá nucapèe néré, nía nacái éeruýéi yàabàli, nía nacái yàana ituwiéyécawa íicha, nía nacái macàwéeyéica', íimaca yái íiwacalica. ²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: 'Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca', íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: 'Pìawa macái àyapu imanùbaca chuítaliré yàcalé íicha, ànalímalé nacái àta alénacaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlùanápínáwa, yéewanápiná ipuníacawa yái nucapèeca', íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbàanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca pirí, canácata néená iyáapiná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe irìcuwa", íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunícatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Iimaca nalí: ²⁶ "Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanaca piicáca píanirícuéwa, píatúa nacáíwa, pìacawéetúa nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, íichacué nacái yái cáinináanaca piicáca picáuacawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanaca piicáca nía, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué pìacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuìbanáiri iyú pimàacaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéeyéipínacawa cruz ìwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùullánacué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáisí píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemìacué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capìi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capìi iwènìpiná yáalíacaténáwa asáisí idènìacaalí iwènìpiná imáalàidacaténá imànica capìi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imànì, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacaténá capìi íba íinata, càmita yáalimá imáalàidaca imànica capìi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capìi yéenámi, nadàbapíná naicáaníca asàli iquíniná. ³⁰ Yá náimapínáca ìwali: 'Yái asàli idàbacaté imànica chènuníiri capìi, néese càmita yáalimá imáalàidaca imànicaní', càipiná náimaca, naicáaníca iquíniná. ³¹ Péemìacué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacaténáwa cayába asáisí yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawèniadaca íichawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemìawani càisimalénácaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca íichawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuìbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú asáisí píalimácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùulláná pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa

íicha macáita pìasumica, néese cué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Quando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwidùma, puiwéerica imànica yàacàsi yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita yáalimá puiwaca àniwani. ³⁵ Canéeri iwèni meedáni yái iwidùmaca. Càmita cayába cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yání nàwacáidacataléca pìrái iyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, piacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica. Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

¹ Néenialité madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiwitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemiacaténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali. Náimaca Jesús ìwali:

—Yái asialica itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: ⁴ “Péemiacué comparación: Abéeri péenacué idèniacaalí cien namanùbaca ipìra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa, yásí náiwacali imàacaca ipìranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacaténá icutáca oveja yúuquéricawa íicha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casímáiri iyú imíchàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá ìwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá íimaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupìra ovejawa yúuquéricatéwa nuícha’, càipiná íimaca yái oveja íiwacalináca”, íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí: “Péemiacué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, yásí ángelnái iyéeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica ìwali manuísíwata íicha yái nayanídáanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali íináidéeyéicawa mabáyawanáca, íináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha càide iyúwacué pínáidáanáwa pìwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níai yáaliyéeyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Inanái idèniacaalí diez namanùbaca moneda máiníiyéi cawènica yáawamíiyéi plata quírameníiri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irícubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèníichúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca cawèníichúca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pirí, càita nacái casímáica Dios yàasu ángelnái abéeri

wenàiwica ìwali, cawinácaalí báawéericaté ííwítáise iwènúadéerica ííwítáisewa báawéeri íicha Dios irípiná”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Càasuíri asìali idènlacaté yéenibewa pucháiba asìanái. ¹² Néese iméeréeri íimaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, pía nùasu yéená yái pìasucawa pièripináca nulí pèetácaalípináwa’, íimaca yáaniri iríwa. Yá néese náaniri iwacùaca macáita yàasu yèewiwa nalí. ¹³ Néese cáwa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca íichawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténá máini máiwítáiseeri iyú. ¹⁴ Néese idécanaami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàiníiri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca íibaidacalépináwa áiba asìali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asìali ichùuliaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténá ipìra marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculiri idàbaca íináidacawa cáaliacáiri iyú àniwa. Yá íimaca iríwa: ‘Núaniri idènlaca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadènia nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáíwa nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siúcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pírí nacái. Siúcade càmita quirínama cayábaca nuíwítáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pírí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa pìasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pírí, càipiná núumaca núaniri iríwa’, íimaca íináidacawa iríwa yái iméeréerica. ²⁰ Iná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

“Quéwa déecuisecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécanáca iicáca ìiriwa. Yá yáaniri ipìacawa íipunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalicuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isùsùaca ìiri inàni ìwaliwa càide iyúwa náiwítáise natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri íimaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pírí nacái. Siúcade càmita quirínama cayába nuíwítáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pírí núanirica píata’, íimaca. ²² Yáanirita quéwa íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Caquialétacué, peedácué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi íicha. Pìwalicué ìwalini. Pìwalicué anillo icáapi íiduná ìwali. Pìwalicué nacái izapatonipiná yàabàli ìwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapináni. Siúcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuírca, nuyúunáidéericaté yéetácátéwa nuícha, siúca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacátéwa nuícha, quéwa siúca nudéca nùanàaca àniwani’, íimaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ “Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capìi nérépiná, yásí yéemìaca namànica música, abènaméeyéi nacái nalabàaca casíimáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemìawa càinácaalí namàníná capìi irìcu. ²⁷ Yá íibaidéeri íimaca irí: ‘Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, íná píaniri idéca ichùuliaca nanúanápiná wayáapiná pacá íidu walíibèechúa yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata’, íimaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capìi irìculé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutácáténá íicha iwàlùanápináwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa ìiri béeri càmita yeebá, yá íimaca yáaniri iríwa: ‘Nudéca nuíbaidaca pírí madécana camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùulianá numànica. Canácatáita pía nulí ibatàa abéeri cabra achúméerínapináta,

numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàaca yái pìirica, yúuquéricaté macáita pìasu platami máaléquéri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalinápiná, yá pidéca pinúaca irí iyáapiná pacá ìdu walíibèechúa', ímaca yái ìiri béerica.

³¹ “Néese yáaniri ímaca irí: ‘Nuìri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripináta. Pìasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siùcade quéwa máini cayábaca wamànináca fiesta, casíimáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetèrimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani’, ímaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná íchawa”, ímaca yái Jesúsca.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáíwa comparación iyú. Ímaca nali: “Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawèniíri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica iináwaná ìwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiséeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali ímaca irí: ‘Nudéca nuémíaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùnà nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé ìwaliwa càmicáiná nubatàa picùaca nùasu quirínama’, ímaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asìali yàacawa íiwacali íchawa. Yá ímaca iríwa: ‘¿Càinásica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái íicha nuwènièripiná iyú nuyáapináwa. ⁴ Uwé, siùca núalíacawa càinácaalí numàninápiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa’, ímaca iríwa. ⁵ Néese yái asìali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha plata nàanàanápiná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá ímaca idàbáanéeri irí: ‘¿Càisimaléná pimawènà nuíwacali íicha?’ ímaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica ímaca: ‘Numawènà píiwacali íicha cien namanùbaca yàalu olivo isééná’, ímaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica ímaca irí: ‘Cháta iyaca pimawènàcáleca cuyàluta ibáiná irìcu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná irìcu cincuenta namanùbaca pimawènànapiná nuíwacali íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí cincuenta namanùbaca meedá’, ímaca irí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca ímaca áiba irí: ‘¿Néeni pía? ¿Càisimaléná pimawènà?’ ímaca irí. Yái áiba asìali ímaca irí: ‘Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná’, ímaca irí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica ímaca irí: ‘Cháta iyaca pimawènàcáleca cuyàluta ibáiná irìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná irìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawènànapiná íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí ochenta namanùbaca meedá’, ímaca irí. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáalíacawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawènàcále. Nudéca nucàlidacuéca pìrì yái comparaciónca píalíacaténáwa máiniyíei cáalíacáica èeri mìnánáica càmiyíéica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyéi yáapichawa, cáalíacáica nía píchacué, píacué yeebáidéeyéica Dios itàacái.

⁹ “Iná nùalàacuéca pía pimàninápinácué cayábéeri áibanái irí pìasu plata iyúwa, yéewanápinácué cáinináca naicáca píawa. Néesecáwa, plata

imáalàacaalípináwa píchacué, yási needácué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmírica imáalàawa.

¹⁰ “Aiba wenàiwica icùacaalí achúméeri wawàsi machacàníiri iyú, yá icùapínaca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idèniacaalí achúmanamata, yá imànipínaca ibáyawanáwa nacái idèniacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábéeri pìasu plata iyúwa chái báawéeri èeri irícu, néese càmítacué namàacapíná picùaca báisíiri cawènírica ìyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùaca áibanái yàasu machacàníiri iyú, néese càmíta nàacué pírí pìasusíwapínáwa.

¹³ “Péemíacué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùullaná imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmítacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéica iicáca plata, néemíacáiná macáita Jesús íimáaná plata ìwali, íná naicáanica Jesús iquíniná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Pidécuéca picàlidaca piináwaná ìwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichíwa. Quéwa Dios yáaliacuécawa píiwitáise ìwali, càinácaalí ìyáaná. Casíimáica èeri mìnánái iicácuéca píiwitáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús íimaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuíse, iyúwa nacái profetanái itànàanáté Dios itàacái. Càité ìyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái iríni yái cayábéeri tàacáisica náaliacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica yái tàacáisica.

¹⁷ “Quéwa máiníiri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliçuíse. Macáita ichàbapínacawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapíná capìraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese càmíripínáta itàacái bàaluisàimi imáalàapínáwa, ibatàa abéeri letra achúméerína pínáta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínacawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸ Jesús íimaca: “Asìali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmíichúaca íinusíwa. Aiba asìali yeedácaalí íinupínáwa abéechúa namàaquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asìali íinuca”, íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nalí: “Iyacaté càasuíri asìali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawèníiri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máiníiri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúulécanéeri asìali cacháunéeri ìwalíise íipidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuíri icapèe inùmaliçu. ²¹ Yái catúulécanéerica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacàsi ituériwa càasuíri yàasu mesa íinatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá icháuná ituí yái catúulécanéerica. ²² Aiba èerité, catúulécanéeri yéetácawa. Yá

àngelnái itécani ìyacaténá paraíso irìcu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuíri yéetácawa. Yá nabàlìacani, yái càasuírimica.

²³ “Yái càasuírimica yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetácaalíwa, ípidenácatalé infierno. Càasuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, ìyéeyéica Dios yáapicha paraíso irìcu. ²⁴ Iná yái càasuírimica imáidaca cachàiníiri iyú Abraham irí. Yá ímaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànù sísia Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái irìcu’, ímaca. ²⁵ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica piyáanáté máini cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro ìyacaté máini catúulécaneéri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro ìyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa ìyaca néenibàa. ²⁶ Càmita núalimá nubànùaca pìatalé Lázaro, ìyacáiná manuiri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái sísaara, càmitacué píalimá piacawa sísa nacáira’, ímaca yái Abrahamca.

²⁷⁻²⁸ “Néese càasuírimi ímaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi íicha, yá pibànù Lázaro núaniri icapèe nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulà Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi irìculé’, ímaca yái càasuírimica. ²⁹ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Péénánái nadènlaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalicúise. Iwàwacutá péénánái yeebáidaca natàacái’, ímaca yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírimica ímaca: ‘Báisíta, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawàsi quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi íicha imàacacaténá yàawawa naicácani, yásí nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha’, ímaca yái càasuírimica. ³¹ Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha yàalàacaténá nía’, ímaca yái Abrahamca”, ímaca yái Jesúsca.

17

El peligro de caer en pecado

¹ Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca ìyaca madécana wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, ¡máini Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuiri íba icanápi ìwalíise, náucacaténáni manuiri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí iisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapínácawa áibanái íicha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ³ ¡Piicácué píchawa cayába piméeràidacáichacué púubéeyéi Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pitàani yáapicha ìwali. Néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica imànírira pirí. ⁴ Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri irìcu, yá yàanàacaalí pìatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá ímacaalí pirí: ‘Càmita

quirínama numàni pirí báawéeri àniwa', càicaalí íima pirí, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha yái báawéerica imànírica pirí", íimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali íicha wawàsi. Náimaca irí:

—Piyúudàa wía manuicaténá wáináidacawa wawàwawa pìwali cachàiníiri iyú mamáalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali íimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúméerína iyúpináta. Manuicalícué pínáidacawa nùwali achúméerína iyútá, càide iyúwa mostaza íimínaca achúméerína iyáaná, yásí yéewanápinácué càí píimaca irí yái manuíri morera yéetanácatá: 'Píwatàa píawawa cáli íicha, néese píbàna píawawa manuíri úni yáaculé', yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná irítá —íimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá íimaca nalí: "Abéeri náiwacali idèniacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnièrica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipírawa, néese idécanáami íibaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe irìculéwa. Néese, íiwacali càmita íima yàasu wenàiwica iríwa: 'Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa', càmita càí íima. ⁸ Néese íiwacali íimapiná irí meedá: 'Pichùnà nuyáapiná. Pìwali cayába píbàlewa pitécaténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néesecáwa idécanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa', càipiná íimaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica iríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica iríwa idécanáami imànica càide iyúwa íiwacali ichùulianáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, íná iwàwacutá íibaidaca íiwacali iríwa càide iyúwa ichùulianá imànica. ¹⁰ Càita nacái idécanáamicué pimànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianácué pía, picácué cáimacái piicáca píawawa ìwalíise, néese píimacué Dios irí: 'Wíacata píasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùulianá wamànica', càicué píima Dios iríwa", íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá yèepunícawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé irí, yá diez namanùbaca asíanái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús íipunita. Déecuíseta quéwa nabàlùacawa Jesús íicha, càmíicáiná judíonái ibatàa nàanàaca mawiénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Pía Jesús, Wáiwacali, catúulécana píicáca wía! —náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús iicáca nía, yá íimaca nalí:

—Píacué pimàacaca sacerdotenái iicáca píimami náalíacaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —íimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáica. ¹⁵ Yá abéeri néená níái cacháunéeyéimica iicácáiná masacàaca íimami lepra íicha, íná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiníiri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùululù ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacaténá Jesús icàaluíniná, yàacaténá nacái irí cayábéeri. Yái asíali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmíirica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmíirica judío yèepùacawa nùatalé yàacaténá cayábéeri

Dios irí —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Pìawa. Uláicái idéca ichàbacawa pícha, peeбайдacáiná nuli —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemìawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Áiba cáli ínata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáiwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadainícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica píalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asìali Dios néeséerica. Máinícué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucùacaténá macáita, quèwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachìwawa, náimapiná nudécasa nùanàaca. Náimapináca: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué pirí: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quèwa picácué píawa néré, picácué nacái píawa náapicha. ²⁴ Péemiacué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáiwá, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa. ²⁵ Quèwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quèechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái iyéeyéica siuca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios íicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté náinupináwa, àta Noénái iwàlùacatalétawa arca iriculé. Yaté manuíri yéesacái yàanàaca, yá néetácatéwa macáita wenàiwica càmiíyéicaté iwàlùawa Noénái yáapicha arca iriculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios íicha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawèna nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawènda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quèwa idécanáamité Lotnái namusúacawa Sodoma iyacàlená íicha, yaté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníse Sodoma mìnánái ìwali. Yaté néetácawa macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áibaalípiná numàacacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asìali Dios néeséerica.

³¹ “Néenialípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capìi irìcu, iwàwacutá càmita yèepùà iwàlùacawa icapèe iriculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ³² Piwàwalicué càinácaalíté Lot ínuni yéetácawa, cáininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri irìcuírica, úái yéetéechúamicatéwa càmicáináaté upìacawa yàcalé íicha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí càmiírica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri irìcu, yúucapiná icáucawa càmiíri imáalàawa, quèwa cawinácaalí yeebáidéerica

nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniàpiná icáucawa càmliri imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué pirí nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irìcu. Angelnái itépiná abéeri wenàiwica, áibapíná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapíná nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa inanái, abéechúapíná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asianái yèepuníyéipíná nàyaca manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asiali, abéeripíná nacái imàacawa néenita —ímaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemàawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanásica nàanàa needácaténá nía? —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Màulenéri iyú piicápinácué chábàanàacaalí nàacawa càide iyúwacué pialíanàwa chábàanàacaalí yéetéerimiwa iriàwa piicácaalí manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa —ímaca yái Jesúsca.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalíacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios ícha mamáalàacata, yàalàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios ícha. ² Yá Jesús ímaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irìcu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica ímiétacaná. ³ Uyacaté nacái yàcalé irìcu abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamicatéwa ícha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez ícha wawàsi manùba yàawiría iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulia nàuwichàidàanápíná nuícha nùuwidaca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná ícha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemàaca usàna. Yá ímaca iríwa: ‘Ewita càmicáaníta nua Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta nua wenàiwicanái ímiétacaná, càicáaníta siùcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinicáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatalétawa’, càica ímaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise”, ímaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacali ímaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemàaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáise. Ewita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca manìrìchúami. ⁷ Néeni, ¿càmitasicué pialíawa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa ícha manuísíwata mamáalàacata èeríapinama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawènìadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècunìapínáwa déecuiri iyú iyúudàanápíná nía. ⁸ Núumacué pirí, Dios iyúudàapíná níawa caquialéta, imawènìadapíná náicha nàuwidenái. Núa asiali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa aléi èeri irìculé, quéwa càmita nùanàapíná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiniyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, ínà báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús ímaca nalí: ¹⁰ “Pucháiba asianái nàacatéwa templo irìculé nasutácaténá níawawa Dios ícha. Abéeri fariseo, áiba asiali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái ícha, isutáca yáawawa Dios ícha. Càì ímaca: ‘Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri

núacáiná càmíirica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmíta nuyéedù. Càmíta báawa nuíwítáise nacái. Càmíta nuimá áiba inanái yáapicha càmíichúaca nuínusíwa. Càmíta numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníiná yái asìali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutácaténá Dios íicha. Macái néená níái diéyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú’, càì íimaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néeseta quéwa yái asìalica yeedéerica plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu go-bierno irípiná, yáta ibàlùacawa déecuìseta fariseo íicha. Máinícáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, íná càmíta iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinícáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica núaquéi’, càì íimaca isutáca Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asìali yeedéerica plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asìali yèepùacawa matuíbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmíta Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, níacáiná caw-inácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máinínása cayábaca nía áibanái íicha, Dios imàacapiná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íichawa ibáyawanáwa, Dios imànipiná irí cayábéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa púubéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios íicha imàníinápiná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuisaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanápínáwa yàatalé. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanà nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. ¹⁷ Péemiacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. Càmicaalí wenàiwica neebáida càì, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néeseté abéeri judío íiwacalíná isutáca yémìawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí: —Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁹ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá plínáidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisica íiméerica cayábéericasa núa, canácainá áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùulíaná wía: ‘Picá piimá áiba inanái yáapicha càmíichúaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmíirica pinìrisíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichìwáida áibanái; pía náimiétacaná píaniri, píatúa nacái’ —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asìali íimaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios íimáaná sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²² Jesús yémìacani, yá íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pía piwéndaca macáita piasuwa, pía nacái iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càipiná pidènlaca

pìasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa núapicha nuéwáidacalécáténá pía —íimaca yái Jesúsca.

²³ Yái asìali quéwa, yéemìacanáami, yá máiní achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmícáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáináwa achúmaca iwàwa yái asìalica, íná Jesús íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—¡Máiní càulenápináca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmíná yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irícubàa, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyéica Jesús íimáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —íimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápináwa nacapèe íichawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aibanái péenacué nacái nàapináwa maléená èeri nàacawéeri íichawa, càmicaalí nacái néenánái íicha nacáíwa, càmicaalí nacái naséenái íicha nacáíwa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íicha nacáíwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yásí Dios yàapinacué pirí madécaná wenàiwica píiquéeyéipiná càiyéide iyúwa péenánáiwa chái èeri irícu. Néese, èeri imáalàacaalípináwa, yásí Dios yàacué picáuca càmíiri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yaté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca nalí:

—Siùcade wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Namànipiná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná ìwali, núa asìali Dios néeséerica. ³² Yá presopináca namànica núawa namàacacaténá càmíiyéi judío inúaca núa, yá naicáanípiná nuquíniná, yá natàanípiná báawéeri iyú nùwali, yá nàapìsáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapiná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irícu núcáucaapináwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmita náalía néemìaca càinácaalí íimáaná yái tàacásica, càmita nacái náalimá náalíacawa ìwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yá matuíri asìali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwènìaca iyáapináwa. ³⁶ Yái matúirica yéemìaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemìawa nía, cawinácaalí yàawa náapicha néeni. ³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. ³⁸ Iná yái matúirica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacuísaca náichawani, yái matúirica, masàanáanápináni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.
⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús ichùulìaca natéenápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús íimaca irí:

⁴¹ —¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —íimaca. ⁴² Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó iyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa.
² Abéeri asìali càasuíri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, ípidenéri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalìcni, níái yeedéeyéica plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ³ Yái Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yáalíacaténá iicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalimá iicàcni, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacái yái Zaqueoca, iná càmita yáalimá iicáca Jesús. ⁴ Iná yái Zaqueo ipìacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiríacawa sicómoro yéetaná yàana ìwalibàa yéewanápiná idéca iicáca Jesús. Yái àicu ibàluèricawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapínacawa. ⁵ Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalìcu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapèe néré —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Yá Zaqueo iricùacàatétawa néese. Yá casímáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa.
⁷ Néese áibanái, naicáciná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali. Yá náimaca naliwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèèrìculé asìaliquéi báawéerica, cáanàiríca ibáyawaná, yái Zaqueoca. ⁸ Néesecáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuésemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemìacáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapínaca yéema catúulécaneeyéi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchìwa iyúwa, nuèpùadapíná naliwani báinúaca yàawirícatái yáwanái íicha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. ⁹ Yá Jesús íimaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —íimaca yái Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanái irí:

—Yácáiná asìalica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràcáanítawa Dios íicha. ¹⁰ Núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca nucutácaténá níái cabáyawanéeyéica, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanái yéemìaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciónca Jesús iyacáinaté mawiénita Jerusalén iyacàlená irí inaté nayúunáidaca Jesús icuèyèipínaté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá íimaca nalí: “Péemìacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripínacatéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yásí yèepùanápínatéwa néese icùacaténá nía.

¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nalí:

‘Piacué pimànicaténá piasu wawàsiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nalí. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeseéyeyí máiní báawaca naicácani. Yá nabànùaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacaténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yái asialica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseéyeyíwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanániwa, níái yeedéeyéicaté íicha plata, yáaliacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbàanéerica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníiri iyú achúméerína iyú càide iyúwa nuwàwáaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái piasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁹ Néese náiwacali íimaca irí nacái: ‘Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca piasu platéi. Nuépùacaténí wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinícainá caluéri píiwitáise, peedáca yái càníricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacái áibanái ibànacale, càníricaté píibàna piríwa’, íimaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali íimaca irí: ‘Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná ìwali nùuwichàidacaténá píawa. Píalíacaalítéwa caluérisa nuíwítáise, píalíacaalíté nacáíwa nuedáaná nulíwa yái càníricaté nuíbaida nulíwa, nuedáaná nacái áibanái íicha nabànacale càníricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita pimàaca nùasu plata caja néré inísàacaténátéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?’ íimaca yái náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali íimaca áibanái irí iyéeyéica néeni: ‘Peedácué íicha yái plataca. Piacué iríni yái asialica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, íimaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: ‘Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yái asìali idéca idèniaca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali íimaca nalí: ‘Péemíacué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càníiyéica íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càníiyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, piacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía’, íimaca nalí yái nacuèrináca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús íimaca nalí, yá yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca ìyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé ìpidenéri Betfagé, áiba nacái ìpidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli ìpidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì íimaca nalí:

³⁰ —Piacuéwa irìculé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa ìinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca —íimaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa ícha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemlàwa nía:

—¿Cánácué piwasàa wapìra? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái iriàdaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalírìcubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ³⁶ Idècunitàacá Jesús yàacawa burro íinata Jerusalén iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa burrocaténá ìpìna íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápiná nacuèrinásàiri icàaluínináwa. ³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúli yàasu yàawa irìculé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níái nacái yèepuníiyéicawa yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casíimáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáináté Jesús imànica madécaná íiwitáise iyúwa yái càmlírica wenàiwica idé imànica.

³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànùérica walí icùacaténácué wía! ¡Píacué canánama iyéeyéica chènuniré, casíimáicué piwàwa! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníiséerica! —náimaca. ³⁹ Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníiyéicawa náapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pìalàa nía cachàiníiri iyú níái péewáidacalécawa, masànanápiná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali Dios inacáiricasa pía —náimaca. ⁴⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemlàcué cayába, masànacaalí níái nuéwáidacalécatá, yáta níái íbaca nacàlidaca nuináwaná ìwali Diosca núatá —ímaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese ícháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulécanácáiná iicáca yàcalé mìnánái, yácáiná Jesús yáalíacatéwa manuiri yùuwichàacáisi yàanàanápináté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “¡Máiní nuwàwa píalíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténácué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmitacué yàanàa piwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica.

⁴³ Yàanàapínácué pirí báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipínácué iwáiná pìyacàle itéesebàa macáita, ipíchanácué pimúsúacawa yàcalé ícha. Macáitacué náawapínácuéca píawa. Yá namànipíná ùwicái plípunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáalàidacué pìyacàle macái, nanúapíná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu. Nacàlilàpinácué picapèe. Càmita namàacapíná capìi yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlilàacuéca macáita yái pìyacàlecuécawa. Piicácáinácué càiride iyúwa canéeri iwèni pirí yái nuénáiwánaca siùca èeri Dios ibànùacatáita núa pìatalécué, nuwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. ⁴⁶ Yá íimaca nalí:

—Pidécuéca péemlàca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse; Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupínaca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica ícha pichíwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánái nacái, naináidacawa nàyaca càinápínacaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemlaca Jesús itàacái.

20

La autoridad de Jesús

¹ Aiba èerité Jesús ìyaca templo irìcu. Yá yéewáidaca ìyaca wenàiwicanái, icàlidaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi íiméerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànù pía pimusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùullia pía pimusúadánápiná nía? — náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùulliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínacaalí náicha ichùullia Juan ibautizáanápínaté wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùulliacani’, yásí isutáca yéemìawa wía, ‘¿Cánácué càmita peebáidani?’ càipíná íimaca walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté ichùullia meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì íiméeri iyú Juan itàanícaté Dios inùmalicuíse”, càì natàaníca nalíwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmitasa náalíawa cawinácaalí ichùulliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmita nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùullia núa numusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asìali ibànacaté uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyèipíná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva ìyacaná yéenápíná, yàasu èeripíná needácatáita ìyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva ìyacaná yéenápínáwa icuèyèi íicha. Quéwa níai icuèyèica bànacalé nacapèedáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicaca. Yá nachùullia yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva ìyacanáca. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàaníca irí báawéeri iyú, nacapèedáidacani. Yá nachùullia yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva ìyacanáca. ¹² Néese bànacalé íiwacali yèepùa ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níai icuèyèica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bànacalé yàaluná íicha.

¹³ “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca íináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànù nuèriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca íimíetacaná’, íimaca íináidacawa iríwa. ¹⁴ Quéwa níai icuèyèica uva ibànacalená naicácani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripíná iríwa uva ibànacalená yáaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa

yàasu bànacalé', náimaca nalíwáaca. ¹⁵ Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná ícha. Yá nanúacani", íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca: "¿Càinásicué plínáidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipiná nalí níái icuèyèicaté irípiná bànacalé? ¹⁶ Siùcade núcàlidacué piríni: Yàanàapiná nàatalé, yá inúapiná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca irípiná yàasu uva ibànacalená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemìacani, yá náimaca Jesús irí:

—¿Càmírita, canácatáita Dios imànipiná walí càì! —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía, néese iwàwacutácué plínáidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái irí nacuèrinápiná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

'Níái imàníyèica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníiri iwàwacutácué capíi irípiná yái íba náuquéericaté',

càì itànàacaté profetaca", íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá náalíacawa yái íba íimáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái nacuèrinápiná Dios ibànùèrica judíonái irí.

¹⁸ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Péemìacué áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyèicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yùuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càimíyèica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyèica wenàiwica templo irícu, nawàwaca náibàaca Jesús yáté èerica náucacaténáni presoíyèi ibànàlìculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càimíiri nadé náibàaca quéwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemièyèica Jesús itàacái casímáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùullaca áibanái asíanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanicaténá cáimiétaquéri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyèi íiwitáise iwàwéeyèica yéemìadaca Dios itàacái. Quéwa cachiwéeyèica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàanínápiná báawéri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápínáta meedá náibàacani nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemìawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripináta. Wáalíaca nacáiwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulláná nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyèica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá íimaca nalí:

²⁴ —Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwaná nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica — íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús íiméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemìaca manuísíwata Jesús íimáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmìtasa yéetéeyéimiwa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemìawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamàninápiná cà: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawéetúapináwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁹ Uwé, áibaalíte nàyaca siete namanúbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupináwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Inaté iméeréerimi yeedáca ibèeri íinumericawa. Néese yéetácawa uícha méenibeta. ³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níai sietéeyéicaté imanúbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Chái èeri irìcu, aslanái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaquéeyéipináca icáucàacawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, aslanái, inanái nacái, càmita nacásàapináwa. ³⁶ Càmita nacásàapináwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama, nàypinácainá càide iyúwa ángelnái ìyáaná. Níacáiná Dios yéenibepináca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácaisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yáasáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáucàanápínacawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáalíacaténáwa maléenéeri àicu ìwali yeeméericatéwa ìyaca quichái iyú, Dios ìyacáinaté néré, yáté Moisés yéemìaca tàacáisi íiméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níai wàawirináimica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ³⁸ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés ìyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níai Jesús yùuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemìawani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién desciende el Mesías?

⁴¹ Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa cayába Mesías ìwali, yái picuèrinápínácuéca Dios ibànueripínácuéca pirí, píacué judíoca. Píimacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David íimacaté nacái áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David

itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos irìcuíse. Càité David íimaca:

‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

⁴³ idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’, càité íimaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —íimaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái ìyéeyéica néeni néemìlaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Píicácué píchawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué piyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máiní nawàwa náawinacawa yàalubáisi íinata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiníiyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedùa nacái náicha nacapèemi, náasumi nacái níái catúulécanéeyéi inanáica manìríiyémica. Néese nasutáca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníiri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca nalí yái Jesúsca.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Jesús ìyacaté templo irìcu, yá iicáidaca wenàiwica irí iriàdéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténá Dios iríni. Yá iicáca càasuíyéi naliadaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máiní catúulécanéechúa, inìrimi yéetéechúamicatéwa íicha. Yá ulladaca ùasu ofrendawa ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiíiyéica máiní cawènica. ³ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemìlacué cayába, úái catúulécanéechúa manìríichúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios iiquéri càiride iyúwa manuiri iwèni náicha canánama, níái yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴ Macáita níái áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri íichawa; úata quéwa éwita catúulécanácáaníta úa, càicáaníta ùaca macáita yái udènièrimica uwèniánápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái natàaníca nàacawa templo ìwali cayábéeri iicácanáwani, yàasu cawèníiyéi íba ìwali nacái, áiba cawèníiri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús íimaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piiquéerica yái temploca. Yásí canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Namáalàidapiná macáita —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemìlawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapínáwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàacatáipínácawa? —námaca.

⁸ Néese Jesús ímaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná námaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipíná námaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái námapiiná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipíná námaca. Quéwa picácué peebáida naliwani. ⁹ Nacàlidapínácué pirí ùwicái iináwaná ìwali, námapiiná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái ípunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéeacháwa, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús ímaca nalí àniwa: “Aiba cáli néeséeyéi napéliapíná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa. Aibanái gobierno namànipíná ùwicái áibanái go-bierno ípunitawa. ¹¹ Yá cáli icusúapínáwa cachàiníri iyú madécaná yàcalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeséeyéi. Capiraléri cáli írìcuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripíná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipínáca èeri mìnanaí írì mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínácawa.

¹² “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapínácué píawa, namànipínácué pirí báawéri peebáidacáinácué nutàacái. Nawatàidapínácué píawa judionái yéewáidacàalu néréwa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali. Yá náucapínácué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái írìwa, náiwacanánái írì nacáwa peebáidacáinácué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapínácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchawáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinácaalípínácué picàlidáaná nalí piináwanáwa. ¹⁵ Néenialícáiná numàacapínácué pitàanica máiní cáalíacáiri iyú, yéewanápiná càmítacué piùwidenái nadé namawèniadacuéca plasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, plawiría yéenánái nacái, placawéeyéiná nacái, nacháawàapínácué piináwaná ìwali nacuèrinánái írìwa. Nanúapínácué abénaméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnanaí báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁸ Quéwa càmítacué yúucapínáwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúméerína pináta, càmita yúucapínáwa nuícha. ¹⁹ ¡Peebáidacué mamáalàacata tàì íméeri iyú, píideniácué piùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú, yéewacaténácué peedáca píriwa picáucawa càmíiri imáalàawa!

²⁰ “Piicácaalípínácué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píalíacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápíná yái Jerusalénca. ²¹ Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháì Judea yàasu cáli ínata naplacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená írìcu iwàwacutápiná naplacawa yàcalé írìcuíse. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén iyacàlená írìculé. ²² Néenialícáiná Dios yàasu manuiri yùuwichàacáisi yàanàapíná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmaliuise. ²³ ¡Néenialípíná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idéericuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quírasli ìiraca ìinisil, càmíicáiná náalimá naplacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapínácawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeséeyéica, yácaína Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàapíná nàwali. ²⁴ Abénaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái

íibàapíná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca ínatalépiná. Néese càmiyeyí judío namáalàidapíná Jerusalén iyacàlená, yá nacùapínácani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripíná nalí nacùanápínáni, ipíchawáise yèepùadacani judíonái irí àniwa, yái Jerusalénca”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús íimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capìraléeri cáli irìcuwa, manuínaméeyeyí wawàsi nacalùadéeripíná naicáca, èeri ituírìcu, quéeri nacáíwa, dùlupùta nacáíwa náalíacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínáca. Chái èeri irìcu nacái, èeri mìnánái máníní cáaluca nánáidapínáwa, càmita náalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica, manuírì únicáiná imànìpiná isànwaca cachàini, manuínaméeyeyí màladàca nacái ipìapínáca cachàinírì iyú. ²⁶ Néenialípiná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná nánáidapínáca idècunitàacá nacùaca yàanàaca yái manuírì yùuwichàacáisi yàanèeripínácawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiníyeyí wawàsi iyéeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa. ²⁷ Néese macái èeri mìnánái íicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàinírì nuíwítáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluírì irìcuwa nucùacaténá macáita. ²⁸ Idàbacaalípiná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásì pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwítáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca pía”, íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwítáaná nacái iyéeyéica chái Israel yàasu cáli íinata. ³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca íbáináwa, yásì píalíacuécawa mawiénica camuí. ³¹ Càita nacáicué piicácaalípiná ichàbacawa yái nucàlidéericuécawa píri ìwali, yásì píalíacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemlacué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécawa píri ìwali, macáita ichàbáanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéica néenialíwa. ³³ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwa nucàlidáanacué píriní.

³⁴ “Piicácué píchawa cayába ipíchaná piwènúadacuéca nuícha píiwítáisewa pimànínapínácué píbáyawanáwa, picàmáanápíná nacái, píináidáanápíná nacáíwa mamáalàacata èeri irìcuírì wawàsi ìwali. Picácué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yácáiná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa trampa íibàaná cuwèesi isicúasíwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwítáisewa. Pisutácué Dios íicha mamáalàacata cachàinícaténácué píiwítáise píidenàanápínácué macáita yái ichàbáanápínácawa, yéewacaténácué píànàaca píbàlùacawa nuípunita, núa asìali Dios néeséerica”, íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo irìcu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré íipidenácatalé Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irìculé mapisáisiwata néemiácaténá Jesús itàacái.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Mawiénicaté judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua nayáacaalíté pan càmiírì idènià levadura. ² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápíná nanúaca Jesús, íbàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenacaté nía. ⁴ Néese Judas yàacawa itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníiyéica. Yá Judas itàanica náapicha Jesús ìwali yéewanápiná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁵ Yá casíimáica nawàwa, náimaca irí nàanápinaté irí plata itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁶ Cayábaca Judas yéemíaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máini manùba wenàiwica iyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwana yàanàaca judíonái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéeri Pascua, nayáacatáita pan càmliri idènià levadura. Yaté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judíonái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. ⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Piacué pichùnà walípiná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Yá nasutáca néemiawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca. ¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé, yá pìanàapínacuéca asìali iwàacutéeri úni catùalìcu. Piacuéwa asìali yáamíise aléera iwàlùacataléca. ¹¹ Pímacué capíi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemiawa pía, alénacaalí capíi imàdáaná iya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, pímacué irí. ¹² Néese yáasáidapínacué piríwani, manuiri capíi imàdáaná iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walí wayáapíná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néesecáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha. ¹⁵ Néese, Jesús íimaca nalí:

—¡Máadainí nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétácawa! ¹⁶ Càmicáiná nuyáapíná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua íimáaná, yásí nuyáapíná àniwani píapichacué, Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi irìculéwa, idènièchúa irìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá íimaca nalí:

—Peedácuéni, pìracuéni, piwacùacué pìwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuìrapíná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese íimaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetèripínacuéca píchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalísewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténacué nuétáanacuéwa píchawalíná —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néesecáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripínacawa nuíchawa cruz ìwali pirípinácuéwa, ipíchanacué Dios yùuwichàidacuéca pía píbáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisíricani yái wàlisài wawàsi

Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuíranácáiná imusúapínácawa nuíchawa nalípináwa. ²¹ Quéwa, siùcata yái asìalica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéericáwacawa iyáaca iyáacaléwa núapicha. ²² Núacáiná, núa asìali Dios néeseérica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. ¡Quéwa máiní yùuwichàapínácawa yái asìalica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa! —íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemíawa níawáaca chánácaalísica néená yái càì itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, càmicáinatécáwa náalíawa càinácaalí Judas imànínapínaté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níái yéewáidacaléca natàaníca nalíwáaca ùuléri wawàsi iyú chánácaalí néená wenàiwicanái iiquéeripínaté càiride iyúwa máiníri cachàini áibanái íicha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Chái èri irìcu, càmiyéi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeseéyéiwa cachàiníri iyú, nachùulla nacái nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinásàirica, imànírica walí cayábéeri’, càì nachùullíaca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicàcani càiride iyúwa cachàinírica náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máiníri càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íibaidáanápíná áibanái irí canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùullíaca áibanái wenàiwica, iwàwacutá íibaidacuéca pírí canánama càide iyúwacué pìasu wenàiwica imàníiná. ²⁷ Chái èri irìcu níara máiníyéica cachàini áibanái íicha náawinacawa mesa iwéré náyáacaténá náyáacaléwa, néese áibanái càmiyéi cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí náyáapínáwa. Quéwa càmitacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èri mìnánái icuèrinánái imàníiná. Nudéca núsáidacuéca pírí càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmiíri cachàini, iyúwa wenàiwica íibaidéerica áibanái irí canánama.

²⁸ “Pidécuéca pìyaca núapicha mamáalàacata, pìideníacuéca nacái núapicha nùuwichàacái. ²⁹ Iná numàacapínácué picùaca núapicha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanaté nucùanápíná wenàiwicanái. ³⁰ Yá piyáapínácuéca piyáacaléwa núapicha Dios iyacàle irìcu nucùacatalépináca macáita. Néenialípiná píawinacuécawa pìasu yàalubáisi íinatawa picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, péemíaca cayábani. Satanás idéca isutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa píaca cachàiníri iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pírí Dios íicha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanáami piwènúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íiméeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, abédanama nuíwitáise píapicha nùanápíná presoíyéi ibànalículé píapicha, éwita iwàwacutácaalí nuétáca nací píapichawa —íimaca yái Simón Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca Pedro irí:

—Pedro, péemíaca cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipíná pichíwawa máisiba yàawiríaca, píimapíná càmitasa píalí nùwali ipíchaná nanúaca píaca núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemà nía:

—Bàaluité nubànùacué pía picàlidacaténá nalí nutàacái, yáté càmitacué nubatàa pitéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáiripiná nacái. Néeni, ¿iwàwacutéerisícuéwa pirí quirítani néenialité? —Íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemìacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéri ìwalísewa, iwèniacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pirí yái comparaciónca píalíacaténácuéwa càulenápináca píicha yái ichàbàanápínacawa mesúnamáita iwàwacutáciná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmàlicuise. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmàlicuise, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ìyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàaníca —íimaca yái Jesúsca, càmicáináté náalíá néemìaca cainácaalíté íimàaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén ìyacàlená irícuise. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná néenialité, yàacawa táiyápi dúli néré, ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càmlínápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asìali yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios íicha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicácani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máiní Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios íicha manuísíwata. Yá isìabèdeca imusúacawa íicha iyúwa irái idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idécanaami Jesús isutáca Dios íicha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita máinícáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá piyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios íicha, càmlínápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsùacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná natàidáanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yáasáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsùanáca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca ìyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná càinácaalí Judas imàníinápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipélicatátá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asìali yùuwi yéewápuwáiséechúa.

⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélicia —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi ìwali yái asìalica, yá ichùnìacani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemìawa sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuèyéica templo, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténáni. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapiná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo irícu, quéwa càmitatécué píibàa núa, ibatàa pidunùanápínacué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùulìacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuìseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái napucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalícu. Níái úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yáawinaca nacáíwa yàanabàca náapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa ìyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí. ⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita núalía ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmírita, asìali, cànírica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníiri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái asìalica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —íimaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asìali, càmita núalíawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàanica nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipiná pichìwawa máisibàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí.

⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháanáca cachàiníiri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níái úwica icuèyéica Jesús, naicáanáca iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús. ⁶⁴ Nabàlìaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Piwicùlida, picàlida walíni, ¿cawinásica níara inúadáidéeyéica pía? —náimaca, naicáanáca iquíniná. ⁶⁵ Yá natàanáca ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáanáca Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, judío ìiwacanánái, sacerdote ìiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo ìricu. Yá nasutáca néemlawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinacaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pirí núacatáni, néese càmitacué peebáida nulítáni.

⁶⁸ Nusutácaalícué nuémìlawa píatá, càmitacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asiali Dios néeséerica, núawinapináwa yéewápuwáise yái Dios cachàiníríca náicha canánama, nucùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemlawni:

—Néeni, ¿Dios ìirisica pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácata iwàwacutáaná wéemlaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¿Wadéca wéemlaca itàacái báawèeri, icàlidaca ìwaliwa Dios ìiricasani! —náimaca nalíwáaca.

23

Jesús ante Pilato

¹ Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asàlica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi ìiwitáise namànínapíná ùwicái gobièrno ípunita. Íimaca càmitasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íiméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinácasa —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote ìiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná, yái asàlica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàinírí iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica ìiwitáise náináidáanápíná namànica ùwicái gobièrno ípunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siùcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená ìricu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemlaca nalíni, íná isutáca yéemlawa nía asáísí Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalíacawa Galilea néeséericaní, yá Pilato ichùuliaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icùacáinaté Galilea yàasu cáli. Néenialíté Herodes iyaca Jerusalén iyacàlená ìricu iicácaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Íná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicácaíná Jesús, yá casímáica Herodes iwàwa, madécaná èericáinaté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemlacáinaté Jesús iináwaná ìwali, ínaté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi ìiwitáise iyúwa, cànírica wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemlawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús cànírita itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote ìiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo ìricu iyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàinírí iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica

namànica Jesús irí báawéeri nabáiniadacaténáni, natàanica nacái ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíse, cawèníri nacái càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinàsàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícáténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùuliaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwideca namàniyécacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote ìiwacanánái, judío ìiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapicha néeni. ¹⁴ Yá Pilato ìimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asìalica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná ìwali pímacáinacué yéewáidacasa wenàiwica namàniínápiná ùwicái gobierno ípunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémíawani piacuésemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná ìwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànùacani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínátáni. ¹⁶ Iná siúcata nuchùuliaca nacapèedáidáanápínáni. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ímaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwasàaca nalí abéeri presoíri yèepunícáténáwa casíimáicaténá judiónái. Ináté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa. ¹⁸ Quéwa, macáita néemíanicawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuéní! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáináté presoíri ípidenéerité Barrabás imàníiricaté ùwicái yàcalé irìcu gobierno ípunita, íná náibàacaténí, inúacáináté nacái wenàiwica. ²⁰ Néese Pilato itàanica judiónái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa.

²¹ Néemíanicawa quéwanáta máiní cachàiníiri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàanica náapicha máisiba yàawiríanápiná itàanica náapicha. Ìimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanacué pirí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápíná nanúacatáni. Siúcata nuchùuliaca nacapèedáidacani. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ímaca yái Pilatoca.

²³ Néemíanicawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato ícha ichùulíanápíná úwinái inúanápíná Jesús. Máinícáiná néemíanicawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁴ Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápíná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁵ Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato ícha, iyéericaté presoíyéi ibànalìcu imànicáináté ùwicái yàcalé irìcu, inúacáináté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepùadaca nalí Jesús namànicaténá irí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asìali Cirene iyacàlená néeséerica, ípidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùuliaca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáináté báawanamani.

²⁷ Madécaná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháanica manuísíwata Jesús ìwali, máinícáiná achúmaca nawàwa.

²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá ìimaca nalí:

—Piacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnánái. Picácué pícháaní nùwali. Néese pícháanícué pìwaliwata, péenibe ìwali nacáíwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa

báawanama. Yá pímapinácué piriwáaca: ‘Casíimáica cawinácaalí inanái càmíiyéica yáalimá quéenibeca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmíiyéicaté idéerícuca. Casíimáica nacái cawinácaalí càmíiyéicaté yàaca quìraslì ìira ìinisi’, càipiná pímacuéca piriwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípínaca néenibemi ìwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenácué náimapiná manuínaméeyéi dúli irí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipiná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli irí: ‘¡Pibàllacué wía!’ càipiná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siùca èeri càmíicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapínacué píawa namànicaalípíná ùwicái píipunitacué! —íimaca yái Jesúsca.

³² Níai úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenacataléca La Calavera, íimáanaca “Íiwitási yáapimi ìyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz ìwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi iriculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulícuíse Jesús irí. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios irí:

—Núaniri, pímaca piwàwawa nabáyawaná íicha càmíicáiná náalíawa cawínacaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécaná wenàiwica nabàlù naicáidaca Jesús irí. Níata nacái judío íiwacanánái íicáaníca Jesús íquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi íicha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, néese ¿cáná càmíita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? —náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús íquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái íquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita irí, namichàidaca mawèníri uva ituní càméeri ìiracaná mawiénita inùma irí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanícaténá Jesús íquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa ìirapíná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús irí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús irí, naicáaníca íquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Máisiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanaca: “Yái ibàluèricawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanaca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz ìwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz irí, itàaníca báawéeri iyú Jesús irí. Íimaca Jesús irí:

—Báisícaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníiri iyú. Íimaca:

—¿Cáná càmíita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asíalica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùullacawa wamànicáinaté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asíaliquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá píapicha pidàbacaalípíná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla cayába, siùca èeri pìyapináca núapicha paraíso irìcuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíte èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irìcu. Másiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuiri yáawàanáca templo irìcuirica icanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwica ituí ícha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama yái manuiri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníiri iyú Dios irí:

—¡Núaniri, nubànua nucáucawa pirí aléera picáapi irìculé! —íimaca yái Jesúsca. Idécanáami càì íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalináca romanosàiri iicácáináté càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asìalimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica ìyèeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máini achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níai yáaliyéica Jesús ìwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca irí déecuìseta naicácaténá càinácaalí ichàbáanápínatéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asìali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, ìpidenéeri José, Arimatea ìyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéerica Judea yàasu cáli íinata. Yái José abéeri néenáca, níai judío íiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Inaté càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato ícha wawàsi yàanápíná irí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José iríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz ìwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculìi irìculé. Yái càliculìi áibanái naicacaténí dúli ibàlìirìcu yéewanápíná càliculìicani, iyúwa capìi imàdáaná. Yái càliculìi wàlisàicataàacáwa, canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yaté èerica viernesca nachùnìacatáipíná yàacàsi sábadò piná, ipíchawáise sábadò judiónái iyamáidacatáicawa. Catácalìcubàa yàacawa, yá idàba sábadò nayamáidacatáipínáwa. Inaté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculìi irìculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculìi, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càliculìi irìculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnìaca pumèníiri isàni, pomada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judiónái imàníiná yéetéerimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò irìcu càide iyúwaté Dios ichùulìaná judiónái.

24

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté, domingo irìcu, níai inanáica nàacatéwa càliculìi nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumèníiri isàni nachùnìericaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càliculìi néré, yá naicáca íba ibàlùericawa méetàucuta càliculìi inùma ícha, nabàlìanáca càliculìi inùma. ³ Yá nawàlùacawa néré, yá canáta naiquéeri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita

náalíawa càinácaalí íimáaná. Yáta naicáca pucháiba aslanái mèlumèluíyí ibàle ibàluèyéicawa mawiénita nali. ⁵ Máiní cáaluca níái inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níái aslanáica náimaca nali:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetáními yèewiré? ⁶ Canáca chání. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pirí idècunitàacá iyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷ Iimacatécué pirí iwàwacutáanápínaté presoca namànicani namàacacaténaté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtàacani cruz ìwali yéetátacaténátéwa, yái aslali Dios néeséerica. Iimacatécué pirí nacái icáucàanápínatéwa máisiba èeri irícu —náimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericaté nali. ⁹ Néese nèepùacawa càliculí íicha. Nacàlidaca nalíni níái oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níái inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, ípidenéchúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹ Quéwa, apóstolnái càmíta neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéri iwèni tàacáisica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipìacawa càliculí néré. Néese yáawiaca iicáidaca càliculí imàdàaná irículé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanaté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicúisewa càinácaalísica ichàbàanátéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yaté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁴ Natàaní nàacawa nalíwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵ Idècunitàacá natàaníca nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nali àyapulicubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánítani, càicáaníta càmíta náalía Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiná ìwalicué pitàaní pìacawa àyapulicubàa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàlùacawa, achúmaca nawàwa. Abéri néená ípidenéri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa ìwali yái namàníricaté Jerusalén iyacàlená irícu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía càmírita yáalíawa nèewíse macáita iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹ Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càináté iyaca néeni? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca walíwáaca Jesús iináwaná ìwali yái Nazaret iyacàlená néeséerica, abéri profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca macái wenàiwica irí, imànírica nacái nali yái càmírica wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacái sacerdote íiwacanánái ìwali, judío íiwacanánái ìwali nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watuíyàcaté Jesús iwasàanápínaté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenái íichawa. Siùca èeri idéca idènlaca máisiba èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanái iyéeyéica wèewi siùca èeri nacalùadaca wía bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá càliculí néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iinámica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái yéenáiwánási nacáiri irículé. Angelnái náimaca inanái irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái aslanái wáapichéeyéi nàacawa càliculí néré, yá nàanàaca néeni càide iyúwa inanái icàlidáanaté walíni, càmíritàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Càmíyícué yáalíawa pía, máinícué càulenáca píichani, peebáidáanápínacué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse! ²⁶ Nacàlidacatécué piríni machacàníiri iyú iwàwacutáanápínaté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíniná, yái judío icuèrinápínaca —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús ìwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalícuíse. Yéewáidaca nía náalíacaténá néemíaca cànínacaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías ìwali, yái judío icuèrinápínaca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha nacapèe irìculé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinícáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlùacawa nacapèe irìculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca. ³¹ Yáta náalíaca naicácani, yá náalíacawa Jesúsca. Yáta ichalíacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsca. Yácata Jesús yái càì icàlidéerica walíni cànínacaalí íimáaná Dios itàacái àyapulìcubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa ìyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmíta nayamáawa nacapèe irìcuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanèeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús ìyacàlená néeséeyéica nacàlidaca nalí cànínacaalíté ichàbáanáwa àyapulìcubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náalíacatéwa Jesúsca isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca ìyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca.

³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmíta peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yái núcáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacái núa, ínácué yéewa píalímá píalíacawa cáuca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idècanáami icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáiwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúsca máinícáiná nayanídacawa casíimáicáiná nía. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidènlasicué yàacàsi? —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubái imìdecaná yééná, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, núcàlidacatécué pirí macáitani cànínacaalíté nuchàbáanápínatéwa. Iwàwacutaté numànica càitade iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná ìwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùullanaté itànàaca. Profetanái nacái, áibanái nacái

itànèeyéicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuináwaná ìwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náaliacawa cayába càinácaalí ímáaná yái Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá ímaca nalí àniwa;

—Natànàacaté tàacáisi íméérica iwàwacutáanápínaté nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápínaca. Quéwa, náimacaté numichàanápínatéwa yéetácáisi ícha máisiba èeri irìcu. Bàaluité profetanái itànàacaté nacái tàacáisi íméérica iwàwacutáanápínacué picàlidaca nuináwaná ìwali canánama èeri mìnánái irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutacué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irìcu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéérica namànírica yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numànírica. ⁴⁹ Aibaalípiná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irìculé càide iyúwa Núaniri Dios ímáanátécué pirí, pimànicaténacué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén ìyacàlená irìcu. Picacué pimusúawa ícha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwalìculécué, yèeripínacué pichàini chènuníiséérica —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén ìyacàlená ícha. Yá nàanàaca Betania ìyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios ícha imàníinápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios ícha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíniná, néese nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irìcu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Jesucristo ìyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáaliacawa Dios ìwali. Ìyacaté abédanaméeri íiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siùca nacáide. ² Yái Jesucristoca, yáté ìyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³ Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi ìyéerica càmíirité Jesucristo idàba, canásíwa. Yácata imàníricaté macáita. ⁴ Yái Jesucristoca, yácata yèerica nacáuca, macáita yái ìyéerica. Yái Jesucristo yèerica macái wawàsi icáuca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú báisíiri tàacáisi ìwali càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca amaláwaca. ⁵ Yái Jesucristoca imàacaca wáaliacawa ìyaca càide iyúwa camalási icànéeri catéeri irìculé. Yàanàcaté aléi èeri irìculé amalácaténá imànica wenàiwicanái íiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri íiwitáise Satanás ichùulianá nía. Satanás càmítaté idé imawèniadaca íichawa Jesucristo.

⁶ Néeseté idècunitàacá Jesucristo ìyaca cháí èeri irìcu, néenialíté ìyaca asìali Dios ibànùericaté íipidenéeri Juan el Bautista. ⁷ Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalìcuise, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái irí Jesucristo yàanàcaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái íiwitáise náaliacaténáwa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. Dios ibànùacaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idécanáamité néemìaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. ⁸ Yái Juanca càmítaté amalá imànica wenàiwica íiwitáise. Quéwa Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali, yái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁹ Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica íiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri irìculé.

¹⁰ Yái báisíiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo yèepunícatéwa cháí èeri irìcu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri irìcuírica, càicáaníta èeri mìnanaí càmítaté náalíawa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹ Jesucristo yàanàcaté aléi èeri irìculé idàbéericaté irípináwa, néese níai wenàiwica Jesucristo imàníiyéicaté càmítaté natàida cayábani.

¹² Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yá Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³ Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imàníná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmíiri imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Dios yeedácaíta nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴ Yái báisíiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo, yàanàcaté aléi èeri irìculé, yá yèepunícatéwa iyúwa asìali. Yá yèepunícatéwa wáapicha achúma èerínata, idènièri abéerita cayábéeri íiwitáisewa, icàlidéeri nacái abéerita yái báisíiri tàacáisica. Wadéca waicáca máiníiri cachàinica íiwitáise, icànéeri icamaláná chènuníséeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios ìirica, yái Jesucristoca. ¹⁵ Juan el Bautista icàlidacaté cachàiníiri iyúni Jesucristo iináwaná ìwali. Juan íimaca: “Yácata nucàlidéericatécué pirí ìwali núumacaalíté áiba máiníiri cachàinica

nuícha yàanàanápínaté núamirìcubàa. Cachàinírica nuíchani, ìyacáinaté bàaluitésíwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, ímaca yái Juanca.

¹⁶ Máiní cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yá imànica walí madécaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁷ Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténaté càide iyúwa Dios ichùulìaná nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisíiri iyú. ¹⁸ Canácataacá áiba Jesucristo íicha iiquéri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios Iiri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáalíaca Wáaniri Dios ìwaliwa, càinácaalí Dios íiwitáise ìyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹ Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese judío íiwacanánái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái íibaidéeyéica templo irícu. Nabànùaca nía nasutácaténá néemlawa Juan cawinácaalíni. ²⁰ Yá Juan icàlidaca nalí iináwanáwa machacànita báisíiri iyú. Ímaca nalí:

—Càmita Mesías núaquéi, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripiná walí, wía israelitaca —ímaca yái Juanca. ²¹ Néese nasutáca néemlawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná pía? ¿Profeta Elíassica pía yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan ímaca nalí:

—Càmita núa yái —ímaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànuèripináca walí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí? —náimaca. Néese Juan ímaca:

—Càmíiri —ímaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná pía? Iwàwacutá wáalíacawa machacàníiri iyú wacàlidacaténá nalíni, níai ibànuèyéica wía. ¿Càiná píimaca pìwaliwa? —náimaca irí. ²³ Néese Juan ímaca nalí:

—Núaca yái asìali icàlidéerica nalí cachàiníiri iyúni, manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmalicúise. Yá núumaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìlacaalí machacàníiri àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìlaca píiwitáiseewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni’, càì núumaca nalí —ímaca yái Juanca. ²⁴ Níai wenàiwica yèeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemlawa Juan:

—Néeni, càmicaalí Mesías pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripináca walí, wía israelitaca, càmicaalí nacái profeta Elías pía, yàanèerica àniwa, càmicaalí nacái profeta pía Dios ibànuèripinácaté walí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan ímaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa ìyaca pèewi áiba càimíricuéca píalía ìwali. ²⁷ Yàanàaca núamirìcubàawa. Máiní cachàiníiri íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani —ímaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera ípidenácataléca Betania, ìyéerica abémàalé Jordán inanába íicha, Juan ibautizácatelé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús ìwali: “¡Piicácué Dios yàasu Cordero, yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisàì iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa. Yácata yùuwichèeripinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse! ³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pírí iináwaná ìwali núumacaalítécué pírí: ‘Aiba yàanàapinácawa núamirìcubàawa, yácata cachàiníiri nuícha, ìyacáináté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri’, càité núumacué pírí. ³¹ Núa nacái càmítaté núalía càirínácaalíni, yái Dios ibànuèeripinácaté walí, quéwa nudéca nùanàaca nubautizácaténá wenàiwica úni yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi náalía naicácani”, íimaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista íimaca àniwa: “Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricùacawa chènuníse càiride iyúwa unùcu iicacánáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa ìwali. ³³ Néese càmítàacáwa núalíawa mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèrica núa nubautizáanápíná wenàiwica úni yáaculé íimaca nulí: ‘Piicápiná Espíritu Santo iricùacawa iyamáacawa abéeri asìali ìwali, yásí píalíacawa yácata yái ibànuèeripináca Espíritu Santo wenàiwicanái irí, yái Espíritu yàacawéeridéeripináca níawa, ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, càì íimaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios íimáanaté nulí ìwali, íná nucàlidacué píríni, Dios íiricani”, íimaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista ìyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa. ³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunícawa néenibàa, yá Juan íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Piicácué Dios yàasu Cordero yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisàì iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa! —íimaca yái Juanca.

³⁷ Néese níái pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemìaca Juan íimáaná nali, yá nàacawa Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nali, nàacawa yáamísewa, yá íimaca nali:

—¿Càinásicué piwàwa? —íimaca nali. Néese náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca irí. ³⁹ Néese Jesús íimaca nali:

—Wàacué waicáca —íimaca nali. Iná nàacawa yáapicha, yá naicáca alénácaalí ìya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená íipidená Andrés, níái pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista íimáaná néese nàacawa Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméeréerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéta icutáca ibèeriwa Simón. Yá Andrés íimaca Simón irí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápiná Dios ibànuèerica walí, wía israelitaca —íimaca yái Andrésca.

⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yá Jesús iicáidaca Simón irí, yá íimaca irí:

—Píacata Simón, Juan ìiri. Quéwa siùcade numàaca píipidená Cefas (íimáanáca Pedro griego itàacái iyú) —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá íimaca Felipe irí:

—Aquialé, píawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yái Felipe Betsaida ìyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái ìyacataléca. ⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe íimaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái asìali profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali. Yácata Jesús, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica náiméerica ìwali José ìirimica — íimaca. ⁴⁶ Néese Natanael íimaca:

—Canáca cayábéeri wenàiwica Nazaret ìyacàlená irìcu —íimaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe íimaca irí:

—Aquialé, pìaca piicácani —íimaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús íimaca Natanael ìwali:

—Aca néese israelitasiwa, iyéerica machacànliri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichìwáida áibanái —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael íimaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidéená pialía nùwali? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía pìyacaalíte higuera yéetaná yáamibàa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael íimaca irí:

—Nuíwacali, ¡Dios ìirica pía! ¡Píacata yái icuèripináca wía, wía Israel itaquénáinámica! —íimaca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái núumacáinácáita pírì nuicácaté pía higuera yéetaná yáamibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawàsi cachàiníwanái —íimaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús íimaca nacái:

—Péemìacué cayába, áibaalípiná piicápiná capìraléeri cáli yàacùacawa, yásí Dios yàasu ángelnái namichàacawa nuícha, nalicùacawa àniwa nùwali, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Néesetécáwa máisibáaná èeri irìcu, abéeri asìali icásàacawa áiba yàcalé irìcu ìipidenácatelé Caná, Galilea yàasu cáli ínata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa ìyaca fiesta néré. ² Néese Jesús ìyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿cánásica càì píimaca nulí? Càmitàacá nuénáiwana yàanàa —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níái iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùulànacué pía —úumaca. ⁶ Nàyacaté néré seis namanùbaca catùa manuínaméeyéi íba icatùalená, nàucùacaténá naliculé úni, càide iyúwa judío ííwítáise iyáaná, iwàwacutácáiná judíonái imànica culto nacáiri náibacaténá nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa masacàacaténá Dios iicáca nía. Abénaméeyéi catùa manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá nacái napuníacawa. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí níái íibaidéeyéica néré:

—Pipuníadacué níái catùa úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá napuníadaca nía macáita, àta catùa inùma nérénama. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catùa irìcuíse, yá pitécuéni fiesta íiwacali irí, yáalimáidacaténáni —íimaca yái Jesúsca. Yá namànica iyúwata Jesús íimáaná.

⁹ Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca úni iwènuéricatéwa uva ituní iyú, quéwa càmita yáalíawa síisáanácaalíte needá yái uva ituníca. Níawamita íibaidéeyéica néré náalíacawa ìwali napuníadacáinaté catùa yáawami úni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa yái asìali wàlisàiri cáinuca imàníiricaté matrimonio.

¹⁰ Yá fiesta íiwacali íimaca irí:

—Aibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapíná quéechacáwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécanáami nàiraca madécaná, yá yàaca nàirapíná áiba báawatéerita. Quéwa pidéca pidènlaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —íimaca.

¹¹ Yái cayábéeri wawàsi Jesús imànírica nalí Caná ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idàbáanéeri cayábéeri imànírica càmlírica wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca nalí íiwitáise chènuníséeriwa. Ináté wía yéewáidacaléca weebáidaca itàacái cachàiníwanái.

¹² Néeseacáwa Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré. Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéénánái nacái, wía nacái yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni máisiba èeritasica.

Jesús purifica el templo

¹³ Néenialité mawiénica judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua wawàwalicaténá cainácalité iyú Dios iwasàaca wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Wàacawa Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁴ Néese Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé, yá iicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca pìrái wenàiwica irí iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná ìwalísewa, ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéyéica plata wenàiwica íicha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa nacambiacaténá náicha plata. ¹⁵ Néese Jesús iwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icalùadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, nàasu pìrái yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli íinatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái iwéndéeyéica unùcu:

—¡Pitécué yái yàasusi templo íicha! ¡Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalu! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté tàacáisi rey David itànèericaté Dios Iiri inùmalìcuíse cuyàluta Salmos irìcu. Iimacaté: “Máiní báawa nuicáca yái namàinínáca báawéeri wawàsi piasu templo irìcu, pía Nucueríná Dios; namànipíná nulí báawéeri máinícáiná cáinináca nuicáca picapèe”, íimacaté yái Dios Iirica. ¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàlùeyéicawa néeni náimaca Jesús irí:

—¡Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená íicha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelítaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càmlírica wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidènlaca Dios íiwitáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái temploca, càicáaníta numichàidapíná ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái temploca. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcu —náimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanícaté iyaca ìwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlidéericaté nalí, ináté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús ìwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús iyaca Jerusalén ìyacàlená néeni iicácaténá náapicha judíonái yàasu culto Pascua, yáté madécaná neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí, naicácáináté Jesús imànica yái

càmírica wenàiwica idé imànica. ²⁴ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita neebáida itàacái báisíri iyú yáaliacáiná macáita náiwitáise. ²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali níái wenàiwicaca, yácáiná Jesús yáaliacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Iyacaté fariseo ípidenéeri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiníri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanícáténá yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápicáwa ipíchaná yàacawéeyéiná fariseo náaliacawa ìwali ipáchaná Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, wáaliacawa pìwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápíná wía. Càì wáaliacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái cà mìrica wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pìmaníná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca. ³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú, néese càmita yéewa yáaliacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Càinásica béeri asìali yáalimá imusúacawa wàlisài iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yáatúa idèericuléwa imusúacáténá iicá èeri wàlisài iyú àniwa? — íimaca yái Nicodemoca. ⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawiría úni nacáiri yèewi. Néeseta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisài náiwitáise, nadènìacáténá nacáucawa chènuníséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápíná nía. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéricawa inanái íicha, idèniaca iináwa cháì èeri irìcuírìca, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaquéerica wàlisài íiwitáise, idèniaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi núuméerica pírì: ‘Iwàwacutá Dios imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú’, càì núumaca pírì. ⁸ Péemla comparación: Cáuli ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemíaca cáuli isàna quéwa càmita píalíawa síisáanácaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái píalía ìwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita píalimá píalíacawa càinácaalí iyú Espíritu Santo wàlisài imànica wenàiwica íiwitáise, nadènìacáténá nacáucawa chènuníséeri Espíritu Santo yèerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemíawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásica yéewaná càicani? —íimaca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinámi, ¿cáná càmita píalíawa ìwali yái núumáanáca? ¹¹ Péemla cayábani, watàaníca ìwali yái wáaliéerica ìwali, wacàlidacué nacái pírìni, yái waiquéerica, quéwa càmitacué peebáida watàacái. ¹² Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pírì ìwali yái Dios imànírìca cháì èeri irìcu, néese, ¿càinásicué píalimá peebáidaca nucàlidacaalícué pírì ìwali yái Dios imànírìca chènuniré?

¹³ “Canáca áiba nuícha cháì èeri irìcu iyéericaté chènuniré icàlidacáténá càinácaalí iyáaná néré, abéerita núa yái irìcuèricatéwa chènuníise, núa asìali Dios néeséerica, núa chènuníséerica. ¹⁴ Péemíacáwa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àpinái yaamíacáináte nía manacúali yùucubàa càináwàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáiwana bronce imànicaná. Néeseté Moisés imichàidaca àapi yéenáiwana àicu cáaléeri ìwali yéewanápinaté macáita wenàiwica naicáidaca irí, níái àapi

yaamiyéycaté. Naicáidacaalíté yéénáiwánási irí, yáté cáuca nía iculále ícha. Càita nacái iwàwacutá wenàiwicanái imichàidaca núa chènuniré cruz ìwali, núa asìali Dios néeséerica, yéewanápiná macái wenàiwica naicáidaca nulí. ¹⁵ Càita Dios imàacapiná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái càmita náucawa Dios ícha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha —ímaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ “Máini cáinináca Dios iicáca macái èeri mìnánái ínà càì imànica nalí: ibànùaca nalí Iiriwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái càmita náucawa Dios ícha càiripináta, néese nadèniaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha. ¹⁷ Càmicáinaté Dios ibànù Iiriwa aléi èeri irìculé yùuwichàidacaténá èeri mìnánái nabáyawaná ìwalíse. Néese Dios ibànùacaté Iiriwa iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹⁸ “Càmita Dios yùuwichàidapiná càiripináta cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. Quéwa Dios idéca ínàidacawa yùuwichàidáanápiná càiripináta cawinácaalí càmlíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái, yái Dios Iirica abéerita, càmicáiná neebáidani. ¹⁹ Dios idéca ínàidacawa yùuwichàidáanápiná nía, cawinácaalí càmlíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái. Péemla comparación: Yái Dios Iiri iyaca càide iyúwa camalási cháì èeri irìcu, imàaquéri waicáca cayába yácáiná Dios Iiri yáasáidaca wenàiwicanái irí cabáyawanáca nía. Quéwa níai èeri mìnánáca càmlíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái casíimáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náiwitáise, ínà càmita cayába naicá Dios Iiri yáasáidéerica cabáyawanáca nía. ²⁰ Péemla comparación: Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namànírica, càita nacái cawinácaalí càmlíyéica yeebáida Dios Iiri itàacái báawaca naicáca Dios Iiri manuísiwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná. ²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisíiri tàacáisi càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namànírica yéewacaténá áibanái náalíacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli ínatalé. Yá wàyaca néeni máisibáwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabau-tizáca wenàiwicanái, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. ²³ Juan el Bautista ibautizacaté yàacawa wenàiwica nacái Enón iyacàlená néré mawiénita Salim iyacàlená irí iyacáiná néeni manùba úni. Inaté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipíchawáiseté ro-manonái icuèyéycaté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànalículé.

²⁵ Néese abénaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwáaca ùuléri wawàsi iyú, ìwali càirínácaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautistasica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica.

²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, yáara asìali iyéericaté píapicha abéemàalé Jordán inanába ícha, yái picàlidéericaté walí ìwali, siùca macáita nàacawa yàatalé nabautizacaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécáténá nía —náimaca.

²⁷ Néese Juan ímaca nalí:

—Dios imàacaca walí íbaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, ínà yéewa wáalíacawa Dios idéca imàacaca cachàinírira nuíchani, yái Jesúsca. ²⁸ Bàaluité péemlacuéca nucàlidáanaté nalí machacàníiri iyúni càmlírita Mesías núa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùerica walí,

wíá israelitaca. Néese, núumacatécué piri núata yái wenàiwica Dios ibànuèrica Mesías ipíchalé. ²⁹ Péemíacué comparación: Asìali yeedácaalí yàacawéetúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casímáica iwàwa, itàaníca casímáiri iyú náapicha. Néese yái asìali yàacawéeriná ibàluèricawa néeni, máini casímáica yéemíaca yàacawéeriná itàacáíwa. Yá casímáica íináidacawa yàacawéeriná ìwaliwa mànacàu yàanàacáiná ùyacaténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casímáica nuínáidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunáicaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacaténá Jesús icàaluíniná cachàinicáiná nuícha càiripinátani —ímaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista íimaté nacái: “Yái Dios Iiri yàanèrica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica ìyáaná, nùyaca cháí èeri irícu càide iyúwa asìali ìyáaná meedá, nucàlida nacái ìwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núalíacawa ìwali cháí èeri irícu. Quéwa yái Dios Iiri yàanèrica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. ³² Icàlida nacái ìwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máisibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yái wenàiwicaca yáasáidaca yeebáidaca Dios itàaníca báisíiri iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànuèrica itàaníca Dios inùmalícuíse, Dioscáiná idéca yàaca irí Espíritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisaní Espíritu Santo Jesús íicha. ³⁵ Cáinináca Wáaniri Dios iicáca Iiriwa, idéca nacái Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, idèníaca icáucawa càmlíiri imáalàawa Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí càmlíirica iwàwa yeebáidaca Dios Iiri itàacái, canáca icáuca càmlíiri imáalàawa, néese yùuwichàapínacawa manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, íimaca yái Juanca.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹⁻² Néeseté fariseonái náalíacawa Jesús idèníaca yéewáidacalénáíwa manùbéeyéi Juan el Bautista íicha: Náalíacaté nacáíwa Jesús imàacaca wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista íicha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáalíacawa fariseonái íináidacawa caluéri iyú ìwali, íná Jesús yàacawa Judea yàasu cáli íicha. Yá yèepùacawa yàacawa Galilea yàasu cáli nérépiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli íinatalé. ⁵ Iná yàanàaca wáapicha, wíá yéewáidacaléca, Sicar ìyacàlená néré Samaria yàasu cáli íinata. Yái yàcaléca ìyaca mawiénita Jacob yàasu cáli irí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri iríwa íipidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri irícuíse úni íipidenéeri Jacob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri irí, yái nàisèerica irícuíse úni. Wàanàacaté néré batéwacaalíté machacànica èeri. ⁷⁻⁸ Néese wàacawa yàcalé irículé, wíá Jesús yéewáidacaléca, wawèníacaténá wayáapínáwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús íimaca ulí:

—Píà nuíra úni —ímaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judíonái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira náapichawáaca bacàa irícuíse úni. Iná úái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús irí:

—Píacata judíosàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca ulí:

—Càmita pialíawa ìwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica pirí. Càmita nacái pialíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica pícha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yásí pisutáca nuícha únitá, yá nùaca pirí cáuri únitá —ímaca yái Jesúsca.

¹¹ Néese úumaca irí:

—Néeni, canáca pirí úni yàalu peedácaténá úni, máini depuúwalécani yái única. ¿Sísáaná peedápiná cáuri úni? ¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripiná irìcuíse úni. Yeedácatáicaté ìrapináwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ipìranái nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníiri wàawirimi Jacob ícha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús ímaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única ìyéerica cháí, mamáalàacata nèepùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica irí càmita quirínama yèepùaca macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica irí, imichàapinácawa mamáalàacata iwàwalicu yàacaténá irí icáuca càmíiri imáalàawa —ímaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái inanáica úumaca Jesús irí:

—Uwé, pía nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuisàaca úni àniwa —úumaca. ¹⁶ Jesús ímaca ulí:

—Pia pimáidaca piacawéeriwa. Pité néeseni —ímaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús ímaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni canáca pinìri. ¹⁸ Pidéca pidènlaca cinco namanùbaca pinìrináíwa, yá pidéca piúcaca píchawa macáita nía. Asìali piyéerica yáapicha càmíirita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni —ímaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese uái inanáica idécanáami uémìacani, yá úumaca irí:

—Siùca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuíse. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíniná cháí manuìri dúli ínata, quéwa piacué judíoca, píimacuéca iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná Jerusalén ìyacàlená néenibàata —úumaca.

²¹ Néese Jesús ímaca ulí:

—Péemìà nulí cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piápiná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmítacué iwàwacutápiná pìanàaca aléi dúli ínatalé, càmítacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé. ²² Piacué samaritanoca càmítacué pialía Dios ìwali pièricuéca icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios ìwali yái wèerica icàaluíniná, yácáiná judíosàiricani yái iwasèeripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siùca èeri nacái, cawinácaalí báisíiyéica iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàapiná icàaluíniná báisíiri iyú manuísíwata macái nawàwalicuísewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa cà wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri irìcuírica iná càmita idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmita wáalimá waicáca watuí iyúwa cainácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàacáiná icàaluíniná nawàwalicuísewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisíiri iyú macái nawàwalicuísewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —ímaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese uái inanáica úumaca:

—Núalíacawa Mesías yàanàanápiná (ímáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripiná walí. Mesías yàanàacaalípiná, yásí icàlidaca walíwa macáita, wáalíacaténá wéemìaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús ímaca ulí:

—Núacata yái, itàanírira piápicha —ímaca yái Jesúsca.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús ímaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàaca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapicha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemìawani iná canáca wéená isutéeri yéemìawa Jesús cáná

yéewaná itàaní úapicha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca ùasu úni yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé iriculé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aquialécué, piicá abéeri asialiquéi icàlidéerica nulí macáita nudéená numànica. ¿Píináidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé iricuise, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnánái nàanàaca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudènià nuyáapínáwa áibata càmíiricuéca píalíawa ìwali —ímaca yái Jesúsca.

³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapíná? —wáimaca. ³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casíimáipínáca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái íibaidacalésica Dios ichùulièricaté numànica, càide iyúwacué casíimáiná pía pidécanáamicué piyáaca piyáacaléwa. ³⁵ Péemlàcué comparación: Picácué píima piríwáaca: ‘Iwàwacutéeri báinúaca quéeri àta needácataléta bànacalé iyacaná’, picácué píima. Núumacué pirí, piicácué macáita níái wenàiwicaca yàanèyeyéica wàatalépiná. Càica níade iyúwa bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca nía nulípiná nùasunáicaténá nía, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná. ³⁶ Cawinácaalí iwacáidéerica nulí wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casíimáicani iicácáiná wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái needápiná nalíwa nacáucawa càmíiri imáalàawa. Péemlàcué comparación: Bànacalé íiwacali ichùullaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápiná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí casíimáipínácani áiba íibaidéeri yáapicha yeedéeripíná iyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawinácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawiría wenàiwicanái irí, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casíimáica nawàwa abédanamata, níái pucháibaca íibaidéeyéica nulí. ³⁷ Báisíta iyaca càide iyúwa comparación íimáaná wataacái iyú: ‘Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé iyacaná quíiracaalíni’, íimaca yái comparaciónca. ³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadánápiná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé iyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparación íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái piácué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé mìnánái irí nuináwaná ìwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néese cué piwènúadapíná nulíwa náiwitáise, níái yàcalé mìnánáica. Yásí piwacáidacué nulí níawa nùasunáipíná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús iináwaná ìwali nalí níái iyéeyéica yàcalé iricu iyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: “Idéca icàlidaca nulí macáita nudéená numànica”, úumaca. Iná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápiná Dios ibànuèripínácaté nalí. ⁴⁰ Inaté níái samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca ícha wawàsi iyamáanápináwa náapicha. Jesús iyacaté náapicha pucháiba èeri. ⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemlàcáiná icàlidáaná nalíni. ⁴² Yá náimaca ulí úái inanáica:

—Siùca weebáidaca Jesús itàacái càmlírita abé pitàacái ìwaliise, néese wadéca wéemíaca itàacái. Yá wáaliacawa báisiiri iyú Jesús ìwali Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, yái iwasèeripináca èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néese té idécanáami Jesús ìyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íicha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeseéyèi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàaníríca Dios inùmalicuise, càmita nacái naicácani cáimiétaquéeri iyú. ⁴⁵ Jesús yàanàcaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái ìyèyèica néeni natàidaca Jesús cayábèeri iyú nàyacáináté Jerusalén ìyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imàníricaté néenibàa, yái càmlíríca áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàacacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Áiba yàcalé ípidenácatalé Capernaum ìyaca mawiénita Caná ìyacàlená irí. Iyacaté Capernaum ìyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníiri cachàinica íbaidéerica rey irí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica ìiri. ⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemíacanacáita Jesús ìináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íicha, yá yàaca iicáca Jesús. Isutáca Jesús íicha wawàsi yàanápínáwa icapèe néré ichùnìacaténá ìiri iwàwèeri yéetácawa.

⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutacué peebáidaca nutàacái éwita càmicáaníta piicá numànica yái càmlíríca wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmitacué piwàwa peebáidaca nulí àta piicácaalítacué numànica áiba wawàsi imàaquéericuéca plínáidacawa piicáidaca nulí —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, piacàatétawa nucapèe néré ipíchaná nuìri yéetácawa —íimaca.

⁵⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa. Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali yeebáidaca Jesús itàacái, íná yèepùacawa icapèe nérépináwa. ⁵¹ Néese mawiénicaalíténi icapèe iríwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapèe irícuise náipunitáidacani. Yá náimaca irí:

—¡Cayábaca pìirica! ¡Cáucáani! —náimaca. ⁵² Néese isutáca yéemíawa nía cáinácaalíté hora irícu idé mecuní ichàbacawa íicha. Yá náimaca irí:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa íicha —náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáaliacawa hora ìwali, yáta horaca Jesús íimacatáicata irí: “Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha”, càité íimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéénánái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imànírica, yái càmlíríca wenàiwica idé imànica idécanáamité yèepùacawa Judea yàasu cáli íicha Galilea yàasu cáli néré.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Néese té àniwa judiónái namànica áiba culto Jerusalén ìyacàlená irícu, íná Jesús yàacawa néré àniwa. ² Jerusalén ìyacàlená néeni ìyacaté abèeri úni yàalu manuìri náiquéericaté cáli yèewiré mawiénita Jerusalén iwáiná inuma irí, abèeri inuma ípidenèeri Ovejanái yàasu. Yái úni yàalu manuìrica ípidenèeri Betzata hebreo itàacái iyú idènièri itéesewa cinco namanùbaca capìima nacáiyèi manuínaméyèi. ³ Madécaná cáuláiquéeyèi wenàiwica nàyaca macái capìima irícu mawiénita úni yàalu manuìri irí. Nàyaca néeni matuíyèi, éeruìyèi yàabàli nacái, máapinéeyèi nacái. Yá naliacawa cáli íinata natuíyàacaténá úni

icusúanicawa. ⁴ Yáacáiná áibaalíté ángel iricùacawa chènuníse yèewiàdacaténá úni. Néese cawinácaalí idàbáanéeri cáuláiquéeri iricùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa ícha càinácaalí uláicái wenàiwica idènièrica. ⁵ Néese ìyaca cáuláiquéeri asìali cáuláiquéeyéi yèewi. Cáuláicacatèni treinta y ocho camuí. ⁶ Néeseté Jesús yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáaliacáinatéwa iináwaná ìwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécaná camuí, íná Jesús íimaca irí:

—¿Piwàwasica cayábaca pía àniwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Yái cáuláiquéerica íimaca irí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéenápíná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yàawiríata nuwàwacaalí nulicùacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé —íimaca. ⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimichàawa. Pichùnà pialubáíwa, pìanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yáta cayábaca yái asìalica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepunícawa. Quéwa Jesús ichùnìacani sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁰ Iná abénaméeyéi judío íiwacanánái náimaca irí yái cáuláiquéerimica:

—Siùca sábadò wayamáidacatáicawa, íná càmita wàawirináimi íiuitáise imàaca pèepunídaca pialubáíwa —náimaca. ¹¹ Néese yái asìali íimaca nalí:

—Yáara ichùnìèrica núa íimaca nulí: ‘Pichùnà pialubáíwa, pìanáwa’, íimaca nulí —íimaca yái cáuláiquéerimica. ¹² Néese nasutáca néemlawani:

—¿Cawiná ichùulla pichùnìlaca pialubáíwa, pìanápináwa? ¿Cawiná càì íimaca pirí? —náimaca. ¹³ Quéwa yái asìali càmita yáaliawa cawinácaalíni yái ichùnìèricatèni madécanáacáiná wenàiwica ìyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa ícha. ¹⁴ Néesecáwa Jesús yàanàaca yái asìalica templo irìcu. Yá Jesús íimaca irí:

—Péemìà cayába. Idéca cayábaca pía uláicái ícha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái asìali yàacawa icàlidaca judío íiwacanánái irí Jesús iináwaná ìwali ichùnìacatèni. ¹⁶ Iná níai judío íiwacanánáica nàuwideca namànica Jesús, nasàiwicaca irí wawàsi nacái mamáalàacata ichùnìacáinaté wenàiwica sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Núaniri Dios íibaidaca mamáalàacata, càita nacái nuíbaidaca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Iná níai judío íiwacanánáica máini cachàiniíwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicácani ichùnìacáiná wenàiwica sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái iináwaná ìwaliwa càide iyúwa abéeri Dios inacáiri, íimacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Néeseté Jesús íimaca judío íiwacanánái irí: “Péemìacué cayábani, núaquéi Dios Iiri càmita yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuiquéerica Núaniri Dios imànica. Macáita yái Núaniri Dios imànìrica, càita nacái numànica, núa Dios Iirica. ²⁰ Cáinináacáiná Núaniri Dios iicáca núa, íná yáasáidaca nulí macáita yái imànìrica. Yáasáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiniíwanái, imàaquéeripínacué pínáidacawa piicáidaca nulí. ²¹ Càide iyúwa Núaniri Dios imichàidáaná wenàiwica yéetácáisi ícha yàacaténá nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios Iirica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idènlaca icáuca. ²² Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica iináwaná ìwali yùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, Dioscáiná idéca imàacaca nucàlidáanápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica. ²³ Idé càì Núaniri Dios imànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàluíná, núa

Dios Iirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíniná. Cawinácaalí wenàiwica càmírica yàa núcàaluíniná, càmita nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíniná, yái ibànuèrica núa.

²⁴ “Péemiacué cayábani, cawinácaalí yéemièrica nutàacái cayábèeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ibànuèrica núa, yái wenàiwicaca idèniaca siùcáisede icáucawa càmíri imáalàawa, yá iyapínà càiripínàta Dios yáapicha. Iná càmita iwàwacutápiná nuémìaca áibanái icháawàanàca iináwaná ìwali càinácaalíté imàni ibáyawanáwa, iyacáiná càide iyúwa wenàiwica imichèericawa yéetácáisi ícha, idèniacáiná siùcáisede icáucawa càmíri imáalàawa. ²⁵ Péemiacué cayábani, máiní mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáuca càmíri imáalàawa néemìanápínà nutàacái. Yá néemìaca nàyaca nutàacái siùca, núa Dios Iirica. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadènlapínà nacáucawa càmíri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idèniánà ichàiniwa yàacaténà nacáuca càmíri imáalàawa, càita nacái idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa, núa Iirica, nùacaténà nacáuca càmíri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùullaca núcàlidaca èeri minanái iináwaná nùuwichàidáanápínà nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asìali Dios néeséerica. ²⁸ Picácué plínáidawa máiní càulenéericani yái tàacáisi núcàlidéericuèca pirí, yácáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemìapínà nutàacái, núa Dios Iirica, numáidacaalípínà níawa. ²⁹ Néemìacaalípínà numáidáanà nía, yásí namichàacawa càlicullí irìcuise. Cawinácaalí imàniyéicaté cayábèeri, namichàapínacawa nàyacaténà càiripínàta Dios yáapicha, quèwa cawinácaalí imàniyéicaté ibáyawanáwa, namichàapínacawa nàuwichàacaténàwa càiripínàta”, íimaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús íimacaté judío íiwacanánái irí: “Càmita yéewa numànica wawàsi nulínáamitawa. Núcàlidapínà wenàiwicanái iináwaná ìwali nùuwichàidáanápínà nía nabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùullánà. Núcàlidapínà nacái naináwaná ìwali machacànìiri iyú nùuwichàidáanápínà níawa, càmícinà numàni càide iyúwa nuwàwáanà. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáanà yái ibànuèrica núa aléi èeri irìculé. ³¹ Núcàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa máinínà cachàinica nùatá, yásí yéewanà piyúunáidacuèca canéerica iwèni meedátani, yái nutàacáica. ³² Quèwa iyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinácaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá núaliacawa icàlidacaté nùwali báisìiri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutácaténáté néemìawa Juan el Bautista càinácaalíté íimaca nùwali. Yáté icàlidaca nuináwaná ìwali báisìiri iyú. ³⁴ Quèwa càmíri máiní iwàwacutéeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Núcàlidacáitacué pirí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápínacué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³⁵ Péemiacué comparación: Juan iyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànéeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténacué píiwitáise piyáanápínacué machacànìiri iyú. Yáté achúma èerita casímáicatécué piwàwa péemìaca Juan itàacái. ³⁶ Quèwa iyaca áiba wawàsi cawènìiri Juan itàacái ícha. Yái numàníirica càmírica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùullánà numànica, yácata yásáidaca báisìiri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa. ³⁷ Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, yácata nacái imàaquéericaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios imàacacáináté natànàaca itàacái, éwitacué càmícaníta píalimá péemìaca Núaniri Dios itàanica, càmítacué nacái píalimá piicàcani. ³⁸ Quèwa càmítacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànuèricatécué pirí, càmícináacué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa asìali Dios

ibànùèrica. ³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábéeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicúise piyúunáidacáinácué pìyapínáca càiripínáta ìwalíse yái péewáidáanácúecawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuínáwaná ìwali. ⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáaníta nùwali, càicáanítacué càmíta piwàwa peebáidaca nulí pidèniacaténácué picáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha.

⁴¹ “Càmíta nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápíná núa càiride iyúwa máiníríca cachàinica cháí èeri irícu. ⁴² Nùaliácuéca nuicá píiwitáise. Yá nùaliácawa càmítacué cáininá piicáca Dios. ⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuéca nua pìatalé, quéwa càmítacué pitàida núa cayába, càmítacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenácué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yásí peebáidacuéca itàacái nutàacái íicha. ⁴⁴ Càmítacué píalimá peebáidaca nutàacái, piwàwacáinácué meedá pimànica iyúwa pinacáiyéi iwàwáaná cayábacaténácué naicáca píá. Càmítacué piwàwa pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténácué casímáica iicáca píá. ⁴⁵ Picácué píináidawa nucháawàanápínácué piináwaná ìwali Núaniri Dios iríwa. Càmíta iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, iyacáiná áiba icháawèericuéca piináwaná ìwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáaníta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápínácué píá Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuínáwaná ìwali Dios inùmalicúise. Quéwa càmítacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisíiri iyú. Báisícaalícué peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscaíná itànàacaté nuínáwaná ìwali. ⁴⁷ Quéwa càmítacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuínáwaná ìwali, íná càmíta nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucàlidéeripínácuéca pírí”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, áibaalí íipidenéeri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénacaalí yàawa, naicácináté imànica madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica ichùnìacaténá cáuláiqueeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawiénicaté Pascua yàasu èeri judíonái imànicatáicaté yàasu cultowa máiníiri iwàwacutácawa nalí íipidenéeri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyécawa yàatalépiná. Iná Jesús íimaca Felipe irí:

—¿Alénásica yéewa wawènlaca nayáapíná níái manùbéeyéi wenàiwicaca? — íimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemìawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáalíacaténáwa càinacaalí Felipe íináidáanáwa, Jesúscáiná yáalíacatéwa càinacaalí imànínápínáté wàacaténá wenàiwica iyáapíná. ⁷ Néese Felipe íimaca:

—Càmíta wáalimá wàaca nayáapíná. Ewita wadènlacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáaníta caná yéewanáwa wawènlaca pan cayába yáaliméeripíná wàaca nayáatá, ibatàa pùubanamáanápínátá —íimaca. ⁸ Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, íipidenéeri Andrés, yái Simón Pedro iméeréerica, íimaca Jesús irí:

⁹ —Iyaca cháí abéeri sùmài idènièri cinco namanùbaca cebadéeri panca, pucháiba cubái imidecaná nacái, quéwa càmíta náalimá níái manùbéeyéi wenàiwicaca —íimaca yái Andrésca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Pichùulíacué náawinacawa canánama —íimaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mil namanùbaca asíanái. Càmíta waputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹ Néese

Jesús yeedáca níái panca icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèriadaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái iríni, níái yáawinéeyéicawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imìdecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinácaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹² Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Piacué peedá yéenáimi imàaquéericawa, ipíchaná yúucacawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéericawa, yá wapuniádaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéericawa cinco namanùbaca cebadéeri pan íicha. ¹⁴ Níái wenàiwicaca naicácáiná Jesús imànica yái càníirica áiba wenàiwica idé imànica, íná náimaca nalíwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise, yái wacuèrinápiná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanáté tàacáisi ìwali yàanèeripinácáté aléi èeri irìculé —náimaca. ¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa nawàwáaná náibàacani cachàiníiri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli íinatalé iyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶ Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùca wàacawa Galilea icalisaniná néré. ¹⁷ Néese wawàlùacawa barca irìculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calisa íicha wàanàacaténá Capernaum ìyacàlená nérépiná. Idé catáca wàwali quéwa Jesús càníiritàacá yàanàa wàatalé. ¹⁸ Néese manuiri màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùca wía cachàini. ¹⁹ Néese máadáini watenácaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníiriwa úni inànàicubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca irí. Yá cáaluca wía báawanama, càmicáiná wáalía waicàcani. ²⁰ Quéwa Jesús íimaca walí:

—¡Núaquei, picácué cáalu pía! —íimaca walí. ²¹ Néese casímáiri iyú weedáca Jesús barca irìculé, yáta barca yàanàaca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²² Mapisáita àniwa níái manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalisaniná íicha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náalíacawa càmitaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca iyéericaté néeni. ²³ Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias ìyacàlená néeséeyéi nàanàaca barca irìcu mawiénita cáli irí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios irí cayábéeri. ²⁴ Néese wenàiwicanái càmicáinaté nàanàa Jesús, càmicáiná nacái nàanàa wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínáté nawàlùacawa madécaná barca irìculé nachàbacaténá calisa nàanàanápíná Capernaum ìyacàlená néré nacutácaténáni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calisa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanáamité nàanàaca abéemàalé calisa íicha, yá nàanàaca Jesús. Náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínáté pìanàa aléi? —náimaca. ²⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué cayába, càmitàacáwa pialía péemìaca càinácaalí íimáaná yái numàníirica càníirita áiba wenàiwica idé imànica. Píalíacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, íná picutácuéca núa yàacàsi ìwalinápíná meedá. ²⁷ Picácué máini cáinináca piicáca piyáacaléwa cháí èeri irìcu imáalàapínacáináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawèníirica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càníiri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripinácuéca pirí, núa asìali Dios néeséerica. Yácáiná Núaniri Dios

idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùacaténacué picáuca càmliri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús íimaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànuèrica —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Néese nasutáca néemlawani:

—¿Càiríná wawàsi áiba wenàiwica càmliri idé imànica pimàníripiná waicá yéewanápiná weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica píalimá pimànica? ³¹ Wàawirináimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca ípidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos irìcu: ‘Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníise èeri imanùbaca nayáapiná’, càì profeta itànàacaté Moisés iináwaná ìwali —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, Moisés càmitaté yàa nayáapiná pan chènuníiséeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siúcáisede yàacué pirí yái báisíiri yàacàsi chènuníisérica. ³³ Núacata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuéca pirí, núa iricuèricawa chènuníise, yá nùaca nacáuca càmliri imáalàawa níái èeri mìnánica —íimaca yái Jesúsca. ³⁴ Néese nasutàcani:

—Uwé, pia wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús íimaca nalí:

—Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càmliri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri irìcuíri yàacàsi, càicáaníta máapitacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide iyúwa nuwàwáaná, yásí matuìbanáicuéca piwàwa Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa casíimáiná wenàiwica càmlíiyéica máapi, càmlíyeyí nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca nucàlidacuéca piríni, éwitacué piicáacáaníta yái numànírica, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaquéeyéica nùasunáipiná, níata yeebáidapiná nutàacái. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái, canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènuníise numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yéená, Dios imàaquéeyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁰ Yácáiná Núaniri Dios iwàwa nadèniaca nacáucawa càmliri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Dios íirica núa, yeebáidéeyeyí nacái nutàacái. Néese numichàidapiná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái judío íiwacanánica nadàbaca natàanica báawéeri iyú Jesús ìwali íimacáináté: “Núacata yái Dios yúuleca chènuníiséeri Dios yèericuéca pirí, nùacaténacué picáuca càmliri imáalàawa”, íimaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús meedá, yái José ìirimica! Wáalíaca waicáca isèená, yáanirimi, yáatúa nacái. ¡Ichìwaca meedá yái icàlidacáiná iricùacasawa chènuníise! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picáuqué càì pitàaní piríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapiná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁵ Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Càité íimaca: ‘Dios yéewáidapiná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyeyí nacáiwa ìwali, neebáidapiná nutàacáiwa.

⁴⁶ “Canácatàacá áiba nuícha iiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuèrica chènuníise, nudéca nuicàcani. ⁴⁷ Péemiacué cayába, cawinácaalí

yeebáidéerica nutàacái idènlaca siùcáisede icáucawa càmliri imáalàawa.
⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmliri imáalàawa.
⁴⁹ Pìawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná Dios ibànuèricaté nalí chènuníise idècunitàacá nèepunícawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicaalíte nía, yáté néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetánáwa.
⁵⁰ Quéwa nucàlidacué pirí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, ìyapiná càiripináta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsica cáurica iricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica cáurica, idènapiná icáucawa càmliri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsica nuèripináca nalí, yácata nuiná yái. Yá numàacapiná nuináwa nuétácáténáwa yéewanápiná èeri mìnánái nadènlaca nacáucawa càmliri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca yéewáidacáténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níai judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca nalíwáaca chàinisíiri iyú. Yá néemíanicawa, náimaca nalíwáaca:

—¿Canáca yéewaná yàaca wayáa iináwa yái asíalica! —náimaca. ⁵³ Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuiná, núa asíali Dios néeséerica, càmicaalícué nacái pìira nuíraná, càmitacué pidènapiná picáucawa càmliri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, idènlaca siùcáisede icáucawa càmliri imáalàawa; néese numichàidapínacani yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁵⁵ Cayábéeri yàacàsica yái nuináca. Cayábéeri nacái nuíraná wenàiwica ìirapiná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, ìyaca abédanamata núapicha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapicha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa ìyaca càiripináta. Núa nacái nùyaca càiripináta Núaniricáiná yàaca nucáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuiná, yá nùaca nacái icáuca càmliri imáalàawa. ⁵⁸ Nucàlidacué pirí nùwaliwa yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise. Yái yàacàsica càmliricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica pìawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicaalí nía, yá néetácátéwa càmicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmliri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripináca írí, idènapiná icáucawa càmliri imáalàawa —cài Jesús icàlidaca nalí comparación, yéewáidacáténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca icáucawa yéewacáténá yàasu wenàiwica nadènlaca nacáucawa càmliri imáalàawa.

⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacacaalítéwa néewáidacàalu írìcuwa Capernaum ìyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níai yèepuníiyéicatéwa Jesús yáapicha quéechatécáwa, idécanáamité néemíaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca nalíwáaca:

—Máiní càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ¿Càmita wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáalíacawa natàaníca báawéeri iyú itàacái ìwali. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué báawa péemíacani, yái nucàlidéericuéca pirí? ⁶² Néese, ¿càinásicué píináidacawa píicácaalícué núa, asíali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica icáuca càmliri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuinácatá. Yái comparación nucàlidéericuéca pirí yàacàsica ìwali íimáanáca Espíritu Santo yàacuéca picáuca càmliri imáalàawa peebáidacaalícué nutàacái báisíiri iyú. Càmita íimáaná iwàwacutácué piyáaca nuinásiwa. ⁶⁴ Quéwa

nàyaca abénaméeyéi pèewi cà míiyéipíná idènlà icáucawa cà míiri imáalàawa càmicáiná neebáida nutàacái —íimaca yái Jesúsca. Càì Jesús íimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáíwa quéechatécáwa, yáté yáaliacawa caw-inácaalí nía cà míiyéipínacaté yeebáida itàacái, yáalía nacáíwa chánácaalí wéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús íimaca nalí nacái:

—Iná nudéca nucàlidacuéca piríni canácata yáaliméeri nùasu wenàiwicapíná càmicaalícáwa Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁶ Néese madécaná néená níai yèepuníyécátéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa íicha. Càmita quirínama nàacawa yáapicha. ⁶⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyéipínáta nacáíwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁶⁸ Quéwa Simón Pedro íimaca irí:

—Wáiwacali, canácata áiba yéewáidéeri wía. Abéerita pía icàlidéeri walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wadènlàcaténá wacáucawa cà míiri imáalàawa. ⁶⁹ Weebáidaca pitàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios írìca —íimaca yái Pedroca. ⁷⁰ Jesús íimaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenácué Satanás yàasu —íimaca yái Jesúsca.

⁷¹ Càité Jesús icàlidaca Judas ìwali, yái Simón Iscariote ìrimi. Ewita abéeri wéenácáanítani, wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Càmitaté iwàwa ìyaca Judea yàasu cáli íinata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani.

² Quéwa mawiénícaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica ìpidenéeri Enramadas, nàyacaténáté capíima írìcu. ³ Iná Jesús yéénánái náimaca irí:

—Píca piyamáawa cháí, néese píawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá píasu wenàiwica ìyéeyéica néeni naicáca yái pímanírìcasa cà míirica áiba wenàiwica idé imànica. ⁴ Aiba iwàwacaalí manùba wenàiwica náalía naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanéeri iyú. Báisícaalí píalímá pímanica yái cà míirica wenàiwica idé imànica, yá iwàwacutá pímanìcani manùba wenàiwica yàacuésesemi —náimaca. ⁵ Càica Jesús yéénánái icàlidaca írìni, càmicáiná nacái neebáida irí. ⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitàacá nuénáíwaná yàanàa, quéwacué píalímá píibaidaca píasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca. ⁷ Aibanái èeri mìnánái cà míiyéica yeebáida nutàacái càmitacué yéewa báawaca naicáca pía, quéwa báawaca naicáca núa numàacacáiná náaliacawa nabáyawaná ìwaliwa. ⁸ Píacuéwa culto néré, núa quéwa càmitàacá nùawa siùca, càmicáináatàacá nuénáíwaná yàanàa cayába —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese idécanáami càì icàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néeseté idécanáami Jesús yéénánái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Càmita quéwa yàawa manùba wenàiwica yáapicha; yàacawa batéwa ibàacanéeri iyú. ¹¹ Néese judío íiwacanánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén ìyacàlená írìcu. Yá nasutáidaca néemíawa wenàiwicanái:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. ¹² Nía nacái wenàiwicaca natàaníca ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús ìwali: “Cayábéeri íiwitáise”, náimaca. Quéwa áibanái náimaca: “Cà míirita cayába, ichìwáidacáiná wenàiwica meedá”, náimaca.

¹³ Quéwa macáita nataánica Jesús ìwali ibàacanéri iyú cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái, níái báawéeyéica iicáca Jesús. ¹⁴ Idècunitàacá namànica culto semana ìwallàbàacatái, yáté Jesús iwàlùacawa templo irìculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. ¹⁵ Níái judío íiwacanánáica náináidacawa manuísíwata néemíaca Jesús yéewáidáaná. Yá náimaca ìwali:

—¡Canéri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáinaté yéewáidawa wàasu escuela irìcu! —náimaca nawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Jesús íicha. ¹⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Yái nuéwáidéericuéca pía ìwali càmlírita nùasu tàacáisi. Nucàlidacué pirí yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáaliacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; náalía nacáíwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawinácaalí itàanírira íiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca íimiétacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios íimiétacaná, yái ibànuèrica núa. Iná nutàanica báisíiri iyú, núacáináta yái báisírira, càmita nacái nuchíwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté pìawirináimicué iríni càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imànírira càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánácué piwàwa pinúaca núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái wenàiwicanáica náimaca irí:

—¡Demonio iyaca piwàwalicu idacuèri píiwitáise, iná máiwitáiseca pía meedá! ¡Canácata iwàwéeri inúaca pía! —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué pínáidacawa manuísíwata piicáidaca yái numàníriraté áiba sábadò bàaluité piyamáidacatáicuécawa, nuchùnìacaalíté cáuláiquéeri aslali, iná báawacuéca piicáca núa numànicáiná yái wawàsi píiméericuéca ìwali càmlírira Dios imàaca wamànica sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa.

²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábadò irìcu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica. Càita iyaca circuncisiónca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisión ìwali, càide iyúwaté wàawirináimi imànínáté circuncisión néenibe aslanái iríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanácué pimànica circuncisión sùmai irí abéeri semana idénáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáanáta sábadò piyamáidacatáicuécawa. Iná pimànicuéca circuncisión péenibe aslanái iríwa càinácaalí èeri iwàwacutácatáicué pimànicaní, yéewacaténácué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá. ²³ Càita pimànicuéca càide iyúwa profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi Dios inùmalícuise, yá pimànicuéca circuncisión péenibe aslanái iríwa éwitacué iwàwacutáacáníta pimànicaní sábadò irìcu wayamáidacatáicawa, idèniacaalí abéeri semana yái sùmaica. Néese, ¿cánácué báawa piwàwa núapicha ìwalíise yái nuchùnìanaca macái iiná yáara aslálaca cáuláiquéerimica sábadò piyamáidacatáicuécawa?

²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáisecué píalía nàwali cayába càinácaalí namàníiná. Iwàwacutácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pítàanícué báisíiri iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécanáamité néemíaca Jesús íimáaná, néese abénaméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús, yái aslali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténání!

²⁶ Piicácué yái, itàanica iyúwa iwàwáaná itàanica macái wenàiwica yàacuésemi, quéwa wáiwacanánái càmita nàalàa cachàiníiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái náináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànuèrica walí.

²⁷ Quéwa càmita yéewa Mesíascani, wáalíacáináwa ácatáiséericaalí yái aslálaca,

quéwa Mesías yàanàacaalípiná, yá canáca yáaliéripiná ìwali síisáanéericaalíni — náimaca. ²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo irìcu, yá yéemìaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús íimaca cachàiníiri iyú:

—Piyúunáidacuéca pialíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái pialíacawa síisáanéericaalí núa. Quéwa càmita nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná, néese nudéca nùanàaca Dios ibànùacáiná núa, yái Dios báisírìca, càmírìcué pialía ìwali. ²⁹ Nùalíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànalìculé, quéwa càmitaté náibàani càmicáinátàacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinacaténì. ³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànùèrica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asialica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmírìca áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalìcuíse, yái Mesías yàanèeripinacaté icùacaténá wía, wía israelì-taca —náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemìaca wenàiwicanái itàaníca ibàacanéeri iyú nalíwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináíwa icuèyèica templo náibàacaténá Jesús náucáanápínani presoíyéi ibànalìculé. ³³ Iná Jesús íimaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànùèricaté núa. ³⁴ Néese picutápinácué núawa, quéwacué càmita pidé pìanàaca núawa càmicáinácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca —íimaca yái Jesúsca.

³⁵ Néese judíonái náimaca nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asialica càmicatalépináca wadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéenánái yàatalé iyéeyéica càmiyèi judío yéewiré yéewáidacaténá càmiyèi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmicáiná neebáida itàacái. ³⁶ ¿Càinásica íimáaná? ‘Picutápinácué núawa quéwacué càmita pidé pìanàaca núawa càmicáinácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca’, càì íimaca —náimaca, naicáaníca Jesús íquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namáalàidáanápíná namànica culto, máiníiri iwàwacutáca nali yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuése, yá íimaca cachàiníiri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Piwàwacaalícué picáucawa càmlíri imáalàawa càide iyúwa macaléeyéi iwàwa nawàwacaalí úni, néese peebáidacué nutàacái. Yásí nùacué picáuca càmlíri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úni, cawinácaalí macaléeyéica iwàwa.

³⁸ Càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmalìcuíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, idènàpiná cáuri úni iwàwalìcuwa, yái úni cáurica yèerica icáuca càmlíri imáalàawa càide iyúwa cayábèeri únibàa depuìwèeri canácatáita chuìni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacaténá nía Espíritu Santo ìwali, yái icuèripinacaté náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yái úni cáurica íimáanáca càicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialité càmitàacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irìculé càmicáinátcá Jesús yéetáwa, càmicaalítécá nacái imichàawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanèeri iyú Dios yáapicha. Inaté càmitàacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irìculé.

División entre la gente

⁴⁰ Néeseté abénaméeyéi néená níái wenàiwicaca idécanáami néemìaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báisícata profetacani yái Jesúsca, càide iyúwa profeta Moisés itànàanaté tàacáisi profeta ìwali yàanèeripinácáté yéewáidacaténá wía —náimaca. ⁴¹ Aibanái íimaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái íima:

—Càmita yéewa wacuèrinápiná Mesías yàanàaca Galilea yàasu cáli néese. ⁴² Iwàwacutá rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén ìyacàlená ìricu, yái yàcaléca David imusúacatalécáté iicá èeri. Quéwa yái asíalica Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri meedá. Iná càmita yéewa Mesíascani —náimaca, càmicáináté néemìaca Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená ìricu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúsca. ⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, iná càmita abédanama náiwitáise náapichawáaca níái wenàiwicaca. ⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmitaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néeseté úwinái icuèyéica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote íiwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánácué càmita pité néeseni? —náimaca. ⁴⁶ Néese úwinái íimaca nalí:

—¿Canátàacá áiba wenàiwica itànírica àta siùca nacáide càide iyúwa itàníná yáara asíalica! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichiwáidaca pía nacái càide iyúwa ichiwáidáaná áibanái?

⁴⁸ Canácata wéená wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéená yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmiyéi yáalíawa Dios itàacái ìwali, Dios yúuquéeyéipiná íichawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá ìyaca néeni fariseonái yèewi, judío íiwacanánái nacái. Yá Nicodemo íimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmita ibatàa wanúaca wenàiwica àta wéemìacataléta icàlidaca iináwanáwa, wáalíacaténáwa ìwali yái imàníináca —íimaca yái Nicodemoca. ⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasica Galilea yàasu cáli néeséeri nacái? Pitàaníca máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeséeyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté, yásí píalíacawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca naimáichacáináté abénaméeyéi profeta nàanàacaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe néréwa.

8

La mujer adúltera

¹ Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré ípidenéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná. ² Néese mapisáita àniwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo ìricu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái caníríchúa. Nàanàacaté úa idècunitàacá uimáca áiba asíali yáapicha cànírica unìrisíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuésemi níái ìyèeyéica néeni. ⁴ Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úái inanáica idècunitàacá uimáca áiba asíali yáapicha cànírica unìrisíwa. ⁵ Dios itàacái profeta Moisés

itànèericaté Dios inùmalìcuìse íimaca iwàwacutáanápíná wanúaca úa íba iyú cawinácaalí inanái iiméechúaca áiba asìali yáapicha càmlìrica unìrisíwa. Néeni píá, ¿càinásica píimaca ùwali úái inanáica? —náimaca.

⁶ Nasutáca néemíawa Jesús yéewanápiná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷ Quéwa nasutáca néemíawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá íimaca nalí:

—Néeni, cawinácaalícué péenáquéi mabáyawanéeri, yásí iwàwacutá idàbaca inúaca úa íba iyú —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹ Quéwa idécanáami néemíacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namànírica, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níái béeyéica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quéechacáwa, néese ùculliyéi nàacawa náicha. Idécanáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úái inanáica ibàluèchúacawa abéechúata. ¹⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa úa:

—¿Néeni níái icháawèeyéica piináwaná ìwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca píá pibáyawaná ìwalísewa? —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yùuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida píá. Siùcade píawa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹² Néeseté wenàiwicanái ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá íimaca nalí:

—Péemíacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èeri irìcu nuéwáidacáiná èeri mìnánái náalíacaténá Dios ìwali. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càmita nèepuníwa catéeri náiwitáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmlíyéica yáalía Dios ìwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náiwitáise, náalíacaténá Dios ìwali, nùacáiná nacáuca càmlíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese fariseonái náimaca Jesús irí:

—Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná ìwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáalíacawa asáisi báisícaalíni —náimaca. ¹⁴ Jesús íimaca nalí:

—Cawèníriquéi yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná ìwaliwani, nùalíacáináwa síisáanácaalí nùanàa, nùalía nacáwa alénácaalípiná nùawa. Quéwa càmitacué píalíawa síisáanácaalí nùanàaca, alénácaalí nacái nùapínáwa.

¹⁵ Pidécuéca píimaca áibanái ìwali iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa piináidacuéca meedáwa èeri mìnánái íiwitáise iyú. Néese càmita cà nuínáidacawa. Càmita nacái nuémia naináwaná ìwali cháí èeri irìcu nùuwichàidacaténá nía. ¹⁶ Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nùuwichàidaca níatá, yásí nùuwichàidaca nía machacàníri iyútá, càmicáiná nuínáidawa nulínáamitawa nùuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná.

¹⁷ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité íimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica íiwitáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná ìwali, yásí cawènica natàacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Nùacata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacái nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáiwitáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènírica watàacái pucháibacáiná wía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús irí:

—Wadéca wéemíaca piináwaná ìwali càmita píalíawa cawinácaalíte píanirimica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaliacawa càmitacué pialíawa cawinácaalí núa, càiná nacái nuíwitaíse. Núaliacawa nacái càmitacué pialía Núaniri Dios ìwali. Píaliacaalícuéwa cawinácaalí núatá, yá píaliacuécawa nacái Núaniri Dios ìwalitá —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús íimaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, mawiénita ofrenda yàalu irí náucacataléca nàasu platawa namàaquéericaté Dios irípiná ofrenda iyú. Quéwa càmitaté náibàani càmicáinátécáwa Jesús yéenaiwaná yàanàa nanúacatáipináténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néseté Jesús íimaca nalí àniwa, níai judío íiwacanánáica:

—Yá nùacawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàacaténácué pía yùuwichàacáisi íicha, quéwa càmitacué pidé pianàaca núa, íná péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichacuéwa. Nùacawa aléera canácatalépináca yéewanácué piwàlùacawa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese judío íiwacanánái náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta inúapináca yáawawa íná càì íimaca yàanápínáwa alénácaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Eeri mìnánáicuéca pía, quéwa núaquéi chènuníiséeri. Piyacuéca cháì èeri irícu quéwa càmita èeri mìnali núa. ²⁴ Iná nudéca núumacuéca pirí péetáanápínáca mēetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichawa. Càmicaalícué peebáida iyúwa núumáanácué pirí cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa pibáyawaná yáapichawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Cawiná pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Nudàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué piríni mamáalàacata nuináwanáwa cawinácaalí núa. Siùcade canápináta meedá nutàanícuéca píapicha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlidacaténácué pirí péemìacaténácué pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa yái ibànuèrica núa itàaníca báisíiri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri mìnánái irí yácata tàacáisi nuemièrica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níai judío íiwacanánáica càmita náalíawa Jesús icàlidaca ìyaca Yáaniri Dios ìwaliwa. ²⁸ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pimichàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asíali Dios néeséerica, yásí píaliacuécawa nùwali núacata yái càide iyúwacué núumáaná pirí. Píaliapínácué nacáíwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa ìyaca núapicha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càì íimaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néseté Jesús íimaca nalí abénaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùulianácué pía, yásí nuéwáidacalécuéca pía báisíiri iyú. ³² Yásí píaliacuécawa ìwali yái nutàacái báisíirica. Yá nutàacái báisíirica iwasàapínácué píawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wía. ¡Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápínása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namànica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùulianá nía, càide iyúwa áibanái wenàiwica íibaidáaná mawèníiri iyú náiwacali iríwa, yàasu wenàiwicacáiná nía.

³⁵ Náiwacali càmita íma yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénàsàiriquéi’, càmita íma. Néese ímaca yéenibe ìwaliwa: ‘Nuèrica yái’, càì ímaca. ³⁶ Iná núa Dios írica, nuwasàacaalícué pía pibáyawaná íchawa, yásí càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, Dios yéenibecáinácué pía báisíta. ³⁷ Núaliacawa Abraham itaquénáinámícuéca pía, quéwa piwàwacué pinúaca núa camicáinácué peebáida nutàacái. ³⁸ Nucàlidacué pirí ìwali yái báisíiri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa núaliacawa pimànicuéca càide iyúwa píaniri ímáanácué pirí —ímaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús irí:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámica pía piwàwalícuésewatá, yá pimànicuéca càide iyúwaté Abraham imànínatá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacáanítacué pirí báisíiri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, càicáaníta piwàwacué pinúaca núa meedá. ¡Càmitaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuèyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuéca meedá càide iyúwa píaniri imàníná —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Càmíiyéica wátúa yéenibe úalani irícuíse wíaquéi. Wadènià abéerita Wáaniriwa wèerica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàacaténá ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisícaalícué Diosquéi píaniricatá, yásí cáininácuéca piicáca núatá, Dios néeseéericáiná núa, iyéerica cháí. Càmita nùanàa nùasu wawàsi ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèrica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita pialímá pialíaca péemíaca yái nucàlidéericuéca pirí? Núaliacawa càmitacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, iná càmitacué pialímá pialíaca péemíaca cáinacaalí ímáaná. ⁴⁴ Píanirícué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwicaca. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca inúaca wenàiwica mamáalàacata èri idàbacatáisewa àta siùca nacáide. Càmita íináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás iicácani. Itàaníca yáawamita chìwái mamáalàacata càide iyúwa ííwítáise iyáaná, cachìwéericáiná meedáni. Yácata chìwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàaníca chìwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué pirí báisíiri tàacáisi, iná càmitacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué pialíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué pirí báisíiri iyúni, iná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmitacué Dios yéenibe pía, iná càmitacué piwàwa peebáidaca itàacái —ímaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Báisíta wacàlidacaté pìwali machacàníiri iyúni wáimacaalíte pìwali samaritanosàirica pía, càmíiri judío ìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwalícu idacuèrica píiwítáise, iná máiwítáiseica pía meedá —náimaca. ⁴⁹ Jesús ímaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwalícu. Yái numànírica numànicani nùasáidacaténá cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenàiwicanái yàaca icàaluíniná. Quéwa càmitacué piicá núa cáimiétaquéeri iyú. ⁵⁰ Càmita nucutá wenàiwica nacàlidacaténá cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenàiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapiná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemíacué cayábani, cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa nutàacái ímáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmíiri imáalàawa —ímaca yái Jesúsca.

⁵² Néese judío íiwacanánái ímaca irí:

—Siùca wáaliacawa báisíiri iyú demonio iyaca piwàwalícu. Néetácatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse bàaluité, Abraham nacái yéetácatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: ‘Cawinácaalí imànírica càide

iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmliri imáalàawa', cáná càì píimaca? ⁵³ ¡Pía càmliri cachàini íicha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetácatéwa, nía nacái profetaca néetácatéwa nacái. Càmita yéewa cachàiníri náicha pía. ¡Càmita máini cachàiníríca pía càide iyúwa piyúunáidáaná! — náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica núatá, yásí canéerica iwèni meedátani, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmitacué pialía Dios ìwali càinácaalí íiwitáise iyaca. Núacata yái yáaliérica Dios ìwali. Núumacaalí càmitasa núalía Dios ìwalitá, yásí nucàlidaca nuchìwawatá càide iyúwacué pía. Quéwa núalíaca Dios ìwali báisíri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa íimáaná. ⁵⁶ Píawirimicué Abraham casíimáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáinaté Abraham yáaliacawa nuénáiwánápiná ìwali, nùanàacatáipinaté aléi èeri irìculé. Yáté Abraham yáaliacawa nùanàanápinaté, íná yéewa casíimáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Càmitàacá pidènià cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná iyacaté néese siùca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayábani, núacata yái iyéericaté càiripináta ipíchawáiseté Abraham imusúaca iicá èeri, núacáiná yái Diosca —íimaca yái Jesúsca icàlidacaténá íináwanáwa Dioscani, yái càmlíríca imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacaténá Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo irìcuíse. Yá yàacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewibàa; càité Jesús ichàbacawa náicha.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapicha wía yéewáidacaléca, yá iicáca matuíri asíali. Quéwa yáta asáináni matuírita. ² Néese wasutáca wéemíawa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuíri iyú yái asíalica? ¿Isèenái ibáyawaná ìwalíisesica càì matuíca yái asíalica, càmicaalí nacái, ibáyawaná ìwalíisetasicawa? —wáimaca. ³ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalíisewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalíisewéera. Yái asíalica imusúacawa matuíri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáaliacawa Dios ichùnìacani, naicácaténá Dios cáimiétaquéeri iyú. ⁴ Péemìacué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èeríapi idècunitàacá amaláca nawicáu. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutacué wamànica cayábéeri siùca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànùèrica núa. Nuénáiwáná yàanàaca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuíbaidaca. ⁵ Idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácáiná numànica náiwitáise náalíacaténá Dios ìwali —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese Jesús idècanáami càì íimaca, néese yàapìsáidaca cáli yèewiré. Yá yèewìadaca cáli isàbecaténáni. Néese ipusúaca cáli matuíri ituí íimami ìwali.

⁷ Néese Jesús íimaca irí:

—Pía píibaca pituíwa úni yáaculé namusúadacatáiseca úni íipidenéeri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —íimaca yái Jesúsca. (Yái íipidenéerica Siloé íimáanáca: “Ibànùèri”). Néese matuíri yàaca íibaca yáawawa néré. Néese idècanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuícani. ⁸ Néese áibanái wenàiwica matuírimi

imanùbacanái naicácani. Aibanái nacái náalíaca naicácani naicácáináté isutáca plata wenàiwica ícha iwèniacaténáté iyáapináwa. Néese níái yáaliéyéica iicácani nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asìalica matuíri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutacaténá plata wenàiwica ícha yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa? —náimaca.

⁹ Abénaméeyéi íima:

—Yácata yái —náimaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicacánáwa —náimaca. Quéwa yái asìali íimaca:

—Núacata yái matuírimica —íimaca. ¹⁰ Néese náimaca írí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuíca pía? —náimaca. ¹¹ Yá íimaca nalí:

—Yáara asìali íipidenéerica Jesús yèewiàdaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali, yá íimaca nulí: ‘Píawa úni yàalu néré namusúadacatáiseca úni íipidenéeri Siloé, yái manuiri yàaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pituíwa úni iyú’, íimaca nulí. Yá nùacawa néré. Yá idécánáami nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca yái asìalica. ¹² Néese nasutáca néemíawani:

—¿Alénásica yáara asìalica? —náimaca. Yá íimaca nalí:

—Càmita núalíawa —íimaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Sábado yáté èerica, judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiàdacaalíté cáli catuícaténá imànica matuíri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuírimi fariseonái yàatalé. ¹⁵ Néese fariseonái nasutáca néemíawa matuírimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá íimaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali. Néese nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo náimaca írí:

—Yáara asìali imàníirica càì càmita yéewa Dios néeséericani, íibaidacáiná sábado wayamáidacatáicawa, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fariseo náimaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmita yéewa imàniquéi càmíirica wenàiwica idé imànicatá —náimaca. Iná càmita abédanama náiwitáise Jesús ìwali, níái fariseoca. ¹⁷ Yá nasutáca néemíawa matuírimi àniwa. Yá náimaca írí:

—¿Néeni pía? ¿Càiná píimaca ìwali yáara asìali catuírica imànica pía? —náimaca írí. Néese íimaca nalí:

—Núumacué pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse —íimaca.

¹⁸ Quéwa judío íiwacanánái càmita neebáida matuíináni, néese catuícani íná namàacaca matuírimi yàacawa náicha, néese namáidaca matuírimi isèenái.

¹⁹ Nasutáca néemíawa matuírimi isèenái:

—¿Píirisica yáara asìalica? ¿Idésica imusúacawa matuíwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuí siùcanide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nalí:

—Wáalíacawa wàiriquéera. Wáalíaca nacáíwa imusúacatéwa matuíwaca.

²¹ Quéwa càmita wáalíawa càinácaalí iyú yéewaná catuíca siùcanide. Càmita nacái wáalíawa cawinácaalí ichùni ituí. Pisutácué péemíawani. Béericáináni íná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái. Níái judío íiwacanánáica abédanamata náiwitáise náucacaténá wenàiwica judiónái yéewáidacàalu ícha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica. ²³ Iná matuírimi isèenái náimaca: “Pisutácué péemíawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judiónái namáidaca matuírimi àniwa. Náimaca írí:

—Picàlida walí báisíiri iyúni Dios iicápiná. Wáalíacawa cabáyawanéerica yáara asìalica Jesús —náimaca. ²⁵ Néese íimaca nalí:

—Càmita nùalíawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita nùalíawa báisíri iyú matuíricaté núa quéwa siùcade catuíca núa —íimaca.

²⁶ Néese náimaca irí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùnìacaténá pituí? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmítacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué piacawa yáapicha nacái yéewáidacalénáipiná —íimaca iicáanica naquíniná. ²⁸ Néese nacuísaca náichawa matuírimi báawéeri iyú, yá náimaca irí:

—¡Píacata yáara asìali yéewáidacaléca meedá! Wía quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wía. ²⁹ Wáalíacawa Dios itàanica Moisés yáapicha bàaluité, quéwa càmita wáalíawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, íná càmita yéewa idé yàanàaca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírimi íimaca nalí, iicáanica naquíniná:

—¡Yée, canácataàcá nuemièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalíanásacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmítasacué píalíawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, quéwa idéca ichùnìaca nutuí, nuicáidacaténá àniwa. ¿Cánácué càmita píalíawa? ¿Dàalasicué píiwita? ³¹ Wáalíacawa cayábéeri iyú Dios càmita yéemìla cabáyawanéeyéi isutáaná íicha. Yeebáida abéta nasutáaná íicha cawinácaalí yèeyéica icàaluíniná, imàníyeyi nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³² Canácataàcá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenàiwica iináwaná ìwali chái èeri irìcu yáaliméeri ichùnìaca wenàiwica imusuéricawa matuíri iyú. ³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsità —íimaca. ³⁴ Néese judío íiwacanánái nacuísaca náichawa matuírimi báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanáiri ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliéyéica madécaná píicha —náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu íichawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáalíacawa matuírimi iináwaná ìwali, judío íiwacanánái náucacani néewáidacàalu íichawa. Iná Jesús yàanàaca yái matuírimica, yá íimaca irí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios Iiri itàacái, yái asìali Dios néeséerica? —íimaca ìwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yáara asìalica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —íimaca. ³⁷ Jesús íimaca irí:

—Pidéca piicàcani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàanírìca píapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asìali ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —íimaca. ³⁹ Néese Jesús íimaca:

—Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé nùasáidacaténá cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmíiyéica yeebáida. Nùanàaca catuícaténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliéyéica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuíca íiwitáise, càica níade iyúwa matuíyeyi càmíiyeyi yáalimá iicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyeyi fariseo ibàlùèyeyicawa mawiénita Jesús irí néemìlacani, íná náimaca Jesús irí:

—Wíata quéwa càmíiyeyi matuí íiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios ìwali —náimaca. ⁴¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué càmita píalíawa pibáyawanáwa ìwalitá, yásí càmita máini cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píalíacáanítawa pibáyawaná ìwaliwa, càicáaníta càmítacué peebáida nutàacái, íná cabáyawanácuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Néeseté Jesús íimaca: “Péemíacué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni irìculé càmírica nàasu, càmita nawàlùawa corral inùma irìcubàa, néese náiríacawa meedá iwáiná ìwali. Yá wáimaca nàwali cayéedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàluèriwa inùma irìcubàa, yá wáimaca ìwali pastor, yái icuèrica ipira ovejanáwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemíaca nacuèriná itàacáiwa. Yá imáidaca yàasu ovejanáwa náipidená ìwali. Yá yeedáca nía corral irìcuíse. ⁴ Idécanáami yeedáca macáita yàasu ovejanáwa corral irìcuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíise náalíacáiná néemíaca isàna. ⁵ Càmita nàawa yáamíise yái càmírica náalía néemíaca itàacái. Napianíacawa meedá íicha càmíicáiná náalía néemíaca itàacái cawinácaalí càmírica náalía naicá”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmita náalía néemíaca cainácaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemíacué cayába nucàlida piríni cainácaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inùma ovejanái iyacatáica. Níai ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipiná. ⁸ Macái cachìwéeyéi yàanèeyéicaté nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichìwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmítaté néemíaca nalí, càide iyúwa ovejanái càmicaalí neebáida itàacái càmírica nacuèriná. ⁹ Càica núade iyúwa corral inùma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasàapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yásí nucùapiná nùasu wenàiwicawa, yá nàayapiná matuíbanáita càide iyúwa ovejanái imusúacaalíwa èeríapi, yá nàanàaca nayáapináwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèeyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnánai icáuca càmíiri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casímáiri iyú. ¹¹ Càica núade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáwa, nucùacáiná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapiná nucáuacawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa. ¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napíra ovejanái yeedácaténá iríwa plata meedá, càmita icùa oveja cayába. Néese iicácaalí caluéri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá ipìacawa náicha icalùniwa càmíicáiná oveja icuèrináni, càmita nacái náiwacalini. Néese caluéri cuwèesi lobo íibàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napíra nacàlìliacawa. ¹³ Yái asiali ipìacawa náicha íibaidacáiná meedá plata ìwalínápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica iináwanáwa nawàwáanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáuacawa nùasu wenàiwicanái íichawalíná.

¹⁴⁻¹⁵ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalíaná iicáca núa, càide iyúwa nacái núalíaná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái núalía nuicáca nùasu wenàiwicanáwa,

náalíá nacái naicáca núa. Yá numàacapíná núcáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalínáwa. ¹⁶ Nudènià nacái nùasu wenàiwica áibanái càmíiyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapíná nutàacáíwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níái nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripíná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacapínácáiná núcáucawa nùasunái íchawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nulíwa núcáucawa àniwa, núcáucàcaténáwa. ¹⁸ Canácata yáaliméeri inúaca núa àta numàacacaalíta nanúaca núa. Quéwa numàacapíná nanúaca núa. Dios idéca ichùullaca numàacáanápiná núcáucawa. Nudènià nacái nuchàiniwa nuedáanápiná nulíwa núcáucawa àniwa, núcáucàcaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùullaca numàinínápiná càí”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanáami néemíaca yàasu tàacáisi, yáté càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécaná náimaca:

—¡Picácué péemíà irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáise cani — náimaca. ²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmita yéewa itàaní cáalíacáiri iyútá, càmita nacái yáalimá ichùnà matuíyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa uníabépi, Jerusalén iyacàlená mìnánái namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimité masacàcatái namànicaté templo Dios irípiná. ²³ Yá Jesús iyaca templo irícu, ìipínaca abéeri imàdàaná irìcubàa ìipidenácatalé Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlùacawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca irí:

—Picá máiní pidècuníacawa picàlidáanápiná walí báisíiri iyúni cawinácaalí pía. Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca irí. ²⁵ Jesús íimaca nalí:

—Nudéca núcàlidacuéca piríni quéwa càmítacué peebáida nutàacái. Yái numànírica Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaalí núa. ²⁶ Quéwa càmítacué peebáida nutàacái càmíicáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalíá néemíaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemíaca nacuèriná itàacáíwa. Núalíá nacái nuicáca nía, yá namànica càide iyúwa nuchùulláná nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmíiri imáalàawa, íná càmita namáalàapínáwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca nía núcáapi irícuíse. ²⁹ Cachàiníiri náicha canánama yái Núaniri Dios, yái yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáaliméeri yeedáca nía Núaniri icáapi irícuíse. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú.

³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri piacuéseemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càirínácué ìwalíise piwàwa pinúaca núa íba iyú ìwalíise yái numàinínaca? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái íimaca irí:

—Càmita wanúa pía ìwalíise yái pimàinínaca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pitàanícáiná báawéeri iyú Dios ìwali. Eeri mìnalicáiná meedá pía quéwa picàlidaca piináwaná ìwaliwa Dioscasa pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca picàlidaca piináwanáwa piléecasa Dios itàacái. Uwé, yái cuyàluta profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse íimaca: ‘Núumacatécué pirí càicuéca píade iyúwa Dios iyáaná’, càité íimaca yái Diosca israelitanái irí, yàacaalíté nalí itàacáíwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imáalàidaca Dios itàacái, néese báisícatani càiripínáta. Yáté Dios íimaca càica níade iyúwa Dios iyáaná,

níai wenàiwicaca Dios yèeyéicaté irí itàacáíwa nacàlidacaténá áibanái iríni.
³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca irípiná, yá ibànùaca núa aléi èeri irìculé nuyúudàacaténá èeri mìnánái. Iná, ¿cánacué yéewa càí píimaca nùwali nutàanínása Dios ìwali báawéeri iyú núumacáiná Dios írìca núa? ³⁷ Càmicaalí numàni càide iyúwa Núaniri Dios imànínátá, néese càmitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imàníná, íná iwàwacutacué peebáidaca nutàacái ìwalíise yái numànínáca éwitacué càmicáaníta peebáida yái tàacáisi nucàlidéerica. Néese peebáidacaalícué nutàacái ìwalíise yái numànínáca, yásí píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abéemàalé Jordán inanába íicha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautizácatelécaté wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemìacaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ewitaté càmicáaníta Juan imànica yái càmirica wenàiwica idé imànica, càicáaníta báisírìcata macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté ìwali yái asíalica — náimaca Jesús ìwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idècunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

11

Muerte de Lázaro

¹ Néese iyacaté áiba aslali iculuériwa ípidenéeri Lázaro, abéeri Betania iyacàlená mìnali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéénánái inanái pucháiba. Uucha ípidenéchúa María, ubèeru ípidenéchúa nacái Marta. ² Uái Maríaca, úacata Lázaro yéénásàatúa, yùucuéchúapínacaté pumèníiri isàni Wáiwacali yàabàli ìwali. Yá uchuidaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa. ³ Níai Lázaro yéénánái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha. Náimaca:

—Wáiwacali, pìacawéeriná iculúacawa —náimaca irí. ⁴ Idécanáami Jesús yéemìacani, yá íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapínáni. Néese mecuní yáasáidapíná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàiníiri, nàacaténá Dios icàaluíníná; yáasáidapíná nacái wenàiwicanái iicá nuíwítáise cachàiníiri, núa Dios írìca —íimaca yái Jesúsca.

⁵⁻⁶ Ewita Jesús cáininéeyéicáaníta iicáca Martaná, Lázaro nacái, càicáaníta idécanáami yéemìaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abéemàalé Jordán inanába íicha. ⁷ Yá néese íimaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —íimaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái iyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca píá íba iyú. ¿Cáná piwàwa pìacawa néré àniwa? —wáimaca irí. ⁹ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemìacué comparación: Iyaca doce imanùbaca hora camalási èeri imanùbaca; wenàiwica yèepunícaalíwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca chái èeri irícu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaalíwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmicáiná asái iicáidaca —íimaca walí yái Jesús wáalíacaténáwa judío íiwacanánái càmitaté náalimápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Yái wàcawéerináca Lázaro iimáca iyaca, quéwa nùacawa néré nu-cawàidacaténáni —íimaca walí yái Jesúsca, yáalíacáináwa yéetácatéwa yái

Lázaro. ¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro iimácáita meedá:

—Wáiwacali, iimácaalí ìyaca, yásí mecuní ichàbacawa ícha —wáimaca irí. ¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáaliaca wéemìaca Lázaro yéetácatéwa, néese wayúunáidaca Jesús itàaníca iimácái ìwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús íimaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetácawa. ¹⁵ Casímáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténani idècunitàacá cáucani, cayábacáiná cachàini pirícuéni, yéewanápinácué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Iná Tomás, áibaalí náiméerica ìwali Gemelo, íimaca walí wía Jesús yéewáidacaléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetácawa yáapicha yái Wáiwacalíca —íimaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania ìyacàlená néré. Yá wàanàacaté néré, wéemìaca Lázaromi iináwaná iríacawa báinúaca èeri càliculì irícu. ¹⁸ Yái Betania ìyacàlená ìyaca mawiénita Jerusalén ìyacàlená ícha, másiba kilómetro idècuni ìyaca íchawáaca. ¹⁹ Madécaná judíonái nàanàacaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácáinatéwa náicha néenásàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capìirícuíse ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capìi irícuta. ²¹ Yá Marta íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica.

²² Quéwa núaliacawa Dios imàníinápiná pirí siùcade macáita iyúwata pisutáanaca íchawa, éwita nuénásàiri idéca yéetácawa —úumaca. ²³ Jesús íimaca ulí:

—Péenasàiri yèepùapíná cáuca —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Marta íimaca:

—Báisíta, núaliacawa yèepùanápiná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeyéimicawa èeri imáalàacaalíwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús íimaca:

—Núacata yái imichàidéeripínáca yéetéeyéimiwa. Núacata yái yèeripínáca nacáucawa èeri imáalàapínácaalíwa. Cawinácaalí yeebáidéerica núa, éwita yéetácaalíwa, càicáaníta yèepùapínáta cáuca àniwa èeri imáalàapínácaalíwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipínáwa, canátatáita néetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutàacái? —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái. Núaliacawa Mesíasca pía, judío icuèrinápináca, yái Dios Iirica, wacuèricaté Dios ibànuèripínáca walí aléi èeri irículé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanícadénáami Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénásàatúa Maríawa. Yá úumaca ulí ibàacanéeri iyú:

—Wáiwacali ìyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémìacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé irículé, ìyacáwaca alé Marta íipunitáidacatáicani.

³¹ Néese níai judío úapichéeyéica ìyèeyéica capìi irícu, naicácanacáita umusúacawa capìi irícuíse, yá nàaca nacáíwa úamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càliculì nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica —úumaca irí. ³³ Jesús iicácáiná uícháaníca úái Maríaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—¿Aléná nabàlìani? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pìà piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáíwa. ³⁶ Iná judíonái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininácaté iicáca yáara yéetéerimicawa —náimaca. ³⁷ Quéwa áibanái judíonái yééná náimaca:

—Yái ichùnièricaté matuíri, ¿cáná càmita ichùnà Lázaroni ipíchanaté yéetácawa? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máiní báawaca Jesús yéemíaca natàacái. Yá máiní báawaca iwàwa. Yá yàacawa càliculì yàatalé, yái utàwi nabàlièrica inùma manuíri íba iyú. Yái càliculì náicacaté dúli ibàlài irícu, yéewanápiná càlicullicani, càide iyúwa capìi imàdàaná. ³⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Peedácué íba càliculì inùma íicha —ímaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetériwa yéénàsàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idènlacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úumaca. ⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pirí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios íiwitáise cachàiníri —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese needáca manuíri íba càliculì inùma íicha. Jesús iicáidaca chènuniré, ímaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pirí cayábéeri peebácáiná nulí iyúwa nusutáaná píicha.

⁴² Nualíacawa báisíri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná píicha. Quéwa càì núumaca pirí yéewacaténá níái wenàiwicaca neebáidaca pidéca pibànùaca núa —ímaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Jesús idécanáami càì ímaca Dios irí, yá iicáidaca càliculì irículé. Yá ímaca cachàiníri iyú:

—¡Lázaro, pimusúawa sísaara! —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá yéetériimiwa imusúacawa nadacuèri macáita ìwalíise wáluma iyú, yàabàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetériimiwa. Yá Jesús ímaca nalí:

—Piwasàacué íichani. Pimàacacué yèepunícawa —ímaca yái Jesúsca. Yá nawasàaca íicha yái néepùanàcani.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imichàidaca Lázaro yéetácáisi íicha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéeridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imànírira. ⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imànírira. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita íiwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asàlica imànica ìyaca madécaná wawàsi cachàiníri càimíri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càì mamàalàacata, yásí macáita wàasu càli néeséeyéi neebáidapiná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànipiná ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa, ínà romanonái nàanàapiná wáipunita, yásí namàalàidaca wàasu templo, wàasu càli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri nééná íipidenéri Caifás, yácata sacerdote íiwacaliná yáté camuíca, ímaca nalí:

—Píacué càimíyèita yáalíawa, dàaléeyéicuéca íiwita pía meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái píalíawa cayábáanápina cachàini pirícuéni wanúacaalí abéeri asàli ipíchaná macái wàasu càli néeséeyéi imàalàacawa —ímaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese ìyacáinaté sacerdote íiwacaliná yáté camuíca, ínáté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse íiméerica Jesús yéetáanápínátéwa judíonái íichawalíná. ⁵² Càmita yéetáanápínátéwa abéta judíonái íichawalíná, néese macái

èeri mìnáná íchawalíná yéewanápiná nàyaca Dios yéenibe macái cáli ínatabàa.
⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái náináidacawa nanúanápinaté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yèepuníwa judiónái yèewibàa, néese yàacawa Judea yàasu cáli ícha wáapicha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín iyacàlená néré iyéerica mawiénita manacúali yùucu càinàwàiri, canácatalé máini wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapicha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawiénicaté judiónái yàasu culto Pascua, iná madécaná yàcalé mìnáná nàacawa Jerusalén iyacàlená néré namànicaténá quéechacáwa áiba culto nacáiri masacàanápiná Dios iicáca nía, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén iyacàlená iricubàa. Nabàlùacawa templo irìcu, yá nasutáca néemlàwáaca. Yá náimaca:

—¿Càiná plínáidacawa? ¿Yàanàasica aléi iicácaténá culto, càmitasica yàanàa? —náimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùuliacaté macái wenàiwica nacàlidáanápiná nalíni náalíacaalí alénácaalí iya Jesús, náibàacaténáni.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

¹ Seis èeri ipíchawáiseté judiónái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yái yàcaléca iyacatáiquéi Lázaro, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi ícha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapiná. Lázaro abéeri néená níai yáawinéeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yáapicha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catùa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumènírica isàni yáawamíiri ípidenéri nardo, quéwa máiniiri cawènica. Yá ùucùaca pumèniiri isàni Jesús yàabàli ìwali. Néese uchuiðaca yàabàli àniwa uíwita ibáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capìi irìcuíyèi namìaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón ìrimi ípidenéri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripinácaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úucaca plata meedá máiwitáiséeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùulla uwéndacani yái séenási pumènírimica trescientos denario ìwalinápiná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápiná wayúudàaca catúulécanéeyéi? —íimaca yái Judas Iscarioteca.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécaná iicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu irìcuíse, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yáté áibaalí iyéedùaca yàacawa wàasu plata púubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumènírica isàni ùucùacaténá nùwalini nusànipiná nabàlìacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁸ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca píapicha mamáalàacata càiripináta iná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacatué piyúudàaca nía. Núa quéwa cànírita iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irìcu —íimaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécaná judío yáalíacatéwa Jesús iyaca Betania iyacàlená irìcu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca Lázaro nacái, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi ícha. ¹⁰ Iná sacerdote íiwacanánái náináidacawa nanúanápiná Lázaro nacái. ¹¹ Madécanáciná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote íiwacanánái itàacái, neebáidáanápiná Jesús itàacái. Càité neebáidaca Jesús itàacái naicáciná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécaná wenàiwica nàanàcaté Jerusalén ìyacàlená néré naicácaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapisáita àniwa néemìlaca tàacáisi Jesús iináwaná ìwali yàanàanápínaté Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wìsiri nacáiri ibáiná, yá natéca báinási nacáapi irìcuwa náasáidacaténá casíimáica nía Jesús ìwali. Yá namusúacawa Jerusalén ìyacàlená irìcuíse náipunitáidáanápíná Jesús natàidacaténáni. Yá namáidaca nàacawa casíimáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénáinámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro íinata, iwàlùacaténáwa Jerusalén ìyacàlená irìculé, càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu pía, píacué iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, áibaalí íipidenácatelé Sión. Piicácué, Picuèriná yàanàaca píatalécué, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlisài íinata”,

íimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemìlaca càinácaalíte íimáaná yái wenàiwicanái imànírica Jesús irí. Quéwa néesecáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré ìyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuíse càinácaalíte wenàiwica namànipínáca Jesús irí.

¹⁷ Néese níai wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíte Lázaro càliculli irìcuíse, imichàidacaténáni yéetácáisi íicha, yá nacàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná, yái naicáanacaté Jesús icáucàidaca Lázaro. ¹⁸ Iná manùbéeyéi wenàiwica nàaca náipunitáidaca Jesús néemìlacáinaté iináwaná Jesús imàníiná yái cànírica áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècunlawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, ¡macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manùbéeyéi wenàiwica yàanàcaté nàacaténá Dios icàaluíniná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén ìyacàlená irìcu. Nàyaca nèewi abénaméeyéi Grecia yàasu cáli néeséeyéi, càníyeyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàaníca Felipe yáapicha yái Betsaida ìyacàlená mìnalica Galilea yàasu cáli íinatéerica iyaca. Yá nasutáca Felipe íicha wawàsi manuísíwata. Náimaca irí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanícáténá yáapicha —náimaca. ²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuénáiwaná idéca yàanàaca nuétáanápínáwa yéewacaténá Dios imàacaca cáimiétacanéerica núa chènuniré, núa asìalica Dios néeséerica. ²⁴ Péemìlacué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná íimi. Càmicaalí ituíná yúuwàawa cáli yèewiré ìyacaténá iyúwa yéetéerimiwa, néese iyaca abéerita càiripínáta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yèewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétácawa yéewacaténá madécaná wenàiwica nadènlaca nacáucawa càníiri imáalàawa. ²⁵ Cawínácaalí càníirica iwàwa yeebáidaca nutàacái cáininácáiná iicáca icáucawa cháí èeri irìcu, imáalàidaca íichawa icáucawa. Quéwa cawínácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz ìwali càmicáiná cáininá iicáca nuícha icáucawa, idènlapíná icáucawa càníiri imáalàawa Dios yáapicha càiripínáta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa íibaidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái

imànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná. Cawinácaalí íbaidéerica nulípiná ìyapíná núapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí íbaidéerica nulípiná, Núaniri Dios imàacapíná cáimiétacanéericani, yái wenàiwica íbaidéerica nulípiná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús íimaca: “¿Siùca máiní cáaluca nuínáidacawa nuwàwawa! ¿Càinásica núumapíná Núaniri Dios iríwa? ¿Núumasica irí: ‘Núaniri, piwasàa núa ícha yái yùuwichàacáisica’, núumasica irí? ¿Càmírita! Nudéca nùanàaca nùuwichàacaténáwa”, íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiniri cachàinica pía”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa néemìaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi íimaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapíná náalíacawa àniwa”, íimaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa idécanáami néemìaca tàacáisi, yá náimaca néemìacasa énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríricaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàaníca yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Dios idéca itàaníca nulí, éwita núalíacáaníta yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná ícha, quéwa itàaníca nulí píalíacaténácuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná ícha. ³¹ Mesúnamáita Dios yùuwichàidapíná macái èeri mìnánái càmiyéi yeebáida nutàacái, yásí Dios yúucapíná méetàuculé báawéeri Satanás, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise siùcade. ³² Yá namichàidacaalípiná núawa cruz ìwali chènunibàa, yásí wenàiwica macái cáli néeséeyéi neebáidapíná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáalíacaténáwa yéetáanápínátéwa cruz ìwali. ³⁴ Níái wenàiwicaca náimaca Jesús irí:

—Wadéca waléeca Dios itàacái profetanái itànèericaté Mesías ìwali Mesías ìyáanápíná càiripínáta, yái wacuèrinápínáca Dios ibànuèrica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca pìwaliwa, yái asìali Dios néeséericasa, iwàwacutáanápínása nanúaca pía cruz ìwali. ¿Cawínásica yáara asìali Dios néeséerica? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca pía amalácaténácué píiwitáise. Peebáidacué nutàacái siùcata. Picácué pichàbáida péenáiwánáwa, ipíchanácué piúcacawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta. Cawinácaalí càmiyéica yeebáida nutàacái, catáca náiwitáise, càmita náalíawa náucáanápínáca càiripínáta. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníriwa catéeri irícu, càmiri yáalíawa alénácaalí yàawa. ³⁶ Núata càiride iyúwa camalási íná peebáidacué nutàacái idècunitàacá nùyaca píapicha, amalácaténácué píiwitáise, pèepunínápíná Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca. Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanéri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Ewita Jesús imànicáanítaté madécaná yái càmirica wenàiwica idé imànica judíonái yàacuésemi, càicáaníta manùbéeyéi càmita neebáida itàacái. ³⁸ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Isaías íimacaté:

“Pía, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidéeri walí wàasu tàacáisi wacàlidéerica nalí pinùmalícuíse. Canácata yáaliériwa píiwitáise ìwali, càmicáiná neebáida pitàacái”, íimaca yái Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmita náalimá neebáidaca. Isaías íimacaté:

40 “Dios imàacacaté matuíca náiwitáise, càmiyéi nacái yáaliáwa. Iná càmita náalimá náalíaca néemíaca itàacái càinácaalí íimáaná, càmita nacái neebáida báisíiri iyú; càmita náalimá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, iná càmita Dios iwàlisàida nawàwa”,

ímacaté yái Isaíasca. 41 Càité Isaías icàlidacaté nalíni, iicácáinaté yéenáiwánási nacáiri íimáanáca Jesús iyáanápínaté cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yáté Isaías icàlidaca tàacáisi Jesús iwali.

42 Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái. Abénaméeyéi judío íiwacanánái neebáida nacái quéwa ibàacanéri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa fariseo ipíchaná náucaca nía judiónái yéewáidacàalu íicha.

43 Náimaca nawàwáanása cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máiní cachàiniwánái nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca nía, iná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacái, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca nía Jesús ìwalíse.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Jesús ímacaté cachàiníiri iyú: “Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, càmita yeebáida abéerita nutàacái, néese yeebáida nacái Núaniri Dios itàacái yái ibànuèrica núa aléi. 45 Cawinácaalí yáaliéerica nùwali càinácaalí nuíwitaíse iyaca, yáalíaca ìwali nacái yái Núaniri Diosca, yái ibànuèrica núa aléi. 46 Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yéewacaténa càmita nàya càide iyúwa wenàiwica càmiyéi yáalí Dios ìwali.

47 Aibacaalí yéemíaca nutàacái quéwa càmiiri yeebáida, càmitàacá nùuwichàida siùcanide, càmicáiná nùanàa aléi èeri irìculé nùuwichàidacaténa wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. 48 Aibacaalí báawa iicáca núa, càmiiri nacái yeebáida nutàacái, iyaca áiba wawàsi yáasáidéeripiná cabáyawanácani: Yái tàacáisi nucàlidéerica, yácata yáasáidéeripiná cabáyawanácani, èeri imáalàacaalípináwa. 49 Càmicáiná nutàaní nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yái ibànuèrica núa aléi, yácata ichùulièrica núa nucàlidáanápíná tàacáisi inùmalìcuíse, nuéwáidáanápíná nacái wenàiwica. 50 Yá nùalíacawa nadènàanápíná nacáucawa càmiiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùullaná. Iná yái nucàlidéericuéca pirí, yá nucàlidacuéca piríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná núa”, íimaca yái Jesúsca.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

1 Iwàwacutácaté abé èeri ipíchawáise judiónái imànicaté nàasu cultowa íipidenéri Pascua. Jesús yáalíacawa yéenáiwáná yàanàacaté yàanápínáwa èeri íicha yèepùacaténa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininácaté Jesús iicáca wía, mamáalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica iyéeyéica cháí èeri irìcu, càita nacái cáininácaté iicáca wía àta yéetacatalétawa.

2-4 Satanás imàacacaté Judas íináidacawa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténa. Yái Judas, Simón Iscariote ìiricani.

Jesús nacái yáalíacatéwa yàanàacaté Dios yàatanáise, yáalíacaté nacáiwa yèepùanápínatéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacái yáalíacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios íiwitáise iyú. Néese idécunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa íicha, imàacaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa. Yá idacùaca wáluma ìwalíabàawa. 5 Néese Jesús yùucùaca úni ponchera irìculé. Yá imànica walí cayábéeri, idàbaca íibaca wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuìdaca wàabàli

wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwallàbàawa càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná wía judíoca, càmicáináté wamàni waliwáaca yái cayábéerica. ⁶ Yàanàaca Simón Pedro yàatalé íbacaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, ¡càmita cayába píba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! — ímaca yái Pedroca. ⁷ Jesús ímaca irí:

—Siùca càmita píalía péemìlaca càinácaalí ímáaná yái numànírica pirícué quéwa áibaalípiná yásí píalía péemìlacani — ímaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa Pedro ímaca irí:

—¡Canácatáita nubatàa píbacaca nùabàli! — ímaca yái Pedroca. Jesús ímaca irí:

—Càmicaalí nuíba píabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía — ímaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Simón Pedro ímaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, píapídáida núa, píba nùabàli, nucáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numànicáiná nubáyawanáwa nucáapi iyúwa, nuíwitáise iyú nacáiwa — ímaca yái Pedroca. ¹⁰ Quéwa Jesús ímaca irí:

—Péemìlaca comparación: Aibacaalí yàapídáníca quéechatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, lìpìnacáiná àyapulcubàa, íná íbacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapídáidacuéca píiwitáise masacàacaténácué Dios iicáca pía, numàacacáináté nuwàwawa píbayawaná íichacué peebáidacáinácué nutàacái. Néese pímanícaalícué píbayawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picàlidaca píchawani nuíbacaténácué píicha yái báawéerica pímanírica áibaalípiná cháí èeri írìcu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata — ímaca yái Jesúsca. ¹¹ Jesús yáalíacatéwa chánácaalí wéená itéeripináté yùuwidenái náibàacaténáni, ínaté Jesús ímaca: “Abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata”, càì ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécanáami Jesús íbaca wàabàli, yá yúucaca ìwalísewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáawinacawa mesa iwéré àniwa. Ímaca walí:

—Siùcade nucàlidacué piríni càinácaalí ímáaná yái nuíbáanácuéca píabàli. ¹³ Píimacuéca nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanácuéca càì nùwali, núacáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuéca pía, Píiwacalícuéca nacái, nudéca nuíbaidaca pirípinácué càiride iyúwacué píasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íbaidéericué pirípiná, numànicaténácué pirí yái cayábéerica nuíbáanácuéca píabàli. Nudéca nuíbaidacuéca pirípiná càide iyúwa píasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íbaidéericué pirí, éwitacué Píiwacalícaníta núa, íná iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca pímanícaténácué piríwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì nùasáidacuéca piríni pímanícaténácué cayábéeri piríwáaca càide iyúwa numànínácué pirí. ¹⁶ Péemìlacué comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàiníri íiwacali íichawa. Íná picácué píináidawa cachàiníyéicuéca nuícha pía. Càide iyúwa nuíbaidáanácuéca pirípiná, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca. ¹⁷ Píalíacaalícué péemìlaca càinácaalí ímáaná yái númèericuéca pirí, píibaidacaalícué nacái pirípináwáaca càide iyúwa nuchùullánácué pía, yásí casíimáicuéca píwàwawa.

¹⁸ “Càmita macáicué càì núumaca píwaliwa. Núalíacawa nàwali níái nuedéeyéica nùasunáipináwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuíse bàaluité. David ímacaté: ‘Yái nùacawéeriná iyéericaté iyáacaléwa nùapícha, yácata idé yùuwideca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, ímacaté yái Davidca. ¹⁹ Yá nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidacuéca nutàacái, Diosca núa, yái càimírica imáalàawa. ²⁰ Péemìlacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica

nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máiní achúmaca iwàwa. Yá íimaca walí amaléeri iyú:

—Péemìacué cayába, abéeri péenacué itéeripiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmita wáalíawa càirínácaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²³⁻²⁴ Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núawinacawa nùyaca mawiénita Jesús irí. Iná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápíná nuémíawa Jesús càirínácaalí yái càì Jesús íimaca ìwali. ²⁵ Iná núawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémíawani. Yá núumaca irí:

—Nuíwacali, ¿càiríná yái càì píimaca ìwali? —núumaca irí. ²⁶ Jesús íimaca nulí:

—Yácata yái núapúadéerica irípiná pan quírapieli irìculé —íimaca yái Jesúsca. Iná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas iríni, yái Simón Iscariote ìirica.

²⁷ Néese Judas yeedácanacáita iríwa pan yéená isàbéeri, yá Satanás iwàlùacawa Judas iwàwaliculé ichùullacaténá Judas íiwitáise. Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Yáara wawàsi pimàníripináca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéenáquéi yáaliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wéená nayúunáidaca Jesús ichùullaca Judas iwèlñanápínaté yàacàsi wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wéená nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécaneeyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Iná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yéená isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànita. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Inaté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siùcáisede wenàiwica naicápiná núa cáimiétaquéeri iyúwa, núa asìali Dios néeséerica. Núasáidapíná nalíwa nacái cachàinica Dios íiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápíná nalíwa cachàinica Dios íiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná nalíwa cachàinica nacái nuíwitáise, núa asìali Dios néeséerica. Càicatanica Dios imànipíná mesúnamáisiwata. ³³ Péemìacué nulí pía nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué píapicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pírí càide iyúwa núumáanaté judío íiwacanánái irí: Càmitacué yéewa placawa núapicha siùca aléera nùacatalépinácawa. ³⁴ Nuchùullacué pía pimànínapíná áiba wawàsi wàlisàita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáalíacuécawa pìwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿alénápínásica piàwa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa placawa núapicha siùca, quéwa áibaalípiná yásí placawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca irí:

—¿Càmírita, Nuíwacali! Núalimáca nùacawa píapicha siùcasíwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca. ³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—¿Báisítasica pimàacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Càmlírita, máinícáiná càulenáca píchani. Péemí cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa pialía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali, nùwali nacái. ² Núaniri Dios icapèe iyéerica chènuniré idèniaca imàdàanáwa madécaná wenàiwica iyacatáipiná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué nucàlida piritáni. Yá nùacawéera nuchùnìacaténácué piyacatáipiná. ³ Nudécanáamicué nùacawa pícha, yá nuchùnìacuéca nacái piyacatáipiná, yásí nuèpùacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewacaténácué piyapináca núapicha aléera nùyacataléca. ⁴ Píaliacuécawa alénácaalí nùawa. Píaliacué nacáiwa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica piacaténácuéwa néré nacái”, íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, càmita wáalíawa alénácaalí piàwa. Iná càmita yéewa wáalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàcaténáwa néré —íimaca. ⁶ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái piacaténácuéwa Núaniri Dios yàatalé. Nùaliacawa, nuémíaca nacái macáita báisíiri tàacáisi Dios ìwali. Nùacata yái yéerica nacáuca càmlíiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píaliacáinácué nùwali, íná píaliapinácué nacáiwa Núaniri Dios ìwali, yá siùcáisede píaliacuécawa Dios ìwali. Piicácatécué Dios madécaná èeri, íná píaliacuéca ìwali —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Néese Felipe íimaca irí:

—Wáiwacali, pimàaca waicáca Píaniri Dios, yásí casíimáica wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —íimaca. ⁹ Jesús íimaca irí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca piápicha madécaná èeri. ¿Cána càmitàacáwa píaliáwa cawinácaalí núa? Cawinácaalí wenàiwica yáaliéerica nùwali yáalía nacái Núaniri Dios ìwali. Iná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàacáanápínácué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái nucàlidéericuéca pirí càmita nutàaní nunùmaliçuísewa. Néese nutàaníca Núaniri Dios inùmaliçuísewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa cháí èeri irícu, néese Núaniri Dios iyaca nuwàwalicu, yácata imàníríca iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalimá peebáidaca yái nùuméerica pirícué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios iyáaná, néese peebáidacué piicácaíná yái numàníríca càmlírita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemíacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànipiná càide iyúwa numàníná. Imànipiná nacái cachàiníiri íicha yái numàníríca nùacáináwa Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué Dios íicha nunùmaliçuíse càide iyúwa nuwàwáaná nuchùulíacáinácué pisutáanápíná Dios íichani, yá numànipínácuéca piríwani yéewacaténá núa yái Dios íríca nùasáidaca macái wenàiwica irí máiní cachàinica Núaniri Dios íiwitáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué nuícha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipínácuéca piríwani —íimaca yái Jesúsca.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí: “Báisícaalícué cáinináca piicáca núa, yásí pimànicuéca càide iyúwa nuchùulianá pía. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa ibànùanápínacué pirí áiba Yàacawéeridéeripínacué píawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripínacuéca pía báisíiri tàacáisi iyú Dios ìwali, yàalèeripínacué pía nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué píawa càiripínáta. Canácatáitacué imàaca píawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái, càmíta náalimá needá nawàwalìculéwani, yái Espíritu Santoca, càmícáiná náalimá naicácani, càmíiri nacái náalía ìwali, quéwa píalíacué ìwali ìyacáinácué píapicha siùca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalìcuwa càiripínáta icùacaténacué piíwítáise.

¹⁸ “Càmíta numàacapínacué pía abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpùà nùanàaca nùyacaténacué píapicha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmítanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué piicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa ínà yéewa picáucàapínacuéca nacáiwa. ²⁰ Néenialípiná idécanáami Espíritu Santo yàanàaca, yásí píalíacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios ìyáaná, pìyacué abédanamata nacái núapicha, nùya nacái piwàwalìculécué. ²¹ Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùulianáni, yá nacái imàníríca càide iyúwa núumáaná, yácata yáasáidéerica báisíiri iyú cáinináca iicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripíná iicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínáca yàatalé numàacacaténá yáalíaca nùwali báisíiri iyú”, íimaca walí yái Jesúscá.

²² Néese Judas, (càmíirita quéwa Iscariote), íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapíná píawawa waicácaténá pía, quéwa càmíta pimàacapíná píawawa èeri mìnánái naicácaténá pía? —íimaca irí. ²³ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmícáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripíná nacái iicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa nacái wàanàapínáca wàyacaténá yáapicha. ²⁴ Quéwa, cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca núa, càmíta nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemièricuéca nucàlidaca pirí, càmíirita nutàacái, néese Núaniri Dios itàacáicani, yái ibànùèrica núa.

²⁵ “Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica idècunitàacá nùyaca píapicha.

²⁶ Quéwa nudécanáamicué nùacawa pícha, yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa, yásí ibànùacué pirí yái Yàacawéeridéeripínacuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápínacué pía nulípiná, yàalèeripínacué pía nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapínacuéca píawa píalíacaténáwa macáita wawàsi ìwali. Yá imàacapínácuéca piwàwalica macáita yái nucàlidéericuéca pirí.

²⁷ “Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuíbanáica piwàwa càide iyúwa matuíbanáiná nuwàwa, càmíta càide iyúwa áibanái èeri mìnánái ìyáaná càmíiyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma píináidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸ Nucàlidacué pirí nùanápínacuéca pícha, néese nuèpùapínacué nùyaca píapicha àniwa. Báisícaalícué cáinináca piicáca núa manuísíwatatá, yásí casímáicuéca piwàwatá péemíacáinácué nùanápínáwa Núaniri Dios yàataléwa cachàinicáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹ Nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùacawa yéewanápíná idécanáami nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuéca pirí.

³⁰ “Siùca canáca nulí èeri nutàanínápínacué déecuíri iyú píapicha, Satanáscáiná yàanàaca mesúnamáisiwata, yái ichùulièrica èeri mìnánái ííwítáise càmíiyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmíta yáalimá imawèniadaca íichawa núa. ³¹ Néese, éwita Satanás càmícáanáita yáalimá imawèniadaca núa,

càicáaníta numàacapíná càì imànica, núasáidacaténá macái èeri mìnánáì irí cáinináca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùulláná núa. Pimichàacuéwa. Wàanàcuéwa —íimaca walí yái Jesúsca.

15

La vid verdadera

¹ Idècunitàacá wàacawa, Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemìacué comparación: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máiníiri cawènica. Núaniri Dios ìyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná. ² Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái wenàiwica càimíyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya íicha, macái yàana màyacanéri. Néese cawinácaalí wenàiwica imàníyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéri. Níai yeebáidéeyéica nutàacái, Dios itéca náicha càinácaalí báawéeri ìyaca nalí, namànicaténá cayábéeri cachàiníwanái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana íicha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idènlaca ìyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siùcáisede masacàacuéca píiwitáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná íichacué, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴ Picácué piwènúada píiwitáisewa nuícha yéewanápinácué nùyaca piwàwalícu mamáalàacata. Péemìacué comparación: Abéya yàana càmita yéewa càyacanáni méetàuculé abéya íicha. Càita nacái càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná píináidacaalícuéwa nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalícu, yásí imànica madécaná cayábéeri. Càmicáinácué píalimá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càimírca yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculéni, càide iyúwa wáucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéri àta míisicatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami náucacaténá nía quichái irìculé neemácaténáni.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmicaalícué nacái píimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú píá, yá pisutácué nuícha numànínapínácué pírí càinácaalí cayábéeri piwàwéericuéca, yá numànicuéca píriwani. ⁸ Pimànicaalícué madécaná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimiétaquéeri iyú. Càita nacái píasáidapínácuéca nuéwáidacalécuéca píá. ⁹ Cáininácuéca nuicáca píá càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténácué cáinináca píicáca núa càide iyúwa cáinináanácué nuicáca píá. ¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùulláná píá, yásí cáininácuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùulláná núa.

¹¹ “Càicuéca núumaca pírí casíimáicaténácué piwàwa núapicha, yéewanápiná nacái casíimáicuéca píá manuísíwata. ¹² Nuchùulíacué càì pimànica: Cáininácué píicáyacawa càide iyúwa cáinináanácuéca nuicáca píá. ¹³ Péemìacué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná íichawalínáwa, yásí wáalíacawa báisíiri iyú cáinináca iicáca yàacawéerináwa macái iwàwalícuísewa. Càita nacái numàacapíná nucáucawa píichawalínácué cáininácáinácué nuicáca píá. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáininácaténácué píicáyacacawa, yásí nùacawéeyéinácuéca píá. ¹⁵ Càmitacué quirínama núuma píwali nùasu wenàiwicacuéca píá, càmicáiná yàasu wenàiwica yáalíawa ìwali yái íiwacali imànínáca. Néese núumacué píwali nùacawéeyéinácuéca píá

nucàlidacáinacué piri macáita yái Núaniri Dios ímáanáca nuli. ¹⁶ Càmitatè peedácué núa píiwacalipináwa. Néese nuedácatécué pía nùasunáipináwa, yá nudéca nuchùuliacuéca pía pimànlínápiná cayábéeri, yéewacaténacué nacái yái cayábéerica pimànliricuéca iyamáacawa càiripináta. Yásí Núaniri Dios imànicuéca piriwa càinácaalí cayábéeri wawàsi písutéeripinácuéca ícha nunùmalicuíse, písutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná. ¹⁷ Iná nuchùuliacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacacawa”, ímaca walí yái Jesúsca.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús ímacatè walí: “Aibanái èeri mìnanaí càmíiyéi yeebáida nutàacái báawapiná naicácuéca píawa, iná piwàwalicué báawáanátè naicáca núa quéechatè ipíchawáisetè báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnanaí iyáanátá, yá cáininácuéca èeri mìnanaí iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnanaí yèewíse, peebáidacaténacué nutàacái, iná báawaca naicácuéca pía càmíicáinacué pìya càide iyúwa nàyaná. ²⁰ Piwàwalicué yái núméricatécué piri: ‘Canáca yáasu wenàiwica cachàiníiri íiwacali íchawa’, càitè núumaca. Càita nacái càmíta yéewacué cachànica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Abénaméeyéi nàuwidaca namànica núa, iná nàuwidacuéca nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, iná neebáidapiná nacái iyúwa péewáidáanacué nía. ²¹ Quéwa áibanái càmíiyéi yeebáida nutàacái namànipiná piri báawéeriwa peebáidacáinacué nutàacái càmíicáiná náalía Dios íwali, yái ibànuerica núa aléi.

²² “Càmicaalítè nùanàatá nucàlidacaténá wenàiwicanái irí nutàacáiwatá, yá càmíta cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa siùcáisede canáca yéewaná náimaca càmíinápinása cabáyawaná nía nùwalíse néemlàcáinátè núumaca nalí nudéca nùanàca Dios yàatanáise. ²³ Máiníiyéi cabáyawanáca níara wenàiwicaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, yácáiná cawinácaalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáinátè iicáca Núaniri Dios quéechatécáwa. ²⁴ Càmicaalítè numàni nàacuésemi yái càmíirica áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmíta cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa éwita naicácaníta càì numànica, càicáaníta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwatè rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmalicuíse bàaluité. David ímacatè: ‘Máiní báawacatè naicáca núa éwita canácaníta íwalíse báawáanápiná naicáca núa’, càì ímacatè nunùmalicuíse yái Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yásí nubànùacué piriwa Espíritu Santo, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica, itàaníríca báisíiri iyú, yái Yàacawéeridéericuéca pía. Espíritu Santo yàanàpiná, yásí yéewáidacuéca píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuináwaná íwali. ²⁷ Pidécuéca pìyaca núapícha mamáalàacata nudàbacatáisetè nuéwáidaca wenàiwica àta siùca nacáide, iná picàlidapinácué nuináwaná íwali èeri mìnanaí iríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

16

¹ Jesús ímaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuéca piriini ipíchaná piwènúadacuéca píiwitáiseewa nuícha isicúata, nadàbacaalípiná nàuwidaca namànicuéca pía. ² Yásí náucacué píawa judíonái yéewáidacàalu ícha, càmíta cué quirínama nabatàa piwàlùacawa néré àniwa. Aibaalípiná nayúunáida nacái náibaidaca nàyaca Dios irípiná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namànipinácué piri báawéeri càmíicáiná náalía Núaniri Dios íwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuéca piriini siùcata yéewanápinácué nadàbacaalípiná namànicuéca piri báawéeri, yásí piwàwalicuéca nudéca nucàlidacuéca piriini”, ímaca yái Jesúsca.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús ímacaté walí àniwa: “Idàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, càmitaté nucàlidacué piríni piùwichàanápínacuéwa nulípiná, nùyacáinátécué píapicha. ⁵ Quéwa siúcáade yá nùacawa nùyacaténá yáapicha yái Dios ibànuèricaté núa aléi. ¿Cánácué càmita pisutá péemìawa núa siúcade ìwali yái nùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casímáica piwàwa núapicha. ⁶ Quéwa, máiní achúmacuéca piwàwa siúca nucàlidacáinácué piríni. ⁷ Quéwa, péemìacué cayába. Cayába cachàiníwanáí pirícuéni nuèpùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa. Càmicaalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanàa yái Yàacawéridéeripínacuéca píá, yái Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípináwa, yá nubànùacuéca piríwani. ⁸ Espíritu Santo yàanàapíná, yásí imàacaca èeri mìnánáí náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa nacái càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa cabáyawanáca nía càmicáiná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánáí náalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá, càmicáinácué piicá núa cháí èeri irìcu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánáí náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulièrica èeri mìnánáí íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínacué pirí, quéwacué siúca càmita píalimá píalíaca péemìaca macáita, càinácaalí íimáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàapíná, yái itàaníríca báisíiri iyú, yásí yéewáidacuéca píawa macái báisíiri tàacáisi ìwali, càmicáiná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita càinácaalí tàacáisi Dios icàlidéeri irí. Néese Espíritu Santo imàacapínácué píalíacawa càinácaalí ichàbáanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàinica nuíwitáise, icàlidacáinácué pirí nutàacái péemìacaténácué càinácaalí íimáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudèniàta nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínácué piríwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemìacani, càinácaalí íimáaná.

¹⁶ “Achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinácué núa àniwa nùacáináca Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Néeseté abénaméeyéi wéenánáí wía yéewáidacaléca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásisca íimáaná yái tàacáisisca? Idéca íimaca walí achúmáanataàcá càmlínápínása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùà waicápináca àniwani, yàacáináscáwa Yáaniri Dios yàataléwa. ¹⁸ ¿Càinásisca íimáaná yái tàacáisisca ‘achúmáanataàcá’? Càmita wáalíawa càinácaalí ìwali itàaní —náimaca.

¹⁹ Néese Jesús yáalíacawa wawàwaca wasutáca wéemìawa ìwalini. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pirí achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núawa, néesecué mesúnamáita piicápinácué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemìawa píawáaca ìwali yái tàacáisisca? ²⁰ Péemìacué cayábani. Achúmáanataàcá pícháanápínácuéca, yá achúmapínácuéca piwàwa nanúacaalí núawa, quéwa áibanáí èeri mìnánáí càmlíyéi yeebáida nutàacái, casímáipínáca nawàwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwàwa malééná èeri nuétácái

ìwaliise, càicáaníta mesúnamáita casíimáicuéca piwàwa nuétácaí ìwaliwa. ²¹ Péemìacué comparación: Achúmaca inanái iwàwa ùasu èericaalí yàanàaca umusúadánápiná iicá èeri. Yá achúmaca uwàwa ùuwichàacáináwa cáiwíiri iyú, quéwa idécanáami asáica uìri, yásí uimáichaca yái cáiwíirica, máinícáiná casíimáica uwàwa umusúadacáiná iicá èeri. ²² Càita nacái siùcade achúmacuéca piwàwa. Quéwa nuèpùapínacawa nuicácuéca pía àniwa, yásí máinícué casíimáica piwàwa, yá canácata yáaliméeripíná achúmaca imànicuéca piwàwa àniwa.

²³ “Néenialípiná càmítacué iwàwacutá pisutáca péemlawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapínacué píawa. Péemìacué cayába, Núaniri Dios imànipínacué piríwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca imàníinápiná pirí, pisutácaalícué Dios ícha nunùmalícuise càide iyúwa nuwàwáaná. ²⁴ Càmitàacá pisutácué Núaniri Dios ícha nunùmalícuise imàníinápinácué pirí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutácué Dios ícha nunùmalícuise imàníinápiná pirí cayábéeri, yásí imànicuéca piríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténacué casíimáica piwàwa manuísíwata —ímaca walí yái Jesúsca.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ Jesús ímacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca pía càulenéri comparación iyú. Quéwa áibaalípináwa càmítacué nutàaní pirí comparación iyú. Néese nutàanípinácué pirí amaléeri iyú Núaniri Dios ìwaliwa, píalíacaténacué péemlaca ráunamáitani, càinácaalí ímáaná. ²⁶ Néenialípiná pisutápinácué Dios ícha nunùmalícuise imàníinápinácué pirí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios ícha manuísíwata pirípinácué. ²⁷ Cáininácáiná Dios iicácuéca pía, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios ícha manuísíwata pirípinácué. Cáininácuéca Dios iicáca pía cáininácáinácué piicáca núa, peebáidacuéca nacái nùanàcaté Dios yàatanáise. ²⁸ Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáise nùanàcaténá aléi èeri irìculé. Siùcáade nuèpùacawa èeri ícha nùacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

²⁹ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Siùca pitàaníca pìyaca amaléeri iyú, càmita picàlida pìyaca càulenéri comparación. ³⁰ Siùca wáalíacawa píalíacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemlawa pía píalíacáináta nùanàcaalí wáináidáanáwa wawàwalícuise nùanàcaalí píalíacáináwa wáiwitáise ìwali. Íná weebáidaca pìanàcaté Dios yàatanáise —wáimaca irí. ³¹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Piyúunáidacuéca peebáidaca nutàacái tàì íméeri iyú macái piwàwalícuise nùanàcaalí, quéwa càmitàacáwa cachàinícué píiwitáise nùwali. ³² Mesúnamáisiwatacué piplíacuécawa picàlìlìacawa nuícha, yá pimàacapínácuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máiní abéerisiwa núa, Núaniricáiná iyaca núapícha. ³³ Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica yéewacaténácué matuíbanáica pía peebáidacáinácué nutàacái. Chái èeri irìcu piùwichàapínacawa, quéwa pichàiniadacué piwàwawa. Nudéca numawèniadaca Satanás íiwitáise cachàiníri, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise namàníinápiná nabáyawanáwa, íná yéewacué píalimápiná pimawèniadaca píichawa Satanás nacái —ímaca walí yái Jesúsca.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá ímaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuénáiwana yàanàaca. Pimàaca èeri mìnánái náalíacawa cachàinica núiwitáise, núa Pìirica, yéewanápiná numàaca nacái náalíacawa cachàinica píiwitáise. ² Pidéca pimàacaca nulí píiwitáise nùanàcaalí èeri

mìnanái canánama, nùacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, níái pièyéica nulí nùasunáipiná, núa Pìirica. ³ Nadènlàpiná nacáuca càmíiri imáalàawa níái yáaliyéica wàwali, pía abéerita Dios báisíirica, núa nacái Jesucristo yái pibànùérica aléi èeri irìculé.

⁴ “Nudéca nùasáidaca nalí cachàinica píiwitáise cháí èeri irìcu, íná nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùulianá numànica. ⁵ Iná Núaniri siùcade pimàaca cáimiétacanéérica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáaná píapicha bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níái wenàiwicaca èeri mìnánái yèewíise piàcaténá nulí nía nùasunáipiná. Yá nudéca numàacaca náaliaca pìwali iyúwa pìyáaná. Quéechatécáwa pìasunáica nía, yá pidéca piaca nulí nía nùasunáipiná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùulianá nía. ⁷ Siùca náaliacawa macáita yái numàníirica, yá nacái tàacáisi nuéwáidéérica iyú nía, nudéca numànicani pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéérica nulí. ⁸ Nudéca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Náaliacawa báisíiri iyúcani nùanàacaté piàtanáise. Neebáida nacái pibànùanáté núa.

⁹ “Nusutáca nalí píicha manuísíwata. Càmita nusutá píicha áibanái èeri mìnánái irípiná càmíiyéi yeebáida nutàacái. Néese nusutáca píicha nalí níái pièyéica nulí pìasunáicáiná nía. ¹⁰ Macáita níái nùasunáica níacata pìasunái nacái. Macáita níái pìasunáica níacata nùasunái nacái. Nàyacáiná machacàníiri iyú, íná náasáidaca cachàinica nuíwítáise.

¹¹ “Siùcáade càmita nuyamáawa cháí èeri irìcu, quéwa nayamáapinácawa cháí èeri irìcu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Pía, Núaniri mabáyawanéérica, picúa nía pirípináwa pichàini iyúwa neebáidáanápíná mamáalàacata pitàacái, níái pièyéica nulí nùasunáipiná, yéewacaténá abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná nuíwítáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháí èeri irìcu, yá nucàcaté nía pirípiná pichàini iyú, níái pièyéica nulí nùasunáipiná. Canácata néená yúuquériwa nuícha, abéerita meedá yáara yúuquéricatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapinácawa iyúwa profetanái itànàanáté tàacáisi ìwali pinùmalícuíse bàaluité.

¹³ “Siùcáade nùacawa pìatalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá nusutáca píicha nalí casíimáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casíimáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca nucàlidaca nalí pitàacái quéwa báawaca èeri mìnánái iicáca nía càmíicáiná nàya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná, càide iyúwa núa nacái càmíiná nùya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná. ¹⁵ Càmita nusutá píicha pitéenápíná nía èeri íicha, néese nusutáca píicha picúanápíná nía Satanás íicha yái báawéérica. ¹⁶ Càide iyúwa càmíiná nùya èeri mìnánái íiwitáise ìwali, càita nacái níái yeebáidéeyéica nutàacái càmíiyéita nacái ìya èeri mìnánái íiwitáise ìwali. ¹⁷ Masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisíiri tàacáisica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànùanáté núa èeri mìnánái yèewiré, càita nacái nubànùaca níái nùasunáicawa èeri mìnánái yèewiré càmíiyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siùcáade numàacapínáca nucáuca nàichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápíná masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirípiná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca píicha abéta nalí níái yeebáidéeyéica nutàacái, néese nusutáca píicha nacái áibanái irípiná yeebáidéeyéipíná nutàacái áibaalípiná neémìacaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nalíni. ²¹ Núaniri, nusutáca píicha pimàacáanápíná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. Càide iyúwa pìyáaná núpicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwitáise

náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái neebáidaca pidéca pibànùaca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca núasáidaca nalí cháí èeri irìcu cachàinica píiwitáise. Núa nacái, nudéca numàacaca náasáidaca áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca nawàwalìcu, píá nacái ìyaca nuwàwalìcu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái náalíacawa pidéca pibànùaca núa, yéewanápiná nacái náalíacawa cáinináca piicáca níái nùasunáica càide iyúwa cáinináaná piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca piaca nulí nía nùasunáipiná. Nuwàwaca nàyaca núapicha aléera nùyacatalépiná naicácaténá pimàacáaná macáita naicáca núa cáimiétaquéri iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáininácáinaté piicáca núa bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. ²⁵ Pía, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái càmíita náalí pìwali, quéwa núalíaca pìwali. Níái nacái nùasunáica náalíacawa pibànùacaté núa aléi. ²⁶ Nudéca numàacaca náalíacawa píiwitáise ìwali. Yá numàacapiná mamáalàacata náalíaca pìwali càiripináta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináaná piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalìcu”, íimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios íichawa.

18

Arrestan a Jesús

¹ Jesús idécanaámi isutáca walípiná Dios íicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wàacaténáwa abéemàalé únibàa íicha, íipidenéeri Cedrón. Iyaca néeni bànacalé inàlimaná. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécaténá Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yáalíacawa ìwali yái bànacaléca, Jesús ìyacáinaté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlimaná néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nabànùacaté nàasu úwináiwa Judas yáapicha. Nadèniaca nacáapisaiwa. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càinácaalí namàninápináté irí, íná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawínacué picutá? —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaquéi —íimaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶ Ideté Jesús íimaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús íicha, yá néerúacawa íicha, yá náuwàacawa cáli íinatalé nacalùniwa. ⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Cawínacué picutá? —íimaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. ⁸ Iná Jesús íimaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutácáinácué núa, néese pimàacacué nèepùacawa níái núapichéeyéica —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yá macáita ichàbacawa càide iyúwaté Jesús íimáanáté: “Núaniri, níái pièyéica nulí nùasunáipiná canácata néená yúuquériwa nuícha”, càité íimaca yái Jesúsca, iwàwacáinaté icùaca wía yúuwichàacáisi íicha, wía yéewáidacaléca.

¹⁰ Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu irícuísewa, yáalimáidaca ipéliacatatá quéwa isasàacáita meedá asìali

yùuwi yéewápuwáiséechúa yái ípidenéerica Malco, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ¹¹ Quéwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu irìculéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹² Néseté níái úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi.

¹³ Néese quéeachacáwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuírìcani yái Anásca. Néenialité sacerdote íiwacalinácani yái Caifásca. ¹⁴ Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío íiwacanánái irí cayábáanápínaté cachàiníwanái nalíni abéeri asìali yéetácalípinátéwa macái wenàiwica íichawalíná, ipíchaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote íiwacaliná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capìi ibàacháwalená irìculé, yácáiná sacerdote íiwacaliná yáalía iicáca núa. ¹⁶ Pedro ibàlùacawa bàacháwáiséeri inùma íicha. Iná nùacawa bàacháwa íicha nutécáténá Pedro nùapichawa bàacháwa irìculé. Yá nusutáca wawàsi inanái íicha icuèchúaca capìi inùma bàacháwáise umàacáanápíná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷ Néese usutáca uémìawa Pedro:

—¿Píasica nacái abéeri néená níái Jesús yéewáidacaléca? —úumaca Pedro irí. Néese Pedro íimaca ulí:

—Càmita núani —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸ Néese casalínicaté nàwali níái sacerdote yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, íná napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro ìyaca bàacháwáise manuíri capìi íicha, yá capìi irìcu sacerdote íiwacaliná idàbacaté isutáca yéemìawa Jesús wàwali macáita wía yéewáidacaléca. Isutáca yéemìawa Jesús nacái càinácaalí ìwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús íimaca irí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuése. Nudéca nuéwáidaca wenàiwica mamáalàacata judíonái yéewáidacàalu irìcu, templo irìcu nacái, aléde nàwacáidáyacacatalécawa macái judíoca. ²¹ ¿Cáná pisutá péemìawa núa? Pìà pisutáca péemìawa áibanái yéemièyéicaté nutàacái càinácaalí ìwali nuéwáidaca nía. Náalíacawa ìwali yái nucàlidéerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ²² Idècanáami Jesús càì íimaca nalí, néese abéeri néená níái úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni ìwali. Yá íimaca Jesús irí:

—Píca càì pitàaníca sacerdote íiwacaliná irí —íimaca. ²³ Jesús íimaca irí:

—Nutàanícaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinácaalí báawéeri nutàaní. Quéwa càmicaalí nutàaní báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùulíaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote íiwacaliná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùaníca yàanabàca ìyaca, yá áibanái iyéeyéica néeni nasutáca néemìawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená níái Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànica ichìwawa àniwa. Yá íimaca nalí:

—Càmírita núa —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asìali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemìawa Pedro nacái. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquéericaté Jesús yáapicha bànacalé inàlimaná néeni? —íimaca. ²⁷ Yá Pedro imànica ichìwawa àniwa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe íicha gobernador romanosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, íná càmita nawàlùawa gobernador càmíiri judío icapèe irìculé, náimacáiná càmitasa nawàwa casacàaca nía Dios íicha ìwalíise yái nawàlùanácawa càmíiri judío icapèe irìculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá nía, casacàacaalí Dios iicáca nía yáté èerica, yá càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe íichawa itàanícáténá náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué ibáyawaná pirí yái asìalica? —íimaca. ³⁰ Néese náimaca irí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté pìatalétáni —náimaca.

³¹ Pilato íimaca nalí àniwa:

—Pitécuéni piùwichàidacuéni càide iyúwa pìawirináimi íiwitáise íimáaná — íimaca yái Pilatoca. Níái judíoca náimaca Pilato irí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmitacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca irí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanaté ìwaliwa nanúanápínaténi cruz ìwali, níái càmíiyéica judío. ³³ Pilato yèepùa iwàlùacawa icapèe manuiri irìculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—¿Pisutásica péemìawa núa pínáidacáináwa pisutáanápíná péemì núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemìawa núa áibanái icàlidacáiná piríni? —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato íimaca irí àniwa:

—¡Núa càmírita judío! Péenánái judíonái, nía nacái sacerdote íiwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàcaténá piináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —íimaca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmita nucua wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icùaná yàasu wenàiwicawa cháí èeri irìcu. Nucùacaalí càì nùasu wenàiwicawatá, yá nudènlaca nùasu úwináiwatá imàníyéipíná úwi ipíchaná nùuwidenái íibàaca núa presoíri iyú natécaténá núa judío íiwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucua nùasunáíwa èeri mìnánái íiwitáise ìwali —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese Pilato isutáca yéemìawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —íimaca. Néese Jesús íimaca.

—Báisíta, núaquéi càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacáténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica yáalíacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemìaca cayába nucàlidáanáca nalíni —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—Canácata yáaliméeri yáalíacawa càirínácaalíni, yái píiméerica ìwali báisíiricasa tàacásica —íimaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càì isutáca yéemìawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe íichawa àniwa itàanícáténá judíonái yáapicha. Íimaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná yái asìalica. ³⁹ Quéwa, càide iyúwacué píiwitáise ìyáaná, nuwasàapínacué piríwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto

yaalíwa. ¿Pìwàwasicué numàacaca yèepunícawa pìrí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca. ⁴⁰ Néese macáita néemíanícawa:

—¡Càmírita! ¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanícawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imàníricaté ùwicái romanonái yàasu gobièrno íipunita.

19

¹ Néeseté Pilato ichùuliaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha. ² Néese úwinái namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanùbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná, quéwa naicáanícáita iquíniná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca írí:

—¡Casíimái piwàwa, piyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Yá nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanícáténá judíonái írí. Yá íimaca nalí:

—Piicácué yái, nudéca nutécuéca pìataléni, yéewacáténácué píalíacawa càmita nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —íimaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capíi irìcuíse idènièri tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná íiwita ìwaliwa, idènièri ìwalíisewa bàlesi quíiréeri nacái. Yá Pilato íimaca nalí:

—¡Piicácuéni, yácata yái asìalica! —íimaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judíonái yàasu úwi icuèyéica templo, naicácanacáita Jesús, yá nadàbaca néemíanícawa. Náimaca:

—¡Pinúacuéni! ¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato íimaca nalí:

—Píatacué ité itàtàawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —íimaca. ⁷ Níái judíoca náimaca:

—Wadènlaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa íiméerica iwàwacutáaná yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios íiricasani —náimaca.

⁸ Néese idécanáami Pilato yéemíaca natàacái, yá cáaluca manuísíwatani. ⁹ Yèepùa iwàlùacawa icapèe manuíri irìculéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Sísíeeríná píá? —íimaca. Quéwa Jesús cànírita itàaní. ¹⁰ Néese Pilato íimaca írí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùuliaca natàtàaca píá cruz ìwali, íná iwàwacutá picàlidaca nulí piináwanáwa numàacáanápíná pèepunícawa càmicaalí piwàwa péetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca írí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata píaliméeri pimànica nulítá, íná yáara wenàiwica ibànuèricaté núa presoíri iyú pìatalé, máini yáwanái ibáyawaná pícha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca càinápinácaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepunícawa, quéwa judío íiwacanánái néemíanícawa:

—¡Pimàacacaalí yèepunícawa yái asìalica, néese càmita quirínama cayába píapícha emperador romanosàirica, yái píiwacalisíwa icuèrica macái cáli imanùbaca! ¡Cawinácaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa nacuèriná, yùuwideca imànica píiwacali emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanáami Pilato yéemìlaca natàacái, yá ichùullaca úwinái natéenápíná Jesús capìi irìcuìse. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi íinatawa yéemìlacataléca wenàiwica iináwaná, ípidenácatalé Gabata hebreo itàacái iyú, áibaalí ípidenácatalé íba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto ipíchawáiséeri, yáté judíonái nachùnìlaca yàacàsi nayáacaténá nayáacaléwa Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese mawiénicaalíté machacànica èeri, yá Pilato íimaca judíonái irí:

—¡Piicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanícawa:

—¡Pinúacuénì! ¡Pinúacuénì! ¡Pitàtàacuénì cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca nalí:

—Càmita cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote íiwacanánái náimaca:

—¡Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàiri íicha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacaténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé íicha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré ípidenácatalé La Calavera íimáanáca “Iiwitasi yáapimi ìyacatalé” (áibaalí ípidenácatalé Gólgota hebreo itàacái iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái abéemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí. ¹⁹ Pilato gobernador ichùullacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi íimaca: “Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáinaté málisiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Ináté judíonái yàasu sacerdote íiwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulìerica natànàaca íiméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùulla natànàaca áibata àniwa. Pichùulla càì natànàanápíná: ‘Yái íiméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùullaca natànàanápínáni —náimaca. ²² Quéwa Pilato íimaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanácani —íimaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacanama nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca iríwa abéeri yéená. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càmiiri isucúacaná, yái wáluma ináawaniná iyàacanéeri chènuníse àta cáliaculénama.

²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte ìwalínápíná wáalíacaténáwa càinácaalí wéená yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Jesús inùmalicuìse bàaluité. Càité íimaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi ìwalínápíná nacái, càinácaalí néená yeedéeripíná iríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmalicuìse. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawiénita Jesús yàasu cruz irí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena ìyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàlùèchúacawa núapicha mawiénita cruz irí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús íimaca yáatúa iríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa pìiriwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca nulí, núa Juanca:

—Picùu úa càide iyúwa píatúawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nucùacaté úa nuénánái yáapichawa nucapèerìcuwa idécanáamité Jesús yéetácawa.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáaliacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá imànica, íná Jesús íimaca:

—Macàlaca nuwàwa —íimaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catùu ipuniéchúawa uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacùaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo yéetaná yàana ipùatalicu, yái hisopo sitùu nacáirica. Néese namichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata íisapiacaténá inùmawa iyú yái uva ituníca càaméeri ìiracaná, yéewacaténá itàaníca cachàiníri iyú. Néese Jesús íimaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá numànica —íimaca yái Jesúsca. Néese icùadaca íiwitawa, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yáté èerica viernes ipíchawáiseté judíonái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judíonái càmítaté nawàwa yéetéeyéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz ìwali nàasu sábadu irìcu nayamáidacatáicawa. Yáté èerica nayamáidacatáicawa máiníirica iwàwacutácawa nalí namànicaténá nàasu cultowa íipidenéeri Pascua. Iná nasutáca Pilato íicha wawàsi ichùulianápiná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz ìwali néetácaténáwa ráunamáita, yéewacaténá áibanái nalicùadaca nachéecami cruz íicha. ³² Iná úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbáanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús irí. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetácatéwa, íná càmíta nanúu namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài irìcu ùlibàna iyú. Yáta íiranámi imusúacawa icháuná irìcuíse úni nacáiri yèewi. ³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicáanáténi, núa Juanca, nuicáacáinaté Jesús yéetácatéwa ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài irìcu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pírí báisíiri iyúni. Núaliacawa nucàlidacuéca pírí báisíiri iyúni, peebáidacaténácué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús irí càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse Mesías ìwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànueripinacaté nalí. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wàlisàica pinuéricuécaca Pascua yàasuná culto piná”, íimacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse Mesías ìwali. Profeta íimacaté: “Naicáidapiná irí, yái asìali nasutèericaté”, càité itànàaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Néesetécáwa José, abéeri Arimatea iyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéeri iyúta quéechacáwa cáalucáinaté José judío íiwacanánái íicha. Yá Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, íná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yèericatéwa áiba catá itàanícaténá Jesús yáapicha, yàanàaca néré itéeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewiàdéericaté pucháiba pumèníiyéi isàni íiwitáaná iyú, íipidenéeyéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepùacani cáaléeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú,

Nicodemo itéerica. Namànicaté càide iyúwa judíonái imànníná yéetéeeyéimiwa irí ipíchawáise nabàliaca nía. ⁴¹ Iyacaté bànacalé inàlimaná mawiénita irí yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlimaná yèewi ìyaca wàlisài càliculì canácáwa nabàlièri yéetéeerimiwa néré. Yái càliculìca áibanái íicacaté dúli ibàlài irìcu yéewanápiná càliculìcani, capìi imàdàaná nacáiri. ⁴² Naliadaca Jesús iinámi càliculì irìculé mawiénicáiná cruz iríni yái càliculìca, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sábadu judíonái iyamáidacatáicawa.

20

La resurrección de Jesús

¹ Mapisáisiwata domingo irìcu, María Magdalena ùacatéwa càliculì néré catácatái tàacáwa. Yá uicáca manuíri íba ibàlùericawa méetàucuta càliculì inùma íicha, yái íba nabàlianáca càliculì inùma. Yái càliculìca áibanái íicacaté dúli ibàlài irìcu yéewanápiná càliculìcani, capìi imàdàaná nacáiri. ² Néesetè upiàcawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Yá úumaca walí:

—¡Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càliculì irìcuíse, yá càmita wáalíawa alénácaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicácaténá càliculì nérépiná. ⁴ Wía asianái wapiàcawa pucháibanamata. Nupiàcawa cachàini Pedro íicha. Yá idàba nùanàaca càliculì néré. ⁵ Yá núawia nuicáidaca càliculì irìculé, yái càliculì náiquéericaté dúli ibàlài irìcu iyúwa capìi imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmita quéwa nuwàlùawa càliculì irìculé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yá iwàlùacawa càliculì imàdàaná irìculé. Pedro nacái iicáca yái ibàlemica. ⁷ Íicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta iriàwa áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbáanéerica yàanàaca càliculì néré, nuwàlùacawa nacái nuicácaténá néré. Nuicáca iyúwa iyáaná, yá nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ⁹ Càmicáinaté wáalía wéemíaca cayába quéechatécáwa càinácaalíté Dios itàacái íimáaná íiméericaté ìwali iwàwacutáanápínaté Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùacatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càliculì irí. Idècunitàacá uícháanica, yá úawia uicáidaca càliculì imàdàaná irìculé. ¹² Yá uicáca pucháiba ángel cabalèenaméeyéi ibàle yáawinéeyéicawa Jesús iinámi iriàcatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni. ¹³ Níái ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica —náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita núalíawa alénácaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uémaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlùacawa néeni. Càmita quéwa úalíawa Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica. ¿Cawiná picutá? —íimaca yái Jesúsca. Uyúunáidéeri meedá icùaca bànacalé inàlimaná càliculì iyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénácaalí pirìadani, nutécaténáni —úumaca irí. Yá uwènúacawa íicha àniwa. ¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡María! —íimaca ulí. Yá uèpùà uwènúà uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—¡Raboni! —úumaca irí (íimáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa ullacawa unúmáawawa Jesús irí, uibàaca yàabàli ìwali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—¡Picá píibàa nùwali!, iwàwacutácáiná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Píawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siùcasíwata numichàapínacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàatalécué nacái —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—¡Wáiwacaliquéi nudéca nuicáca siùcasíwatàacáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái íimáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capíi irícu. Yá wabàliacaté macái capíi inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío íiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús ìyaca wèewi. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Idécanáami càì íimaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlìirícu nacáiwa ùlibàna yáami. Yá casíimáica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Matuíbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùanáté núa, càita nacái nubànùapínacué píawa pimànicaténácué càide iyúwa nuchùulianá —íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Jesús ipùà icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadèñianápiná wacáucawa wàlisàwa. Yá íimaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripínacué píiwitáise. ²³ Aibanái iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. Quéwa cawínácaalí càmíiyéica iwènúada íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Tomás áibaalí íipidenéeri Gemelo, abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmítaté ìya wáapicha Jesús yàanàacaalíté wèewiré.

²⁵ Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:

—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás íimaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapiwa ibàlài icháunálìcu ùlibàna yáami, yá càmitàacá núalimá nuebáidaca cáucani —íimaca.

²⁶ Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capíi irícu. Tomás ìyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàliacáanítaté capíi inùma llave iyú, macái capíi inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlùacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá píicáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlài icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá píináidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmíiri yeebáida, néese

¡peebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, píacata Nucueríná Dios! —íimaca yái Tomásca. ²⁹ Jesús íimaca irí:

—Tomás, siuca peebáidaca átata piicácáiná núa. Casímáipináca áibanái yeebáidéeyéipiná nutàacái éwita càmfíyécáanáta iicá núa —íimaca yái Jesúsca.

El porqué de este libro

³⁰ Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawàsi íiwitáise cachàiniíri iyúwa. Quéwa càmita nutànàa macáita cháí cuyàluta irícu.

³¹ Nudéca nutànàaca yái tàacásica peebáidacaténacué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuericaté walí, Dios íiricani, yéewanápinacué pidèñaca picáucawa càmfíri imáalàawa chènuniré, píacué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Néesetécáwa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéeri Tiberias icalisaniná. Càité imànica:

² Siete wamanùbaca wía ìyéeyéicaté néeni: Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí íipidenéeri Gemelo; Natanael nacái, Caná ìyacàlená mìnali, Galilea yàasu cáli íinatéeri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro íimaca walí:

—Nùacá nuíbàaca cubái —íimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáiwa píapicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca iriculé. Yá máadáini wacamáaca wèepunícawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica. ⁴ Néeseté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina íinata idècunitàacá wàyaca úni yáacubàa barca irícu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmitaté wáalía waicácani. ⁵ Néese Jesús imáidaca walí calisa icàinalená íinatáise. Iimaca walí:

—¡Néenicué, nùacawéeyéiná! ¿Canátacué picaméeri? —íimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús íimaca walí:

—Piúcacué piasu chinchorrowni yéewápuwáise barca íicha, yásí píibàacuéca nía —íimaca. Néese wamànica càide iyúwa íchùulianá wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorrowni yáacuise manùbacáiná níai cubáica ìyéeyéica irícu. ⁷ Néeseté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núumaca Pedro irí:

—¡Yácata báisi Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemìacanacáita Wáiwacalicaní, yá ìwalica ibàlewa iwatàacáinaté íichawani idècunitàacá íibaidaca. Yá Simón Pedro ipisiacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina íinatalépiná yàanàacaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàaca càina néré barca irícu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamíisewa. Càmita máini déeculé wía càina íicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina íicha weedácaalíte níai cubáica. ⁹ Wamusúacanáamiwa barca irícuise, yá waicáca abéeri cubái iriadéeri quichái imení íinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús íimaca walí:

—Peedácué néená níai cubáica píibèeyéica —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca iriculé, yá iwatàidaca chinchorro càina íinatalé, yái chinchorro ipuniéricawa manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputàaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Éwita manùbacáanáta nía, càicáanáta càmita namàdá chinchorro. ¹² Néese Jesús íimaca walí:

—Aquialé, piacué piyáaca piyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemíawa cawinácaalíni wáalíacáináwa Wáiwacalícani. ¹³ Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá iwacùaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacùaca nacái walí yái cubáica.

¹⁴ Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Néeseté wadécanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús íimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeyéica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, níái oveja púubanaméeyéi yáanaca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa Pedro àniwa. Jesús íimaca irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Picùa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa àniwani máisiba yàawiríanápíná. Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cayábasica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemíawani máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, píalíacawa macáita ìwali. Píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipíra iyáapínáwa. ¹⁸ Péemíaca cayába. Bàaluité ùuculírícaalíte pía, yáté píwalica píbàlewa, yá piacatéwa àta alénácaalíte píwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yásí píducúaca pìanawa, yá áibanái nadacùapíná píwaliabàa, yá natépiná píawa càmicatalé píwàwa piacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Jesús icàlidaca Pedro iríni wéemíacaténá Pedro yéetáanápínátéwa cruz ìwali, yáasáidacaténá èeri mìnánái irí cachàinica Dios íiwitáise Pedro yéetácaalípinátéwa Jesús ìwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Píawa núamiwáise! —íimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca íinataléwa, yá iicáca nùacawa náamíisewa, núa Juanca. Nùacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Nùacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayáacaalíte wayáacaléwa Pascua yaalí Jesús yáapicha; nùacata yái isutéericaté yéemíawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripínaca piùwidenái náibàacaténá pía?” nùumacaté Jesús irí.

²¹ Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yái asìalica? ¿Càinácaalí ìyáanápíná? —íimaca yái Pedroca.

²² Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá pialíacawa nuiwítáise. Iwàwacutá peebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

²³ Iná áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca camíinápíná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càì íima. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá pialíacawa nuiwítáise”, càité íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Núacata yái Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yái icàlidéerica Jesús iináwaná ìwali. Nudéca nutànàacuéca piríni. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

²⁵ Jesús imànicaté manùba camíiri nutànàa ìwali. Natànàacaalí macáita yái Jesús imàníricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháì èerítá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

¹ Nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiníiri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca pirí yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténá pirí macáita Jesús imànínaté, yéewáidáanaté nacái quéechatécáwa. ² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irìcu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa chái èeri irìcu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri íicha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáiwa, íibaidéeyéipináté irí yáamirìcubàa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náaliacaténáwa càinácaalípinaté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetácadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnái iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náaliacaténátéwa báisíiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolnái yáapichawa, yáté Jesús yàalàaca nía ipíchanaté namusúacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Íimacaté nalí:

—Picùacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínacué piríwani, càitade iyúwa núumáanáuéca pirí. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizacaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínáuéca píawa, ibautizacaténáué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú —íimaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnái náimaca nasutáca néemlawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái íicha, wía judíoca, yéewacaténá píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píaliacawa càiná èeri irìcucaalí Núaniri Dios imànipínacué pirí wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái iríni càiná èeri irìcucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píaliacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínacué piwàwalìculéwa, yái yèeripínáuéca pichàiniwa chènuníiséericawa, yéewanápínacué pía picàlidaca nuináwaná ìwali, ipíchanáué cáaluca piicáca wenàiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli néenibàa nacáíwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, chái èeri irìcu —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idécánáamité càì íimaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalée yéewiré, càmita quirínama nadé naicácani.

¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba aslanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánacué pibàlù piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquéerica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàapíná àniwa acalée yéewíse càide iyúwa pidéénacué piicácáwa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli íinatáise, íipidenéechúa Olivos, olivo inàlimanáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa

mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judíonái íiwitáise imàacáaná nèepunícawa sábadu irìcu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capìi imàdàaná irìcu iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Once namanùbaca níái asìanáica iwàluèyèicawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo ìirica, Simón nacái, áibaalí íipidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéénàsàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácáténá níawawa Dios íicha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéénánái nacái.

¹⁵ Néenialíté Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuése, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca iwacáidáyaquéeyéicawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalìcuise. Bàaluitécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná ìwali, yái yèericatéwa náiwitápu níái úwinái íibèeyéicaté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícáinatéwa wáapicha, yái Judasmica. Íibaidacaté nacái Dios irí wáapicha”, íimaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íiwacanánái iwènìacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté irí platamica imànìiricaté ìwalíise ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwaliabàawa balánamá, ìyapicúami imusúacawa íicha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén iyacàlená mìnánái yéemìacaalíté Judasmi iyáaná, yá nàaca íipidená yái cálica Acéldama, íimáanáca natàacái iyú: “Írái yàalu”. ²⁰ Pedro itàaníca nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro íimaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos irìcu. David íimacaté:

‘Máisapínaca icapèemica, canácata ìyèeripíná icapèemi irìcu’,
càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:
‘Áiba wenàiwica àniwa íibaidapíná yáamirìcubàami’,
càité David itànàaca Salmos irìcu”, íimaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá íimaca nalí àniwa: “Íyéeyéica wèewi níái asìanáica yèepuníyèicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús iyaca wáapicha. ²² Yèepuníyèicawa wáapicha Juan ibautizácatáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi íiméerica: ‘Áiba wenàiwica àniwa íibaidapíná yáamirìcubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri íibaidaca Dios irípiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacáténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi íicha”, íimaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba asìaná. Abéeri íipidená José, áibaalí íipidená Barsabás, áibaalí íipidená nacái Justo, máisibaca íipidená. Yá nacái yàacawéerináca íipidená Matías. ²⁴⁻²⁵ Yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáaliéerica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níái pucháiba asìanáica piwàwéeri íibaidaca pirí iyúwa apóstol Judas yáamirìcubàami, yái Judas íibaidacalémica Judas yúuquéericaté íichawa ibáyawaná ìwalísewa, yàacáténátéwa yúuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náaliacáténátéwa càirínácaalí néená Dios yeedéericaté íibaidéeripínaté Dios irí náapicha níái apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íibaidéeripíná Dios irí náapicha. Yácata doce apóstol yéénáca, yái Matíasca.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Néenialité judíonái namànicaté nàasu cultowa ípidenérica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capìi irìcu. ² Yátaté néemìaca manuìri sànasi chènuníiséeri càide iyúwa wéemìaná cachàiníiri cáuli isàna. Macáita yáawinéeyéicawa capìi irìcu néemìaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùa manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùa iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níái wenàiwicaca. ⁴ Yá Espíritu Santo iwàlùacawa nawàwalìculé canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càmíiritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espíritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialité áibanái judío ìyaca néeni Jerusalén ìyacàlená irìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáaliacáiri iyú. ⁶ Judíonái yéemìacanacáita yái sànasi chènuníiséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capìi néré. Néemìaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemìaca itàacáíwa. Náináidacawa manuísíwata néemìaca natàacáíwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capìi néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaná nía canánama, càicáaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, ìyéeyéica mawiénita Cirene yàasu cáli irí, Roma ìyacàlená mìnánái nacái ipáchiéyéica ìyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosiwanái, áibanái nacái càmíiyéica judío iwènúadéeyéicaté ìwítáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosiwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemìaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníináca cayábéeri ìwítáise cachàiníiri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmítaté náalíawa càinácaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemìaca itàacáíwa. Nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanáicáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Càméeyéica nía meedá! —náimaca naicáanáica.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíise, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníiri tàacáisi iyú. Imaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, péemíacué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piríwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacàmaca níái wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icàméeri mapísái yáawanáitacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuíse nacái. Dios ímacaté:

- 17 ‘Mawiénicaalí yái èeri imáalàacatáipináwa, yá nubànùapiná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; Iná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuise; nubànùapiná tàacáisi ùuculliyéi irí yéenáiwánási nacáiri iyú, béeyéi irí nacái náamacani iríçuisewa.
- 18 Néenialípiná nubànù Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwalìculéwa, yàacawéeridacaténá nía, asíanái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuise.
- 19 Capíraléeri cáli irícuwa nùasáidapiná naicá wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, íinata nacái cáliquei—irái, quichái, acalèe nacáiri íisaca nacái.
- 20 Yái èeri icamaláná catéeripináwa, quéri nacáwa niquéechúapiná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáise nùasu èeri máini cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.
- 21 Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápíná napualé, nuwasàapíná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’,

íimacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise.

22 “Iná péemiàcué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piríwa, piàcué israelita: Píaliàcuéca machacàniri iyú càinácaalíte iyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséerica. Dios idéca yáasáidacuéca piríni, píaliàcaténáwa Jesús ìwali, abéeri Dios néeséericani, yái Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máiniri cayábanaméeri wawàsi, càmirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténácué pirí Dios ibànùacani. 23 Ewitacué píaliàcáanítatéwa ìwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténi, pinúacaténáni. Quéwa bàalutésíwa Dios íináidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúudàacuéca píibàaca Jesús presoiri iyú, yéewanápinácué pimàacaca báawanaméeyéi asíanái itàtàacani cruz ìwali. 24 Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yaté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmicáiná yéetácáisi yáalimá imawènàdacani. 25 Yaté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmaliçuise. Jesús íimacaté Dios irí:

‘Nucuèriná Dios, núaliàcawa piyáanápíná núapicha càiripináta, piàcawéeridaca nacái núa. Iná canácata yáaliméeri imàacaca nucalàacawa píicha, pía Nucuèriná Diosca.

26 Iná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá máini manuíca nuínáidapínácawa nuwàwawa pìwali,

27 càmicáiná pimàacapíná núa càliculli irícu. Càmita nacái pimàacapíná ibadàcawa yái nuináca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

28 Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapínácawa nùyacaalípináta píapicha’, íimacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

29 “Píacué nuénánáica, macáitacué wáaliàcawa wàawirimi rey David yéetacatéwa, yaté nabàliàcani. Siùcade macáita wía judíoca wáaliàcawa alénacaalí David yàasu càlicullimi iyaca cháí wèewibàa. 30 Profetacaté yái rey Davidmíca, yá yáaliàcatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínáté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamirìcubàami. 31 David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmaliçuise, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbáanápínáca. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi íiméerica Mesías icàucàanápínátéwa, yái israelita icuèrinápínáca. David íimacaté nacái Mesías càminápínáté iyamáawa càliculli irícu, càminápínáté nacái iinámi ibadàwa. 32 Yái Jesúsca, Dios idéca icàucàidacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. 33 Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu

Santo. Siùca èeri pidécuéca péemlaca, piicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái íiwitáise. ³⁴ Wáaliacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànuèripinacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmitaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalicuise. David íimacaté:

‘Wacuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’, càité David íimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué pialíacawa báisíiricani: Yái Jesúsca, pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipiná, Mesías nacái, yái wacuèrinápináca, wía judíoca”, íimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níai wenàiwica iwacáidáyaquéeyéicawa néré, néemlacáná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemlawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro íimaca nalí:

—Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná. Pibautizácué nacáiwa Jesu-cristo íipidená ìwali píasáidacaténácué peeбайдaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Ibànùapinácué pírí Espíritu Santo icùacaténácué píiwitáise. ³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pírí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapiná Espíritu Santo nalí canánama, cawinácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipináwa—íimaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuíri iyú, yàalàa nacái nía. Iimaca nalí:

—Piwènúadacué píiwitáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía náapicha níai cabáyawanéeyéi wenàiwicaca—íimaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níai yeeбайдéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizácawa. Tres mil namanùbaca níai yeeбайдéeyéicaté Jesús itàacái yaté èerica.

⁴² Nàwacáidáyacacawa náapicha áibanái yeeбайдéeyéica néemlacadaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha, nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnàaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios íiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàiníiri iyú càníiri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén iyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa náináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níai yeeбайдéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí yeeбайдéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo iriculé nàacaténá Dios irí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáiwa nacapèe iriculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casímáiri iyú nawàwalicuise. ⁴⁷ Jerusalén iyacàlená mìnánái cáimiétaquéeri iyú naicáca wenàiwica yeeбайдéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwàsàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha néenánáicaténá nía, níai yeeбайдéeyéica Jesús itàacái.

3

Un cojo es sanado

¹ Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná nasutáca níawawa Dios íicha èeri imanùbaca.

² Macái èeri imanùbaca ìyacaté néré abéeri asìali éeruìri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itécani templo inùma nérépiná, yái templo inùma ípidenácátáica Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái íicha, níái iwàluèyéicawa templo irìculé. Isutáca náicha plata iwènìacaténá iyáapínáwa.

³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo irìculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro íimaca irí:

—Piicáida walí —ímaca yái Pedroca. ⁵ Yái asìali éeruìri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapínáca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái núaliméerica numànica. Núumaca pirí Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri inùmalicúise, yái ichàiniadéerica núa, nuchùnìacaténá pía, pimichàawa piipíná —ímaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íibàaca asìali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asìalica. Idècunitàacá imichàacawa yái asìalica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisìa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo irìculé, ipisìaníca nacái yàacawa, yàaca Dios irí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica ìyéeyéica templo irìcu naicáca ìpínáaníca. Néemìa nacái itàacái yàaca Dios irí cayábéeri. ¹⁰ Náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí, cáalu nacái náináidacawa nawàwawa ìwali, yái asìali ichàbàanácawa, náalíacáinatéwa Dios íiwitáise ìyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asìalica, náalíacáiná nacáíwa ìwali yáawináanírìmicawa isutáca náicha plata templo inùma néré ípidenácátáica Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asìali éeruìricaté yàabàlimi, ichùnìèricatéwa, càmita iwàwa nàacawa íicha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo irìcuìri. Yái imàdàanáca ípidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica náináidacawa manuísíwata néemíaca Pedronái iináwaná, íná napiacawa néré naicácaténá nía. ¹² Néese Pedro iicáacáiná nàwacáidáyacacawa, yá íimaca nalí:

“¿Cánásicué máiní pínáidacawa manuísíwata piicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué pínáidawa wadéca wachùnìaca yái asìalica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmíirita! Càmita nacái wadé wamàacaca ìpìnaca ìwalíise yái wamàníníaca culto Dios irí. ¹³ Achúmataacáwa nucàlidacué piríwani càinácaalí yéewaná ìpìnaca. Péemíacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíniná, yácata imàaquéerica Jesús ìyaca cáimiétacanéri iyú náicha canánama, íibaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténaté càmiyéi judío inúacani, níái icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíte iwasàaca Jesús, yá pitàanícatécué báawéeri iyú Jesús ìwali, íná càmitatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínáténi, yái Jesús mabáyawanéerica imànírìca càide iyúwa Dios ichùulianá. Néeseté pisutácuéca Pilato íicha iwasàanápínátécué pirí abéeri inuèricaté wenàiwica.

¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmiiri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténí yéetácáisi íicha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶ Siúcade yái asìali piiquéricuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùnìacawa cachàinícaténáni Jesús ípidená ìwali, ìpìnacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùnìacani cayába, càide iyúwa piicáanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, núalíacuécawa pìwali, píwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmitacué báisíiri iyú píalíacawa cawinácaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèrica walí, wíá israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténácué imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínácué piyaca matuíbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinácué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacáanápínácué picuèrinápinácani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùnàacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái ímáaná Dios inùmalícuíse, níái Dios yàasu profetaca íbaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càité profeta Moisés íimaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínácué pirí profeta péenátacuéwa, núíwitáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùulláná pimànica. ²³ Macái cawinácaalí càmiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùullánápiná, Dios yùuwichàidapíná níawa càiripínáta’, íimacaté yái Moisésca.

²⁴ “Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamísàna nacàlidacaté Mesías yéenáiwana ìwalipínaté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íméericaté Dios ibànùanápínácué pìatalé picuèrinápiná. Siùca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté ímáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéri iyú wàawirináimi yáapicha imànínápinácué pirí cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siùcade idéca imànicuéca pirí cayábéeri càide iyúwaté ímáaná. Yácáiná Dios íimacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinámi ìwalíse numànipíná cayábéeriwa macái èeri mìnánái irí’, càité íimaca yái Diosca. ²⁶ Idécanáamité Dios imichàidaca líriwa yéetácáisi ícha, yá ibànùaca wíá wacàlidacaténácué pirí iináwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténácué pirí cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápiná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íchawa”, íimaca yái Pedrocá.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacalíná, níái úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú íiméerica Dios idéca yáasáidaca báisíiri iyú icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa, Dios icáucàidacáinaté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía pre-soíyéi ibànalícu, máinícáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyéicaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namànùbaca níawami aslanáita. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáinámi àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàwacáidáyacacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalínáca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéenánáisiwa

macáita. ⁷ Néese nachùuliaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemlawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulìla pimànica càiri wawàsi? —náimaca. ⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemlawa wía ìwali yái wamàníináca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píaliacaténácuéwa càinácaalí yéewaná asìali ichùnìacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué piríni yéewanápiná macáita Israel itaquénáinámi náaliacawa. Yái asìalica ìyéerica cháì macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùnìacawa Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri ìpidená ìwali, Jesús ichùullacáiná wachùnìacani, yái Mesíasca Dios ibànuèrica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténi. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué piicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máiní cachàiníiri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemlacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàníiyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máiní iwàwacutácawa capìi irípiná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiníiri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáaníta canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháì èeri irìcu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —ímaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemlaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluínínátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái náináidacawa manuísíwata néemlaca Pedronái itàaníca cáaliacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náaliacawa càmitaté Pedronái yéewáidawa judíonái yàasu escuela irìcu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruíricaté yàabàlimi nacái ichùnìericatéwa ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàaníca báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵ Néeseté níái iwacáidáyaquéeyéicawa nachùullaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natàaníca náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinápinásica wamàni nalí, níara asìanáica? Macáita Jerusalén ìyacàlená mìnánái náaliacawa nadéca namànica yái cànírica wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmitasa namàni càiri wawàsi. ¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca siúcáise de Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca mamáalàacata asìali iináwaná ìwali, yái éeruíricaté yàabàlimi nachùnìerica —náimaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacái náimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamàníinápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. Néese píaliacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái íicha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquéerica, wéemièri nacái —náimaca níái Pedronáica.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníiri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápiná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùullaná nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri

ìwali yái asìali ichùnìanácawa. ²² Yái asìali ichùnìèricatéwa Dios íiwitáise iyú idènìacaté cuarenta camuí ichàbaníse.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdote íiwacanánái íimáanácaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica.

²⁴ Néemìacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios íicha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, píacata yái imàníiricaté capìraléeri cáli, chá nacái èeriquéi, manuiri úni nacái, canánama wawàsi nacái iyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca plasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmalicuise. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmíiyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái nánáidacawa namànínápiná ùwicái, càmíicáiná náalimá namawèniadaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanái èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànuèripiná icùacaténá israelitanái’, caité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisíta macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuise: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená irìcu náapicha níái càmíiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Pìiri Jesús, plasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca pibànuèricaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté pínáidáanáwa iwàwacutáanápinaté ichàbacawa. ²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemla natàacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápiná wía. Pichàiniada wía, wía plasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluínínátani nacái yái Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca nacái wamànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica Jesús íipidená ìwali weebáidacáiná yái Pìiri Jesús mabáyawanéerica, íibaidéerica nacái pìrìpiná”, càì nasutáca níawawa Dios íicha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios íicha, yá icusúacawa yái capìlica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínínáta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níái manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Canácata néená imáisanìeri yàasuwa áibanái íicha, áibanái imáapùacaalíté wawàsi. ³³ Apóstolnái nacái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacái Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icáucàacatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata.

³⁴⁻³⁵ Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná cawinácaalí idènièyèicaté bànacalé yàaluná, capìi nacái, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nèewi abéeri levita íipidenéerica José, íibaidéericaté Dios yàasu templo irìcu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséeri. Apóstolnái nàacaté nacái íipidená Bernabé. (Yái íipidená Bernabé íimáanáca: “Yái asìali ichàiniadéerica wawàwa” íimáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idènìacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Quéwa, iyacaté áiba aslali ípidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacái ípidenéchúa Safira. Náináidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái aslali yeedáca iríwa iwènináami yéená, yá itéca nacái yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacái nalíni idéCasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacái úalíacawa iwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yéená. ³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùuliaca píiwitáise pimànicaténá pichìwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitéCasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca piríwa iwènináami yéená yái piwéndéerica píasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica píasusíwataté, càmítaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yáté píasusíwata yái iwènináamica. Càmítaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yái báawéerica? Càmítaté pimàni pichìwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemiacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculiyéi yàanàaca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàliawani.

⁷ Másiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu irìculé. Càmíichúaca yáalíawa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemíawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánacué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walí? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàliaca piacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàliawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uétácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculiyéica, yá nàanàaca uchéecami. Yá natéca nabàliawa úa ùacawéerimi idaníbàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbáanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdàaná irìculé templo irìcuírca. Yái imàdàanáca ípidenácaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca nèepunícawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáimiétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, aslanái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulicubàa. Néese náawináidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi ínata, naliadaca nacái nía cusíduma nacáiri ínata. Nacùaca Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itáaná ichàbawa nàwalíise, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca iyéeyéica mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánaiwa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yúuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùnìacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéenáca ìyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstolnái, cayábacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía presoíyéi ibànalìculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Pìacuéwa templo irìculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanáami néemìacani, yá nawàlùacawa templo irìculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái ìyéeyéica néeni. Idécunitàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná irìculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níái israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùulìaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna irìcuíse, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²² Uwináita quéwa nàanàaca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níái apóstolca. Yá úwinái yèepùà icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàaca presoíyéi ibàna ibàlièricawa cayába yái inùmaca. Níái úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca ìyéeri irìcu —náimaca níái úwica.

²⁴ Idécanáami néemìacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níái úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmìta náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáaná, yá nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalísica apóstolnái ìyáaná. ²⁵ Néese áiba asìali yàanàaca. Yá íimaca nalí:

—Níara asìanáica pibàlièyecatécué presoíyéi ibànalìcu, nabàlùacawa áiba imàdàaná irìcu, cháí templo irìcuírìca. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo irìcu —íimaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níái apóstolca. Càmìta quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái irí:

²⁸ —Wadéca wachùulìacuéca pía machacànita cachàiníiri iyú càmínápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asìalimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén ìyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawàaca waináwaná ìwali cabáyawanácasa wía ìwalíise yái yéetáanácawa, yáara asìalimica —íimaca nalí. ²⁹ Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenái irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùulìacáaníta càmínápiná càì wamàni. ³⁰ Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíniná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹ Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáinámica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyawaná íichawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. ³² Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Wacàlida ìwali yái waiquéerica. Espíritu Santo nacái iicátaté macáita yái ichàbáanácátéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalìcuíse, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca nalí yái Pedroca.

³³ Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemìacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴ Iyacaté quéwa judío íiwacanánái

yèewi áiba asìali fariseonái yéená, ípidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cáimiétacanéri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùuliaca úwinái namusúadaca náichawa níái apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. ³⁵ Néese, Gamaliel ímaca judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemìacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába ìwali quéechacáwa, yái píináidéericuéca pimàníinápíná nali, níara asìanáica. ³⁶ Piwàwalicué yáara asìalimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca ìwaliwa máinírisa cachàinicaní, íná áibanái asìanáí cuatrocientos namanùbaca nèepunícawa yáapicha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yáté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, néenialité watànàacaalíte wáipidenáwa gobierno irí, naputàacaténá wía, ìyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapicha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níái yáapichéeyémica. ³⁸ Iná nùalàacuéca pía, pimàacacué matuìbanáica níara asìanáica apóstolca. Picácué pisàiwica nali wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmítacué píalimá pimáalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ipíchanácué pimànica ùwicái Dios íipunita —ímaca nali yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùuliaca apóstolnái càmínápíná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái íicha. Casímáica nawàwa, nàaca nacái Dios irí cayábéeri, Dios iicácáináté nía cáimiétaquéeri iyú, imàacáanápínáté nàuwichàacawa Jesús irípiná, neebáidacáiná itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànùericaté icùacaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo irícu, wenàiwicanái icapèe irícu nacái.

6

Se nombra a siete diáconos

¹ Néenialité manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judíonái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténáté judíonái yàasu culto Jerusalén ìyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, íná canáca nali nayáapíná. Apóstolnái iwacùacaté nayáapíná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàaníyéica griego itàacái iyú. Iná níái itàaníyéica griego itàacái iyú natàanáica áibanái judíonái ìwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níái doce namanùbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimaca nali:

—Càmita cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacùacaténá yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ³ Iná píacué wéénánáica, picutácué siete namanùbaca asìanáí pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíyeyéi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùulla nawacùanápíná yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios íicha

mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —náimaca níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía ìyacàlená mìnalica, abéeri càmíiri israelita quéwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios irípiná yeebáidacaténá càide iyúwa judiónái yeebáidáaná.

⁶ Néese natéca níái siete namanùbaca aslanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ìwali náasáidacaténá macái wenàiwica irí náibaidáanápínaté Dios irí, níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí cachàiníwanái mamáalàacata. Yá máiní manùbaca nía mamáalàacata Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manùbéeyéi nacái sacerdotenái judiónái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, ípidenéericaté Esteban, itàaníiri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmíirica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén ìyacàlená irícu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandría ìyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàaníca Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemíawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmítasa báisíiritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanicáiná cáaliacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái irí plata nacàlidáanápíná nachìwawa néemíacasa Esteban itàaníca báawéeri iyú profeta Moisés ìwali, Dios ìwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén ìyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napíacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàacaténá iináwaná ìwali, Junta Suprema yàacuésemi, níái judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanicaténá nachìwawa Esteban ìwali. Yá náimaca Esteban ìwali:

—Yái asíalica itàaníca mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ìwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemíaca icàlidáaná Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái íicha —náimaca namànica nachìwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaca Esteban irí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icánáaná.

7

Defensa de Esteban

¹ Néeseté, sacerdote íiwacaliná isutáca yéemíawa Esteban asáisi báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná ìwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemíacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máiní mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham iicácani Abraham ìyacaalíté Mesopotamia yàasu cáli íinata, ipíchawáiseté yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená irícu. ³ Dios íimacaté Abraham irí: ‘Pimàaca pìasu cáliwa, péenánái nacáíwa. Pìawa áiba cálire núasáidéeripíná pirí’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea

yàasu cáli íicha, yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená irìcu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham ínatalépiná yái cáliquéi càicuéca pìyacuéca siùcade. ⁵ Quéwa Dios càmitaté imàaca Abraham idèniaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatáipináwa yàabàli iyúwa, càmitaté Dios yàaca cáli Abraham irí. Dios ímacáita Abraham irí yàanápínaté iríni, yéewanápíná Abraham itaquénáinámi idèniaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwitaté méenibecáanítàacáwa yái Abrahamca yáté èrimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham iríni nacái itaquénáinámi nàyáanápínaté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli íinata. Dios ímacaté nàyáanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yàara cáli néeséeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuípínaté. ⁷ Quéwa Dios ímacaté Abraham irí: ‘Nùuwichàidapíná níara ìyéeyéica áiba cáli íinata imàniyépínáca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapínáwa íicha yàara cálica, yásí nàapíná nucàaluíná chái Canaán yàasu cáli’, càité ímaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíté wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùuliaca Abraham imànínapíná circuncisión yéenibe asíanái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yéeyéica icàaluíná. Iná idécanáamité Abraham ìiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac irí Isaac idèniacaalíté ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión ìiri iríwa íipidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe asíanái iríwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca.

⁹ “Wàawirináimica níai Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméeréeriwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái irí natécaténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéeridacaté José Egipto yàasu cáli néeni. ¹⁰ Yáté Dios iwasàaca José yùuwichàacáisi íicha. Dios imàacaca cáaliacáicani, yái Joséca, iná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuíri.

¹¹ “Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanuíca, chái wàasu cáli íinata nacái, íipidenácatelécaté Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmitaté nàanàa nayáapínáwa chái nàasu cáli íinatawa. ¹² Quéwa Jacob yéemíacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níai wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanaté nàacawa. ¹³ Néeseté nàacawa néré pucháibáanaté yàawiríapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéenanái iríwa néenasàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáaliacawa nacái José ìwali, càinácaalí íiwitáaná wenàiwicacani. ¹⁴ Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob iríwa itéenápínaté yáapichawa yéenanáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépinaté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asíanái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵ Càité Jacob yàacawa ìyacaténá Egipto yàasu cáli íinata. Jacob yéetácawa néré mánícaalíté béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíté nía, yá néetáté nacáiwa Egipto yàasu cáli íinata. ¹⁶ Néeseté Jacob yáapimi natécawa Siquem néréni nabàllacaténáni càlicullì irìcu, yái càlicullì Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe íicha níai Siquem mìnánáica.

¹⁷ “Mawiénicaalíté néenáiwaná Dios imànicatáipínaté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níai Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. ¹⁸ Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacuèriná Egipto mìnali idàbaca icùaca Egipto yàasu cáli camíiricaté yáaliawa José iináwanámi ìwali. ¹⁹ Néese nacuèriná ichìwáidacaté wàawirináimi. Yáté

imànica nalí báawéeri. Ichùuliaca náuca néenibewa quìraslinái néetácáténátéwa. ²⁰ Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quìraslìca. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irìcuwa. ²¹ Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón ídu yàanàaca yái sùmàica, yá uedàcani uiripináwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uìrisíwa. ²² Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi ìwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáalíanácawa. Yá Moisés itàaníca cáallíacáiri iyú, cachàiníiri nacái íiwitáise.

²³ “Néese idécanáamité idèniaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéénánái yàataléwa, níai israelitaca. ²⁴ Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàcaténá catúulécanéeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵ Moisés iyúunáidacáiná yéénánái yáalíacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái íchawa, níai Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmitaté quéwa càì nàináidacawa, níai israelitaca. ²⁶ Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánacué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷ Néese yái aslali imàníricaté báawéeri yéénásàiri iríwa iwesíaca íchawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘¡Pía cà mírita icùa wía! ¿Cáná yéewaná pìalàa wáichawáaca wía? ²⁸ ¡Càmita píalimá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. ²⁹ Néese Moisés yéemíacaalíni, yá ipíacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapínáwa. Yá idèniaca yéenibewa pucháiba asianái.

³⁰ “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri mawiénita manuírí dúli irí ípidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani quichái yèewíise, maléenéeri àicu yèewíise, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹ Yá Moisés icalùadacawa iicáca yái yéénáiwánási nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicácaténá cayábani, yá yéemíaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: ³² ‘Núacata yái Dios pìawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatácawa icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. ³³ Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Píwatàa píichawa pìzapatoníwa pìacaténá nucàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. ³⁴ Báisíta nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níai wenàiwica cáininéeyéica nuicáca iyéeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémíaca nasàna náicháaníca manuísíwata. Iná nudéca nulicùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái íchawa. Iná aquíalé, nubànùapíná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

³⁵ “Ewitaté canácáaníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíte irí: ‘¡Pía cà mírita icùa wía, canáca yéewaná pìalàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápínáca iwasèeripínacaté nía nàuwidenái íchawa. Yái Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméericawa quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàacaténaté, icùaca nacái níai israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàacaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú cà míiri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàacaténaté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuírí úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepunícawa chuìri cáli íinatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi irí nacái: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínacué piríwa

profeta péenátacuéwa, nuíwítáise nacáirica', ímacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái ìyéericaté Israel itaquénáinami yáapicha ìwacáidáyaquéeyéicawa chuiri cáli néré néemíacaténá Dios itàaníca nalí. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri iicácanáwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuiri dúli ipùatalìculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinácaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmíiri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacásisa.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmítaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Inaté idècunitàacá Moisés ìyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuiri dúli ipùatalìculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipíná icuèyèipíná wía, càmícaíná wáalíawa càinácaalí ìyáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli ícha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenáiwana, nàasu cuwáisàiripínáwa. Yá nanúaca napìrawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáisàiri icàaluíníná. Yá casímáiri iyú namànicaté manuiri fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Inaté Dios iwènúadaca íiwítáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíníná yéewacaténá nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalísewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmítacué pía cayába nucàaluíníná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunícawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càináwàiri:

⁴³ ¡Càmíirita! Núalíacatéwa pìacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíníná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáináí yéenáiwana pimàniyéicatécué picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínácué píawa pìasu cáli íchawa, máini déeculé Babilonia ìyacàlená ícha’,

ímacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càináwàiri, wàawirináimi nadèniacaté Dios yàasu manuiri capìima mabáyawanéeri ímamísìiri, yái nasutácatáipínáca Dios ícha. Nacùacaté pucháiba íba sàabadéeyéi capìima irìcu, níai íbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuiri capìima ímamísìiri càide iyúwa Dios ichùulianaté Moisés. Yaté Moisés ichùulíaca namànicani càide iyúwa iicáanaté yéenáiwana nacáiri irìcuíse Dios imàaquéericaté Moisés iicáca Sinaí yàasu manuiri dúli ipùatalìculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu capìima nasèenáimi íchawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu capìima aléi wàasu cáli ínatalé idécanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli ícha. Níara áibanái wenàiwicanái íiwítáanaca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli ícha yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi irí. Wàawirináimi nadèniacaté yái manuiri capìima ímamísìiri àta rey David yàasu èeripínaté. ⁴⁶ Néeseté Dios imànica cayábéeri rey David irí, cayábacáiná iicáca David íiwítáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisàì capìisíwa Dios ìyacatáipíná, yái Dios Jacob itaquénáinami nèericaté icàaluíníná, níai wàawirinámica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David ìiri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníséeri càmíta iya templo irìcu wenàiwicanái imànírica icáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías ímacaté Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté:

⁴⁹ ‘Núacata yái Dios ìyéerica chènuniré, máini nacái achúméeri nuícha èeriquéi.

Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica nucapèe, nuyamáacatáipínáwa,

⁵⁰ núacáiná máini manuiri náicha macáita yái wawàsi nudàbéericaté’, ímacaté yái Diosca”, ímaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa níai judío íiwacanánáica: “Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmitacué piwàwa péemíaca Dios itàacái. Píináidacuécawa piwàwalìcuísewa càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáaliáwa Dios íwali. Piùwidecuéca pimànica Espíritu Santo càiripináta. Píináidacuécawa càide iyúwa piawirináimi nánáidáanáwa bàaluté. ⁵² Piawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái irí, níai icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Piawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íiméericaté Jesús yàanàanápínaté yái mabáyawanéerica. Néese siúcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yáté pinúacuécani. ⁵³ Péemíacatécué Dios itàacái ángelnái icàlidéerica wàawirináimi irí, quéwa càmitacué peebáida yái tàacáisica”, íimaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néeseté idécanáami judío íiwacanánái yéemíaca Esteban icàlidáaná nalíni, yá máini calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icùaca Esteban íiwitáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios ìyacàle irìculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàlùericawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban íimaca:

—Piicácué nacái núapichani. Nuicá capìraléericáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asìali Dios néeséerica ibàlùericawa Dios yéewápuwáise —íimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanánái nabàllacáita meedá nàuwíwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái íicha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníiri iyú. Yá napíaca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yàcalé íicha. Néese níai icháawèeyéica Esteban iináwaná íwali náucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri asìali íipidenéeri Saulo icùaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús íicha mamáalàacata, íimaca Jesús irí: “Nuíwacali Jesús, peedácàatéta nucáuca”, íimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa, yá íimaca cachàiníiri iyú: “¡Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha yái nanúanáca núal!” íimaca yái Estebanca. Idécanáamité càì íimaca, yá yéetácawa Estebanca.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níai inuéyéicaté Esteban. Yáté èerica manùbéeyéi nàuwídeca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená irìcu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníiri iyú yeebáidéeyéi íipunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená íicha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnái càmíiyéi yèepùawa Jerusalén íicha. ² Abénaméeyéi asianái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáaliacáiri iyú natéca nabàllawa Estebanmi. Yá náicháanica íiwitáise cachàiníiri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe irìculé macáita íibàacaténá asianái, inanái nacái, yá úwinái iwatàidaca nía nacapèe irìcuísewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànalìculépiná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipíacawa Jerusalén ìyacàlená íicha, nàacatéwa nacàllàlacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénacaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néená níái imusuéyéicatéwa Jerusalén ìyacàlená íicha, yàacawa manuíri Samaria ìyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemìaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmírica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica íicha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniiyéiwa wenàiwicanái íicha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná maa pinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruýéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata níái Samaria ìyacàlená mìnánáica.

⁹ Quéwa ìyacaté néeni abéeri asàli íipidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé irìcu, yácáiná camàliquéericaní, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria ìyacàlená mìnánái, íimacáináté ìwaliwa máiníirisa cachàinica íiuitáise. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria ìyacàlená mìnánái, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwàaca: “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios íiuitáise manuíri”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemìaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáináté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, íiméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái asianáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón íináidacáináwa manuísíwata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísíwata madécaná wawàsi càmíri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, néemìaca naináwaná Samaria ìyacàlená mìnánáica neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria ìyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria ìyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios íicha càmíicáinácawa Espíritu Santo yàanàa Samaria ìyacàlená mìnánái ìwali, ibatàa abéeri ìwalipíná, càmítàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níái Samaria ìyacàlená mìnánáica. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíte nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Piacué nacái nulí yái pichàinica yéewanápiná nacái numàacacaalí nucáapiwa cawínácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Pía imáalèeripínacawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènùada píiwitáise yá báawéeri íicha, piyúnáidacáiná píalimápiná piwènìaca Espíritu Santo ichàini píasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yéerica wenàiwicanái irí mawèníiri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná piríwani, càmíicáiná cayába píiwitáise Dios iicápiná. ²² Piúca píichawa yái píiwitáise yá báawéerica. Pisutá píawawa Dios íicha manuísíwata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa píbáyawaná íicha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali. ²³ Nualíacáináwa ipisírica piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisíri culáli, yá nacái píiwitáise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé irìcubàa Samaria yàasu cáli ínatéeyéica ìyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel ímaca Felipe irí: “Pìawa sur iwéré àyapu irìcubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená ícha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, ímaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asìali àyapulìcubàa, Etiopía yàasu cáli néeséri. Yácata nàasu wenàiwica cachàinìiri, gobiernosàiri, íbaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinàsàatúa irí, icùaca ùasu cawèinìiri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíniná. ²⁸ Néeseté yái asìali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro irìcuwa, caballonái iwataidéerica yèepunìcawa yáamiwáisewa. Yáawinéericawa ìyaca yàasu carro irìcuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu.

²⁹ Yá Espíritu Santo ímaca Felipe irí àniwa: “Pìawa yàatalé yái carroca”, ímaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe ipìacawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemìaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu. Yá Felipe isutáca yéemìawani:

—¿Péemàsica càinàcaalí ímáaná yái piléerica? —ímaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri ímaca irí:

—Càmita yéewa nuémìaca càinàcaalí ímáaná canácáiná yéewáidéeri núa — ímaca. Yá isutáca Felipe ícha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapìcha carro irìculé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté ímaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuésemi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nalí báawéeri iyú, níái imàníiyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísá íchawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáaníca iquíniná. Ewita càmícaánítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápíná nanúacáináni”,

càité itànàaca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri ímaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ìwali profeta icàlidaca yái tàacáisica. ¿Icàlidasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —ímaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca iríni càinàcaalí ímáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse íméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa úni néenibàa, yá gobierno icuèriná ímaca Felipe irí:

—Piicá úni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —ímaca. ³⁷ Néese Felipe ímaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalìcuísewa —ímaca yái Felipeca. Néese asìali ímaca:

—Nuebáidaca Dios Iiricani yái Jesucristoca —ímaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùuliaca nayamáidaca carro, yá nalicùacawa úni yáaculé, yá Felipe ibautizácani. ³⁹ Namichàacatéwa úni yáacuíse, yáta Espíritu Santo Wáiwacali ibànuèrica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepùa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casímáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto ìyacàlená néré,

yá icàlidaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná ìwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé irìcubàa ìyéeyéica àyapu ìwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé irìcuni àta yàanàacatalétaté Cesarea ìyacàlená néré.

9

Conversión de Saulo

¹ Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote ìiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca íicha ibànùanápiná tàacáisi Damasco ìyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca ìiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo ìibàaca yeebáidéeyéi, aslanái, inanái nacái, ìyéeyéica Damasco irìcu, itécaténá nía presoíri iyú Jerusalén ìyacàlená néré. ³ Idécanáamité Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco ìyacàlená nérépiná. Iyacaalíté mawiénita Damasco irí àyapulicubàa, yáta camalási chènuníiséeri icànacaté Saulo itéese máini mèlumèlúri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa iríacawa cáli ínatale, yéemíaca tàacáisi. Yái tàacáisi íimaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” íimaca yái tàacásica.

⁵ Saulo isutáca yéemíawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” íimaca yái Sauloca. Yái tàacáisi íimaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalícu”, íimaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatáca icalùniwa. Néese íimaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” íimaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali íimaca irí: “Pimichàawa pìanáwa yàcalé irìculé. Nérénica nacàlidaca piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, íimaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica aslanáica cáaluca nía báawanama néemíacáiná sànasi quéwa canéeyéita iiquéeri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ìwali Damasco ìyacàlená irìculépiná. ⁹ Saulo ìyaca Damasco ìyacàlená irìcu máisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmirita iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipiná ìira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco ìyacàlená mìnali íipidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicácani yéenáíwanási nacáiri irìcuíse. Yá íimaca Ananías irí: “¡Ananías!” íimaca yái Jesúsca. Néese Ananías íimaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” íimaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali íimaca Ananías irí: “Pìawa irìcubàa yái àyapuca íipidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèerìculé. Pisutá íichani, pitàaníinápiná áiba asìali yáapicha, Tarso ìyacàlená néeseeri, íipidenéeri Saulo. Siùca isutáca ìyaca yáawawa Dios íicha. ¹² Idéca iicáca áiba asìali yéenáíwanási nacáiri irìcuíse íipidenéeri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa ìwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, íimaca yái Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemíacani, yá íimaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ìwali, yáara asialica. Nadéca nacàlidaca nulíni ìwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote ìiwacanánái nadéca nachùulíaca yàanàanápiná aléi itécaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa píicha”, íimaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali íimaca Ananías irí: “Pìawa matuíbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asialica icàlidacaténá nuináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeseeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapiná iríwa nuíwítáisewa càinácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capìi néré, Saulo iyacatalé iyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías íimaca Saulo irí:

—Nuénàsàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicácani àyapulìcubàa, yáquéi ibànùaca núa platalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca píiwitáise —íimaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái íimami nacáiri itúacawa Saulo ituírìcuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizácawa. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamáacawa néeni máisibáwanáita èeri náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco iyacàlená irìcu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni Dios Iiriquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemièyéica Saulo icàlidáaná, náináidacawa manuísíwata néemìaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asìalica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécaténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? —náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiníwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacaténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànùeripinacaté nalí. Itàaníca cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judíonái Damasco iyacàlená mìnánái càmítaté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíiyéi yáalíawa náiméeripiná irí. Iná masànacáicata nía íicha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetéacawa madécaná èeri idénáami, yá judío íiwacanánái natàaníca náapichawáaca ibàacanéeri iyúta quéwa, abédanamacaténá náiwitáise nanúanápinaté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalíacatéwa nawàwaca nanúacani. Nachùulìaca nàasu wenàiwicawa nacùanápiná yàcalé inùma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúa mapíiri irìculé. Yá táiyápi nalicùadaca Saulo mapíiri irìcu yéenúlusi ìwali chènuníséeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàcaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, yá iwàwacaté iwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicácani, càmíciná neebáida iwènúadacaté íiwitáisewa báisíiri iyú yeebáidáanáca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yáasáidacaténáni apóstolnái irí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulìcubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluíninátani yái tàacásica Jesús iináwaná ìwali Damasco iyacàlená irìcu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemìaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yaté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená irìcu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínináta Wáiwacali iináwaná ìwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníyéica griego itàacái iyú, càmíiyéica yeebáida Jesús ìwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínináta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái

nawàwaca nanúaca néenàsàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea ìyacàlená néré. Yá nabànùacani Cesarea ícha yàacaténáwa Tarso ìyacàlená nérépiná.

³¹ Ináté yéewa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matuìbanáiri iyú. Cachàiniwanái náiwitáise Dios ìwali, neebáidaca itàacái tàì íiméeri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíniná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápináté áibanái íiwitáise Wáiwacali irípiná, íná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái ìyéeyéica Lida ìyacàlená irícu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asìali ípidenéri Eneas. Irìanírìcáitawa yàalubái íinatawa ocho camuí, maaínacáinani, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro íimaca irí:

—Eneas, siúcade Jesucristo ichùnìlaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa — íimaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida ìyacàlená mìnánái, Sarón ìyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali irípiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope ìyacàlená irícu yeebáidéechúa Jesús itàacái, ípidenéchúa Tabita, (ímáanáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro ìyaca Lida ìyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uetácawa. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá naliadaca úa capìi imàdáná irículé ìyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. ³⁸ Yái Jope ìyacàlená ìyaca mawiénita Lida ìyacàlená irí, Pedro ìyacataléca. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalíacatéwa Pedro ìyaca Lida ìyacàlená irícu, yá nabànùaca pucháiba asìanái yèeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aquialé Jope ìyacàlená néré aquialésíwata”, náimaca.

³⁹ Yaté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iríacataléca. Madécaná inanái inìrimi yéetéeeyéimicatéwa ícha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, ícháaníyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàníyéicaté nalí, uái Dorcasmica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùuliacaté macáita namusúacawa capìi imàdáná irícuíse. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa, yá isutáca Dios ícha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íbàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái manìríyémica, yáasáidacaténá nalí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Jope ìyacàlená mìnánái néemìlaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitáisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope ìyacàlená irícu madécaná èeri. Pedro ìyaca icapèe néeni áiba asìali ípidenéri Simón ichùnìerica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía.

10

Pedro y Cornelio

¹ Aiba asìali camíiri judío ípidenéri Cornelio ìyacaté Cesarea ìyacàlená irícu. Yái Cornelio, náiwacalicaní níai romanonái yàasu úwinái yéénaca ípidenéri el Italiano. ² Yái Cornelio yàaca Dios icàaluíniná cáalíacáiri iyú, macáita yéénánái yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda iyú iyúudàacaténá judíonái. Isutéeri yáawawa Dios ícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a

las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéenáíwanási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá íimaca Cornelio irí: “¿Cornelio!” íimaca yái ángelca. ⁴Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá íimaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pirípiná?” íimaca yái Cornelioca. Néese ángel íimaca irí: “Dios idéca yéemíaca yái pisutáanaca íicha, cayába nacái iicáca yái piyúdàanaca catúulécanéeyéi wenàiwica. ⁵Siúcade pibànùa wenàiwica Jope ìyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí íipidenéeri Pedro. ⁶Yái Pedroca ìyaca áiba asìali icapèe irícu íipidenéeri Simón ichùnìèrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapiná pìríwani càinàcaalí iwàwacutá pimànica”, íimaca yái ángelca.

⁷Idècanáami yàacawa yái ángel itàanírìca yáapicha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íibaidéeri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíniná manuísíwata, Cornelio yáalièrica cayábaca íiwitáise imànínápiná cayábéeri. ⁸Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel icàlidéericaté irí. Yá Cornelio ibànùaca nía Jope ìyacàlená nérépiná.

⁹Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalíté èeri, yá nàyaca mawiénita Jope ìyacàlená irí. Yáta hora nacái Pedro, ìyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa capíi ipùata sàabadéeri íinatalé, machacànicaalíté èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios íicha. ¹⁰Máiní máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapiná, Pedro iicáca yéenáíwanási nacáiri. ¹¹Yá iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníse cáli íinatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuíri sávana idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. ¹²Chái sávana irícu nàyaca néeni macái cuwèesínái íiwitáaná, pìrái nacái, àapínái nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná ìyeyéica chái èeri irícu. ¹³Néese Pedro yéemíaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi íimaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, íimaca. ¹⁴Néese Pedro íimaca: “Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùullacáinaté wía judíoca pinùmalcuíse ipíchaná wayáaca nía”, íimaca yái Pedroca. ¹⁵Néese tàacáisi íimaca irí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píima ìwali casacàacani”, íimaca yái tàacáisica.

¹⁶Máisiba yàawiríaté Pedro iicáca sávana nacáiri iricùacawa, yéemíaca nacái tàacáisi. Néese sávana yèepùa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷Pedro íináidacawa manuísíwata iwàwalicuísewa càinàcaalí íimáaná yái yéenáíwanási nacáirica, máinícáiná càulenáca íichani. Idècunitàacá íináidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca capíi inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemíawa alénàcaalí Simón icapèe ìya. ¹⁸Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemíawa asásí ìyacaalí néeni áiba asìali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro.

¹⁹Idècunitàacá Pedro íináidacawa mamáalàacata ìwali yái yéenáíwanási nacáirica, yá Espíritu Santo íimaca irí: “Piicá, máisiba asìanáica níara icutá pía. ²⁰Pimichàawa, pìawa nàatalé pèepunínáwa náapicha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía pìatalé”, íimaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutácaté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluitécáiná profeta Moisés ichùullacaté judíonái càminápiná nèepuníwa càmiyeyéi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá íimaca nalí:

—Núaqueí picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pirípiná? —íimaca yái Pedroca. ²²Náimaca irí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi íiwacalíná, ìyéerica machacàníiri iyú Dios iicá, yèeri nacái Dios icàaluíniná. Macái judíonái naicáca cáimiétaquéri

iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùuliacaté Cornelio ibànùanápíná wenàiwica namáidacaténá pía, yéewacaténá piàcawa icapèe néré yéewanápíná Cornelio yéemìlaca yái picàlidéeripínáca irí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea iyacàlená néré, cháì Cornelio icùacatáica nàanàaca. Ipíchawáiseté nàanàaca, yáté Cornelio imáidaca néré yéenánáiwa, yàacawéeyéiná nacáíwa cáininéeyéica Cornelio iicáca.

²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa ípunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíníná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá ímaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asialicata nacái núaquéi càide iyúwa pía —ímaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa néré, càmíiyéi judío. ²⁸ Néese Pedro ímaca nalí:

—Píaliacuécawa judío íiwitáise càmíta ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmíiyéica judío, ibatàa wawàlùanápínátawa picapèe iriculé, càmítasa cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càmínápíná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmíta nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nàanàaca néese aquialéta, càmíta báawa nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Iná siùcade nuwàwa núaliacawa càinà ìwalicaalícué pimáida núa —ímaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio ímaca irí:

—Báinúaca èerica néese siùcáade, chácataícaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháì nucapèe irícuwa, imàaquéeri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba asìali mèlumèluíri ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Ímaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemìlaca yái pisutáanáca íicha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanáca catúulécanéeyéi wenàiwica. ³² Pibànùa wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asìali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe irícu, yáara ichùnièrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírì úni idùlepi’, càì ímaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pidéca pimànica nulí cayábéeri pìanàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháì Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemìlaca macáita tàacáisi Wacuèriná Dios ichùulièrica picàlidáanápíná walíni —ímaca yái Cornelioca.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá ímaca nalí:

—Siùcade núaliacawa báisíiri iyú Dios càmíta iicá abéeri wenàiwica íiwitáanà iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáanà abédanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáanà yèeyéica icàaluíníná, imàníiyéica nacái cayábéeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámica. Dios icàlidaca walí yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matuíbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái Iiwacali. ³⁷ Píaliacuécawa cayába càinácaalíté iya judíonái yàasu cáli imanuíca. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáanà wenàiwicanái ibautizáca, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli ínata. ³⁸ Píaliacué nacáíwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica. Píaliacué nacáíwa Jesús yèepunícaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái

irí, ichùnìacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imànìricaté Judea yàasu cáli ínata, Jerusalén ìyacàlená irìcu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri irìcu idécanáamité nanúacani, yá Dios icáucàidacani. Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáalíacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmítaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios ínáidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi ícha. ⁴² Néeseté Jesús ichùuliacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi ímээрica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi iináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripínata nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri irìculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté iináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níai yéemiéyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níai judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, náináidacawa manuísíwata naicáidaca càmíiyéi judío irí Dios yàacáinaté Espíritu Santo càmíiyéi judío irí nacái. ⁴⁶ Judíonái yéemìaca nacái càmíiyéi judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíiri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro ímaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níai càmíiyéica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisaníaca náicha nabautizáanáwa —ímaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùulíaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níai càmíiyéica judío Jesucristo ípidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níai càmíiyéica judío nasutáca Pedro ícha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéicaté Judea yàasu cáli ínata néemìaca càmíiyéi judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanáté. ² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàaníca ìwali yái Pedro imàníníaca càmíiyéi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pía pipáchiaca nàatalé níara càmíiyéica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? —náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbáanacaté ichàbacawa. Yá ímaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope ìyacàlená irìcu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios ícha, yá nuicácaté yéenáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuiri sávana iricùacawa chènuníise, idacùacanéri ipùata báinúacanama yéenúlusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá cainácaalí wawàsi ìya sávana irìcu, yá nuicáca macái pìrái íiwitáaná, cuwèesínái nacái, àapínái nacái, cuipèranái nacái, macái íiwitáaná ìyéeyéica cháí èeri irìcu.

⁷ Yáté nuémìlaca tàacáisi. Iimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, íimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Càmíri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùulìacáináté wía judíoca pinùmalìcuíse ipíchaná wayáaca nía’, càì núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníiséerica íimacaté nulí àniwa. Iimaca nulí: ‘Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima íwali casacàacani’, íimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sámana nacáiri iricùacawa, nuémìlaca nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepùà imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta másiba aslanái Cesarea ìyacàlená néeseeyéi nàanàcaté nupapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nacutáanápíná núa. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùulìaca nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa íwali. Níai seis namanùbaca wéenánai nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asìali icapèe irìculé. ¹³ Yái asìalica icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe irìcu. Yá ángel íimacaté irí: ‘Pibànùà wenàiwica Jope ìyacàlená nérépiná namáidacaténá néese Simón íipidenéri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapíná piríwani càinácaalí iyú píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, píà nacái, péenánai nacái’, íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanáté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Iimacaté: ‘Báisita Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacué píà, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmiyéi judío irí càide iyúwaté yàanáté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios íipunita, canáca yéewaná wamáisaníaca náichani, yái Espíritu Santoca — íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyèeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, nadécanáami néemìlaca yái tàacásica, yá càmita quirínama natàaníca báawéri iyú Pedro íwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¡Dios idéca ibatàaca càmiyéi judío nawènùadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacaténá nacái nadènìlaca nacáucawa càmiiri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! —náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén ìyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyéi íipunita canánama. Iná napìacatéwa áibalépiná. Abénaméeyéi yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía ìyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná íwali abéta judíonái irí. Càmita nacàlida càmiyéi judío iríni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyéi Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeseeyéi, Cirene ìyacàlená mìnánai nacái áibanái, nàanàcaté Antioquía ìyacàlená irìculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmiyéi judío irí. Nacàlidaca nalí Jesús iináwaná Wáiwacalicaní. ²¹ Wáiwacali íiwitáise cachàiníiri ìyacaté nalí, ínaté yéewa manùbéeyéi wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyéica Jesús, Jerusalén ìyacàlená néeníyéica néemìlaca Antioquía ìyacàlená mìnánai iináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía ìyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáalíacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casíimáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàinínápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú.

²⁴ Cayábéericáiná íiwitáise yái aslálíca, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná íiwitáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì íiméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyéi àniwa néemìaca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènúadaca náiwitáise nēebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso ìyacàlená irìculé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía ìyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía ìyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyéi ípidenápiná cristianonái, ímáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyéi nacái ímáanáca.

²⁷ Néenialité abénaméeyéi profeta itàaníiyéica Dios inùmalìcuíse nàacatéwa Jerusalén ìyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, ípidenéeri Agabo, ibàlùacawa nàacuésemi, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icùaca Agabo íiwitáise icàlidacaténá nalí tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Yá icàlidaca nalíni iyáanápináté máapicái cachàiníiri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécáwa idècunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náináidacatéwa nabànùanápináté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli ínata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níái Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli ínata, nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwideca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená néeníiyéica iyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùuliaca úwinái iwichùaca Santiago íicha íiwita, yéetácaténátéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáalíacawa casíimáica judío íiwacanánái ìwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, iná ichùuliaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judíonái yàasu culto Pascua yaalí nayáacaalíte pan camíiri idènià levadura. ⁴ Idécanáamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùuliaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalìcu. Ichùuliaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judíonái irí nanúanápináni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro iyaca presoíyéi ibànalìcu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipináta Herodes ichàbáidapináté Pedro judíonái irí, nanúanápináni, yá Pedro íimáca iyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyéiwa presoíyéi ibàna inuma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyéi ibàna irìculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài ìwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi íicha. ⁸ Yá ángel íimaca Pedro irí: “Pìwali pibàlewa, pizapatoni nacáíwa”, íimaca yái ángelca. Idécanáami Pedro

imànica càide iyúwaté ángel ímáaná írí, yá ángel ímaca írí àniwa: “Peedá pìasu ruana nacáiriwa, piúca pìwalísewani. Pìawa núamiwáise”, ímaca írí yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáalíawa asáisí báisícaalíni, ángel imusúadánácani presoíyéi ibàna irìcuíse. Pedro iyúunáidaca yéenáiwánási nacáiri càì iicáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi íicha, néese nachàbacawa áibanái íicha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuiri inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipinácawa carretera irìculé yàcalèricu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá namusúacawa íicha. Nèepunícanámiwa abéeri carretera irìcubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáalíacawa imusúacatéwa náicha. Yá ímaca iríwa: “Siúcade núalíacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes íicha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, ímaca iríwa yái Pedroca.

¹² Idécanaami ínáidacawa ìwali macáita ìyáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré, úai Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí íipidená Marcos. Quéechatécáwa madécaná wenáiwica ìwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios íicha.

¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu íipidenéechúa Rode umusúacawa capìi íicha, ùacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uémìacaténá néré cawínácaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uémìaca Pedro itàacái, quéwa càmita ùacua irí iwáiná inùma, máinícáiná casímáica úa ínà upìacawa capìi irìculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícatani. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemìaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacaténí.

¹⁶ Idècunitàacá natàaníca capìi irìcu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàacùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàluèricawa néeni. Yá náináidaca manuísíwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càinácaalíté iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna irìcuíse. Yá ímaca nacái nalí:

—Picàlidacué Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanáica úwinái naplaníacawa presoíyéi ibàna irìcubàa nacutáca Pedro, néemíaníca nacáiwá naliwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro. ¹⁹ Herodes ichùulíacaté nacutácani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemìawa naináwaná, níái úwi icuèyéicaté Pedro presoíyéi ibàna irìcu. Yá ichùulíaca yàasu wenáiwicawa nanúanápíná níái úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli íicha ìyacaténá Cesarea ìyacàlená irìcu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro ìyacàlená mìnanáica, Sidón ìyacàlená mìnanáica nacái. Iná níái pucháiba yàcalé mìnanáica natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápínáwa Herodes yàatalé natàanícaténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacaténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiníiri cachàini, nawàwacáinaté Blasto itàaníca nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápíná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutácaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèlìacaténáté yàacàsi áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èeri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èeri yàanàaca, yá

Herodes ìwalica ibàle cawèníriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuníri ínatawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níái wenàiwica yéemièyéica Herodes irí nadàbaca càì namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni càmirita asìali, néese abéeri chènuníiséericani!” càì namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu àngel ibànùaca uláicái Herodes ìwali, càmicáiná Herodes yàa Dios icàaluíniná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca irí cayábéeri, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíiri iyú, enìsi nacáiyéi iyáacáiná iyapicúa irícuíse ipíchawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica irí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécanáamité Bernabé, Saulo nacái namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená ícha. Yá natéca náapichawa Juan, ípidenéri nacái Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Madécaná Antioquía iyacàlená mìnanaí neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yèewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali irí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo ímacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níái Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, ímaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios ícha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níái Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacaténaté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia iyacàlená néré, mawiéníiri iyaca manuíri úni irí. Néenita nawàlùacawa nave irìculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ínatalé ípidenacatalé Chipre. ⁵ Idécanáamité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina iyacàlená irìculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios itàacái judíonái yéewáidacàalu irícu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacaténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuíca macáita yàcalé imanùbaca iyéerica iwàwata íinata. Yá nàanàacaté Pafos iyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ípidenéerica Barjesús. Yácata camàliquéri. Itàaníca ichìwawa. Ímaca ìwaliwa itàanícasa Dios inùmalicuíseta, quéwa ichìwa meedá. ⁷ Yái camàliquéri iyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ípidenéerica Sergio Paulo, abéeri cáaliacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemíaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, ípidenéerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwídeca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènúadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ípidenéri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníiri iyú Elimas irí. ¹⁰ Yá ímaca irí:

—Pía cachìwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwídeca canánama cayábéeyéi íiwitáise. ¿Cáná càmita piyamáida piwènúadaca Dios itàacái pichìwa iyúwa? ¹¹ Iná siùcade Dios yùuwichàidapiná píawa. Matuípináca

piáwa maléená èerita. Càmita píalimá piicáca èeri icamaláwa —íimaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itécaténáni icáapi ìwali, càmicáiná yáalimá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanáami gobernador iicáca càinácaalí iyáaná, yá yeebáidaca, ínáidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini ìwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé iyéerica Pafos ídalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuíri úni yáacubàa Perge ídalutalená néré, iyéerica Panfilia yàasu cáli ínata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge iyacàlená íicha, nàacawa machacànta Antioquía iyacàlená iriculé. Yái yàcalé iyaca Pisidia yàasu cáli ínata. Yá nawàlùacatéwa judíonái yéewáidacàalu iriculé, sábado, judíonái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemìacaténá naléeca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái naléeca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéénánái, pidèñasicué tàacáisi pìalèeripinácué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànáanápíná nía. Yá íimaca nalí: “Péemìacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíniná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinami yeedácaté wàawirináimi yàasunáipínáwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli ínata, càmirica nàasu cáli. Néeseté Dios iwàsàaca nía ichàini iyúwa íicha yáara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènúadacáaníta náiwitáisewa Dios íicha, càicáaníta icùacaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunícawa chuiri manacúali yùucubàa càináwàiri, canácatalé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanùbaca wenàiwica íiwitáaná iyéeyéicaté Canaán yàasu cáli ínata yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi irí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi irí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipíná nacùacaténáté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápínáté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripinácaté nía cuarenta camuí. Yái idàbáanéeri reyca ípidenácaté Saúl, yái Cis ìirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icùaca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináté israelitanái Saúl yáamirìcubàami. Dios íimacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí ìirica, cayába nuicáca íiwitáise. Núalíacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì íimaca yái Diosca. ²³ Yái rey Davidca idèñaca itaquérinámiwa, ípidenéeri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwàsàacaténá Israel itaquénáinami Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. ²⁴ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinami irí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáwa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa báawéeri íicha. ²⁵ Néese mawiénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápínátéwa, yá íimaca: ‘Núa càmíiri Mesías, icuèripiná israelitanái càide iyúwacué píináidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàapíná núamirìcubàawa máiníiri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yái Juan el Bautistaca.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénáinami, píacué nacái càmiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíniná, Dios idéca ibànùacuéca pirí yái tàacásica

píaliacaténacuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué piríni. Níara Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, nía nacái náiwacanánáica, càmítaté náalíawa cawinácaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmíta náalía néemíaca cainácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáidacàalu irìcuwa sábadò imanùbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùuliacaalíté úwinái inúaca Jesús, yáté judíonái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmícáaníta nàanàa Jesús ìwali ibáyawaná nanuérípiná ìwalíseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador íicha wawàsi ichùullanápináté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica irí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlidáanácani Jesús ìwali, yáté áibanái nalicùadacani cruz ìwalíse. Yá nabàllacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níai yèepuníyéicatéwa yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íicha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

³² “Càita wacàlidacuéca piríni yái cayábèeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidáanáté cáimiétacanèeri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlidáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íiméerica imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali pucháibáaná salmo irìcu, David itànàacáináté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté liri iríwa: ‘Píacata Nuíríca; siùcade nudéca numàacaca èeri mìnánái náalíacawa Nuíríca pía’, càì íimacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlidacaté walíni imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios íimaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios íimacaté israelitanái irí: ‘Nucàlidacaté rey David irí tàacáisi mabáyawanéeri, cáimiétacanèeri iyú machìwéeri nacái, íiméerica numànínápínaté irí cayábèeri. Yá numànípinácué pirí macáita yái cayábèerica nucàlidéericaté ìwali David irí’, íimacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté íimáaná, càmítaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios liri inùmalícuíse. Dios liri íimacaté: ‘Càmíta pimàacapíná ibadácawa yái nuínaca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, íimacaté yái Dios líríca. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáallíacawa rey David icùacaté israelitanái càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmíca, yá nabàllacani yàawirináimi yàasu càliculí irìculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmítaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué pirí yái tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni cainácaalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái íimáanátá, càicáaníta càmíta Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, mabáyawanáca iicáca nacái wía, éwita càmícáaníta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánái, ipíchanácué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca pìwali càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

⁴¹ ‘Péemíacué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáináta nubànùacué pìwali manuírí yùuwichàacáisi, càulenéeripíná peebáidaca iináwaná ìwali, éwita áibanái icàlidacáaníta píricué yùuwichàacáisi iináwaná ìwali’,

càité íimaca yái Diosca”, íimacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuíse, yá càmíiyéi judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopinaté nayamáidacatáicawa. ⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá manùbéeyéi judíonái yàacawa náapicha níai Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái càmíiyéi judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu nàwacáidáyacacawa néré néemíacaténá Pablonái icàlidáaná nalí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicácáiná madécaná wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níai judío íiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níai apóstolca. Yá judío íiwacanánái nadàbaca natàaníca casaquèeri iyú Pablo ìwali. Natàaní nacái báawéeri iyú ìwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quéecháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca piríni, píacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios itàacái íicha, càmíicáinácué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemíacué cayába, siùcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùullaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali íimacaté: ‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíiyéi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacaténáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macái èeri mìnánái iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’,

íimaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níai Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíiyéi judío yéemíacani, yá casímáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái ìwali. Yá macáita wenàiwica Dios yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemíaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú Pablonái ìwali. Judíonái itàaníca yàcalé íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yaté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùpiaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté níai judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio ìyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casímáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio ìyacàlená irìculé, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá nacàlidaca nalí Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, ínà yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, càmíiyéica judío, nàuwidecaténá

namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisiwata. Nacàlidaca nalíni cáaliacáiri iyú Wáiwacali inùmallicuise. Yá Wáiwacali imàacaca nalí ichàiniwa nachùnìacaténá cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái càmírica wenàiwica idé imànica. Inaté yéewa macáita náaliacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmallicuise, báisíiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu càmìta abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíiyéi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náaliacawa naináwaná ìwali, ínáté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípidenéeyéi Listra, Derbe áiba iyéeyéica Licaonia yàasu cáli íinata. Inaté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca iyéeyéica mawiénibàa Listra, Derbe nacái íicha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Iyacaté áiba Listra iyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmíiri idé íipinánica. Yáawinánicawa meedá yácáinata imusúanáwa yátúa íichawa. Canácatáita íipinání. ⁹ Yái asìali yéemlaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo iicáidaca irí. Yá Pablo yáaliacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí cachàiníiri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníiri iyú piabàli iyúwa —íimaca yái Pabloca. Yáta éeruiri yàabàli ipisìa imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca íipinánica. ¹¹ Níái wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imànírica, yá néemíanicawa cachàiníiri iyú. Néemíanicawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nalicùacawa chènuníise wàatàna iyúwa asìanái! —cài náimaca Pablonái ìwali.

¹² Náimaca Bernabé ìwali cuwáisàiricasani íipidenéerica Zeus. Náimaca Pablo ìwali cuwáisàiricasani íipidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái irí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo iyéerica mawiénita yàcalé inùma irí, yái nasutàcàaluca nàasu cuwáisàiriwa íipidenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íiwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténáté Pablonái icàaluíniná naicácáinaté Pablonái iyúwa chènuníiséeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náaliacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái ica-canáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipìacawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napiacawa. Náimaca wenàiwicanái irí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué cài pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pirí tàacáisi cayábéeri íiméerica iwàwacutácué piwènúadaca píiwitáisewa íicha, yái canéerica iwèni wawàsica pisutácaténácué píawawa cáuri Dios íicha, yái imàníricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuíiri úni nacái, macáita nacái iyéerica cháí èeri irìcu. ¹⁶ Bàaluité Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pirí cayábéeri imàacacaténácué píaliacawa cawinácaalíni. Ibànueri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri irìcuwa. Yèeri nacái wayáapíná casíimáicaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáaníta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máini wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái irí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía ìyacàlená néese, ìyéerica Pisidia yàasu cáli ínata. Aibanái judío yàanàaca Iconio ìyacàlená néese nacái. Yá natàanica nawènúadánápiná yàcalé mìnánái ííwítáise Pablo ícha nanúanápináni íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténi, íná nawatáidacani yàcalé irícuíse, yái Pabloca.

²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepùà iwàlùacawa yàcalé irìculé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapicha Derbe ìyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe ìyacàlená irìcu yái tàacáisi íméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanáami nacàlidacani Derbe irìcu, yáté nèepùà napáchiaca Litra ìyacàlená néré, Iconio ìyacàlená néré nacái, Antioquía ìyacàlená néré nacái, ìyéerica Pisidia yàasu cáli ínata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápiná náiwítáise neebáidáanápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali irípináwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlùacawa Dios ìyacàle irìculé, Dios icùacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuerinánápiná, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali ícha nalípiná icùanápiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí Perge ìyacàlená irìcu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia ídalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlùacatéwa nave irìculé, yá nàacawa manuiri úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía ìyacàlená néré, namáalàidacáinaté namànica macáita náibaidacaléwa Dios irípiná. Antioquía néesecáinaté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios ícha Pablonái irípiná, náibaidáanápinaté irí. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía ìyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanaté nacái càmiyéi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapicha, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Néenialité abénaméeyéi asíanái nàacatéwa Judea yàasu cáli ícha. Yáté nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása càmiyéi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté judíonái imànica, néese, càmicaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiníiri iyú báawacáiná Pablonái yéemìlaca nàasu tàacáisi. Néese macáita náimaca nalíwáaca chàinisíiri tàacáisi iyú. Atata níái Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápináwa Jerusalén ìyacàlená néré.

Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemíawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemíawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáaná ichùuliaca càmiyéi judío namànica circuncisión ìwali.

³ Inaté Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupiná, yá nabànùaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli ìnatale, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni càmiyéi judío iináwaná ìwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemíacani, yá casímáica néemíaca yái tàacáisica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵ Quéwa abénaméeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá náimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión càmiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué nacái wachùuliaca namànínapíná càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianaté wàawirináimi imànica —náimaca níai fariseoca.

⁶ Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanícáténá ìwali yái wawàsica. ⁷ Idécanáami natàanica nalíwáaca déecuiri iyú, néese Pedro imichàacawa itàanica nalí. Yá íimaca nalí:

—Píacué nuénánáica, píalíacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewísecué nucàlidacaténá tàacáisi càmiyéi judío irí, yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸ Néese Dios, yái yáaliérica wenàiwica íiwitáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmiyéi judío iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàacáinaté nalí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹ Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmiyéica judío. Càica wáalíacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná íicha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, iná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmicáaníta namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi imànica. ¹⁰ Cayábaca Dios iicáca nía, iná ¿cánásicué piwàwa pimànica iyúwa Dios càminá iwàwa? Pichùuliacaalícué namànica circuncisión, níara càmiyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùuliacaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi, yásí píalimáidacuéca piicáwa Dios, Dios imàacacáinaté iwàwawa nabáyawaná íicha éwita càmicáaníta namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, yái càulenéri wawàsica càmlírica wáalimá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmitaté náalimá namànica cayábani. ¹¹ Càmitacué cayába càì pimànica, macáicáináta wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèníri iyú, iwasàanápinaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíise yái weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmiyéica judío —íimaca yái Pedroca.

¹² Néese masànacata nía macáita. Yá néemíacaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyacaalíte càmiyéi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmlíri áiba wenàiwica idé imànica.

¹³ Idécanáami natàanica, yá Santiago íimaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemíacué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni càinácaalíte iyú Dios imànica cayábéeri càmiyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nèewíise nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicùise. Dios íimacaté:

¹⁶ ‘Néenialípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapiná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaquéeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmiyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níái wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipiná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité’,

íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuínáidacawa càmita cayába wachùulia namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùullánaté, níara càmiyéica judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacatená Dios itàacái. ²⁰ Iwàwacutácáita watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacatenácué nía ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáinái yéenáiwánaca; càminápiná nacái naimá áiba yáapicha càmicáhuaca náinusíwa, càmíríca nacái nanírísíwa; càminápiná nacái nayáa iinási càmíríca íiraná imusúawa íicha; càminápiná nacái nayáa irái. ²¹ Néese nawàwacaalí néewáidacawa ìwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicùise, yá cayábaca néewáidacawa ìwali, yácáiná idàbàanátatéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléeca Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu írìcuwa sábadò imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —ímaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén iyacàlená minanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, macáita náináidacawa needáanápiná nèewísewa abénaméeyéi nabànùacatená nía Antioquía iyacàlená néré náapicha níái Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba asíanái cáimiétacanéeyéi nèewi níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yáté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo ìwalíisená, wawàwalicué pía wéenánái càmiyéica judío iyéeyéica Antioquía iyacàlená írìcu, Siria yàasu cáli ínata nacái, Cilicia yàasu cáli ínata nacái. ²⁴ Wadéca wéemíaca áibanái iináwaná ìwali, càmiyéica wabànùacué pìatalé, nasàiwicacuéca pírí wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmitacué píalíawa càinácaalícué iwàwacutáanápiná pimànica, nacàlidacáinácué piríni iwàwacutáanásacué pimànica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pimànicuécaca càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmicáaníta wachùulia néewáidáanápinácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápiná asíanái wèewísewa nàacatenácué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máiniyéica cáinináca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacatená irípiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànùacué pìatalé Judas, Silas nacái natàanínápinácué píapicha, nacàlidáanápinácué pírí machacàníri iyúni macáita yái watànèericuécaca pírí cuyàluta írìcu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapicha càminápinácué wachùulia pimànica madécaná càulenéri wawàsi méetàuculé íicha yái máiníríca iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáinái yéenáiwánaca. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càmíríca íiraná imusúawa íicha. Picácué nacái píimá áiba yáapicha càmicáhuaca píinusíwa, càmíríca nacái pinírísíwa.

Piicácaalícué píichawa yái báawéerica, yásí pìyapínacué machacànìiri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalícuéca pía macáita”, càité íimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàaníca Jerusalén mìnánái yáapícha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía ìyacàlená néré cuyàluta yáapícha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casíimáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáináté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái iwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía ìyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuúbanáiri iyú Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ibànuèyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía ìyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía ìyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná ìwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo íimaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenánáiwa yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécaté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinácaalí nàyaca —íimaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapícha Juan áibaalí íipidenéeri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càminápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinátéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmítaté iyamáawa náapícha íibaidacaténáté Dios irípiná náapícha, nacàlidacaalíté nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náíwítáise, canásiwa, iná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlùacawa nave irículé nàacaténáwa manuúri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápíná nía, yá nabànùaca náichawa Pablonái, náibaidàanápínáté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli íinatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré íipidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Nérété nàanàaca áiba ùuculíiri yeebáidéeri Jesús itàacái íipidenéeri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa griegosàiri, càmírica judío. ² Listra ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio ìyacàlená mìnánái nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná ìwali, cayábéerica ííwítáise. ³ Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapícha. Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisión báawacáicha judiónái iicáca Timoteo, níái judíoca iyéeyéica yàcalé irícu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalíacatéwa Timoteo yáanirimi ìwali griegosàirimicani, càmíiri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénácaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irícuíri tàacáisi nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnánáica natànèericaté cuyàluta irícu, nàalàacaténáté càmíiyéi judío. ⁵ Iná yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemìaca

Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiniwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néeseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli ínatalé, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíté mawiénita Misia yàasu cáli irí, yá nàinàidacatéwa nawàlùanápínáwa Bitinia yàasu cáli ínatalépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànùérica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli ínatalé. Yá nalicùacawa Troas ídalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáiwánási nacáiri, Dios néeséri. Yá iicáca asìali Macedonia yàasu cáli néeséri. Yái asìali ibàlùacawa isutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata. Yá ímaca Pablo irí: “Aquialé Macedonia yàasu cáli ínatalé, piyúudàa wía”, ímaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácináté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáalíacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nalí cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná ìwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave irìculé, iyéerica Troas ídalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuíri úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéchúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata ínata. ¹² Wàacawa cáli ínatabàa Neápolis iyacàlená ícha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená irìculé, nàyacataléca níái manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máníiri cachàinica Macedonia yàasu cáli yéená ínata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé ícha. Yá wàacawa inanábalé wéemíacáináté judiónái iináwaná ìwali nasutáca níawawa Dios ícha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios ícha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nalí Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéchúa Lidia, Tiatira iyacàlená m̀nalu. Uái Lidia iwéndéechúa cawèníiri wáluma cúulíiri capiraléwaca iicácanáwa. Uái inanái, yéechúa Dios icàaluíníná, uémìaca wacàlidáaná nalíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nalí. ¹⁵ Yá ubautizáca, áibanái nacái ucapèe irìcuíyéica. Néese úumaca walí:

—Píinàidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cài úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalétatéwa wayamáacawa nacapèèricu.

¹⁶ Néesetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios ícha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacaténá. Uíwacanánái needácaté nalíwa manùba plata ùwalíise uái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémíáníca ùacawa:

—Níái asìanáica, náibaidaca chènuníiséeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténácué piríni Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa —úumaca wàwali, wía Pabloca.

¹⁸ Uémíáníca ucalìdacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemìaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá ímaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmalícuíse nuchùulia plàcawa uícha —ímaca yái Pabloca. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese m̀anac̀au ̀iwwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápináté naliwa plata ̀uwalíise, ̀iná náib̀aaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía ỳacalé ̀iwwacanánái ỳaatalé, ỳacalé m̀inanái ǹawacáidac̀aalu. ²⁰ Yá nacháaẁaaca Pablonái iináwaná ̀wali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái ̀wali:

—Níái asíanáica judíonái meedá. Calúaca namànica ẁayac̀ale m̀inanái. ²¹ Néewáidaca wía ẁepuníinápináwa càide iyúwa áiba ̀iwiitáisesi ̀imáaná méet̀auctéerica wáiwitáise ̀ícha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, ̀iná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² ̀Iná ỳacalé m̀inanái canánama nadábaca néemíanicawa báawéeri iyú Pablonái ̀wali, yá jueznái nach̀uuliaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú maǹba ỳawiría àta náiraná imusúacatalétawa ǹawaliise. ²³ Idécanáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ib̀analículé. Yá nach̀uuliaca yái icuèricaté presoíyéi ib̀ana ic̀uanápiná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nach̀uulíanácani, ̀iná yái icuèrica presoíyéi ib̀ana itéca iwàl̀uadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ib̀ananá irículé alé imáal̀aanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios ̀ícha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemíaca natáacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, ̀iná yái presoíyéi ib̀anaca icusúacawa macáita cachàiníiri iyú. Yá presoíyéi ib̀ana iǹuma imanùbaca ǹac̀uacawa macáita, cadena nacái nadac̀uanáca nía nacaláacawa náicha macáita níái presoíyéica ̀iyéeyéica presoíyéi ib̀analícu. ²⁷ Néeseté, yái aslali icuèrica presoíyéi ib̀ana icaẁaaca. Yá iicáca presoíyéi ib̀ana iǹuma canánama ỳac̀uacanéerica, yá imusúadaca ỳasu espada machete nacáiriwa, iǹuacaténá yáawawa, iyúunáidacáiná nach̀uulíacatéwa ̀ícha, níái presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa píawawa! ¡Ẁayaca macáita! —Íimaca yái Pabloc.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ib̀ana ich̀uuliaca ỳasu wenàiwicawa itéenápiná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipia iwàl̀uacawa Pablonái ỳaatalé itatáca ỳaaca ical̀uniwa. Yá ib̀al̀uacawa ỳulu ip̀uata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ib̀ana irícuíse, níái Pablonáica. Yá isutáca yéemíawa nía:

—Píacué aslanáica, ¿càinásica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa ỳasu ỳuwichàacáisi ̀íchawa? —Íimaca nalí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía ỳasu ỳuwichàacáisi ̀íchawa, nía nacái picapèe irícuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nalí nacái ̀iyéeyéica icapèe irícu, yái icuèrica presoíyéi ib̀ana. ³³ Yá néese, yáté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ib̀ana íbaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá ibautizáca, yéenanái canánama nacái nabautizáca. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ib̀ana itéca nía icapèe irículéwa. Yá ỳaca nayáapiná. Yá cayába iwàwa, yéenanái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté ỳacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ib̀ana néré nach̀uulíacaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ib̀ana íimaca Pablo irí:

—Níara juezca nach̀uuliaca nuwasàacuéca pía, ̀iná pimusúacuéwa matuíbanáita —Íimaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo íimaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía romanosíwaca wenàiwicanái ỳacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná ̀waliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná ǹuwichàidéeripiná wía ̀walíise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ib̀analículé. Siùcade nawàwa nawasàaca wía ib̀acanéeri

iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Pìacué picàlidaca nalí niani juezca níacaténata iwasàa wía —íimaca yái Pabloca.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Iná cáaluca jueznái néemìaca naináwaná ìwali romanonáicáiná níái Pablonáica. ³⁹ Néese níái juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái íicha wawàsi namàacáanápíná nawàwawa íicha yái báawéerica jueznái imàníiricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyéi ibàna íicha. Néese nasutáca Pablonái íicha wawàsi manuísíwata nèepùanápínáwa yàcalé íicha. ⁴⁰ Pablonái namusúacawa presoíyéi ibàna íicha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis ìyacàlená iricubàa, Apolonia ìyacàlená nacái. Yaté nàanàaca Tesalónica ìyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu. ² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise iyáaná, iwàlùacawa néewáidacàalu iriculé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapicha, icàlidaca nacái nalíni càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápínáca Dios ibànuèripinacaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo íimaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuécá pirí iináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànuèripinacaté walí Wacuèrinápíná, wía judíoca —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yaté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yèeyéi Dios icàaluíniná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmiyéi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemìaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níái machawàaquéeyéica iyéeyéica calle iricubàa, nawènúadánápíná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ipìacawa, néemíanicawa, yá nawàlùacawa cachàiníiri iyú Jasón icapèe iriculé nacutácaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápíná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níái Pablonáica, íná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatàidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé íiwacanánái irí. Yá náimaca néemíanicawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái íiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Iná càmita èeri mìnánái nàyaca matuìbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle iriculé nacái! ⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe iriculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawàsi emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápíná, yáara íipidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemìacani, yá báawaca náináidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé íiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái iyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé íiwacanánái càide iyúwa yàcalé íiwacanánái ichùulìaná napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunícawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená m̀nanaí yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàcaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. ¹¹ Abénaméeyéi judío ìyéeyéica Berea ìyacàlená irìcu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená m̀nanaí íicha, íná néemìaca cáaliácáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená m̀nanaí yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise, náaliácáténáwa asáisí báisírìcaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènùadaca náiwitáise nēebáidacáténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyéi nēebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, inanái, asianái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica ìyacàlená néeséeyéi néemìacaté Pablo iináwaná ìwali icàlidáaná Dios itàacái Berea ìyacàlená irìcu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé m̀nanaí íiwitáise nawàwacáténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacáténá nía. ¹⁴ Yási níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná ìyéerica manuíri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea ìyacàlená irìcu. ¹⁵ Níái itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas ìyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacáténá Silas, Timoteo nacái nàanápínátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Inaté Pablo ìyaca Atenas ìyacàlená irìcu. Icùaca ìyaca nàanàaca néré níái Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná yéenáiwana íbàluèyécawa néenibàa, Atenas ìyacàlená m̀nanaí isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàaníca judíonái yáapicha néewáidacàalu irìcu, náapicha nacái áibanái yéeyéica Dios icàaluíniná. Icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali. Nasutáca néemìawani nacái. Eeri imanùbacata nacái Pablo itàaníca áibanái yáapicha càiyéinácaalí íbàluèyécawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènùadaca náiwitáise nēebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abénaméeyéi asianái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu tàacáisi ìwali. Aibanái asianái nacái yéewáidéeyéiwa estoiconái yàasu tàacáisi ìwali. Áiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàaní mamáalàacata yái asìalica? —náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái íimaca Pablo ìwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáiná inùmalicuise áiba íiwitáaná cuwáiná wàasu cuwáiná íicha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ¹⁹ Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa íipidenácateléca Areópago, náiwacanánái ìwacáidáyacacatalécawa, cáaliácáiyéi nacái. Yá nasutáca néemìawa Pablo:

—¿Cawínásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica? ²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi cà míricáwa wáalíawa ìwali. Iná wawàwa wáalíacawa càinácaalí íimáaná yái tàacáisica —náimaca Pablo irí.

²¹ Càité náimaca Pablo irí níacáiná Atenas ìyacàlená m̀nanaíca, áibanái nacái ìyéeyéica nēewi, casímáica néemìaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²² Iná Pablo yàa íbàlùacawa nàacuése nía ìwacáidáyaquéeyécawa Areópago néeni. Yá íimaca nalí:

“Píacué, Atenas ìyacàlená m̀nanaíca, núaliacuécawa piináwaná ìwali píanacué cuwáiná icàaluíniná manuísíwata. ²³ Nuchàbacáinaté nuicáca níara manùbéeyéi pisutácatáicuécawa, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi íimaca: ‘Dios irípiná, yàara cà mírica wáalíawa ìwali’, íiméeri.

Quéwa péemiacué cayábani. Yái Dios pièricuéca irí cayábéeri càmiiricué pialía ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuéca piri iináwaná ìwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi iyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènuníiséeyéica, yá nacái cáliquéi. Càmita Dios ìya templo irìcu wamàníirica wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca imáapuèri wáicha wamàníiripiná irí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷ “Dios idàbacaté abéeri asìali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, iyéeyéica macái cáli. Dios ichùullacaté wàwali macáita càinápínacaalí wàasu èeri, càinápínacaalí nacái wàasu cáli, wacutácáténá wáaliacawa Dios ìwali, éwita càmicáaníta wáalimá waicácani watuí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáaliacawa ìwali. ²⁸ Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi íiméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába wáináida Dios yéenáiwánaca yái ídoloca, yái yéenáiwánási wenàiwica imàníirica oro ícha ídolopiná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáiwánacani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáaliáwa, íná Dios ìideníacaté yái namànínáica. Quéwa siúcade ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa wabáyawaná íchawa, wamàacacáténá wáichawa yái wabáyawaná wamàníirica. ³¹ Dios idéca ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripiná icàlidáanápiná báisíiri iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwali, yéemíacáténá naináwaná ìwali cáaliacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asìali icàlidáanápiná naináwaná ìwali yùuwichàidacáténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáinaté Jesús yéetácáisi ícha”, ímaca nalí yái Pabloca.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemíaca iináwaná imichàanáwa yéetácáisi ícha, yá abénaméeyéi nèewi naicáaníca Pablo íquíniná. Quéwa áibanái ímaca Pablo irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo irí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca iríni. Abéeri ípidená Dionisio, abéeri néenáca, níái Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, uípidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

18

Pablo en Corinto

¹ Néeseté Pablo yàacawa Atenas ìyacàlená ícha Corinto ìyacàlená nérépiná. ² Corinto ìyacàlená irìcu Pablo yàanàaca abéeri judío ípidenéeri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu cáli ícha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùullacaté macái judíonái imusúacawa Roma ìyacàlená ícha. Inaté níái Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli ícha, néese nàanàacaté Corinto ìyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca níái Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa íbaidacáténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáaliérica íbaidaca, caplíma ímamisíirica. ⁴ Néese sábado imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néewáidacàlu irículé. Yá icàlidaca nalí Jesús iináwaná ìwali. Iwàwacaté nacái iwènùadaca náiwitáise neebáidáanápiná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái càmiíyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íchawa yàasu íbaidacalésiwa capìima ímamisíríca icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judíonái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápínáca Dios ibànuèricaté judíonái irí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwídeca namànica Pablo, yá nadàbaca natàanica ìwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté nía. Yá íimaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná ìwalíisecuéwa. Canácata nubáyawaná ìwalíise yái piùwichàanápínácuécawa, nùalàacáinácué pía yùuwichàacáisi íchaná. Siùcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacáisica càmíiyéi judío irí —íimaca yái Pabloca.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judíonái yéewáidacàalu irícuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asíali icapèe irículé càmíiri judío, ípidenéeica Ticio Justo. Yái asíali yèericaté Dios icàaluíniná. Idèniaca icapèewa judíonái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba judío ípidenéeeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéénánái yáapichawa. Madécaná Corinto ìyacàlená mìnánái nacái néemíaca Jesús iináwaná ìwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáíwa, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali íimaca Pablo irí yéénáíwanási nacáiri irícuíse: “Píca cáalu pía. Pícalida nalí nutàacái mamáalàacata, píca masàna pía. ¹⁰ Núacáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica pírí báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judíonái yeebáidéeyéipíná nutàacái yá yàcaléquéi”, íimaca yái Wáiwacalica. ¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto ìyacàlená irícu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialíté Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³ Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asíalica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíniná iyúwa càmíná romanonái ibatàa wamànica — náimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàanica, quéwa yái Galión íimaca judíonái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsítá, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuídeníaca quiríta nuémíacaténácué cayába písàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa píasu wawàsícué meedáni, pitàanícáténácué píríwáaca chàinisíiri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùulíanácuéca. Pichùnìacué píawamitani yái wawàsica càmíicáiná nuwàwa nuémíacuéca píasu wawàsi iináwaná ìwali —íimaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca íchawa nía capìi irícuíse, yái capìi imàdàanáca gobernador yéemíacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judíonái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuíbanái meedá Galión iicáca yái namàníríca.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto ìyacàlená irícu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàanica náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuíbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irículé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuírí úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépíná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea ídalutalená néré. Yá nayamáidacawa

néré maléená èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave iriculé àniwa, Pablo idalúaca íiwita íbáináwa ímáalàidacáináté imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanáté Dios iríni, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuiri úni yáacubàa àta nàanàcataléta Efeso ídalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níai Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judíonái yéewáidacàalu iriculé. Yá itàanica judíonái yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmitaté iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená irícu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàníiripínaca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, íimaca yái Pabloca. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé, yàacaténáwa manuiri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená íicha. ²² Idécánáami Pablo yàanàaca Cesarea ídalutalená néré, yaté yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécánáamité itàidaca nía néré, yaté yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunícaténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialité áiba judío ípidenéeri Apolos, Alejandría iyacàlená néeseeri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáalíaca icàlidaca Dios itàacái cáalíacáiri iyú, yéewáidacaté nacáiwa cayábéeri iyú tàacáisi ìwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmalícuíse, íná yéewa yáalíacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wáyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali íináwaná ìwali manuísíwata macái iwàwalícuísewa. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáalíacáanítawa abéerita ìwali yái Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios irípiná. ²⁶ Yá Apolos idàbaca icàlidaca macàaluínínátani judíonái yéewáidacàalu irícu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécánáamité néemíaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yái Wáiwacali íináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínáni cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níai Dios imàníiyéica irí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yácáiná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuésemi, cachàiníiri iyú nacái imawèniadaca nàasu tàacáisi níai judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníiri iyúni càinácaalí íimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápíná Dios ibànùericaté nalí.

19

Pablo en Efeso

¹ Idècunitàacá Apolos iyaca Corinto iyacàlená irícu, yá Pablo yàacawa ichàbacawa dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso iyacàlená iriculé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalítécué? —Íimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná — náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Càirínácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, nabautizácaténácué píá? — Íimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadánápinaté wáiwitáisewa Dios irípiná —náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutáanápínaté neebáidaca áiba itàacái, yái yàanèripinacaté Juan yáamirìcubàa, yái Jesúsca —Íimaca yái Pabloca.

⁵ Idécanáami néemíacani, yá nabautizáca Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá natàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíiri èeri mìnánái itàacái. Naçàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. ⁷ Cawàwanáta doce namanùbaca asíanáica níái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso ìyacàlená néré másiba quéeri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemíaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmíita nawàwa neebáidacani. Natàaníca wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmíita quirínama icàlida nalíni judíonái yéewáidacàalu irícu. Itécaté nacái yáapichawa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irículé. Yaté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Inaté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonái, nía nacái càmíiyéica judío néemíata nacái. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùnìaca manùbéeyéi máiniyéi cáuláicaca. ¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìacawa níái cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái íicha nacái.

¹³ Quéwa áibanái judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica íicha Wáiwacali Jesús íipidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalícuíse wachùullacuéca pìacawa, yái Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete asíanái judíonái imànica. Nàaniri íipidenaté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca. ¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asíali íicha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalía nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalía nuicáca píá”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶ Yáta yái asíali demonio idacuèri íiwitáise, ipisíacawa nàwali, níái sietéeyéica imanùbaca asíanáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníiri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíiri iyú, àta nèepùacatalétawa napìacawa capíi irícuíse, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso ìyacàlená mìnánái, judíonái canánama, càmíiyéi judío nacái, néemíacaté naináwaná ìwali, níái sietéeyéi asíanáica, iná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá nánáidacawa cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníiricaté.

¹⁹ Madécaná nacái camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapíi ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso ìyacàlená mìnánái iicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica íichawa. Aibanái naputàacaté nawèni

níái cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil namanùbaca dracma, yái cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemìaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo íináidacatéwa ipáchíanápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Íimacaté nacái idécanáamité ipáchiaa Jerusalén ìyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápinaté yàacawa Roma ìyacàlená néré, íimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudéeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níái yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idècunitàacá nèepunícawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialíté áibanái nadàbaca natàanica báawéeri iyú nàwali níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso ìyacàlená mìnánái báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái náináidacawa. ²⁴ Abéeri asìali íipidenéeri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imànírité platéeri yéenáiwánási cawèníiri. Imànicaté achúméeri capìi platéeri, templo nacáiyéi iicacánáwa nasutàcàalu níawawa nàasu cuwáisàatúa íichawa íipidenéechúa Artemisa. Aibanái imàníiyéi achúmanaméeyéi capìi platéeri, càasuca máiní nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio ìwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníiyéica platéeri wawàsi, yá íimaca nalí canánama: “Píacué asìanáica, pialíacuécawa wàyaca càasuíri iyú ìwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca piicáca, péemìaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunícawa tàacáisi. Itàaníríca wáibaidacalé ìwali, níái ídolo cuwáinái yéenáiwáná wamàníiyéica, Pablo íimaca càmítasa báisí Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáinái íicha cháí Efeso ìyacàlená irìcu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiníiri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmícáiná quirínama wenàiwica iwèniàpiná yái ídoloca wamàníirica. Ua nacái wasutàcàalu iináwaná imáalàapínacawa wáicha, úara manuíchúa temploca wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa íicha íipidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíniná, úái macái wenàiwica yèechúaca icàaluíniná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca, macái èeri mìnánái nacái”, íimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemìaca Pablo iináwaná, yá máiní báawaca nawàwa ìwalíise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!” càì néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica naplacawa néemìaca nasàna àta máiwitáiscataléta madécaná Efeso ìyacàlená mìnánái. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níái Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá naplacawa nawatàidaca nía manuíri nàwacáidacàalu irìculéwa, iyéerica Efeso ìyacàlená irìcu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténáni manùbéeyéi wenàiwica irí. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmíta nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo irí isutácaténá íicha wawàsi manuísíwata ipíchánaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàalu irìcu abénaméeyéi néemíanicawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáiscáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmíta náalíawa càinápinácaalí wawàsi ìwali nàwacáidáyacacatéwa.

³³ Néese abénaméeyéi judío ìyéeyéica néeni náibàaca nawesíaca asìali íipidenéeri

Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésemi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro irí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica irí masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáináté icàlidaca judíonái iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí náalíacaténáwa canácasa judíonái imàníiri ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanícawa. Pucháiba hora néemíanícawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!”, còi náimaca néemíanícawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso ìyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá íimaca nalí: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái náalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutàcàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa Artemisa íichawa, náalí nacáwa wacùaca Artemisa uénáiwánami, yáara náiméerica ìwali yúuwèericasawa chènuníise bàaluité cuwáinái yàasu cáli íicha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa báisícani, íná matuíbanáicué pía. Picácué máiwitáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máiwitáiséeri iyú. ³⁷ Níacáiná aslanáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedùu wawàsi irícuíse, yáara wasutàcàalu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái íibaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái irí, yá ìyaca jueznái yéemièripiná natàacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé íiwacanánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapínacaalíwa, càideiyúwa wacuèrinánái romanonái ichùullianá wamànica. ⁴⁰ Máiníiri báawaca yái pimàníiricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica, náimapiná wamànica ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa. Náiwacanánái yéemiacaalí cainácaalícué pimàníná cháí bàwina, yásí nasutá néemiawa núawa cánácué yéewaná pimàni máiní máiwitáiséeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùulliacà nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu irícuísewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso ìyacàlená mìnánái imànínáca máiwitáiséeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuíri iyú níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néeseté mawiénica yéenáiwáná iwàlùanápínátéwa nave irículé yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemíaca judíonái iináwaná nánáidáanáwa namànínápiná irí báawéeri. Iná iwènúadaca íiwitáisewa, yá íináidacawa yèepùanápínátéwa cáli íinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli íinatalé. ⁴ Nàa nacáwa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro íirica, Berea ìyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níái pucháiba aslanáica Tesalónica ìyacàlená mìnánáica; Gayo nacái, Derbe ìyacàlená mìnalica; Timoteo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níái pucháiba aslanáica Asia yàasu cáli néeséeyéica. ⁵ Níái aslanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía

Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas ídalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judíonái iyáacaalíte pan càmíiri idènià levadura, yáté wàacawa Filipos ídalutalená ícha manuíri úni yáacubàa nave irìcu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níái wáapichéeyéicawa Troas ídalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néeseté domingo irìcu, wàwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápináté Pablo yàacawa náicha mapisáita, íná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdáná irìculé iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuèyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùuculíri ípidenéri Eutico yáawinéeriwa iyaca ventana irìcu. Pablo itàanicáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùuculírica. Yá íimáca íchawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana irìcuíse, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetácawa. ¹⁰ Pablo iricùacawa ùuculíri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùuculírimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá íimaca nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Néeseté Pablo yèepùà iwàlùacawa nàwacáidacàalu irìculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùuculírica, yèepùacawa yéenánái yáapichawa, icáucàacáinátéwa, íná yéewa casímáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irìcu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ídalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáináté yàacawa néré cáli ínatabàa. ¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso ídalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave irìculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ídalutalená néré. ¹⁵ Néeseté wàacawa Mitilene ícha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ídalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio ídalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùà wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ídalutalená néré. ¹⁶ Càité wèepunícawa càmíicáináté Pablo iwàwa idècunìacawa manùba èeri Asia yàasu cáli ínata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso iyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén iyacàlená néré iwàwacáináté iicáca náapicha judíonái yàasu culto ípidenérica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo iyaca Mileto ídalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso iyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso iyacàlená mìnánái. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo íimaca nalí: “Píaliacuécawa nuináwaná ìwali, càníicaalíte nùyacuéca pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli ínatale àta siùca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi íibaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máini achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmíiyéicaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáwa cáiwíiri iyú judíonái nawàwacáináté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmitaté numáisanla píichacué tàacáisi iyúudèeripínacuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáisipínata idècunitàacá nucàlidacuéca piríni nàwacáidacàalu néré, nacapèe irìcu nacái. ²¹ Nùalàacaté

níara judíoca, càmiyeyí judío nacái. Núumacaté nali iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápíná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siúcade nùacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùuliaca nùanápínáwa néré, càmita quéwa núalíawa càinápínácaalí namànica nulí néré. ²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápíná núa presoíyeyí ibànaliculé, nùuwichàanápíná nacáiwa madécaná yàawiría. ²⁴ Quéwa càmita nuicá núcáuacawa iyúwa máiníiri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casímáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulièrica numànica, núcàlidáanápíná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábéeri tàacáisi ímèerica cáinináca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siúcade núalíacawa báisíiri iyú càmitacué piicá núa quirínama, piacué núcàlidéeyéicaté irí yái tàacáisica icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siúcade nuwàwacué núcàlidaca piríni, canáca nubáyawanacué pìwalíise, péetácaalícuéwa pibáyawaná yáapichawa, nùalàacáinátécué pía. ²⁷ Nucàlidacatécué pirí macái tàacáisi Dios iwàwéericuéca píalíacawa ìwali; càmitacué nubàa píicha tàacáisi, ibatàa abéeripináta, càmitacué nubàa píichani. ²⁸ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri íicha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa pìyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyéicaté Iiri íiraná iyúwa. ²⁹ Núalíaca nacáiwa nùacanáamiwa píchacué, yásí áibanái nàanàaca pìatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca píiwitáise Wáiwacali íichawa càide iyúwa caluéyeyí cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyeyí péenacué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachìwa báawéeri iyúwa, nachìwáidacatená wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacatenáwa cachìwéeyeyí yáapicha. ³¹ Iná piicácué píichawa cayába. Piwàwalicué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacái. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanícaté nacái pìwalicué.

³² “Siúcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínacué nacáiwa tàacáisi ìwali, yái núcàlidéericatécué pirí ímèerica cáinináca Dios iicáca èeri mìnánái. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca píiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca píalíacawa cayába ìwali yái cawèníirica Dios yèeripínacuéca piríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái. ³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníiri iyú núcáapi iyúwa nuwèniacaténáté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, núapichéeyeyí nacái. ³⁵ Nucàlidacatécué pirí càiripináta iwàwacutáanacué wáibaidaca, wayúudàacué nacái catúulécaneeyeyí wenàiwica. Piwàwalicué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá ímacaté walí: ‘Casímái cachàini wía wàacaalí áibanái irí yái namáapuèrica, íicha yái nàanàca walí cawèníiri’, càité ímaca yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

³⁶ Idécanáami Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios íicha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháanica achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náicha. Yá asianái nàanalícuca Pablo nasùsua nacái inàni ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo ímacáináté nali càminápínáté yèepùa iicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Wàacanámítéwa náicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave irìculé. Néese wàacawa manuíri úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara ídalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wàyaca Pátara ídalutalená néré, yáté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlùacawa irìculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuíri úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise ícha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro ídalutalená néré iwàwacutácáináté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená néré, íná nasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécanáami wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náicha. Macái níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé ícha. Néese wabàlùacawa wàului ipùata iyúwa càina ínatalé wasutácaténá wíawawa Dios ícha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápínáwa náicha. Yá wawàlùacawa nave irìculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro ídalutalená ícha manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida ídalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida iyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néeseté mapisáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníiyéicawa yáapicha, wàacawa náicha cáli ínatabàa. Néese wàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe irìculé, yái icàlidéerica Wáiwacali itàacái áibanái irí. Yái Felipe abéeri néená níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca, iyúudèeyéicaté apóstolnái quéecháwanáimi Jerusalén iyacàlená irìcu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèniacaté báinúaca yéenibe inanáwa manìríyéi. Níái inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséri ípidenéri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise. ¹¹ Idécanáami Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo ímaca walí:

—Espíritu Santo ímaca: Níara judío Jerusalén iyacàlená mìnánáica idacùapíná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá càmíiyéi judío yùuwichàidacani —ímaca yái profetaca.

¹² Wéemíacáináni, níái nacái Cesarea iyacàlená mìnánáica, íná wasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo ímaca walí:

—¿Cánácué pícháani? ¿Cánácué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén iyacàlená néré Wáiwacali Jesús ìwalíise, Dios iwàwacaalí càì namànica —ímaca yái Pabloca.

¹⁴ Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, íná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutácué irí Wáiwacali íchawa imànínápíná irí càide iyúwa Dios iwàwáaná —wáimaca.

¹⁵ Néese wachùnìaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáwa wáapicha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea iyacàlená néeséeyéi. Wàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré, yá natéca

wía Mnasón icapèe néré, abéeri asiali béerína yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Idécanáamité wàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casímáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imàníricaté càmíiyéi judío yèewi Pablo icàlidacaalíté nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níái ancianoca idécanáami néemlacani, yá nàaca Dios irí cayábéeri. Néese náimaca Pablo irí:

—Uwé, wéenàsàiri, péemla cayábani, píalíacawa madécaná mil namanùbaca judíonái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, éwita weebáidacáaníta Jesús itàacái. ²¹ Níái judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemlaca áibanái cachìwéeyéi icàlidaca piináwaná ìwali péewáidacasa macái judíonái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùullánáté. Náimaca píalàacasa judíonái ipíchaná namànica circuncisión néenibe aslanái iríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca. ²² ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemlapíná piináwaná ìwali pianàaná aléi Jerusalén iyacàlená irìculé. ²³ Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná píá. Nàyaca wèewi cháí báinúaca aslanái iwàwacutéeyéica íibaidaca Dios irípiná càide iyúwaté nacàlidáaná irí. ²⁴ Pité nía píapichawa pimànicaténá náapicha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacàanápínacué judíonái iicáca píá, piwàlúanápínacuéwa templo irìculé. Piwènia nacái nalípiná pìrái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré. Yásí náalimá nadalúaca náiwita ibáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná. Càita macái judíonái náalípinácawa càmíinápíná báisíiri yái néemièricaté piináwaná ìwali pimànicáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wamànica, wía judíoca. ²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta càmíiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacaténáwa càmíita iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá càmíita nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo irí iyúwa sacrificio, yái cuwáiná yéenáiwánaca. Iwàwacutá nacái càmíita nayáa irái. Iwàwacutá nacái càmíita nayáa iinási càmíirica íiraná imusúawa íicha. Iwàwacutá nacái càmíita naimá áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa —ímaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itéca níái báinúaca aslanáica. Imànica náapicha culto nacáiri, nàapída náichawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàanápíná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo irìculé icàlidacaténá sacerdotenái irí càiná èeri irìcucaalípináté namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, natécatáipínacaté nàasu ofrendawa namàacacaténá Dios iríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namáalàacawa níái si-eteca èeri, namàacacatáipínáté pìrái ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo irìcu. Abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi naicáca Pablo templo irìcu. Yá natàanica báawéeri iyú Pablo ìwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica íiwitáise calúanápíná naicáca Pablo, níái wenàiwica iyéeyéica templo

irìcu. ²⁸ Càité judíonái néemíanicawa wenàiwicanái irí: “¡Píacué israelitaca, piyúudàacué wía! Yái aslaliqúéi yèepuníriwa macái cárita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái naináidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca càmíiyéi judío aléi templo irìculé casacàacaténá imànica templo Dios ícha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo ìwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali, naicácáinaté Pablo Jerusalén iyacàlená irìcu, Trófimo yáapicha, Efeso iyacàlená mìnali, càmíríca judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo irìculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napiacawa, néemíanicawa, máiwitáiséeri iyú, níai Jerusalén iyacàlená mìnánai manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo irìcuise. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca ícha templo inùma imanùbaca. ³¹ Idècunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi íiwacaliná yéemíaca naináwaná namànicasa máiwitáiséeri iyú, níai Jerusalén iyacàlená mìnánai macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináíwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicùa napiacawa wenàiwicanái yèewiré. Níai manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi íiwacaliná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi íiwacaliná yàacawa nàatalé, yá íibàaca Pablo. Yá ichùullaca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacaliná isutáca yéemíawa nía cawinácaalíni, cainácaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloca. ³⁴ Quéwa níai wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Aibanái yéemíanicawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáíwa áibalé áiba ícha. Yái úwi íiwacaliná càmíta asái yéemíacani, namànicáiná madécaná nasànwawa. Yá ichùullaca yàasu úwináíwa natéénápíná Pablo nacapèe irìculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwinái icapèe yàasu yàawa irìculé, yá iwàwacutáca úwinái iwàacutáidaca Pablo nacàcaténá náichani, níai manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanicawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéní!” náimaca néemíanicawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwinái iwàlùadaca Pablo nacapèe irìculéwa, quéwa Pablo itàaníca griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmítasica pimàaca nutàaníca píapicha abéeri wawàsi? —íimaca yái Pabloca. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmíta nùalía píalía pítaaníca griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca asianái inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé caináwàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita —íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irìcu, yái yàcalé máiníri cachàinica Cilicia yàasu cáli íinatéerica iyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níai wenàiwicaca —íimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàaníca. Iná Pablo ibàlùacawa escalera íinata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níai manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22

¹ Pablo íimacaté nalí: “Péemíacué, nuénánái, siùcade nucàlidacué pirí nuináwanáwa”, íimaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemíaca itàaníca natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiníwanái nabàlùacawa néemíaca irí. ³ Íimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa Tarso iyacàlená irìcu, Cilicia yàasu cáli íinata.

Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén ìyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ichùulièricaté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siùcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwinái inúaca nía. Nudacùacaté nía, aslanái, inanái nacái yéewacaténá úwinái itéca nía presoíyéi ibànalìculé. ⁵ Sacerdote ìiwacaliná, nía nacái Jerusalén ìyacàlená ìiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedacaté náicha cuyàluta judíonái yéewáidacàalu ìiwacanánái irípiná, ìyéeyéicaté Damasco ìyacàlená irìcu. Nùacatéwa néré nuíbàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén ìyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, ìimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo ìimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulìcubàa Damasco ìyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiníiri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nullacawa nucalùniwa cáli ìnatale. Néese nuémìaca tàacáisi chènuníise. Yá ìimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, ìimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémìawani: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi ìimaca nulí: ‘Jesús Nazaret ìyacàlená nééséerica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, ìimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, íná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàanírìca núapicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali ìimaca nulí: ‘Pimichàawa, pianáwa Damasco ìyacàlená irìculé; nérénica nacàlidaca piríwani macáita iwàwacutéripiná pimànica’, ìimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícaté imànica núa, íná núapichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco ìyacàlená irìculé.

¹² “Iyacaté néré áiba aslali ípidenéeri Ananías. Níara judíoca ìyéeyéica Damasco ìyacàlená irìcu, natàanícaté cáimiétaquéeri iyú Ananías ìwali, cáaliacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá ìimaca nulí: ‘Nuénásàiri Saulo, catuíca píawa’, ìimaca nulí. Yáta catuíca núa. Yaté núalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese ìimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píaliacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemìaca Jesús itàaníca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri mìnánái iríwani, yái piíquéerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siùcade picá pidècunìawa. Pimichàawa, pibautizáanáwa, pisutá píawawa Wáiwacali íicha imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha’, càité Ananías ìimaca nulí”, ìimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo ìimaca nalí àniwa: “Nuèpùacanámítéwa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá nùacatéwa templo irìculé nusutácaténá núawawa Dios íicha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios íicha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Yá ìimaca nulí: ‘Pèepùawa Jerusalén ìyacàlená íicha caquialéta, càmicáiná neebáidapíná piríwani, yái picàlidéerica nunùmalìcuíse’, ìimaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, náaliacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca irìculé, yaté nuíbàaca nutéwa wenàiwica presoíyéi ibànalìculé, níái yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmalìcuíse, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwitáise náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban’, càité núumaca

Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali ímaca nulí: ‘Píawa, nubànùacáiná pìacawa déeculé picàlidacaténá nacái nuináwaná ìwali càmiyéi judío irí’, càité ímaca nulí yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemìacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmiyéi judío ìwali, yá càmita quirínama judíonái yéemìaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanicawa: “¡Pinúacuénì, yái asìalica! ¡Cayábéerica yéetácawéi!” náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinícáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacalíná ichùulíaca úwinái itéca Pablo nacapèe irìculéwa. Yá ichùulíaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacaténá nalí iináwanáwa, báisíiri iyúta, náalíacaténáwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo ìwali. Uwi íiwacalíná càmitaté yáalíawa càmicáiná yéemì hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idècanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténáni, yá Pablo ímaca áiba capitán irí ibàlùericawa néeni. Pablo ímaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanacuéca núa, romanosàiricáiná núa, càmiíricawaca juez yéemì icàlidáaná iináwanáwa —ímaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacalíná yàatalé. Ímaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asìalica. Romanosàiriquéi —ímaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacalíná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemìawa Pablo. Yá ímaca Pablo irí:

—¿Báisi romanosàirica pía? —ímaca. Néese Pablo ímaca irí:

—Báisíta, núaquéi —ímaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacalíná ímaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténaté romanosàirica núa —ímaca. Quéwa Pablo ímaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judíonái irí, imàacacaté romanonáica nía. Càicata romanonái ìricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —ímaca yái Pabloca.

²⁹ Níái úwinái idacuèyéicaté Pablo nacapèedáidacaténáni, néemìacáiná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo ícha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalíná, ichùulíacáináaté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacalíná iwàwacaté yéemìaca machacàníiri iyú ìwali cáná yéewa judíonái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo ícha. Néese ichùulíaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níái judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuésemi.

23

¹ Néeseté Pablo iicáidaca machacàníiri iyú nalí níái Junta Supremaca. Yá ímaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá sùmàicaalíte núa àta siùca nacáide —ímaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalíná ichùulíaca áiba ibàlùeriwa mawiénita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inùma. ³ Néese Pablo ímaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáiseca! Báisícaalí píawinawa néré péemìacaténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés

ichùulláná, néese, ¿cáná pichùulla namànica, yái nacapèedáaná núa? —íimaca yái Pabloca. ⁴ Néese níái iyéeyéica néré náimaca Pablo irí:

—¡Picá picúisa píichawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo íimaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmitaté núalíawa sacerdote íiwacalinácani, núaliacáináwa Dios itàacái íimaca: ‘Picácué pitàaní báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, íimaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáalíaca iicáca nía, níái Juntaca. Yáalíacawa saduceonái yéénaca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéénaca áibanái nèewi. Iná Pablo íimaca nalí cachàiníiri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —íimaca yái Pabloca.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níái fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíanicawa nalíwáaca ùuléeri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáucàapínáwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíanicawa nalíwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asiali càmita imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàaníca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliayacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalináca íináidacawa namàdáidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi íiwacaliná ichùullíaca yàasu úwináíwa nawasàanápíná Pablo judíonái íicha cachàiníiri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá íimaca Pablo irí: “Picá cáalu píá, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma iyacàlená irícu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu”, íimaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca nalíwáaca Dios íipidená ìwali càmlínápínaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanaté, náimacáinása càì Dios íipidená ìwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise asíanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios íipidená ìwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, pisutácué úwi íiwacaliná íicha wawàsi yeedáanápíná pìatalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacaliná irí piwàwáanácué péemíaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacúacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca pìatalécué —náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéénasàatúa ìiri yéemíacaté nawàwáanaté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo íimaca capitán irí:

—Pité yái ùucullirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutácáiná ùuculliri icàlidaca irí wawàsi —íimaca yái Pabloca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùuculliri úwi íiwacaliná yàatalé. Yá íimaca úwi íiwacaliná irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéenápiná pìatalé yái ùucullirica. Iwàwacutása icàlidaca pirí wawàsi —íimaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùuculliri icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca ùuculliri irí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? —íimaca. ²⁰ Néese ùuculliri íimaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápíná píicha wawàsi pitéenápiná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáinása néemíaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. ²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníise asìanáica icuèyèi ibàacanéri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápinása nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siùcade nadéca nachùnìlaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá píicha wawàsi —íimaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùuculliri yàacawa íicha. Ichùullìaca ùuculliri càmínápiná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùullìaca nàwacáidáanápíná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo ínata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibànawa. Ichùullìaca namusúacawa Jerusalén ìyacàlená íicha nàacaténáwa Cesarea ìyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùullìaca nacái nachùnìanápíná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo ínata. Ichùullìaca macáita nacùnánápíná cayábani yái Pabloca, natéenápináni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta íimaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níai judíoca náibàacaté yái asìalica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémíacanacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái íicha, yái asìalica. ²⁸ Néese nuwàwacaté núalíacawa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níai judío íiwacanánáica. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi íiwitáise ìwaliwa, quéwa càmita nàanàa ìwali ibáyawaná nanuérìpiná ìwalíiseni, càmita nacái wáuquéerìpináni presoíyéi ibànàliculé. ³⁰ Quéwa nuémíacáinaté judíonái iináwaná ìwali nánáidacatéwa nanúanápináni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèeyéica iináwaná ìwali nàanápíná pìatalé nacàlidacaténá piríni càinácaalí báawéeri wawàsi nadèniaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, íimacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùullìanáté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén ìyacàlená íicha àta nàanàacataléta Antípatris ìyacàlená néré. ³² Néese mapísáita àniwa, níai úwi yèepuníiyéicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén ìyacàlená irìculé. Aibanái úwi yèeyéicawa caballo ínata nàaca natéca Pablo mamáalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea ìyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemíawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemíacáiná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador íimaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalípiná níara icháawèeyéica piináwaná ìwali, yásí nuémíaca piináwanáwa —íimaca. Néese gobernador ichùullìaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuíri irícu.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote íiwacaliná, yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén ìyacàlená íiwacanánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái ìpidenéri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàcaténá Pablo iináwaná ìwali. ² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo íimaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matuíbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúudàcaténá wàasu cáli néeseeyéi. ³ Iná macái wía àta alénacaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripináta, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamáalàacata, abéerita wasutáca pícha wawàsi pimàníinápíná walí cayábéeri péemianápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáaliacawa máiní báawéerica íiwitáise yái asíalica. Macái cáli íinata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise íicha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios íicha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùulláná wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiníiri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca pìatalé, níai iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemìawani, yái úwi íiwacalináca ìyéerica Jerusalén ìyacàlená irìcu, píaliacaténáwa machàcaníiri iyú ìwali yái wacháawàanàca iináwaná ìwali, yái asíalica —ímaca yái abogado.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàlùeyéicawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinácaalí ìwalíise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemìaca waináwaná, iná yéewa píaliacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemìawa áibanái, yásí píaliacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré doce èeri néese siùcáade, nùacaténaté Dios icàaluíniná. ¹² Càmita nàanàa núa itàaníríca chàinisíiri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapicha templo irìcuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namàníinápíná máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judíonái yéewáidacàalu irìcu, áibacatalé Jerusalén ìyacàlená irìcubàa nacái. ¹³ Níai wenàiwica ìyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisícani yái nacháawèerica nuináwaná ìwali ìwalíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida piríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíniná. Yá nuebáidaca càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi ìpidenéerica Wàlisài Ayapu, yái tàacáisica níai wenàiwicaca íiméerica ìwali càmlírisa báisíta, quéwa nuebáidaca mamáalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalícuíse. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icáucàidáanápíná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níai judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná núalimáidaca numànica macáita machacàníiri iyú càiripináta amalácaténá nuíwítáise wenàiwicanái iicápiná, Dios iicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunícanáamiwa áiba cálire máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli íinataléwa nutécaténá plata nuénánái

catúulécanéeyéi iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁸⁻¹⁹ Néese nùyacaté templo irìcu, numàacacaténáté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapìda nuíchawa nacái càide iyúwa judío ìiwitáise ìyáaná masacàacaténá naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo irìculé. Canáca máini wenàiwica núapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái ìiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néeseté abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàaca núa néré. Niaté báawaca imànica wenàiwicanái ìiwitáise calúacaténáté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàaca aléi pìatalé nacháawàacaténá nuináwaná ìwali báisícaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàaca, yá pìmàaca níai judío ìyéeyéica cháí nacàlidaca piríni càirínácaalí nubáyawaná nàanàaca nùwali nubàlùacaalítéwa judíonái yàasu Junta Suprema yàacuésemi, níai judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi ìwalíse cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná ìwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pidécuéca pícháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápiná yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloca.

²² Néese Félix idécanáamité yéemìacani, yá ichùullaca íichawa níai judíoca, yéemìacaténása nacháawàaná Pablo ìináwaná ìwali quiríta áiba èeripínása, yácáiná Félix yáaliacatéwa càinácaalíté nàyaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca ìpidená Wàlisà Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucàaca yàanàaca yáara úwi ìiwacalíná Lisiasca, yásí nuémìacué quiríta ìwali, yái pìasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³ Néese Félix ichùullaca úwisàiri capitán icùanápiná Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápiná Pablo yèepunícawa matuíbanáita capìi irìcubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàacaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

²⁴ Néeseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàaca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùullaca needáca yàatalé Pablo. Yá yéemìaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo ìináwaná ìwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái.

²⁵ Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca machacàníiri iyú, iwàwacutá wacàaca wáiwitáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yùuwichàidáanápináca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínácaalíwa yái èeriquéi, ínáté cáaluca Félix. Yá íimaca Pablo iri:

—Siúcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudèniacaalíta èeri —íimaca yái Félixca.

²⁶ Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàacaténáni, íná Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanícaténá yáapicha. ²⁷ Néeseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yáara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamirìcubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judíonái iicácani, ínáté imàacaca Pablo presoíyéi ibànalícu.

25

Pablo delante de Festo

¹ Néeseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré icùacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená íicha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ² Idécanáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote ìiwacanánái, nía nacái judío máiniyéi cachàinica icháawàaca Pablo ìináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo íicha wawàsi imànínápiná nalí cayábéeri ichùullaca

úwinái natéénápiná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyéica Pablo yàanàaca àyapulìcubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripináté néréwa mesúnamáita, íimaca. ⁵ Yá Festo íimaca judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanánái nàacawa núapicha Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíte Pablo imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irícu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái íinatawa yéemìacaténá wenàiwicanái iináwaná. Yá Festo ichùullaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén ìyacàlená íicha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécaná wawàsi báawéeri, éwita càmíccáaníta náalimá náasáidaca báisícatani, yái náiméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo íimaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmítaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise íicha, càmíta nacái numàni áiba báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmítaté numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —íimaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casímáica judíonái iicácani yái Festoca, íná isutáca yéemìawa Pablo:

—¿Píwàwasica piacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá piináwaná ìwali néré judío íiwacanánái yàacuésemi wáalíacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí wàuwichàidaca pía ìwalíise yái wawàsi nacháawèerica pía ìwalíise? —íimaca yái Festoca. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùullacataléca péemìaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáaná péemìaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judíonái néemìaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábéeri iyú canáca nubáyawaná judíonái irí. ¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuéripiná ìwalíise núatá, yá càmíta nusutá nawasàanápiná núa yéetácáisi íichatá. Càmíta quéwa báisi yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíise, íná iwàwacutá càmíta pèepùada nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemìaca nuináwaná ìwali —íimaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàaníca áibanái asíanái yáapicha, níái yáapichéeyéica yàalèeyéicani. Festo itàaníca náapicha, néese íimaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápiná pía emperador yàatalé yéemìacaténá piináwaná ìwali, íná nubànùapiná pía néréwa —íimaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, íná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo íimaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abéeri asíali Félix imàaquéericaté presoíyéi ibànalícu, íipidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíte Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánáica, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmíta wachùullá nanúaca wenàiwica àta iicácataléta cawinácaalí icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica

iináwaná ìwalíse. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmita núuca èeri. Néseté mapisáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi ìnatawa nuémìacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùuliaca úwinái needáca nùataléwa yái asìalica. ¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmita nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali meedá ìwalíse yái nàawirináimi íiwitáisea. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asìalimi ìwali ípidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacatani cáunásani, yái Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná núalíawa càinápinácaalí numàníripiná ìwali yái wawàsica, yá nusutácaté nuémìawa Pablo asáisi iwàwacaalí yàacawa Jerusalén iyacàlená néré nuémìacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca íimiétacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemìaca nacháawàaca yái asìali iináwaná ìwali. Iná nuchùuliaca úwinái icùaca Pablo presoíyèi ibànalicu àta núalimácataléta nubànùacani emperador yàatalé — íimaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémìaca yàara asìali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa — íimaca yái Agripaca. Yá Festo íimaca irí:

—Táwicha péemìawani — íimaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máini cáimiétaquéri iyú, nabàle cawèníri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capìi imàdàaná manuíri irìculé, nàwacáidacàalu néemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi íiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea iyacàlená íiwacanánái máiníiyéica cachàini. Néese Festo ichùuliaca úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, píacué nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asìalíi. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni, cháí Cesarea iyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulièripiná nanúacani ìwalíse. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínáni emperador yàatalé, yái emperador wèerica íimiétacaná, yéewacaténá emperador yéemìaca yàasu wawàsi, asáisi iwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita núalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná nutànàaca núiwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemìawa cayábani píacuésemi, píalàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asìalica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali — íimaca yái Festoca.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Néseté rey Agripa íimaca Pablo irí:

—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa — íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni siùcade, pía rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa machacàníiri iyú, nucàlidacaténá

ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèrica núa ìwalíise. ³ Casímáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni, píalíacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; píalía nacáwa ìwali yái wawàsica càmlírica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimàníinápíná nulí cayábéeri péemíacaténácáwa cayába nuináwaná ìwali”, ímaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo ímacaté nalí: “Macái judíonái náalíacawa nùwali càinácaalíte nùyaca sùmåicaalíte núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená irícu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nacàlidaca piríni, quéwa náalía nacáwa fariseonái yéénáca núa ùuculíricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo íiwitáise ìyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa píalíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníiri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíniná. Píalía nacáwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalíacáiri iyú cachàiníwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imànínápíná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí, icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imànínápíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíniná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawàsíira ìwalíise yái judíonái icháawàaca nuináwaná ìwali siùcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeyéimiwa?” ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ Pablo ímacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáanáta Dios icáucàidáanápínáté yéetéeyéimiwa, càicáanáta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret ìyacàlená néeseérica, càmicáináté nuebáida icáucàacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén ìyacàlená irícu. Yaté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyéi ibànalículé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíte nía, yá abédanamata nuíwitáise náapicha, níai inuéyéicaté nía. ¹¹ Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadáanápíná náiwitáisewa Jesús íicha. Càité numànica macái judíonái yéewáidacàalu irícu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama nuíwitáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli ínata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli íicha, nùuwichàidacaténáté nía”, ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

¹² Pablo ímacaté nalí nacái: “Nùacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco ìyacàlená néré, idécanáamité sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa nuíbàanápínáté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹³ Péemíà cayába, pía rey, nuèpunícatéwa àyapulí cubàa machacànicaalíte èeri, yaté nuicáca camalási chènuníise icànéericaté cachàiníiri iyú èeri íicha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. ¹⁴ Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli ínatalé, yá nuémíaca tàacáisi. Yá ímaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalícu’, ímaca nulí. ¹⁵ Néese núuma irí: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Néese Wáiwacali ímaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siùcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá

nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa picáca, yá nacái núasáidéeripínáca pirí. ¹⁷ Yá nuwasàapínáca píawa judíonái íchawa, cà míyeyí judío ícha nacái. Siùcade nubànù pía picàlidacaténá nutàacái cà míyeyí judío irí. ¹⁸ Nubànùapíná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwitáise, nàyacaténá Dios icamaláná irícu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùulianá nía, néese nèepunícáténáwa Dios yáapicha; yéewanápíná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná ícha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái', càité ímaca nulí yái Wáiwacalica", ímaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo ímacaté àniwa: "Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá numànica irícuíse yái yéenáiwanasí nacáiri chènuníiséerica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco iyacàlená mìnánái irí. Néese nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, macái Judea yàasu cáli imanúica nacái. Nucàlidaca nacái cà míyeyí judío iríni nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, namànínápíná cayábéeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalité judíonái náibàacaté núa templo irícu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siùca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpunícawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púubéeyéi irí, béeyéi irí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, íméerica càinácaalí Mesías imànínápínaté, yái wacuèrinápínáca Dios ibànuèripínacaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íméerica iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápínáca Dios ibànuèripínacaté walí, wía judíoca. Profetanái ímacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yaté Mesías iyáanápínaté idàbáanéeri wenàiwica Dios icáucàidéeripínacaté iyacaténá càiripínáta, icàlidéeripínaté tàacáisi judíonái irí, cà míyeyí judío irí nacái, yái tàacáisi íméerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa", ímaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo ímaca Pablo irí cachàiníri iyú:

—¡Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía —ímaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo ímaca irí:

—Cà mírica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáaliéerica cayába ìwali yái wawàsi nutàaníríca ìwali, íná yéewa manuica nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná iríni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáalíacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenàiwicanái imàníríca ibàacanéeri iyú —ímaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa iríni. Pablo ímaca irí:

—Rey Agripa, máiníri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse? Núalíacawa peebáidacani —ímaca yái Pabloca.

²⁸ Néese Agripa ímaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca nuíwítáise ráunamáita meedá yéewanápíná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? —ímaca yái rey Agripaca.

²⁹ Néese Pablo ímaca irí:

—Núalímácaalí nuwènúadaca píiwítáise Jesús irípiná ráunamáita, càmicaaalí nacái éeréeri iyú, yásí casímáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pirí Dios, pía rey

Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siùca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càmínápinácué nadacúa pía cadena iyú càide iyúwa nùyáaná —íimaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami còi Pablo íimaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícaténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asìali càmìta imàni ibáyawanáwa nanuérìpiná ìwalíiseni, càmíripiná nacái náucacani presoíyéi ibànalículé —náimaca. ³² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Càmicaalíté isutá pícha wawàsítá pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemlanápíná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yèepunícawa matuíbanáiri iyútá —íimaca yái rey Agripaca.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Néeseté nàináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuíri úni íicha, Roma ìyacàlená nérépiná, ìyéerica Italia yàasu cáli íinata. Iná nachàbáidaca presoíyéi áiba capitán irí, níái presoíyéi Pablo, áibanái nacái presoíyéi yáapicha. Yái capitán ípidená Julio, abéeri náiwacali níái úwi ípidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave irìculé, Adramitio ídalutalená néré. Yái nave yèeripínacatéwa madécaná ídalutale nérépiná, ìyéeyéica Asia yàasu cáli íinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica ìyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéerica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá wadàbaca wàacawa manuíri úni yáacubàa. ³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón ídalutalená irìculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón ídalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úái iwàwatata. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵ Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa náaliméerica machacànita níái cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira ídalutalená irìculé Licia yàasu cáli íinatéeri ìyaca.

⁶ Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría ìyacàlená néeséeri, yèeripínatéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùulíaca wawàlùacawa nave irìculé, wàacaténáwa nave irìcu yáapicha. ⁷ Yaté wàacawa máisibáwanái èerita éérénamata, manuíri úni yáacubàa. Máini càulenáca wàacawa mawiénita Gnido ídalutalená íicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úái iwàwatata ípidenéchúa Creta. ⁸ Máini càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwatata, àta wàanàacataléta ídalutale néré ípidenácataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea ìyacàlená irí.

⁹ Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápínacaté wàanápínatéwa manuíri úni yáacubàa, mawiénicáinaté unìabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái.

¹⁰ Pablo íimaca nalí:

—Píacué, asíanáica, núalíacawa yái àyapuca máini yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapínacawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáiwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinacawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàacái íicha.

¹² Báawaca yái ídalutaca unìabépi iná càmítaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbéeyéi néená nayúunáidaca cayábapínáca wèepùacawa néeseté, yéewanápíná wàanàaca Fenice ídalutalená néré, Creta yàasu cáli íinatéeri ìyaca. Yái Fenice ídalutalená ìyaca síisíamàade èeri iwàlùacatalécawa iná càmìta cachàini

cáuli ipùaca néeni unìabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ídalutalená néré unìabépi.

La tempestad en el mar

¹³ Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri ìwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuíri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ídalutale ícha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴ Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave ípunita àniwa. Yái cáuli máiníri cachàinica ípidenéri Noreste. Yá cáuli iwesiáca nave déeculé cáli ícha. ¹⁵ Néese cáuli iwesiácáiná yái naveca, yá càmítaté wáalimá wàacawa alénácaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutácaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶ Yá wachàbacatéwa úamísewa, úái iwàwata achúméechúaca ípidenéechúaca Cauda. Càmita máiní cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamichàidaca barca achúméechúaca nave irìculé càulenéri iyú, úái barca achúméechúaca nave itéechúacaté yáamiwáisewa. ¹⁷ Nadécanáami namichàidaca barca nave irìculé, yá nadacùaca nave ìwaliabàa ipíchaná nave isubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ínatalé, yái càina ípidenérica Sirte, iyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicuàdaca macáita vela nave ícha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina ínatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiníri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi iyéerica nave irìcu úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca. ¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri. ²⁰ Madécaná èerita càmítaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máiní iná wayúunáidaca wéetápináacawatá cachàiníciná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, iná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíni. Yá ímaca walí:

—Píacué aslanáica, cayába cachàinitésicué pirítáni peebáidacaalícuéca nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íchatá, yá càmita yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmita nacái wáuca wàasuwatá. ²² Quéwa siúcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapínacawa, quéwa canáta yéetériwa wéenaca. ²³ Táiyápicáiná bàwina Dios, yái nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná ibànùaca ángel imàacáanápiná yáawawa nuicácani. ²⁴ Yá ángel ímaca nulí: ‘Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutáciná picàlidaca piináwaná ìwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemíaca pisutáaná ícha, iná icùapíná canánama yéetácaisi ícha níai píapichéeyéica iyéeyéica nave irìcu’, ímaca nulí yái ángelca. ²⁵ Iná píacué aslanáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisíri iyú macáita ichàbáanápináacawa càiwade iyúwa ángel ímáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa —ímaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepunínáwa manuíri úni yáacubàa, yá wàyaca manuíri úni yáacubàa ípidenéri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuíri úni ícha. Bamuchúamibàa catá níai íbaidéeyéica nave irìcu náináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca iyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía náináidacawa nave inúanápiná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùa néese cáaléeyéi cadena ìwali ipíchaná nave yàacawa máiní. Yá nasutáca níawawa Dios ícha manuísíwata amaláanápiná nawicáu. ³⁰ Néese níai íbaidéeyéica nave irìcu nawàwaca nachúuliacawa nave ícha ibàacanéri iyú

ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicùadaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave íidacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo íimaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níai íibaidéeyéica nave irícu, yásí péetácuécawa macáita —íimaca yái Pabloca. ³² Iná úwinái nadalúaca barca íiyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úai barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápínaté wayáacaléwa. Yá íimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piyáanápínácué piyáacaléwa achúmáanata, pichàinipínácuéwa. Canácata yéetéeripínáwa. Canácatacué nacái picháunáwa —íimaca yái Pabloca.

³⁵ Idécanáami càì íimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi irículéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuésesemi wía iyéeyéica nave irícu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave irícuíyéica, doscientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níai íibaidéeyéica nave irícu, càmítaté náalía naicáca yái iwàwataca. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina íinatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla íiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níai anclamica. Yá nawasàaca manuíri téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave íidacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave íidacuaca, canásiwa yéewaná imusúacawa càina íicha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Inaté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyái, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, ínà càmíta ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùuliaca cawinácaalí yáaliyéica imàlacawa napsiàanápínáwa nave íicha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùuliaca áibanái nawatácawa àicu ínata, níai àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmíiyéica yáalía imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetáanáwa.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata íipidenéechúaca Malta. ² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuíri quichái, máinícáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriàdacani quichái irículé, yáta àapi ipisla ipìacawa quichái yèewíise. Néese yaamía ichanàacawa Pablo icáapi ìwali, yái àapica. ⁴ Níai Malta mìnánáica naicácáiná àapi yaamíaca Pablo icáapi ìwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asìaliquéi cawàwacanéri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuíri úni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmíta imàacapíná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái iriculé icáapi ìwaliisewa. Yá canácata ìyáaná yái Pabloca. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pabloca àapi iyú. Nacùaca nacái yúuwàanápíná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácáténáwa, yá canácata naicá ìyáaná. Néese nadàbaca náináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, cuwáisàirica cámináni, yái Pabloca, náimaca.

⁷ Iyacaté asìali ípidenéri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idèniaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapíná máisiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama íinatawa, iculuériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca néréni. Idécanáami Pablo isutáca irí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùnìacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàaca wàatalé, yá nachùnìacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupíná mawèníri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave iriculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamápuèrica wàacáténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàyacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata íinata. Néeseté wawàlùacawa nave iriculé ìyéericaté unìabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría ìyacàlená néeséericani, yái naveca, ípidenéri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa íidalutalená iriculé. Yá wàyaca yàcalé irìcu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave iriculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio íidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri ìwali, yá iwesiaca nave wàacáténáwa manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli íidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacáténáwa cáli íinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma ìyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma ìyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté waináwaná ìwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacáténá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio ìyacàlená irìcu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas ìyacàlená irìcu. Pablo iicácáiná nía, iná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa. ¹⁶ Wàanàacaté Roma ìyacàlená iriculé, néese capitán ichàbáida presoíyéi áiba asìali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa capitán imàacaca Pablo iyaca méetàuculé presoíyéi ibàna íicha áiba capìi irìcuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécanáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío íiwacanánái ìyéeyéica Roma ìyacàlená irìcu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái irí. Canáca nacái numàníri áiba wawàsi càníri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canáccáníta numàníri nubáyawanácawa, càicáaníta abénaméeyéi judío Jerusalén ìyacàlená mìnánái nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí. ¹⁸ Néese romano íiwacanánái nasutáca néemìawa nuináwaná ìwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmicáínaté nàanàa nùwali nubáyawaná nanuéripíná núa ìwalíise. ¹⁹ Quéwa

càmitaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínáté iwàwacutácaté nusutáca ro-manonái ícha wawàsi nabànùanápínaté tàacáisi emperador irí emperador-catená yéemíaca nucàlidaca irí nuínáwaná ìwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío iináwaná ìwaliwa. Canáca nudènièri náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía nucàlidacatenácué pirí nuínáwaná ìwaliwa, núalíacatenácué nacáíwa pìwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, nucàlidacáinaté nalí Mesías ìwali, yái wacuèricaté Dios ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná, wía israelitaca —ímaca nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níái judío íiwacanánáica náimaca Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri piináwaná ìwali, canácáiná nabànùèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéenánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta nacháawèeri walí piináwaná ìwali. ²² Wawàwaca wéemiaca càinácaalí píináidacawa, wáalíacáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi judío nataánica báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise ícha —náimaca Pablo irí. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipínáwa néemiácaténá Pablo icàlidaca iináwaná ìwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa Pablo ìyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi ímèerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iináwaná Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànùèripinácaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùullánaté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús ìwali, iyúwa nacái profetanái itànàanaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalícuíse. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús ìwali. Aibanái càmiyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo ícha. Iná Pablo ímaca nalí:

—Báisíiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmalícuíse píawirináimi irícué. Isaías ímacaté:

²⁶ ‘Dios ichùullaca nucàlidacuéca piríni, yái tàacáisica: Ewitacué péemiácaáníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínácuéwa càinácaalí ímáaná. Ewitacué piicácaáníta madécaná wawàsi pítuú iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapíná piicácani. Càì ibànùacuéca pirí tàacáisi yái Diosca. Yá ímaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíyeyéi, càmita nawàwa néemiaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmiyeyéi iwàwa yáalíacawa càinácaalí ímáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri ícha, nuwasàacatená nía nùasu yùuwichàacáisi íchawa. Càité ímaca nulí yái Diosca’,

ímacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemiácué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, níái càmiyeyéica judío. Níata yeebáidapínácani yái Dios itàacáica —ímaca nalí yái Pabloca.

²⁹ Idécanáami càì Pablo ímaca, yá judíonái yèepùacawa ícha, namusúacawa itàaníyeyéica iríwáaca cachàiníiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo ìyacaté capíi irícu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawinácaalí yèeyéica ipáchiacani. ³¹ Matuíbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, ímèerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo ìwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itàanica matuíbanáita.

ROMANOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuíbaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucàlidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yaté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmalicuíseni, yái tàacáisica. ³⁻⁴ Yácata tàacáisi icàlidéerica walí Dios Iiri ìwali, ípidenéri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicani, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacánítani, càicáníta idènlaca íiwitáisewa mabáyawanéri càide iyúwa Dios iyáaná. Idécanámité Wáiwacali yéetácawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi ícha. Càité Dios yáasáidaca Dios Iiricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàinírica íiwitáise.

⁵ Jesucristo yéetácatéwa nuíchawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucàlidacaténá tàacáisi inùmalicuíse. Càité Dios imànica yéewanápíná iyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa ichùullaná nía. ⁶⁻⁷ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená irícu. Iná nutànàacué pirí cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápínácué pirí cayábéeri manuísíwata, mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué Jesucristo ípidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué canánama nuémìlacáiná wenàiwica nacàlidacué piináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuíbaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios Iiri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca ícha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios ícha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchiaca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchiacuéca pía àta siùca nacáide. ¹¹ Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tàì íméeri iyú cachàiníwanái. ¹² Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

¹³ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa abéeri wawàsi: Madécaná yàawiría nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quéwaté càmítacá nudé núalimá. Nuwàwatécué nùacawa pìatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápíná mamáalàacata áibanái wàlisàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté áibanái yeebáidáaná áiba cáli ínata nucàlidacaalíté nalí Dios itàacái. ¹⁴ Nudènlaca manuíri numawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuísíwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáimiétacanéeyéi wenàiwica, nía nacái càmíiyéica cáimiétacaná, nía nacái cáalíacáiyéica, nía nacái càmíiyéica cáalíacái. ¹⁵ Iná máinícué nuwàwaca nuéwáidaca pía nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená irícu.

El poder del evangelio

¹⁶ Càmita báí núcàlidaca yáí tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuírícáináni, yáaliméerica iwasàaca wenàiwica Dios yáasu yùuwichàacáisi íicha, macáita caw-inácaalí yeebáidéeyéica itàacái. Wáaliacawa judíonái irípinéericani yáí tàacáisica, Dios yáasu wenàiwicacáináté nía quéechatécáwa. Quéwa siùca càmíiyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. ¹⁷ Yáí tàacáisi yáasáidaca walí càinácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanácáaníta wía, càicáaníta mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Yáté íimaca: “Cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíise yáí yeebáidáanáca Dios, yácata iyéeripiná càiripináta càmíiri imáalàawa Dios yáapicha”, íimacaté yáí profetaca.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Quéwa wáaliacawa Dios, yáí iyéerica chènuniré, yùuwichàidapiná manuísíwata macáita wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, imàníiyéica nacái báawéeri áibanái irí. Níái wenàiwicaca imàníiyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisíiri tàacáisi íicha, càmíicáiná nawàwa neebáidacani. ¹⁹ Nadéca náaliacawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáináté nalíni, càinácaalí íiwitáise iyaca. ²⁰ Ewita càmíicáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, càicáaníta yéewa náaliacawa Dios íiwitáise ìwali, ìwalíise macáita yáí Dios imànicaléca chái èeri irícu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siùca nacáide, èeri mìnánái idéca iicáca amaléeri iyúni yáí Dios imànicaléca, íná canáca yéewaná báawéeyéi wenàiwica íimaca càmítasa náaliawa cachàiníríca Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náaliacáaníta Dios íiwitáise ìwali, càicáaníta càmítaté nàa icàaluíniná, yáí Dios cachàiníríca. Càmítaté nacái nàa irí cayábéeri. Néeseté nadàbacaté nàináidacawa máiwitáiséeri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmíiyéica yéewa yáaliacawa Dios ìwali. ²² Náimacaté cáaliacáiyéicasa nía, quéwa máiwitáiséeyéica nía meedá. ²³ Càmítaté nawàwa nàaca Dios icàaluíniná, yáí cachàiníríca íiwitáise, icànéeri mèlumèluíri iyú icamaláná irícuwa, càmíirica yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáináí yéenáiwaná icàaluínináwa, wenàiwica yéetèeripináwa yéenáiwanáca, cuìpìranái nacái, cuwèsináí nacái, àapináí nacái. Càité nàaca cuwáináí icàaluíniná Dios íicha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca càì nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máiní báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmíicáiná nawàwa náaliacawa báisíiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nacàaluíniná, níara wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluíniná, yáí báisíiri Cadàbacáirica, éwita iwàwacutácáaníta wàaca irí cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

²⁶ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yáí wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá asíanái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷ Càité nacái asíanái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yáté máiní nawàwaca naimáca asíanái yáapicha meedá. Yá asíanái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máiní báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, íná Dios yùuwichàidaca nainá manuísíwata.

²⁸ Càmíicáináté nawàwa naicáca Dios cáimíétaquéeri iyú, íná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa nàináidacawa casaquèeri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái.

Càita namànica wawàsi càmírica cayába wenàiwica imàníná. ²⁹ Máini namànica macái báawéeri íiwitáaná. Máini namànica báawéeri áibanái irí. Máini nawàwa needáca naliwa madécaná cawèníri. Máini náináidacawa mamáalàacata càinápinácaalí náalimá namànica báawéeri áibanái irí. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawèníri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuíśáyacaca nacáíwa. Nachiwáidaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéeri iyú náicha. ³⁰ Natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. Nàuwideca namànica Dios. Càmita nàa áibanái ìmiétacaná. Cachàiníyèi iicáca yáawawa áibanái íicha. Canùmaséeca nacái nía. Náináidacawa mamáalàacata namànicaténá áiba íiwitáaná báawéeri wàlisà. Càmita neebáida nasèenái itàacáíwa. ³¹ Càmita náalíawa Dios ìwali, canásíwata. Càmita namàni càide iyúwa náimáaná. Càmita cáininá naicáca néenánáíwa. Càmita nawàwa namàcaca nawàwawa áibanái ibáyawaná íicha. Càmita catúulécaná naicáca áibanái. ³² Níái báawéeyéica náalíacawa amaléeri iyú Dios idéca íimaca iwàwacutáaná néetácawa nabáyawaná ichùullacawa, cawínácaalí wenàiwica imàníyèica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamáalàacata. Casímáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namàníná.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Iná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmíricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái íiwitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Pidéca càì píimaca áibanái ìwali, iná pidéca càì píimaca pìwaliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namàníná. Iná cabáyawanáca pía nacái. ² Quéwa wáalíacawa Dios icàlidaca wenàiwica iináwaná ìwali machacàníri iyú, báisíiri iyú nacái. Iná Dios íimacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa, yá wáalíacawa Dios idéca icàlidacani báisíiri iyú. ³ Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namàníná, iná càmita píalimá píwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Máini cayábéeri Dios íiwitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái irí mamáalàacata. Càmíiri yùuwichàida wenàiwica caquialéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Càì Dios iicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca píiwitáise báawéeri íicha. Quéwa caná iwèni piicáca yái cayábéeri Dios imànírica pirí. ⁵ Càmita piwàwa Dios imànica pirí cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, pimàcacaténá píichawa yái báawéeri pimànírica. Iná pìwacáida pìyaca piríwa piùwichàanápínáwa áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa. Néenialípiná Dios yéemíaca macái wenàiwica imanùbaca iináwaná ìwali icàlidacaténá càinácaalípiná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanùbaca iwèni, ìwalíse yái namànírica cháì èeri irìcu. ⁷ Abénaméeyéi nadéca namànica cayábéeri mamáalàacata máinícáiná nawàwa nàyaca càiripináta, cáimiétacanéeri iyú chènuniré Dios yáapicha, nàyacaténá Dios icamaláná mèlumèluíri irìcu. Dios imàacapíná nadèniaca yáapicha nacáucawa càmíiri imáalàawa. ⁸ Quéwa áibanái càmita nawàwa Dios icùaca nía, càmíiyéi nacái yeebáida báisíiri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulláná nía. Dios yùuwichàidapíná nía manuísíwata báawacáiná iicáca náiwitáise. ⁹ Nàuwichàapínacawa manuísíwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níái wenàiwicaca imàníyèica ibáyawanáwa. Macáita wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmita yùuwichàida abéta nía, néese

yùuwichàidapiná càmíiyéi judío nacái. ¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica cayábéeri, Dios imàacapiná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irìcu, cáimiétaquéri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càiripináta. Macáita wáaliacawa càipiná Dios imànica judíonái irí, quéwa càmita abéta judíonái irí, néese càmíiyéi judío irí nacái.

¹¹ Dios yàapiná macái wenàiwicanái iwèni machacàníiri iyú càmíicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha. ¹² Iná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa càmíiyéica yáaliíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa, namàníirica méetàuculé Dios itàacái íicha. Nía nacái imàníiyéica ibáyawanáwa éwita náaliacáanáta Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapiná nía càide iyúwa itàacái íimáaná. ¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemlacaalícáita meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imàníiyéica càide iyúwa itàacái ichùulíaná nía. ¹⁴ Quéwa áibaalí abénaméeyéi càmíiyéi judío, éwita càmíicáanáta náaliíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, càicáanáta áibaalí namànica cayábéeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulíaná wía, áibaalícáiná nawàwa namànica cà. Namànicaalí cayábéeri, yá náiwitáise iyaca nalí càiride iyúwa tàacáisi ichùulíerica namànica cayábéeri. ¹⁵ Namànicaalí cayábéeri, yá náasáidaca náaliíacawa nawàwalicúsewa Dios iwàwaca wamànica cayábéeri. Náaliíacáiná cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, íná náasáidaca náaliíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náaliíapínacawa nawàwalicúsewa nadéca namànica cayábéeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa. ¹⁶ Càipiná náaliíacawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwa nucàlidáanácué pirí Dios itàacái cayábéeri; Dios imàacapiná Jesucristo yéemlaca macái báawéeyéi iináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalíise, yái báawéerica namàníirica ibàacanéri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca piacawa piináwanáwa judíoca pí. Píimaca nacái cayábacasa Dios iicáca pí pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Cáimacáica piicáca píawawa áibanái íicha nacái píaliíacáináwa báisíiri Dios ìwali, piacáiná nacái icàaluíniná. ¹⁸ Picàlidaca piacawa píaliánásawa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica. Picàlidaca nacái piináwanáwa, Dios itàacái idéCasa yéewáidaca pí, píaliíacaténáwa cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ¹⁹⁻²⁰ Pidéca manuíca píináidaca piwàwawa piwaliwa píalimáacáinása péewáidaca wenàiwica càmíiyéica yáaliíawa Dios ìwali, càide iyúwa watécaalí matuíri icáapi ìwali. Càita nacái píináidacawa píalimáaná amaláca pimànica áibanái íiwitáise, iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise catéeri ichùulíaná nía namànicáiná nabáyawanáwa. Càita píináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisíiri tàacáisi imàaquéerica cáaliíacáica nía cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida píawawa? Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná nayéedù. Néeni pí, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmíichúuca náinusíwa, càmíirica nacái nanírisíwa. Néeni pí, ¿cáná pimàni cà? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca ídolonái, níara cuwáiná yéenáiwánaca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yàasu templo irìculé, wenàiwica isutàcàalu nàasu cuwáiná íichawa? Báawéeriquéi piwàlùanácawa néré piyéedùacaténá nàasu cawèníiri. ²³ Máiní cáimacáica piicáca píawawa áibanái íicha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmíicáiná pimàni càide iyúwa itàacái íimáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníiri iyú israelitanái irí. Iimacaté nalí: “Níara càmíiyéica israelita naicácáinácué

pimànica pibáyawanáwa, íná máiní natàaníca báawéeri iyú Picuèrinácué Dios ìwali pibáyawaná ìwalíise, píacué israelitaca”, ímacaté yái profetaca.

²⁵ Báisíta, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmíiyéica judío cabáyawanéeyéica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, néese éwita judíocáanítani, càicáaníta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmíiri judíocaalítáni. ²⁶ Néese, áibacaalí càmíiri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judíocaalítáni, éwita càmíicáaníta judíoni. ²⁷ Cawinácaalí càmíirica judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmíicáaníta judíoni, càicáaníta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái íicha càmíiyéica imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, éwita nadènìacáaníta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicáca wenàiwica càide iyúwa yàasunáíwa ìwalíise meedá yái nadènìanáca nasèenáíwa judíonái, nadènìaná nacái judíonái iicácanáwa ínatabàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáíwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú. Canéeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisión càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná báisíiri iyú. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú, yásí Dios iicáca nía iyúwa yàasunáíwa, éwita càmíicáaníta judío nía.

3

¹ Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemlawa núa: “¿Càinásica cayábéeri wawàsi judíonái idènlà áibanái wenàiwica íicha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàiniwanái judíonái irí imàniyéica circuncisión càide iyúwa Dios ichùullaná judíonái imànica?” càì áibanái iwàwa isutáca yéemlawa núa cawàwanáta.

² Báisíta, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái irí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéechatécáwa judíonái irí. ³ Wáaliacawa abénaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Quéwaté Dios càmíiri imáalàida yái wawàsica imàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité. ⁴ ¡Càmíirita! Dios càmíiri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachìwacaalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànìpiná càirìpináta báisíiri iyútáni, càide iyúwa íimáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse, yá íimaca:

“Pía Dios, áibanái náimaca càmìtasá báisí pitàacái, quéwa píasáidapíná macái wenàiwicanái irí báisíiricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacànìiri iyú càide iyúwaté píimáaná”, íimacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnánica wamànica wabáyawanáwa cháì èeri irìcu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásíwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi íiwitáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnánái nàaliacawa máiní cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipíná wayúudàaca Dios, íná càmita Dios icùa wenàiwica machacànìiri iyú yùuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, càì abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi íináidáanápínáwa cawàwanáta. ⁶ ¡Càmíirita! Báisícaalí càmita Dios imàni wenàiwica irí machacànìiri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáaliacawa máiní machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnánái íichani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios

manuísíwata”, còi áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlidaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica còi cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawinácaalí càyéica íimaca, Dios yùuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmita cayába wía áibanái íicha. Nudéca núsáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macái èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacùaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imàníríca cayábéeri! ¡Canásíwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásíwata nacái yáaliériwa Dios íiwitáise ìwali, canácata icutéeri yáalíacaténáwa Dios ìwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunícawa déeculé Dios íicha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwitáisewa cayábéeri íicha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imàníríca cayábéeri, canásíwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càliculli yàacuèricawa, nacàlidacáiná casaquèeri tàacáisi còiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cáanáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri nataacái iyúwa càide iyúwa àapi yùuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cáanáica nalúa, nacuísaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caquialéta nàaca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénácaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmita náalimá nayúudàaca áibanái iyáanápíná matuíbanáiri iyú náapichawáaca.

¹⁸ Canásíwacatáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”, càité náimaca níai profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse.

¹⁹ Wáaliacawa Dios imàacacaté profetanái itànàaca còi tàacáisi judíonái irí, wía idènièyéica Dios itàacái wáaliacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawanáca wía, yácáiná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánáica, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía canánama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wía canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripíná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawanáca wía, wía imàníyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

²¹⁻²² Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisài, càinácaalí yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca wía, éwita càmícaaná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi íimáaná. Wáaliacawa báisícani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wía cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininacáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía. ²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawèníiri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wía. Càita Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíná. Cristo yéetácáinatéwa, íná Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetacatéwa

nabáyawaná ìwalíse. Càita Dios imàalàidacaté wáicha wàuwichàanápínátéwa méetàuculé Dios ícha càiripínáta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténáté imànica macáita machacàníiri iyú, éwitaté ìdenlàcáaníta wàawirináimi namàníiná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíse yáasáidacaténá siùcade Dios imànica ìyaca macáita machacàníiri iyú, iwàwacutácáináté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse. Mamáalàacata nacái Dios imànica macáita machacàníiri iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetacatéwa nabáyawaná ìwalíse.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wía. Iná canáca yéewaná wáimaca wadéca wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wía. ¡Canásiwa! Canáca yéewaná cáimacái waicáca wíawawa áibanái ícha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Iná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíse yái namàníináca càide iyúwa Dios itàacái bàaluisàimi ímáaná.

²⁹ Dios càimírira abéta judiónái icuèrináca. Nacuèrináta nacái níai càimíyéica judío. ³⁰ Yácáiná abéerita yái Diosca. Canácata ícha áiba, yái Diosca iiquéerica mabáyawanéeri iyú macái wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judiónái irí, càimíyéi judío irí nacái. ³¹ Quéwa, éwita wáalíacáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yái tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirináimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca máiníiri cawènicani.

4

El ejemplo de Abraham

¹⁻² Néese, cawàwanáta abénaméeyéi judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácani”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmitaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái cayábéerica Abraham imàníiricaté. Mabáyawanácaalíté Dios iicáca Abraham ìwalíse yái cayábéerica Abraham imàníiricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanái íchatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachàinica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté ímaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté. ⁴⁻⁵ Uwé, macáita wáalíacawa wenàiwica íbaidacaalí cháì èeri irícu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa iríni mawèníiri iyú, néese iwàwacutá íbaidaca yeedácaténá iríwa plata. Quéwa càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios, yái Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéi, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmicáanítacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacái rey David itànàaca Dios itàacái bàaluité. David ímacaté casíimáica cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmicáanítacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca:

“¡Casíimáica wenàiwicanái Dios imàaquéeyéica iwàwawa ibáyawaná ícha, cainácaalí báawéeri namàníiricaté!

⁸ ¡Casíimáica wenàiwica càimírira Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!”
càité ímaca David.

⁹ David càmitaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casíimáiná wía. Néese icàlidacaté nàwalini nacái níái càmlíyéica judío, cawinácaalí yeebáidéeyéipináté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ipíchawáiseté namànica Abraham irí circuncisión. ¹¹ Quéechatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham irí. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yái Abrahamca. Iná yéewa yái Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macái càmlíyéi judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca càmlíyéi judío nacái, neebáidacaalí Dios, éwita càmicáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonái yàawirimi nacái, yái Abrahamca, cawinácaalí judíonái yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píaliacuéwa Abraham ìyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham irí cáimiétacanéri iyúni yàanápínaté Abraham irí macái cáli iyéerica cháí èeri irícu, itaquénáinámi irí nacái Abraham yáapicha. Quéwaté Dios càmlírita icàlida Abraham irí càiri tàacáisi cáimiétacanéri iyú ìwalíse yái Abraham imànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canátàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni Abraham yeebáidacaalíté Dios imàníinápinaté Abraham irí cayábéeri. Yaté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéi judío náimaca iwàwacutáanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali Abraham irí cáimiétacanéri iyú. Quéwa càmita báisi natàacái. Báisícaalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yái weebáidáanáca Dios, canéerica iwèni nacái yái tàacáisi Dios icàlidéericaté Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacái yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Dios itàacái ìyaca cháí èeri irícu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èeri mìnánáca.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wéená yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. Iná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca walíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali cáimiétacanéri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, píacué nacái càmlíyéica judío. Yái cayábéerica, càmlíricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Néese Dios imànipiná cayábéeri càmlíyéi judío irí canánama nacái, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacaté càiri tàacáisica Abraham irí bàaluité. Dios íimacaté: “Nudéca numàacaca pía madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiripiná pía”, íimacaté yái Diosca. Iná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica íiwitáaná cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuèriná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericaté, yái Diosca icáucaidéerica yéetéeyéimiwa, yáaliméeri nacái idàbaca wawàsi càmlíricáwa ìya siùca.

¹⁸ Ewitaté máinícaaníta béericani yái Abrahamca, càicáaníta Abraham yeebáidacaté Dios itàacái yéewanápinaté idèniaca ìiriwa. Inaté “Madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiricani”, yái Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipiná pitaquénáinámica”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Abraham idèniacaalíté batéwa cien camuí, yáté yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáaliacáanítawa néetáanápínatéwa mesúnamáita, yái Abrahamca, úa nacái yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita máinícaaníta béeyéica nía nadèniánápínaté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacaté Dios mamáalàacata. Càmitaté Abraham iwènúada íiwitáisewa tàacáisi íicha Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéri iyú imàacáanápínaté quéenibeca Abraham. Yeebáidacaté Dios manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata. Yàacaté nacái Dios irí cayábéeri. ²¹ Yáté Abraham yeebáidaca macái ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericaté imànica macáita càide iyúwaté íimáaná Abraham irí cáimiétacanéri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíté Dios tàì íiméeri iyú, yá mabáyawanácaté Dios iicácani.

²³ Càmitaté natànàa abéerita Abraham ìwali mabáyawanácaté Dios iicácani. ²⁴ Néese natànàacaté càiri tàacáisi wàwali nacái, mabáyawanácaíná Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios, yái Dios imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha. ²⁵ Dios imàacacaté Jesús yéetácawa wabáyawaná ìwalíse iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

5

Libres de culpa

¹ Iná siúcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáiwa. Mabáyawanáca Dios iicáca wía, iná cayábaca wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo ìwalíse, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíse. ² Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, iná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, casímái nacái wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyáanápíná chènuniré Dios yáapicha icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétaquéri iyú nacái, càide iyúwa Dios iyáaná. ³ Càita nacái casímáica wawàwa siúcáisede iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáaliacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacái wáiwitáise Wáiwacali ìwaliwa wàidenlanápíná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wáasáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáiwa tàì íiméeri iyú. Idécanáami càì wáasáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máini cachàiníwanái manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa wáalimáanápíná wàidenlaca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. ⁵ Néese manuícaalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báì wía, yácaíná Dios imànipíná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté íimáaná walí. Wáaliacawa Dios imànínapíná càì ibànùacáináté Espíritu Santo wawàwalículé, yái Espíritu imàaquérica wáaliacawa macái wawàwalícuísewa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata.

⁶ Wáaliacawa cáinináca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmicaalíté wáalimá wawasàaca wíawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté Cristo yàanàaca aléi èeri irículé yàasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía báawéeyéica. ⁷ Máini càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica íichawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericáaníta íiwitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí íiwitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa íichawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápínatéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácaaníta wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. ⁹ Siúcáisede mabáyawanáca

Dios iicáca wía Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa wáallíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, èeri imáalàapínácaalíwa. ¹⁰ Wáallíacawa Dios iwasàanápíná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinináca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacái imànica walí cayábéeri, Dios líri yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. Íná yéewa cayábaca wáapicha Dios siùcáisede matuíbanáiri iyú. Néeseté Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáallíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íiwitáise cáuri iyúwa, cachàiníiri nacái, cayábacáiná wáapicha Dios siùcáisede matuíbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacái casímáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, cayábacáiná wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

Adán y Cristo

¹² Bàaluité, yái idàbáanéericaté asíalica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanái imànica ibáyawanáwa cháí èeri írìcu. Càité nacái idàbaca néetácawa méetàuculé Dios íicha nabáyawaná ichùullíacawa. Càité nacái yéetácáisi yàanàaca macái wenàiwicanái ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés írí israelitanái írípiná, yáté macái èeri mìnánái yàawirináimi namànicaté nabáyawanáwa. Ínaté néetácawa nabáyawaná ichùullíacawa. Càmicáalíté wenàiwica yáallíawa Dios iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyútá, yá càmítaté cabáyawaná níatá. Quéwa náallíacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáináté nabáyawanáwa éwita càmíicáanítaté nayáa àicu ìyacaná càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu ìyacaná íiwitáaná càmíiricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Siùcade wéewáidacuéwa Adán ìwali, Cristo ìwali nacái, yái yàanèeripínacaté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán ibáyawanámicaté, máiní áiba íiwitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imàníirica walí mawèníiri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asíali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asíali ibáyawaná, yái Adánca, máiní áiba íiwitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imàníirica walí mawèníiri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán ibáyawaná ìwalíise quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái írí abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wenàiwica imàníiyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetácatéwa abéeri asíali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú, íná yéewa wáallíacawa báisíiri iyúcani, wía Dios iiquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàypíná cáimiétaquéeri iyú, casímáiri iyú nacái wacáuca wàlisàí yáapichawa abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán ibáyawaná cabáyawanácaté imànica macái wía èeri mìnánáica Dios yùuwichàidáanápínáté wía. Quéwa Jesucristo imànicaté cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínátéwa wabáyawaná ìwalíise yéewacáténá mabáyawanáca Dios iicáca macáita wía. ¹⁹ Íimáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asíali ibáyawaná ìwalíise yái báawéerica abéeri asíali imàníiricaté, yái Adánca, càmíiricaté imàni càide iyúwaté Dios íimáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios iicápiná wía madécaná wenàiwicaca ìwalíise yái cayábéerica abéeri asíali imàníiricaté, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericaté iyúwa Dios ichùullíaná imànica.

²⁰ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí yéewacaténa wenàiwicanái yáaliacawa máini cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítaté wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata cachàiniwanái wabáyawaná manuiri ícha. ²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetácatéwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa siúcáisede Dios, yái cayábéeri íiwitáise, icùaca wía imànicaténá walí cayábéeri mawèníri iyú, yá mabáyawanáca Dios iicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmiiri imáalàawa Wáiwacali Jesucristo yéetácai ìwalíise.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáalàacata manuísíwata yéewanápiná macái èeri mìnánái náaliacawa máiníri cayábaca Dios íiwitáise néemlàcáiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná manuiri ícha”, càì áibanái íináidacawa. ² ¡Càmírita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemlàcué comparación: Wenàiwica yéetèrimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa chái èeri irìcu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa ibáyawaná íchawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ³ ¿Càmitasicué píaliáwa wadàbacaté wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa ibáyawaná íchawa? Càité wadàbaca wàyaca weebáidacaalíte Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacaténá weebáidaca. Siúcade wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái yéetèricatéwa wáichawalíná, íná iwàwacutá wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa ibáyawaná íchawa, càminápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴ Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácaisi yéenáiwana nacáiri. Càide iyúwa nabàliacaalí yéetèrimiwa càliculí irìculé, càita nacái walicùacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapicha wabautizácaalítéwa wáasáidacaténá weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wàyaca iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa ibáyawaná íchawa. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca Dios yáacaté wacáuca wàlisài yéewanápiná wàyaca wàlisài wáiwitáise yáapichawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiníri íiwitáise imichàidáanaté Cristo yéetácaisi ícha.

⁵ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisíri iyú wadènlaca siúcáisede wacáuca wàlisàiwa Cristo yáapicha. ⁶ Wáaliacawa Dios idéca ichuidaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichànica, Cristo yéetácai ìwalíise, yái natàtèericaté cruz ìwali, yéewanápiná chuica wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íbaidaca mawèníri iyú náiwacali iríwa. ⁷ Càide iyúwa yéetèrimiwa càminá imàni ibáyawanáwa quirínama chái èeri irìcu, càita nacái wàyaca iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa ibáyawaná íchawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetèyèicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Íná yéewa wáaliacawa báisíri iyúcani wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. ⁹ Cristo idéca imichàacawa yéetácaisi ícha, íná yéewa wáaliacawa càmita quirínama

yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ¹⁰ Cristo yéetácatéwa abé yàawiriata ichuùdacaténá wáicha wabáyawaná càiripináta, yái wabáyawaná ichàinica, quéwa siùcáisede Cristo iyaca càiripináta Dios yáapicha imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínacué, néeseté icáucàacawa, íná iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íchawa, pìyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa. Néese pìyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios irípiná, iyúwa wenàiwica imichéeyéicatéwa yéetácáisi ícha, pìyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacaténacué Dios irípiná cáimiétaquéeri iyú.

¹² Iná picácué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichuùliaca pía pimàníinápíná pibáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³ Picácué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichuùliaca pía iyúwa píiwacali pimàníinápínacué mamáalàacata pibáyawanáwa piiná iyúwa, píiwitáise iyú nacáíwa. Néese pimàacacué píawawa Dios irí pimànicaténacué cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàaluitécáiná pìyacatécué déeculé Dios ícha iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawanácué yáapichawa, quéwa siùcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí pìyacaténacué càide iyúwa píiwitáise wàlisàì ímáaná picáuca wàlisàì yáapichawa, pimànicaténacué cayábéeri macái píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴ Bàaluité píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichuùliacatécué pía. Yá Dios ímacaté cabáyawanácuéca pía, iwàwacutáanacué nacái piùwichàacawa pibáyawaná ichuùliacawa. Quéwa Dios idéca imànicuécá pirí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápínáté iwàwawa pibáyawaná íchacué, íná siùcade iwàwacutácué càmita pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichuùllanacué pía, néese Dios ichàiniadapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Wáaliacawa Dios idéca imànica walí cayábéeri càì mawèníri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmicáaníta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siùcade cawàwanáta áibanái nayúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná ícha éwita càmicáaníta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichuùllaná. ¡Càmíirita! ¹⁶ Péemiacué comparación: Píaliacuéwa pimàacacaalícué píawawa áiba wenàiwica irí pimànicaténá càide iyúwa ichuùllanacué pía, yásí yàasu wenàiwicaca imànicuécá pía íibaidéeripiná irí mawèníri iyú. Iwàwacutácué nacái pimànica càide iyúwa ichuùllaná pía. Càita nacái piácué: Pimàacacaalícué pibáyawaná ichuùliaca pía, yásí pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipínacuécá píawa, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios ícha pibáyawaná yáapichawa. Quéwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichuùllaná pía, yásí Dios yàasu wenàiwicaca imànipínacuécá píawa, yá pìyapínacuécá machacàníri iyú. ¹⁷ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalícué. Bàaluité pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichuùllanacué pía, quéwa siùcade peebáidacuécá tàì íméeri iyúni yái tàacáisi cayábéerica Dios ibànuèricaté wenàiwica irí néewáidacaténacué iyú pía. ¹⁸ Dios idéca iwasàacuécá pía píiwacali bàaluisàimi íchawa, yái pibáyawaná ichàinica ichuùlièricatécué pía. Yá pidécuéca pidàbaca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàì ichuùllanacué pía, yái Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹ (Nucàlidacuécá nùyaca piríni càide iyúwa wenàiwica itàaníná aliséeri tàacáisi iyú càmicáinacué píalía péemíaca cayábani càinácaalí ímáaná, càulenácáinacué píichani.) Quéechatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichuùliaca pía pimànicaténáté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quéwa siùcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí pìyacaténacué machacàníri

iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténácué Dios irípiná mabáyawanáwaca macái pichàini iyúcuéwa.

²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué píá, yáté càmítacué píibaida Dios irípiná, ínáté càmítacué pimàni cayábéeri pìyacaténácué machacànìiri iyú. ²¹ Píalíacuéwa cayába càmítaté pìya casímáiri iyú, néese pibáyawanácué itécaté yàacawa píá irìculé yái yéetácáisica càmírìca imáalàawa. Báicuéca píá siùca ìwallise yái pimànìiricatécué, ínà canéerica iwèni piríni yái iyúwaté pìyáaná bàaluité. ²² Quéwa Dios idéca ichuìdacuéca píicha pibáyawaná, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidàbaca píibaidacuéca Dios irípiná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca piríwa yái cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca irípiná mabáyawanéeri iyú chái èeri irìcu, yá nacái imàacapínácué pìyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca nalíwa cawínácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Needáca nalíwa meedá yéetácáisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Píalíacuéwa yái tàacáisi ichùulíaca wenàiwica abéta idècunitàacá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemíacué comparación: Dios itàacái íimaca walí, caníríchúa inanái càmíta udé uèpùacawa unìri íichawa àta yéetácatalétawa uícha, íimacáiná càì yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba asíali yáapicha càmírìca unìrisíwa idècunitàacá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca. Yásí úalimá ucásàacawa áiba asíali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máini cabáyawanácuéca píá, ínáté càmítacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetacatéwa píichawalínácué, ínà yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeeyéicatéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càmítacué quirínama yáalimá ichùulíaca píá. Siúcáisede Cristo yàasu wenàiwicacuéca píá, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wàyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemíaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íiméerica càinácaalí Dios iwàwaca wàyaca machacànìiri iyú. Wáalícatéwa càirínácaalí wawàsi Dios imáisanìericaté wamànica, ínáté máini wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía yéetácáisi irìculé méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuìca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, ichùulièricaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái íicha. Iná Dios idéca iwasàaca wía wáibaidacaténá irípiná wacáuca wálisàì yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmíta quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulíaná wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càmíiri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmírìta! Néese, máini cayábéericani yái tàacáisica, quéwa nùalíacáinatéwa Dios imáisanlata nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, ínà máini nuwàwacaté

numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisanà nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmitaté máini nuwàwa numànica nubáyawanáwatá. ⁸ Quéwa máini cachàinicaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ìwalíise yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yái tàacáisi imáisanèericaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa ìwalíise yái Dios itàacáica, imàacáanápíná nuínáidacawa numànínapíná nubáyawanáwa macái ìiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanèrica wamànica. Càmicaalí wáallíawa Dios imáisanàca wamànica áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máini wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹ Bàaluité càmita nualía Dios imáisanàca wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínáté nùyaca matuìbanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná ìwaliwa. Quéwa idécanáamité nualíacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínapíná wabáyawanáwa, yá máini cachàinicaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwáanápínaté numànica nubáyawanáwa. Yá nualíacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta nubáyawaná ichùullacawa. ¹⁰ Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés irí yáasáidacaténá walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténá casímáiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichìwáidaca núa numànínapíná nubáyawanáwa, íná yái tàacáisica imàacacaté nualíacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripínátá. ¹¹ Yaté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri ìwalíise, yaté nubáyawaná ichìwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápínatéwa méetàuculé Dios ícha càiripínáta nubáyawaná ichùullacawa.

¹² Máini cayábéericani, yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí, imáisanàcáiná wamànica wabáyawanáwa. Máini cayábéerica nacái yái tàacáisi imáisanèrica wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. Yái tàacáisica yéewáidaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericani yái tàacáisica iyúudàacáiná wía wàyacaténá casímáiri iyú. ¹³ Yái cayábéeri tàacáisica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericani ìwalíise yái ímáanáca iwàwacutáca wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta wabáyawaná ichùullacawa. ¡Càmírita! Néese máinícáiná cabáyawanáca núa, íná nualíacáinatéwa Dios itàacái cayábéeri imáisanàca numànica nubáyawanáwa, ínáté máini nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápínáwa méetàuculé Dios ícha càiripínáta. Iná yéewa nualíacawa amaléeri iyúni, máini báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanáciná ichùullaca numànica nubáyawanáwa éwita nualíacáaníta Dios itàacái cayábéeri imáisanàca numànica càiri.

¹⁴ Wáallíacawa báisíiri iyú cayábéericani yái tàacáisica profeta Moisés itànèericaté yáciná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá nuíwitáise càide iyúwa macái èeri mìnánái ìiwitáise ìyáaná: Nubáyawaná ichùullaca núa cachàiníiri iyú numànínapíná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri ìiwitáise ichùullaná cachàiníiri iyú yàasu wenàiwicawa íbaidéerica irí mawèníiri iyú càiripínáta. ¹⁵ Càmita nualía caná yéewa nuíwitáise càica iyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmírica nuwàwa numànica, yái máinírica báawaca nuicáca. ¹⁶ Báawaca nuicáca yái numànírica, càita nudéca núsáidaca nualíacawa cayábéerica Dios itàacái, báisírica nacái. ¹⁷ Iná núa, idènièrica wàlisà ìiwitáisewa, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicáaníta nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicáaníta nuíwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca numànínapíná nubáyawanáwa.

¹⁸ Nualíacawa canáca irí cayábéeri, yái nuíwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica.

Ewita nuwàwacáaníta numànica cayábéeri, càicáaníta càmita núalimá càì numànica nuchàini iyúwa. ¹⁹ Càmita numàni cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numàni mamáalàacata nubáyawanáwa, yái cà mírica nuwàwa numànica. ²⁰ Iná numànicaalí yái cà mírica nuwàwa numànica, yá càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulièrica numànínápiná nubáyawanáwa.

²¹ Càì ichàbaca núa, macái èerita nuwàwacatáita numànica cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²² Máiní cáinináca nuicáca Dios itàacái. ²³ Quéwa ìyaca nuwàwalìcu áiba chàinisi cà mírica imàaca nuínáidacawa machacàníiri iyú, ipéliéri nacái nuíwítáise wàlisàì ìipunita. Yácata nuíwítáise, yái cachàini, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri.

²⁴ ¡Máiní achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwàsàapíná núa íicha yái nubáyawaná ichànica iwàwéerica itéca núa yéetácáisi irìculé, nuétácaténáwa méetàuculé Dios íicha càiripínáta nubáyawaná ichùullacawa? ²⁵ Abéericata Dios yáaliméeri ichuìdaca nuícha nubáyawaná ìwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nulípiná, íná nùaca Dios irí cayábéeri. Càita nùyaca cháì èeri irìcu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, quéwa nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca núa mamáalàacata numànínápiná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuìdaca nuícha nubáyawaná.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita yùuwichàidapíná wíawa wabáyawaná ìwalísewa infierno irìcu, yái manuíri quicháica, wía ìyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca cà míiri imáalàawa, wía ìyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, yái wáiwítáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi irìculé, wéetácaténáwa méetàuculé Dios íicha càiripínáta. ³ Dios imàacacaté itàacáiwa profeta Moisés irí, quéwa wáalimáidacaalíte wamànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, yáté càmita wáalimá wachuìdaca wáichawa wabáyawanáwa mánícáinaté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnánáica. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica cà míiricaté wáalimá wamànica: Dios ibànùacaté liriwa càiride iyúwa waicácanáwa, wía èeri mìnánái imàníiyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca liriwa yéetáanápináwa iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Càité Dios yùuwichàidaca liriwa wabáyawaná ìwalíise ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná. ⁴ Dios imànicaté càì yéewanápiná wáalimá wàyaca machacàníiri iyú càide iyúwa ichùullaná wía irìcuìse yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Iwàwacutácáiná càmita wamàni càide iyúwa wáiwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa íiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, íináidacawa meedá wawàsi ìwali ísímáidéeripínácani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, íináidacawa imànicaténá wawàsi casímáiripínáca Dios iicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwítáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwítáise itépiná níawa yéetácáisi irìculé méetàuculé Dios íicha càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa cawinácaalí imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadèniaca nacáucawa

càmíiri imáalàawa, nàya nacái matuíbanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, càmita nacái nawàwa namànica cà. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri ichùulláná nía, càmita náalimá namànica yái casímáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi íiwitáisesi iyáaná, néese nùaliacué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo iyacué piwàwalìcu yàacawéeridacaténácué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica irí Espíritu Santo Cristo ibànuèrica walí, càmírica Cristo yàasu wenàiwicacani.

¹⁰ Cristo iyacaalícué piwàwalìcu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwitáise càiripináta, éwitacué yái piínaca pidènièricuécá chái èeri irìcu yéetácáanítawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita ìwalíse yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuécá píiwitáise, mabáyawanácáinácué Dios iicáca pía. ¹¹ Wáaniri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. Néeseté Dios ibànùaca Espíritu Santo iyacaténá wawàwalìcu. Espíritu Santo iyacaalícué piwàwalìcu, yásí Dios icáucàidapínacué píawa wàlisài iyú yéetácáisi íicha áibaalípiná càide iyúwaté Dios icáucàidáanáté Cristo yéetácáisi íicha. Yá Dios icáucàidapínacué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéericuécá piwàwalìcu.

¹² Iná nuénánái, wáaliacáináwa Dios icáucàidapíná wíawa, íná iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùulláná wía. Píacué wamàni iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulláná wía. ¹³ Pimànicaalícué piacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulláná, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Quéwa pimàacacaalícué Espíritu Santo iyúudàacuécá pichuìdaca píichawa pibáyawanáwa, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica, yá piyapínacuécá càiripináta.

¹⁴ Macái imàniyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yái Espíritu Santo Dios ibànuèrica walí càmita máini ichùulla wía cachàiníiri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacali ichùulláná yàasu wenàiwicawa cachàiníiri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, íná yéewa wamáidaca Dios irí: “¡Pía Wáaniri!” càí wáimaca Dios irí. ¹⁶ Yái Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwalìcuíse, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, íná Dios yàapíná walí cawèníiri càide iyúwaté ímáaná cáimiétacanéeri iyú. Yá weedápiná yái cawèníirica Cristo yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irìcu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúméerína meedá yái wàuwichàanácawa chái èeri irìcu nuínáidacáináwa ìwali yái wàyáanápínaca cáimiétaquéri iyú Wáiwacali yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri irìcu wacùacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté chái èeri irìcu, capìraléeri cáli íinata nacái, macáita máini natuíyàaca wéenáiwana yàanàaca caquialéta, Dios yáasáidacatáipínacata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, íná càmita máini cayábaca nàyaca siùcade, Dios íináidacáinatéwa yùuwichàidáanápínaté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi íicha áibaalípiná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípiná Dios iwasàapíná níawa báawéeri íicha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàypíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàypínacáiná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irìcu.

²² Wáaliacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté chái èeri irìcu, capìraléeri

cáli íinata nacái, macáita yái iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuíri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siùca nacáide, èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíise. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái ùuwichàacaalíwa umusúadacaténá iicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yái macáita wawàsi Dios idàbéerica, wíacáaníta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yèeyéicaté irí Espíritu Santo wáaliacaténáwa Dios imàníinápíná walí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalicuísewa idècunitàacá watuíyàaca wéenáiwana yàanàaca, Dios yáasáidacatáipínáta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi íicha. ²⁴ Dios idéca iwàsàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíte imànica walí yái cayábéeritá, yá càmita iwàwacutá watuíyàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa waicáca yái cayábéeri watuíyèerica siùcade, íná iwàwacutá watuíyàaca mamáalàacatani, matuíbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watuíyàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiniadaca wáiwitáise, càmícáiná wáaliáwa cayába cànínacalí iwàwacutáaná wasutáca Dios íicha càide iyúwa iwàwacutáaná wáaliacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios íicha manuísíwata. Isutáca walí Dios íicha tàacáisi iyú càmíirica yéewa èeri mìnánái yáalimá icàlidaca natàacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yái yáaliérica wawàwa, yáalía nacái yéemìaca cànínacalí íimáaná yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios íicha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáaliacawa macáita yái wachàbáanácawa, wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cànínéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté íináidáanáwa imáidáanápináté wía yàasunáipínáwa. ²⁹ Dios yáaliacatéwa wàwali bàaluitésíwa, yaté íináidacawa imàacáanápináté wadèniaca waicácanáwawa Dios Iiri iicácanáwa nacáiri, wadèniacaténá nacái wáiwitáisewa càide iyúwa Dios Iiri íiwitáise íyáaná yéewanápiná wabèericani, yái Iirica, icuèrica wía manùbéeyéica. ³⁰ Wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali quèechatécáwa imàacáanápináté wàyaca càide iyúwa Iiri íyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios iiquéeyéicaté mabáyawanéeri iyú, wíacata nacái Dios íináidéeyéicatéwa ìwali imàacáanápiná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré icànéeyéipíná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Íná péemìacué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, íná canácata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmítaté imáisanìaca wáicha Iiriwa, càmítaté nacái icùa Iiriwa yùuwichàacáisi íicha, néese Dios ibànùacaté Iiriwa yéetáanápinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise. Dios imànicáinaté walí yái cayábéeri manuísíwéerica, íná yéewa wáaliacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápiná walíni Iiri yáapichawa, macáita yái wamáapuèrica. ³³ ¡Canácata yáaliméeripíná icháawàaca wabáyawanámi iináwaná ìwali Dios irí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipínáwa! Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ³⁴ ¡Canácata yáaliméeripíná yúucaca wía infierno irìculé wabáyawanámi ìwalíise!, yácáiná Cristo Jesús yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, imichàacaté nacáíwa yéetácáisi íicha. Yaté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios íicha walípiná mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ ¡Canácata yáaliméeripíná yeedáca wía Cristo íicha, yái cànínéerica iicáca wía! Ewita wàuwichàacaalíwa, éwita nacái mánínacalí achúmaca wáináidaca wawàwawa,

éwita nacái nàuwichàidacaalí wíawa Wáiwacali ìwallise weebáidacáiná itàacái, éwita máapicaalí wía manuísíwata, éwita catúulécanácaalí wía, éwita máinícaalí nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaalí wíawa, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Cristo ícha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íméerica càinácaalí Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápínatéwa. Iimacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaalí ipirawa oveja alé yàatalé inuérica pìrái, càita nacái nawàwa nanúaca wía”,
íimacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwallise, càicáaníta wa-mawèniadaca wàacawa macái báawéeri íiwitáaná, cachàiniwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúudàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéericaté iicáca wía, yéetáanápínatéwa wáichawalíná.

³⁸ Nùaliacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha yái cáininéerica iicáca wía. Ewita wéetácaalíwa, éwita wàyacaalí quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. Angelnáí nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita náalimá needáca wía Dios ícha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha, yái báawéerica iyéerica siùcade, càita nacái báawéeri iyéeripiná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha. ³⁹ Ewita wàacaalíwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaalíwa depuìwalé cáli irìculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. ¡Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéericaté yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha, yái wáaliéricawa cáinináca iicáca wía ibànùacáináaté Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápínatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwallise!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué pìrí báisíiri iyú, càmítacué nacái nuchìwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matuìbanáica nuwàwa, íná yéewa nùaliacawa nucàlidacani báisíiri iyú. ² Máiní catúulécanáca numànica nuwàwawa nuénánái israelitanái ìwaliwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³ Máiní cáinináca nuicáca nuénánáisiwawa, nùawiría yéénánái, ínáté batéwa nuwàwacaté càmita Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidáanápínaté núa càiripináta nùalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita íchawalínáwa, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawalíná nabáyawaná ìwallise, éwita cáininácaaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴ Israel itaquénáinámica nía. Dios yeedácaté nía yàasunáipináwa iicácaténá nía iyúwa yéenibewa. Bàaluité Dios iyacaté nàacuésemi icamaláná mèlumèluíri irìcuwa. Imànicaté nacái náapicha wawàsi icùanápínaté nía. Imàacacaté nacái itàacáiwa profeta Moisés irí, yéewacaténá israelitanái yáaliacawa càinácaalíte Dios iwàwáaná nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíná. Icàlidacaté nacái nalí cáimiétacanéeri iyúni imànínapínaté nalí cayábéeri manuísíwata. ⁵ Níái israelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néeseté Wáiwacali, yácata israelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápináca Dios ibànùericaté nalí. Wáiwacali yàanàacaté aléi èeri irìculé, yáté imusúaca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèriná Diosca cachàiníríca náicha canánama, icuèrica nacái macáita, íná wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

⁶ Quéwa éwita càmicáaníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmita yúuca íchawa itàacáiwa icàlidéericaté nalí cáimiétacanéeri iyú, íméerica imànínapíná nalí cayábéeri. Quéwa càmita Dios

iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáíwa, báisi israelitanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmita neebáida Jesucristo itàacái. ⁷ Dios càmita iicá iyúwa yàasunáíwa macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càì ímacaté Abraham irí: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, càì ímacaté yáì Diosca, éwita Abraham idèniacáanítaté yéenibewa áibanái. ⁸ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita iicá iyúwa yéenibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, íméérica Dios imàníinápináté cayábéeri Abraham itaquénáinámi irí. ⁹ Dios icàlidacáináté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínáté quéenibeca Abraham. Yáté càì Dios ímaca: “Aiba camuípíná numàacapíná quéenibeca pírí úara placawéetúaca Saraca, yá udèniapínáca uùriwa”, ímacaté yáì Diosca.

¹⁰ Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac idèniacaté yéenibewa yàacawéetúa Rebeca yáapichawa. Pucháiba aslanáica níara Isaac yéenibeca. Ibèeri ípidenáté Esaú, iméeréeri nacái ípidenáté Jacob. ¹¹⁻¹³ Quéwa ipíchawáiseté namusúa naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios ímaca Rebeca irí: “Ibèeri íbaidapíná iméeréeri iríwa”, càité ímaca yáì Diosca. Càité nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali Dios inùmalicuise. Dios ímacaté: “Cáininácaté nuicáca Jacob, quéwa càmitaté nuedá Esaú nùasu wenàiwicapínáwa”, càité ímaca yáì Diosca. Càita wáaliacawa Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicanápínáwa càide iyúwaté íináidáanáwa. Yásí imáidaca wenàiwica yàasunáipínáwa quéwa càmita ìwalíise yáì namàníríca.

¹⁴ Iná cawàwanáta áibanái ímaca báawacasa Dios íwitáise càmicáiná imáida wenàiwica yàasunáipínáwa ìwalíise yáì namàníríca. ¡Càmírita! ¹⁵ Dios ímacáináté profeta Moisés irí: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacái catúulécanápíná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécaná”, càité Dios ímaca. ¹⁶ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita iicá wenàiwica ipualé ìwalíise yáì nawàwéerica, ìwalíise nacái yáì namàníríca macái nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé íináidacáináté imàníinápiná nalí cayábéeri. ¹⁷ Càité nacái bàaluité Dios ímacaté faraón irí, yáì icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios ímacaté: “Nudéca numàacaca picùaca pìasu cáliwa nùasáidacaténá nuchàiniwa macái èeri mìnánái irí numànicaalípiná pírí wawàsi caiyéininéeri. Iná yéewa macái èeri mìnánái yéemàpiná nuínáwaná ìwali”, ímacaté yáì Diosca. ¹⁸ Càita wáaliacawa catúulécanáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécaná. Dàalaca nacái imàacaca áibanái íwitáise dàalacaténá nàináidacawa nawàwalicuise.

¹⁹ Cawàwanáta píimaca plínáidacawa píríwa: “Dios imànicáiná càì, íná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná namànica nabáyawanáwa”, càì plínáidacawa cawàwanáta. ²⁰ Picá càì píimaca. Wenàiwicacáiná píameedá, canáca yéewaná pisutáca péemàlawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemàl comparación: Canácatáita càì catúa ímaca irí yáì imàníríca úa: “¿Cáná càì pimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹ Yáì imàníríca catúa yáalimá imànica ibái iyúwata iwàwáaná imànicani. Iná imànica ibái yéená úasíwaná, yéenáta nacái imàni áiba iwàsape iyú.

²² Càita nacái báisíiri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yùuwichàidaca manuísíwata ichàini manuírí iyúwa macáita wenàiwica Dios ínáidéeyéicatéwa yùuwichàidáanápíná nía, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. Dios idéca ìidenìlaca yáì namànínáca nabáyawanáwa déecuírí iyú. ²³ Càita nacái Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipínáwa. Dios ínáidacatéwa catúulécanáanápínáté iicáca wía, imàníinápináté nacái walí cayábéeri manuísíwata. Ínáidacaté nacáiwa imàacáanápíná wàyaca

cáimiétacanéri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irìcu. Càì imànica walí yáasáidacaténá íiwitáise cachàiníriwa macái wenàiwica irí. ²⁴ Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipináwa, abénaméeyéi wéenánái wía judíoca, abénaméeyéi nacái càmíyéi judío. ²⁵ Càité nacái profeta Oseas itànàcaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Aibanái càmíyéité nucù bàaluité, nucùapíná níawa áibaalípiná. Nía nacái càmíyéica áibanái iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶ Alé núumacatalécaté nalí: ‘Càmíyéicué pía nùasu wenàiwica’, alé núumapínáca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”,

íimacaté yái Diosca. ²⁷ Bàaluité profeta Isaías íimacaté israelitanái ìwali: “Ewita manùbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámica càide iyúwa càina imuluí, càicáaníta càmíyéipíná manùba nía Dios iwasèeyéipíná yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ²⁸ Yácaíná Wacuèriná Dios imànipíná mesúnamáita macáita càide iyúwaté íimáaná imàninápináté cháì èeri irìcu”, càité íimaca yái Isaíasca. ²⁹ Càité nacái profeta Isaías íimaca bàaluité:

“Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama, càmicaalíte ichàiniada wéenibe yéetácáisi íichatá, wía israelitaca, yáté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacái, Dios imáalàidéeyéicaté nabáyawaná ìwalísewa”,

càité íimaca yái profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemìacué cayábani. Abénaméeyéi càmíyéi judío, càmíyéicaté nacái icutá Dios cayábáanápiná iicáca nía, mabáyawanáca Dios iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanái càmítaté càì namànica. Nadèniacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse icàlidéerica càinácaalíte israelitanái iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú Dios iicápiná. Néese máinité náalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, náimacáinaté mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namàníricaté. Quéwa càmítaté mabáyawaná Dios iicáca nía.

³² Nucàlidacué piríni siùcade cáná yéewa càmíta mabáyawaná Dios iicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía ìwalíse yái namànínáca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùullanáté nàawirináimi. Càmíta nawàwa cayábaca Dios iicáca nía ìwalísecáita yái neebáidáanáca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios íicha Jesucristo ìwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz ìwali. Càita Jesucristo ìyaca nalí siùcade iyúwa manuíri íba wenàiwica yùuwèeriwa iwéré cáiwíri iyú. ³³ Càité nacái áiba profeta itànàcaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalìcuíse Jesucristo ìwali. Yái Jesucristoca càicanide iyúwa manuíri íba. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capli dàalanama, càita nacái nubànùapíná abéeri wenàiwica israelitanái iríwa nacuèrinápiná máiníri cayábaca, níara ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, áibaalí íipidenácatelé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmítapíná neebáida itàacái, calúa nacái naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapíná itàacái, íná càmíta achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, yácaíná Dios imànipíná nalíwa macáita càide iyúwaté íimáaná nalí”,

íimacaté yái Diosca.

10

¹ Píacué nuénánáica, máiní nuwàwaca Jesucristo iwasàaca israelitanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná nusutáca Dios íicha nalípiná mamáalàacata neebáidáanápiná. ² Nùalimá nucàlidaca nàwali yái cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíná, quéwa càmíta náalíawa cayába

càinácaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmita nawàwa neebáidaca Cristo yéetácátéwa yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápínása Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namànírira. Càmita nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. Iná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàacaté càinácaalí wenàiwica náalimáaná nàyaca machacàníiri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná Moisés itànèericaté. Moisés ímacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imànírira macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata iyéeripíná casímáiri iyú”, càité ímaca. ⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: “Picá càì pínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripíná íríacawa chènuniré’ ”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo chènuníse iyúudàacaténá wía. ⁷ Moisés ímacaté nacái: “Picá nacái pínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripíná iricùacawa yéetéeyéimiwa yèewiré’ ”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo yéetácáisi ícha iyúudàacaténá wía. Càmita iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemìla Dios itàacái íméerica: “Yái tàacáisi ìyaca mawiénita pírì pinùmalìcu, piwàwalìcu nacái”, càì ímaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacàlidéerica íméerica iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picàlidacaalí áibanái irí Jesús iináwaná ìwali Wacuèriná Dioscani, peebáidacaalí nacái piwàwalìcuísewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi ícha, yásì Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalìcuísewa, yásì mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacàlidacaalí áibanái irí waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuèriná Dioscani, yásì iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹¹ Aiba profeta itànàacaté Dios itàacái icàlidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo ìwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànipíná nalí macáita càide iyúwaté ímáaná nalí”, càì ímaca Dios itàacái. ¹² Cáinináca Dios iicáca wía abédanamata, judíocaalí wía, càmicaalí judío wía nacái wadèniacáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísíwata nalí macáita yèeyéica icàaluíná. ¹³ Càicáináté áiba profeta itànàaca Dios itàacái Wáiwacali Cristo ìwali: “Macáita cawinácaalí isutéeyéica Wáiwacali ícha iicáanápíná napualé, yá Wáiwacali iwasàapínáca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha”, ímacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, càmicáiná náalimá nasutáca ícha iicáanápíná napualé, yái càmíricáwaca neebáida itàacái. Càmita nacái náalimá neebáidaca ìwali yái càmíricáwaca néemìla iináwaná ìwali. Càmita nacái náalimá néemìlaca iináwaná ìwali canácaalí áibanái icàlidéeyéipíná nalí itàacái. ¹⁵ Càmita nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nalí itàacái càmicaalí áibanái ibànù nía. Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “¡Máiní casímáica waicáca nàanàanáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!” càité ímaca. ¹⁶ Quéwa càmita neebáida Jesucristo itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càité profeta Isaías itànàacaté Dios itàacái bàaluité. Ímacaté: “Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nalí pinùmalìcuíse”, càité ímaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemìlaca áiba icàlidaca nalí Cristo itàacái yéewacaténá neebáidaca Cristo. ¹⁸ Quéwa nusutáca nuémìlawa:

¿Cawàwanáta càmítaté néemla Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná ìwali? ¡Báisíta, nadéerica néemlaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté ímaca:

“Macái èeri mìnánái àta alénacaalí nàyaca cháí èeri irìcu náalíacawa ìyaca abéeri Dios, naicácáiná macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri irìcu, capìraléeri cáli íinata nacái”,

càité ímaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpua nusutáca nuémíawa àniwa: ¿Càmitasica israelitanái yáalíatéwa Dios yeedáanápínaté càmíiyéi israelita yàasunáipínáwa? Báisíta, nadéerica néemlaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios ímacaté:

“Píacué israelitaca, piicápinacué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita irí, yásí máinicué báawaca píináidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níái piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalímá yáalíacawa Dios ìwali”,

ímacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàacaté càiri tàacásica àniwa Dios inùmalicuise. Dios ímacaté:

“Nudéca numàacaca náalíacawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáalíacawa nùwali. Nudéca nacái nùasáidaca nuíwítáise cachàiníiriwa nalí, níara càmíiyéicaté isutá yéemíawa nuináwaná ìwali”,

càité ímaca yái Diosca, càmíiyéi israelita ìwali. ²¹ Isaías itànàacaté Dios itàacái nacái israelitanái ìwali. Dios ímacaté: “Mamáalàacata núalimáidacaté nuwènúadaca náiwítáise báawéeri íicha, níái israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía”, ímacaté yái Diosca.

11

El Israel escogido

¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa yàasu wenàiwicawa cáininéeyéica Dios iicáca, níái israelitaca. ¡Càmíirita!, núacáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérinámi, Benjamín yàawiría yéenáca núa.

² Bàaluitésíwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipínáwa, yá siùcade càmita yúuca íichawa nía. Píalíacuéwa càinácaalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías ìwalité. Elías isutácaté Dios íicha, yaté Elías icháawàaca israelitanái iináwaná ìwali Dios irí. Elías ímacaté Dios irí: ³ “Nuíwacali, israelitanái nadéca nanúaca pìasu profetanái, nadéca namáalàidaca pìasu altar canánama, nàawirináimi nàacatalécaté picàaluíniná. Abéericata núa ìyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, ímacaté yái Elíasca. ⁴ Quéwa Dios ímacaté Elías irí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri íicha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mìl namanùbaca aslanái càmíiyéica yàa cuwáisàiri Baal yéenáiwana ícàaluíniná”, ímacaté yái Diosca. ⁵ Càita nacái siùcade nàyaca mamáalàacata máisibáwanáita israelitanái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa íináidacáinatéwa imàníinápíná nalí cayábéeri mawèníiri iyú. ⁶ Dios càmita yeedá nía yàasunáipínáwa ìwalíise yái cayábéerica namàníirica irípiná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa iwàwacáiná imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Dios imànicaté nalí cayábéeri mawèníiri iyú yeedácaalíté nía yàasunáipínáwa, éwita càmíicáanítaté namàni cayábéeri.

⁷ Iná càica nàyaca: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmítaté càì imàni. Néese abénaméeyéi israelitanái Dios íináidéeyéicatéwa yeedáanápínaté nía yàasunáipínáwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáica, dàalacaté Dios imàacaca náiwítáise dàalacaténá nánáidacawa, càulenácaténaté neebáidacani, níái càmíiyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁸ Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái ìwali. Náimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náiwítáise, dàalacaténá nánáidacawa, càmíiyéipíná yáalía yéemíaca càinácaalí báisíiri tàacáisi

íimáaná. Càita nacái nía siùcade. Péemìacué comparación: Càica níade iyúwa wenàiwica idènièyéica ituíwa càmliri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yúuwiwa càmliri náalimá néemìaca iyú”, càité náimaca níái profetaca. ⁹ Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái ìwali. Imacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacási, cawènliri wawàsi nacái ichìwáidapíná nía, nayúunáidacaténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yúuwichàidapíná nía nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁰ Càipínaca níade iyúwa matuíyéi, càmicáiná náalíawa Dios yúuwichàidáanápíná níawa. Dios imàacapíná báawéeri yúuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapínacawa mamáalàacata”, càité íimaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

¹¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa judíonái càiripínáta nabáyawaná ìwalíse, yái càmlínaca neebáida Jesús itàacái. ¡Càmírita! Dios càmitaté imàaca naméeràacawa yúucacaténá íichawa nía meedá càiripínáta. Néese Dios iwàwacaté càmlíyéi judío yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápíná judíonái iicáca càinácaalí càmlíyéi judío nàyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judíonái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. ¹² Càmitaté judíonái yeebáida Cristo itàacái, iná Dios idéca imàacaca càmlíyéi judío yeebáidaca. Càita càmlíyéi judío nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmicáiná judíonái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàníinápíná máiní cayábéeri cachàiniíwanái macái èeri mìnánái irí judíonái iwènúadapínácaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa yéewacaténá manùbéyéi neebáidaca Cristo itàacái.

¹³ Quéwa siùcade nuwàwacué nucàlidaca pirí wawàsi, píacué càmlíyéica judío. Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá itàacái càmlíyéi judío irí, iná máiní cawènica nuicáca yái nuíbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníiri iyú. ¹⁴ Nuwàwaca nuénánái judíonái iicáca càinácaalícué pìyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebedáaná. Càita cawàwanáta núalimá nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

¹⁵ Dios idéca iwènúacawa judíonái íicha càmicáinaté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, iná siùcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mìnánái yáapicha. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàníinápíná máiní cayábéeri cachàiniíwanái mamáalàacata macái èeri mìnánái irí judíonái nawènúadacaalípiná náiwitáisewa Dios irípiná àniwa. ¡Yásí máinípiná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica icáucàacaalíwa yéetácáisi íicha! ¹⁶ Péemìacué comparación: Judíonái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios irí sacerdotenái iyáapíná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namàníirica íbesi íicha panpiná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, iná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios irí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca íimáanáca càicanide iyúwa judíonái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyéicaté, iná yéewa wáalíacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapínáca nacái nataquénáinámi, níái judíoca.

¹⁷ Péemìacué áiba comparación: Dios iicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéechatécáwa yàasu wenàiwicaca níái judíoca. Néeseté abénaméeyéi néená nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Inaté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càmlírica judío yàasu wenàiwicacaténá pía judíonái yáamirìcubàa, càide iyúwa

wachanàidacaalí áiba íiwitáaná olivo yàanata ànalímáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamirìculé càyacanácáténáni olivo yéetaná ìwali. Yái yàanaca ànalímáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná ìwali ímáanáca càicanide iyúwa pía, pía càmlírica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacáténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judíonái ìyáaná quéechatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéimica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judíonái íicha, néese piwàwali càmita yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi íicha, níara judíonái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càmlíná yéewa càyacanácani ichàini iyúwa méetàuculé àicu ipíchu íicha.

¹⁹ Cawàwanáta càì píimaca: “Quéwa Dios iwichùacaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacáténá núa olivo yéetaná ìwali. Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, íná cayábéerica núa judíonái íicha”, càì piwàwa píimaca cawàwanáta. ²⁰ Cayába, nuénásàiri, picá càì píináidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté íichawa nía càmlíyéicaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía peebáidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha wachanàidacáténá áiba íiwitáaná olivo yàana àicu ìwali. Càité Dios imànica pirí cayábéeri, íná picá cachàini piicáca píawawa judíonái íicha, néese píaca Dios icàaluíniná, picá píichawa cayába nacái, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. ²¹ Càmicáináaté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níái idàbáanéeyéimica yàanaca, níái judíoca càmlíyéica yeebáida Cristo itàacái. Íná yéewa wáalíacawa càmita imàacapiná iwàwawa pibáyawaná íicha pimànicaalí pibáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judíonái imàníiná. ²² Íná píináidawa cayába Dios ìwali máiníiri cayábaca íiwitáise, quéwa máiníiri cachàinica íiwitáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyéicatéwa Dios íicha nabáyawaná ìwalísewa, néese imànicaté pirí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, piwènúadacáténá píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. Càmicaalí càì pimàni, yásí yúuca íichawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. ²³ Quéwa judíonái nawènúadacaalí náiwitáisewa neebáidacáténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná ìwali wàlisàì iyú, cachàiníricáiná Dios imànicaténá càì. ²⁴ Péemà comparaciòn: Wáalimá wamànica càulenéri wawàsi wachanàidáaná ànalímáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná ìwali idàwinàacáténáwa, íná yéewa wáalíacawa càmlírica máiní càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisiwa olivo yéetaná ìwali, yái yàanamica wawichuèricaté olivo yéetaná íicha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáanáta judío pía, íná yéewa wáalíacawa imàacáanápíná yàasu wenàiwicapíná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái, idàbáanéeyéicáináaté Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa wawàsi ibàacanéri ìwali ipíchanacué máiní cáimacáica piicáca píawawa israelitanái íicha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èerita, níái israelitaca. Càipiná israelitanái ìyaca àta macáita càmlíyéi judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càmlíyéi judío Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ²⁶ Idécanáami càì ichàbacawa, yásí Dios iwasàapíná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càité Dios íimaca: “Yái iwasèeripínáca israelitanái yàanàapíná Siòn ìyacàlená néesewa. Yá iwènúadapíná náiwitáise nabáyawaná íichawa, níái Jacob itaquénáinámica.

²⁷ Càipinà numànica naliwa machacàniri iyúni càide iyúwaté numànináté wawàsi nàawirináimi yáapicha, numàacáanápínaté nuwàwawa nabáyawaná ícha”, ímacaté yái Diosca.

²⁸ Siùcade manùbéeyéi judío yéená càmitàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, íná Dios iicáca judíonái iyúwa yùuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmíiyéica judío pidàbacatécué péemíaca Dios itàacái peebáidacaténácué náamiricubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata imànicáináté wawàsi nàawirináimi yáapicha yeedáanápínaté nía yàasunáipínáwa. ²⁹ Cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata càmíicáiná Dios yèepùadapíná náichawa yái cayábéeri wawàsica imàníricaté nàawirináimi yáapicha, càmita nacái Dios yúucapíná íchawa nía, níai wenàiwica Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. ³⁰ Bàaluité càmítacué pimàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siùcade càmíicáiná judíonái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúulécánáca Dios iicácuéca pía, píacué càmíiyéica judío. ³¹ Càide iyúwacué càmíináté pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siùcade judíonái càmita namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanácué pipualé càmíicáináté judíonái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judíonái ipualé àniwa. ³² Dios iicápiná judíonái ipualé Dioscáiná idéca cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica íiwitáaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

³³ ¡Máiní manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nali cayábéeri manuísíwata! ¡Máiníri cáalíacácani áibanái ícha canánama yái Diosca! ¡Máiní nacái yáalíacawa macái wawàsi ìwali! Canácata yáaliméerica yáalíacawa macáita wawàsi Dios íináidéericawa ìwali; càita nacái canácata yáalíericawa cayába Dios íiwitáise ìwali macáisiwata. ³⁴ Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáalíacawa cayába càinácaalí Wacuèriná Dios íináidáanáwa. Canácata nacái yáaliméerica yàalàaca Dios. ³⁵ Macáita yái Dios idènièrica, càmítaté áibanái yàaca íríni, íná Dios càmita imawènià áibanái ícha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca íchawa imawèniàcálewa”, ímacaté yái profetaca. ³⁶ Canácata cachàinírica Dios ícha, Dios idàbacáináté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita yái ìyéerica, ìyaca Dios írípiná. ¡Íná wàacué Dios írí cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Píacué nuénánáica, Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata imànicaténá walí cayábéeri, íná nùalàacué pía manuísíwata pimàacáanápínácué píawawa Dios írí iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casímáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica írí, píacaténácué Dios icàaluíniná cáiwitáiséeri iyú. ² Picácué quirínama pìyaca càide iyúwa èeri mìnanaí ìyáaná siùcade, níai càmíiyéica yáalíawa Dios ìwali. Néese piwènúadacué yái píináidáanáca yéewacaténácué pìyaca píiwitáise wàlisài yáapichawa, yéewanápinácué nacái píalíacawa Dios íiwitáise ìwali, càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica cayábéeri, mabáyawanéeri iyú, casímáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca írípiná. Ichùullaca núa nùalàanápínácué pía. Íná núumacué pirí: Picácué máiní cachàini piicáca píawawa càmicaalícué máiní cachàini pía. Néese, iwàwacutácué píináidacawa pìwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida

pimànica áiba píibaidacaléwa Dios irípiná càmicaalí Dios imàaca pirí càiri chàinisi píibaidacaténá cà. Néese pimànicué píibaidacaléwa Dios irípiná, yái íibaidacalési Dios imàaquéericuéca pirí càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué pirí idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemlàcué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadènlaca wàwalíséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàabàli nacái, wàuwì nacái, watuí nacái. Macái wàwalíséeri imanùbaca nadènlaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá waicáyacacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idènnáná ìwalíséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata wáichawáaca càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni. Iná iwàwacutá wamànica cayábéeri walíwáaca wayúdàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios irí càide iyúwa Dios imàacáanaté walí chàinisi. Wadènlacaalí chàinisi Dios néeséeri wacàlidacaténá tàacáisi inùmalicúise, yásí iwàwacutá wacàlidaca tàacáisi inùmalicúise càide iyúwa Dios imàacáaná wáalíacani. ⁷ Wadènlacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúdàacaténá áibanái, yásí iwàwacutá wayúdàaca nía cayábéeri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yéewáidacaténá áibanái wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiníiri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yàalàanápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamáalàacata. Cawinácaalí wéenáca yèrica cawèníiri iyúdàacaténá áibanái, iwàwacutá càmiirica canùmasée yàasu ofrenda ìwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icùaca wía cáalíacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi iicácaténá catúulécanéeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casímáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininácué piicáyacacawa báisíiri iyú. Pimàacacué píichawa píiwitáise báawéeriwa. Pimànicué mamáalàacata abéerita yái cayábéerica. ¹⁰ Iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa cachàiníiyéi íichawáaca, cáimiétaquéeri iyú nacái.

¹¹ Cachàinícué píiwitáise, picácué ínu pía. Píibaidacué Wáiwacali irípiná cachàiníiri iyú macái pichàini iyúwa.

¹² Piyanídacuéwa casímáiri iyú wacùacáinácué wàyáanápíná càiripináta Dios yáapicha. Piideníacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyúni piùwichàacaalícuéwa Wáiwacali irípiná peebáidacáinácué itàacái. Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha mamáalàacata.

¹³ Piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nalí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiéyéica pía, níái yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténácué plataléwa nía.

¹⁴ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, pisutácué nalí Dios imànínápíná nalí cayábéeri. Picácué pisutá Dios íicha yùuwichàidáanápíná nía.

¹⁵ Casímáicué piwàwa náapicha cawinácaalí casíméeyéica iwàwa. Píacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca. Picácué cachàini píicáca píawawa áibanái íicha, néese píacawéeridacué wenàiwica càmiíyéica cachàini áibanái íicha canánama. Picácué píináidawa máini cáalíacáica pía áibanái íicha.

¹⁷ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri píipuináwa. Piyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànicué

píalimáanáta piyacaténá matuibanáiri iyú áibanái yáapicha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri pípuináwa, néese, pimàacacué Dios yùuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalicúise. Dios ímacaté: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica nabáyawaná ìwalisewa, yásí nùaca nawèniwa, macáita imàníyéica báawéeri áibanái irí”, ímacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios ímaca: “Máapicaalí piùwide, pìa iyáapiná. Macàlacaalí iwàwa, pìa ìira úni. Pimànicaalí irí càì cayábéeri, yásí báicani ibáyawaná ìwaliwa, yái yùuwidéenaca imànica pía”, ímacaté yái Diosca. ²¹ Picácué piwàwali yái báawéerica imàníricatécué pirí, ipíchaná imawènìadacuéca píiwitáise cayábéeri. Picácué pimàni irí báawéeri àniwa pípuináwa. Néese pimànicué irí cayábéeri pimawènìadacaténá íiwitáise báawéeri, piacawéeridacaténácué pimànicani.

13

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutácué macái peebáidaca natàacái níái icuèyécuéca pìasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini nacùanápínácué pìasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawinácaalí càmíiyéica yeebáida yàasu cáli icuèrinánái itàacáiwa, nàuwideca namànica Dios yái imàaquéerica nàasu cáli icuèrinánái icùaca wenàiwica. Néese cawinácaalí càmíiyéica càì yeebáida, nàuwichàapínacawa. ³ Níái icuèyéica wàasu cáli càmíita nàya nacalùadacaténá wenàiwica imàníyéica cayábéeri, néese nàyaca nacalùadacaténá wenàiwica imàníyéica báawéeri áibanái irí. Piwàwacaalí piyaca macàaluínináta náicha níái icuèyéica pìasu cáli, néese piya machacànìiri iyú, yásí cayábaca naicáca píawa, níái icuèyéica pìasu cáli. ⁴ Níái icuèyéica pìasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pirí cayábéeri. Quéwa pimànicaalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáaluca pía náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi íiwitáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacànìiri iyú cawinácaalí imànírica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùullaná wía, níái icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipíchaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáalíacáináwa wawàwalicúisewa Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùullaná wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca pìasu cáli, íná iwàwacutácué pípayaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùullanácué pípayaidaca píchawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrinánái iríwa càide iyúwa nachùullaná pía, níái icuèyécuéca pìasu cáli. Pipáyaidacué píchawa níái yeedéeyéica plata gobierno irípiná. Pipáyaidacué nacái níái yeedéeyéica plata pìasu cawèniyéi ìwalisecuéwa gobierno irípiná. Càita nacái píacué nacàaluíniná níái iwàwacutéeyéica pìaca icàaluíniná. Càita nacái pìaca náimiétacaná níái iwàwacutéeyéica pìaca íimiétacaná.

⁸ Picácué pimawènìla áibanái íicha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawènìacále yàasu èeri yàanàaca pípayaidáanápínácué píchawani. Iyacáinácué pirí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuéwa pimànica, yái cáinináanácuéca píicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripiná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawènìacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripináta càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise.

⁹ Càité ímaca yái tàacásica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca píinusíwa, càmírica pínrísíwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa áibanái ìwali, picá piwàwa pìasupináwa áibanái yàasu”, càì ímaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùulièyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùullacanásica íimáanáca abéeri wawàsi,

càide iyúwa yái ichùuliacanási maléenéri ímáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì ímaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, íná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máini báawéerica yái èerica wàyáanáca siùcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle íchawa wáibaidacaténá cachàiníiri iyú Dios irípiná, yácáiná mawiéniwanáica wéénáiwana Wáiwacali iwasàacatáipiná wíawa. Mawiéniwanáica walíni íicha yáara èerimicaté wadàbacatáicaté weebáidaca itàacái. ¹² Mesúnamáita imáalàapinácawa wáicha yái èeriquéi, siùcade amaláca yàacawa wawicáu yáara wéénáiwanaipiná Wáiwacali iwasàacatáipináca wíawa, íná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipíchaná wamànica càide iyúwa èeri mìnánái catéeyéi íiwitáise imàníiná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácaténá wía Dios icamaláná irícu wamànicaténácué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipiná wamànica ùwicái Satanás ípunita, càide iyúwa úwinái ìwalicaalí quírameníiri bàlesi dàaléeri nabàlùacaténáwa tàì íméeri iyú nàuwidenái ípunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica iyéeyéica Dios icamaláná irícu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacái wamàni báawéeri fiesta máaléquéeri iyú. Picácué nacái waimáca náapicha níara iiméeyéica asíanái yáapicha plata ìwalinápíná; càita nacái picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacái wacuísáyacawa chàinisíiri iyú. Picácué nacái báawa waicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalísewa. ¹⁴ Néese pìyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo òyáanáté, yásí Wáiwacali icùacué píawa wàuwide Satanás íicha, càide iyúwa úwinái ibàle dàaléeri icùacaalí úwinái nàuwidenái íchawa. Yá picácué picutá písíimáidacaténá píiwitáise bàaluisàimiwa ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa.

14

No critiques a tu hermano

¹ Nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíyéi cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali càmicáiná náalíawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca, càmita nacái náalíawa cayába ìwali yái cayábéerica Dios imàníirica walí mawèníiri iyú mabáyawanácaténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa piicáca nía càmlíyéica cachàini íiwitáise, néese pìacawéeridacué nía. Picácué pitàani náapicha chàinisíiri iyú piwènúadacaténá náiwitáise náináidáanápínáwa càide iyúwacué píináidáanáwa. ² Níacáiná abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, iinási nacái, quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nayáaca yáawami bànacalé, àicu òyacaná nacái, ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáiná yéénáiwana. Cáaluca nayáaca iinási càmicáiná cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Càmitàacá manuí náináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, iwàwacutá càmita cachàini iicáca yáawawa yéénàsàiri íchawa, yái càmlírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Yái iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita iicáani yéénàsàiri iquínináwa, càmita nacái caná iwèni iicácani, iyúwa càmlíri yáalíawa nacái. Càita nacái yái càmlírica iyáa macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita itàani báawéeri iyú ìwali yái wenàiwica iyéerica macái íiwitáaná, cayábacáiná Dios iicáca íiwitáise. ⁴ Péemla comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba aslali yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí íiwacali iicáca yái íibaidacalési yàasu wenàiwica imàníirica irí, càita nacái báawacaalí iicáca yái wawàsi

yàasu wenàiwica imànírica, yácata íiwacali yàasu wawàsica, càmlírica pìasu wawàsi. Càita nacái canáca yéewaná pitàaníca báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáináni, càmlírica pìasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúudàaca yàasu wenàiwicawa imànínapíná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abénaméeyéi nacái nánáidacawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri íicha canánama. Quéwa áibanái wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá náalimáwanama náalíacawa machacàníri iyú càinácaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawinácaalí íináidéericawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Càita nacái cawinácaalí iiquéerica macái èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Áiba wenàiwica càmita iyáa macái yàacàsi íiwitáaná ipíchaná iyáaca iínási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáináí yéenáíwanáca. Càmicaalí iwàwa iyáaca iínási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios írí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmita wàya walípináwa, càmita nacái wéetáwa walípináwa. ⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáiwa, idècunitàacá wàyaca cháì èeri írìcu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali írípínáwa. Càita nacái wéetácaalípináwa, yásí wéetácawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháì èeri írìcu, càita nacái wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácáiná Cristo yéetácatéwa, yáté nacái yèepùaca cáuca àniwa Náiwacalicaténáni níara yéetéeyéimicawa, nía nacái cáuyéica cháì èeri írìcu.

¹⁰ Iná picá pitàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesu-cristo itàacái. Picá nacái caná iwèni piicàcani. Iwàwacutácaíná macáita wàacawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios ípunita yéewanápiná Dios icàlidaca waináwaná ìwali, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháì èeri írìcu. ¹¹ Wáalíacawa báisíiricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

“Péemíacué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macái wenàiwicanái ibàlùapínacawa yùululí iyúwa nuípunita, yá nàapínaca nulí cayábéeriwa”, íimacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios írí, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháì èeri írìcu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué watàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese píalimáidacué càmlínápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripíná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, núalíacawa báisíiri iyúcani càmita yáalimá casacàaca yàacàsi írínáamitawa, íná càmita báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáináí yéenáíwaná ìwalíise, yá casacàaca írìni, yái yàacàsica, íná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsi casaqueerica naicáca ídolo ìwalíise, níái cuwáináí yéenáíwanáca, nadàbacaalí nacái nayáacani càide iyúwa piyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacái nawàwa ìwalíise, nayúunáidacáiná Dios càmita iwàwa nayáaca iínási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáináí icàaluíniná. Yá càmita pimàni cayábéeri, càmita nacái cáiníná piicáca áibanái. ¡Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icaláacawa Dios

itàacái íicha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsi íiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetacatéwa íichawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmicáanáta báawa piríni yái wawàsica, càicáanáta càmíta cayába pimànicani áibanáicaalí itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíise yái pimànírica. ¹⁷ Dios càmítaté imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàiwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsi, wàira nacái càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú, matuíbanáiri iyú nacái wáapichawáaca, casímáiri iyú nacái Espíritu Santo ìwalíise. ¹⁸ Cawinácaalí càì íibaidéerica Cristo irípiná, cayábaca Dios iicácani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, íná wamànicué wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wàyáanápiná matuíbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàiniadaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiníwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenàsàiri iwàwalìculé, yái càmírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenàsàiri iwàwalìculé. Báisíta masacàaca macái yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios íicha wayáacalé ìwalíise, yá wamànica wàacawa irí báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicácaíná piyáaca iinási, pìira nacái ìiracalési ipuíri, pimàni nacái áiba wawàsi, yá cayába cachàiníwanái pimàacacaalí pìichawa macáita yái wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios íicha ìwalíise yái pimànírica. ²² Píalíacaalíwa càmíta pimàni pibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanái inuérimica yàacaténá ídolo icàaluíniná, yá cayábaca càì píinàidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canùmasée pía ìwali áibanái yàacuésemi. Casímáica iwàwa cawinácaalí yáaliéricawa càmíta imàni wawàsi Dios iiquéerica báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmíta yáaliáwa cayába asásí Dios imàacacaalí iyáaca áiba yàacàsi, ìira nacái. Néese iyáacaalí yái yàacàsica, yási cabáyawanácani, càmicáiná yáaliáwa cayába iwàwalìcuísewa asásí Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi càmírica wáaliáwa cayába wawàwalìcuísewa Dios imàacáaná wamànicani, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmítàacá náalíawa cayába, íná càmíta máini cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàì íiméeri iyú, iwàwacutá wàidenàcani matuíbanáiri iyú càmicaalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náalíawa macáita, wayúudàacaténá nía, níai càmíiyéica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacái càmíta wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasímáidáanápiná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná cachàinica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiníwanái mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmítaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná isímáidáanápiná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànàanáté tàacáisi Cristo inùmalìcuíse. Cristo íimacaté Dios irí: “Níai icuíséeyéica íichawa pía báawéeri iyú, nadéca nacuísaca náichawa núa nacái”, íimacaté yái Cristoca. ⁴ Macái yái tàacáisi profetanái itànèericaté bàaluité Dios inùmalìcuíse Dios imàacacaté natànàcani yéewáidacaténá wía. Yái tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacái wawàwa wàidenàcaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú cachàiníwanái, àta wàanàacatalépináta chènuniré. ⁵⁻⁶ Yá nusutáca Dios íicha pirípinácué, yái iyúudèerica wàidenàca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacái wawàwa. Nusutácué Dios íicha pirípiná

iyúudàanápínacué pìyaca matuìbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápínacué píaca Dios irí cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanái icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, piacaténacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmíicáanítàacá náalíawa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàasunáipínáwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náalíacawa máiní cachàinica Dios, nàanápíná irí cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca piríni Cristo yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá judíonái. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirináimi iríni cáimiétacanéeri iyú. Càité Cristo imànica yàasáidacaténá Dios imànica machacàníiri iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanái iríni cáimiétacanéeri iyú. ⁹ Cristo yàanàacaté yéewacaténá càmíiyéi judío nacái nàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái Dios iicáanáca wenàiwicanái ipualé. Càité profetanái itànàaca tàacáisi Cristo íméericaté Dios irí. Cristo ímacaté:

“Iná nùapíná pirí cayábéeriwa càmíiyéica israelita yàacuése, nucántàapíná nacái píipidená ìwaliwa nucàlidacaténá piináwaná ìwali cáimiétaquéri iyú”,

ímacaté yái Cristoca. ¹⁰ Càita nacái profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Moisés ímacaté:

“¡Píacué càmíiyéica israelita, casíimáicué piwàwa israelitanái yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáica!”

ímacaté yái Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Yáté ímaca:

“¡Píacué Wacuèriná Dios irí cayábéeri, macáitacué pía càmíiyéica israelita!”

ímacaté yái profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacái tàacáisi Dios inùmalícuíse. Isaías ímacaté:

“Isaí ìiri rey David itaquénáinami nàyaca siùcade iyúwa àicumi yùuquériwa, càmíicáiná cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisà àicu achúméri ibacácaalíwa àicu ipìchu yèewíise, idàwinàacaténáwa wàlisà iyú àniwa, càita nacái abéeri rey David itaquérinami imichàapínácawa icùacaténá càmíiyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”,

ímacaté yái Isaíasca, icàlidacaténáté Cristo icùanápínáté càmíiyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios ícha pirípinácué yái imàaquéerica manuica wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínacué casíimáica piwàwa manuísíwata, matuìbanáicaténacué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacái. Nusutáca Dios ícha imàacáanápínacué manuica píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánáica, núalíacawa máiní cayábacuéca píiwitáise, máiní cáalíacáiyéicuéca nacái pía, píalíacué nacái cànácaalí iwàwacutáanacué píalàayacacawa éeréri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nucàlidacaténacué pirí abénaméeyéi wawàsi ìwali machacàníiri iyú, macàaluínináta, ipíchanácué píimáichaca nía. Nudéca càì numànicani Dios imànicáinaté nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca Jesucristo irípiná. ¹⁶ Dios idéca ichùullaca nuíbaidáanápíná Jesucristo irí nuyúudàacaténá càmíiyéi judío. Nuíbaidaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios irí. Nucàlidaca càmíiyéi judío iríni, yái Dios itàacáica íméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica nucàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nùasu ofrenda numàaquéerica Dios irí. Casíimáica Dios iicáca nía Espíritu Santocáiná idéca

masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios iicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabayawanéeri nacái.

¹⁷ Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná càmíiyéi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máini casímáica nuwàwa siùcade ìwalíise yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁸ Canácatáita nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú, néese nuwàwacáita nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali, cainácaalí cayábéeri wawàsi Cristo imànírica nuíbaidacalé ìwalíise, nùasu tàacáisi ìwalíise nacái, iwènúadacaténá càmíiyéi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. ¹⁹ Neebáidaca Cristo itàacái naicácáinaté numànica Dios ichàini iyú yái càmíirica wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numáalàidaca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica íiméerica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nudéca nucàlidacani Jerusalén ìyacàlená mìnánái irí, nalí nacái ìyèeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. ²⁰ Càité núalimáidaca macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápínaté nalíni alé càmíicatalécaté néemlàtécáwa Cristo iináwaná ìwali náalíacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáinaté nucàlidaca abéta nalíni, cawinácaalí càmíiyéicaté yéemlàcáwa Cristo iináwaná ìwali. ²¹ Càita nucàlidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Profeta itànàacaté wenàiwicanái néemlànapínaté Cristo iináwaná ìwali:

“Níái càmíiyéicaté yéemlàcáwa iináwaná ìwali, náalíapínaca ìwali; yá néemlàpináca iináwaná ìwali, yái càmíiricaté néemlàcáwa”,
íimacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

²² Manùba yàawiría máadáini nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté núalimá máinícáinaté càulenáca núa nuèpunícáinatéwa nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali. ²³ Quéwa nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháí áiba cáli íinata, íná yéewa nupáchiapínacuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí. ²⁴ Nuínáidacawa núalimáanápíná nupáchiacuéca pía nùapínacaalíwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casímáiri iyú maléená èeripiná, yá nusutácué píicha wawàsi piyúudàanápínacué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. ²⁵ Quéwa siùcade nùacáwacawa Jerusalén ìyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéénánái càmíiyéi judío, Macedonia yàasu cáli néeseeyéi, Acaya yàasu cáli néeseeyéi nacái, nadéca namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéénánái judío catúulécaneeyéica ìyèeyéica Jerusalén ìyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casímáicáiná nawàwa nayúudàanápíná judiónái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulìericaté nàwacáidáanápíná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmíiyéi judío imawènlaca judiónái íicha cayábéeri. Quéecháwanáimi judiónái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa nacàlidáanápíná càmíiyéi judiónái iríni. Càité judiónái iwacùacaté yái cayábéeri wawàsica càmíiyéi judío irí, nayúudàacaténá càmíiyéi judío íiwitáise. Íná càmíiyéi judío imawènlaca judiónái íicha cayábéeri, íná siùcade iwàwacutá càmíiyéi judío iyúudàaca judiónái nàasu wawàsi iyúwa èeri irìcuírìca, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipíná càmíiyéi judío iwacùaca cayábéeri wawàsi judiónái iríwa, yái plataca iyúudèeripínaca judiónái. ²⁸ Íná nudécanáami

numáalàidaca numànica yái wawàsica nùanápíná nalí yái ofrendaca, yásí nùacawa España yàasu cáli nérépináwa, yá nupáchiapínácué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépiná. ²⁹ Nùaliacawa cayába nùapínacaalícuéwa píatalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísíwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, nùaliacawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, nùaliaca nacáíwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pisutáanápínácué nulí Dios piyúudàacaténácué numànica ùwicái Satanás ípunita. ³¹ Pisutácué Dios ícha nulípiná icùanápíná núa náicha abénaméeyéica càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái iyéeyéica Judea yàasu cáli ínata. Pisutácué nacái Dios ícha yéewanápíná casíimáiri iyúca wéénánái judíonái Jerusalén iyacàlená mìnánái needáca nalíwa yái ofrendaca nutéeripínáca nalí. ³² Pisutácué Dios ícha nulípiná imàacáanápínácué nùacawa píatalé casíimáiri iyú, Dios iwàwacaalí càì numànica, nuicácaténácué píá, wachàiniadacaténá wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápínácué macáita piyaca matuíbanáiri iyú. Báisíta, amén.

16

Saludos personales

¹ Siúcade nucàlidacué pirí wéénásàatúa Febe iináwaná ìwali, cayábéechúa ìiwitáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca uíbaidaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Cencrea iyacàlená irìcu. ² Pitàidacué úa cayába Wáiwacali ípidená ìwali iyúwa péénásàatúacué, peedácaténácué píataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéénánái iríwa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piyúudàacué nacái úa càiríinácaalí wawàsi umáapuèri, uyúudàacáiná madécaná wéénánáiwa, núacáaníta nacái.

³ Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíte Cristo Jesús irípiná. ⁴ Achúmacaté neetácawa nawasàacaténá núa áibanái ícha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nalí cayábéeri, càita nacái macáita wéénánái càmiíyéica judío nàaca nalí cayábéeri, níara wéénánái iyéeyéica yàcalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càita nacái nuwàwali wéénánái alé iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irìcu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca ípidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idàbáanéeri wenàiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶ Nuwàwali nacái María, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷ Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté núapicha presoíyái ibànalícu. Apóstolca nía, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísíwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupíchawáise.

⁸ Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹ Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íbaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰ Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawiría yeebáidaca Cristo itàacái tàì ímèeri iyú yùuwichàacaalítéwa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéénánái. ¹¹ Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri ípidenéerica Herodión, Narciso yéénánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹² Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íbaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéénásàatúa Pérsidaca, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³ Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú. Nuwàwali nacái yáatúa imàníchúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa núatúasíwa. ¹⁴ Nuwàwali nacái níara aslanáica Asíncrito, Flegonte nacái,

Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéenánái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéénàsàtúa nacái, Olimpás nacái, macáita nacái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa imànica culto yàcalé imanùbaca, nawàwalicuéca pía.

¹⁷ Píacué nuénánáica, piicácué píchawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pírí áiba tàacáisi càmíricuéca imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéericué nacái piseríacawa píchawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimànínapínacué pibáyawanáwa, pitàanícáténacué pìwaliwáaca báawéeri iyú. Piicácué píchawa nía, càmíciná namàni càide iyúwa ímáaná yái tàacáisica péewáidéericatécuéwa ìwali. Píacuéwa náicha. ¹⁸ Iwàwacutácué piacawa náicha càmíciná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasímáidacaténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàaluíniná, natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casímáiri wenàiwica yéemíaca. Càita natàanica nachiwáidacaténá wenàiwica bàsabàséeyéica íiwita, càmíyéica yáalíawa cayába báisiiri tàacáisi ìwali. ¹⁹ Ata alénácaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casímáica nuwàwa. Nuwàwacué cáalíacáica pía pimànínapíná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachìwéeyéi itàacái, yásí yái Dios imàaquéerica wáyaca matuúbanáiri iyú iyúudàapínacué pimawèniadaca píchawa Satanás, machawàacacaténacué píchani, càide iyúwa àapimi piabàli yáapiré. Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínapínacué pírí cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí íibaidéerica núapicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái iyéeyéica cháí núapicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali íipidená ìwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe irícu, núa Pabloca. Yái Gayoca imàaquéerica nacái icapèewa nàwacáidáyacacaténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái icuèrica gobierno yàasu plata cháí yàcalé irícu. Wéenàsàiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínapínacué pírí cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái yáaliméericuéca dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi nucàlidéerica wenàiwicanái irí, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Dàalanama Dios imànipínacué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ímáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica Jesucristo iináwaná ìwali. Yá nucàlidaca nalíni cànícaalíté Dios íináidáanáwa iwàwacutáanápínaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri. ²⁶ Quéwa siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yái Dios càmírica imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha icàlidaca cànícaalíté Dios íináidáanáwa imànínapínaté. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemíaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ ¡Iyaca abéerita Dios, canáca íicha áiba cáalíacáiri, íná wàacué irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwalíise! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuíbaidacaténá Jesucristo irípiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí. Yái wéenàsàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacái ìyaca nacái núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca pirí núapichani, yái cuyàlutaca. ² Nutànàacué pirí cuyàluta píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìyéeyéica Corinto ìyacàlená irícu. Peebáidacáinácué Cristo Jesús itàacái, íná pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacái Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise yàasunáicaténácué pía, ílbaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáipínáwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo ícha macái cáli íinata, yái Wáiwacali, Náiwacali nacái. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, namàacáanápínácué pìyaca matuíbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Nùaca cayábéeri Dios irí pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús ìwalíse, yái pìyéericuéca abédanamata yáapicha. ⁵ Pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, íná Dios idéca càasuca imànicuéca pía madécaná chàinisi chènuníseeri iyú. Íná yéewa píalímácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yái tàacáisi báisíirica. ⁶ Càita peebáidacuéca tàì íméeri iyú yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuéca Cristo itàacái, íná yéewa pìyacuéca siùcade machacàníri iyú Dios iicápiná. Càita píasáidacuéca báisíiricani, yái tàacáisica. ⁷ Íná canáta pimáapuèricuéca chàinisica quiríta Dios néeseeri idécunitàacá picùacuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. ⁸ Yá Dios ichàiniadapínácué piwàwawa peebáidacaténácué itàacái àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawàaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. ⁹ Dios imàni càiripínáta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuéca pía yàasu wenàiwicapínáwa pìyacaténácué abédanamata Dios Iiri yáapicha, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Píacué nuénánáica, nusutácué pícha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo íipidená ìwali yàasu wenàiwicacáinácué pía, abédanamacué pimànica píiwitáisewa; picácué quirínama piseríaca píichawáaca. Abédanamacué píiwitáise canánama píapichawáaca, abéeri íiwitáisesi iyúta. ¹¹ Càicuéca núumaca pirí, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánái nacàlidaca nulíni picuísáyacáanásacuéwa pìyaca. ¹² Nuémíacuéca piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píchacué”; càita nacái áibanái náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píchacué”, càì náimaca. ¹³ Quéwa abéericata yái Cristoca, cànírita wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irícu. Canáca yéewaná waseríaca Cristo iiná. Íná báawéeriquéi piseríanácuéca píichawáaca. Núa nacái, Pablo, càmitaté nuétáwa píchawalínácué pibáyawaná ìwalíse. Càmitatécué nacái pibautizáwa nuípidená ìwali. Íná báawéeriquéi picàlidáanácuéca pìwaliwáaca nuéwáidacalécuéca pía áibanái ícha

yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁴ ¡Nùaca Dios irí cayábéeri canácáináté nubautizéerica péenácuéca, ipíchanácué píimaca pìwaliwa nuéwáidacalécuéca pía áibanái íicha! Níawamita Crispo, Gayo, níái nubautizéeyéicaté nùyacaalítécué píapicha. ¹⁵ Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. ¹⁶ Quéwa nubautizácaté nacái Estéfanos yéenanái, quéwa càmita núalimá nuwàwalica asáisí nubautizácaalíté áibanái. ¹⁷ Càmicáináté Cristo ibànùacué núa piyacàle néré nubautizáanápíná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Cristo iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casíimáiná èeri mìnánái yéemìaca càmiyéica yeebáida Dios itàacái. Càmita nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánái yáaliacái iyú, ipíchanácué wenàiwicanái iimáichaca abéerita yái Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái Cristo yéetéericatéwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Wacàlidaca wèepunícawa yái tàacáisica: Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali, iná yéewa yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Aibanái yèeyéipinácawa infierno iriculé néemìacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái, náimaca càmitasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wéemìaca cáaliacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáaliacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo ìwali, yásí Dios iwàlisàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú íiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios íimacaté: “Yá numáalàidapíná náicha náaliacái, níái íináidéeyéicawa cáaliacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái iicáca èeri mìnánái yáaliacái. Càipíná nacái núasáidaca càmita báisi náaliacawa”, íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náaliacáica, níái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Dios, éwita náináidacáanítawa cáaliacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalía nacái natàaníca èeri yàasu wawàsi ìwali. ¡Dios idéca yáasáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnánái yáaliacáica càmiyéica yeebáida Dios! ²¹ Máiní cáaliacáica Dios áibanái íicha canánama. Dios íináidacatéwa càminápináté imàaca èeri mìnánái yáaliacawa ìwali náaliacái iyúwa. Néese Dios íináidacatéwa iwasàanápínáté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, ìwalíse yái weebáidáanaca tàacáisi íiméerica Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidáanápínása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica wáasáidacaténá wadèniaca Dios ichàini chènuníiséeri. Nía nacái càmiyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmicáiná ìya abédanamata náaliacái yáapicha, yái èeri mìnánái yáaliacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànùericaté icùacaténáté judíonái. Néese yái Mesíasca yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Judíonái yéemìacaalí yái tàacáisica, càmita nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmiyéica judío néemìacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái. ²⁴ Quéwa wía Dios imáidéeyéica yàasunáipínáwa, judíocaalí wía, càita nacái càmicaalí judío wía, weebáidaca yái Mesíasca, ípidenéerica Cristo, yéetéericatéwa cruz ìwali, wáaliacáináwa Cristo idèniaca Dios ichàini manuírí, idèniaca nacái Dios yáaliacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Dios ibànùacaalíté Cristo yéetácaténáwa wáichawalíná, yaté caná iwèni èeri mìnánái iicáca yái Dios imàníríca, quéwa Dios imànicaté máiní cáaliacáiri iyú macái èeri mìnánái yáaliacái íicha. Naicácaté Cristo iyúwa machawàaquéeri wenàiwica, yéetácaténátéwa máiní

báawéeri iyú cruz ìwali, quéwa wáalíacawa Cristo yáasáidacaté ìyaca walí Dios ichàini máiníri manuica macái èeri mìnánái ichàini ícha. ²⁶ Píacué nuénánáica, iwàwacutacué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipináwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáalíacáiri èeri mìnánái ìiwitáise iyú, máisibáwanái péenacué nacái ichùulièyéicaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái pisèenáimi càmitaté máiní càasuca nía, càmita nacái máiní cachàinica nía cháí èeri írìcu. ²⁷ Aibanái èeri mìnánái càmlíyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiséeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica ìináidéeyéicawa cáalíacáica nía áibanái ícha canánama. Càita nacái èeri mìnánái iicácuéca pía iyúwa machawàaquéeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica cachàiníyéica iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái iiquéeyéica iyúwa báawéeyéica meedá, iyúwa canéeyéica iwèni nacái, iyúwa càmlíyéica máiní cachàini cháí èeri írìcu, iyúwa wawàsi càmlírica ìya. Càita Dios yeedácatécué pía yáasáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnánái ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuésemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué piyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yáasáidaca walí Dios ìiwitáise cáalíacáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía ìwalíse yái Cristo yéetánacawa wáichawalíná. Cristo nacái masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná ícha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios írìpiná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái ìiméerica: “Picá picàlida piináwaná ìwaliwa máinícasa cayábéerica pía áibanái iicácaténá pía cáimiétaquéeri iyú; néese picàlida Wáiwacali ìináwaná ìwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imànírìca pirí, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquéeri iyú”, ìimaca yái Dios itàacáica.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Quéwacué nuénánái bàaluité nùanàacaalítécué pìatalé, nucàlidacatécué pirí yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha; siùcáisede Dios imàacaca wacàlidacuéca piríni, ìiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté nucàlidacué piríni càulenéri tàacáisi iyú, càmita iyú nacái yái èeri mìnánái yáalíacáica càmlíyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yáté nuínáidacawa nucàlidáanápínacué pirí abéerita Jesucristo ìináwaná ìwali, abéerita yái tàacáisi ìiméerica Jesucristo yéetácatéwa cruz ìwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³ Càmitaté nucàlidacué piríni nuchàini iyúwa nùalíacáinátéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatácatéwa nucalùniwa Dios iicá máiníacáináté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulláná núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái pirí yái tàacáisica, càmitaté nuwàwa nuchìwáidacuéca pía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú, nuwènúadacaténáté píiwitáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwitáise Dios ichàini iyú peebáidacaténáté Jesucristo itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca piríni yéewacaténá macáita náalíacawa càmitacué yáalímá èeri mìnánái yáalíacái iwènúadaca píiwitáise Dios írìpiná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué peebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yáasáidéerica Dios yáalíacái wenàiwicanái írì wàyacaalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì ìiméeri

iyú. Quéwa yái yáaliácáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmlíricata èeri m̀nanaí yáaliácái, níai càmlíyéica yeebáida Dios, càmlíricata nacái náaliácái níai icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripinácawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yáasáidéerica nalí Dios yáaliácái, yái tàacáisi Dios ibèericaté èeri m̀nanaí íicha. Bàaluité ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialité Dios íináidacawa imàacáanápínaté wàyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéri iyú, icànéeyéipináca mèlumèlúri iyú nacái, wacùacaténá yáapicha macáita. Quéwa, quéechatécáwa càmítaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri m̀nanaí icuèrinánáica inuèyéicaté Wáiwacali cruz ìwali, càmítaté náaliawa Dios íináidacatéwa imànínapínaté walí cayábéeri. Náaliacaalítéwa ìwalitá, yá càmítaté nanúa Wáiwacalitá, yái máiníríca cáimiétacanáca, cachàiníríca nacái ííwítáise, icànéerica mèlumèlúri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáaliácawa ìwali yái cayábéerica imàníripinácawa walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica:

“Dios idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níai cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmlíricáwaca wenàiwica iicá, càmlíricáwaca nacái néemìla íináwaná ìwali, yá nacái càmlíricáwaca náináidawa ìwali”, íimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía ìwali, yácáiná Espíritu Santo yáaliaca Dios ííwítáise ìwali macáita, àta càinácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalícuísewa nacái, yái càmlírica áiba yáaliá yéemìlaca càinácaalí íimáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa càinácaalí áiba wenàiwica íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa càinácaalí íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa càinácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalícuísewa. ¹² Dios càmítaté ibànua wawàwalículé áiba wenàiwica ííwítáise, néese ibànùacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios ííwítáise ìyaca wawàwalícu, yéewanápíná wáaliácawa ìwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píaliacaténácué ìwali yái cayábéerica Dios imànírica walí, yá wacàlidacuéca píriní càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmitacué wacàlida píriní èeri m̀nanaí yáaliácái iyú yái néewáidéericawa ìwali cháí èeri irícu. Néese wacàlidacué píriní píaliacaténácuéwa Dios ííwítáise ìwali càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué íimaca pírí, píacué idènièyéica iwàwalícuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmlíyéica idènià Espíritu Santo nawàwalícuwa, càmita neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yàasu tàacáisi. Càmita nacái náaliá néemìlaca càinácaalí íimáaná, níacáiná níawamita cawínácaalí idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa, níata yáaliá yéemìlaca càinácaalí íimáaná yái Espíritu Santo yàasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa wáaliaca cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. Canáca yéewaná èeri m̀nanaí nayúunáidaca wáináidacawa máiwítáiséeri iyú wawàwalícuísewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináidáanáwa càmicáiná nadènià Cristo ííwítáise càide iyúwa wadèniáná. Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa càinácaalí Wáiwacali íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Eeri m̀nanaí nacái càmita náalimá náalàaca Wáiwacali nacàlidacaténá iríni càinácaalí iwàwacutáanápíná imànica”, càì íimaca. Quéwa wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, wíata yáaliawa ìwali yái Cristo íináidáanácawa iwàwalícuísewa wadèniacáiná Cristo ííwítáise.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Néeni, píacué nuénánáica, ¿cánácué càmitàacá pibatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánácué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri m̀nanaí canéeyéica irí Espíritu Santo? Iná càmitaté nùalimá nuéwáidacuéca pía càulenéri tàacáisi iyú Cristo ìwali, néeseté iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaalícué pía, càmiyéica yáalía yéemíaca càinácaalí ímáaná, yái càulenéri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécué pía éeréri iyú càide iyúwa nàacaalí quìrasìi ìiraca ìinisi càmicáiná yáalimá iyáaca iinási. Nuéwáidacatécué pía màulenéri tàacáisi iyú, càmicáinácué pialía péemíaca càinácaalí ímáaná yái càulenéri tàacáisica. ¿Siùca nacáide mamáalàacata càmitacué pialía péemíacani! ³ ¿Càmitacué pialía péemíaca càinácaalí càulenéri tàacáisi ímáaná pidèniacáinácué èeri m̀nanaí íiwitáise mamáalàacata! Nùaliacawa báawacuéca piicáyacacawa piasu cawèníiri ìwalísewáaca, báawacué nacái piicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái iicácani iyúwa cachàiníiri áibanái íicha canánama ichùulìacaténácué pía macáita. Iná picuísáyacacuéca pìyaca nacái, piseríacuéca píchawáaca nacái. Iná pidèniacuéca mamáalàacata èeri m̀nanaí íiwitáise, mamáalàacata nacái pimànicuéca placawa càide iyúwa èeri m̀nanaí imàníiná càmiyéica yeebáida Cristo itàacái. ⁴ Abénaméeyéi péenácué ímaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píchacué”, càì náimaca; áibanái nacái ímaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé píchacué”, càicaalícué píimaca, yá pèepunícuécawa càide iyúwa èeri m̀nanaí íináidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmitacué cayába càì píináidacawa, càmiyéicáiná cachàini wía áibanái íicha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica irípiná. Wacàlidacatécué pirí Wáiwacali iináwaná peebáidacaténácué itàacái. Wadéca wamànica yái wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéericaté walí. ⁶ Péemíacué comparación: Abéri náiwwacali idèniaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yàasu wenàiwicawa áiba yùucùacaténá néré úni, ipíchaná chuìca cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacaté núa pìatalécué nuibaidáanápínaté irí pèewibàa nuéwáidáanápínácué pía itàacái iyú quéecháwanáimi; néeseté Wáiwacali ibànùacaté Apolos íibaidacaténá irípiná nùamirìcubàa yéewáidacaténácué pía mamáalàacata Cristo ìwali cachànicaténácué píiwitáise Cristo ìwali. Quéwa abéericata Dios yái imichàidéericuéca píiwitáise. ⁷ Iná núa ibànéericaté Dios itàacái piwàwalicu, Apolos nacái yái icuèricatécué pía nùamirìcubàa, càmiyéi cachàini wía áibanái íicha, yácáiná Diosca yái abéericata imichàidéericatécué píiwitáise. ⁸ Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios irípiná wáapichawáaca, Dios yàasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéri wéená áiba wéená íicha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa Dios yàapíná nawèni cawinácaalí íibaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíse yái namàníináca náibaidacaléwa Dios imàaquéerica nalí. ⁹ Wíata íibaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa píacué, càicuéca píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéerica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri capìi Dios imàníirica iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínácué pía. ¹⁰ Péemíacué comparación: Aiba wenàiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri capìi íba icapèená, yásí quéechacáwa ibànùaca yàasu wenàiwicawa iriàdacaténá néré cachàiníiri íba ibàlùadacatáipínáca íinata capìi iwáiná. Néese capìi íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibanái náawináidacaténá cayábanaméeyéi íba capìi iwáinápiná. Nabàlùadaca capìi iwáiná cachàiníiri íba íinata, yái íba idàbáanéeri wenàiwica iriàdéerica. Yái Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulìerica namànica capìi. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu

wenàiwica nucàlidacaténá wenàiwicanáí irí Jesucristo iináwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanáí yéewáidacaténá wenàiwica mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí Dios ibànùérica yéewáidacaténá wenàiwica, iwàwacutá iicáca íichawa cayába imànicaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Yáí Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri íba cachàiníiri naliadéérica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipináca íinata capíi iwáiná. Yáí nuéwáidáanáca wenàiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri íba cachàiníiri. Canáca yéewaná áibanáí yéewáidaca wenàiwica méetàuculé íicha yáí tàacáisica, canácáiná áiba Jesucristo íicha weebáidéeripiná itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹² Wéewáidacaalí wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàníiri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica cawèníiri wawàsi capíi iwáinápiná, yáí oroca, quírameníiri plata nacái, cawèníiri íba nacái, yáí cayábanaméeri wawàsi càníirica yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càníirica iyúudàa nàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica púuba capíi iwáinápiná, masicái nacái, sitúa íbáiná nacái, yáí wawàsi quichái imáalàidéeripináca. ¹³ Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipinátawa, Dios yàasáidapiná amaláwacani yáí wáibaidéérica írípiná, quichái yéenáiwana yàanàapinácaalí. Néeseué quichái yáalimáidapiná iicáwa wáibadacalé wamàníirica Dios írípiná cawiná íiwitáanácaalíni. Càipiná Dios yàasáidaca asáisi cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yáí wéewáidáanáca wenàiwica. ¹⁴ Wéewáidacaalí wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáí wáibaidéérica Dios írípiná ìidenàpiná quichái, càide iyúwa cawèníiri íba icapèená càníirica yeemáwa, yásí Dios yàapináca wawèniwa, wía yàasu wenàiwicawa. ¹⁵ Quéwa càmicaalí wéewáida wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapiná yáí wáibaidéérica, càide iyúwa quichái yeemácaalí capíi idèníérica iwáináwa masicái meedá, yásí yáí wáibaidéérica imáalàapináca wáicha, càmita nacái Dios yàapiná wawèni. Quéwa éwita yáí wáibaidéérica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupiná wíawa quichái íicha iyúwa wenàiwica ipìacaalíwa quichái ipèrùà yèewíise, yá càmita wamáalàapináwa.

¹⁶ Abénaméeyéi wenàiwica namànica manuíri capíi íipidenéeri templo, yá nawàlùacawa nàacaténá Dios icàaluíniná. ¿Càmitasicué píalíawa Dios yàasu temploca pía Espíritu Santo ìyacáinácué piwàwalícu? ¹⁷ Abéerita Dios írípinácué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacatacué yáí Dios yàasu temploca. Iná áibacaalí báawa imànicuéca píiwitáise cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani.

¹⁸ Picácué pínáidawa máiníiná cáalíacáica pía. Aibacaalí péenácué íináidawa máiníiná cáalíacáicani èeri mìnánáí yáalíacái iyú, iwàwacutá iwènúadaca íiwitáisewa íicha yáí íináidáanáca wá iicácaténá yáawawa iyúwa càníirica cáalíacái áibanáí íicha. Càita yáalimá cáalíacáicani báisíiri yáalíacáisi iyú, yáí yáalíacáisi yàanèérica Dios néese. ¹⁹ Caná iwèni Dios iicáca èeri mìnánáí yáalíacái càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái íiméerica: “Dios yùuwichàidapiná nía cawinácaalí cáimacáiyéica iicá yáawawa, níái icàlidéeyéica náalíánásawa manùba wawàsi ìwali cháí èeri mìnánáí íiwitáise iyú. Yáí báawéerica nawàwéerica namànica áibanáí irí, Dios imàacapiná yàanàca nàwali idècunitàacá nachìwáidaca áibanáí náalíacái iyúwa”, íimaca. ²⁰ Càité nacái áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Wacuèriná Dios yáalíacawa canáca iwèni meedá yáí náináidáanáca wá cawinácaalí íináidéeyéica cáalíacáica èeri mìnánáí yáalíacái iyú”, íimaca. ²¹ Iná picácué cachàini píicáca píawawa

ìwalìise yáí áiba wenàiwica yéewáidáanáca pía, náiméerica ìwali cayábéericasani áibanái ícha yéewáidéeyéi wenàiwica. Ìwàwacutácué cayábaca piicáca nía canánama abédanamata Dios imàacacáinácué pirí macáita. ²² Dios imàacacué pirí núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténácué pía. Dios imàacacué pirí yáí èeriquéi piyacaténácué cháí èeri írìcu. Imàacacué pirípiná nacái yéetácáisi. Imàacacué pirí nacái siùca èeride, macái èerita wapíchalépinácáwa nacái. Càicué Dios imàacaca pirí macáita. ²³ Yá Cristo yàasu wenàiwicacuéca nacái pía, Cristocáiná nacái Dios yàasu wenàiwicaca.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Càita iwàwacutácué píináidacawa wàwali, wía apóstolca, íbaidéeyéica Cristo irípiná, Cristo ibànùacáiná wía wéewáidacaténácué pía iyú yáí cayábéeri tàacáisca Dios ibèericaté áibanái ícha. Siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa cayábéeri tàacáisi ìwali. ² Wenàiwica íbaidacaalí áiba irí, iwàwacutá imànica càide iyúwa íiwacali ímáaná irí. ³ Iná càmita nuínáidawa ìwali yáí píimáanácuéca nùwali, píimacaalícué nùwali càmitasa nuíbaida cayába. Càita nacái càmita nuínáidawa ìwali yáí áibanái ímáanáca nùwali. Núa nacái canáca yéewaná nùumaca nuíbaidacasa cayába Dios irípiná càmicáiná nùalimá nùalíaca nuíwítáisewa càide iyúwa Dios yáalíanáwa. ⁴ Càmita nuwàwali asáisi numànicaalíte áiba wawàsi báawéeri, quéwa cawàwanáta nudéca numànica áiba wawàsi cànírica nùalíawa ìwali. Abéericata Wáiwacali yáí yáaliéricawa, yácata yáí icàlidéeripináca nuínáwaná ìwali asáisi nuíbaidacaalíte irípiná cayába, càita nacái canéerica iwènicaalí meedáni, yáí numàníricaté. ⁵ Iná picácué picàlida áibanái iináwaná ìwali càmitasa náibaida cayába Dios irípiná. Picùacué Wáiwacali yàanàanápíná, yásí yáasáidapíná amaléeri iyú yáí wamànírica ibàacanéeri iyú. Yáasáidapíná nacái càinácaalíte wáináidáanáwa wawàwalícuísewa wèepunícaalíte wáibaidaca Dios irípiná. Néese cayábacaalí Dios iicá yáí wamànírica, yásí Dios icàlidapíná wamànicaté cayábéeri.

⁶ Píacué nuénánáica, nùalàacuéca pía càiri tàacáisi iyú nuyúudàacaténácué pía, yéewanápinácué nacái piyaca càide iyúwa Apolos iyáaná, núa nacái, ipíchanácué picutáca áiba tàacáisi Dios itàacái ícha, yéewanápinácué nacái cayábaca piicáca abédanamata macáita wenàiwica íbaidéeyéica Dios irípiná, nía nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawéeriquéi cachàinínácuéca piicáca píawawa ìwalìise yáí pidènanácuéca áiba yéewáidéericuéca pía píiméericuéca ìwali cayábéericasani áibanái ícha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánácué yéewa cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha canánama? ¿Càmitasicué píalíawa Dioscata yáí yèerica pirí macáita pidènièericuéca? Dios yàacáinácué piríni, néese ¿cánácué yéewa cachàinica piicáca píawawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué peedáca piríwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita wawàsi Dios ìwali. Piyúunáidacuéca piyaca càide iyúwa càasuíyéi idènièyéica manùba cawèníiri, càmlíyéica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita yáí iwàwacutéericuéca píalíacawa, íná càmitacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca píawawa iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái càmlíyéica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàacacaalícué picùaca macái wenàiwica cachàiníiri iyútá, yá nucùacuéca nía píapichatá. Quéwa càmita nacuèriná núa cháí èeri írìcu, canásíwata. ⁹ Wía apóstolca, càmita yéewa wàya iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísíwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnánái iicáca wía iyúwa presoíyéi imàníyéica ibáyawanáwa manuísíwata, yéetéeyéipínacawa máini báawéeri iyú nabáyawaná

ìwalísewa. Eeri mìnánái, ángelnái nacái náináidacawa manuísíwata naicáidaca walí idècunitàacá wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná wenàiwica naicáca wía iyúwa máiwitáiséeyéi wàuwichàacáináwa Cristo irípiná. Quéwa piicácuéca píawawa iyúwa cáiwitáiséeyéi Cristo itàacái ìwalíse. Pímacuéca càmítasa pimàni iyúwa máiwitáiséeyéi ipíchanácué piùwichàacawa iyúwa wía. Eeri mìnánái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmícáiná wéewáida wenàiwica èeri mìnánái yáaliácái iyú. Néese piicácuéca píawawa iyúwa cachàiniyéica íiwitáise, cáimiétacanéeyéica nacái, quéwa èeri mìnánái iicáca wía iyúwa canéeyéi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siùca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèesiwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníiri iyú àta chamàlecataléta wía wawèniacaténá wayáawa. Aibanái icuísaca íichawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imàníinápiná nalí cayábéeri. Nàuwideca namànica wía quéwa wàidenìaca yái báawéerica namàníirica walí. ¹³ Natàanica báawéeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta watàanica nalí éeréeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siùca nacáide namànica walí càide iyúwa náucacaalí náichawa báawéeri yáaséerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuíse.

¹⁴ Càmita núumacué pirí càì nubáiniadáanápínácué píá, néese nuwàwacáita nùalàacuéca píá càide iyúwa nuénibewa, cáininácáinácué nuicáca píá. ¹⁵ Yácáiná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí néewáidacaténácué píá Cristo ìwali, càicáaníta càmítacué pidènià madécaná pisèenáiwa. Núacata càide iyúwacué píaniri, bàalutécáiná nucàlidacué pirí Cristo Jesús iináwaná, yáté peebáidacuéca itàacái, iwasàanápínácué píá Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa numàníiná, càide iyúwacué píaniricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca pìatalé Timoteo, yái nuiquéerica iyúwa nuèriwa cáininéerica nuicáca Wáiwacali ìwalíse. Nùaliacawa Timoteo ìwali imàníinápiná cayábéeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná íicha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicaténácué píá càinácaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná wenàiwica iyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níái yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái macái cáli íinata, àta alénácaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénaméeyéi péenácué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchiacuéca píá. ¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca píá mesúnamáita Wáiwacali imàacacaalí numànica càì. Yásí nùacawa nuicácaténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios irípiná, náimaca, níara cachàiniyéica iicáca yáawawa. Càmita nùawa néré nuémìacaténácaíta nasàna meedá, náimaca cachàinínása nía. ²⁰ Càmita nuwàwa nuémìaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yácáiná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyéica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyéica Dios ichàini náibaidacaténá Dios irípiná cachàiníiri iyú, nàyacaténá nacái machacàníiri iyú. Càmita nacàlidacáita meedá naináwaná ìwaliwa nadèniánása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásicué piwàwa numànica? ¿Piwàwasicué nùanàaca pìatalé nùuwichàidacaténácué píá pibáyawaná ìwalísewa, yái cachàinínácuéca piicáca píawawa? Càmicaalícué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué píá, néese piwènúadacué píiwitáisewa píináidacaténáwa machacàníiri iyú, piicácaténácué píawawa iyúwa càmíiyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca píá éeréeri iyú cáininácáinácué nuicáca píá.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Macáita nacàlidacué naliwáaca piináwaná ìwali báawéeri iyú iyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté iríwa yáatúanáwa, úara yáaniri yàacawéetúaca. ¡Máiní báawéerica yái namànírica pèewi! Ewita èeri mìnánái càmicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máiní namàni càiri báawasíwéeri wawàsi, càide iyúwacué péená imàníiná. ² ¿Cánácué cachàini piicáca piawawa mamáalàacata? ¡Iwàwacutácué máiní achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná ìwaliwa! Yái asìali imànírica càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewíisewani yái asìalica. ³ Ewita càmicáaníta nùyaca piápichacué néré, càicáaníta nuicáca núawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asìalica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué piápicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùullaca núa nucàlidáanápíná càinácaalí iwàwacutáanápíná yùuwichàacawa yái imànírica càiri báawasíwéerica. ⁴ Pìwacáidáyacacuéwa, yá píináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué piápicha, nùalàacaténácué pía. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníiri íiwitáise iyapínácué piápichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepùadaca yái asìalica Satanás irí yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetácatelépínátawa ipíchaná yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínátawa Wáiwacali Jesús yàanàcaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué pía idècunitàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píalíacuéwa comparación íiméerica: “Nèewlàdacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi inísàapínacawa”, càì íimaca yái comparaciónca wabáyawaná ìwali. Yái levadura ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná. Iná pimàacacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué pía pimànipíná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewíisewa yáara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imànírica báawéeri, ipíchanácué báawaca imànica píiwitáise canánama. Yásí píalimácué piyaca wàlisài iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wàlisài pan, càimíiri idènia levadura, Dioscáiná idéca yúucacué píicha yái báawéerica pimàníricaté. Càide iyúwa judiónái nanúacaalí oveja wàlisài nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalicaténá iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero íipidenéerica Cristo yéetácatéwa iwasàacaténá wía, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁸ Judiónái namànica nàasu Pascuawa, yá náucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirínama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idènia levadura, càita nacái iwàwacutá wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanícué nacái báisíiri iyú.

⁹ Bàaluité nutànàacatécué pirí áiba cuyàluta nùalàacaténácué pía ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica iiméeyéica áiba yáapicha càmicáhuaca náinusíwa, càimírica nacái nanìrisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemíaca cayábani càinácaalíte íimáaná yái núuméericatécué pirí. Càmita nuchùullacué pianápináwa déeculé náicha macái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níai iiméeyéica áiba yáapicha càmicáhuaca náinusíwa, càimírica nacái nanìrisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníiri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíniná, yái cuwáiná yéenáiwanáca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta pèetácatelétacuéwa placaténáwa èeri íicha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùullacuéca pía, néese nùalàacatécué pía ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, càmicáhuaca náinusíwa, càimírica

nacái nanìrisíwa; nawàwaca needáca naliwa macái wawàsi cawèníri; nàaca ídolo icàaluíniná yái cuwáiná yéenáiwánaca; natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali, áibaalí nacái nacàmaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹²⁻¹³ Dios càmítacué ichùulia wàuwichàidaca èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yùuwichàidapíná níawa. Quéwa cawinácaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué picháawàaca naináwaná ìwali, pìalàacaténácué nía cachàiníri iyú. Iná piúcacué pèewísewa yái imàníríca ibáyawanáwa.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéi pimàníinácuéca càì. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa, nachùnìacaténácué pirí yái wawàsica. ² Píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píalíacuéwa Dios imàacáanápínácué péemìaca èeri mìnánái iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípináwa picàlidacaténácué iwàwacutáanà nàuwichàacawa càiripinátawa nabáyawaná ìwalísewa. Iná yéewa píalimácué péemìaca piináwanáwáaca achúméerína wawàsi ìwali cháì èeri irìcu pichùnìacaténácué wawàsi piríwáaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Píalíacuéwa nacái wéemlànápíná nacái ángelnái iináwaná ìwali wacàlidacaténá cayábacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípináwa. Iná màulenáca meedá péemìacuéca piináwanáwáaca cháì èeri irìcu, pichùnìacaténácué piríwáacani, yái achúméeri wawàsica. ⁴ Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháì èeri irìcu imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí picàlidéeyéica iináwaná canápinéeyéicasa nía, níara càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵ Núumacué pirí càì báicaténácué pía, piwènúadacaténácué píiwitáisewa. ¿Càmítasicué ìya abéeri péená yáaliméeri yéemìacuéca piináwaná, ichùnìacaténácué pìchawáaca yái wawàsica? ⁶ ¡Báawéeriquéi pipélianácuéca, picháawàayaca nacáiwa jueznái irí, quéwa báawéeriquéi cachàiníwanái picháawàanácuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷ Picháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pidécuéca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmítacué nacái pimàni càide iyúwa Dios iwàwáanà. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pirí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha plasú nacái, yá cayába cachàiníwanái pìidenìacaalícué piùwichàanàwa masànatatá, ipíchaná èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliyacacawa. ⁸ ¡Quéwacué càmíta pìidenìani, néese pimànicuéca càì pibáyawanáwa cachàiníwanái: Pimànicuéca áibanái irí báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pimanùbacacáníta nía!

⁹⁻¹⁰ Píalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmíta nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irìculé, yái icùacataléca chènuníiséerica. Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachíwéeri tàacáisi iyú. Càmíiyéipíná iwàlùawa Dios ìyacàle irìculé cawinácaalí imàníiyéica yáalaniwa; nía nacái yéeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwánà icàaluíniná; nía nacái iiméeyéica inanái yáapicha càmíichúaca náinusíwa, nía nacái iiméeyéica asìali yáapicha càmíirica nanìrisíwa; nía nacái asìanái imàaquéeyéica áiba asìali iduìca, áibanái nacái asìanái iiméeyéica inacáiri yáapichawa; nía nacái

iyéeduèyéica; nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri, nía nacái icàméeyéica; nía nacái itàanliyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, nía nacái ipéliyéica áibanái nayéedùacaténá nàasu. Nía càmíiyéipináta iwàlùawa Dios ìyacàle iriculé chènuniré. ¹¹ Càitécué abénaméeyéi péená ìyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténácué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha càide iyúwa idéca nacáicaalícué íibaca píichani. Idéca nacái yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapináwa mabáyawanácaténá iicácuéca pía. Càita Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo íipidená ìwali, yéetácáinatéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios ibànuèricuéca piwàwaliculé.

La santidad del cuerpo

¹² Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macái wawàsi nuwàwéerica numànica”, càì nàimaca. Quéwa, núumacué pírí, éwita Dios càmíicáaníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmíta macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yái wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníri iyú àta càmícataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíri iyúni nàimacaalí yàacàsi ìwali watùra irípinéerica, watùra nacái wayáacalé irípiná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macái yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípiná Dios imàalàidapíná yàacàsi, watùra nacái càmíicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmíta ìya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachìwawa meedá nàimacaalí cayábacasa waimáca áibanái yáapicha cawinácaalí wawàwéeri, càmíicáaníta wáinusíwani, càita nacái càmíicáaníta wanìrisíwani. Càmíta báisí nataacái, néese, yái waináca, yácata Wáiwacali yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacali nacái wainá irípinéeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca irípiná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi íicha, càita nacái imichàidapíná wíawa yéetácáisi íicha íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmítasicué píalíawa piíná ìwaliwa Cristo iíná ìwalíséericani? Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iíná iyéerica cháì èeri irícu. ¡Iná máiní báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inanái yáapicha iiméechúaca asíanái yáapicha plata ìwalínápiná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri! ¹⁶ ¿Càmítasicué píalíawa asíali iimácaalí inanái yáapicha iiméechúaca asíanái yáapicha plata ìwalínápiná, yásí níái pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawinácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ¹⁷ Quéwa wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yásí ìyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná píacuéwa náicha caquialéta cawinácaalí iimáidéeyéicuéca pía pí-imáanápiná áiba yáapicha càmírica pinìrisíwa, càmíichúaca nacái píinusíwa. Macái áiba nabáyawaná íiwitáaná càmíta imàni báawéeri nainá iríwa, quéwa cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmírica nanìrisíwa, càmíichúaca nacái náinusíwa, namànica nabáyawanáwa nainá iríwa. ¹⁹ ¿Càmítasicué píalíawa piíná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaquéericatécué pírí, yá nacái Espíritu Santo ìyacuéca piwàwalicu? Càmitacué píiwacali píawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwènàcatécué pía cawèníri wawàsi iyú, yái líri íiranáca. Iná picácué píimàni pibáyawanáwa piíná

iyúwa, néese pìyacué mabáyawanéeri iyú yéewanápiná áibanái náalíacawa máini cayábéerica ííwítáise yái Diosca.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ Siúcade núcàlidacué piríni yái písutéeरिकुéca péemlawa núa ìwali pibànùacaalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí asìanái idunùà inanái ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmicíhúaca náinusíwa, càmicírìca nacái nanìrisíwa, íná cayábacata macái asìanái yeedáca ínuwa, macái inanái nacái uedáca unìriwa. ³ Iwàwacutá asìali iimáca íinusíwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inanái uimáca unìrisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmita uiná íiwacalu úa, néese unìri yàasucani. Càita nacái asìali, càmita iiná íiwacalini, néese ínu yàasucani. ⁵ Picácué pimáisanà piináwa pínu íchawa, pinìri ícha nacáiwa, càmicaalícué abédanama píiwítáise píapichawáaca quéechacáwa càminápiná piimá píapichawáaca maléénà èerita písutáanápínacué Dios ícha manuísíwata. Pidécanáamicué pimáalàidaca pimànica càì, néese iwàwacutácué pèepùà piimá píapichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picùaca píawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca píà pimànínapíná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulìà píà peedáanápíná piríwa piacawéeripínáwa, quéwa piwàwacaalícué picásàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùyaná canéeri ínutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàacaca walí wáalimáwanama madécaná chàinisi íiwítáaná wáibaidacaténà irípiná, wadènanápiná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Dios imàaca abénaméeyéi wéénà nàyaca abéerita casímáiri iyú. Imàaca áibanái wéénà nàyaca nàacawéeri yáapichawa casímáiri iyú.

⁸ Núumacué pirí piácué máinuíyéica, manìríyéi nacái, piácué nacái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùyaná abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué píalimá picùaca píawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, yásí iwàwacutácué peedáca pinìriwa, pínu nacáiwa, cayábacáiná cachàiníwanái picásàacaalícuéwa máinicáichacué píináidáanícawa piimáanápíná áiba yáapicha.

¹⁰⁻¹¹ Quéwa nuchùulíacué píà, piácué cáinuíyéica, piácué nacái canìríyéica càide iyúwaté Wáiwacalí ímáaná walí, càminápiná inanái imàaca inìriwa, càita nacái càminápiná asìali imàaca ínuwa. Càmicíricata núa meedá yái ichùulìericuéca píà, néese Wáiwacalícata yái ichùulìericuéca càminápiná pimàni càì. Quéwa inanái uèpùacaalíwa unìri íchawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá unìri, úa nacái nawènúadaca náiwítáisewa nalíwáaca nàyacaténà abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siúcade nuwàwacué nùalàaca píà quiríta càide iyúwa nuínáidáanáwa, piácué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacalí itàacái. Càmita Wáiwacalí ichùulìà núa nùalàanápínacué píà tàacáisi iyú núuméeripínacuéca pirí, quéwa nuínáidacawa cayábacani. Péemíacué: Abéeri asìali yeebáidéeri Jesucristo itàacái ínucaalí càmicíhúà yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá asìali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca íchawa úa. ¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúà Jesucristo itàacái unìricaalí càmicíri yeebáida, quéwa iwàwacaalí ìyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúà Jesucristo càmita umàaca uíchawani. ¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa yái asìalica ùwalíise úái ínuca yeebáidéechúaca

Jesucristo. Càita nacái Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapináwa úái inanáica ìwalíse yái unìrica yeebáidéeyéica Jesucristo. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa cà mírica yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yásí Dios iicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenàiwicapináwa. ¹⁵ Quéwa yái unìrica, úa nacái ínuca, cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinícaalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri íchawa yeebáidéeyéica, pimàacacué nèepùacawa náicha. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa cà mírica yeebáida nawàwacaalí nèepùacawa píchacué càmicáiná Dios iwàwa wapéliyacacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wáyáanápíná matuíbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa pícha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliyacacawa, càmicáinácué píalíawa, píacué inanáica, asáisi píalimácaalí piwènúadaca pinìri íiwitáisewa Dios irípiná. Càita nacái píacué aslanáica, càmitacué píalíawa asáisi píalimácaalí nacái piwènúadaca píinu íiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁷ Píalimáwanama macáitacué iwàwacutáca pìyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué pírí chàinisi píibaidacaténácué irí. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese pìyacué càide iyúwaté pìyáaná Dios imáidacaalítécué pía. Càita nùalàaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí asìali namàníricaté irí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènúadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí asìali cà míiricaté namàni irí circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica írini siùcade. ¹⁹ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa circuncisión ìwali, cáininácainá Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita píináidacuéwa pimàníinápiná machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita pìyaca càide iyúwa pìyáanáté quéecha Dios imáidacaalítécué pía. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéericaté mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa ìwali. Quéwa namàacacaalí pèepunícawa matuíbanáita, yá cayábaca pèepunícawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéerica mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía pèebáidáanápínaté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacáaná pía mamáalàacata, càicáanáta iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha píibaidacaténá Wáiwacali irípiná; càita nacái pía yèepuníricatéwa máiwacalináwaca cháí èeri írìcu Dios imáidacaalíté pía, siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicaca pía íibaidéeripiná Cristo irí càiripináta. ²³ Dios iwèniacatécué pía cawèníiri wawàsi iyú, yái liri íiranáca. Íná picácué píináidáanícawa ìwali yái èeri mìnánái íimáanáca pìwali. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Íná píacué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué pìyaca mamáalàacata càide iyúwa pìyáanátécué Dios imáidacaalítécué pía.

²⁵ Siùcade nùalàacué pía nàwali níara cà míiyéicáwaca icásàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùullánápíná nía quéwa nùalimá nùalàaca nía Dios iyúúdàacáiná núa manuísíwata, iicácainá nupualé, yéewanápíná nùalàaca wenàiwica cáalíacáiri iyú. ²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamáacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manìrita nacái macáicáinácué càulenápíná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapínacaalí wía Cristo ìwalíse, weebáidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí pía, picá pimàaca píchawa úa. Máinucaalí pía, cayábaca càmicaalí peedá píinuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí

píinupináwa, càmita pimàni pibáyawanáwa. Càita nacái mànacàu uedácaalí unìriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuíyéica, nía nacái canìríiyéica nàypiná càulenéri iyú chái èeri irìcu, iwàwacutácáiná nàuwichàacawa Cristo irípiná. Iná nùlàacuéca pía ipíchanácué máini píyaca càulenéri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùlàaca pía: Iyaca wapíchalé achúma èerínata meedá, íná siùcade cawinácaalí idènièyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa náalimáanáta cachàiníiri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúmèeyéica iwàwa yéénánái yéetèeyéimiwa ìwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càmiyéi achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàníyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéri iyú càide iyúwa càmiyéi máini casímái iwàwa náibaidacaténá cáalíacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwènièyéica wawàsi iwàwacutá càmita máini cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá náináidacawa càide iyúwa canéeyéica yàasu, náibaidacaténá cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàníyéica yàasu wawàsiwa chái èeri irìcu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máini báawaca nawàwa náináidáanícawa nàasu cawèníiri ìwaliwa chái èeri irìcuírca, yácáiná mesúnamáita imáalàapinácawa macáita yái waiquéerica chái èeri irìcu.

³² Càmitacué nuwàwa píináidáanícawa báawanama chái èeri yàasu wawàsi ìwali. Máinucaalí asíali, yásí íináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali imànicaténá càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casímáicaténá imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asíali, yá iwàwacutá íináidacawa chái èeri yàasu wawàsi ìwali casímáicaténá imànica ínu iwàwawa. Yái asíali càmita yáalimá íbaidaca macái ichàini iyúwa ínu irípináwa, Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái manìríchúa, áiba inanái nacái càmiíchúaca icásàawa, náináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali, casímáicaténá namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacaténá naináwa, náiwitáise nacáiwa Dios irí, náibaidacaténá cachàiníiri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái canìríchúaca iwàwacutá uínáidacawa chái èeri yàasu wawàsi ìwali usímáidacaténá unìriwa.

³⁵ Càita nùlàacuéca pía nuyúudàacaténácué pía. Càmita numáisaníacué picásàacawa, néese núumacué pírí càì píyacaténácué cáimiétaquéri iyú, píibaidáanápínácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí asíali íináidawa càmita cayába imáisaníacaalí mamáalàacata íiduwa ucásàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucásàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucásàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icásèeyéicawa. ³⁷ Quéwa áibacaalí idènià íiduwa, càmicaalí iwàwacutá íidu icásàacawa asíali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucásàacawa, úaniri nacái íináidacaalíwa càminápiná imàaca ucásàacawa yáapicha yái asíalica, yá úaniri imànica ìyaca cayábéeri wawàsi. ³⁸ Iná cawinácaalí imàaquéerica íiduwa icásàacawa imànica cayábéeri wawàsi. Quéwa cawinácaalí càmlírica imàaca ucásàacawa imànita nacái cayábéeri yáwanái.

³⁹ Uái canìríchúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa unìriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàacá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí úalimáca udéca ucásàacawa àniwa yáapicha cawinácaalí asíali máinuírca uwàwéerica, quéwa iwàwacutá ucásàacawa abéeri yáapicha yeebáidéerica Jesucristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casímáinápiná cachàiníwanái uwàwa càmicaalí uedá unìripináwa àniwa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néeséri idéca iyúudàaca nuínáidáanáwa càì.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ Siùcade nucàlidacué piríni ìwali yái pisutéeericuécá péemìlawa núa ìwali pìasu cuyàluta irìcuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná, càide iyúwa náiwitáise ìyáaná, níara áibanáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáaliacáicasacué píá macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanácué cáimacáica piicáca píawawa píaliacái ìwalísewa. Cayába cachàiniíwanái cáininácaalícué piicáyacacawa, yéewanápinácué píiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú. ² Cawinácaalí iyúunáidéerica yáaliacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitàacá yáaliíwa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáaliacawa. ³ Quéwa cawinácaalí cáinináca iicáca Dios, yásí Dios yáaliá iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca íiwitáise nacái.

⁴ Pisutácatécué péemìlawa núa asáisi cayábacaalícué piyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo ícàaluíniná, níái cuwáinái yéenáiwana. Càitacué núumaca pirí ìwali: Báisíta canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáiwana meedáni cháì èeri irìcu, canácáiná áiba báisíiri Dios íicha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisíta nàyaca madécaná demonio íiwacanánái cachàiniíyéi báawéeyéi íiwitáise icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeri cáuli irìcubàa, cháì èeri irìcu nacái èeri mìnánái yéeyéica íipidená cuwáinái (ímáanáca diosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio ícàaluíniná, wenàiwica icàlidéeyéica ìwali cuwáináicasa nía. ⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná ícàaluíniná íicha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, íná wawàwa wàyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios irípiná.

⁷ Quéwa càmítacué macái wéená náalía néemìlaca cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios ìwali càmíicáináca náalía cayába. Níái wéenanái yéewánéeyéita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáiwana ícàaluíniná ipíchawáiseté nawènúadaca náiwitáise nēebáidacaténá Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawèniacaalí iinási nacái yàcalé irìcu, yá náaliacawa áibanái nadéca nanúaca yái píraímica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo ícàaluíniná. Abénaméeyéi wéená iyáacaalí yái iinásica, yá nayúunáidaca càmíta báisí Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Iná nadàbaca náináidacawa méetàuculé Dios íicha, yá báawaca náiwitáise ìwalíse yái namàníináca wawàsi náináidéerica Dios imáisanlaca namànica. ⁸ Báisíta càmíta cayába Dios iicáca wía ìwalíse meedá yái wayéerica, íná càmíta cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi ìwalíse wayáacaalíni. Càita nacái càmíta báawa Dios iicáca wía ìwalíse yái càmíirica wayáa. ⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáaníta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáiwana írí, càicáaníta iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchanácué abéeri wéenasàiri càmíirica yeebáida tàì íiméeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yái iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáliéricawa Dios imàacaca piyáaca yái iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacaténá piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacùacataléca iinási nanuérimica iyúwa sacrificio ídolo írí, yá cawàwanáta abéeri wéená càmíiri yeebáida tàì íiméeri iyú iicáca píá néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacaténá yái iinásica, éwita íináidacáanítawa càmíta Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca píwaliwa píalíánásawa madécaná, quéwa yái píaliacáica càmíta iyúudàa péenásàiri yái càmíirica yeebáida tàì íiméeri iyú, néese pidéca pímanica írí máini báawéeri píaliacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápinácawa méetàuculé Dios íicha ibáyawaná yáapichawa, yái péenásàirica, éwitaté Cristo yéetácáanítawa nacái íichawalíná. ¹² Iná péewáidacaalícué péenánáiwa càmíiyéica yeebáida tàì íiméeri iyú namàníinápiná áiba wawàsi

náináidéerica ìwali cà mírica Dios iwàwa namànica, yá pimànicuéca piàcawa pibáyawanáwa péenánái iríwa, Cristo irí nacái. ¹³ Iná yái nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénàsàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíse, yásí cayába cachàiníwanái cà mínapíná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná núalimáidaca nuicáwa nuénàsàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Ewita apóstolcáaníta núa, yái Dios ibànuèrica, càicáaníta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isímáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, iná canáca ichùulièri núa cháí èri irícu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yáasáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná nuíbaidacaalíte Wáiwacali irípiná pèewibàa, nucàlidáanápínacué pirí iináwaná ìwali. ² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yái Dios ibànuèrica, quéwa píalíacuéwa báisíiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa peeбайдacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítecué pirí iináwaná ìwali. Càita Dios yáasáidacuéca pirí apóstolca núa.

³ Natàanícaalí báawéeri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmitasa apóstolca núa, yásí càì nùuma naliwa: ⁴ Dios ibànùacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, iná Dios imàacaca nusutáca nuyáapínáwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idèniaca ínuwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepunícawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namàníná, nía nacái Wáiwacali yéenánái iméeréerináica, Pedro nacái. Iná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca núapichawa úatá. ⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténacué píicha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidaca pirícué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica càì, càicáaníta càmitaté wasutácué píicha wayáapínáwa, néese wíata ipáyaidatèni. ⁷ Péemíacué comparación: Píalíacuéwa úwinái càmita nawèni nuyáapínáwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí ibànacalewa abéyéeri uva yéetaná, càmita iwàwacutá ipáyaidaca iyáacaténá yàasu uva iyacanáwa. Càita nacái abéeri icùacaalí áibanái ipira ovejanái, canáca imáisanieri ìraca leche yeedéerica ovejanái íicha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapínáwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué píináidawa núumáanáca càiri tàacáisi nuíwitàise iyúwa meedá, bàaluitécáiná Dios càì íimaca imàacacaalíte itàacáíwa profeta Moisés irí, Moisés icàlidacaténaté israelitanái iríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse: “Picácué pidacua pacá inuma ituínási íicha idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási, ùlùacaténá ituínási iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, íimaca. Dios íimacaté càì walí wáalíacaténáwa catúulécanáca iicáca pacá, quéwa iwàwacutácué wáalíacawa áiba wawàsi quiríta. ¹⁰ Dios íimacaté càì icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudèeyéica wía. Dios ichùulíacaté Moisés itànàanápínaté yái tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nalí cawinácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacái iyú. Péemíacué comparación: Asíali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa quíiracaalí yái iyacanásica. Càita nacái cawinácaalí yùuluèrica ituínási iwìralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa. Càita nacái wía yéewáidéeyéicuéca píá, Dios imàacaca wasutácuéca píicha wayáapínáwa. ¹¹ Wabànacatécué Dios

itàacái piwàwalicu, íná cayábaca wasutácué pícha weedácaténá wàasupináwa, yái wayáapíná, wabàlepiná nacái, wayamàacatáipíná nacái cháí èeri irìcu. ¹² Dios imàacacáiná áibanái yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píchani, yá máiní cachàiníwanái Dios imàaca wasutácuéca píchani, wíacáináté idàbáanéeyéicaté icàlidacuéca pirí Jesucristo iináwaná. Quéwa, éwita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa, càicáaníta càmita càì wamànica. Néese wàidenlàcaté wàuwichàanáwa wáibaidaca wawènìanápíná wayáawa ipíchanácué báawaca péemìaca Cristo itàacái ìwalíise yái wasutáanácuéca wayáapínáwa pícha.

¹³ Píaliacuéwa naináwaná ìwali, cawinácaalí íbaidéeyéica templo irìcu. Needáca nayáawa templo irìcuíse. Íimáanáca, cawinácaalí inuéyéica pírái iyúwa sacrificio, needáca nalíwa iinási yéenáimi, macái pírái yéená nanuérica neemácaténáni altar ínata. ¹⁴ Càita nacái Wáiwacali idéca ichùullíaca cayábáanápíná náyaca náibaidacalé ìwaliwa namàníríca Dios irípiná, cawinácaalí icàlidéeyéica yái tàacáisi cayábéerica, íná cayábaca nasutáca nayáapínáwa wenàiwicanái ícha yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Yácata nawèni, níái icàlidéeyéica Dios itàacái. ¹⁵ Quéwa canácatáita càì numànité nùyacaalítécué píapícha, càmita nacái nutànàacué pirí cuyàluta siùca pìacaténácué nulí wawàsi. ¡Máiní casímáica nuwàwa nucàlidacué pirí Dios itàacái mawèníri iyú! ¡Cayába cachàiníwanái nulítáni nuétácaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacái mawèníri iyú!

¹⁶ Càmita cachàini nuicá núawawa ìwalíise yái nucàlidáanáca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néese nucàlidacani Cristo ichùullíacáiná núa. ¡Máiní báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripínáca nùwali càmicaalí nucàlida yái tàacáisica wenàiwicanái irí! ¹⁷ Iná nucàlidacaalíté yái tàacáisica núíwítáise iyúwa meedátá, yá nuedácaté wenàiwicanái ícha nuwènipínáwatá. Quéwa càmita nucàlidani núíwítáise iyúwa, néese Dioscata yái ichùulíerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yái: Casímáica nuwàwa nucàlidacáiná mawèníri iyúni yái tàacáisica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita nucàlidaca mawèníri iyúni: Ewita Dios imàacacáaníta nusutácué pícha nuyáapínáwa nucàlidacáinácué pirí itàacái, càicáaníta càmita càì nusutácuéca píchani.

¹⁹ Ewita càmicáaníta áibanái yàasu wenàiwica núa íbaidéerica mawèníri iyú, càicáaníta numàacaca núawawa càide iyúwa macái wenàiwicanái yàasu wenàiwica íbaidéerica mawèníri iyú nuyúudàanápíná áibanái wenàiwica manùbéeyéi nawènúadàanápíná náiwítáisewa Cristo irípiná. ²⁰ Nùyacaalí judíonái yáapícha, yá nùyaca càide iyúwa náiwítáise iyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Cristo irípiná. Càita nacái numànica nùyacaalí náapícha níái càmíyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíniná náapícha càide iyúwa náiwítáise iyáaná, yéewacaténá néemìaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali, éwitacué càmicáaníta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná wàacaténá Dios icàaluíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ²¹ Càita nacái nùyacaalí náapícha níái càmíyéica judío, càmíyéica ìya Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yá càmita numàni iyúwa wenàiwica imàníríca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwítáise Cristo irípiná. Quéwa éwita càmicáaníta numàni càide iyúwa wenàiwica ìyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, càicáaníta nuebáidaca mamáalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùullíaná núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapícha càmíyéica yeebáida tàì íméeri iyú, yá nuèpùà nùyaca càide iyúwa abéeri néená, nuicá nacái cáimiétaquéeri iyú yái náináidáanácawa, càmita nuicáaní

naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Iná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica íiwitáaná numànicaténá àta càinácaalí núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemìaca yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nulí cayábéeri náapicha níai yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemiacué comparación: Píaliacuéwa ìwali yái napianínacawa carrera ìwali, yá macáita napianícawa, quéwa abéerita yái imawèniadéerica áibanái yeedáca iríwa cawèníri. Càide iyúwa níai ipianíyécawa cachàiníri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùulianácué pía. Càicué pimàni peedácaténácué piríwa yái cawènírica Wáiwacali yèeripináca yàasu wenàiwicanái iríwa chènuniré. ²⁵ Chái èeri irícu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá nalíwa cawèníri, néewáidacawa cachàiníri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imànírica báawéeri nainá irí. Yá néewáidacawa cachàiníri iyú needácaténá nalíwa abéeri corona, laurel ibáiná icàyuwaniná. Quéwa báinásíri corona yèepùaca chuica ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípináwa weedácaténá walíwa áiba cawèníri càmírica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Núacata càmíri iyúwa matuíri ipianícaalíwa éeruwaca, càmita nacái iyúwa áiba inúadáidéeri cáuli meedá. Néese núaliacawa càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuíbaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípiná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáiwa cachàiníri iyú ipíchaná numànica nubáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi càmírica iyúudàa áibanái, càmicáiná nuwàwa Wáiwacali imáisaníaca nuíbaidáanápíná irí quirínama idécanáami nuéwáidaca áibanái.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Píacué nuénánáica, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté idècunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa càináwàiri, yaté Dios imàacaca manuíri acalèe yàacawa napíchalépiná yásáidacaténaté alénácaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícatéwa acalèe yáapíse, catámèeri irícu ùuléri íicha. Macáitaté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuìri cáli íinatabàa Mar Rojo yàasu manuíri úni ìwallabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténaté iyúwa Moisés ichùulianá nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizácawa nèepunícáinatéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíse, úni ìwallabàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènuníiséeri yàacási Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yèewíse. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníri íba Cristo yàacáinaté nacáuca. ⁵ Quéwaté báawaca Dios iicáca náiwitáise batéwa macáita, ínáté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlálacatéwa manacúali yùucubàa càináwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténá wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná báawéeri. ⁷ Iná picácué píla ídolo cuwáiná yéenáiwana ícàaluíniná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanaté píraí, nayáaca nacái iinási nàacaténá ídolo ícàaluíniná. Càité profeta itànàaca

Dios itàacái íiméerica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténa iinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasàiwicacaténa náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, íimaca. ⁸ Píacué nuénánái, picácué waimá áiba yáapicha càmlíchúaca wáinusíwa, càmlírica nacái wanìrisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imànlínaté. Yáté veintitres mil namanùbaca néetácawa Dios inúacáinaté nía nabáyawaná ìwalíse. ⁹ Picácué nacái wáalimáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi namànlínaté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànuèyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísá píchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuísáidacaté Dios, yáté Dios ibànùaca yàasu ángelwa inuérica wenàiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténa wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namànlínaté. Néeseté áibanái profeta natànàacaté Dios itàacái nàalàacaténa wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía iyéeyéica siùcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná pínáidacaalícuéwa cachàinica pìiwitáise, cáalíacáiri nacái, iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios íicha pimànicáichacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalícué macái èeri mìnánái nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namànlínápiná nabáyawanáwa. Quéwa cayábéeri Dios íiwitáise, imànlírica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, yá iyúdàapinácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa pialimácué manuica pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali càmlínápinácué imàaca càulenéri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiníwanái íicha yái pialiméericuéca pìidenlaca. Néese càulenéri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimànlínápiná pibáyawanáwa, yásí Dios iyúdàacué píawa yéewacaténa pìidenlaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipiná Dios iyúdàapinácué píawa, iná càmítacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná píacué nuénánái nuwàwéeyéica, picácué piacawéerida wenàiwica yéeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná. Piyacué déeculé náicha cawinácaalí imànlíyéica càì. ¹⁵ Núalíacawa cáiwitáiseecuéca pía, iná nutàanícué pìrì nuwàwacáinácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ìwali yái núuméericuéca pìrì. Yásí pialíacuéwa báisícatalani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios íicha cayábacaténa imànica walí uva ituní, wàa nacái Dios irí ìwali cayábéeri, yácáiná uva ituní íimáanáca càicanide iyúwa Cristo íiraná imusuéricatéwa íicha cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wàiracaalí yái uva ituníca, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, yéetácáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yéená wasubèriadéerica, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, Cristo iiná yùuwichàacáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abéeri pan yéená macáita wamanùbaca iyúwa. Càita wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, éwita manùbéeyéicáaníta wía.

¹⁸ Piwàwalícué Dios ichùulíacaté Israel itaquénáinámi bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíte iinási macáita namanùbaca iyúwa, yái pìráimi nanuéricaté iyúwa sacrificio cáuri Dios irí. ¹⁹ Càmita núuma nàaca Dios icàaluíniná cawinácaalí inuéyéica pìrái iyúwa sacrificio ídolo irí. Càmita báisí cáurica yái ídolo cuwáisàiri yéenáiwana, iná canáca iwèni meedá. Yá nacái pìrái iinámi neeméerica ídolo irí, càmlírita cachàini áiba iinási íiwitáaná íicha. ²⁰ Néese nuwàwacué pialíacawa nàwali níara áibanái yéeyéica ídolo icàaluíniná. Namàaca iinási iyúwa sacrificio ídolo irí, quéwa càmita nàa Dios icàaluíniná, néese nàaca demonio icàaluíniná. Iná càmítacué nuwàwa piyáaca náapichani idècunitàacá nàaca ídolo íimiétacaná fiesta irícu, ipíchanácué

piyaca abédanamata demonio yáapicha, náapicha nacái níara yèyèica demonio icàaluíniná. ²¹ Càmitacué Dios imàaca pìiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa irìcuíse, pìiracaalícué nacái demonio yàasu copa irìcuíse. Càita nacái càmitacué Dios ibatàa piyáaca piyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, piyáacaalícué piyáacaléwa nacái demonio yàasu mesa iwéré, aléera namànicataléca fiesta nadécanáami nanúaca pìrái iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná.

²² ¡Picácué wamàni càì ipíchanácué mání báawaca Wáiwacali iicáca wáiwitáise! ¡Picácué wayúunáida cachàiníwanáica wía Wáiwacali íchawa! Canáca yéewaná wamànica irí càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà wamànica áiba wawàsi, yásí cayábaca wamànica càinácaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì nàimaca. Quéwa núumacué pìrí, éwita Dios càmicáaníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macái wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú weebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, wayúudàacaténá nacái áibanái neebáidáanápíná. ²⁴ Picácué wacutácaita wasíimáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú àta neebáidacataléta itàacái tàì íiméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinásica piwènièricuéca nawéndacataléca iinási; picácué pisutá péemíawa nía iwéndéeyéicani píalíacaténácuéwa asáisi áibanái inúacaalíté yái pìráimica nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa ìwali. Dios imàacacué piyáacani íná piwèniacué matuíbanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacàsi ìwali Wáiwacali yàasucáiná macái wawàsi èeri irìcuíríca.

²⁷ Néese áibacaalí càníri yeebáida Jesucristo itàacái, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacái piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacàsi yèericuéca piyáa. Picácué nacái pisutá péemíawa nía iinási ìwali píalíacaténácuéwa asáisi áibanái inúacaalíté yái pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa.

²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yái iinásica, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná”, càicaalícué íma pìrí, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri irí yái yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, càmicáiná yeebáida tàì íiméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisanèrica wayáaca yái iinásica. ²⁹⁻³⁰ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì íiméeri iyú, íná machawàacaca nàinàidacawa. Cáaluca namànica wawàsi càníricué cáalu pimànica, càmicáiná náalíawa cayába càide iyúwacué píalíanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacàsi ìwalíse. Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì píimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáaná càmicaalí báawa yái nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisanàca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa.

Nudéca nùaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali, íná canáca yéewaná áiba itàanàca báawéeri iyú nùwali nuyáacalé ìwalísewa”, càicué piwàwaca píimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemíacué nulí, nuénánái. Càinácaalícué wawàsi piyáaca, càinácaalícué wawàsi nacái pimànica, pimànicué abéerita yái imàaquéerica áibanái iicáca Dios cáimiétaquéri iyú. ³² Picácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicáca pimànicani yá nacaláacawa Dios íicha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawinácaalí nía, judíocaalí nía, càníyéicaalí judío nía,

nía nacái Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³³ Núa nacái, àta cànácaalí numànica, nùalimáidaca nuyúudàaca macái wenàiwica íiwitáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yái isíimáidéeripiná núa, néese nucutáca numànicaténá yái iyúudèeripiná manùbéeyéi wenàiwica, yéewanápiná nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

11

Las mujeres en el culto

¹ Piyacué nacái càide iyúwa nùyáaná càide iyúwa nacái Cristo iyáanáté. ² Píacué nuénánáica, iyéeyéica Corinto iyacàlená irìcu, nadéca nacàlidacuéca nulí piináwaná íwali. Cayábéeriquéi piwàwalínacuéca núa mamáalàacata, pimànicuécaca nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlidáanátécué pirí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué píalíacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùulláná Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùullàca macái asíanái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùulláná macái asíanái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái asíanái idènièyéica íinuwa iwàwacutá nachùullàca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asìali ibàllacaalí íiwitawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios íicha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicuise, càmita yàa Cristo íimiétacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàllà uíwita idècunitàacá usutáca Dios íicha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmalicuise, càmita ùa unìri íimiétacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca íicha íiwita ibáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàllà uíwita, iwàwacutá udalúaca uíchawa uíwita ibáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca uíwita ibáináwa macáita, iwàwacutá ubàllàca uíwita. ⁷ Iwàwacutá asìali càmita ibàllà íiwitawa. Dios idàbacaté idàbáanéeri asìali quèechatécáwa iyúwa Dios iicácanáwa, íná iwàwacutá asíanái yáasáidaca cachàinírica Dios íiwitáise. Quéwa iwàwacutá inanái yáasáidaca cáimiétacanáca unìri. ⁸ Bàalutécáiná Dios idàbacaalíté idàbáanéeri asìalica, càmitaté Dios iwènúada inanái ibàllà yáapi asìali iyú uacawéeripiná, néese Dios yeedácaté asìali ibàllà yáapi, yá iwènúadacaté yáapi inanái iyú asìali yàacawéetúapiná. ⁹ Càmitaté Dios imàni asìali inanái irípiná. Néese Dios imànicaté inanái asìali irípiná. Íná iwàwacutá inanái uebáidaca unìri itàacáiwa. ¹⁰ Dios imànicaté inanái asìali irípiná, íná iwàwacutá inanái ubàllàca uíwita, ángelnái iicácaína úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios iicáca wía abédanamata: Asíanái càmita nàya isicúa canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya isicúa canácaalí asìali. ¹² Ewitaté Dios iwènúadacáaníta asìali ibàllà yáapi idàbáanéechúaca inanái iyú, asìali yàacawéetúapiná, càicáaníta siùcade asíanái imusúaca iicá èeri inanái íicha. Quéwa Dios idàbacaté macáita, wía èeri mìnánáica.

¹³ ¿Càinásicué píináidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios íicha càmicaalíacáwa ubàllà uíwita? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáalíacawa cáalacaalí asìali íiwita ibáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái iicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái íiwita ibáiná idàwinàacawa, yá casíimáica uicácani, úalíacáináwa Dios imàacaca ulí uíwita ibáiná uépùacaténá uíwita iyú. ¹⁶ Quéwa abénaméeyéi péenácué iwàwacaalí itàaníca chàinisíiri iyú íwali yái tàacásica, càmicáiná nawàwa namànica càide iyúwa núumáanácué pirí, yá nùalàaca nía cachàiníiri iyú namàníinápiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca, macáita nacái Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimàníiná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siùcade nutànàacué pirí áiba wawàsi ìwali, quéwacué càmita núalimá núumaca cayábéeri pìwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri piríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quéechacáwa nuwàwacué nutànàaca piríni iyúwa áibanái icàlidáanácué piináwaná ìwali. Càì náimaca: Pìwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quéwa càmitacué abédanama píiwitáise, íná piwènúadacuéca píiwitáisewa píichawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisícani yái náimáanácuéca pìwali. ¹⁹ ¡Pìwènúadacuéca píiwitáisewa píichawáaca cachàinicáinácué piicáca píawawa píichawáaca piwàwacáinácué áibanái náináidacawa abéericatacué pía níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa píichawáaca, íná éwítacué pìwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníri iyú càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²¹ Yàanàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuéca piyáacaléwa méetàucunamata píichawáaca, yái yàacàsi pitéericuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yàanèeyéicué píamísewa canéeyéica írí yàacàsi natéeripiná, yá máapica nía, quéwa áibanái càasuíyí nacàmaca nàiracáiná manuí uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánácué càmita piyáa piyáacaléwa picapèericutawa ipíchawáisecuéca pìanàaca? ¿Cánácué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánácué pibáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica írí yàacàsi natéeripiná? Piyúunáidacuéca nucàlidáanápíná pirí pimànicuéca cayábéeri. ¡Càmírita! ¡Càmitacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi irìculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios írí cayábéeri pan ìwali, yá isubèriadacani. Yá ímaca: “Yácata nuiná yái, yéetèeripínácuécawa píichawalíná ipíchanácué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacuéni yái panca piwàwalíripínácué càinácaalí nuétácawa píichawalíná”, ímaca yái Wáiwacalica. ²⁵ Càité nacái idécanáamité nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá ímaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripínácuéca nuíchawa cruz ìwali pirípinácué, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yásáidacuéca pirí báisíricani yái wàlisà wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Macái imanùbaca pìiracaalícuéni, piwàwalícué càinácaalí nuétácawa píichawalíná”, ímacaté yái Wáiwacalica. ²⁶ Íná nuénánái, piyáacáinácué yái panca, pìiracáinácué nacái yái uva ituníca, íná píasáidacuéca piacawa áibanái írí càinácaalíte iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àniwa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Íná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan ímáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, yá nacái uva ituní copa irìcuírica ímáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali íiraná. Néese abéericaalí péenácué càmita iyáa yái panca cáimiétaquéeri iyú, ìira nacái yái uva ituníca, yá imànica ibáyawanáwa Wáiwacali írí, càmicáiná iicá cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali iiná, íiraná nacái. ²⁸ Íná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa irìcuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalímáwanama wawàwalícuísewa Dios iicápiná asásí iyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamànírica iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa quéechacáwa Dios írí ipíchawáise wayáaca,

wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva ituníca, iwàwacutá wawàwalica íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, íiraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz ìwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yùuwichàidáanápíná wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenácué nadéca namànica càì, íná cáuláicaca nía, machawàacaca nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetácawa. ³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalicuísewa cayába Dios iicápiná asáisi iyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamàníríca iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yùuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yùuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacaténá wía, wawènúadánápíná wáiwitáisewa báawéeri íicha, ipíchaná Dios yúucaca wía infierno irìculé náapicha áibanái èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pimanùbacanái yàanàaca. ³⁴ Máinícaalí máapica abéeri péenácué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía ìwalíise yái càmlínácuéca piyáaca piyáacaléwa machacànírí iyú macáita pimanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wenàiwica idènièyéica cayába yàacàsi nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catúulécanéeyéi yàanàaca. Néeni, nùanàapínácaalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnìaca áiba wawàsi, yái pisutéericuéca péemiawa núa ìwali piasu cuyàluta irìcuwa.

12

Los dones espirituales

¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi píalíacaténácuéwa ìwali yái chàinisica Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa.

² Píalíacuéwa cayába bàaluité càmitacué peeabáida Jesucristo itàacái, íná demonionái iméeràidacatécúé pía iyúwa máiwitáiseeyéi piacaténáté madécaná ídolo icàaluíniná, níara cuwáiná yéenáiwanáca, càmlíyéica yáalimá itàaníca.

³ Bàaluité càmitacué ídolo iyúudáa pía, íná siúcade nuwàwacué nucàlidaca piríni càinácaalícué píalimá píalíacawa asáisi wenàiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmalícuíse: Cawinácaalí itàaníyéica báawéeri iyú Jesús ìwali, náimacaalí nacái càmitasa Dios yái Jesúsca, yásí píalíacuéwa càmita natàaní Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí íima: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yásí píalíacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmita abédanama Espíritu Santo imàaca wáalimáwanama wachàini wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càmita abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali irípiná, néese wadènlaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulièrica wáibaidáanápíná irí. ⁶ Wadènlaca chàinisi wáalimáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicaténá macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadènlaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápíná wayúudáayacacawa.

⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wéená yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái natàanícaténá cáalíacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wéená néewáidacaténáwa cachàinírí iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái irí. ⁹ Espíritu Santo

ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wéená manuícáténá náináidaca nawàwawa Dios ìwali neebáidacáténá tàì ímèeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùniapíná cáuláiquéeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wéená namàníinápíná wawàsi càmfíri wenàiwica idé imànica. Aibanái wéená nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacáténá tàacáisi Dios inùmalicúise. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wéená yáaliacawa càirínácaalí wenàiwica icàlidaca iyaca tàacáisi báisíri iyú Espíritu Santo inùmalicúise, yá nacái càirínácaalí icàlidaca iyaca cachìwéeri tàacáisi demonio inùmalicúise. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wéená itàaníca áiba tàacáisi iyú càmfíríca èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wéená yéewanápíná nacàlidaca walíni wataacái iyú càinácaalí ímáaná yái tàacásica áibanái icàlidéerica càmfíríca èeri mìnánái itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacáténá Wáiwacali irípináwa. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemìacué comparación: Wainá idèniaca ìwalíséeriwa madécaná: níái wacáapica, wacàwa nacái, wàabàli nacái, watuí nacái, wàuwi nacái, madécaná áiba ìwalíséeri nacái. Quéwa éwita wainá idèniacáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica ímaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháì èeri irìcu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idèniáná ìwalíséeriwa madécaná, càita nacái iyaca madécaná wéená, madécaná wenàiwica íiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yácáiná Espíritu Santo abédanamata imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càmfíyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepuníyéicaalíwa máiwacalináwaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, iyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwaliculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemìacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmita idèniaca ìwalíséeriwa abéerita, néese idèniaca ìwalíséeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli íima: “Càmíricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càmfíricata iiná ìwalíséeri”, càì ímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì ímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁶ Càita nacái yùuwicaalí càì ímaca: “Càmíricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càmfíricata iiná ìwalíséeri”, càì ímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì ímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁷ Iná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wéemìaca? Càita nacái yùuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wamìaca pumèníri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéca imàacaca macái wainá ìwalíséeyéi alénácaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalíséericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisíta, éwita wainá idèniacáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí ímaca wacáapi irí càì: “Càmíta nuwàwacutá píá”; càita nacái canáca yéewaná wáiwita ímaca wàabàli irí: “Càmíta nuwàwacutá píá”. ²² Néese yái wainá ìwalíséeri waiquéerica iyúwa machawàaquéeri náicha canánama, yácata máiníri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíséeri càmfíríca máiní cayábaca iicácanáwa, yáta wamàníríca irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawèníri nacái. Yá nacái wainá ìwalíséeri báíríca wamàacaca áibanái iicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéeri iyú cachàiníwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripínáta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíséeri cayábéerica

iicacánáwa, càmita máiní iwàwacutá wàaca íimiétacaná, íná càmita wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéri iyú cachàiníwanái irí yái wainá ìwalíiséerica waiquéerica iyúwa càmlíri cachàini náicha canánama. Càita íimaca walí yái comparaciónca, wáalíacaténáwa càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nacái waicáyacacawa catúulécanéeri iyú, yéewacaténá nacái wamànica cayábéeri walíwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wéená yùuwichàacawa, yá achúmaca wawàwa macáita. Càita nacái namànicaalí cáimiétaquéri iyú abéeri wéená irí, yásí casíimáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué pía, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu, yá píacué canánama píalimáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica pía, yái Cristo iináca ìyéerica cháí èeri irìcu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wáiwacali irípináwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wéená iyúwa apóstolnái, nèepunícaténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènùadaca íiwitáisewa Jesucristo irípiná; abénáméeyéi wéená yàanàaca apóstolnái yáamirìcubàa, níai profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Néese Dios imàacaca áibanái wéená yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nacái áibanái imànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica; imàaca nacái abénáméeyéi ichùnìaca cáuláiqueeyéi wenàiwica; imàaca nacái abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nacái abénáméeyéi wéená icùaca wenàiwica; imàaca nacái áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. ²⁹ Càmita apóstol macái wía, Wáiwacali ibànùeyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmita nacái profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita nacái macái wéewáida wenàiwica. Càmita nacái macái wamànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nacái càmita macái wadènà Dios ichàini wachùnìanápiná cáuláiqueeyéi. Càmita nacái macái watàaní áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. Càmita nacái macái wáalíia wacàlidaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi càmlírica èeri mìnánái itàacái. ³¹ Pisutácué Dios íicha manuísíwata imàacáanápinácué pírí chàinisi máiníri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàacaténácué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa ìyaca áiba wawàsi máiníri cayábaca cachàiníwanái náicha canánama. Siùcade nuéwáidapínácué pía ìwali.

13

El amor

¹ Iyaca áiba wawàsi cayábéeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanáca waicáca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnánái itàacái iyú càmlíricáwaca nuéwáidawa ìwali, nutàanícaalí nacái ángelnái itàacái iyú, quéwa càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawéeri sànasi nanúadáidacaalí lata nacáiri, quírápieli nacái. ² Ewita nucàlidacaalí tàacáisi Dios inùmaliçuise, éwita nacái núalíacaalí macái wawàsi ìwali Dios ibèericaté áibanái íicha; éwita nacái nuémíacaalí càinácaalí íimáaná macái íiwitáaná Dios yáalíacáica; éwita nacái manuícaalí nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàí íiméeri iyú nuedácaténá manuíri dúli yàalu íichawa áibacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica. ³ Ewita nuwacùacaalí macáita nùasuwa catúulécanéeyéi irí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíise càmicáiná numéyáawa

nuebáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìidenìaca yùuwichàanáwa matuúbanáiri iyú áibanái imànicaalí irí báawéeri, càmirícatà nacái calúa ráunamáita áibanái yáapicha. Iicáca áibanái ipualé iyúudàanápíná nía. Càmirícatà nacái báawa iicáca íchawa áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, Càmirícatà nacái canúmasée, càmicáinà cachàini iicáca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, càmirícatà cáimacái iicáca yáawawa, càmiríca nacái imàni áibanái irí báawéeri; càmiríca nacái ichùulìá áibanái cachàiníiri iyú namàníinápíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanái yáalimáidacáaníta iicáwani, càicáaníta càmìta calúani, càmìta nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanái imànírìca irí, néese imàacaca iwàwawa ícha. ⁶ Càmìta casímái iicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwichàidacaténá áibanái, néese casímáica iwàwa iicáca wenàiwicanái ìyaca machacàníiri iyú. ⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, càmirícatà icháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha; iicá nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná íiwitáise; ituíyàa nacái nawènúadàanápíná náiwitáisewa namànicaténá cayábéeri; yá ìidenìaca macáita càiripínáta matuúbanáiri iyú, éwita càulenácáaníta íchani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanái càiripínáta chái èeri irìcu, áibaalípiná nacái idécanáami èeri imáalàacawa. Yá áibaalípiná càmiripínáta iwàwacutá wenàiwica nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càmiripínáta nacái natàaníca áiba tàacáisi iyú càmiríca èeri mìnánái itàacái. Càmiripínáta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáalíacái ìwali. ⁹ Aibaalípiná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yáacáiná éwita Dios imàacacáaníta wáalíacawa siùcade, càicáaníta wáalía yéénáta meedá. Dios imàacaca abénaméeyéi wééná nacàlidaca tàacáisi inùmalícuíse, quéwa náalimá nacàlidaca yéénáta meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo yàanàapínácaalí cachàiníiri íiwitáise yáapichawa, icamalá irìcu nacáiwa icùacaténá macáita, yásí wáalíacawa macáita, yá nacái imáalàapínácaawa yái càmlínáca wáalíawa cayába siùcade.

¹¹ Péemìacué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàaníca sùmài íiwitáise iyú, càité nacái nuínáidacawa iyúwa sùmài, quéwa idécanáamité béerica núa, yáté numàacaca nuíchawéi sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacái wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái chái èeri irìcu. Siùcade càmìta wáalíawa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáalíacawa cayába. Siùcade wáalía wéemìlaca yéénáta meedá càinácaalí íimáaná yái Dios yáalíacáica, càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca irìculé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siùcade wáalíacawa yéénáta meedá Dios ìwali, quéwa áiba èeriwa wapíchalépinácáwa, yásí wáalíacawa amaláwaca Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Dios yáalíánáwa wáiwítáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa núumáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica walí wáibaidacaténá irípiná, áiba èeriwa Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha. Quéwa càmiyéipínáta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidàanáca Jesucristo, yá nacái wáalíánácaawa idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yá nacái cáinináanáca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàiníca náicha canánama yái cáinináanáca waicáca áibanái.

¹ Píalimáidacué manuísíwata cáinináanápíná piicáca áibanái. Néese pituíyàacué nacái Dios imàacáanápínacué pirí chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali irípiná. Cayába cachàiníwanái pituíyàacaalícué Dios imàacáanápíná pirí chàinisi picàlidáanápínacué tàacáisi Dios inùmalícuíse pimanùbacanái itàacái iyúwa, piyúudàacaténacué nía. ² Càì núumacuéca pirí yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanícáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalíaná yéemìacani càinácaalí ímáaná, éwita néemìacáaníta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéri wawàsi ìwali càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú, quéwa itàaníca tàacáisi càmíirica yáalía càinácaalí ímáaná. Iná yái tàacáisi càmita iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué pía yéewáidacáinácué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinínápínacué píiwitáise Dios ìwali. Yái icàlidéericuéca pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, yáta imichàidacuéca píiwitáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténacué Dios tàì íméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàaníríca Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yáta ichàiniadéerica íiwitáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéericuéca pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, yáta iyúudàacué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinícaténacué píiwitáise Dios ìwali, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenácué idèniacaalí chàinisi itàanícaténá áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yá cayábaca casíimáicáiná nuicáca yái pimànínacuéca càì. Quéwa cayába cachàiníwanái nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa. Cayába cachàiníwanái yái picàlidáanácuéca tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa, íicha yái pitàanínácuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalícawa nacái picàlidacué nalí càinácaalí ímáaná yái tàacáisi picàlidéericuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni natàacái iyú, piyúudàacaténacué nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú, cachàinícaténá náiwitáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénánái nupáchiacaalícué pía, yá nutàanícaalícué pirí áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái, yá càmítacué píalía péemìaca càinácaalí ímáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmita iyúudàacué pía. Iná canéerica iwèni meedá pirícuéni, yái nùasu tàacáisica. Quéwa nucàlidacaalícué piríni machacàníiri iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéerica núalíaca ìwali, nucàlidacaalícué nacái pirí pitàacái iyúni càinácaalí ímáaná yái báisíiri tàacáisica, nucàlidacaalícué nacái pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué pía nacái Dios ìwali, yásí nùasu tàacáisi iyúudàacuéca pía, yéewanápinácué peebáidaca Dios itàacái tàì íméeri iyú.

⁷ Péemìacué comparación: Napùliacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacàníiri iyú, néese áibanái càmita náalía néemìaca cawinácaalí música íiwitáanáquéi càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué pirí áiba comparación ùwicái ìwali: Aiba-caalí ipùlla trompeta imáidacaténá úwinái, càmicaalí ipùlla amaláwaca, néese càmita náalíawa iwàwacutáaná nachùnìaca nacáapisàíwa namànicaténá ùwicái. ⁹ Càitacué nacái pía: Càmicaalícué pitàaní pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náalíerica néemìaca càinácaalí ímáaná, néese càmítacué náalía néemìaca píasu tàacáisi. ¡Yái tàacáisi picàlidéericuéca nalí càmita iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisíiri iyúcata iyaca madécaná íiwitáaná èeri mìnánái itàacái cháì èeri írìcu. Nía nacái itàaníiyéica càì náalíaca néemìacani, natàacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí núalía nuemìaca càinácaalí tàacáisi ímáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yásí nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericani nùasu cáli íicha.

Càita nacái íináidacawa nùwali càmicáiná nùalía nuémìlaca càinácaalí itàacái íimáaná. ¹² Càita nacái pitàanícaalícué áiba tàacáisi iyú, càmlírica èeri mìnánái itàacái, yásí áibanái càmita náalimá néemìlaca càinácaalí plasu tàacáisi íimáaná, yá càmitacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinácué Dios imàacaca pirí chàinisi píibaidacaténácué irípiná cachàiníiri iyú, yá pituíyàacué Dios imàacáanápínácué pirí chàinisi yéewacaténácué piyúudàaca wenàiwica manuísíwata yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú.

¹³ Iná cawinácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica irí chàinisi itàanícáténá áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, iwàwacutá isutáca Dios íicha imàacáanápíná irí chàinisi icàlidacaténáni áibanái irí nataacái iyúwa càinácaalí íimáaná yái tàacáisica. ¹⁴ Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, yá nusutáca Dios íicha manuísíwata, quéwa càmita nùalíawa càinácaalí nùasu tàacáisi íimáaná. Nutàanícaalí càì, yá càmita nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵ Iná nucàlida pirí càinácaalí numànínapínáca: Nusutápiná Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, nucántàa nacái Dios irí tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. Quéwa nusutápiná Dios íicha nacái wenàiwica itàacái iyú, nucántàa nacái Dios irí wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶ Càita numànica yáacáiná, wàacaalí cayábéeri Dios irí manuísíwata áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, néese níái áibanái yéemièyéica wasàna càmicaalí náalíawa néemìlacani yái tàacáisica, yá càmita yáalimá abédanama náiwitáise wáapicha iyúwa wàaná Dios irí cayábéeri, càmicáiná náalía néemìlacani, càinácaalí íimáaná yái wasutéerica. ¹⁷ Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios irí cayábéeri iyú, quéwa áibanái wenàiwica íiwitáise càmita idé idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, càmicáiná náalía néemìlaca càinácaalí wàasu tàacáisi íimáaná. ¹⁸ Nùaca Dios irí cayábéeri nutàanícáiná Dios yáapicha cachàiníwanái píchacué canánama áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibanái íicha nusutácaténá nùawawa Dios íicha. ¹⁹ Quéwa culto irícu, nùyacaalí áibanái yèewi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí cayába cachàiníwanái núumacaalí cinco namanùbaca palabra nataacái iyú náaliéerica néemìlaca càinácaalí íimáaná nuéwáidacaténá nía íicha yái núumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú càmlírica náalía néemìlaca càinácaalí íimáaná.

²⁰ Píacué nuénánáica, picácué píináidawa càide iyúwa sùmàì íináidáanáwa càmlíyèi yáalíawa cayába. Píyacué càide iyúwa sùmanái càmlíyéica yáalíawa madécaná báawéeri ìwali. Quéwa píináidacuéwa cáaliacáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píalíacaténácué péemìlaca yái núuméericuécá pirí ìwali yái tàacáisi càmlírica èeri mìnánái itàacáica. ²¹ Bàaluité profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Nutàanípíná israelitanái yáapicha quéwa áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú. Nubànùapíná càmlíyèi israelitanái nacàlidacaténá tàacáisi nunùmalícuíse israelitanái irí, quéwa éwita numànicáaníta càì, càicáaníta níái israelitaca càmita neebáidapíná nutàacáíwa”, íimaca Wacuèriná Dios. ²² Iná watàanícaalí áiba tàacáisi iyú, càmlírica èeri mìnánái itàacái, yá càmita wáasáida Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini áibanái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo ìwali. Quéwa wacàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalícuíse watàacái iyúwa, yá càmita wáasáida Dios ichàini áibanái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²³ Néese culto irícu, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàaníca áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenàiwica iwàlùacawa

càmírica yáaliáwa ìwali yái pimànnínacuéca, áiba nacái càmlíri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásí néemíacuéca písàna, yá nánáidacawa máiwitáiséeyéicuéca pía macáita. ²⁴ Quéwa macáicaalícué picàlida tàacáisi Dios imàaquéerica pírí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenàiwica iwàlùawa càmlírica yáaliáwa ìwali yái pimànnínacuéca, áiba nacái càmlírica yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náalíacáiná néemíaca macáita yái picàlidéericuéca, natàacái iyúcáináni. ²⁵ Iná néemíacáináni, yá náalíacawa Dios iicáca náiwitáise, iyúwa nánáidáanáwa nawàwalícuísewa ibàacanéri iyú áibanái ícha. Yásí nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa nàacaténá Dios icàaluíniná, nàacaténá nacái irí cayábéri. Yá nacàlidapínacué piínáwaná ìwali nacái Dios iyáanacué píapicha báisíri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, píacué nuénánáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenacué icántàapíná salmos nàacaténá Dios irí cayábéri, abénaméeyéi péenacué nacái yéewáida wenàiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenacué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica náalíacawa, áibanái péenacué itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmlírica èeri mìnánái itàacái, áibanái péenacué nacái icàlidaca càinacaalí íimáaná yái tàacáisica. Quéwa, piicacué píichawa cayába yéewanápiná macáita yái pimàniricuéca culto irìcu iyúdàaca wenàiwica nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàì íiméeri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanicaalí culto irìcu áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái, pimàacacué pucháiba itàaníca, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba ìyaca néré píapichacué icàlidacaténacué pírí càinacaalí íimáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripínacué pitàacái iyúni, càinacaalí íimáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto irìcu, ipíchaná natàaníca áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàaníca Dios yáapicha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái ícha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenacué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse, pimàacacué pucháibata itàaníca, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá áibanái yéemíacani yái nacàlidéerica, nánáidacaténáwa cáalíacáiri iyú ìwali, yéewanápiná náalíacawa asáisi báisícaalí natàaníca Dios inùmalícuíse. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaalí tàacáisi áiba wenàiwica irí yáawinéericawa néré, yásí yái idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni. ³¹ Càita píacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse, píalimácué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemíaca càinacaalí tàacáisi Dios imàaquéerica píalíacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawinácaalí icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse náalimá masànaca namànica níawawa ìyacaalí áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica irí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmicáiná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàaníca abéerinamata. Càmita iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yáasu wenàiwica imànníná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu. Canáca yéewaná inanái itàaníca culto irìcu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéeri íimétacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaalí náalíacawa wawàsi ìwali, iwàwacutá nasutáca néemíawa nàacawéeriwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàaníca culto irìcu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmlirica píapicha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ³⁷ Báisícaalícué píalimá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalícué Espíritu Santo imàacacaté pirí chàinisi cáalíacáicaténácué pía, yásí píalíacuéwa Wáiwacali ichùullacaté nutànàanápínácué pirí yái tàacáisica. Iná iwàwacutácué peebáidacani. ³⁸ Quéwa nàyacaalí abénaméeyéi càmlíyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemla nalí, càmicáiná natàani báisíiri iyú Dios inùmalícuise.

³⁹ Iná nuénánái, pituíyàcué Dios imàacáanápínácué pirí chàinisi picàlidacaténá tàacáisi inùmalícuise. Picácué pimáisanla áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmlirica èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pimànica macáita machacànlíri iyú culto irícu, pimàacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yámíise.

15

La resurrección de Cristo

¹ Siùcade píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidacuéca pirí àniwa piwàwalicaténáni yái tàacáisica nucàlidéericatécúé pirí, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécúé, siùca nacáide peebáidacuéca pìyacani tàì íiméeri iyú. ² Yásí Cristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha peebáidacaalícué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécúé pirí, báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca pirí yái tàacáisi cachàiníiri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécúé pirí Cristo yéetacatéwa wáichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécúé pirí nacái nabàllacaté Cristo càliculí irículé, quéwa imichàacatéwa yéetacáisi íicha máisiba èeri irícu càide iyúwaté íimáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécúé pirí nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níai doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànùeyéicaté nacàlidacaténá itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníiséeyéica yeebáidéeyéica itàacái. Yá batéwa macáita néená iyaca siùcade nutànàacaalíca yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetácawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréeri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicacaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécánáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yáté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmài càmlíricáwa imusúawa yàasu èeri irícuwa, máníicáinaté náamíseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacaténá núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càmlíri cachàini náicha canánama níai apóstolca, Wáiwacali ibànùeyéica nacàlidacaténá iináwaná. Canacaté yéewaná núumaca nùwaliwa apóstolca núa nupíadáidacáinaté Dios yàasu wenàiwica, nùuwichàidacaténaté nía, níai yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawènlíri iyú imáidáanápínaté núa yéewanápínaté apóstolca núa, éwita nùuwichàidacáanítaté yàasu wenàiwica manuísíwata. Yá càmita caná iwèni yái imáidáanáca núa, nuíbaidacáiná irípiná cachàiníwanái macái áibanái apóstol íicha. Quéwa càmita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imàníirica nulí cayábéeri mawènlíri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáaníta Dios irípiná, níai áibanái apóstol, núa nacái, càicáaníta iyaca áiba wawàsi

cachàiníiri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuéca pirí, yái tàacáisi peebáidéericatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi ícha, quéwa abénaméeyéi péenacué náimaca càmítasa wenàiwicanái imichàawa yéetácáisi ícha. Báawéeriquéi nacàlidáanaca càiri cachìwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmítaté báisi Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíte báisi Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacáisica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanaca Jesucristo itàacáitá. ¹⁵ Quéwa ìyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachìwawa Dios ìwalítá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha. Quéwa càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmítaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yáacáiná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmítaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íchatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanacuéca Cristo itàacái, yá pìyacuéca mamáalàacata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca náucacawa Dios íchatá. ¹⁹ Wadéca wawènúadaca wáiwitáisewa ícha macáita yái èeri irìcuírìca, weebáidáanápiná Cristo itàacái wacúanápiná cayábéeri èerica yàanèeripináca, wáalíacáináwa wamichàanápináwa yéetácáisi ícha. Iná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, yá wadéca weebáidaca cachìwéeri tàacáisitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yùuwichèeyéiwa catúulécanéeri iyú cachàini áibanái ícha canánama.

²⁰ ¡Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi ícha báisíiri iyú! Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi ícha càmíripiná quirínama yéetácawa àniwa. Càita nacái yácata Cristo idàbáanéerica wamanùbacanái yéenaca, wía manùbéeyéica imichèeyéipinácawa yéetácáisi ícha càide iyúwa bànacalé imusúacaalíwa cáli irìcuíse wenàiwica yeedacáténá ìyacaná manùba. ²¹ Bàaluité wàawirimi Adán, yái idàbáanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa irìculé èeriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé yái wamichàanápinácawa yéetácáisi ícha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinami wéetápinácawa wadèniacáiná wàawirimi Adán íiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadèniáná abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía ìyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha wamichàapinácawa yéetácáisi ícha wadèniacáiná wacáuca wàlisàíwa càmíiri imáalàawa. ²³ Quéwa Dios idéca íináidacawa imàacáanápiná wamichàacawa yéetácáisi ícha Cristo yáamíise: Quéechatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbáanéeri needáca ìyacanásica nabànacale íchawa. Néese Cristo yàanàapiná àniwa, yásí macáita wamichàapinácawa, wía yàasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáalàida nachàini, macái èeri mìnánái icuèrinánáica, demonio íiwacanánái nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùullánái, yásí Cristo yèepùadapiná macáita Yáaniri Dios iríwa àniwa, Dios icùacaténá macáita. ²⁵ Iwàwacutáacáiná Cristo icùaca macáita siùcáisede idècunitàacá Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanaca canánama, yácata yái yéetácáisica; yá Dios imawèniadéeripiná, imáalàidapiná nacái yéetácáisi, iwasàapinácaalí wía yéetácáisi ícha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, íná yéewa wáalíaca ìyaca abéerita càmírìca

Cristo ichùulia, yái Yáaniricawa yái Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái, néese Cristo, yái Dios Iirica, imàacapíná yáawawa Dios irí, imànicaténá càiripináta càide iyúwa Dios ichùulláná, yái imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripináta, macáita yái iyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péenácué nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadèniaca nacáucawa càmliri imáalàawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacaténá nàyanápiná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwèni meedátáni, yái wenàiwicanái ibautizáanácawa nàwalíná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwènitáni wèepunícaalíwa wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúaca wía macái èeri imanùbaca. ³¹ Báisíta nuénánái, áibanái iwàwaca inúaca núa macái èeri imanùbaca; càita nacái báisíta máini casímáica nuicácuéca pía peebáidacáinácué Wáiwacali Jesucristo itàacái. ³² Chá nacái Efeso iyacálená irícu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càmiyéica yeebáida, caluéyéi cuwèesi nacáiyéi íwitáise, iwàwéeyéicaté imàdádaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, yá canéerica iwèni meedátáni yái nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. Piicácué píchawa cawinácaalí càmiyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachíwéeri tàacáisi: “Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwichacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái yùuwichàidéeripíná wíawa wabáyawaná ìwalíise”, náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachíwáidaca pía, néese plácuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi ímáaná cáaliacáiri iyú: “Wamàacacaalí báawéeyéi íwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri”, ímaca. ³⁴ Piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri íicha plínáidacaténácuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná pìyaca machacàníiri iyú; yá picácué pimàni quirínama pibáyawanáwa. Càì nùumacué pìrì báicaténácué pía, nùalíacáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalía Dios ìwali báisíiri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenácué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi íicha, íná namànica naquíniwa ìwali, yá náimaca: “Càmita náalímá nacáucàacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íwitáaná iyú namusúapínáwa càliculí irícuíse?” càì náimaca naicáaníca. ³⁶ ¡Natàanicáita máiwitáiséeri iyú meedá! Péemíacué comparación: Wabànacaalí bànacalé íimi cáli irículé, néese bànacalé íimi iwàwacutá iyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yéewanápiná iyaca yái bànacaléca. ³⁷ Yái íimi wabànéerica, càmlirita íimi yái imusuéricawa cáli irícuíse. Wabànacáita bànacalé íimi, cawàwanáta trigo ituíná íimi, càmicaalí áiba bànacalé íimi nacái. ³⁸ Yái ibaquéericawa Dios yáa iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bànacalé íimi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bànacalé iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wía èeri mìnánáica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwèesínái nadèniaca nacái naináwa áibata. Cuipíra íiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara iyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata íicha yái naináca macáita níái iyéeyéica cháí èeri irícu. Quéwa chènuníiséeyéi áibata nadèniaca cayábéeri naicácanáwa èeri irícuíyéi íicha, yácáiná chènuníiséeyéi iináca icànaca mèlumèluíri iyú. ⁴¹ Càita nacái níái iyéeyéica capíraléeri cáli íinata. Nadèniaca nacamaláwa áibata. Néese

èeri udènìaca ucamaláwa áibata. Néese quéeri udènìaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadènìaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadènìaca nacamaláwa méetàucunamata náichawáaca. Càita ímaca comparaciónca.

⁴² Càipiná nacái namichàacawa níái yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàliaca wainámi cáli irìculé, yá wainámi ibadápinácawa, quéwa wainá imichèeripinácawa yéetácáisi ícha, cà mírita yéewa ibadácawa. ⁴³ Yá nabàliaca wainámi càliculì irìculé, chéecáisi báawéeri iicácanáwa, néese wainá icáuquèeripinácawa icànapiná mèlumèluíri iyú, cayábéeri iicácanáwa. Nabàliaca wainámi machawàaquéri néese cachàinipinàcani yái waináca imichèeripinácawa càliculì ícha. ⁴⁴ Nabàliaca wainámi, cháí èeri irìcuírìca, néese wainá chènuníiséeri imichàapinácawa, iyacáiná wainá èeri irìcuíri, càita nacái iyaca wainá chènuníiséeri.

⁴⁵ Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yái idàbàanéericaté wenàiwicaca, yaté Dios cáucaté imànica Adán iyacaténaté cháí èeri irìcu iyúwa èeri mìnali”, ímaca yái Dios itàacáica. Quéwa máini cachàinica Cristo íiwitáise Adán ícha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yaté imichàacatéwa yéetácáisi ícha yàacaténá wacáuca cà míri imáalàawa. ⁴⁶ Siùca càmita wadènìaca chènuníiséeri iicácanáwa idécunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu. Wadènìaca èeri irìcuíri iicácanáwa quéechacáwa, néese piná wadènìaca chènuníiséeri iicácanáwa. ⁴⁷ Dios imànicaté cáli ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yái asiali idàbàanéerimica. Yaté èeri mìnalicani, yái Adánca. Néeseté Cristo yàanàaca, yaté chènuníiséericani. ⁴⁸ Wía iyéeyéica cháí èeri irìcu, wadènìaca waináwa cháí èeri irìcuírìca càide iyúwaté yái asiali iiná Dios idàbéericaté cáli ichùmalé ícha asialipiná, yái wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàyacaténá chènuniré, yásí wadènìapiná waináwa chènuníiséeri càide iyúwa Cristo iyáaná, yái chènuníiséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadènìaná iicácanáwa yái wàawirimi Adán Dios idàbéericaté cáli ichùmalé ícha asialipiná, càita nacái wadènìapiná iicácanáwa yái Cristo yàanéericaté chènuníise.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi: Yái wainá idènìerica íiranáwa cháí èeri irìcu cà míripiná yéewa iwàlùacawa Dios iyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmita yáalimá iwàlùacawa néré càmicatalépináca imáalàawa. ⁵¹ Quéwacué nuwàwa píalíacawa áiba wawàsi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha, quéwa siùcade imàacaca wáalíacawa. Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wéetápináwa canánama, quéwa Dios iwènúadapiná wíawa macáita wàlisanácaténá waicácanáwa. ⁵² Wéemìapiná trompeta isàna, yái trompeta namáalàidáanáca canánama, yásí abéerícuíseta Dios iwàlisàidapiná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli ímacaalí watuí. Yácáiná wéemìapiná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculì irìcuíse macái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Namichàapinácawa yéetácáisi ícha nainá wàlisàì yáapichawa, cà míyèipiná yèepùa yéetácawa quirínama. Yásí wíaca nacái cáuyéica Dios iwènúadapiná wíawa wàlisanácaténá waicácanáwa. ⁵³ Yácáiná wainá èeri irìcuírìca càmita yéewa iyaca càiripináta, iná iwàwacutá Dios iwàlisàidaca wainá wadènìacaténá waináwa wàlisàì cà míri imáalàawa. ⁵⁴ Néese idécanáami Dios iwàlisàidaca wainá, wadènìacaténá waináwa wàlisàì cà míri imáalàawa, yásí wàypiná càiwade iyúwaté profetanái itànàanaté Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Yái yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yái wàuwideca yéetácáisica. ⁵⁵ Pía yéetácáisi, càmita quirínama yéewa pimawènìadaca wía. Pía càliculì, càmita quirínama yéewa piùwichàidaca wía, canácáiná quirínama píwi”, càipiná wáimaca. ⁵⁶ Yái wabáyawanáca iyaca càide iyúwa yéetácáisi íwica, yácáiná wabáyawaná ìwalíise, iwàwacutácaté

wéetáanápínácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Yá nacái yái tàacáisi Dios imàaquéricaté profeta Moisés irí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáiná wáaliacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisanieri wamànica, néese máinité cachàiniwanái wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷ Quéwa Wáiwacali Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía ícha yái wéetáanápínácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta; càita nacái Wáiwacali Jesucristo yéetáaná ìwalíse, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri!

⁵⁸ Iná piácué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacali irípiná cachàiniwanái, píaliacáinacuéwa cawèníricani, yái píibaidéericuéca Wáiwacali ichàini iyú.

16

La colecta para los hermanos

¹ Siúcade nucàlidacué pirí ìwali yái ofrenda pìwacáidéeripínacuéca pibànùacaténacué plata iyúwa ofrenda catúulécanéeyéi irí, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìwacáidacué ofrenda càide iyúwa nucàlidáanáté nalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. ² Domingo imanùbaca semana ìwali, macáitacué pía canánama iwàwacutácué pìwacáidaca yééná yái plata peedéericuéca piríwa. Yá picùacué méetàucutani. Iná nùanàpinácaalí néré, càmitacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca. ³ Néese nùanàpinácaalí néré, yásí nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén ìyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéeyéicuéca pèewísewa natécaténá pìasu ofrenda néré. Yá nubànùapíná náapicha cuyàluta nalí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìyeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu, natàidacaténá nía cayába níái péénacuéca pibànùeyéipínacuéca néré. ⁴ Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yásí nàacawa núapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapínacuéwa pìatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàpinácué piyacàle néréwa Corinto ìyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí càì, yá nùyapínacué píapichawa unìabépinama. Néese píalimápinacué piyúudàaca núa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepínáwa alénácaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmitacué nuwàwa nupáchiaca pía malééná èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca píapicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca píapicha. ⁸ Quéwa nuyamáapínácawa cháì Efeso ìyacàlená irícu àta judíonái imànicatalépináta nàasu cultowa ípidenéerica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quirítàacáwa cháì, nàyacáiná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yéemíaca Jesucristo iináwaná ìwali, íná nuíbaidacáwaca cháì Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáaníta nacái madécaná wàuwídeca, càmiíyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú.

¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué pìatalé, pitàidacué cayábani casíimáicaténá iwàwa píapichacuéwa. Pimànicué irí cayábéeri íbaidacáiná Wáiwacali irípiná càide iyúwa núa. ¹¹ Iná piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péénacué caná iwèni iicáca Timoteo. Néese piyúudàacué Timoteo yàasu àyapu ìwali yàanápínáwa matuíbanáiri iyú nùatalé, nucàcáiná yàanàaca náapicha níara áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéenásàiri Apolos ícha yàanápínacué ipáchiaca pía áibanái wéenánái yáapicha. Quéwa siùca càmítàacáwa iwàwa yàacawa. Nésecáwa ipáchiapínacué píawa idèlàcatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Piicacué píchawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàì íméeri iyú mamáalàacata. Picacué cáalu pía, néese píináidacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwa béeyéi asìanái. ¹⁴ Macáita yái pimàníricuéca, pimànicué cáininéeri iyúni, piyúdàacaténacué áibanái.

¹⁵ Siùcade píacué nuénánáica, píalíacué naináwaná ìwali níara Estéfnas yéénánáica ìyéeyéicuéca píapicha. Níacata idàbáanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàacaca níawawa Dios irí nayúdàacaténacué pía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nuwàwacué pimànica càide iyúwa nàalàanacué pía, níái Estéfnas yéénánáica, cawinácaalí nacái inacáiyéica iyúudèeyéica wenàiwica, íbaidéeyéica nacái Wáiwacali irípiná.

¹⁷ Casímáica nuwàwa níacáiná áibanái péenacué nadéca nàanàaca nùatalé, níái Estéfnas, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí cayábéeri càmíricué píalimá pimànica canácáinácué pía núapicha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuéca piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéeri iyú macái wenàiwica ìyéeyéica càide iyúwa nàyaná.

¹⁹ Nawàwalicué pía níái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca cháì Asia yàasu cáli íinata, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úái nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalicué pía manuísíwata Wáiwacali ípidená ìwali, náapicha macáita ìwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe irìcu namànicaténá culto. ²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháì nawàwalicué pía. Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía.

²² Aibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yùuwichàidapiná níawa. ¡Pía, Wáiwacali, píawa sísaara caquialéta!

²³ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ²⁴ Nuwàwalicué pía manuísíwata cáinináiná nuicácuéca pía Cristo Jesús ìwalíse.

2 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcaténá núa ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenàsàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué píá. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa Corinto ìyacàlená ìrìcu, píacué nacái Dios yàasu wenàiwica ìyéeyéica macái Acaya yàasu cáli íinata. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³ Wàacué cayábéeri Dios irí, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yáaniri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wáaniri ìiquéerica watúulécaná, ìchàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èerita achúmacaalí wawàwa. ⁴ Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ìchàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ìchàiniadáaná wawàwa. ⁵ Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácaníta wàuwichàacawa manuísíwata Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, càicáaníta Cristo ìchàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàidenìaca wàuwichàanáwa. ⁶ Siùcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué pirí Jesucristo ìináwaná ìwali yéewacaténácué ìchàiniadaca piwàwa, iwasàacaténácué píá nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa Dios idéca ìchàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, píalíacaténácué nacáiwa Dios iyúudáanápínácué pìidenìaca piùwichàanáwa piùwichàapínácaalíwa càide iyúwa wàuwichàanáwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. ⁷ Manuícá wáináidacawa wawàwawa pìwalicué píalimáanápínácué pìidenìaca piùwichàanáwa Cristo irípiná, wáalíacáináwa càide iyúwa piùwichàanácuéwa wáapicha Cristo irípiná, càita nacái Dios ìchàiniadacué piwàwa siùcade càide iyúwa ìchàiniadáaná wawàwa.

⁸ Píacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli íinata. Máinícanáté càulenéerica yái wàuwichàanácawa, yáté càmita wáalimá wàidenìaca quirínamani wachàini iyúwa. Yáté wayúunáidaca wéetáanápínácatéwa néré. ⁹ Wía apóstolca waicácaté wíawawa càide iyúwa nacháawèyeyéi nanuéyéipínáca. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanácawa, wéewáidacáinátéwa càmínápiná wáibàa wawàwawa wachàini iwéréwa, néese Dios iwérépiná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucàidéerica wenàiwica yéetácaisi íicha. ¹⁰ Dios iwasàacaté wía íicha yái wéetáanápínácatéwa máini báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàacata siùcade. Manuícá wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali iwasàanápíná wíawa madécaná yàawiría. ¹¹ Quéwa iwàwacutácué piyúudàaca wía pisutácué Dios íicha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios íicha walípiná, yásí manùbéeyeyéi nàapíná nacái Dios irí cayábéeri icùacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isíimáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáalíanácawa wawàwalícuísewa wadéca wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èeri ìrìcu machìwéeri iyú nacái Dios iicá, yá máini càì wàyacaté wàyacaalítécué píapicha. Càmitaté càì wàyaca wáalíacái iyúwa, néese Dios imànicaté walí

cayábéeri mawèníiri iyú iyúudàacaté wía wàyanápináté càì pèewibàa. ¹³⁻¹⁴ Macái wàasu cuyàluta irìcu watànèericuéca pirí, wacàlidacué piríni machacàníiri iyú, machìwéeri iyú nacái, piléecaténacué péemìawani màulenéeri iyú càinácaalí ímáaná. Nuwàwacué macáita manuica píináidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué píináidáanáwa nùwali siùcade. Càitacué nuwàwa píináidacawa yéewanápiná casíimáica wawàwa macáita. Yáalimápinacué casíimáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, ìwalìise yái wéewáidáanacatécué pía, càide iyúwa yáalimáanápiná casíimáica wawàwa píwalicué néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalí àniwa.

¹⁵ Manuicaté nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué, casíimáinacué pía núapicha, íná quéechatécáwa nuínáidacatéwa nupáchianápinacué pía pucháibàawiría nuyúudàacatécué pía. ¹⁶ Quéechatécáwa nuwàwacatécué nupáchiaa pía nuèpunícaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacaté nacái nupáchiaacuéca pía àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacatécué piyúudàaca núa nùanápinátéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté núa píatalécué càide iyúwaté nucàlidáanacué piríni. Quéwa picácué píináidawa càmitaté nuínáidawa cáimiétacanéeri iyú. Picácué píináidawa nutàanica càide iyúwa èeri mìnali pucháibéeri íiwitáise, íiméerica “báisíta” inuma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalicúsewa “càmita”. ¹⁸ ¡Càmíirita pucháiba íiwitáise núaqué! Dios yáalíacawa watàanínacuéca pirí báisíiri iyú, càita nacái càmitacué wáima pirí “báisíta” wáináidacaalíwa wawàwalicúsewa “càmita”. ¹⁹ Núa Pablo, yá nacái Silvano, áibaalí íipidenéeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo Jesús iináwaná ìwali, yái Dios írìca. Càmita pucháibéeri íiwitáise yái Cristo Jesúsca. Cristo càmita íima “báisíta” íináidacaalíwa iwàwalicúsewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báisíta”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa ímáaná. ²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanáté ìwali. Íná macái imanùbaca wàacaalí Dios irí cayábéeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús ìwalìise, ímáanáca “báisíta”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái. ²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íicha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunápináwa, wáibaidáanápiná irí. ²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáalíaca nacáíwa Dios imànínápiná walí macáita yái cayábéerica icàlidéericaté walí ìwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué pirí nùanàanápináté piyacàle Corinto néré nupáchiaacatécué pía, càicáaníta càmitaté nùawa néré. Siùcade nuwàwaca nucàlidacuéca piríni cáná yéewaná càmitaté nùawa néré. Nucàlidacué piríni Dios yéemìapíná: Càmitaté nuwàwa nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyú píbáyawaná ìwalìisewa ipíchanacué máini achúmaca piwàwa nùwalìise. Inaté nuínáidacawa cawàwanáta cayábáwanái pirícuéni càmicaalípináté nùawa píatalé ráunamáita. ²⁴ Wía apóstolca, wáalíacawa peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, íná càmita wawàwa wachùuliacuéca pía cachàiníiri iyú peebáidáanápinacué càide iyúwa iwàwacutáanacué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca pía casíimáicaténacué piwàwa.

2

¹ Inaté nuínáidacawa càminápinátécué nupáchiaa pía caquialéta àniwa ipíchanacué máini achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa píatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca píiwitáisewa píbáyawaná íichawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyútá. ² Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmitacué yéewa wasíimáidáyacacawa. ³ Inaté càmitacué

nupáchia pía, néeseté nubànùacuéca pirí cuyàluta, pichùnìacaténácué wawàsi ipíchawáise nùanàaca pìatalécué, càmicáináté nuwàwa nùacawa néré achúmacaténá nuwàwa pìwalicué, yácáiná nuwàwacué casímáica pimànica nuwàwa. Manuícate nuínáidacawa nuwàwawa nacái pìwalicué casímáinápínaté piicáca nùacawa pìatalé casímáiri iyú. ⁴ Bàaluité nutànàacuéca pirí yáara quéechéeri cuyàlutaca nùalàacaténácué pía cachàiníiri iyú, néeseté máiní achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catúulécanáca numànicaté nuwàwawa manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmitaté nutànàacué pirí cuyàluta achúmáanápínácué piwàwa, néese nutànàacatécué pirí yáara cuyàluta pialíacaténácuéwa máiní cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Yái imàníricaté ibáyawanáwa pìatalécué, achúmacaté imànicuécaca piwàwa canánama. Càita nacái achúmacaté imànica nuwàwa. Quéwa siùcade càmita nuwàwa nucháawàaca iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníiri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná ícha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata. ⁶ Batéwa macáitacué pidéca piúcaca píchawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùullacawa. Càmitacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani. ⁷ Iná siùcade iwàwacutácué pimàacaca piwàwawa ibáyawaná ícha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máiní achúmaca iwàwa àta yúucatalétawa píchacué càiripináta. ⁸ Iná nusutácué pícha manuísíwata píasáidáanápínácué cáinináca piicácani, peedácué pèewiréwa àniwani. ⁹ Nutànàacatécué pirí ìwali yái wawàsica nùalimáidacaténácué nuicáwa pía nùaliacaténátéwa asáisi pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía. ¹⁰ Iná siùcade pimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná ícha, yásí nacái numàacaca nuwàwawa ícha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo iicápiná péenàsàiricué ibáyawaná ícha, yái báawéerica imàníricaté nulí, nuwàwacáinácué casímáica piwàwa macáita. ¹¹ Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná ícha ipíchanácué Satanás imawènìadaca wía. Wáaliacáináwa báisíiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Nùanàacaté Troas ìyacàlená néré nucàlidacaténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníiri iyú nuibaidacaténá Wáiwacali irípiná, nucàlidáanápíná iináwaná madécaná wenàiwica irí. ¹³ Quéwa achúmacaté nuwàwa nuínáidacawa càmicáiná nùanàa nùacawéerináwa Tito yái nuiquéerica iyúwa nuénàsàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmicáináté nùanàa Tito néré, ínáté nucàlidaca nuináwanáwa Troas ìyacàlená mìnanaí irí nùacaténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri imawènìadacáiná wáicha wàuwidenái càiripináta, níara camíiyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús iináwaná, yái wáyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios irí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái madécaná wenàiwica irí. Yá Wáiwacali iináwaná icàlàllacawa macái cáli íinata càide iyúwa pumèníiri isàni icàlàllanáwa. ¹⁵ Yá cayábaca Dios iicáca wacàlidáaná Cristo iináwaná. Càica wíade iyúwa pumèníiri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo ìyacáiná wawàwalicu. Yá Cristo iináwaná icàlàllacawa macái wenàiwica íiwitáaná irí. Icàlàllacawa wenàiwicanái irí Cristo iwasèeyéipínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlàllacawa wenàiwicanái irí yúuquéeyéipínáca Dios ícha càmicáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yái Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi iríni iyúwa chéecáisimi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquéeyéipínáca Dios ícha nàuwichàapínacáináwa

càiripináta. Néese yái Wáiwacali itàacáica càicanide áibanái iríni iyúwa pumèníri isàni yèerica wenàiwica icáuca càmíiri imáalàawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nàypinácáiná Dios yáapicha càiripináta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icálidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèepunícawa Dios itàacái quéwa càmita cà wamàni weedácaténá walíwa plata càide iyúwa madécaná áibanái imàníiná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machiwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànùeyéica báisícáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùulláná wamànica, wàyacáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Wadéca cà wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, íná cawàwanáta abénaméeyéi péenacué iyúunáidaca wadàbaca watàanica wàwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanaté wía quèechatécáwa. Quéwa càmita cà wamànica. Càita nacái càmita iwàwacutá wáasáidacuéca pirí cuyàluta áibanái itànèerica waináwaná ìwali píaliacaténacuéwa Dios ibànùeyéica wía. Càmitacué nacái iwàwacutá wasutáca píicha cuyàluta picàlidáanacué waináwaná ìwali áibanái irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanái yéewáidéeyéicué pía nadéca nasutáca píicha càiri cuyàluta, quéwa càmita cà wamànica. ² Canáca iwàwacutacué walí píicha cuyàlutaca piacáinacué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripiná waináwaná ìwali áibanáicaalí iwàwa yáaliacawa wàwali asáisi Dios ibànùacaalí wía, bàaluitécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pirí iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèerica wawàwalicu wáaliacaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náaliacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pirí iináwaná. ³ Macáita náaliacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèerica wáibaidacalé iyú peebáidacáinacué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pirí. Càmitacué cà píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèerica tinta iyú. Càmitacué cà píade iyúwa tàacáisi natànèerica íba ìwali càide iyúwaté Dios itànàanaté itàacáiwa íba ìwali profeta Moisés irípiná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espíritu Santo piwàwa cáuri irículé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca pía. Iná yéewa macáita náaliacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténacué pirí itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali, wía apóstolca, yá wáaliacawa báisíiri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténacué pirí itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yái wamànírira Dios idéca ichàiniadaca wía wamànicaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidáanápiná yái tàacáisica icàlidéerica wàlisài wawàsi ìwali, yái wawàsi Dios imànírira wenàiwicanái yáapicha icùanápiná nía iyúwa yàasunáíwa. Yái wawàsi wàlisài càmíirita càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali, yái tàacáisi ímèericaté Dios icùanápinaté israelitanái namànicaalí càide iyúwa ichùulláná nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica Moisés itànèericaté icháawàaca wía wéetáanápináwa càmíicáiná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa ímáaná. Quéwa siúcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténacué pía wàlisài wawàsi ìwali Dios imànírira wáapicha wawàwalicuise, yàaca walí Espíritu Santo, yái Espíritu yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa.

⁷ Bàaluite Dios itànàacaté itàacáiwa íba sàabadéeyéi ìwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanái. Máinícáiná Dios icànaca mèlumèluíri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapicha yeedácaténá Dios íicha yái bàaluisàimi tàacáisica, yaté Moisés inàni icànaca nacái máini mèlumèluíri

iyú. Israelitanái càmitaté náalimá naicáidaca Moisés inàni irí máinícáiná inàni icànaca. Quéwaté yái camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni ícha. Ewita yái bàaluisàimi tàacáisica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri irìculé máiní mèlumèluíri iyú yàanàacáináté Dios néese. ⁸ ¡Iná yéewa wáaliacawa Dios imàníinápíná walí cayábéeri cachàiníwanái, wía Dios imàniyéica yáapicha wàlisài wawàsi imàacáanápíná Espíritu Santo iwàlùacawa wawàwalìculé! ⁹ Núumacué pirí àniwa; éwita yái bàaluisàimi tàacáisica icháawàcáaníta wía wéetáanápínátéwa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanái irí ichàini manuiriwa icànéerica mèlumèluíri iyú imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. ¡Iná yéewa wáaliacawa máiní cayábéericani cachàiníwanái yái wàlisài wawàsica Dios imàníirica wáapicha iicácaténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayábacaténá nacái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisíta yái tàacáisi bàaluisàimica yàanàacaté mèlumèluíri iyú. Quéwa siùcade waicácani iyúwa càníirica máiní cawènica yácáiná wàlisài wawàsi idéca yàanàaca, máiníri cayába cachàiníwanái quéechéerimi ícha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanáté mèlumèluíri iyú éwitaté imàalàapínátéwa, càita nacái cayábéeri cachàiníwanái yái wàlisài wawàsica iyamáacáináwa càiripínáta wáapicha.

¹² Wáaliacawa wàlisài wawàsi iyamáanápínáwa càiripínáta, iná wacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta, càmita nacái wamáisanà Dios itàacái wenàiwica ícha. ¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imàníináté. Idécanáamité Moisés icàlidaca Dios itàacái israelitanái irí, yá ibàllacaté inàniwa wáluma iyú ipíchaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni ícha, yái camalásica càníirica icàna càiripínáta. ¹⁴ Quéwa càmitaté náalía néemìaca càinácaalí ímáaná yái Dios itàacáica, matuícáináté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái irí, yá mamàalàacata càmita náalía néemìacani càinácaalí ímáaná matuícáiná náiwitáise càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàllaca náiwita. Càmita idé catuíca náiwitáise yácáiná abéerita Cristo yáalimá imàacaca náalía néemìacani, quéwa càmita neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamàalàacata càmita náalía néemìaca càinácaalí ímáaná, càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàllaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada íiwitáisewa Wáiwacali irípiná, yásí Wáiwacali imàacaca yáaliaca yéemìaca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca cáucuíri wáluma wenàiwica íiwita ícha, yéemìacaténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali ìyaca abédanamata Espíritu Santo yáapicha, iná wadèniacáiná Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwasàaca wía wacàlidacaténá Dios itàacái macàaluínináta, wáaliacaténá wéemìaca nacái càinácaalí ímáaná. ¹⁸ Péemìacué comparación: Càmita wabàlla wanàniwa cáucuíri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wabàa Wáiwacali íiwitáisewa áibanái wenàiwica ícha. Càide iyúwa chapúa íbàacaalí èeri icamaláná quírameníwaca, icànacaténá èeri icamaláná iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái irí máiní cayábéerica Wáiwacali íiwitáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáíwaná iríwa icànéerica mèlumèluíri iyú chapúa irìcuíse, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa, weebáida nacái itàacái, iná yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca yàacawa Wáiwacali íiwitáise iyúwa, wáyacaténá càide iyúwa Wáiwacali ìyáaná. Macái yàawiría imanùbaca wadèniaca Wáiwacali íiwitáisewa cachàiníwanái. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalìcu, yái Espíritu Santoca.

4

¹ Iná wía apóstolca, càmita cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Càmita nacái waméyáawa, Dios iicáciná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná. ² Càmita wamàni wawàsi báawéeri ibàacanéri iyú iwàwacutéerica báica wía ìwalíse. Càmita wéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmita nacái wawènúada Dios itàacái wachìwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacànìiri iyú, yái báisìiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisìiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica nálíla wataánica báisìiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Abénaméeyéi wenàiwica càmita nálíla néemíaca cayábani càinácaalí íimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipinácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁴ Càmicáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuíca imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwáisàiricani ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise. Càide iyúwa matuíyéimi càmlíná náalímá naicáca camalási icànéeri mèlumèluíri iyú, càita nacái Satanás matuíca imànica náiwitáise, níai càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ipíchaná náalíacawa máiní cayábéericani yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, yái Cristo cachàinìirica íiwitáise icànéerica mèlumèluíri iyú, cáimiétacanéri náicha canánama, yáasáidéerica walí càinácaalí Dios íiwitáise ìyaca, Dioscáináni yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmita wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo ìwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa pìasu wenàiwicacuéca wía wáibaidacaténácué pírí cáininácáiná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Bàaluitésíwa canácaté camalási cháí èeri irìcu. Néeseté Dios ichùulíacaté camalási icànáanápínaté catéeri irìcuíse. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icànaca wawàwalìculé amalácaténá wáiwitáise yéewanápiná wáalíacawa Dios íiwitáise ìwali máiní cayábéericani. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú càinácaalí Dios íiwitáise ìyaca, Dioscáináni yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadèniaca Dios icamaláná wawàwalìcuwa, íná wáalíacawa Dios ìwali. Wadèni nacái ichàini wàyacáiná abédanamata Jesucristo yáapicha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máinìiri cawènica, cayábéeri nacái iicacánáwa, iwàwacutéeri wacàlidaca ìwali áibanái irí. Quéwa wadèniaca yái cawènírica wawàsica wainá machawàaquéeri irìcuwa càiride iyúwa catùu mawènícháa, bàcabàquéechúaca meedá, ibái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios néeséericani yái chàinisi manuírca ìyéerica wawàwalìcu. Càmita wáibaida wachàini iyúwa. ⁸ Iná éwita máinícaáníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalímá wáibaidaca Dios irípiná. Ewita nacái achúmacáaníta wáináidáanícawa wawàwawa ìwalíse yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha. ⁹ Napiadáidaca nàuwichàidáanápíná wía, quéwa Dios càmlírita imàaca wía abéerita. Náucaca wía cáli ínatalé, quéwa càmitàacá namáalàida wía. ¹⁰ Ata alénácaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, íná wàyaca càiripináta càide iyúwa Jesús íyáanaté, yái yáaliéricatéwa yéetáanápínatéwa cáiwìiri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri irìcu wáasáidacaténá macái wenàiwica irí cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri íicha. ¹¹ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu, yá macái èeri imanùbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái irí wadèniaca Jesús icáuca càmlìiri imáalàawa éwita wainá yéetácaánítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué pírí

Jesucristo iináwaná, íná áibanái iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca piriwa picáucawa cànmíri imáalàawa peebáidacáinacué Jesucristo itàacái.

¹³ Bàaluité profetanái itànàaca tàacáisi Dios inùmalicúise ímérica: “Nuebáidaca Dios íná nucàlidaca wenàiwicanái irí manuica nuínáidacawa nuwàwawa Dios ìwali”, càì ímaca yái tàacásica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanái yeebáidáaná, íná wacàlidaca nacái áibanái irí Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáaliacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi ícha. Càita nacái wáaliacawa Dios imichàidáanápíná wía yéetácáisi ícha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, piacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténacué pía. Yá manùbéeyéicalicué péená nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná, yásí manùbéeyéi nàapíná Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéerica imànírica nalí, yéewacaténá manùbéeyéi yáwanái náalimá náaliacawa máiní cayábéerica Dios íiwitáise.

¹⁶ Iná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máinícaaníta béeri yàacawa, càicáaníta Dios iwàlisàida yàacawa wáiwitáise èeri imanùbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata Cristo irípiná madécaná èeri, càicáaníta waicáca wàuwichàanáwa cháì èeri irìcu iyúwa achúméri wawàsi ichàbéeripínacawa wáicha ráunamáita máinícainá manuísíwérica yái cawènírica wadènièripínáca càiripínáta chènuniré ìwalíise yái wàuwichàanácawa Cristo irípiná, yácáiná wàypíná máiní cáimiétaquéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icànéeyéi mèlumèluíri iyú càiripínáta. ¹⁸ Iná càmita máiní wáináidáanícawa ìwali yái wàuwichàanácawa, càmicáiná cawèni waicá yái wawàsi ìyérica cháì èeri irìcu, yácáiná macáita yái ìyérica cháì èeri irìcu imáalàapínacawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yái cawèníri chènuníseerica cànmíricáwaca waicá, ìyérica néré wàyacatalépináca càiripínáta, wáaliacáináwa yái chènuníseerica cànmíricáwaca wadé waicáca siùcade ìyèeripíná càiripínáta èeri cànmíri imáalàawa.

5

¹ Wáaliacawa wainá ìyaca càide iyúwa capìi wadènièrica cháì èeri irìcu, càide iyúwa nacái capìima cànmírica ìya càiripínáta. Néese wéetácaalíwa càide iyúwa capìi imáalàacaalíwa, yá wadèniapíná waináwa chènuníseeri, Dioscáiná idéca ichùnìaca walípináni, càiride iyúwa wacapèèpiná chènuníseerica cànmírica imáalàawa, cànmírica wenàiwica imànicalé icáapi iyúwa. ² Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháì èeri irìcu wainá èeri irìcuírica yáapichawa, yá máiní wawàwaca wàwalica wainá wàlisàíwa chènuníseerica. ³ Yá wàwalipíná wainá wàlisàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴ Idècunitàacá wàyaca cháì èeri irìcu wainá irìcuwa, yá achúmaca wawàwa wáináidacawa wainá ìwaliwa, wawàwacáiná wàwalica wainá wàlisàíwa, yéewanápiná wainá èeri irìcuíri iwènúacawa wàlisàì iyú ìwalíise yái wacáuca cànmírica imáalàawa Dios yèeripínáca walí. ⁵ Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlisàíwa. Dios idéca nacái imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wáaliacawa báisíri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlisàì càide iyúwa ímáanáté walí.

⁶ Iná yéewa manuica wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali mamáalàacata. Wáaliacawa idècunitàacá wàyaca cháì èeri irìcu wainá irìcuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéi yàasu cáli, càmicáináca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷ Càmitàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháì èeri irìcu. ⁸ Manuica nacái wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa. Wáaliaca nacáiwa cayábáanápíná cachàiniwanái walíni wéetácaalíwa wamusúacaténáwa wainá íchawa wàacaténá wàyaca

chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máiní wawàwa wàyaca yáapicha. ⁹ Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripináta idècunitàacá wàyaca wainá irìcuwa cháí èeri irìcu, càita nacái wéetácaalíwa wàcaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa. ¹⁰ Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, iwàwacutápiná macáita wabàlùacawa Cristo ípunita áibaalípiná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná ìwali, càinácaalíte wamànica wàyacaalíte cháí èeri irìcu wainá irìcuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo irípiná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába irípiná, càita nacái canácaalí iwèni yái wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníri.

El mensaje de la paz

¹¹ Iná wáalíacáináwa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinináwa, wía apóstolca, iná wáalimáidaca cachàiníri iyú wáasáidacaténá áibanái irí watàanica báisíri iyú, Dios idéca nacái ibànùaca wía. Dios yáalíacawa wàwali cayábéeri iyú, ìwali nacái yái wamànirica. Yá nuwàwacué pialíacawa nacái Dios idéca ibànùaca wía. ¹² Picácué pínáidawa watàanícáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéi péenácué icháawàaná waináwaná ìwali quéechatécáwa. Càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái ícha, néese wawàwacáita pialíacuécawa càinácaalí wamànica, càinácaalí watàanica nacái wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Càita wacàlidacuéca piríni casíimáicaténácué piicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué pía. Iná áibanái íimacaalícué pirí càmítasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios irípiná, yásí pialímácué pimawèniadaca nàasu tàacáisi, níara cachàiníiyéica iicáca yáawawa iyúwa cayábéerica iicácanáwa, icàlidéeyéi nacái máiní cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisí nawàwa náibaidaca Dios irípiná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéi péenácué nadéca náimaca wàwali máiwitáise casa wía máinícáiná wáibaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú, wacàlidacáiná nacái itàacái macái wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica càì cáininácáiná waicáca Dios, wawàwa nacái áibanái yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué pialíacawa wadéca wéewáidaca pía éeréeri iyú, cáimiétaquéeri iyú nacái càide iyúwa cáiwitáiseeyéi. Wadéca càì wamànica wayúudàacaténácué pía. ¹⁴ Wáalíacawa cáinináca Cristo iicáca wía manuísiwata, iná yéewa máiní wawàwaca wáibaidaca irípiná macái wacáuca iyúwa wáalíacáináwa báisíri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Iná yéewa Dios iicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. ¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná, yéewanápiná cawínácaalí iyéeyéica cháí èeri irìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichèericaté nacáíwa yéetácáisi ícha wàwalínápiná. ¹⁶ Iná siùcáisede càmita waicá áibanái càide iyúwa èeri mìnánái iicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácaáníta iwèni waicáca Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáanáta siùcade càmita quirínama wáináidacawa ìwali càì. ¹⁷ Iná cawínácaalí wenàiwicaca iyéerica abédanamata Cristo yáapicha, Dios idéca iwàlisàidaca íiwitáise. Yái iyúwaté iyáaná quéechatécáwa idéca ichàbacawa ícha, yá idéca idàbaca iyaca wàlisài iyú.

¹⁸ Dioscata yái imànirica càiri cayábéeri wenàiwicanái irí. Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, iná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise irípiná, yá siùcáisede cayábaca wáapicha Dios, idéca nacái Dios imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidacaténá itàacái macái wenàiwica irí yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacái. ¹⁹ Yái tàacáisi íimáanáca, Cristo yéetácátéwa èeri mìnánái íchawalíná nabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, cawínácaalí

yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca ichùuliaca wacàlidáanápíná yái tàacáisi wenàiwicanái irí. ²⁰ Iná Cristo ibànuèyéica wía wacàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Wacàlidacuéca pirí Cristo itàacái Dios imáidacáinácué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué pícha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalicuíse piwènúadánápínácué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápínácué cayábaca píapícha Dios. ²¹ Cristo càmitaté imàni ibáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacaténí wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yái Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macái èeri mìnánái ibáyawaná iyaca ìwali, yái Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápíná mabáyawanáca iicáca wía, wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapícha, Cristo yùuwichàacáinátéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripínacatéwa wàwali wabáyawaná ìwalisewa.

6

¹ Iná siùcade wáibaidacáinácué Dios irípiná píapícha, yá wasutácué pícha wawàsi càminápínácué piúca píchawa yái cayábéeri Dios imànírícuéca pirí mawèníri iyú iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ² Bàaluitécáiná profeta itànàacaté Dios itàacái. Dios ímacaté:

“Nuémíacaté pisutáaná nuícha nuwàwacaalíte nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nùasu yùuwichàacáisi íchawa nuyúudàacaténá pía”,

cài ímaca yái Diosca. Siùcade wéénánái, idéca wéénáiwana yàanàaca cayábéeri iyú Dios iicácaténá wapualé siùcade, iná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios ícha siùca. ¡Siùca Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!

³ Wáalimáidaca macái wachàini iyúwa wàyacaténá machacàníri iyú càiripínáta ipíchaná áibanái báawaca naicáca Dios itàacái wacàlidéerica nalí, néese càmita nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníri iyú càmicáiná wawàwa áibanái itàaníca báawéeri iyú ìwali yái wáibaidáanáca Dios irípiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica irípiná. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía: Wàidenlàca wàuwichàanáwa máiní matuíbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamáapuèrica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàidenlàca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyéi ibànalículé, càita nacái báawacaalí namànica yàcalé mìnánái íiwitáise àta naplàcatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacaténá wía. Càita nacái wàidenlàca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníri iyú àta máiníataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacaténá Dios irípiná, wasutácaténá ícha nacái, càita nacái máapicaalí wía canácáiná wayáapíná. ⁶ Càita wamànica wáasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica irípiná. Wàyaca masaquèeri iyú; wáalíaca báisíiri tàacáisi; càmita calúa wía ráunamáita áibanái yáapícha, wamàni nacái nalí cayábéeri; Espíritu Santo iyaca wawàwalícu; cáinináca waicáca wenàiwica báisíiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéica irípiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisíirica, wamànica nacái Dios ichàini iyú yái càmíríca wenàiwica idé imànica. Yái wàyáanáca machacàníri iyú, càicanide iyúwa wacáapisàì chènuníserica wapéliérípiná iyú Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái Dios irípiná: Wamànica ùwicái Satanás ípunita wawènúadacaalí wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Wàyacaalí nacái machacàníri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica nàaca wáimiétacaná. Áibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàaníca wàwali cayábéeri iyú; áibanái nacái natàaníca wàwali báawéeri iyú. Naicáca wía càide

iyúwa cachìwéeyéi éwita wacàlidacáaníta yái báisíri tàacáisica. ⁹ Namànica walí báawéeri càide iyúwa càmicaalí náalí naicáca wía, éwita náalíacáaníta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmíta nanúa wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá báisícata áibaalí achúmaca wawàwa, quéwa wayanídacawa mamáalàacata wawàwalìcuísewa. Ewita catúulécanácáaníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíri cawènírica madécaná wenàiwica írí, yái tàacáisi ímèérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wàyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yàasu, quéwa Dios yáapicha wadènlàca macáita.

¹¹ Píacué wéenánáica Corinto ìyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca pírí macáita iyúwa wáináidáanáwa. Càmitacué wabàa pícha wáiwitáisewa. ¹² Càmita wawènúada pícha wáiwitáisewa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máini cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutacué pícha wawàsi càide iyúwa abéeri náaniri isutáaná yéenibe íichawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Picácué picásàawa náapicha níara càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, càita nacái picácué pimàni wawàsi náapicha, càmíciná yéewa abédanamacué píiwitáise náapicha; yáciná cawinácaalí iwàwéerica ìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmíta yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmírica iwàwa ìyaca machacàníri iyú. Càide iyúwa càmíná yéewa camalási yàacawéeridaca catéeri, càita nacái càmíta yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càmíná yéewa abédanamata Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmíta nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmírica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁶ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níai cuwáiná yéenáiwana, Dios yàasu templo irìculé, yái caplí wenàiwica isutàcaaluca Dios íicha, càmícinácué yéewa wàaca cuwáiná ícàaluíniná wàacaalí Dios ícàaluíniná. Píacué, càicuéca píade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios ìyacáinácué piwàwalìcu. Dios ìyacáinácué píapicha, íná canáca yéewaná pìyaca abédanamata áibanái yáapicha càmíyéica yeebáida Dios. Dios idéca càì íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùypiná nèewibàa, nuèpunípiná nacáwa náapicha; núatapiná Nacuèriná Dios, níatapiná nacái nùasu wenàiwica”,

càì íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacali íimaca walí nacái:

“Pimusúacuéwa nèewíise, píacué nacáwa náicha; picácué pimàni pibáyawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinácué píawa nùasu wenàiwicapináwa.

¹⁸ Núatapiná Píaniricué, píatapinácué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàinírica náicha canánama.

7

¹ Iná péemíacué cayába, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca, nudéca nucàlidacuéca pírini càide iyúwa Dios íimáanaté cáimiétacanéeri iyú imànínapiná walí. Iná iwàwacutá wacùaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáwa. Iwàwacutácué wàaca Dios iyéininá, wamàaca írí nacái wíawawa wáalimáidacaténá wàyaca mabáyawanéeri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéenánáica, wasutácué pícha wawàsi cáinináanápínácué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamàníirité pirí. Càmitaté nacái wawènúadacué píiwitáise cayábéeri íicha. Canátaté wachìwáidáanácué pía. ³ Càmita càì núuma nucháawàacaténácué pía. Càide iyúwaté núumáanácué pirí quéechatécáwa: Cáininácuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa. ⁴ Manuíca nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué pimàníinápínácué machacàníiri iyú càide iyúwa núumáaná. Máiní casímáica nuicácuéca pía nacái pimànicáinácué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casímáiri iyú manuísíwata nuémíacáinácué piínáwaná ìwali.

⁵ Wàanàacatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli ínatale, càmita wadé wayamáidacawa matuíbanáiri iyú, néese namànica walí máiní càulenéri iyú àta alénacaalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacái achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalùniwa wawàwalícuésewa. ⁶ Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawínacaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacái Tito yàanàacaalíte wàatalé. ⁷ Cà míiritaté abéta Tito ìwali casímáica wawàwa yàanàanáca, néese casímáicaté wawàwa pichàiniadacáinácué Tito iwàwa iyacaalítécué píapicha. Tito icàlidacaté walí máinícué piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacái walí achúmáanácué piwàwa nùwalíná, máinícué nacái piwàwaca pimànica càide iyúwa nùalàanácué pía. Inaté nuémíacáinaté càiri tàacáisi, íná casímáicaté nuwàwa máiní cachàiníwanái.

⁸ Ewitaté nùasu quéechéeri cuyàluta nutànèericatécué pirí achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáaníta siùca càmita achúma nuwàwa ìwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa nùalíacáinatéwa achúmaca nùasu quéechéeri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripinataté. ⁹ Siùca quéwa casímáica nuwàwa. Càmita casímái nuwàwa ìwali yái achúmáanácuéca piwàwa, néese casímáica nuwàwa piwènúadacáinatécué píiwitáisewa Dios irípiná àniwa achúmacáinácué piwàwa ìwalíse yái báawéerica pimàníiricatécué. Achúmacatécué piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa yáara quéechéeri cuyàlutaca nutànèericatécué pirí idéca iyúudáacuéca pía. ¹⁰ Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná ìwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí wawènúadaca wáiwitáisewa báawéeri íicha Jesucristo iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese càmita quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa ìwalíse. Quéwa áibanái èeri mìnánái cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutácáiná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulíacawa cháí èeri irícu, càmita nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Iná néetápinácawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ¹¹ Idéca achúmacuécá piwàwa pibáyawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, jíná Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata! Dios idéca imàacacué píináidacawa cáalíacáiri iyú ìwali yái báawéeri wawàsica, ínaté pidécuéca pichùnìacani ipíchanácué cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máiní calúacatécué piicáca yái báawéeri wawàsica namàníiricaté pèewi. Cáalucatécué nacái pía càmicáinácué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía. Néeseté piwàwacuécá piicáca núa. Piwàwacatécué nacái piùwichàidaca péenásàiri imàníiricaté ibáyawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmita quirínama cabáyawanáca pía ìwalíse yái wawàsi báawéerica. ¹² Iná nutànàacaalícué pirí yáara quéechéeri cuyàlutaca, báisícata nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yái wenàiwica imàníiricaté ibáyawanáwa, nuyúudáacaténá nacái yái yùuwichèericawa báawéeri ìwalíse. Quéwa máiní cachàiníwanái nuínáidacatéwa nùyaca píwalicué canánama yéewanápinaté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanácuéca piicáca wía. ¹³ Càita Dios idéca ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá casímáica wía àniwa.

Quéwa máiní casíimáica cachàiniwanái wawàwa waicáca casíimáiná Tito iwàwa, yácáiná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata. ¹⁴ Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yáté nucàlidaca iríni cayábaca nuicácuéca píiwitáise, càmitaté nacái báí núa pìwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanácué pirí abéerita yái báisíiri tàacásica, càita nacái báisírira macáita yái wáimáanacaté Tito irí wáimacaalíte irí casíimáicué waicáca píiwitáise. ¹⁵ Yá cáinináca Tito iicácuéca pía cachàiniwanái mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué nacái cayábéeri iyúni, cáimiétaquéeri iyú nacái. ¹⁶ ¡Yá casíimáica nuwàwa núalimácáiná manuíca nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué núaliacáináwa báisíiri iyúcani casíimáináca waicáyacacawa àniwa!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Píacué wéenánáica wawàwacué wacàlidaca piríni siùcade càinácaalí iyú Dios idéca imànica cayábéeri nalí níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa cháí Macedonia yàasu cáli ínata. ² Ewita nàuwichàacáanítawa manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máiní casíimáica nawàwa. Máiní catúulécanáca nía quéwa nadéca namàacaca manùba plata Dios irípiná manuíri ofrenda iyú càide iyúwa càasuíyéi. ³ Nudéca nuicáca nutuí iyúwani namàacaca plata Dios irípiná iyúwata nadèlaná. Núaliacawa nacái nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú manuísíwata cachàiniwanái íicha yái náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwaté nawàwáaná nawàwalicuísewa. ⁴ Nasutácaté wáicha wawàsi manuísíwata wamàacáanápínaté namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwaté áibanái imàacáanaté ofrenda nayúudàacaténá wéenánái catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái. ⁵ Níai Macedonia yàasu cáli néeseeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuíri ofrenda iyú cachàiniwanái íicha yái watuíyèericaté. Quéechatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacaté nacái walí namànicaténaté càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalicuíse, néese namàacacaté plata ofrenda iyú Dios irípiná. ⁶ Iná wadéca wasutáca Tito íicha wawàsi yàanápínacawa pìatalécué àniwa yeedácaténácué píicha yái manuíri ofrenda pidábéericuécáwaca píaca irí bàaluité. ⁷ Pidécuéca pimànica cayábéeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú. Pidécuéca nacái picàlidaca Dios itàacái cayábéeri iyú. Pidécuéca píaliacawa Dios itàacái íwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios irípiná. Pidécuéca nacái cáinináca piicáca áibanái manuísíwata càide iyúwa wéewáidáanácué pía, íná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwéeri ofrenda nacái Dios irípiná casíimáiri iyú, piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁸ Càmitacué càì núumaca pirí nuchùuliacaténácué pía cachàiníiri iyú pimàacáanápínácué plata ofrenda iyú Dios irípiná. Néese nuwàwacáitacué píaliacawa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casíimáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píasáidacaténácué cáinináca piicáca áibanái báisíiri iyú. ⁹ Yácáiná píaliacuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú. Ewitaté máinícáaníta càasucani Dios yáapicha icùacáinaté macáita chènuníise, càicáaníta imàacaca íichawa yàasu cawèníiriwa macáita, yá ìyacaté cháí èeri irìcu iyúwa canéeri yàasu cáininácainá iicácuéca pía. Iná yéewa càasucuéca pía siùcáisede cawèníiri chènuníséeri iyú Wáiwacali itúulécaná íwalíise.

¹⁰ Nuwàwaca nuyúudàacuéca pía, íná nucàlidacué pírí siùcade càinácaalí nuínáidacawa píasu ofrendapíná ìwali: Aiba camuúmité pidàbacatécué pìwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios irípiná casímáiri iyú. ¹¹ Siùca nùalàacué pía pìwacáidáanápíná mamáalàacatani càide iyúwacué pìalimáanáta àta pimáalàidacatalétacué pìwacáidaca yái plata picàlidéericatécué nulí ìwali. Pimànicué nacái casímáiri iyúni càide iyúwaté pidàbáanaté pimànicani. ¹² Báisícaalí wenàiwica iwàwa imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, yásí cayábaca Dios iicáca yàasu ofrenda. Dios càmita isutá wáicha wawàsi cànírica wadènià.

¹³ Càmita nuchùulia pía pìanápínacué píasuwa macáita piyúudàacaténacué áibanái àta canáacatalétacué pírí yái pimáapuèrica. ¹⁴ Néese núumacué pírí cayábaca piyúudàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué pìyáaná, càníyeyéica máiní càasu pícha, càita nacái càníyeyéicué máiní catúulécaná pícha. Siùcade pidèniacué píasuwa cayába piyúudàacaténacué catúulécanéeyéi wenàiwica. Néese áibaalípiná nadèniaca nàasuwa cayába, yásí náalimá nayúudàacuéca pía, càmicaalícué pidènià yái pimáapuèrica. Càitacué pìalimápiná pìyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iyacaalí càide iyúwaté Dios imàníná israelitanái irí bàaluité. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuniise israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapínawa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Abénaméeyéi ìwacáidacaté manùba maná quéwa càmitaté nadènià manùba ícha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi ìwacáidacaté achúmáanata maná quéwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì íimaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábéeri imàacacáinaté Tito cáininácuéca iicáca pía càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéca pía. ¹⁷ Iná nusutácaalíte Tito yàanápínacué pìatalé, yaté yeebáca nulí casímáiri iyú. Iwàwacáinácué nacái iyúudàaca pía, íná idéca íináidacawa yàanápínacué iicáca pía siùcade.

¹⁸ Iyaca cháí áiba wéenàsàiri cayábéeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapícha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca nacàlidaca iináwaná ìwali cayábéeri iyú yái wéenàsàirica, íibaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. ¹⁹ Yá nacái níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needácani yái wéenàsàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali íimiétacanáwa, wáasáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa watéca wáapichawani yái wéenàsàirica cayábéeri iináwaná ipíchaná áibanái itàaníca báawéeri iyú wàwali ofrenda ìwalíise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuícáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacàníiri iyú macáitani, càníricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapícha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yáasáidéerica walí madécaná yàawiría íibaidáaná Dios irípiná cachàiníiri iyú. Siùca nacái máiní cachàiníiwanái iwàwaca iyúudàacuéca pía manuícáiná íináidacawa iwàwawa pìwalícué manuísíwata, yéemlàcáinácué piináwaná piwàwáanácué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaalícué isutá yéemlawá pía Tito ìwali, yá picàlidacuéni nalí nùacawéerinácani, íibaidéerica nacái núapícha Dios irípiná wayúudàacaténácué pía. Nasutácaalícué nacái néemlawá pía nàwali níai áibanái wéenánáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacué nalí càì, níai

yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànùa nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluíniná. ²⁴ Iná nàanàapinàcaalícué pìatalé, yá píasáidacué nalí cáininácuéca piicáca nía báisíiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeséeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalíacawa pimànicuéca cayábéeri, náalíacaténá nacáiwa wacàlidacatécué piináwaná ìwali machacàníiri iyú, watàanícaalíté cayábéeri iyú pìwalícué.

9

La colecta para los hermanos

¹ Càmita iwàwacutá nutànàacuéca pìrí àniwa ìwali yái pìasu ofrendapínáca, pìwacáidéeripínácuéca piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ² Nùalíacáináwa cayábacuéca pìiwitáise, nùalíaca nacáiwa piwàwacué pìwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucàlidacué casímáiri iyú piináwaná ìwali càiripínáta nalí níai Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nalí piináwaná ìwali, píacué iyéeyéica Acaya yàasu cáli ínata, píináidáanátécué pìwacáidaca ofrenda idé abéeri camuíca néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháí Macedonia yàasu cáli ínata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemíacáinácué piináwaná ìwali pimàacáanápínácué plata Dios irí ofrenda iyú, iná nawàwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànùacuéca pìatalé níai wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanácué càmítàacáwa pimàni càide iyúwa nucàlidáanátécué piináwaná ìwali cayábéeri iyú pìasu ofrenda ìwalipíná. Nuwàwaca báisíta pimáalàidacuéca pìwacáidacani ipíchawáise nùanàacuéca pìatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí piináwaná ìwalícué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí nùapicha pìatalécué, càmita nuwàwa nàanàacuéca pía càmínáca pìwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía ìwalíise yái wacàlidáanáca manuíca wáináidacawa wawàwawa pìwalícué pìwacáidáanápínácué ofrenda. Yá nacái báipínácué píawa canácaalícué pìasu ofrenda piyúudàacaténácué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínáidacawa nusutáanápíná náicha wawàsi níai wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápínácué napáchiaca pía quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténácué pimáalàidaca pìwacáidaca pìasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluité. Iná pimáalàidacanámícué pìwacáidaca pìasu ofrendawa cayába, yásí náalíacawa pimàacacué plata Dios irípiná casímáiri iyú piwàwacáinácué piyúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pimáalàida pìwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náináidacawa càmítacué báisí piwàwa pimàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunáidapíná nacái weedácuéca píichani cachàiníiri iyú.

⁶ Péemíacué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmáana, yásí yeedáca yàacàsi achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuí, yásí yeedáca manùba yàacàsi. Càita nacái pimàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pìrí achúméerína cayábéeri; quéwa pimàacacaalícué manuíri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pìrí cayábéeri àniwa manuísíwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa íináidáanáwa iwàwalícuésewa. Cáinináca Dios íicáca wenàiwica imàaquéeyéica ofrenda casímáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú báawacaalí wawàwa ìwalíise, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùulíaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pìrí macái cayábéeri íiwitáaná manuísíwata càiripínáta pidèniacaténácué macáita pimáapuèricuéca, pidèniacaténácué nacái pìasuwa cayába piyúudàacaténácué macái íibaidacalési íiwitáaná cayábéeri. ⁹ Càité profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluité:

“Yái wenàiwica cayábéerica íiwitáise idéca yàaca catúulécanéeyéi yàasupiná manuísíwata. Imànipiná áibanái iríwa machacàníiri iyú càiripináta”, càì íimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé íimi wabànacaténácué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacàsi wayáapiná. Càita nacái Dios yàapinácué pirí macáita yái pimáapuèrica. Dios imàacapinácué pidèniaca plasuwa cayába piàcaténácué catúulécanéeyéi yàasupiná. Néese Dios imàacapinácué plasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios imànicuéca piríwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápinácué piyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipinácué pidèniapinácué macái cawèníiri íiwitáana yéewanápinácué piaca catúulécanéeyéi yàasupiná manùba. Pibànùacaalícué plasu ofrendawa nùapicha catúulécanéeyéi irípiná, yásí níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapiná Dios irí cayábéeri plasu manuiri ofrenda ìwalíse. ¹² Yácáiná watépinácué plasu ofrenda catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíricata abéta wàa nalí yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàiniadapiná nawàwawa nacái nàacaténá Dios irí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapiná Dios irí cayábéeri, yácáinácué plasu ofrenda yáasáidapiná nalíwa peebáidacuéca Cristo itàacái cayábéeri pimànicaténá càide iyúwa Cristo ichùullanácué pía. Nàapiná nacái Dios icàaluíniná ìwalíse yái manuiri ofrenda pimàaquéericuéca piyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinácué Dios íicha pirípinácué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹⁵ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái íicha yái wáaliméeripináca wacàlidaca èeri mìnánái itàacái iyú!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica irí. Abénaméeyéi péenácué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéca pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca píapicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé píicha, yá nùalàacuécasa pía cachàiníiri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata, picácué píalimáida piicáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéca pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníiri iyú níara péenácuéca icháawèeyéica nuínáwaná ìwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnánái imàníná càmlíyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníiri iyú nùyacaalípinácué píapicha càmicaalícwá nawènúada náiwitáisewa báawéeri íicha. ³ Báisícata iwàwacutá wàyaca cháí èeri irícu càide iyúwa macái èeri mìnánái, quéwa càmita wamàni ùwicái Dios irípiná càide iyúwa èeri mìnánái imàníná ùwicái nàuwidenái íipunitawa nacáapisàì iyúwa èeri irícuírica. ⁴ Yái wacáapisàì càmlírica càide iyúwa èeri mìnánái icáapisàì, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisàì yáaliméerica imàalàidaca Satanás imànicalé cachàiníirica, yái Satanás idacúanáca wenàiwica íiwitáise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachìwéerica nàasu tàacáisi cawinácaalí ichìwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachìwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachìwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadèniacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica, iná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica íiwitáise Cristo irípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwichàidaca níara abénaméeyéi péenácuéca càmlíyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidécanáamicué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué pialimá pínáidacawa machacàníiri iyú piicácáinácué wenàiwica iicacánáwa meedá, ínacué piicáca núa càide iyúwa machawàaquéri. Aibanáicaalí pèewi icàlida iináwanáwa Cristo yàasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yàasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéca canùmaséeca núa nucàlidacáiná madécaná ìwali yái wachùullánápinácuéca pía, quéwa càmita báipíná núa nutàacái ìwalísewa yácáiná núsáidapínácué piríwa amaléeri iyú Wáiwacali idéca imàacaca wàalàacuéca pía wayúudàacaténácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachànicaténácué píiwitáise Dios ìwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa wamàalàidacaténácué pía. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca pía nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái íimaca nutànàacasa cachàiníiri tàacáisi cuyàluta irícu, nùalàacaténá wenàiwica cachàiníiri iyú, quéwa náimaca càmitasa nùalimápiná nutàanica cayába nùyacaalípinácué píapicha, náimaca nacái càmitasa cachàini núiwitáise nuchùullánápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá náalíacawa cachàinínápiná wáiwitáise wamànicaténá cachàiníiri iyú wàyacaalípinácué píapicha càide iyúwa wabànùanácuéca pirí cachàiníiri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiníiyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemíacué cayábani, càmita báisi cáalíacáica nía. Náimaca cawínácaalí wenàiwica ìyéerica càide iyúwa nàyaná, máiníicasa cayábaca íiwitáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha máiníicáinása cayábéerica náiwitáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáinani. ¹³ Càmita watàaní wàwaliwa canùmaséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yái íibaidacalési Dios imàaquéerica walí wamànínápiná irí. Dioscata yái yásáidéerica walí alénácaalí iwàwa wáibaidaca irípiná. Imàacacaté wàanàaca pìatalécué Corinto ìyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa íicha yái Dios imàacacataléca wáibaidaca irípiná wàalàacaténácué pía, wàyacaalítécué píapicha. Wíaté idàbàanéeyéi yàanàaca pìatalécué icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí íibaidaté Dios irípiná pèewi icàlidacaténácué pirí Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita watàaní áibanái íibaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi íicha yái wáibaidacaléca Dios imàaquéerica wamànica irípiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios irípiná pèewi wayúudàacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Yásí pialimácué piyúudàaca wàanápináwa áibalé wáibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa imàacáaná walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàacawa déeculé yáwanái pìasu cáli íichacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irícu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmicáiná wawàwa watàanica canùmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàaca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picácué canùmasée pía pìwaliwa, néese pitàanícué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pirí cayábéeri. Iwàwacutácué cawénica piicáca yái Wáiwacali icàlidáanáca piináwaná ìwali pidécuéca pimànica cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéeri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máiníicasa cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulláná yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Cawàwanátacué pialimá pìideniaca nutàanínáca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwitáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Pìideniacué achúmáanata. Càmita báisi nuwàwa nutàaníca càì quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pírini, máinícaínacué ráunamáita piwènúadaca píiwitáisewa báisíiri tàacáisi ícha. ² Máinícué cáinináca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Dios iicácuéca pía. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwitáisewa Cristo ícha. Péemiacué comparaciòn: Cayábacaalí mànacàu íiwitáise, càmita uimá ùuculliri yáapicha. Néese ucùaca úawawa masaquèeri iyú asìanái ícha àta uedácataléta ulíwa unìriwa cáininácaténá uicáca abéerita yái unìrisíwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picùaca píawawa masaquèeri iyú cachìwéeri tàacáisi ícha yéewanápinácué cáinináca piicáca abéerita Cristo. ³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué cawàwanáta pimàacáanápínacué Satanás ichìwáidaca pía. Bàaluité Satanás ichacamàanícawa cáalíacáiri àapi iyú. Satanás icàlidacaté cachìwéeri tàacáisi Eva irí, úái idàbáanéechúaté inanáica. Yáté Satanás yáalimáidacaté úa uyáanápináté abéeri íiwitáaná àicu ìyacaná, yái íiwitáaná cà míricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichìwáidacuéca pía piwènúadàanápínacué píiwitáisewa Cristo ícha, piméyáacaténacué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa píwalicué, casímáicáinacué péemíaca natàacái cachìwéeri níara yèepuníyécawa icàlidaca áiba tàacáisi Jesús ìwali áibalé ícha yái tàacáisi wacàlidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi ícha yái tàacáisi wacàlidéerica Espíritu Santo ìwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàacawéeridéericuéca pía Espíritu Santo ícha. Casímáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri ícha yái peebáidéericatécué Jesucristo ìwali iwasàanáca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyéicuéca irí, piiquéeyéicuéca iyúwa máiníyíei cayábaca íiwitáise yéewáidaca. ⁶ Báisícata càmita nucàlida tàacáisi èeri mìnánái yáalíacái iyú íná pínáidacuécawa càmita núalimá nutàaníca ibaniéri tàacáisi iyú. Quéwa núalíacawa cayábéeri iyú ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pírí. Madécaná yàawiríaté wáasáidacuéca pírí Dios idéca imàacaca wáalíacawa cayába, piicácaalítécué càinácaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàaluité nucàlidacatécué pírí yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yáté càmita nuchùulla pipáyaidàanápínacué núa. Néese nuíbaidacaté nucáapi iyúwa nuwèniacaténaté nuyáapínawa. Quéwa siùcade pímacuéca canácasa iwèni yái tàacáisi nucàlidéericatécué pírí càmicáináté nucobracué pía, nùyacáináté nacái iyúwa cà mírica cachàini píichacué. Iná calúacuéca pía núapicha siùcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pírí báawéeri manuísíwata. Quéwa càmitaté nucobracué pía nuwàwacáináté nuyúudàacuéca pía yéewanápinácué pìyaca cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha. ⁸ Aibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwèniacaténaté nuyáawa iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹ Néeseté imáalàacatéwa nuícha yái plata idècunitàacá nùyaca píapichacué, quéwa càmitaté nusutácué píicha plata éwitaté canácaáníta nulí yái numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquéeri irí wawàsi yàanápináté nuyáapíná, ibatàa abéeri piná. Néeseté áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàacaté Macedonia yàasu cáli néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínáté yéewa nudèniaca yái numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanáté nusàiwicacué pírí wawàsi piacaténacué nuyáapíná, ipíchanáté càulenácuéca píichani. Siùca nacáide nuwàwa numànica càì mamáalàacata. ¹⁰ Càide iyúwa núalíánawa báisíiri tàacáisi

ìwali, yái icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, càita nacái nudéca nuínáidacawa nucàlidáanápíná mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèníri iyú aléera piasu cálicué imanuíca, yái Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casímáica nuwàwa ìwalíse càiripínáta yái càmináca nusàiwicacué pirí wawàsi nuedáanápínacué pícha plata nulípináwa. ¹¹ Néeni, ¿cánásica nutàaní càì? ¿Càmicáinásica cáininá nuicácuéca pía? Càmirita. ¡Dios yáaliacawa cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata!

¹² Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunicawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèníri iyú numawèniadacaténá níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa núa. Quéwa nasutácué pícha nawènipínáwa, íná càmita báisi náibaida Dios irípiná càide iyúwa núa. ¹³ Níacáináta meedá cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴ Núaliacatéwa namàninápináté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàniná. Satanás yáalimáciná imàacaca yáawawa cacamalánéri iyú wenàiwica iicácaténáni càide iyúwa mèlumèluíri ángel Dios néeséri ichìwáidacaténá wenàiwica namàninápiná nabáyawanáwa. ¹⁵ Iná yéewa wáaliacawa Satanás yàasu wenàiwica íbaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàniná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa íiwitáise nía, íbaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¡Iná nàuwichàapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínáta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Nusutácué pícha wawàsi àniwa, picácué pínáidawa máiwitáiseca núa. Càmita báisi nuwàwa nutàanica càì nucàlidacaténá máini nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanícuéca pirí iyúwa máiwitáiseeri máinicáinácué piwàwaca piwènúadaca píiwitáiseewa Jesucristo ícha. Iná iwàwacutá canùmaséeca núa nacái achúmáanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmita báisi nuwàwa nutàanica iyúwa nía. ¹⁷ Wáiwacali càmita iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máinicasa cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca núa achúmáanata càide iyúwa máiwitáiseeri piwàwacáinácué péemlaca máiwitáiseeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸ ¡Iwàwacutá canùmaséeca núa nacái, nucàlidacaténá nuináwanáwa máiwitáiseeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàiníri iicáca yáawawa áibanái ícha! Càita iwàwacutá nutàanícuéca pirí nuyúudàacaténácué pía, máinicáinácué piwàwaca péemlaca yáawamita máiwitáiseeyéi itàacái. ¹⁹ Càmitacué máini cáaliacáicuéca pía càide iyúwa pínáidáanáwa, quéwa piicácuéca píawawa iyúwa máiniyéica cáaliacáica áibanái ícha, íná yéewa pìidenlacuéca nía casímáiri iyú níara máiwitáiseeyéica. ²⁰ Iná yéewa casímáica piicáca níara cachìwéeyéica yéewáidéeyéicuéca pía, éwita nachùuliacáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita piasu yàacàsi, éwita nacái nachìwáidacáanítacué pía, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali. ²¹ Càmita wamànicué pirí càiri wawàsi, íná piicácuéca wía iyúwa machawàaqueeyéi càmicáináte wamànicué pirí báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca pibáiniadaca wía ìwalíse yái càminácuéca wamàni pirí cachàiníri iyú.

Quéwa càmicáiná cáalu níara cachìwéeyéica nacàlidáanápíná nàwaliwa máini canùmaséeri iyú, íná iwàwacutá canùmaséeca núa macàaluínáta nacái iyúwa máiwitáiseeri éwita càmicáaníta nuwàwa nutàanica càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núsáidacuéca pirí apóstolca núa, Dios ibànuèrica yéewáidéeripínácué pía. ²² Níara cachìwéeyéica nacàlidaca hebreoca nía. Núa nacái hebreosàirita, itàanírira hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca nía. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérinámicáiná núa. Nacàlida nacái

Abraham itaquénáinámica nía. Núacáanítani Abraham itaquérinámíta nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo irípiná. Núacáaníta nacái máiní cachàiniwanái náicha, quéwa càmita báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiséeyéi natàanica càì canùmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pírì càì pialíacaténacuéwa báisícata apóstolca núa, Dios ibànuèrica. Yá nudéca nuíbaidaca Cristo irípiná cachàiníiri iyú náicha. Nudéca nùuwichàacawa cachàiniwanái náicha. Nùuwidenái yúucaca núa pre-soiyéi ibànaliculé manùba yàawiría náicha. Aibanái máiní nacapèedáidacaté núa cachàiniwanái náicha. Manùba yàawiría áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiriaté judíonái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiriaté nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiría. ²⁵ Máisibàawiría nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiriaté nanúadáida núa íba iyú nanúacaténaté núa. Máisibàawiriaté nùacawa manuiri úni yáacubàa nave irìcu, yáté nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiriaté batéwa nuisicùmacawa nùyaté táiyápinama, abé èeri nacái manuiri úni yáaculé, nuwatácawa àicu íinata. ²⁶ Nudéca nuèpunícawa madécaná yàawiría, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanába yáacubàa; iwàwacutácaté nuèpunícawa cayéedéeyéi yèewibàa nacái. Nuicácaté nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yèewiwa, càmiíyéi nacái nùasu cáli néeséeyéi yèewi. Nuicácaté nacái cayéininéeri yàcalé irìcu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuiri úni yáacubàa nacái. Nudéca nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuíbaidaca cachàiníiri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéeri wawàsi iyú, nuíbaidacaténá Dios irípiná, íná madécaná yàawiría càmita núalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiría càmita nudé nuyáaca nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casaliníiri iyú, canácaté nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéeri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécanáca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmiiri yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, yá achúmaca nuwàwa máiníciná nuwàwaca nuyúudàaca nía. Aibacaalí icaláawa Dios íicha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalíise yái nachìwáidáanácani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Iwàwacutácaalí canùmaséeca núa péemiàcaténacué nulí, yá cayába cachàiniwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca nùatá, yéewacaténá macáita náalíacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacali Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripináca irí cayábéeri càiripináta, yáalíacawa nucàlidáaná nuináwanáwa báisíiri iyú. ³² Nùyacaalíté Damasco iyacàlená irìcu, yái gobernador íbaidéericaté rey Aretas irí ichùulíacaté yàasu úwináwa nacùanápinaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápinaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudàacaté núa, yá nalicùadacaté núa manuiri mapíiri irìcu yéenúlusi ìwali chènuníséeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise nùanàcaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càité nùmusúacawa náicha.

12

Visiones y revelaciones

¹ Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachìwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa, náimaca nadéCasa naicáca yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri, íná iwàwacutá

nacái núcàlidaca Wáiwacali idéca imàacaca nuicáca yéenáiwánási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawàsi ibàacanéeri iyú. ² Catorce camuí néese siùcade, núa, yái yeebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáinaté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènuníiséeri néré, yái Dios iyacàle chènuníiséerica. Càmita núalíawa asásí nùacaalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáalíawa. ³ Núalíacawa Dios itécaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita núalíawa asásí nùacaalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáalíawa. ⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuémìacaté tàacáisi máinírira ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái iríni. ⁵ Ewita máinícanita cayábéericaní yái nuchàbáanácawa paraíso néré, càicáaníta càmita nuwàwa nutàanica nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese núcàlidacáita machawàacáanáca núa cháí èeriquéi. ⁶ Nuínáidacaalíwa núcàlidáanápíná cayába nuináwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese núcàlida cáimiétaquéeri iyútání, báisícáinatání, yái núuméeripínacatá. Quéwa càmita numànipíná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máiní yáwanáica cachàini núa ícha yái naicáanáca núa, ícha nacái yái néemlanáca núcàlidaca Dios itàacái. ⁷ Yáara yéenáiwánási nacáiri nuíquéricaté, máiní yáwanáiri ichúnica, máiní nacái Dios yáasáidaca nulí wawàsi ibàacanéeri iyú, íná ipíchaná máiní cachàinica nuicáca núawawa áibanái ícha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuiri tuiri ìyacaalí wainálicu cáiwíiri iyú. Siùcade Satanás yùuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máiní cáimacáica nuicáca núawawa càide iyúwa wenàiwica cachàinírira íicáca yáawawa áibanái ícha. ⁸ Máisiba yàawiriaté nusutáca Wáiwacali ícha yeedáanápínaté nuícha yái uláicáica. ⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca nulí: “Càmíiri. Quéwa núata píapicha. Càmita pimáapúa áiba wawàsi ícha yái cáinináanáca nuicáca pía. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiníwanái. Naicácaalí pimànica cachàiníiri iyú éwita machawàacacáaníta pía, yásí náalíacawa pimànicani nuchàini iyú”, càì íimaca nulí yái Wáiwacalica. Íná casímáica núa machawàacáanáca núa, yéewanápiná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, nùasáidacaténá áibanái irí cachàinírira Cristo íiwitáise. ¹⁰ Íná yéewa cayábaca nuwàwa machawàacáanáca núa, namàníná nacái nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catúulécanaalí núa, nàuwichàidacaalí nacái núa Cristo ìwalíise nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máinícaalí machawàacaca núa, yásí máiní cachàiníwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca núcàlidaca nuináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisí nuwàwa nutàanica càì, quéwa iwàwacutá numànicani càmicáinácué picàlida nuináwaná ìwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitésicatáni picàlidacaalítécué nuináwaná cayábéeri iyútá, càmicáiná caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica peebáidéeyéicuéca irí icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía Dios ibànuèyéicasa máiníyéicasa cayábaca áibanái apóstol ícha. Ewita canéeri iwènicáaníta núa, càicáaníta Dios imàacaca cachàinica núa náicha. ¹² Bàaluité nùyacaalícué píapicha, yá numànicaté mamáalàacata báisíiri apóstol íbaidacalé, yái càmirica wenàiwica idé imànica, ínaté yéewa píalíacuéwa báisíiri iyúcani Dios ibànuèrica núa. ¹³ Iyacaté abéeri wawàsi càmiricaté numànicué pírí numàníiricaté áibanái irí canánama, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapínáwa, nuimácatáipíná nacái. Ínácué cawàwanáta báawacuéca piicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca

pirí báawéeri càmicáináté nusàiwicacué pirí wawàsi ipíchanacué nuínataléca piríni. Báawacaalícué piicáca núa, nusutacué pícha wawàsi pimàacáanápínacué piwàwawa ícha.

¹⁴ Siùcade màulenáca núa nupáchiacaténacué pía àniwa máisibàawiríanápiná. Yá mamáalàacata càmítacué nusutápiná nuyáapínáwa pícha, ipíchanacué nusàiwicaca pirí wawàsi. Yácáiná càmíta cáininá nuicácuéca pìasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmítacué nucutá pìwacáidáanápíná plata nulípiná, yácáiná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píaliacuéwa sùmanái càmíta nàwacáida plata nasèenái irípináwa. ¹⁵ Càita nacái núucapíná macáita nùasuwa casímáiri iyú, nuyúudàacaténacué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténacué pirí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwitacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmíiyéi máini cáinináca iicáca núa, éwita máiníicáanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmítacué nusutá pícha nuyáapínáwa, quéwa abénaméeyéi péenacué nacàlidaca nùwali nudéca nuchìwáidacuéca pía nuchìwa iyúwa, náimaca nacái nudéca nuedácuéca pícha plata máalíacanéri iyú. ¹⁷ Quéwa, píaliacuéwa cayába càmítaté nachìwáidacué pía needácaténá pícha plata nulípiná níai nubànuèyéicatécué pìatalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito ícha ipáchanápínátécué pía. Nubànùacaté nacái áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapícha. Píaliacuéwa Tito càmítaté ichìwáidacué pía yeedácaténacué pícha plata nulípiná. Píaliacuéwa báisíiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pabloca, Tito nacái wadéca wamànicuéca pirí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pirí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wásáidacuéca pirí mabáyawanáca wía. Quéwa càmíta wawàwa wamànica cà, néese watàaníca Dios iicápiná Cristo yàasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuéca pirí cháí cuyàluta irícu, wadéca wacàlidacuéca piríni yéewanápínacué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténacué itàacái tàí íméeri iyú, píacué wéénánái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmíta nùanàapínacué pìyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinácué nuicáca pía. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmíta pìanàapíná núa casímáiri núa píapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíse, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiniyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaniyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íichawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha, abénaméeyéi nacái càmíiyéica iwàwa abédanaméeri íiwitáise áibanái yáapícha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáiwa cawàwanáta Nucueríná Dios imàacapíná báica núa pìwalísecué, nùanàacaalípinácué pìatalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuícháanícuéca pìwali, manùbéeyéicaalí péenacué nadéca nèepùaca namànica nabáyawanáwa àniwa bàaluitéericuise àta siùca nacáide, càmíiyéicáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapícha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Yácata máisibéeri yàawiríaná nupáchanápínacué pía. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái íméerica: Aibanáicaalí iwàwa ícháawàaca wenàiwica íbáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca nàapichawa pucháiba

wenàiwica nacàlidacaténá iináwaná càmicaalí máisiba nacái. Uwé, nùapinácuéwa pìataléwa máisibàawiríanápiná nùalàacaténácué pía báawéeri íichaná. Càmicaalícué peebáida, yásí nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàníiyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái pía. Nùalàacué pía macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déeculécué pícha càide iyúwaté nùalàanácué pía bàaluité nùyacaalítécué píapicha yái pucháibáaná yàawiríanáca. Néeni nupáchiaacalícué pìatalé àniwa, yá càmita quirínama numàni nalí cayábéeri iyú, níara imàníiyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata. ³ Cachàinipiná numànicuéca piríwa picàlidacáinácué piwàwacasa píalíacawa asáisi nutàanícaalí Cristo inùmalícuíse. Cristo càmita yùuwichàidapinácué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiníiri iyúpinácué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté Cristo cruz íwali idècunitàacá iyaca cháí èeri irìcu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáisede iyaca Dios yáapicha, idèniaca nacái macáita Dios íiwitáise cachàiníiri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri irìcu càide iyúwaté Cristo iyáanaté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténácué pía.

⁵ Picácué píalimáida piicáwa wía, néese píináidacuéwa piwàwalícuísewa asáisi báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa píalíacuéwa Cristo iyacué piwàwalícu. Quéwa, canácaalíni, ¡néese cué càmitàacá peebáida Cristo báisíiri iyú! ⁶ Nutuíyàaca píalimáanápínácué píalíacawa báisíiri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisíiri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá irípiná iyúwa yàasu apóstolnáí. ⁷ Wasutáca Dios íicha pirípinácué nacái ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càmita wasutá Dios càí píasáidacaténácué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pimànica cayábéeri, éwitasica áibanái línáidacawa càmita apóstol wía, càmicaíná wàuwichàidacué pía wáasáidacaténá báisíirica apóstolca wía idènièyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi. ⁸ Yácáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íiwitáise namàníinápíná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàacái báisíiri íimáaná. Canáca yéewaná watuíyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía. ⁹ Iná wàanàacaalípinácué pìatalé, yá wàanàacaalícué pía yeebáidéeyéi iyaca tàí íiméeri iyú, càmicaalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacuéca pía pibáyawaná íwalísewa, yásí cayábaca wawàwa éwitasica áibanái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicaíná wáasáida Dios ichàini wàuwichàidacaténácué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú, cachàinícaténácué píiwitáise íwali. Yá wasutácué Dios íicha pirípinácué mamáalàacata ichùnlanápínácué píiwitáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàníiyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinácué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuéca pirí cachàiníiri iyú, nudèniacáiná Wáiwacali ichàini nucàacaténácué pía. Iná nutànàacué pirí yái cuyàlutaca quéeacháwa piwènúadacaténácué píiwitáisewa báawéeri íicha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadánápínácué píiwitáise Dios íicha, néese imàacaca nulí ichàiniwa nuyúudàacaténácué pía yéewanápinácué cachàinica píiwitáise Dios íwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, píacué nuénánáica. Nuwàwacué pìyaca casímáiri iyú. Pícutácué pìyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná. Pimíchàidacué píiwitáisewa peebáidacaténácué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáisewa píapichawáaca. Pìyacué nacái matuíbanáiri iyú píapichawáaca. Yásí yéewapínácué Dios iyaca píapicha, yái Dios imàaquéerica wàyaca matuíbanáiri iyú, imàaquéerica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí nawàwalícué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú; càita nacái nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué píalíacawa piwàwalìcuísewa cáininácuéca Dios iicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápíná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripínata.

GÁLATAS

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànùèrica núcàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níái càì imàaca núa apóstolpiná càmitaté nacái wenàiwica níái càì ibànù núa núcàlidacaténá Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànùèrica núa. Idéca nacái Dios ibànùaca núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi íicha. ² Macáita níái wéenánáica núapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta piacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú namàacáanápínácué nacái piyaca matuíbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté icáucawa yéetacaténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacaténá wía íicha yái báawéeri èerica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuèriná Diosca. ⁵ ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàiníiri íiwitáiseca ìyéerica chènuniré cáimiétaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèluíri irícuwa! Báisíta, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémíaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanáca piwalicué piwènúadacasacué piíwitàisewa caquialéta Dios íicha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápínácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawèníiri iyú quéwa pidécuéca piwènúadaca piíwitàisewa peebáidacaténácué cachìwéeri tàacáisi áibanái íiméerica ìwali iwasàanápínásacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisíiri iwasèeripináca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nàyaca meedá áibanái pìatalécué imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú íná báawaca piíwitàise piápichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacaténá namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Quéwa, péemíacué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái núcàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníiséeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca núcàlidacuéca piríni quéwa siùcade núcàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacaténá meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacaténá Dios iicáca yái numàníirica. ¡Núalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casíimáiná wenàiwicanái iicácatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Piacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa ìwali yái tàacáisi núcàlidéericuéca pirí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté èeri mìnánái níái càì ichùnìlaca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacáisica. Càmita nacái néewáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica núalíacawa núcàlidacaténá wenàiwicanái iríni.

¹³ Pidécuéca péemiaca nuináwaná ìwali càinácaalíté numànica bàaluité nuèpunícaalítéwa càide iyúwa judíonái yéewáidáaná. Píalíacuéwa nuuwichàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máiní báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúacaté manùbéeyéi numáalàidacaténá nía. ¹⁴ Nuèpunícáinátéwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáté máiní numànica cachàiníiri iyú náicha madécaná nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinícáináté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwa wàawirináimi judío íiwitáise íimáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedácaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Yá cáininácáiná Dios iicáca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápináté núa nuíbaidacaténá irípiná. Néese Dios íináidacatéwa imàacáanápináté nuicáca Jesucristo. Yáté nuicácani. ¹⁶ Dios imàacacaté núalíacawa Dios Iiricani yái Jesucristoca, yéewanápiná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali cà míiyéi judío irí. Idécanáamité Dios imàacaca nuicáca Iiri, yá càmítaté nuwàwacutá áibanái wenàiwica yéewáidáanápináté núa. ¹⁷ Càmítaté nacái nùawa Jerusalén iyacàlená néré nuicácaténá níara apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupíchawáise. Càmítaté nusutá nuémíawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cáli néré. Néesetécáwa nuèpùacawa Damasco iyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté máisiba camuí idénáami, yá nùacatéwa átata Jerusalén iyacàlená néré, nupáchiacaténaté Pedro néré, idàbáanáté nùacawa yéewanápiná núalía nuicáca Pedro. Yáté nuyamáacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata nuíquéri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núumacué pirí báisíiri iyú, abéerita Jesucristo yái cà imàaquéericaté núalíacawa itàacái. Dios yáalíacawa nucàlidacuéca pirí báisíiri iyúni.

²¹ Néese idécanáamité nupáchiaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cáli néré, Cilicia yàasu cáli néré nacái. ²² Níara wéenánái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cáli íinata, cà míiyéicáwaté yáalía iicáca núa. ²³ Néemiàcáitaté nuináwaná ìwali. Càí náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imáalàidaca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo itàacái, siùcade yàaca yàalàaca wenàiwica neebáidáanápiná Jesucristo itàacái”, càí náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios irí cayábéeri nùwali Dios iwènúadacáináté irípináwa nuíwítáise.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Néeseté catorce camuí idénáami, yáté nuèpùà nùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito núapichawa.

² Nùacatéwa néré Dios ichùulíacáináté nùanápináwa néré. Néeseté Jerusalén iyacàlená néenibàa nùacawa nàatalé níara nacuèrinánái cáimiétacanéeyéica, wataánícaténá wáapichawáaca méetàucuta áibanái íicha. Yá nucàlidacaté nacuèrinánái irí yái tàacáisica nucàlidéerica cà míiyéi judío irí, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuwàwacaté cayábaca néemiaca nùasu tàacáisi ipíchanáté canáca iwèni yái íibaidacalésica numàníricaté Dios irípiná, càita nacái yái íibaidacalési numànírica siùcade.

³ Néenialíté abénaméeyéi cachìwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisión Tito irí, yái núapichéerica griegosàiri, cà míirica judío. Quéwa níái nacuèrinánáica càmítaté nachùulla Tito namànínápiná irí circuncisión.

⁴ Níara ichùulièyéicaté namànínápiná circuncisión Tito irí, cachìwéeyéica

nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàlùacatéwa wèewiré ibàacanéeri iyú. Yá nawàwacaté nacháawàaca waináwaná ìwali càmicáináté wamàni macái càulenéeri wawàsi profeta Moisés ichùulièricaté israelitanái imànica nàacaténáté Dios icàaluíniná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wía Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càité cachìwéeyéi namànica nawàwacáináté nadacùaca wía wamànínápináté àniwa càide iyúwa Moisés ichùulláná israelitanái bàaluité. ⁵ Quéwa càmitaté weebá natàacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáináté wacùacuéca pirípináni yái tàacáisi báisírìca íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèníri iyú.

⁶ Níái nacuèrinánái áibanái iiquéeyéica cáimiétaquéeri iyú, càmitaté nachùulla nucàlidáanápíná áiba wawàsi wàlisài càmiyeyi judío irí, néese cayábacaté naicáca nucàlidáanáté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmitaté nucutá cayábaanápíná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáaníta nacuèrinánáica nía, càmicáiná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái íicha. ⁷ Càmitaté nachùulla nucàlidáanápínáté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisícata Dios ichùullacaté nucàlidáanápíná itàacái càmiyeyi judío irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; càité nacái Dios ichùullacaté Pedro icàlidáanápíná yái tàacáisi judíonái irí. ⁸ Dios ibànùacáináté Pedro iyúwa apóstol icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judíonái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nucàlidacaténáni càmiyeyi judío irí.

⁹ Ináté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níái áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuèrinánáwa, níata yáalíacatéwa Dios imànicaté nulí yái cayábéerica mawèníri iyú, imàacacaténáté nucàlidaca itàacái càmiyeyi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáaca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casíimáica naicáca wía iyúwa nàacawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yáté abédanamata náiwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápínáté Jesucristo iináwaná ìwali càmiyeyi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol íibaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judíonái irí. ¹⁰ Nasutácaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudáanápínáté catúulécanéeyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita nùalimáidaca numànica cáalíacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprendre a Pedro en Antioquía

¹¹ Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía ìyacàlená néré, néese nùalàacani cachàiníri iyú imànicáináté yàacawa áiba wawàsi báawéeri. Càité imànica: ¹² Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábéeri, yáté iyáaca iyáacaléwa wéénánái yáapicha, níara càmiyeyica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níái judío Santiago ibànùeyéicaté néré, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pedro, yàacawéeridacáináté càmiyeyi judío. Ináté Pedro iwènùacawa càmiyeyi judío íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaté iyáa iyáacaléwa náapicha càì quirínama cáalucáináté Pedro iicáca níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judíonái iicáca càmiyeyi judío. ¹³ Néeseté áibanái judío ìyèeyéicaté yàcalé irìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, abédanamata namànica náiwitáisewa Pedro yáapicha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi ìiwitáise. Yáté càmita quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéénánái càmiyeyi judío. ¹⁴ Nuicácaté càmita namàníná càide iyúwa báisírì tàacáisi yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèníri iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Ináté nùalàaca Pedro cachàiníri iyú nàacuésesemi macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái

ìwacáidáyaquéeýéicatéwa néré. Núumacaté Pedro irí: “Pía judíosàirica, quéechatécáwa pìacawéeridacaté wéenánái càmíyéica judío càide iyúwa càmíiri judío, píaliacáinátéwa cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulla càì nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, níái wéenánái càmíyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité núumaca Pedro irí.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néeseté núumaca Pedro irí: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmítaté wamàni iyúwa càmíyéi judío imàníná, càmíyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. ¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáaliacawa càmíta mabáyawaná Dios iicáca wía ìwalíse yái wamànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo, càmíta ìwalíse yái wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Canáciná wenàiwica Dios iiquéri mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái imànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná”, núumacaté Pedro irí.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. Iná áibanái judío càmíyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíyéi judío cabáyawanéeyéica, càmíciná wachùulla wenàiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Iná náimaca Cristo idécasa cabáyawanáca imànica wía. ¡Càmírita!

¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisíiri iyú wèepùacaalí wéewáidaca wenàiwica iwàwacutáanápínáca namànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná yéewacaténáca cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmíta Dios iicáca wía mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái cayábéerica wamànírica.

¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáté nuétácawa nubáyawaná ichùullacawa càmícináté nudé numànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía. Quéwa Cristo yéetacatéwa cruz ìwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa nubáyawaná ìwalísewa. Siùcade nùyaca abédanamata Cristo yáapicha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés irí càmíta quirínama icháawàaca nubáyawaná. Càmíta nacái nucutá Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíse yái numànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàníiri iyú siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Siùcáisede càmíta nùya nucáuca iyúwa, néese Cristo icáuca iyúcata càì nùyaca. Iná yéewa idècunitàacá nùyaca cháì èeri irìcu, yá nuebáidaca Dios Iiri itàacái, yái cáininéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái icáuca yéetacaténáca nuíchawalíná. ²¹ Càmíta caná iwèni nuicáca yái Dios imànínáca walí cayábéeri mawèníiri iyú, néese núaliacawa Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíte Dios iicáca wía ìwalíse yái wamànínáca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùulláná wamànicá, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawatá.

3

La ley o la fe

¹ ¡Píacué Galacia yàasu cáli néeséeyéica, càmítacué píináidawa cáaliacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichìwáidacuéca pía, íná píináidacuécawa máiwitáiséeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pirí

Jesucristo iináwaná ìwali máiní machacàníri iyú. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yaté pialíacuéwa cayába amaléeri iyúni cáná yéewaná Jesucristo yéetacatéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícué numàacaca piicácani pituí iyúwa. ² Péemíacué cayábani: Pialíacuéwa Espíritu Santo càmítaté iwàlùawa piwàwalículé ìwalíse yái pimàníínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmíirita! Néese Espíritu Santo iwàlùacatécué piwàwalículé peebáidacáináté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasàa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná pialíacatécué amaléeri iyúni Espíritu Santo càmítacué iwàlùawa piwàwalículé ìwalíse yái pimàníínáca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. ³ ¿Cánásicué yéewaná máiní máiwitáiseca pía? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espíritu Santo ichàini iyú, íná siùcade, ¿cánácué piwàwa pialimáidaca pìyaca machacàníri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espíritu Santo idéca imànicuéca pirí madécaná cayábéeri. ¿Cánácué piwàwa piúcaca píchawa siùcade meedá macáita yái cayábéerica? ¡Nutuíyàaca càmíinápínácué pimàni cà! ⁵ Dios idéca imàacacuéca pirí Espíritu Santo, yá siùcade Dios imànica ìyaca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmítacué imàni pirí càiri cayábéeri ìwalíse yái pimàníínácuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Néese Dios imànicuéca pirí yái cayábéerica ìwalíse yái peebáidáanácuéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yaté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Iná iwàwacutácué pialíacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisiyeyéi Abraham itaquénáinámi. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios ínáidacatéwa bàaluité iwasàanápínáté càmíiyeyéi judío nabáyawaná íichawa, yéewacaténa mabáyawanáca iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipínacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham írini bàaluité, yái tàacáisi cayábéerica. Dios ímacaté Abraham irí: “Numànipiná cayábéeriwa macái èeri mìnánai irí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, ímacaté yái Diosca. ⁹ Iná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwaté imànííná Abraham írini, yái yeebáidéericaté Dios nacái.

¹⁰ Abénaméeyeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái namàníínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Quéwa càmíta náalimá namànica machacàníri iyú macáita càide iyúwa yái tàacáisi ichùulláná namànica. Iná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacái néetácawa nabáyawaná ichùullacawa, yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùullacawa cawinácaalí càmíirica imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná”, ímaca. ¹¹ Iná wáalíacawa amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripiná Dios iicáca ìwalíse yái imàníínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íméerica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàyapiná Dios yáapicha càiripináta”, ímaca yái Dios itàacáica. ¹² Quéwa yái tàacáisi Moisés itànèericaté càmíirita ichùulla wenàiwica yeebáidáanápíná Dios, néese yái tàacáisi ímacáita meedá: “Cawinácaalí imàníirica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáta mabáyawanéeripiná Dios iicáca”, ímaca. Quéwa canácata èeri mìnali yáaliméeri imànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, ínaté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa.

¹³ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca wàwali ìwalíse yái càmínáca wamàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yái tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca Cristo

ìwali yéetácaténátéwa wáichawalíná. Wáalíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yácáináté áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íméerica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetácaténáwa, náimapiná ìwali Dios idéca yùuwichàidacani manuísíwata”, ímaca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínacué yéewanápiná Dios imànicuéca nacái pirí yái cayábéerica icàlidéericaté ìwali Abraham irí, píacué càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, yéewanápiná nacái macáita wía weedáca Espíritu Santo wawàwalìculéwa càide iyúwa Dios ímáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáica, siùcade nucàlidacué pirí comparación nàwali níai cháii èeri irícuíyéica: Asìali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi iináwaná ìwaliwa cuyàluta irícu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyàluta irícu náasáidacatená cawèníricani, yái wawàsi namànírica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yái wawàsica, càmita nacái yéewa áiba wenàiwica itùculladaca tàacáisi quiríta. ¹⁶ Càité nacái Dios icàlidaca Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàníinápínaté Abraham irí cayábéeri, itaquérinámi irí nacái. Yái tàacáisi càmita íma “itaquénáinámi”, ímáanáca manùbéeyéi, néese íma “itaquérinámi”, ímáanáca abéeri wenàiwica. Yái Abraham itaquérinámi yácata yái Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pirí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawènírica Dios imànica yái wawàsi ípidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáiwa profeta Moisés irí, nalípiná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yái idàbáanéeri wawàsica Dios imàníricaté Abraham yáapicha. Càmita nacái yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacái bàaluitéeri cachàiníwanái Moisés yàasu tàacáisi íicha, Dios icàlidacáináté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú madécaná camuí Moisés yàasu tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíse yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàníinápínaté nalí cayábéeri mawèníri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Iná wáalíacawa càmita yéewa weedáca walíwa yái cayábéerica ìwalíse yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná.

¹⁹ Siùcade cawàwanáta áibanái iwàwa isutáca yéemlawá núa cánaté yéewaná Dios imàacaca itàacáiwa profeta Moisés irí ichùuliacaténaté israelitanái. Uwé, Dios imàacacaté nalí itàacáiwa yéewanápiná wáalíacawa cabáyawanáca macái èeri mìnánái, càmita nacái wamàni càide iyúwa Dios ímáaná. Iwàwacutácaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná àta Abraham itaquérinámi yàanàacatalétaté aléi èeri irículé, yái Cristoca, Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnánái irí. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnái iríwa nacàlidacaténaté itàacái Moisés irí, néese Moisés ichùuliacaté israelitanái namàníinápínaté càide iyúwa Dios ímáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yái Dios itàaníricaté Abraham irí, càmítaté Dios ibànua ángelnái nacàlidacaténaté Abraham irí Dios imàníinápínaté irí cayábéeri mawèníri iyú. Iná yái wawàsi Dios imàníricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha, cachàiníricani Moisés yàasu tàacáisi íicha.

El propósito de la ley

²¹ Yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí càmita ímáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yùuwide imànica Dios itàacái, yáara wawàsi Dios imàníricaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha. ¡Càmírita! Néese Dios càmita

mabáyawaná iicáca wía ìwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmíta yáalimá yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. ²² Càita nacái Dios itàacái icàlidaca walíni: Wabáyawaná ichàini idacùaca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnánáica. Càica Dios itàacái íimaca yéewanápiná cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápiná needáca nalíwa yái cayábéerica Dios íiméericaté cáimiétacanéri iyú imàníinápinaté nalí.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri irìculé, wía judíoca càmítaté yéewa weebáidacani iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise ichùullacaté wía cachàiníiri iyú, idacùacaté wía nacái iyúwa presoíyéi, cabáyawanácáinaté wía. Càité wàyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáalíacawa iwàwacutáanaté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemlacué comparación: Càasuíri aslali idènlaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacái yái Moisés yàasu tàacáisica, càicaténide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, íná weebáidaca itàacái. Càmíta quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùaca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmíta icùaca íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Néese Cristo icùaca wía siùcáisede. ²⁶ Yá nacái Dios yéenibecuéca pía macáita, píacué càmíiyéica judío peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacái. Yá pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàaluité pibautizácuéca píasáidacaténacué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, pìyacuéca nacái siùcade càide iyúwa Cristo íiuitáise iyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios iiquéerica iyúwa áiba íiuitáaná judíonái íicha, judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéicaalí judío wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacái aslanáicaalí wía, càita nacái inanáicaalí wía, néese wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹ Yá nacái Cristo yàasunáicaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénáinámi nacái. Càipiná nacái Dios imànicuéca pìríwa yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanaté Abraham írini cáimiétacanéri iyú.

4

¹⁻² Siùcade nucàlidacué pìrí comparación píaliacaténacuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yái áiba íiuitáanáca tàacáisi Jesucristo itàacái íicha. Cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri ìiri idècunitàacá sùmàicani. Càmitàacá yéewa idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Iwàwacutá imànica càide iyúwa icuèrinánái íimáaná. Iná càicanide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníiri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmài yáanirica idéca imàacaca abé èeripiná, béericatalépináta yái ìirica. Iná yéewa yàanàacaalí ùuculliri yàasu èeri, yásí namàacaca idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Yái ùucullirica, càicanide iyúwa wía iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca walí yái cawènírica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. ³ Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmài nachùulièricaté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníiri iyú càiripináta, demonionái idacùacáinaté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca icuèyéica yàasu cáli chènuníiséeyéiwa, ichùulièyéica nacái èeri mìnánái íiuitáise càmíiyéica yáalía Dios ìwali. ⁴ Quéwa Dios íináidacatéwa ibànùanápinaté Ìiriwa aléi èeri irìculé, íná yéenáiwana

yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca Iiriwa imusúacaténáwa abéechúa inanái íicha. Judíosàiricaténi, íná imànicaté càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténá judíonái. ⁵ Dios ibànùacaté Iiriwa iwasàacaténá wía íicha yái càulenéri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, wía judíoca. Càité Dios Iiri iwasàaca wía, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wía macáita yéenibepináwa. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicáca wíatá. ⁶ Néese yásáidacaténá Dios yéenibeca wía, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu Dios Iiri ibànùérica. Iná yéewa wáimaca Dios irí Espíritu Santo íiwitáise iyú: “¡Pía, Wáaniri, cáininéérica waicáca!” Iná yéewa wáimaca. ⁷ Càita Dios isùmàireca pía, càmita quirínama demonio idacúa píiwitáise càmicáiná nàasu wenàiwica pía quirínama, néese Dios Iiri idéca iwasàaca pía náicha. Siúcáise de Dios isùmàireca pía, íná Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Píacué càmíiyéica judío, bàaluité càmítacué píalíawa Dios ìwali, yáté càicuéca píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacúacáinácué píiwitáise, piacaténaté nacàaluíniná, níara cuwáináica, íipidenéeyéica diosnái, bàaluitécáiná piyúunáidacuéca báisíiri Diosca nía. ⁹ Quéwacué siúcade píalíacuécawa Dios ìwali. Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca pipualé quéechatécáwa imànicaténácué pirí cayábéeri. Iná ¿cánácué piwàwa pèepùacawa Dios íicha peebáidacaténá demonio itàacái àniwa, níai canápinéeyéica càmíiyéicué yáalimá iyúudàaca pía? ¿Cánácué piwàwa pimàacaca nadacùaca píiwitáise àniwa? Pidàbacaalícué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía, yásí càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca íiwitáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichìwáidacuéca pía, íná pidécuéca pidàbaca pimànica macái culto íiwitáaná càide iyúwa judíonái imàníliná sábadò irícu, áiba èeri nacái, quéeri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué pimànica madécaná culto cayábáanápínácué máadáiní Dios iicáca pía, piyúunáidacáinácué piwasàanápíná píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíise yái pimànílináca culto. ¹¹ Iná máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidáanátécuéca pía. Peebáidacaalícué cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yásí canáca iwèni meedá yái nuéwáidáanátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata. Píyacué càide iyúwa nùyáaná. Càmita numàni mamáalàacata càulenéri wawàsi judíonái imàníirica cayábáanápíná náapicha Dios. Néese nuíbàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwacué píibàanáté piwàwawa Jesucristo iwéré peebáidacaalítécué itàacái quéechatécáwa. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, càmítaté pimàni nulí báawéeri. ¹³ Píalíacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quéechatécáwa nucàlidacaalítécué pirí yái tàacáisi íiméérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yái nùuwichàanácawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawáanápínaté piicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinícáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmítaté báawa piicáca núa uláicái ìwalíise. Càmítaté nacái piúca píichawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedácatécué núa pìataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu ángel yàanàaca pìatalécué; ¡pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàaca pìatalécué! ¹⁵ ¿Cánácué càmita casímái piwàwa núapicha càide iyúwaté quéechatécáwa? Núalimácué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinícuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínaté píalimácaalícué pimusúadaca

pituíwa pimàacacaténácué nutuípinátáni, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siùcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwalíse yái nucàlidáanátécué pirí báisíri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachìwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pirí máini cayábéeri iyú nacái cáinináténácué piicáca nía, quéwa càmítacué nawàwa pirí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicáténácué níata cáimiétaquéri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémíaca áibanái ìináwaná ìwali namànicaalícué pirí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaalícué pirí cayábéeri càiripináta, càmírita abéta nùyacatáitacué píapicha. ¹⁹ Píacué cáininéeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinícué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa pìwalícué àniwa càide iyúwa achúmáaná inanái iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nuuwichàapináwa nuwàwalícuísewa mamáalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì íméeri iyú pidèniacaténácué Cristo íiwitáise manuísíwata. ²⁰ ¡Máinícué nuwàwaca nùyaca píapicha siùcade nutàanicaténácué píapicha éeréri iyúta, càmíciná núalía cayába càinácaalícué iwàwacutáaná núumaca pirí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càmíiyéica judío iwàwéeyéica idacùaca íiwitáisewa pimànicaténácué càide iyúwa càulenéri tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténaté judionái. Báisícaalícué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná Dios iwasàanápínácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, néese ¿cánácué càmítacá péewáidawa ìwali cayábéeri iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íimaca: Abraham idèniacaté íinuwa idàbáanéechúa íipidenéechúaca Sara, càmíichúaca yàasu wenàiwica. Idèniacaté nacái íinuwa íipidenéechúa Agar, úái Sara yàasu wenàiwicaca íibaidéechúaca nalí mawèníri iyú càiripináta. Abraham idèniacaté ìiriwa Ismael Agar yáapicha. Idèniacaté nacái ìiriwa Isaac Sara yáapicha. ²³ Uái Agarca, nàasu wenàiwica íibaidéechúaca nalí, udéericucaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái imàníiná. Quéwa úái Saraca, càmíichúataté nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànicáinaté yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càmícinaté yáalimá Sara udéericu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udèniacaténá uùriwa Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham iríni quèechatécáwa, cáimiétacanéri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba inanái ìwalírica yáasáidaca walí comparación. Níai pucháiba inanáica íimáanáca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios imàníricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténaté nía. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái nàyamáacaalítewa mawiénita manuiri dúli irí íipidenéri Sinaí, Dios imànicatáicaté náapicha wawàsi icùanaté nía. Yái Moisés yàasu tàacásica, càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica íibaidéechúacaté mawèníri iyú càiripináta. Péemíacué comparación: Macái sùmài imusuéricatéwa nàasu wenàiwica íicha iwàwacutácaté íibaidaca yáatúa íiwacali iríwa mawèníri iyú càiripináta. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica ísimáidaca Dios ìwalíse yái namànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta. ²⁵ Iná Agar íimáanáca càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuiri dúli, íyéerica Arabia yàasu cáli ínata. Siùcade Jerusalén iyacàlená mìnánái càmíiyéi yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar yéenibe, úái nàasu wenàiwica íibaidéechúacaté mawèníri iyú càiripináta, níacáiná judionái namànica mamáalàacata càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái, quéwa canácatáita náalimá càì nawasàaca níawawa Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. ²⁶ Quéwa úái Saraca, cà míchúataté nàasu wenàiwica, ímáanáca càicanide iyúwa wàyacàlepiná chènuníseeri ípidenácataléca wàlisài Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú càiripináta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. ²⁷ Wáaliacawa wadènlaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén ìyacàlená chènuníseerica, yácáiná áiba profeta itànàacaté comparación Jerusalén ìwali Dios inùmalícuíse. Càica ímáanáca yái comparaciónca: Píacué Jerusalén ìyacàlená chènuníseeri mìnánáica. Aibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá càide iyúwa abéechúa inanái cà míchúa yáalimá idènlaca yéenibewa. Quéwa, siúcade casíimáicué piwàwa manuísíwata, pimáidacué casíimáiri iyú nacái. Manùbapínacué pía náicha níara imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica ímáanáca yái comparaciónca. ²⁸ Píacué nuénánáica, càicuéca píade iyúwa Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac. Píatacué Dios iiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámi. Píatacué Dios icàlidéeyéicaté ìwali Abraham irí itaquénáinápinaté nía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siúcade áibanái judío cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imàníináté báawéeri Sara ìiri irí, ípidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái ìyáaná, quéwa Espíritu Santo imànicaté yái cà míirica wenàiwica idé imànica yéewacaténaté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imàacaca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judíonái imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná nàuwichàidaca wía. ³⁰ Dios ímacaté Abraham irí bàaluité: “Pichùulla píchawa úái Agarca, piasu wenàiwicaca íbaidéechúaca pirí mawèníiri iyú; pibànua úapicha uìri nacái, nàacaténáwa déeculé pícha; canácáiná yéewanápíná íbaidéechúa pirí uìri yeedáca piasumi yáapicha yái pìiri Isaac, pidènièrica píinu Sara yáapichawa, úái cà míchúaca íbaida mawèníiri iyú càiripináta”, càité ímaca. ³¹ Iná píacué nuénánáica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita càí wíade iyúwa Agar yéenibe, íbaidéeyéipínaté mawèníiri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái cà míchúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

5

Firmes en la libertad

¹ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica profeta Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná cayábáanápíná wáapicha Dios Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná cachànicué píiwitáise pèepunícaténácuéwa macàaluínínawaca. Aibanái iwàwa idacùacuéca píiwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica íbaidaca cachàini mawèníiri iyú càiripináta. Náimaca iwàwacutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi ímáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachíwa.

² Péemiacué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pirí, píacué cà míiyéica judío, pimàacacaalícué cachíwéeyéi namànicuéca pirí circuncisión piwasàanápínacué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese càmitanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani: áibacaalí asìali imàacacaalí

namànica irí circuncisión cayábáanápíná Dios iicácani, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Moisés ichùulianáté israeli-tanáí. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía ìwalíse yái pimànínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Péemíacué cayába: Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo ícha, piúcacáinácué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanáanaca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios irí áibanái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalí weebáidaca, yásí wamànipíná áibanái irí cayábéeri cáininéeri iyú.

⁷ Quéechatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachìwéeyéi iwènúadaca píiwitáise ícha yái báisíri tàacáisica? ⁸ Càmirita Dios yái imèniadéericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàcaténácué pía ícha yái càulenéri wawàsica. ⁹ Aiba comparación ímaca: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita íbesi inísàacawa”, càì ímaca. Càita nacái pimàacacaalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnamáita macáita piméeràapínácuécawa báisíri tàacáisi ícha. ¹⁰ Quéwa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali ìwali càminápinácué plínáidawa áibalé ícha yái nuínáidáanácawa. Núalía nacáwa Dios yùuwichàidáanápíná abédanama macáita cawinácaalí imèniadéericuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹ Píacué nuénánáica píalíacuéwa cayába càmita nuchùulla wenàiwica namànínápíná naliwa circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítani, yásí judiónái càmita nàuwichàida mamáalàacata núatá nùasu tàacáisi ìwalísewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmitasa cayába Dios iicáca wenàiwica càmiyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judiónái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹² Quéwa níara imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pirí circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca pía, néese ¿cáná càmita nèepùawa píichacué náiríadacaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùulianácuéca pimànica circuncisión, píacué càmiyéica judío.

¹³ Néeni píacué nuénánáica, Dios idéca imáidacuéca pía iwasàcaténácué pía yéewanápinácué pèepunícawa matuíbanáiri iyú. Càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéri tàacáisi ímáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúdàayacacuéwa píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴ Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse ímáanáca abéerita wawàsi. Càì ímaca yái abéerita ichùulíacanásica máiníri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica, càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càì ímaca. ¹⁵ Picácué picuísáyacawa, càita nacái picácué pitàaní báawéeri iyú piríwáaca càide iyúwa cuwèesínái yaamíayacacaalíwa, nayáayacaca nacáwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmitacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacái càmitacué quirínama peebáida Cristo itàacái.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Iná núumacué pirí: Píyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùulianácué pía. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué

pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Yácáiná wáiwitáise bàaluisàimi yùuwideca imànica Espíritu Santo. Càita nacái Espíritu Santo yùuwideca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máiní nàuwidéyacacawa náipunitawáaca ínà càulenácuéca pimànica cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná. ¹⁸ Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmita yéewa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuéca pibáyawaná, pimànicáinácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullianá.

¹⁹ Macáita wáalíacawa càinácaalí iyú namànica níara yèepuníyécawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullianá nía: Naimáca áiba yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa; namàni nacái nainá iyúwa casaquèeri wawàsi cà míirica Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macái báawéeri íiwitáaná máaléquéeri iyú, mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. ²⁰ Nàaca cuwáiná yéenáiwana ícàaluíniná, níai ídologa; namàni nacái namàliyédewa namáidacaténá demonionái iyúudàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacuísáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawèníiri íwalísewáaca. Ráunamáita calúaca nía. Namànica macái wawàsi nalípináwa meedá; càmita nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanái yáapicha; naseríaca náichawáaca. ²¹ Nawàwa needáca nàasupínáwa áibanái wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icàméeyéi nacái; camùnica nía, iyéeyéica máiní manuí iyáacaléwa; yá namànica macái báawéeri íiwitáaná. Càita nùalàacuéca pía siùca àniwade càide iyúwaté nucàlidàanácué pirí bàaluité: Macái wenàiwica imàníyéica iyaca ibáyawanáwa càì mamàalàacata, canáca yéewanápíná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásí cáinináca waicáca áibanái; cayábaca nacái wawàwa; matuíbanáica nacái wáiwitáise; wàideníaca nacái wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacái wáiwitáise; wamàni nacái áibanái irí cayábéeri; wamànica macáita machacàníiri iyú yéewanápíná manuíca áibanái ínàidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha; wacùca nacái wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàacacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásí wamànica wàyaca càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtàná Jesucristo cruz íwali, càita nacái wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawènúacawa wáiwitáise bàaluisàimi íichawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtàaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz íwali yéetácaténáwa, macáita yái wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa cà míiyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlisài cà míirica imàalàawa, ínà iwàwacutá wamàacaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùullianá wía.

²⁶ Picácué cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Picácué nacái wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápíná wamànyacacawa. Picácué nacái báawa waicáyacacawa wàasu cawèníiri íwalísewáaca.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Píacué nuénánáica, píalíacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abénaméeyéi pèewi Espíritu Santo icuèyéica íiwitáise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènúadacaténá íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacái imàacáanápíná íichawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué píalàacani éeréeri iyú. Píicácué píichawa cayába nacái ipíchaná

Satanás yáalimáidacuéca pía nacái pimànínapínacuéca pibáyawanáwa.
² Piyúdàayacacuéwa piwènúadánápiná píiwitáisewa Dios irípiná àniwa pibáyawaná íchacuéwa. Càipínacué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùulianá wía, wía yeebáidéeyéica itàacái.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanái ícha, wíacáiná èeri m̀nanái, càmita báisi cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanái ícha, yásí wachìwáidacáita wíawawa meedá. ⁴ Macáitacué iwàwacutá píináidacawa piwàwalicuisewa ìwali yái pimàníricuécá asáisi cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásí yáalimácué casímáica pía piwàwalicuisewa ìwali yái pimànírica. Iwàwacutácué càmita cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha. ⁵ Macáicáináta wía èeri m̀nanáica áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháí èeri irícu.

⁶ Cawinácaalícué yéewáida pía iyú yái Dios itàacái íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, piacué yàasupiná macái piasu yéénáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca piacaténácué iwèni.

⁷ Abénaméeyéi cachìwéeyéi náimaca càmिताsa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuécá, càmिताsa nacái yùuwichàidapínacué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachìwa meedá. Picácué peebá nalí. Càmitacué yéewa pichìwáidaca Dios, piicáanáténácáita iquíniná meedá. Péemiacué comparación: Aiba ibànacaalí bànacalé íimi, yásí yeedáca yái bànacalé íiwitáaná iyacanáca yàasu èeri irícu. Càita nacái, càinácaalícué pimànica, yásí Dios yàapínacué piwèni.

⁸ Cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yùuwichàacaténáwa càiripináta. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yeedápináca iríwa icáucawa càmíiri imáalàawa Espíritu Santo yèeripináca irí. ⁹ Iná iwàwacutá càmita waméyáawa wamànica cayábéeri, yácáiná càmicaalí waméyáawa wamànica cayábéeri, yásí Dios yàapiná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéénáiwana yàanàacatalépináca. ¹⁰ Iná chácátáinápinácaalí wáalimáca wamànica cayábéeri, iwàwacutá wamànica cayábéeri macái iríta, cachàiníwanái nacái nalí waiquéeeyéica iyúwa wéénánáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹ ¡Piicácué yái manuíri letra nutànèericuécá pirí siùcade nutànàacaténácué pirí yái achúmèerína tàacáisica nucáapi iyúwa! ¹² Níara ichùulièeyéica pimànínapínacué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi cayábacaténácáita áibanái judíonái iicáca nía meedá. Càmita nawàwa judíonái yùuwichàidaca nía ìwalíse yái nacàlidáanáca tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹³ Níara judíoca càmita namàni macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá judíonái imànica. Canácata yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa pìwalicué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùuliacuécasa pía pimànicaténácué circuncisión áibanáicaténá yáalíacawa néewáidacalécuéca pía, níai cachìwéeyéica. ¹⁴ Quéwa càmita nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iináwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa ícha macái wawàsi báawéerica èeri m̀nanái iwàwéerica numànica. Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmita quirínama nuwàwa numàni cà. ¹⁵ Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namànité walí

circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlisàidáanáca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná pìyaca matuíbanáiri iyú, iicáanápínácué pipualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica càide iyúwa nucàlidáanácué piríni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisíiri iyú.

¹⁷ Siùcáisede càmita nuwàwa áibanái íimaca càmitasa Jesús ibànùu núa, nasàiwicacaténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwalíiséerica yáasáidaca amaléeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús irípiná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínápíná pírí cayábéeri mawèníiri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nubànùacué pirí cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái ìyéeyéica Efeso ìyacàlená irìcu. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái piyaca matuíbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíse, yái wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca imànica walí macái cayábéeri ìiwitáaná chènuníseeri iyúudèeripíná wáiwitáise, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴ Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáaliacáinatéwa Cristo yéetáanápínatéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacái abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵ Cáininácáinaté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté ínáidawa yeedáanápínaté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios ínáidáanátéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶ Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté liri yéetácawa wáichawalíná, yái lirica cáininéerica Dios iicáca. ⁷ Cáininácáiná Dios iicáca wía, íná ibànùacaté liriwa yéetácaténátéwa wáichawalíná. Dios liri íraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchwawa, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, bàaluitécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanái irí cayábéeri manuísíwata càmliri imáalàawa. ⁸ Dios idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáaliacawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáaliacáica wía wáaliacaténáwa macái wawàsi ìwali, yái iwàwacutéerica wáaliacawa ìwali wàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Dios imàaca nacái wáaliacawa yàasu cayábéeri ìwali, yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càmlirité wenàiwicanái yáaliawa ìwali quéechatécáwa. Dios ínáidacáinaté ibànùanápínaté Cristo aléi èeri irìculé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰ Aibaalípiná Dios imànipíná càide iyúwaté ínáidáanáwa imànínapíná alétade yéenáiwana yàanàacatalépináta. Càipíná Dios imànica: Imàacapíná Cristo icùaca macáita ìyéerica chènuniré, chá nacái èeri irìcu.

¹¹ Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái, yéewanápiná weedáca walíwa yái cawènírica càide iyúwaté Dios ínáidáanáwa imàacáanápínaté walíni, yái Dios imànírica macái wawàsi machacàníri iyú, cayábéeri iyú nacái càide iyúwa iwàwáaná imànicani. ¹² Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbáanéeyéicáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú cháì èeri irìcu, yéewacaténá áibanái canánama yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái manuiri cayábéerica Dios imànírica mawèníri iyú wenàiwicanái irí. ¹³ Píacué nacái càmlíyéica judío, bàaluité péemìacuéca yái báisíri tàacáisi

icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yá peebáidacatéué Cristo itàacái. Inaté Dios imàacacué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacái Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwalìculé càide iyúwaté Dios ímáaná, pialíacaténacuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴ Espíritu Santo iyacáiná wawàwalìcu íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyú Dios imàacáanápíná walí macáita yái cawènírica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba èeriwa idécanáami imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanái canánama yàapínaca Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéeri manuírìca Dios imànírìca mawèníiri iyú wenàiwicanái irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Nudéca nuémìacuéca piináwaná ìwali íná yéewa núalíacawa peebáidacuéca Wáiwacali Jesús itàacái. Nudéca nuémìaca nacái cáininácuéca piicáca macái Dios yàasu wenàiwicanái. ¹⁶ Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata pìwalìcué. Yá nusutácué Dios ícha pirípinácué. ¹⁷ Nusutácué Dios ícha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèrináca, yái Wáaniri Dios cachàinírìca íiwitáise, icànéerica mèlumèlúiri iyú. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápíná cáalíacáica pía Espíritu Santo yáalíacái iyú, pialíacaténacué péemìaca cayába càinácaalí ímáaná yái tàacáisica, pialíacaténacué nacái Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁸ Nusutácué Dios ícha pirípinácué amalácaténá imànica píiwitáise pialíacaténacuéwa ìwali yái cawènírica Dios imàaquéeripínacuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápínacué imàacaca piríni, cawèníricáináni yái cayábéerica, manuísíwata nacái, áibaalíciná Dios imàacapínacué pìyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéri iyú manuísíwata, máiní mèlumèlúiri iyú nacái, piacué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué pialíacaténacuéwa Dios ichàini ìwali máiní manuírì camírì imáalàawa nacái, camírì nacái yéewa wáalimáidacani, càinácaalí imanuíca, yái ichàini manuírìca ìyéerica wawàwalìcu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichàinica ìyéerica wawàwalìcu, yácata Dios ichàini manuírìca Dios yáasáidéericaté cachàinírì iyú, manuísíwata nacái imichàidacaalíte Cristo yéetácáisi ícha. ²⁰ Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha cachàinírì íiwitáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuírìca ìyéerica wawàwalìcu. ²¹ Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi íiwitáaná, macái íiwitáisesi íiwitáaná nacái, macái nacuèrinánái íiwitáaná nacái, macái náiwacanánái íiwitáaná nacái, macái wawàsi ìyéerica nacái. Siúcáisede Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaalí iwàlisàidacaalípiná macáita. ²² Dios idéca imàacaca Cristo irí macái íiwitáisewa, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwitápupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³ Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná cháì èeri irìcu, wáiwitápucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Bàaluté pìyacatécué iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa piúcacáinácuéwa Dios ícha. ² Pèepunícatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáinátécué càide iyúwa èeri mìnánái imàníná, iyúwa nacái Satanás iwàwáaná, yái ichùulìerica demonionái ìyéeyéica cáuli irìcu, ichùulìerica nacái èeri mìnánái íiwitáise camíiyéica yeebáida Dios itàacái. ³ Càité wàyaca nacái macáita bàaluté, wía judíoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté

wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanìerica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacái wáináidáaná wamànínápiná. Báawacáináté wáiwitáise, ínáté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanái èeri mìnánái canánama càmíiyéica judío. ⁴ Quéwa Dios iicácaté wapualé manuísíwata, yáté máiní cáinináca iicáca wía. ⁵ Ewitaté wàyacáaníta càide iyúwa yéetéeyéimiwa, wáucacáinácuéwa Dios ícha wabáyawaná ìwalísewa, càicáaníta cáininácaté Dios iicáca wía. Ináté imàacacué wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Pidécuéca pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníiri iyú. ⁶ Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi ícha, íná Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi ícha, Dioscáiná idéca yàaca wacáuca wàlisàì wàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacái càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacùacaténá macáita Cristo yáapicha, yái yáawinéericatéwa néré icùacaténá macáita. ⁷ Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténá yáasáidaca càiripináta cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmíiri imáalàawa, yáasáidacaténá nacái imànínáca walí cayábéeri mawèníiri iyú Cristo Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. ⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi ícha, Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníiri iyú peebáidacáinátécué Cristo Jesús. Càmitacué píalimá píibaidaca ìwalínápiná peedácaténácué piríwani yái iwasàanácuéca pía. Néese Dioscata yái yèericuéca piríni mawèníiri iyú. ⁹ Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, íná càmita yéewa canùmaséeca wía ìwali, cachàinicaténá waicáca wíawawa áibanái ícha. ¹⁰ Yácáiná Dioscata yái idàbéerica wía wàlisàì iyú wàyacaténá abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios ínáidáanáwa bàaluité wàwali wamànínápináté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Iná piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná bàaluité. Càmitacué judío pía íná judíonái náimacuéca pìwali “càmíiyéi imàni circuncisión”, níacáiná judíonái namànica circuncisión aslanái íimami ìwali. Yá náimaca nalíwáaca “wía imàníiyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judíonái iicáca càmíiyéi judío iyúwa casaquèeyéi Dios ícha. ¹² Piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná: Bàaluité càmitacué píalíawa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yéená pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténáté pirí cayábéeri càide iyúwaté imàníná wawàsi israelitanái yáapicha. Piyacatécué cháì èeri irìcu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmitaté nacái píalíawa Dios ìwali. Canátatécué pirí abéeri iyúudèeripinácué pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús íraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalíná. Inácué siúcáise de pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Píacué càmíiyéica judío, iyéeyéicaté iyúwa yúuquèeyéiwa Dios ícha, Dios idéca imawiénidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinátéwa píichawalínácué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Abéerita wenàiwica íiwitáaná imànica wía, wía judíoca, píacué nacái càmíiyéica judío. Cristo imáalàidacaté wáicha nacái canánamani yái wàuwidéyacáanácawa càide iyúwa idéca nacáicaalí imáalàidaca manuírì iwáiná iyéericaté bamuchúamibàa wáicha. ¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná iyúwani, yái wàuwidéyacáanácawa yéetácáinátéwa cruz ìwali. Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca israelitanái imànínápiná madécaná càulenéeri wawàsi masacàacaténáté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetácatéwa imáalàidacaténá ichàini, yái tàacáisi

bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenàiwicanái. Yá imàacaca wàyaca càide iyúwa abéerita wenàiwica íiwitáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué nacái càmiyéica judío, wàyacaténá abédanamata Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. ¹⁶ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía pucháiba íiwitáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènuníise icàlidacaténá walí macáita yái cayábéeri tàacáisica wáalíacaténáwa càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué càmiyéica judío òyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, wía nacái judíoca, yáaliyéeyéicatéwa Dios iináwaná ìwali. ¹⁸ Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná cayábaca wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Espíritu Santo iyúudàacáiná wía macáita. ¹⁹ Íná càmítacué pìya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái càmiyéi wéenánái, píacué càmiyéica judío, néese pìyacuéca wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuéca pía wáapicha. ²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capìi ibàluèricawa cachàiníiri íba íinata. Níara apóstolca, profetanái nacái, càica níade iyúwa cachàiníiri íba capìi ibàluèricawa íinata, nacàlidacáináté tàacáisi Dios inùmalicuíse quéechatécáwa, yéewacaténá wenàiwicanái yeebáidaca Jesucristo itàacái. Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa capìi yàasu íba cachàiníiri náicha canánama, máiníiri iwàwacutácawa capìi irípiná, Wáiwacalíicáináni, yái Jesucristo wáyéerica abédanamata yáapicha. ²¹ Càide iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí íba icapèená, càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwacutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali irípináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²² Íná píacué òyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, abédanamacué píiwitáise píapichawáaca yéewanápinácué pìyaca càide iyúwa templo Dios òyéerica irícu, Espíritu Santo òyacáinácué piwàwalícu.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué càmiyéica judío, íná yéewa presoca núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái càmiyéi judío irí. ² Núalíacawa pidécuéca péemíaca nuináwaná ìwali Dios imànínaté nulí cayábéeri mawèníiri iyú ichùulínaté nucàlidáanápínácué pirí itàacái, píacué càmiyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca núalíacawa càinácaalíte íináidacawa imànínapíná, càmiírité imàaca áibanái yáalía ìwali. Dios idéca imàacaca núalíacawa, yá nudéca nucàlidacuéca piríni maléenéeri cuyàluta irícu. ⁴ Piléecaalícuéni, yásí píalíacuéwa núalíacawa ìwali yái tàacáisi Dios ibèericaté áibanái íicha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáalíacawa yái tàacáisi ìwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu Santo yáasáidaca nalíni, níai Dios yàasu apóstolca, profetanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuíse siúcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéeri: Níai càmiyéica judío, neebáidacaalí yái tàacáisi cayábéeri íiméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá Dios imànipínaca nalíwa cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa imàníná cayábéeri judíonái irí, cawínacaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yái Cristo iináca, judíonái yáapicha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái càmiyéi judío yáapicha imànínapíná nalí cayábéeri nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, càide iyúwa Dios imàníná cayábéeri judíonái irí.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníri iyú: Imàacaca nuíbaidaca irípiná nucàlidacaténá yái tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú, ichàiniadaca nacái núa íiwitáise cachàiníri iyúwa. ⁸ Núcata yái cànírica cachàini náicha canánama Dios yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníri iyú: Imàacaca nucàlidaca cayábéeri tàacáisi càníyeyí judío irí, yái tàacáisi icàlidéerica walí máini cayábéerica Cristo íiwitáise, imàni nacái wenàiwica irí cayábéeri manuísíwata. Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yái cawènírica Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuírica Cristo imànírica wenàiwicanái irí. ⁹ Yácata Dios, yái idàbéericaté macáita, idéca ichùullaca nucàlidáanápíná macái wenàiwica irí càinácaalíté Dios íináidacawa ibàacanéeri iyú bàaluitésíwa, yái tàacáisi Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yéewanápíná macái ángel íiwacanánái iyéeyéica chènuniré, demonio íiwacanánái nacái icuèyeyéica yàasu cáliwa cáuli irícu, náalíacawa átata cayábéeri iyú máini cáalíacáica Dios áibanái íicha canánama imànicaténá macái íiwitáanata càulenéeri wawàsi. Càì nadéca náalíacawa naicácáiná Dios imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Dios idéca imànica càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté. Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, yá macàaluíninata wasutáca wíawawa Dios íicha wamawiénidacaténáni. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaténá íicha weebáidacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata càminápinácué píináidáaníwa ìwalíse yái nùuwichàanácuécawa píwalíse nucàlidacáinaté píricué Dios itàacái. Néese pichàiniadacué piwàwawa, yácáiná yái nùuwichàanácawa imàacaca áibanái íicácuéca pía cáimiétaquéeri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa Wáaniri Dios irí nùacaténá icàaluíniná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái iyéeyéica cháí èeri irícu, nía nacái iyéeyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máini cachàinica íiwitáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèlúri iyú mamáalàacata, imàníri nacái walí cayábéeri mawèníri iyú càiripínata càníri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri Dios íicha píripínácué ichàiniadáanápíná píiwitáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuíri iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha píripínácué imàacáanápíná peebáidaca Cristo itàacái yéewanápínácué Cristo iyaca piwàwalícu. Càipínácué cachàinica píiwitáise Cristo ìwali càide iyúwa manuíri àicu idènàcaalí ipíchuwa depuíwalé cáli irículé, cáininácaténácué píicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yásí píalímácué píalíacawa náapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo íicáca wía manuísíwata, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, àta siùca nacáide, càiripínatawa, càníri imáalàawa, yácáiná àta alénacaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo íicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios íicha píripíná píalíacaténáwa cáinináca Cristo íicáca wía manuísíwata, máini manuíri íicha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanuíca. Càicué nusutáca píri Dios iyáanápínácué piwàwalícu manuísíwata icùacaténácué píiwitáise macáita, yái Dios máinírira cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùcade, wàacué Dios irí cayábéeri, yái cachàinírira íiwitáise náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinisíwata manuíri cachàiniwanái íicha yái wasutéerica, manuísíwata íicha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa iyéerica wawàwalícu. ²¹ Wàacué Dios irí cayábéeri wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, iyéeyéica

abédanamata yáapicha! ¡Wàacué irí cayábéeri càiripináta èeri càmliri imáalàawa! Báisíta, amén.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Iná núaquéi presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pìyáanápínacué machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawinácaalí Dios imáidéeyéica yàasunáipínáwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Picácué calúa píiwitáise, néese iwàwacutácué casíimáica píiwitáise áibanái yáapicha. Cáininácué piicáyacacawa plidenàcaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pírí báawéeri. ³ Píalimáidacué macái pichàini iyúwa yéewanápinácué abédanamata píiwitáise píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudàaná pía, yéewanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenàiwica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, iná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iináca iyéerica cháí èeri irícu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitáise wacùanápíná abéerita yái iwasàanápínáca wíawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáanirica macáita, yái icuèrica wía macáita, iyúudèerica nacái wía macáita, iyéerica nacái wawàwalícu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanùbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá irípiná, wamànicaténá irí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo ìwali: “Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yùuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyéicawa. Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái irí náibaidacaténá irípiná”, íimaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalásicué càinácaalí íimáanáquéi tàacáisi íiméerica “Cristo imichàacatéwa”? Yá íimáanáca Cristo iwàlùacatéwa quèechatécáwa càlicullí irículé, infierno irículé nacái. ¹⁰ Yái Cristo irícuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáíwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníiséerica náicha canánama, icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluíri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuníadacaténáté macáita íiwitáise iyúwa. Iná yéewa iyaca macáita, icùaca nacái macáita depuíwalé náicha canánama àta chènuníise náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca. ¹¹ Cristo imàacacaté walí cayábéeri chàinisi wáalimáwanama wáibaidacaténá irípiná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená apóstolnápíná nía, ibànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná ìwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená profetanáipíná nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse; Cristo imàacaca abénaméeyéi wéená icàlidaca yái cayábéeri tàacáisica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wéená pastornáipíná nía nacùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mìnánái. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹² Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenàiwicaca wáibaidacaténá irípiná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwitáise níái yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irícu. ¹³ Iwàwacutácué càì wamichàidaca wáiwitáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios líri itàacái tàì íiméeri iyú, àta nacái wáalíacatalétawa Dios

liri ìwali báisìliri iyú càide iyúwa ìiwitáise iyáaná. Càipiná cachàini yàacawa wáiwitáise Cristo ìiwitáise iyú iyúwa béeyéi wenàiwica àta wáalimácataléta wàyaca machacàníliri iyú, cáaliacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wàyaca. ¹⁴ Càicaalí wàyaca, néese càmita wèepunípináwa càide iyúwa sùmanái iwènúadéeyéica ráunamáita ìiwitáisewa madécaná yàawiría, càiyéide iyúwa ída cachàiníliri cáuli, màladàca nacái iwatèeyéica. Càmita wamàacapiná macái wàlisàì tàacáisi iméeràidaca wía Dios ícha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichùmalé déeculé. Càmita wabataàpiná nachìwáidaca wía níara cachìwéeyéica imàniyéica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi ímáaná. ¹⁵ Néese iwàwacutá cáinináca waicáca áibanái wataánicaténá nalí éeréeri iyú wacàlidáanápíná nalí yái báisìliri tàacáisica yéewanápíná wadàwinàidaca wáiwitáisewa Cristo ìiwitáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwitápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháì èeri irìcu. ¹⁶ Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái càiyéide iyúwa Cristo iiná, wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwitápucáináni. Abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Yá nacái cachàinicaalí macái wééná ìiwitáise Cristo ìwali, wáibaidacaalí cayába Cristo irípiná nacái, yásì cachàinica wáiwitáise yàacawa macáita, wamichàida nacái wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Yácata tàacáisi núuméricuéca pirí, nuchùulièricuéca iyú pía nacái Wáiwacali ípidená ìwali Wáiwacali ichùulíacáináté nuchàlidáanápínacué piríni: Picácué píya quirínama càide iyúwa áibanái iyáaná càimíyéica yeebáida Dios itàacái, imàniyéi nacái càide iyúwa ímáaná áiba ìiwitáisesi canéerica iwèni. ¹⁸ Catáca meedá náiwitáise nabáyawaná ìwalísewa. Canáca nacáuca wàlisàì càmliri imáalàawa Dios yèerica wenàiwica irí, càmicáiná náalía Dios ìwali. Càmita náalía Dios ìwali matuícáiná náiwitáise. ¹⁹ Dàalaca náiwitáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná ìwalísewa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali. Càmita quirínama náináidacawa napíchaléwa nabáyawaná ìwaliwa, nadéca namàacaca níawawa namànicaténá náapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanái yàacuésemi, yá namànica casaquèeri wawàsi macái ìiwitáanáta máiwitáiséeri iyú nasímáidáanápíná níawawa. ²⁰ Quéwa càmitatécué píalía Cristo ìwali pìyáanápínacué meedá iyúwa nàyáaná, níai càimíyéica yáalíawa. ²¹ Núaliacawa pidécuéca péemíaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacái Cristo yéewáidacuéca pía píaliacaténacuéca càirínacaalí yái báisìliri tàacáisica. ²² Píucacué píichawa píiwitáise bàaluisàimiwa yái iyúwaté pìyáaná bàaluité, yái píiwitáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yái càmlirica Dios ibatàa wenàiwica imànica, ínáté píiwitáise bàaluisàimi ichìwáidacatécué pía. ²³ Pimàacacué Dios iwàlisàidaca píiwitáise piwàwalìcu. ²⁴ Pìyacué píiwitáise wàlisàì yáapichawa, yái píiwitáiseacuéca Dios idàbéericaté, Dios ìiwitáise in-acáiripíná pìyacaténacué machacàníliri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái càide iyúwa báisìliri tàacáisi ímáaná.

²⁵ Iná picácué pitàaní pichìwawa áibanái irí. Néese pitàanicué báisìliri iyúta piríwáaca iwàwacutácáiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wíacáiná canánama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica wía, yái Cristo iiná iyéerica cháì èeri irìcu.

²⁶ Calúacaalícué pía, picácué pimàni pibáyawanáwa, néese piúcacué píichawa pilúawa ipíchawáise èeri iwàlùacawa; pimàacacué caquialéta nacái piwàwawa ícha càirínacaalí báawéeri áibanái imànìliri pirí. ²⁷ Calúacaalícué pía déecuírì iyú, yásì màulenáca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimànínapínacué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawinácaalí péenácué cayéedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedùaca ìibaidacaténá machacànìiri iyú icáapi iyúwa yéewanápiná idènlaca yàasuwa cayába iyúudàcaténá catúulécanéeyéi wenàiwica.

²⁹ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali, néese pitàanicué cayábéeri wawàsi ìwali, càirlínácaalí wawàsi iwàwacutéerica wenàiwicanái yéemlaca, abéerita yái wawàsi iyúudèeripináca wenàiwica yéemièyèicuéca picàlidáaná, pimichàidacaténácué náiwitáise, yéewanápiná Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú ìwalíise yái picàlidéericuéca nalí. ³⁰ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali ipíchanácué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yái Dios mabáyawanéerica. Yái Espíritu Santoca idéca iwàlùacuécawa piwàwaliculé yàasáidacaténácué Dios yàasunáica pía. Càipiná Espíritu Santo imànica èeri imáalàacaalípináwa, Dios iwasàacaalípinácué píawa macái yùuwichàacáisi íicha.

³¹ Piúcacué píchawa yái báawáanáca piicáyacacucawa. Piúcacué píchawa pilúawa. Picácué picuísáyacacawa, càita nacái picácué pitàaní áibanái ìwali báawéeri iyú; càita nacái piúcacué píchawa macáita píiwitáise báawéeriwa.

³² Néese cayábacué píiwitáise píapichawáaca, càita nacái catúulécanácué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa íicha càirlínácaalí báawéeri péenàsàiri imànírira piri, càide iyúwa Dios imàacáanáté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

5

Como deben vivir los hijos de Dios

¹ Píacué Dios yéenibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, pìyacué càide iyúwa Dios iyáaná. ² Cáininácué piicáyacawa, càita nacái cáininácué piicáca Dios, áibanái nacái, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté icáucawa yéetácaténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáinináacáináté Cristo iicáca wía imàacáanápináté icáucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacái neeméerica pumèníiri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáica, Dios yàasunáicáinácué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càmlírira pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusíwa. Càita nacái iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piiná iyúwa, càita nacái picácué piwàwa pìasupináwa áibanái yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacái picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiseeyéi. Càita nacái picácué piicáaní casaquèeri tàacáisi ìwali. Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudàa wenàiwica. Néese, cayába cachàiníwanái píacaalícué Dios irí cayábéeri. ⁵ Dios imàacapiná walí cayábéeri cawèníirica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàlùacaalípináwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icùacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa píalíacuéwa canácata néená iwàlùèripináca néré, ibatàa abéeri néená piná, cawinácaalí càmlíyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmlírira nanìrisíwa, càmlíchúaca nacái náinusíwa, nía nacái imàníyéica casaquèeri wawàsi iiná iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupináwa áibanái yàasu, Dios iicáacáiná nía iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàluúiníná cáinináacáiná naicáca cawèníiri wawàsi Dios íicha. ⁶ Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawéeri máníicáiná báawaca Dios iicáca yái namànírira, yásí yùuwichàida níawa manuísíwata, cawinácaalí càmlíyéica imàni càide iyúwa Dios ichùulíaná. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàníyéica càiri báawéeri.

⁸ Bàaluité pìyacatécué catéeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinátécué píbáyawanáwa, quéwa siúcáise de pìyacuéca amaléeri píiwitáise yáapichawa,

pìyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri irìcu, pìyacáinacué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinacué nacái áibanái irí càinácaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutacué pìyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanéeri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaalíwa amaléeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca mabáyawanéeri iyú, yásí cayábéeri wáiwitáise, wàyaca nacái machacàníiri iyú, wèepuní nacáiwa càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pìmànica yái casíimáirica Wáiwacali iicáca. ¹¹ Picácué pìmàni pibáyawanáwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníyécawa catéeri íiwitáise yáapichawa, càmiíyéica yáaliíwa Dios íwali, néese píalàacué nía náaliícaténáwa báawaca Dios iicáca yái namàníirica. ¹² Iwàwacutacué píalàaca nía namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namàníirica, máinícáiná báawacani yái namàníirica nainá iyúwa ibàacanéeri iyú áibanái íicha, íná báica natàaníca íwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náaliíacawa namànica nàacawa nabáyawanáwa. ¹⁴ Iná càí íimaca áiba tàacáisi:

“Pía yèepuníiricawa íiwitáise catéeri yáapichawa, pìmànicáiná pibáyawanáwa matuíbanáiri iyú Dios íicha, càica píade iyúwa wenàiwica íiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetéerimiwa; íná iwàwacutá piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íichawa, iyúwa nacái yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise pìyacaténá machacàníiri iyú Cristo icamaláná irìcu”,

íimaca yái tàacáisica.

¹⁵ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píawawa pìyacaténacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué pìya càide iyúwa máiwitáiséeyéi wenàiwica, néese pìyacué cáaliíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiséeri iyú, néese píalimáidacué pìmànica cayábéeri èeri imanùbaca, idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máinícáiná èeri mìnánái imànica ibáyawanáwa siúcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese péewáidacuéwa píaliícaténacuéwa càinácaalí Dios iwàwáanácué pìmànica. ¹⁸ Picácué picàma ipíchanacué pimáalàidaca píawawa máiwitáiséeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca píiwitáise manuísíwata pìmànicaténacué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁹ Pitàanícué píacawa piríwáaca Wáiwacali iináwaná íwali. Pimichàidacué píiwitáisewáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casíimáiri iyú Wáiwacali irí, píacué nacái irí cayábéeri. ²⁰ Píacué mamáalàacata Wáaniri Dios irí cayábéeri íwali yái macáita imàaquéericuécá pirí. Píacué Dios irí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo íipidená íwali, pìyacáinacué abédanamata Jesucristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

²¹ Cáimiétaquéri iyúcué piicáyacawa, péemíacué piríwáaca nacái píacaténacué Cristo icàaluíniná.

²² Píacué inanái caníriyéica, pìmànicué càide iyúwa piníri ichùulláná pía, pìmànicaténacué càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²³ Iwàwacutacué peebáidaca piníri itàacáiwa Dioscáiná idéca imàacaca píiwitápupináni, yái pinírica, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yái Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu. Càica wíade iyúwa Cristo iiná wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²⁴ Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùulláná wía, càita

naçái piacué inanái canìriiyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa pinìri ichùulianá pía.

²⁵ Píacué asìanái cáinuíyéica, iwàwacutácué cáinináca piicáca pínuwa, càide iyúwaté cáinináanà Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápínátéwa wáichawalíná. ²⁶ Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipínáwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri íicha itàacái iyúwa wabautizácaalítéwa wáasáidacaténáté weebáidaca itàacái. ²⁷ Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa ípunita chènuniré icànéeyéipíná mèlumèlúri iyú, cayábéeyéi iicácanáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúméerína piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo irípiná, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²⁸ Asìali idèniacaalí ínuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináanà iicáca yáawawa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca ínuwa, imànica ìyaca iríwa cayábéeri, Dios iicácaíná níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica. ²⁹ Canáca asìali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacási iyú, bàlesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá asìali iicáca ínuwa càide iyúwa iicáanà iináwa, icùacaténá úa cáininéeri iyú, càide iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wàyacáíná iyúwa iiná chái èeri irícu. Wía nacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìwalíiséeyéi, wía yeebáidéeyéica itàacái wàyacáíná abédanamata Cristo yáapicha càide iyúwa inanái ùyáanà abédanamata unìri yáapichawa. ³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. Íimaca: “Iná asìali yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa íicha nacáíwa, ìyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. Néese idécanáami asìali iimáca úapicha, yásí Dios iicáca níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ³² Máiní iwàwacutá wawàwalica yái cayábéeri tàacáisica Dios yáasáidéerica walí asìali ìwali ínu yáapichawa, quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparación iyú, Cristo ìwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nucàlidacuéca pírí àniwani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca ínuwa càide iyúwa cáinináanà iicáca yáawawa. Càita nacái piacué canìriiyéica, iwàwacutácué piicáca pinìriwa cáimiétaquéri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa ichùulianá pía.

6

¹ Píacué sùmanái, peebáidacué càide iyúwa písèenái ichùulianácué pía píasáidacaténácué cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáíná pimànicaalícué càì. ²⁻³ Iyaca abéeri ichùuliacanási máiníricué iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuéca pírí càinácaalí Dios ichùulianá pimànica. Dios íimacaté cáimiétacanéri iyú imàníinápíná cayábéeri nalí cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica íméerica: “Píacué nacái píaniri íimiétacanáwa, píatúa íimiétacaná nacáíwa, casíimáicaténácué piwàwa, pìyacaténácué nacái madécaná èeri chái èeri irícu”, càité íimaca yái Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulla péenibewa lúasi iyú mamáalàacata ipíchanácué píalimáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise. Néese pidàwinàa nía neebácaténá pitàacái. Péewáidacué nía nacái, píalàacué nía, pimichàidacué nacái náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininácaténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca íibaidéeyéica mawèníri iyú, peebáidacué píwacanánái itàacáíwa ichùulièyéicuéca pía chái èeri irícu. Píacué náimiétacanà, nacàaluíníná nacái, báisiiri iyú. Píibaidacué nalí cachàiníri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo irípiná. ⁶ Píibaidacué nalí cayábéeri iyú càiripínáta, càimíríca abéta naicáidacaalícué pírí cayábacaténácáita naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo yàasu wenàiwica íibaidéeyéica

irípiná, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná macái pichàini iyúwa báisíri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casímáiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irípiná, càmlírica èeri m̀nanái irí meedá. ⁸ Càicué píibaida píaliacáinácuéwa Wáiwacali yàanápiná walí cawèniyéi wamanùbaca nacáitawa ìwalíse yái cayábéerica wamànírica, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía íibaidéeyéica mawèníri iyú, càita nacái wèepunícaalíwa máiwacalináwaca.

⁹ Píacué wenàiwica íiwacanánáica, pimànicué cayábéeri piasu wenàiwicanái iríwa càide iyúwa nuchùllaná nía náibaidáanápinácué pirí cayába. Picácué píbáulia picapèedáidáanápiná nía náibaidacaténácué pirí cachàiníri iyú. Piwàwalicué Wáiwacali chènuníseeri ichùullacuéca pía, càita nacái ichùullacué piasu wenàiwica, cáinináciná Wáiwacali iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, càmita nacái iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái íicha.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Néese nuénánái, cachàinicué píiwitáise Wáiwacali ìwali, íiwitáise manuírí iyú. ¹¹ Càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí ibàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná yùuwidenái isutàacani, càita nacái picùacué píawawa Dios ichàini iyú macáita. Peedácué piríwa Dios íicha píiwitáise ibàllanápináwa hierro nacáiri cachànicaténácué píiwitáise macàaluínináta Satanás íipunita, càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú yùuwidenái íipunitawa. Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise Dios ichàini iyú ipíchaná yái icháawàidéerica wía íipidenéeri Satanás imawèniadacuéca pía, yái cachìwéerica yáalimáidéerica wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa. ¹² Càmicáiná wamàni úwi èeri m̀nanái íipunita, néese wamànica wàacawa úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi, demonio íiwacanánáica cáuli irìcuíyéica, níái báawéeyéica ángel ichùuliéyéica èeri m̀nanái catéeyéi íiwitáise. ¹³ Iná peedácué piríwa píiwitáise ibàllanápináwa hierro nacáiri, Dios imàaquéericuécá pirí cachànicaténácué píiwitáise càinácaalí báawéeri èeri náalimáidacatáitacué pía. Màulenácaalícué pimànica píiwitáiseewa ùwicái piná, yásí píalimácué píbàlùacawa tàì íiméeri iyú Satanásnáí íipunita yéewanápinácué càmita pimàni píbáyawanáwa.

¹⁴ Càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú yùuwidenái íipunitawa, càita nacái cachàinica píiwitáise Wáiwacali ìwali mamáalàacata ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. Càide iyúwa úwisàiri idacùacaalí ìwallabàawa yàasu cinturónwa ipíchaná ibàle hierro nacáiri icaláacawa íicha, càita nacái picùacué cayába píawawa báisíri tàacáisi iyú. Yái úwisàiri ìwalica ìwallabàawa dàaléeri ibàlewa yùucutalìcubàawa ipíchaná yùuwidenái isutàacani. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacàníri iyú mabáyawanéeri iyú nacái picùacaténácué píawawa ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. ¹⁵ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí izapatoníwa yéewanápiná imusúacawa caquialéta imànicaténá ùwicái, càita nacái péewáidacuéwa cayába picàlidacaténácué áibanái irí yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Cristo imàacaca wenàiwica nàyaca matuíbanáiri iyú Dios yáapicha. ¹⁶ Máiní iwàwacutá úwisàiri icáapica yàasu manuírí escudowa, yái wawàsi dàaléerica, cáucuírí nacái úwisàiri itéerica icáapi irìcuwa ichacàidacaténá íichawa ipièrica ipualé chucùlu yeeméericawa ipiàcawa ipualé. Càita nacái peebáidacué Cristo itàacái tàì íiméeri iyú picùacaténácué píawawa Satanás íicha, yái báawéerica yáalimáidéerica wía cachàiníri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméeri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacaténáwa weebáidaca Cristo itàacái. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ibàllacaalí íiwitawa dàaléeri càyuwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca íiwita, càita nacái iwàwacutácué piwàwalica Cristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, ínà éwitacué Satanás icháawàacáaníta piináwaná ìwali Dios irí, càicáaníta càmitacué

iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacaténá yùuwidenáíwa, càita nacái iwàwacutácué peedáca piríwa Dios itàacái, yái wacáapisàì Espíritu Santo imàaquéerica walí, péewáidacué nacáiwa Dios itàacái ìwali, píalíacaténácuéwa ìwali piwàwalìcuísewa, yéewanápinácué picàlidaca áibanái iríni. Càita píalimácué pimànica ùwicái Satanás ípunita. ¹⁸ Píacué pimànica ùwicái Satanás ípunita èeri imanùbaca: Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios ícha. Pisutácué Dios ícha manuísíwata càiripináta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué pisutáca Dios ícha. Piicácué píichawa cayába, pichàiniadacué píiwitáisewa, picácué piúca piwàwawa, néese pisutácué Dios ícha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Pisutácué nacái Dios ícha nulípiná imàacáanápiná núalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná núumaca nucàlidacaténá cayába yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nucàlidacaténáni macàaluínináta áibanái irí, yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha bàaluité quéwa yái imàaquéerica wáalíacawa ìwali siùcade. ²⁰ Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmalìcuíse yái tàacáisi cayábéerica. Siùcade nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápináni. Iná pisutácué Dios ícha nulípiná nucàlidáanápiná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué pìatalé yái Tíquicoca, wéenásàiri cáininéerica waicáca iyúudèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínácué pirí nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànírica. ²² Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ìwali. Càipiná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú, píacué macáita wéenánáica, cáininácaténácué piicáyacacawa nacái, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái.

²⁴ Nusutácué Dios ícha nacái pirípiná imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú macáitacué pía cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíiri iyú càiripináta.

FILIPENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, íbaidéeyéica irípiná. Watànàacué pirí cuyàluta píacué Filipos iyacàlená mìnánáica, píacué Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pía yeebáidéeyéica itàacái, píacué nacái ancianonáica, diácononái nacái canánama. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàninápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Núa Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri macái imanùbaca nusutácaalí ícha pirípinácué. ⁴ Nusutáca Dios ícha pirípinácué, yá macái yàawiriata mamáalàacata nusutácué Dios ícha pirípiná canánama casímáiri iyú. ⁵ Casímáicué nuwàwa piwali piyúdàacáinácué núa nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibanái irí náalíacaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Piyúdàacatécué núa bàaluité idàbacatáisetacué péemiaca Jesucristo iináwaná ìwali àta siùca nacáide. ⁶ Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yaté Dios idàbacatécué imànica íbaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuise, yaté imàacacué pirí píiwitáise wàlisài pimànicaténácué cayábéeri. Càita nacái núalíacawa báisíiri iyú Dios imànipinácué yái íbaidacalé cayábéeriwa piwàwalicuise mamáalàacata àta imáalàidacataléta ichùnìacuéca píiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapinàcaalí àniwa. ⁷ Cayábéeriquéi nuínáidáanácawa càì pìwalicué casímáiri iyú cáininácáinácué nuicáca pía, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri nacái càide iyúwa imàníná nulí cayábéeri siùca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyéi ibànalìcu, càita nacái macái yàawiriata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níai nacuèrinánáica nucàlidacaténá nalí nuináwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núsáidacaténá nacái báisíiricani yái tàacáisi ímèerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁸ Dios yáalíacawa máini cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imàacacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹ Nusutácué Dios ícha pirípinácué iyúdàanápinácué pía cáininácáténá piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, imàacáanápinácué nacái cáalíacáica pía manuísíwata píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalíacaténácué piicáca cayábéeri báawéeri íchaná. ¹⁰ Càita nusutácué Dios ícha pirípinácué píalíacaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íchaná, pimànicaténácué nacái cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. Càicaalícué pimànica, yásí píalimácué piyaca masaquèeri iyú, canácata yáaliméeripiná icháawàacuéca piináwaná ìwali Cristo yàanàapinàcaalí àniwa. ¹¹ Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica náináidacawa cayába Dios ìwali, natàanicaténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios ìwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Píacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presoíyéi ibànalìculé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná ìwali. Quéwa nuwàwacué píalíacawa macáita yái nuchàbáanácawa iyúdàaca áibanái wenàiwica nacàlidacaténá yái tàacáisi ímèerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuíri irìcuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháì yàcalé, náalíacawa nuináwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná

Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí yàcalé, batéwa macáita nachàiniadaca náiwitáisewa idécanáami naicáca núa presoíyéi ibànallcu. Naicácáiná nuìdenàaca nùuwichàanáwa matuìbanáiri iyú, íná cachàinica náiwitáise manuísíwata cachàiníwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyúudàanápíná nía nacái.

¹⁵ Báisíta abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawèniadaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri náiwitáise yáapichawa.

¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa, náaliácáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madécaná wenàiwica irí cainácaalí ímáaná yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanácaténá nuícha nía. Càmita báisí nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenáca cachàiníwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáaníta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáaníta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese casímáica nuwàwa, càide iyúwa casímáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita casímáica cachàiníwanái nuwàwa núaliácáináwa macáita yái namànírica iyúudàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios íicha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyúudàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núaliácáináwa báisíiri iyú nuwàwalicuísewa Dios càminápiná íbàiniada núa ìwalíse yái nuebáidáanáca itàacái nucàcaténá iyúudàaca nutàaníca nalí; néese núaliácawa iyúudàanápíná núa nutàanícaténá macàaluínináta nàacuésesemi macáita. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyúudàanápíná núa càide iyúwa iyúudàaná núa càiripináta núsáidacaténá cayábéeri iyú cachàiníwanái máiní cayábéericani, yái Cristoca, cachàiníiri nacái íiwitáise. Càipíná Dios iyúudàaca núsáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, càita nacái nuétácaalíwa.

²¹ Nuwàwa núsáidaca cachàinírica íiwitáise yái Cristoca, núacáiná nudéca numàacaca núawawa Cristo irí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwáaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni íichéi nùyáanáca cháí èeri irícu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemìapíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíse, yá nacái nùyapínáca yáapicha chènuniré.

²² Quéwa núaliácawa núalimá nuíbaidaca mamáalàacata Cristo irípiná nuyamáacaalícáwa cháí èeri irícu. Íná càmita núaliáwa càirínácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri irícuíríca, càmicaalí nucáuca chènuníiséeri. ²³ Máiní càulenáca núaliácáténáwa càirínácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaalíwa abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápíná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyáanáca néeni íicha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalicaalícué píá, yá núaliácawa iwàwacutácué nùyaca píapicha cháí èeri irícu, nuyúudàacaténácué píá.

²⁵ Núaliácáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca píá quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalicuísewa nùyáanápínácué mamáalàacata píapicha cháí èeri irícu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata, casímáiri iyú nacái. ²⁶ Íná nùyapínácaalícué píapicha àniwa, yásí cáimiétaquéeri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalíisená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemìacué abéeri wawàsi: Máinícué iwàwacutáca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Cristo iyáanáté, yéewanápíná áibanái iwàwaca yéemìaca Cristo iináwaná ìwali. Càita nùacaalí nupáchiacuéca píá, càmicaalícué nacái nùawa pìatalé, yá nuwàwacué nuémìaca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo

itàacái tàì íméri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise píapichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios irípiná: Píibaidacué Dios irípiná cachàiníri iyú píapichawáaca picàlidacaténácué macàaluínináta yái tàacáisica, yéewanápiná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁸ Picácué máiwitáise pía pí-calùniwa piùwidenái ìwalísewa, ibatàa abé yàawirípiná. Piùwidenái iicácalícué pìidenlaca piùwichàanáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú, yásí náalíacawa amaléri iyú nàuwichàanápinácawa càiripináta nabáyawaná ìwalísewa. Càipiná nacái Dios imàacacué píalíacawa Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁹ Dios idéca imànicuéca pirí yái cayábérica Cristo ìwalísená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo irípiná cháì èeri irìcu, peebáidacáinácué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéri nùyacaalítécué píapicha. Pidécuéca péemlaca nuináwaná ìwali àniwa namànica nulí báawéri mamáalàacata cháì. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios irípiná.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Píacué nuénánáica, núalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécuéca pichàiniadaca piwàwawa nacái cáininácáinácué Cristo iicáca pía. Núalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái núalíacawa piicáanácué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca nía nacái. ² Iná yéewa píalimácué casímáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué càì: Abédanamacacué píiwitáise píapichawáaca, píacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiníri iyú Dios irípiná macáita pimanúbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni piríwata cayábéri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái íicha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa càimíri cachàini áibanái íicha. Picácué picutá cachàinícaténá pimànica píawawa áibanái íicha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi íiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita piríwata cayábéri, néese picutácué piyúdàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmitaté cachàini imànica yáawawa áibanái íicha macáicaténáté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.

⁷ Néese iwàwacáináté imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca íichawa ichàini manuíríwa, yá nacái icamalánáwa icànéérica mèlumèluíri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yáté Cristo Jesús imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica íibaidacaténá Dios irí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.

⁸ Yèepunícatéwa iiná èeri irícuíri yáapichawa, yá ìyacaté càide iyúwa càimíri cachàini náicha canánama. Dios ichùullícaté Cristo Jesús yéetáanápinátéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Càmitaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiníri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáináténi cruz ìwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imàníríca ibáyawanáwa manuísíwata.

- ⁹ Ináté idécanaámité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, yá Dios imàacacaté Jesús ìyaca cáimiétacanéri iyú áibanái íicha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.
- ¹⁰ Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíniná, macáita níara ìyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri irìcuíyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Càipiná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicaní náicha canánama.
- ¹¹ Yá macáita nacàlidapiná Jesucristo ìwali Wáiwacalicaní, cachàiníríca náicha canánama icuèrica macáita. Càipiná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo ìwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanaté nutàacái nùyacaalícué píapícha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata idècunitàacá nùyaca déeculé píchacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, iná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànínapínacué càide iyúwa Dios iwàwáaná píacaténacué iyéininá cáimiétaquéeri iyú, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa. ¹³ Píalimápinacué càì pimànica Dioscáiná idéca imàacacué pírí píiwitáise cayábéeri yéewacaténacué piwàwaca pimànica cayábéeri, Dios nacái iyúdàacuéca pía pimànicaténacué càide iyúwa iwàwáaná.

¹⁴ Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní píriwáaca chàinisíri iyú, ìwalíse yái iwàwacutéericuéca pimànica, néese píibaidacué Dios irípiná píapichawáaca. ¹⁵ Pimànicué càì, yéewanápinacué canácata áibanái yáaliméeri icháawàaca pibáyawaná, càmitacué nacái pucháiba píiwitáise. Dios yéenibecáinacué pía, iná pìyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níai èeri mìnánai báawéeyéica íiwitáise, iméerèeyéicawa. Càicuéca píade cháì èeri irìcu iyúwa dùlupùta ipucuèyéicawa catéeri irìcu, píalíacáinacué Dios ìwali. ¹⁶ Picàlidacué nalí yái báisíri tàacáisica yéewanápiná nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa. Iná pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanacué pía, yá casíimáipínaca nuwàwa pìwalísecué Cristo yàanàacaalípiná nùalíacáináwa cawèníricani yái nuéwáidáanacuéca pía. Cawènírica nacái yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁷ Péemlacué comparación: Judíonái imàacacaalí pírái ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá irí cayábéeri, yá nàucùaca quíréeri uva ituní cáli íinatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèníri cachàiníwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peebáidacuéca Jesucristo itàacái, piùwìchàacuéca irípiná nacái. Yácatacué pìasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo ìwali càide iyúwa sacrificio íiranámi imusúacaalíwa íicha cáli íinatabàa. Càita nùalimácué cawènica cachàiníwanái numànica pìasu ofrendawa Dios irípiná, yái peebáidáanacuéca Jesucristo itàacái, piùwìchàanacuéwa irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicáaníta casíimáica núa, nuyanídacawa píapichacué nacái. ¹⁸ Casíimáicué piwàwa, piyanídacuéwa nacái núapícha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí càì, yá nuwàwaca nubànùacuéca pìatalé Timoteo mesúnamáita ipáchiacaténacué pía, nuwàwacáinacué icàlidaca nulí píináwaná ìwali casíimáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacué pìatalé Timoteo canácáiná núapícha áiba wenàiwica íináidéeriwa abédanamata núapícha, iyúdàacaténacué pía càide iyúwa nuwàwáaná. ²¹ Macáita níara áibanáica nánáidacáitawa nàasu wawàsi ìwaliwa. Càmita máiní nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná. ²² Quéwa píalíacuécawa Timoteo íináwaná ìwali ìyaca machacàníri iyú, íibaida nacái Dios irípiná núapícha, wacàlidacaténá Dios

itàacái, yá Timoteo iyúudàaca núa càide iyúwa asìali iyúudàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicáténácué pía, idécanacáita núallácawa càinácaalí namànínapíná nulí cháí presonái ibànaná irìcu. ²⁴ Quéwa manuica nuínáidaca nuwàwawa Wáiwacali ìwali nùanápíná nuicácuéca pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numànica càì.

²⁵ Càita nacái nuínáidacawa iwàwacutáaná nubànùacuéca pìatalé wéenasàiri Epafrodito, yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, íbaidéerica núapicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás ípunita Jesucristo irípiná. Bàaluité pibànùacatécué nùatalé yái Epafroditoca iyúudàanápínaté núa. ²⁶ Máiní Epafrodito iwàwaca iicácuéca pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata pìwalicué péemìacáináté iináwaná ìwali iculúanátéwa. ²⁷ Báisíta iculúacatéwa, batéwa nacái yéetácawa, quéwa Dios iicátaté ipualé. Dios iicátaté nacái nupualé, íná càmítaté imàaca Epafrodito yéetácawa máinícáicha achúmaca nuwàwa cachàiniwanái náicha macáita yái wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máiní cachàiniwanái nuwàwaca nubànùacuéca pìataléni caquialéta casímáicaténácué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípinácué Epafrodito iyaca cayába siùca, yásí matuìbanáica nuwàwa. ²⁹ Pitàidacué Epafrodito casímáiri iyú càiride iyúwa péenasàiri yeebáidacáiná Wáiwacali itàacái; pìacué nacái náimiétacaná càiripínáta, cawinácaalí cayábéeyéica íiwitáise càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetácawa íbaidacáináté cachàiníiri iyú Cristo irípiná. Yùuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténáté núa, imànicaténáté nulí cayábéeri píchawalínácué, yái cayábéerica càmíricuéca píalimá pimànica nulí déeculécáinácué pía nuícha.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Siùcade nuénánái casímáicué piwàwa Wáiwacali ìwali, yàasu wenàiwicacáinácué pía. Yá casímáica nuwàwa nutànàacuéca pirí àniwani càide iyúwa nudéénácué nutànàacáwa piríni iwàwacutácáinácué píalíacawa péemìaca cayábani. ² Iná péemìacué cayábani: Piicácué píchawa cayába níara báawéeyéica íiwitáise, yèepuníyéicawa càide iyúwa íbaidacanacáiyéi Dios irí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùullaca càmíiyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápíná naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³ Picácué péemì nalí, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yèeyéica Dios icàaluíná báisíiri iyú càide iyúwa Espíritu Santo imichàidáaná wáiwitáise. Yá casímáica wàyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa ìwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini iyúwa. ⁴ Idécaalí Dios yàasu wenàiwicaca wía ìwalíise yái wamàníricatá, yáté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái íicha canánamatá, máinícáiná judíosíwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisión nudèniacaalíte ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùullaná judíonái imànica nawàwalicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca nía. Israelitaca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinámi yéénaca núa, yái Israel ìrimicaté ípidenéericaté Benjamín. Núcata hebreosíwa, hebreosíwacáiná macáita nùawirináimica, càmíiyéité icásàawa càmíiyéi israelita yáapicha. Nutàanica nacái hebreo itàacái iyú, càmítaté nacái núuca nuíchawa israelita íiwitáise nùyacaténaté iyúwa càmíiri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísíwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níái yeebáidéeyéica cachàiníiri iyúni náicha canánama. ⁶ Máinícáináté nuebáidacaté cachàiníiri iyú fariseonái yàasu tàacáisi, ínáté nùuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùyacaté

machacànìiri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulianáté wàawirináimi, ínáté canácata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwallise. ⁷ Bàaluité cawèníricaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siùcáisede caná iwèni nulí nuicácani, núaliacáináwa càmita yéewa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni íicha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinícáiná cawènica nuicácani, nuwàwa nacái núaliaca ìwali manuísíwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúucacawa nuícha macáita yái wawàsi judío íiwitáise ìwallirica. Siùcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudèniaca Cristo Jesús Nuíwacalipináwa, nuwàwacáiná nacái núaliaca nùacawa ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Núaliacawa càmiripiná mabáyawaná Dios íicáca núa ìwallise yái numànínáca càide iyúwa itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise; néese manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápíná íicáca núa ìwallise yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máiní nuwàwaca núaliaca Cristo ìwali, nudèniacaténá ichàini nuwàwalicu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha, nùuwichàacaténáwa írípiná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwitáise ìyacataléta càide iyúwaté Cristo íiwitáise ìyáanáté yéetácaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáanáté numichàacaténáwa yéetácáisi íicha càide iyúwaté Cristo icáucàanátéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwitáise ìya càide iyúwa Cristo Jesús íiwitáise ìyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo ìyáaná. Quéwa núalimáida nùacawa mamáalàacata nùyacaténá càide iyúwa Cristo ìyáaná, yácáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pírí àniwa, càmitàacá núalimá nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáaná. Néese càì numànica: Numàacaca nuwàwawa íicha macáita yái numàníricaté bàaluité. Yá càmita quirínama nuínáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca nuíwitáisewa numànicaténá yái ìyéerica nupíchalé núalimáidáanápíná macái nuchàini iyúwa nùyacaténá càide iyúwa Cristo ìyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca nuíwitáisewa, yá núalimáidaca nùacawa mamáalàacata macái nuchàini iyúwa nùyacaténá iyúwa Cristo ìyáaná càide iyúwa wenàiwica ipianíricawa carrera ìwali ipiacaalíwa cachàiníiri iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedácaténá íríwa cawèníiri premio. Càita nacái nùapínacaalíwa chènuniré, yá Dios imàacapíná nulí yái cawèníirica Dios imáidéerica wía weedáanápíná walíwa Cristo Jesús ìwallise, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisícaalícué cachàinica píiwitáise Jesucristo ìwali peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, néese iwàwacutácué píináidacawa càide iyúwa núumáanácué pírí. Iyacaalí abéeri wawàsi píináidéericuécawa ìwali méetáuculé nuícha, yásí Dios imàacacué píalíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué píalíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacànìiri iyú báisíiri tàacáisi ìwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáaliacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pimànicué càide iyúwa nùyáaná. Piicáidacué nalí níara wenàiwicaca ìyéeyéica càide iyúwaté wàyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, píalíacaténácuéwa càinácaalí iwàwacutáaná pìyaca. ¹⁸ Nudéca nucàlidacuéca píríni madécaná yàawiría, quéwa siùca nucàlidacué pírí àniwani nutuíyáa yáapichawa: Madécaná wenàiwica nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisíiri iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanácawa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalàacaalípináwa, yásí nàuwichàacawa càiripináta, níara báawéeyéica íiwitáise.

Camùnica nía, nayáaca nayáacaléwa máini cadénama, namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná ìwaliwa, yái báawéerica namànírica, yái wawàsi iwàwacutéeericuéca báica wamànica. Náináidacawa mamáalàacata èeri irìcuíri wawàsi ìwali. ²⁰ Wía quéwa wadèniaca wàasu cáliwa chènuniré. Wacùaca nacái Wáiwacali Jesucristo yàanàaca chènuníise, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²¹ Néese Wáiwacali Jesucristo iwàlisàidapiná wainá machawàaquéerica cayábéeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènuníiséeri iyáaná, icànéerica mèlumèluíri iyú. Càipiná imànica ichàini iyúwa, idèniacáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

4

Alégrese siempre en el Señor

¹ Iná peebáidacué Wáiwacali tàì íiméeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máini nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isímáidéeyéica nuwàwa. Càicuéca píade iyúwa yái cawènírica Dios yèeripináca nulí píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nuíbaidacaléca irípiná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápiná náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacali itàacái. ³ Pía nacái íibaidéerica Dios irípiná núapicha cayábéeri iyú, nusutáca píicha wawàsi piwènúadánápiná náiwitáise nalíwáaca, níara pucháiba inanáica abédanamacaténá náiwitáise, nayúudàacáinaté wamànica úwi Dios irípiná wacàlidacaténaté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíté Dios irípiná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idènièyéica íipidenáwa cuyàluta irìcu chènuniré, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa.

⁴ Casímáicué piwàwa càiripináta Wáiwacali ìwali. Yá núumacué pirí àniwani: ¡Casímáicué piwàwa! ⁵ Pimànicué áibanái irí éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuéca píiwitáise. Mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa áiba wawàsi ìwali càinácaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios íicha. Pisutácué nacái íicha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yásí Dios imàacacué matuíbanáica píiwitáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiniíwanái mamáalàacata íicha yái èeri mìnanaí yáaliméerica yáalíacawa ìwali. Yá nacái Dios icùapinácué piwàwa, píiwitáise nacái, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, ìyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripinácué pirí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisíiri tàacáisi ìwali. Píináidacué nacáiwa macái cáimiétacanéeri wawàsi ìwali, píináidacuéwa ìwali nacái macáita yái iwàwacutéeerica wamànica wàyacaténá machacàníiri iyú. Píináidacué nacáiwa macái wawàsi ìwali càmíirica yáalimáida wenàiwica imànínápiná ibáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáiwa ìwali macái cayábéeri íiwitáaná, ìwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericani.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidáanácué pía, càide iyúwa nacái nùalàanácué pía. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidáanácué pirí, càide iyúwaté nacái piicáanácué numànica. Pimànicué càì, yásí Dios yàacawéeridacuéca píawa, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casímáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali ìwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Núalíacawa càmitacué piimáichaté núa, néese càmitaté píalimácué piyúudàaca núa. ¹¹ Nudèniaca siùcade yái numáapuèrica, íná càmita nutànaa pirí cuyàluta pibànùanápínacué nulí ofrenda àniwa, núacáiná nudéca nuéwáidacawa casímáinápíná nùyaca iyú càinácaalí nudènièrica. ¹² Aibaalí nùyaca catúulécanéeri iyú. Aibaalí nacái nùyaca càasuíri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matuíbanáicaténá nùyaca cháí èeri irìcu càinácaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécaná nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yái numáapuèrica. ¹³ Càinácaalí iyú iwàwacutá nùyaca, núalimá nuideniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nulí cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisica íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néeseté nuèpùacawa pìasu cáli íchacué, yáara Macedonia yàasu cálica, nùacaténaté nucàlidaca yái tàacáisica áibanái irí. Píaliacuéwa nuèpùacaalítéwa píchacué, píacué Filipos iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yaté abétacué pía ibànuèricaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúudàacaténácué núa, piwàwacáinácué pìaca Dios irí cayábéeri ìwali yái nucàlidáanácuéca pirí itàacái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli ícha, idècunitàacá nùyaca Tesalónica iyacàlená néré, yaté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawiría nudèniacaténaté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nuínáidawa nùasu ìwaliwa meedá nuedácaténá nulíwa nùasupínáwa, néese nuwàwaca Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata piyúudàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànùèricatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái ícha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, íná yéewa nudèniaca cayábáwanái ícha yái numáapuèrica. Yái pìasu ofrenda pibànùèricuéca nulí, càicanide iyúwa pumèníri isàni neeméerica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casímáica Dios iicácuéca yái pimànírica piyúudàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucuèriná Dios imàacapínacué pirí manuísíwata macáita pimáapuèricuéca cháí èeri irìcu, píacué iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idèniacáiná máiní manuísíwata cawèníri chènuniré. ²⁰ ¡Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita níara Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéenánái iyéeyéica cháí núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níái Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íibaidéeyéica emperador romanosàiri icapèèrìcu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué imàníinápínacué pirí cayábéeri mawèníri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué pirí cuyàluta. Yái wéenàsàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta piacué wéenánáica, Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica Colosas ìyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué imànnínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, imàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú nacái.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Macái imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios íicha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri pìwalicué. ⁴ Wadéca wéemìacuéca piináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacái, cáininácué nacái pi-icáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái. ⁵ Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píalíacáinácuéwa pìyáanápiná chènuniré Dios yáapicha casíimáiri iyú. Pidécuéca pidábaca picùaca pìyáanápinácué néré péemìacáináté yái báisíiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáté peebáidacuécani. ⁶ Yái báisíiri tàacáisica áibanáí icàlidéericatécué pirí, idéca manùbéeyéi yéemìacani, yá neebáidacani macái cáli íinata. Yá macái wenàiwica ííwítáaná nèewi nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica yái tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemìacuéca cáinináca Dios iicácuéca pía báisíiri iyú. ⁷ Wéenàsàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Epafras, yéewáidacatécué pía báisíiri tàacáisi iyú. Yái Epafras íibaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siùcade Epafras íibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiníiri iyú. ⁸ Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténácué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁹ Ináté wéemìacanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmìta wayamáida wasutáca Dios íicha pirípinácué imàacáanápinácué píalíacawa cànácaalícué iwàwáaná pimànica, imàacáanápiná nacái cáalíacáicuéca pía, cáíwítáisecaténá nacái píalíacaténácuéwa cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ¹⁰ Dios imànicaalícué pirí còi, yásí píalimácué pìyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica, pimànicaténácué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténácué píibaidacaléwa macái cayábéeri ííwítáaná Dios irípiná idècunitàacá píalíacuécawa Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanáí mamáalàacata. ¹¹ Wasutácué Dios íicha nacái pirípinácué ichàiniadáanápinácué pía ííwítáise chènuníiséeri iyúwa, yái icànéerica mèlumèluíri iyú. Càitacué píalimá plidenìaca macái wawàsi matuíbanáita, tàì íiméeri iyú nacái. ¹² Càita nacái píalimácué pìaca Wáaniri Dios irí cayábéeri casíimáiri iyú, yái màulenéericuéca imànica pía cayábéeri iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, peedácaténácué piríwa yái cawènírica Dios yèeripináca yàasu wenàiwicanáí iríwa Dios ìyacàle cacamaléeri irìcu. ¹³ Dios idéca iwasàaca wía Satanás ííwítáise catéeri íicha, íná càmìta quirínama Satanás idacùa wáíwítáise; Dios idéca imàacaca líriwa icùanápiná wía, yái lírica cáininéerica Dios iicáca. ¹⁴ Yái Dios lírica yéetácatéwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càita Dios líri idéca iwasàaca wía íiraná iyúwa Dios

yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Càmita wáalimá waicáca Dios watuí iyúwa, quéwa yái Cristo, yácata Dios yéenáiwana wáaliméerica waicáca. Yácata Dios Iirica, iyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita yái iyéerica. ¹⁶ Dios imàacacaté Iiri idàbaca macáita yái iyéerica, macáita iyéerica capìraléeri cáli íinata, cháí èeri irìcu nacái. Idàbacaté macáita yái waiquéerica, yá nacái cà míricáwa wáalimá waicáca. Dios Iiri idàbacaté macáita ángelnái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníséeyéi. Dios Iiri idàbacaté irípináwa macáita yái iyéerica. ¹⁷ Cristo iyacaté macái wawàsi ipíchawáise, yá siùca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. ¹⁸ Cristo nacái icùaca wía, ichùullaca wía nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, càita nacái wáiwitaca yái Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu. Cristoca yái yèerica macái wawàsi icáuca, imàacacaté nacái weebáidaca itàacái. Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná Cristo icùaca macái wawàsi, cachàinicáiná íiwitáise, manuúri íiwitáise nacái náicha macáita yái wawàsica Cristo imàníricaté. ¹⁹ Dios íináidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuúri iyaca Cristo iwàwalicu máini manuúsiwata. ²⁰ Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali, ipíchaná wàuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalisewa. Yáté Cristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténá cayábaca iicáca macái wawàsi, níai macáita iyéeyéica cháí èeri irìcu, nía nacái iyéeyéica chènuníséeri cáli íinata.

²¹ Quéchatécáwa càmitacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluité Dios yùuwidecuéca pía manuúsiwata, pimànicáinatécué pibáyawanáwa. ²² Quéwacué Dios idéca cayábaca iicácuéca píiwitáise imàacacáinaté iwàwawa pibáyawaná íicha, Cristo yùuwichàacáinaté yéetácáisi iiná yáapichawa, yái iiná èeri irìcuirica. Dios idéca cà imànicuéca pirí itécaténácué pía ibàlùadánápinácué pía íipunitawa, masaquèeyéipiná íiwitáise, mabáyawanéeri iyú nacái. ²³ Quéwa piwàwacaalícué pìyaca Dios yáapicha, iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué piméyáa picùaca Jesucristo iwasàanápiná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese peebáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlidáanátécué pirí cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécaná wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli íinata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái iríni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Siùca casímáica nuwàwa nùuwichàacawa cháí presoíyéi ibànalìcu ìwalíise yái nucàlidáanácuéca pirí Jesucristo iináwaná, madécaná áibanái wenàiwica irí nacái, nuwàwacáiná núsáidaca áibanái irí càinácaalíté Cristo yùuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténá yàasu wenàiwicaca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, iyéeyéipiná càiwade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irìcu. ²⁵ Dios idéca ichùullaca nuíbaidáanápinácué pirí, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàacaténácué pía. Dios ichùullacaté núa nucàlidáanápiná itàacái wenàiwicanái irí, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha. ²⁶ Bàaluitésiwa, èeri ipíchawáiseté, néenialíté Dios ibàacaté yái tàacáisi macái ángelnái íicha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanái, yáté ibàaca náichani nacái, yái tàacáisica. Iná madécaná mil camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide, idéca ibàaca yái tàacáisica wenàiwicanái íicha. Quéwa siùca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanái yáalíacawa

ìwali. ²⁷ Píacué càmlíyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca píalíacawa ìwali yái tàacáisi máiníri cayábaca, máiníri nacái cawènica, Dios ibèericaté áibanái ícha. Yácata yái tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo ìyaca piwàwalicu, píalíacaténácuéwa pìyáanápíná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluíripíná picamalá yáapichawa.

²⁸ Wía apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacái wenàiwicanái irí. Wàalàaca nía éeréeri iyú macái wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacái macái wenàiwicanái macáita Dios yáalíacái iyú náalíacaténá néemíaca cayábani, càinácaalí íimáaná wawàwacáiná wabàlùadaca nía Dios íipunita cachàiníyéi íiwitáise Cristo ìwali.

²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú macái nuchàini iyúwa, yái chàinisi Cristo imàaquéerica nulí.

2

¹ Nuwàwacué píalíacawa nusutácué Dios ícha pirípiná manuísíwata, píacué Colosas ìyacàlená mìnánáica. Càita nacái nusutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea ìyacàlená mìnánáica, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmlíyécáwa iicá núa. ² Nusutácué Dios ícha pirípiná canánama Dios ichàiniadánápinácué piwàwa, yéewanápiná nacái cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutácué Dios ícha nacái imàacáanápínácué píalíacawa manuísíwata Cristo ìwali. Yái Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha, quéwa siùca Dios imàacaca wáalíacawa Jesucristo ìwali. ³ Dios iwàwa wáalíacawa Cristo ìwali, yácáiná Cristo idènàca macáisiwata Dios yáalíacái, máiní cayábéerica. Iná wáalíacaalíwa Cristo ìwali, yásí imàaca wáalíacawa macái wawàsi ìwali Dios iwàwéerica wáalíacawa ìwali. ⁴ Núumacué pírí còi ipíchanácué nachìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú casímáirica wenàiwicanái yéemíaca, níai càmlíyéica yáalíia Dios ìwali. ⁵ Ewitacué canácáaníta núa píapicha siùca, càicáanítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casímáica nuwàwa nuémíacué piináwaná ìwali abédanamacué píiwitáise píapichawáaca pìyacaténácué machacàníri iyú Dios iicápiná, peebáidánácué nacái Cristo itàacái tàì íiméeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécuéca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápínácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, iná iwàwacutácué pìyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

⁷ Càide iyúwa manuírí àicu ipìchu ibàlùacaalíwa depuìwalé cáli irícu, yá canácata yáaliméeri iwatàacani, càita nacái iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú càide iyúwatécué néewáidáaná pía. Píacué nacái cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicácué píichawa cayába ipíchanácué áibanái iwènúadacuéca píiwitáise báisiiri tàacáisi ícha nawàwacáiná nachìwáidacuéca pía nàasu cachìwéeri tàacáisi iyúwa. Càmita nacàlida Cristo itàacái, càmita nacái Cristo iyúudàa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise íimáaná, yá nacái nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacái demonionái yàasu tàacáisi, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹ Picácué péemíaca cachìwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios íiwitáise cachàiníri manuísíwata. ¹⁰ Dios íiwitáise cachàiníri idéca ipuníadacuéca piwàwa pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulíerica macái ángelnái íiwitáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháì èeri irícu nacái. Iná cachàiníríca náicha canánama yái Cristoca. ¹¹ Péemíacué comparación: Dios ichùullacaté judíonái namànínapínaté circuncisión néenibe asíanái iríwa nawàwalicaténaté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión íimáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwitáise cabáyawanéeri. Càité

Dios iwàwaca judíonái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Siùca pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, íná Cristo idéca ichuìdacuéca pícha píiwitáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca pícha báawéeri. Càitacué Cristo yáasáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹² Càita nacái ímáaná yái pibautizáanácuécawa: Quéechatécué piricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuìdacuéca pibáyawaná machawàacacaténácué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Iná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càliculí irìcu, piricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáacuíse, yaté píasáidacuéca pidàbacaté pìyaca picáuca wàlisàì yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi ícha Cristo yáapicha, peebáidacáináté cachàiníríca Dios íiwitáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi ícha. ¹³ Bàaluité càicuéca píiwitáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinátécué pibáyawanáwa. Ináté càmítacué píalímá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càmíná yáalímá imànica cayábéeri, píiwitáise cabáyawanéeri idacùacáinátécué pía. Quéwa Dios idéca cáuca imànicuéca píiwitáise pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná ícha, ìwalíse yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁴ Bàaluité càmíta wamàni càide iyúwaté Dios ichùulláná wamànica imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. Ináté yái tàacáisi icháawàcaté waináwaná ìwali. Dios itàacái ímacaté iwàwacutáanáté wàuwichàacawa wabáyawaná ichùullacawa. Yái yùuwichàacáisica càicanide iyúwa wamawèniacále manuírí iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripináta càmícáináté wáalímá wamànica macáita machacànírì iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáináté iwàwawa wabáyawaná ícha Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Iná càmíta iwàwacutá wàuwichàacawa càiripináta wabáyawaná ichùullacawa. Dios idéca iwasàaca wía ícha. ¹⁵ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná, yaté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, níara demonio íiwacanánáica ichùulièyéica èeri mìnánáí íiwitáise. Yá Dios ibáiniadaca nía macàaluínínáta macái chènuníisèeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamíisewa demonio íiwacanánáí presoírì iyú, càide iyúwa cachàinírì úwi íiwacalíná itécaalí yáamíisewa yùuwidenáíwa idécanáami úwi íiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Iná càmítacué iwàwacutá péemìaca nalí níara áibanái icháawèyèyéica piináwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càmínácuéca pimàni judíonái yàasu manuírì culto macái camuí imanùbaca, macái quéeri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábadò irìcu, judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluité Dios ichùullacaté israelitanái namàníinápínaté macáita yái wawàsica nánáidacaténátéwa ìwali nacuèrinápínáca Dios ibànuèripináté nalí, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé, íná càmíta iwàwacutá wamànica wàacawa quirínama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanácué pirí siùca. ¹⁸ Péemìacaalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemì nacháawàaná piináwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunícawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Náimaca iwàwacutáanása wáyaca máiní catúulécaneéri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápínása Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíníná, wasutáanása náicha wawàsi natàanínápíná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi ímacáiná càmítasa Dios iwàwa yéemìaca wasutáaná ícha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicácasa yéenáíwanási nacáirì Dios néeséeri. Yá nacái máiní cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náiwitáise èeri irìcuírì

ìwalìsewa. ¹⁹ Càmita nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuèrica wía, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo ichùulìaca wía càide iyúwa wenàiwica ìiwitáise ichùulìaná iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo ìiná ìyéerica cháì èeri irìcu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáiwitáise wáapichawàaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píchawalínacué, ìná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái íicha, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái ìiwitáise. Ìná càmítacué quirínama iwàwacutá piyaca càide iyúwa èeri mìnánái ìiwitáise iyáaná. Càmítacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulìanácué pía. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápínasacué Dios iicáca pía. Náimaca: “Picácué pidunùa yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi irìculéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacáisica nacàlidacáita wawàsi ìwali imáalèeripínacawa, ìná càmita iwàwacutá wéemìlaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáináté yàacàsi wayáapíná. Níara cachìwéeyéica nachùulìaca wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécaná wenàiwica iyúunáidaca cáaliacáica nía cawinácaalí yeebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacái, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíniná cayábéeri iyú cachàiniwánái náicha canánama namànicaalícáita càulenéri wawàsi, nàyacaalí nacái máini catúulécanéri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéri iwèni wawàsica càmita iyúudàa wía wadacùacaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùulièrica wamànínapíná wabáyawanáwa.

3

¹ Ìná piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, ìná siùca piyacuéca picáuca wàlisàì yáapichawa, càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi íicha. Ìná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùulìaná pía peedácaténácué piríwa yái cayábéeri cawènírica ìyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Píináidacuéwa ìwali yái cawèníri ìyéerica chènuniré peedéeripínácué piríwa áibaalípiná. Picácué píináidawa mamáalàacata ìwali yái èeri irìcuíríca. ³ Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa càmíliná íináidawa quirínama èeri irìcuírí ìwali, càita nacái picácué píináidawa mamáalàacata èeri yàasu wawàsi ìwali. Cristo, yái ìyéerica abédanamata Dios yáapicha, icùaca iyaca picáuca càmíri imáalàawa Dios irípiná ibàacanéri iyú áibanái èeri mìnánái íicha. ⁴ Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, ìná abéericata Cristo yái yèericuéca picáuca càmíri imáalàawa. Aibaalípiná Cristo yàanàapíná àniwa, yásí piyapínácué icamaláná mèlumèlúri irìcu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái ìyéerica chènuniré máiniíri cáimiétaquéeri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Aibaalípiná piyapínácué Cristo yáapicha chènuniré, ìná siùca cháì èeri irìcu pimànicuè ùwicái cachàiniíri iyú íipunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ichùulièricuèca pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picácué piimá áiba yáapicha càmírica pinírisíwa, càmíchúaca nacái píinusíwa. Picácué pimàni báawéeri piiná iyúwa, yái wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picácué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéeri iwàwáaná pimànica. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata macái wawàsi cawèníri. Cáininácaalícué piicáca cawèníri wawàsi, yá piacuéca èeri irìcuírí

wawàsi icàaluíniná Dios ícha, íná pimànicuéca càide iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná Dios ícha. ⁶ Cawinácaalí imàníyéica càì nàuwichàapinácawa manuísíwata áibaalípiná Dios yàasu yùuwichàacáisi caiyéininéeri yàanàpinácaalí nàwali, càmicáiná neebáida Dios itàacái. ⁷ Càitécué pimànica bàaluité píináidacáinatécuéwa ìwali yái èeri irícuíríca. ⁸ Quéwa siùca pimàacacué píichawa macáita yái báawéerica. Picácué calúa píiwitáise, càita nacái picácué calúa pía ráunamáita. Picácué báawa piicáca áibanái. Picácué picuísá píichawa áibanái, càita nacái picácué pitàaní nàwali báawéeri iyú. Picácué pitàaní casaquèeri tàacáisi iyú. ⁹ Piwènúacatécuéwa píiwitáise bàaluisàimi íchawa, ícha nacái yái báawéerica pimàníricatécué ipíchawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, íná picácué picàlida pichìwawa piríwàaca. ¹⁰ Siùcade pidèñacuéca wàlisàì píiwitáisewa iyéerica càide iyúwa wàlisàì wenàiwica. Yá píiwitáisequé wàlisàì idàwinàacawa yàacawa Dios íiwitáise inacáiripiná, yéewanápinácué píaliacawa cayába Dios ìwali, yái Dios idàbéericatécué pía. ¹¹ Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata, Cristo ìwalíse, judíocaalí wía, càmlíyéicaalí judío wía nacái, imàníyéicaalí circuncisión wía nacái, càmlíyéicaalí imàni circuncisión nacái wía, yàanèeyéicaalí áiba cáli néese wía nacái, càmlíyéicaalí yáalía wía nacái, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía nacái, íbaidéeyéica mawèníiri iyú, náiwacanánáicaalí wía nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèñaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalícu macáita.

¹² Cáinináca Dios iicácuéca pía. Dios idéca yeedáca pía yàasu wenàiwicacaténcué pía. Iná pìyacué machacàníiri iyú. Piicácué áibanái itúulécaná báisíiri iyú. Pimànicué áibanái irí cayábéeri. Picácué cachàini piicá píawawa áibanái ícha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiniyéica píicha. Pìidenlacué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ¹³ Aibacaalí péenácué imàni pirí báawéeri, yá pìidenlacuéni, néese pimàacacué piwàwawa ícha, yái báawéerica imàníricuéca pirí. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécué iwàwawa pibáyawaná ícha, càita nacái pimàacacué piwàwawa ícha yái báawéerica áiba péená imàníricuéca pirí. ¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiníiri náicha canánama, yái cáinináanaca waicáyacacawa. Cáininácaalí waicáyacacawa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuísíwata. ¹⁵ Pimàacacué Cristo iyúudàaca pía pìyacaténcué matuìbanáiri iyú píapichawáaca yácáiná Dios imáidacatécué pía abédanamacaténcué píiwitáise píapichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháì èeri irícu. Píacué Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái cayábéerica Dios imàníricuéca pirí.

¹⁶ Píináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái ìwali piwàwalícuísewa píaliacaténcué péemìaca manuísíwatani. Péewáidáyacacuéwa Dios yáalíacái iyú. Pichàiniadacué piwàwawáaca nacái cáaliacáiri iyú. Picántàacué cachàiníiri iyú piacaténcué Dios irí cayábéeri. Picántàacué Dios irí salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué picántàaca. ¹⁷ Càinácaalícué wawàsi pimàni, càinácaalícué nacái picàlida, pimànicué macáita Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, píasáidacaténcué íiwitáise áibanái irí. Píacué Wáaniri Dios irí cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús ípidená ìwali.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Píacué inanái caníriyéica, peebáidacué piníri itàacáiwa, yácáiná caw-inácaalí inanái yeebáidéechúaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùulíaná úa. ¹⁹ Píacué aslanái cáinuíyéica, cáininácué piicáca píinuwa, pimànicué ulí cayábéeri. Picácué piùwichàida úa. Picácué nacái pitàaní ulí ipisíiri tàacáisi iyú.

²⁰ Píacué sùmanáica, peebáidacué pisèenái itàacáíwa macáita casíimáicáiná Wáiwacali iicácué pimàni càì. ²¹ Píacué aslanái quéenibéeyéica, picácué pialimáida piicáwa péenibenáíwa àta calúacataléta náíwitàise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuísíwata, yá càmita quirínama neebáidacué pitàacái.

²² Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawèníri iyú píiwacali iríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùulianá pía cháì èeri irícu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmlírica abéta píiwacali iicáidacaalícué pirí, cayábacaténácáita iicácué pía meedá, néese píibaidacué cayába càiripináta píiwitàise cayábéeri yáapichawa báisíri iyú, píasáidacaténácué píaca Dios icàaluíniná. ²³ Cawinácaalícué pimàni, pimànicué cayábani casíimáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irí, càmlírica wenàiwica irí meedá. ²⁴ Càicué pimàni pialíacáinácuéwa Wáiwacali yàanápínácué pirí yàasu cawèníri yéenáwa yàacaténácué piwèni áibaalípiná pìanàacaalícué chènuniré, píibaidacáinácué Cristo irípiná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. ²⁵ Quéwa cawinácaalí imànírica íbáyawanáwa, Dios ipáyaidapínáni yùuwichàacáisi iyú, ìwalíse yái báawéerica imànírica, càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4

¹ Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca píasu wenàiwicawa machacàníri iyú. Picácué piùwichàida nía máíwitàiséeri iyú, néese pimànicué nalí cáalíacáiri iyú. Piwàwalícué pidèniaca Píiwacaliwa chènuníiséeri. Yá áibaalípiná iwàwacutácué picàlidaca piináwanáwa irí càinácaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimànírica cháì èeri irícu.

² Píacué wéenánáica, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha. Néese pisutácué píawawa Dios íicha manuísíwata. Yá píacué Dios irí cayábéeri. ³ Pisutácué nacái Wáiwacali íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nalí yái tàacáisi càmlíricaté wenàiwica yáalía ìwali, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàaca càmlíyèi judío Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nùyacáiná siùca cháì presoíyèi ibànalícu nucàlidacáiná yái tàacáisica wenàiwicanái irí. ⁴ Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nalí yái tàacáisica yéewanápíná náalíaca nèemlacani, càinácaalí íimāaná.

⁵ Piicácué píichawa cayába, pimànicué cáalíacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínácaalícué pialimá picàlidaca nalí Wáiwacali iináwaná ìwali, yá picàlidacué nalíni. ⁶ Iwàwacutácué pitàanica éeréeri iyú càiripináta, cáiwitàiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué pialíaca picàlidaca machacàníri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemíawa pía.

Saludos finales

⁷ Wéenásàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Tíquico icàlidapínácué piríwa macáita nuináwaná. Tíquico yàacawéeridaca wía cayába, íibaidaca nacái Wáiwacali irípiná núapicha. ⁸ Iná nubànùacué píataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ichàiniadacaténácué píiwitàise Wáiwacali ìwali. ⁹ Onésimo yái wéenásàiri cáininéerica waicáca, píyacàle néeséericué nacái, yàapínacawa Tíquico yáapicha. Yásí nacàlidacué piríwa macáita ìwali càinácaalí ìyáaná cháì.

¹⁰ Aristarco yái ìyéerica presoíri iyú núapicha presoíyèi ibànalícu, iwàwalícuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenásàirináca, iwàwalícuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca pirí Marcos ìwali, ipáchiacaalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. ¹¹ Aiba wenàiwica íipidenéeri Jesús, áibaalí íipidenéeri Justo, iwàwalícuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo

itàacái íbaidéeyéica núapicha, wacàlidacaténá càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. ¹² Epafras abéericué pìyacàle néeséeri íbaidéerica Cristo irípiná iwàwalicuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios ícha pirípinácué manuísíwata cachàinicaténácué píiwitáise Jesucristo ìwali, pimàacáanápínácué píawawa nacái Dios irí pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹³ Núalíacawa Epafras isutácué Dios ícha pirípinácué manuísíwata, càita nacái Epafras isutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea ìyacàlená mìnánáica, Hierápolis ìyacàlená mìnánáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadepiacáirica cáininéerica waicáca, iwàwalicuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalicuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea ìyacàlená mìnánái. Nuwàwali nacái Ninfa, nía nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa ucapèèrìculé namànicaténá culto. ¹⁶ Pidécanaáamicué piléeca yái cuyàluta piríwáaca, yá pibànùacuéni naléecaténáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea ìyacàlená mìnánáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànuèrica nalí Laodicea néré. ¹⁷ Píimacué càì Arquipo irí: “Píibaida cayába pimànicaténá píibaidacaléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùulìaná pimànica irípináni”, càì núumaca Arquipo irí.

¹⁸ Núa Pablo nutànàacué pirí yái tàacáisi achúméerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Pisutácué Dios ícha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica ìyacàlená mìnánái, píacué ìyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. Wía apóstolca, wasutáca Dios ícha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, imàacáanápínácué piyaca matuíbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Macái imanùbaca wasutácaalí Dios ícha pirípinácué, wàaca irí cayábéeri piwalicué macáita. ³ Wàaca Wáaniri Dios iríwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinácué Dios irípiná cachàiníri iyú peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáiwa piyúdàacuéca áibanái manuísíwata cáininácáinácué piicáca Dios. Wáalía nacáiwa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápíná àniwa, íná yéewa pìideniácuéca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú idècunitàacá namànicuéca pirí báawéeri ìwalíse yái peebáidàanácuéca Jesucristo itàacái. ⁴ Píacué wéenánáica, cáininácuéca Dios iicáca pía. Wáalíaca nacáiwa Dios idéca yeedácuéca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. ⁵ Wacàlidacaalítécué pirí Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càmítaté wacàlidacáitacué piríni yáawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacatécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacaté nacáiwa báisíiri iyú báisícani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáiwa amaléeri iyú wàyacaté machacàníri iyú pèewibàa, wayúudàacaténácué pía, íná píalíacuéwa wacàlidacaté pirí Dios itàacái báisíiri iyú.

⁶ Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica píacué, bàaluitécáiná pidàbacué piyaca machacàníri iyú càide iyúwa wáasáidàanátécué pirí, càide iyúwaté nacái Wáiwacali ìyáaná. Yá peebáidacatécué Jesucristo itàacái casímáiri iyú, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanácué casímáica pía, éwitaté áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pía báawanama peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ⁷ Càita píasáidacuéca áibanái irí càníacaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, Acaya yàasu cáli ínata nacái. ⁸ Wáalíacawa pimàacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái ìwali, càmíirica abéta níara ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, nía nacái ìyéeyéica Acaya yàasu cáli ínata, néese macái cáli imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué pi-ináwaná ìwali. Náalíacawa peebáidàanácué Dios itàacái, íná càmíita iwàwacutá wacàlidacuéca nalí piináwaná ìwali. ⁹ Néese, níata icàlidaca ìyaca walí pi-ináwanácué ìwali, íná náalíacawa wapáchíánácué pía bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemíacatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué piaca ídolo icàaluíniná, níara cuwáinái yéenáiwanáca, yá pimàacacatécué píawawa cáuri Dios irí, yái báisíirica, peebáidacaténácué itàacái, píibaidacaténácué irípiná nacái. ¹⁰ Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàaca chènuníse àniwa, yái Dios lírica, Dios imichàidéericaté yéetácáisi ícha. Yácata Jesús iwasèerica wía Dios yàasu manuírí yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca èeri imáalàacaalípináwa.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Iná piácué wéenánáica píaliácuéwa Dios imànicatécué pirí cayábéeri wapáchiacaalícué píà bàaluité. ² Péemìacatécué waináwaná ìwali, wía apóstolca, ipíchawáiseté wàanàacué pìatalé, yáté Filipos ìyacàlená mìnánái namànicaté walí máiní báawéeri, natàanícaté nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía ìwalíise yái wacàlidáanáca Jesucristo itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténáté pìyacàle nérécué wacàlidáanápínácué piríni macàaluínínáta, yái tàacáisica ìiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, éwitaté áibanái nàuwidecáaníta namànica wía manuísíwata. ³ Càmitaté wacàlidacué pirí cachìwéeri tàacáisi, càmita nacái watàanícué pirí wachìwáidacaténácué píà meedá, weedácaténácué píicha plata. ⁴ Néese Dios yáalimáidacaté iicáwa wía asáisi wáibaidacaalí irípiná machacàníiri iyú, wía apóstolca. Néese idècanáamité cayábaca Dios iicáca iyúwaté wáibaidáaná irí, yá ibànùacaté wía wacàlidáanápínáté yái tàacáisi ìiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái iríni. Càmita wáalimáida wasíimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáaliérica wawàwa. ⁵ Píaliácué nacáwa càmitaté wachìwáidacué píà cachìwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemìaca. Càmitaté wamàni càì weedáanápínácué píicha cawèníiri. Càmitaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéeri iyú weedácaténácué píicha plata. Càité wàyacué pèewibàa machacàníiri iyú Dios iicá. ⁶ Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiníiyéica cayába áibanái íicha. Càmitacué wacutá píicha càiri, áibanái íicha nacái, ibatàa abéeri piná, éwita Dios imàacacáaníta walí cáimiétacanéeri íibaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacáaníta walí íiuitáisewa wachùullàcaténácué píà cachàiníiri iyú, càicáaníta càmitaté wamàni càì. ⁷ Càmitaté wachùullacué píà cachàiníiri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcáaníta wía. Néese watàanícatécué pirí éeréeri iyú. Wamànicatécué pirí càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uénibewa, ucùà nacái nía cáininéeri iyú. ⁸ Càité nacái cáinináca waicácuéca píà Iná wawàwacaté wacàlidacuéca pirí Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténácué píà. ¡Yá wacàlidacatécué pirí Dios itàacái mamáalàacata cáininácáiná waicácuéca píà! ⁹ Píacué wéenánáica, píaliácuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamáalàacata cachàiníiri iyú wawèniacaténáté wayáapínáwa, wàyacaalíte pèewibàa. Càmitaté wawàwa wáinaléca pirícuéni, Iná wáibaidacaté èeríapinama, táiyápinama nacái ipíchanácué wacutáca píicha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidacatécué pirí Dios itàacái.

¹⁰ Píaliácuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacàníiri iyú piicápinácué, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicá. ¹¹ Píaliácué nacáwa wàalàacatécué píà, wamichàidacatécué píiuitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, piácué abéechúanaméeyéica càide iyúwa náaniri cayábéeri íiuitáise imàníiná yéenibe iríwa. ¹² Wàalàacatécué píà pimàníínápínácué càide iyúwa iwàwacutáaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidéericuécá píà icùacaténácué píà iyúwa Picuèriná, pìyacaténácué nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irìcu chènuniré.

¹³ Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábéeri ìwalíise mamáalàacata: Bàaluité péemìacanáamicuécá wacàlidaca pirí Dios itàacái, yáté peeabáidacuécáni píaliacáinátéwa Dios itàacáicáni báisíiri iyú, càmita càide iyúwa wenàiwica itàacái meedá. Báisíta Dios itàacáicáni, iwàlisàidéericuécá píiuitáise piwàwalícuísewa, piácué yeebáidéeyéicáni. ¹⁴ Iná piácué wéenánáica, peeabáidacáinácué Jesucristo itàacái, ínáté ìwalíise píasu cáli néeséeyéi nàuwichàidacatécué píà, níái càmiíyéica yeebáida. Yá piùwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli

íinata, bàaluitécáiná néenánái nacái judíonái nàuwichàidacaté nía ìwalíse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níara judíoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwaté nàawirináimi inúanáté Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Judíonái yùuwichàidacaté wía nacái, náucaca wía nacái nàasu cáli íichawa. Càmita namàni càide iyúwa casímáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶ Macái imanùbaca wawàwacaalí wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí, yéewacaténá Jesucristo iwasàaca nía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, judíonái càmita namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. Càita máiní namànica nabáyawanáwa, níái judíoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máiníri manuúca idéca yàanàaca mawiéniré nalí, yàanàacaténá nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Píacué wéenánáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácáináté wàacawa píichacué, achúma èeripináté, yáté éwita càmíicáaníta waicácué pía, càicáaníta wawàwalicué pía mamáalàacata wawàwalicuise. Iná wawàwacaté wàacawa pìatalécué máiníicáináté wawàwaca wapáchiacuéca pía. ¹⁸ Yáté wáináidacawa wapáchíanápínáté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéca pía madécaná yàawiría quéwa càulenacaté Satanás imànica nuíchani, iná càmítaté nùalimá nùanàaca néré. ¹⁹ Wía apóstolca, máiníté wawàwaca waicácuéca pía casímáicáinácué pimànica wawàwa wacùacáinácué wabàlùnápínáwa píapicha Wáiwacali Jesucristo íipunita áiba èeriwa Wáiwacali yàanàacaalípiná àniwa. Néenialípiná, ¡máiní casímáipínáca wawàwa pìwalicué peebáidacáinácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰ Báisíta, wacàlidapínácué piináwaná ìwali casímáiri iyú, pimànicáinácué máiní cayábéeri.

3

¹ Néeseté máiní nuwàwacaté nuèmlaca piináwaná ìwalicué, quéwa càmítaté nùalimá nùaca nupáchiacuéca pía. Càmíicáináté nùalimá nuideníaca mamáalàacata yái càmínáca nùalíawa, ínáté nuínáidacawa nuyamáanápínátéwa abéerita Atenas iyacàlená néré. ² Yáté nubànùaca wéenàsàiri Timoteo yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténácué pía. Yái Timoteo abéeri wéená wía íibaidéeyéica Dios irípiná, wía icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pìatalé Timoteo imichàidacaténácué píiwitáise, ichàiniadacaténácué piwàwa nacái, yéewanápínácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ³ Nubànùacaté Timoteo pìatalécué yàalàacaténácué pía, báawacáichacué piwàwa piùwichàacái ìwalísewa, ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha. Píalíacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴ Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapicha, yáté wacàlidacué pirí áibanái nàuwichàidáanápíná wía, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Siùca píalíacuéwa wadéca wadàbaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué piríni. ⁵ Iná càmíicáináté nùalimá nuideníaca quirínamani, yái càmínácuéca nùalí piináwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténácué yéemíawa pía yéewanápíná nùalíacuéca piináwaná ìwali asáisi peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Nubànùacatécué pìataléni achúmacáináté nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta Satanás yáalimáidacatécué pía piwènúadáanápínácué píiwitáisewa Jesucristo íicha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápíná canáca iwèni, yái wacàlidéericuéca pirí Dios itàacái bàaluité.

⁶ Quéwa siùcade Timoteo idéca yèepùacawa pìyacàle néesecué, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlidaca walí cayábáanácué piináwaná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, cáinináicáinácué nacái

piicáyacacawa. Idéca icàlidaca walí piwàwalínacué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máiní nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwánacué waicáca pía. ⁷ Iná piacué wéenánáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemìacáinacué piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íméri iyú. ⁸ Yá wáalimá wàidenàca yùuwichàacáisi wéemìacáinacué piináwaná ìwali càimínacué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì íméri iyú. ⁹ Càimíripináta wayamáida wàaca Dios irí cayábéeri piináwaná ìwalísecué, yá nacái pimànínacuéca cayábéeri. Iná yéewa casímáica wía Dios iicápiná pìwalínacué. ¹⁰ Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios ícha manuísíwata imàacáanápíná waicácuéca pía watuí iyúwa wéewáidacaténacué pía mamáalàacata iwàwacutácáinacué pialíacawa áiba wawàsi ìwali peebáidacaténacué Jesucristo itàacái tàì íméri iyú.

¹¹ Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàaca wía yéewanápiná wáalimáca wapáchiacuéca pía mesúnamáita. ¹² Wasutá Wáiwacali ícha pirípinacué, imàacáanápínacué cáinináca piicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápínacué piicáca áibanái wenàiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía. ¹³ Càita nusutáca Wáiwacali ícha pirípinacué ichàiniadáanápínacué píiwitáise, yéewanápinacué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imáalàapínacaalíwa. Báisíta, amén.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Siúcade piacué wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. Piyacué machacàníri iyú cachàiniwanái mamáalàacata casímáicatenacué Dios iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanáté pìyaca péemìacanacáitacué wéewáidaca pía.

² Péemìacatécué cayába yái tàacáisi wacàlidéericatécué pirí Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. ³ Dios iwàwacué pìyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténacué abéerita irípiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càimíríca pinìrisíwa, càimíchúa nacái píinusíwa. ⁴ Càita Dios iwàwacué pìyaca, yéewanápiná cawinácaalí asìali iwàwéerica icàsàacawa yáalimá yeedáca iríwa ínupínáwa mabáyawanáwaca, ìyacaténá úapicha cáimiétaquéeri iyú. ⁵ Aibanái wenàiwica càimíyéica yáalíawa Dios ìwali needáca inanái máinícaíná nawàwacáita naimáca náapicha meedá. Càmita báisí naicáyacacawa cáimiétaquéeri iyú. Picácué pimàni càì. ⁶ Picácué nacái piimá áiba asìali ínu yáapicha, càita nacái áiba inanái inìri yáapicha. Pimànicaalícué càiri báawéeri áiba wenàiwica irí, yásí Wáiwacali yùuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanáté pía cáimiétaquéeri iyú. ⁷ Dios càmita imáida wía wamànínapíná wabáyawanáwa casaquèeri iyú, néese imáidaca wía wàyacaténá mabáyawanéeri iyú, yéewanápiná wáibaidaca abéerita irípiná. ⁸ Yái tàacáisi nùalèericuéca iyú pía, càimíríta meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, íná cawinácaalí càimíríca yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca íchawa Dios, yái Dios ibànuèericuéca Espíritu Santo piwàwalículé. Yái Espíritu Santo ípidená ímáanáquéi “Yái Mabáyawanéerica” ímáanáca, Espíritu yàanàacáinaté mabáyawanácaténá imànica wía.

⁹ Quéwa càmita iwàwacutá nùalàacuéca pía cáinináanápínacué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, íná nùalíacawa cáininacuéca piicáca

áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰ Wáaliacawa cáininácuéca pi-icáca macáita wenáiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìyéeyéica Macedo-
nia yàasu cáli íinata. Quéwa wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, piácué
wéenánáica, cáinináanápínácué cachàiníwanái mamáalàacata piicáca macáita
yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalimáidacué piyacaténá matuíbanáiri iyú
áibanái yáapicha. Picácué máini pisutáida péemíawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali,
néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanácué pía. ¹² Píibaidacué
cachàiníiri iyú yéewanápiná áibanái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái
naicácuéca pía cáimiétaquéeri iyú, pidènnàcaténácué nacái yái pimáapuèrica,
ipíchanácué picutáca piyáapínáwa áibanái íicha.

El regreso del Señor

¹³ Piácué wéenánáica, wawàwacué píaliacawa càinácaalí nàyanápiná
níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué
piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáanà èeri mìnánái iwàwa càmlíyéica
yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmicáiná
nacua néenánáimi imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁴ Wadéca weebáidaca Jesús
iináwaná ìwali yéetácátéwa, néese imichàacaté nacáwa yéetácáisi íicha. Càita
nacái weebáidaca Dios imichàidáanápiná yéetéeyéimiwa yéetácáisi íicha, níai
yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàpiná Jesús
yáapicha namichàacaténáwa yéetácáisi íicha Jesús yàanàpinácaalí àniwa.

¹⁵ Iná wacàlidacué pírí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía:
Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháí èeri irícu Wáiwacali yàanàacaalípiná,
càmíta wàawa napíchalé chènuniré níai yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesu-
cristo itàacái. ¹⁶ Wéemíapíná chènuníiséeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiníiri
iyú, yá ángel íiwacalíná imáidapíná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta
casànapíná wéemíawa napulíacaalíni. Yásí Wáiwacali iricùapínáwa chènunibàata.
Néese níai yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapíná
icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷ Néese wía cáuyéicáwaca wamichàapínácawa
nàapichawa cáuli irículé, wawàlùacaténáwa acalée yèewiré wáipunitáidacaténá
Wáiwacaliwa capíraléeri cáli íinatalé. Càipíná wáyaca Wáiwacali yáapichawa
càiripínáta. ¹⁸ Iná pichàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica
ipíchanácué máini achúmaca piwàwa péenánái yéetácaalíwa pícha.

5

¹ Piácué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá
nutànàaca pírí tàacáisi ìwali yái Wáiwacali yéenáiwánáca yàanàacatáipínáta,
càisimalénácaalí camuí ìya wapíchalé. ² Píaliácuéwa cayába canáca èeri
mìnánái yáaliériwa càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwa
cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmicatáita wenáiwicanái íináidawa ìwali, càita
nacái Wáiwacali yàapínáwa néese àniwa càmicatáita èeri mìnánái icua yàanàaca.
³ Néenialípiná wenáiwica nacàlidapíná cà: “Cayába macáita. Canáca ùwicái.
Wáyaca matuíbanáita”, càipíná náimaca. Néese ráunamáita yùuwichàacáisi
yàanàapínácawa nàwali cáiwíiri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwa inanái
idàbacaalí yùuwichàacawa isicúasiwata umusúadacaténá iicá èeri. Yásí càmita
nàalimá napíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Quéwa piácué wéenánáica
càmítaacué catá piíwítáise, píaliácaínácuéwa Dios ìwali. Iná càmitacué Wáiwacali
yéenáiwáná icalùada píawa, yàanàapínácaalí càide iyúwa cayéedéeri icalùadaalí
wenáiwica. ⁵ Amalácaínácué piíwítáise macáita, píaliácaínácuéwa Dios ìwali,
picùacáínácué nacái Wáiwacali yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwa catéeyéi
íiwítáise ìyáaná, càmlíyéica yáalía Dios ìwali. ⁶ Iná iwàwacutá wamichàidaca
wáiwítáisewa wacùanápiná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwa iiméeyéi

meedá, cà míiyéica icùa Jesús yàanàanápíná. Yá waicáidacué Wáiwacali ípunitawa cáalíacáiri iyú, wacùacaténá wíawawa ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Wáiwacali íichawa. ⁷ Aibanái catéeyéica íiwitáise càmita náalíawa Dios íwali. Càica níade iyúwa wenàiwica íiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwa nacái wenàiwica icáméeyéica catéeri irícu. ⁸ Quéwa wía amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacái Wáiwacali yàanàanápíná, iwàwacutá wacùaca wíawawa cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái, càita nacái cáininácué waicáyacacawa, càita nacái manuícué wáináida wawàwawa Jesucristo íwali iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí càì, yásí wacùapíná wíawawa cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, càide iyúwa úwisàiri íwalicaalí icàyuwaniwa, íbàle nacáwa dàaléeri hierro nacáiri icùacaténá yáawawa yùuwidenái íichawa. ⁹ Dioscáiná càmitaté yeedá wía yàasunáipínáwa imàacáanápíná yàasu manuírì yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wía iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa íwalíse yái Wáiwacali Jesucristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁰ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná wàyacaténá yáapicha càiripínáta, éwita nacái wéetácaalíwa, càita nacái cáucaalícáwa wía áiba èeriwa Jesucristo yàapínacaalíwa néese àniwa. ¹¹ Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamáalàacata, pichàiniadacué nacái piwàwawáaca càide iyúwa pimànínacué piacawa siùcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Píacué wéenánáica wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, piacué ancianonái íimiétacaná, níái íibaidéeyéica Dios irípiná pèewibàa, nacùacaténácué pía, nàalàacaténácué pía Wáiwacali itàacái iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Iwàwacutácué píaca ancianonái íimiétacaná, cáininácué nacái píicáca nía manuísíwata íwalíse yái íibaidacalésica namànírica Dios irípiná, yái nacùnánúcuéca pía. Piyacué matuíbanáita piapichawáaca.

¹⁴ Wachùullacué pía, piacué wéenánáica, plàlàacué cachàinírì iyú níara péená cà míiyéica iwàwa íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwa nacái cawínacaalí achúméeyéica íináida iwàwawa, nàuwichàacái íwalísewa. Piyúudàacué nacái níara machawàaquéeyéica íiwitáise, cà míiyéicáwaca yeebáida tàì íiméeri iyú. Pimànicué macáita irí éeréeri iyú mamáalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni irí báawéeri nacái píipuináwa, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri piríwáaca càiripínáta, macái wenàiwica irí nacái.

¹⁶ Cayábacué piwàwa càiripínáta. ¹⁷ Pisutácué píawawa Dios íicha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué pìyáaná, càicáinácué Dios iwàwa pimànica, piacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwa càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudèerica wía, càita nacái picácué pimáalàida píichawa yái cayábéerica Espíritu Santo imàníricuéca piwàwalícuíse. ²⁰ Picácué caná iwèni píicáca natàacái níái wenàiwica Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²¹ Quéwa píináidacuéwa cáalíacáiri iyú íwali macái tàacáisi péemièericuéca píalíacaténácuéwa asáisi báisícaalí Dios itàacáicani, néese peebáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica. ²² Piwènúacuéwa macái báawéeri íiwitáaná íicha.

²³ Wasutáca Dios íicha pirípinácué, yái Dios matuíbanáirica imànica wáiwitáise, masacàanápínácué imànica píiwitáise píibaidacaténácué abéerita Dios irípiná, icùanápínácué nacái píiwitáise manuísíwata, piwàwa nacái, píiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipíná Dios imànicuéca piríni. Yái Dios imáidéericatécué pía

yàasunáicaténácué pía, imànipinácué pirí macáita càide iyúwa icàlidáanácué piríni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéenánáica, pisutácué Dios ícha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùullacué pía Wáiwacali inùmalicuíse, piléecué yái nùasu cuyàlutaca nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica ìyacàlená irìcu, píacué ìyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Píacué wéenánáica, casímáica wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta pìwalicué. Yá cayábaca càì wamànica peebáidacáinácué placawa Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái, yá nacái wáalíacawa cáinináanácué yáwanái piicáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casímáiri iyú áibanái irí Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni pìideníanácuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanácué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawiría, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéeri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáalíacawa amaléeri iyú Dios yàanápiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa pìyaca ìwalíse yái peebáidáanácuéca iyúwa Dios ichùullánácué pía, quéwa càmitacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidapinácué piináwaná ìwali pimàníinácuéca cayábéeri, yá imàacapinácué piwàlùacawa Dios ìyacàle irìculé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, yùuwichàidapiná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái yùuwichàidéeyéicuéca pía siùcade. ⁷ Dios yàapiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, imàacapinácué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íchawa càide iyúwa imàacáanápiná wayamáidaca nacáíwa. Càipiná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná chènuníise mèlumèluíri iyú, quichái ipèrùa yèewíse yàasu cachàiníyíéi ángel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapiná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái càmiíyéica iwàwa yáalíaca Dios ìwali, macáita nacái càmiíyéica yeebáida yái tàacáisi íiméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapiná íchawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwalísewa càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèluíríca iicácanáwa, icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú, máníicáiná cachàinica íiwitáise manuírí. ¹⁰ Càipiná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàapinácawa néese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca irí cayábéeri manuísíwata cáimiétaquéeri iyú casímáiwaca. Núalía nacáíwa piicáanápinácué Wáiwacali yàanàaca, piapinácué nacái irí cayábéeri, peebáidacáinácué iyúwaté wacàlidáaná pirí Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáalíacawa piánápinácué Wáiwacali irí cayábéeri néenialípiná, iná wasutáca Wacuèriná Dios ícha pirípinácué mamáalàacata. Wasutáca Dios ícha iyúudàanápinácué pía pìyacaténácué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica

nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios ícha pirípinácué ichàiniadáanápínácué pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, pimànicaténácué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuéca pimànica, yá nacái píibaidacalécuéca pimànírira peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ¹² Càita wasutáca Dios ícha pirípinácué yéewanápiná áibanái nacái nàapínáca Wáiwacali Jesús irí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái piácué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapicha píasáidacuéca áibanái irí cayábéeri íiwitáise cani, yái Wáiwacalica. Píalimápinácué pimànica càì yácáiná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàacuéca pía mawèníiri iyú.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Siúcade piácué wéenánáica, píalíacuéwa Wáiwacali Jesucristo yàanàanápíná àniwa. Píalíacué nacáiwa Dios iwacáidáanápíná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siúcade wawàwaca wéewáidacuéca pía ìwali quiríta. ² Cawàwanáta abénaméeyéi cachìwéeyéi nacàlidapínácué piríni idéca ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwana yàacaténáwa néese àniwa. Wasutácué pícha wawàsi manuísíwata ipíchaná piúcáida piwàwawa picalúniwa caquialéta iyúwa sìcusìcuíyéi iwàwa. Picácué cáalu pía áibanái cachìwéeyéi náimacaalícué pirí nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica idéca ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwana, càita nacái néewáidacaalícué pía iyú càiri cachìwéeri tàacáisica. Cawàwanáta náasáidapínácué pirí cuyàluta náiméerica ìwali nutànàacasacué piríni, quéwa picácué peebáida nachíwa, picácué nacái cáalu pía. ³ Picácué pimàaca áibanái ichìwáidacuéca pía áiba tàacáisi cachìwéeri iyú, ibatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yéenáiwana yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènúadapíná náiwitáisewa Dios ícha manuísíwata, yá càmita nawàwapíná Dios icùaca nía. Abéeri asìali nacái yàanàapíná, máiníiri cabáyawanáca, Satanás inacáiri íiwitáise, yáalimáidéeripíná èeri mìnanaí namànínápiná nabáyawanáwa. Máinípiná báawacani, yái asìalica, íná Dios idéca íináidacawa imáalàidáanápínáni báisíiri iyú. ⁴ Yái asìali yàanèeripínáca, yácata Dios yùuwidesíwaca báawéerica náicha canánama. Yá máinípiná cáimacáica iicáca yáawawa. Icàlidapíná ìwaliwa cachàinicasani Dios ícha, cachàinisa nacáicani macái cuwáinái ícha áibanái yéeyéica icàaluíná, íná ichùulìapíná èeri mìnanaí yàaca icàaluíná Dios ícha. Néese imànipíná càiri báawasíwéeri: Ibàlùadapíná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo irìcu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipíná íimaca yéewacaténá èeri mìnanaí yàaca icàaluíná. Yá icàlidapínáca iináwanáwa Dioscani.

⁵ Núalíacawa piwàwalícuéca cayábani yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, yaté nucàlidacuéca pirí iináwaná ìwali yáara máiníiri cabáyawanáca yàanèeripínáca áibaalípiná. ⁶ Siúcade píalíacuéwa càirínácaalí chàinisi càmíiritàacá ibatàa yáasáidacawa yáara máiníiri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yéenáiwana yàanàaca, Dios imàaquéerica irí yàanàacatáipíná. ⁷ Dios imàacaca wáalíacawa Satanás idéca idàbaca iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha. Quéwa càmitàacá idé Satanás yáalimá imànica macáita yái báawéerica iwàwéerica imànica, iyacáiná siúcade abéeri imáisanièrica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapínácawa èeri ícha yái càmíricáwaca ibatàa Satanás imànica macáita yái iwàwéerica imànica. Idécanáami yàacawa èeri ícha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri irìcu. ⁸ Néese yáara máiníiri cabáyawanáca wenàiwica yáasáidapínácawa cháí èeri irìcu,

yái asìali Wáiwacali Jesús inuérìpináca caquialéta itàacái iyúwa. Wáiwacali yàanàapíná cachàiníri líwítáise yáapichawa, ícamalá mèlumèluíri irìcu nacáíwa, yá Wáiwacali imáalàidapínácani yáara máiníri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá ìyaca cháí èeri irìcu, yáara máiníri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapínácani manuísíwata idèniàcaténá ichàini manuíriwa. Yásí yáara máiníri cabáyawanáca imànipíná madécaná wawàsi cachàiníri iyú càmíri wenàiwica idé imànica ichìwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipíná nacái macái báawéeri líwítáanà ichìwáidacaténá wenàiwica Dios yùuwichàidéeyéipíná nabáyawaná ìwalíse càiripínáta càmíciná cáininá naicáca báisíri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yùuwichàidapíná nía càmíciná neebáida báisíri tàacáisi yéewanápiná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Càmíciná nawàwa neebáidaca báisíri tàacáisi, íná Dios imàacapíná cachìwéeri tàacáisi ichìwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiníri iyú. ¹² Càipíná Dios imànica yásáidacaténá yùuwichàidáanápíná càiripínáta macáita wenàiwica càmíiyéica iwàwa yeebáidaca yái báisíri tàacásica, néese casímáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios irí cayábéeri càiripínáta pìwalicué, píacué wéenánáica cáininéeyéica Wáiwacali iicáca. Wàaca Dios irí cayábéeri bàaluitécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacái yái báisíri tàacásica. ¹⁴ Dios iwàwacáináte iwasàacuéca pía, íná Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita Dios imáidacatécué pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápinácué pìyaca Wáiwacali Jesucristo yáapicha cáimiétacanéri iyú, ícamaláná mèlumèluíri irìcu nacái càide iyúwa Wáiwacali ìyáaná.

¹⁵ Íná píacué wéenánáica, cachàinicué píiwítáise Jesucristo ìwali, peebáidacué itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Picácué píimáicha yái wacàlidéericatécué pírí wàyacaalícué píapicha bàaluité. Picácué nacái píimáicha yái tàacáisi wacàlidéericuéca pírí cuyàluta irìcu watànèericuéca pírí. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha pírípinácué, Wáaniri Dios íicha nacái, yái cáininéerica iicáca wía, imàníríca nacái walí cayábéeri mawèníri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripínáta, imàaca nacái manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali imànínápiná walí cayábéeri càide iyúwa icàlidáanáté walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios íicha pírípinácué ichàiniadáanápínácué píwàwa, imàacáanápínácué nacái pímanica cayábéeri mamáalàacata macái líwítáanáta, pítàanícaténácué nacái yáawamita cayábéeri wawàsi ìwali.

3

Oren por nosotros

¹ Píacué wéenánáica, ìyaca nacái áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéca wacàlidaca pírí: Pisutácué Dios íicha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca Wáiwacali itàacáíwa áibanái irí caquialéta macái cáli imanùbaca. Pisutácué Dios íicha imàacáanápíná madécaná wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacái cáimiétaquéeri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios íicha nacái icùanápíná wía báawéeri íicha, nàyacáiná abénaméeyéi wenàiwica máiníiyéica báawaca líwítáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéeri càmíciná macái wenàiwica yeebáida Wáiwacali itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripínáta càide iyúwa íimáaná, íná yéewa wáalíacawa ichàiniadáanápínácué píiwítáise peebáidacaténácué itàacái mamáalàacata, tàì íiméeri iyú,

icùanápínacué pía nacái Satanás ícha, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa.
⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa iyúudàanápínacué pía pimànicaténacué piacawa mamáalàacata càide iyúwa wachùullánacué pía.
⁵ Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinacué iyúudàanápínacué cáinináca piicáca Dios càide iyúwa cáinináanacué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali ícha ichàiniadáanápínacué píiwitáise pìidenlcaténacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo ìidenlaná yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenánáica, wachùulliacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, picácué piacawéerida cawinácaalí péenacué camírica iwàwa íbaidaca, camírica nacái íya càide iyúwa wéewáidáanacué pía. ⁷ Píaliacuéwa cainácaalí iwàwacutáanacué piyaca pimànicaténacué càide iyúwaté wáasáidáanacué pirí wàyacaalítécué piápicha. Néenialí wàyacaalítécué piápicha, wía apóstolca, wáibaidacaté wawènlcaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué pícha yàacàsi mawèníri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàiníri iyú èeríapi, táiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanacué piùwichàacawa wàwallíse, camicáinaté wawàwa wáinalalécuéca piríni, ibatàa abéeri péená irí. ⁹ Ewita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa mawèníri iyú wéewáidacáinacué pía, càicáaníta càmitaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàiníri iyú wáasáidacaténacué pirí cainácaalí iwàwacutáanacué píbaidaca cachàiníri iyú. ¹⁰ Wàyacaalítécué piápicha, yaté wachùulliacuéca pía càiri tàacáisi iyú ímérica: Aibacaalí péenacué càmita iwàwa íbaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemíacuéca piináwaná ìwali ínucué pèewibàa abénaméeyéi péená, camíiyéica íbaida ibatàa achúméerína íbaidacalési piná. Càmita nabatàa áibanái íbaidaca, néese nasàiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínuyéica, camíiyéica íbaida, wachùulla nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, náibaidáanápíná matuíbanáiri iyú needácaténá nayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenánáica, picácué chamàle pimànica cayábéeri ipíchaná piméyáacawa, néese pimànicué piacawa cayábéeri mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenacué càmita imàni càide iyúwa wachùullánani cháì cuyàluta irícu, picàlidacué iináwaná ìwali macái wenàiwicanái yàacuésemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué piacawéeridani, yéewacaténá báicani ibáyawaná ìwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué piùwide pimànica yái wenàiwicaca, néese pialàacué éeréri iyútani, càide iyúwacué pialàaca nacáicaalí péenásàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinacué, yái imàaquéerica matuíbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápíná matuíbanáicuéca piwàwa càiripínáta cainácaalícué piyáaná. Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinacué yàacawéeridáanápínacué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinacué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta irícuwa. Càì nutànàacani píaliacaténacuéwa cainácaalí iicácanáwa, ipíchanacué áibanái ichìwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinacué, imànínápínacué pirí cayábéeri mawèníri iyú, píacué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuíbaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali imàníinápíná walí macáita càide iyúwaté ímáaná walí. ² Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, píacata nuíquéerica càiride iyúwa nuìriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namàníinápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuibanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa pícha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso iyacàlená irícu pìalàacaténá cachàiníri iyú áibanái wenàiwica néeníiyéica iyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Pìalàa nía nacái cachàiníri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imàníiná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi ípidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemíawa níawáaca mamáalàacata, natàaníca náapichawáaca chàinisíri iyú nacái. Yái tàacáisi cachìwéerica càmíta iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùulíaca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri ícha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíri iyú. ⁶ Abénaméeyéi càmíta càì nàyaca nawènúacáinátéwa Dios itàacái ícha, yá naméeràacawa déeculé báisíri tàacáisi ícha. Siùcade natàaníca náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwalíise meedá. ⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, quéwa càmíta náalía néemíaca càinácaalí ímáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalía néemíaca yái tàacásica, íná manuíca náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmíta náalía néemíaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericani, yái profeta Moisés yàasu tàacásica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacásica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmíta imáisanla wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, càmíiyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwídeca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmíta nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíniná; nanúaca náaniriwa, náatúa nacáiwa, nanúa nacái áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmírica nanìrisíwa nacái, asìanái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalínápíná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca

áibanái iináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàníiyéica macái báawéeri íiwitáaná méetàuculé íicha yái yéewáidacalésica machacànírica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, íimaca iwàwacutáanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalisewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisírìca ìyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaqueérica nulí, nucàlidacaténá áibanái írìni yéewanápiná náalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái Dios mèlumèluírìca iicácanáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíníná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo írì cayábéeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca írì cayábéeri bàaluitécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàníiripináté càide iyúwa ichùulíaná núa, yáté imàacaca nuíbaidaca írìpiná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábéerica éwitaté nutàanicáaníta báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái íicha. Quéwa Dios iicácaté nupualé càmícináté nualíawa nùuwichàidáanáté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wáyaca, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucàlidacué pirí báisísíwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàcaté aléi èeri írìculé iwasàacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nùacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri írìcuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios iicácaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica írì máiní cayábéerica íiwitáise, náalíacaténáwa nacái càmíta yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icùaca déecuíri iyú yéewanápiná wenàiwica nawènúadaca írìpiná náiwitáisewa. Càipíná náalíacawa néemìapínacaalí nuináwaná ìwali, náalíacaténáwa Dios iicáanápíná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapínáwa càmíri imáalàawa. ¹⁷ ¡Wàacué Dios írì cayábéeri manuísíwata càiripínáta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéeri iyú, yái Wacuèriná Dios càmírìca imáalàawa, càmíri nacái yéetáwa, càmíri nacái yéewa èeri mìnánái iicáca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuíquéri càiride iyúwa nuìriwa, nuchùulíacaté pía pialàanápíná cachàiníri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùulíaca pía pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachìwéeyéi íipunita, pimawènìadacaténá nía báisírì tàacáisi iyú. Píalimápiná pimawènìadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisírìca, píwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripínáta pibáyawaná íichawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi píwali Dios inùmalícuíse. Náimacaté píibaidáanápínáté Dios írì cáalíacáiri iyú. Áibanái càmítaté nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisírì iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisírì tàacásica. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yùuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yái natàanínáca báawéeri iyú Dios ìwali.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Quéechacáwa nuwàwa píalàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutáanápíná Dios íicha macái èeri mìnánái írìpiná. Iwàwacutá wasutáca Dios

íicha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios íicha nalípiná níai icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacaténá wàyaca matuíbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutáanaca Dios íicha nalípiná, casímái nacái Dios yéemlaca yái wasutáanaca íicha nalípiná, yái Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁴ Cayábaca Dios yéemlaca wasutáaná íicha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Dios iwàwa nacái náalíacawa ìwali yái báisíiri tàacáisica. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri mìnánái iwicáu, yái wenàiwica ìipidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo íicha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnánái íichawalíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walí iwàwacáináté wáalíacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacaténá núa nucàlidáanápiná càiri tàacáisi inùmalìcuíse Jesucristo iináwaná ìwali. Núumaca pirí báisíiri iyú, càmita nuchiwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacaténá càmíiyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸ Iná àta alénácaalí nàwacáidáyacacawa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca aslanái isutáca Dios íicha. Namichàidacaalí nacáapiwa nasutácaténá Dios íicha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadèniacaalí nabàlewa iyúwa cáimiétacanéeeyéi inanái, ipíchaná aslanái naicáidaca nalí, néese náináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùnla náiwita ibáináwa máiní cawèníiri iyú, oro yáapicha, cawèníiyéi tùliquìchi yáapicha nacái, cawèníchúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiníiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmita cayába inanái náasáidaca meedá nadèniaca madécaná cawèníiri, néese cayábaca inanái náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacaténá iyéininá báisíiri iyú. Càì náalimá náasáidaca náiwitáise: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu, néemlacaaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanái nàaca náimiétacaná, cawinácaalí aslanái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmita numàaca inanái yéewáidaca aslanái Dios itàacái iyú culto irìcu macái wenàiwica yàacuésemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanái ichùullaca aslanái, néese iwàwacutá masànaca inanái néemlacaaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanái ichùullaca aslanái, Dios idàbacáináté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbáanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía èeri mìnánáica canánama. ¹⁴ Yái Adán càmítaté Satanás ichìwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichìwawa inanái irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu iyacaná càmíiricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáalíacawa canáca yéewaná inanái ichùullaca aslanái. ¹⁵ Quéwa níai inanáica namusúapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáalíacáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri íicha, náibaidacaténá Dios irí mabáyawanéeri iyú.

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca íbaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano íbaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íbaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá ìyaca machacànìiri iyú yéewanápiná càmìta áibanái yáalimá icháawàaca ìináwaná ìwali, ipíchaná náimaca anciano imànica íbáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènìaca abéechúata ìnuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica íbáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèe irìcu, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyécawa déeculé icapèe ìichawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmìta nacái anciano icàma. Càmìta nacái ipélia, néese càmìiri calúa iwàwa, càmìta nacái iwàwa itàaníca chàinisíiri tàacáisi iyú. Càmìta icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái ìimiétacaná manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá còi anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa, yácáiná càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèerìcuíyéiwa, néese càmìta nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano càmírica wàlisài yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàiníca ìicáca yáawawa áibanái íicha, yá imànica íbáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàiníináté ìicáca yáawawa Dios íicha, yaté imànica íbáyawanáwa, ínà Dios yùuwichàidapínacani báawanama càiripínata. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano ìyaca machacànìiri iyú yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmicaalí còi anciano ìyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná íbáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíyéita cachiwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmíyéita nacái icàma, càmíyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácaténá nalíwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì ìiméeri iyú yái tàacáisi báisíirica weebáidéerica, Dios imàaquéerica wáalíacawa ìwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái ìiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacànìiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yásí náalimáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íbaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmíyéica itàaní áibanái ìwali báawéeri iyú, càmíyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacànìiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá diácono idènìaca abéechúata ìnuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèerìcuíyéi nacáíwa. ¹³ Iwàwacutá còi nàyaca níái diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái ìicáca nía cáimiétaquéeri iyú, yá nacái manuípínaca diácononái ìináidaca iwàwawa, cachàinìiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyàaca núalimáanápiná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siùcade nutànàaca pirí cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa píatalé mesúnamáita, càicáaníta píalíapínacawa cànínacaalí iwàwacutáaná wàyaca, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripináta báisíiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáaliacawa báisíiri iyú, máini cachàiníríca yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica íicha bàalutíe quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáaliacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, ángelnái nacái naicácani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, iyacaténá cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcu nacáiwa.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemlàpiná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náalíapínacawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacásàacawa. Namáisanlàca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icásàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìri ìwali nacáiwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi íiwitáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéicawa báisíiri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca íná càmita iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casímáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái íimacáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios íicha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalíríca, pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbàanaté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapíná pìacawa Jesucristo irípiná cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnánái càmiíyéi yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachìwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Piúca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemla nalí. Néese péewáidawa cachàinírí iyú pìyacaténá machacànírí iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachàinicaalí wainá chái èeri irìcu idècunitàacá wàyaca chái maléená èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripináta wàyacaalí machacànírí iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wàyapínaca yáapicha càiripináta. ⁹ Báisícata yái tàacáisica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. ¹⁰ Iná wáibaidaca cachàinírí iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuícáténá wáináidaca wawàwawa ìwali càiripináta, yái iwasèerica macái

wenàiwicanáí Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichùullaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculliricáaníta pía. Néese píasáida nalí cainácaalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàaní abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Píya machacàníiri iyú wenàiwicanáí iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúudàanápíná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca piíwitáise macái báawéeri íicha. ¹³ Pilée nalí Dios itàacái macái imanùbaca nàwacáidáyacacaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápíná cachàiníwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta platalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa píicha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápíná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíte icáapiwa píwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi píwali Dios inùmalìcuíse íiméerica píibaidáanápínaté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténá macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica píacawa cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picúa píawawa wenàiwica ibáyawaná íicha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí càì, yásí piwasàaca píawawa cachìwéeyéi yàasu tàacáisi íicha. Càita nacái piwasàapíná nía cachìwéeri tàacáisi íicha, níara yéemièyéica pirí.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Picá pialàa nía cachàiníiri iyú, níara béeyéica asìanáica, néese pialàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pialàaca nacáicaalí pianiriwa éeréta. Pialàa nacái ùuculliyéi càide iyúwa pialàaca nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pialàa béeyéi inanái càide iyúwa pialàaca nacáicaalí píatúawa éeréta. Pía ùucullirica, péewáidacaalí mánacanái, piicá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái píawawa càiripínáta ipíchaná pimànica píabayawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha. Piyúudàacué níara manìriyémica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéénánái iyúudèeyéipíná nía. ⁴ Quéwa manìríchúami idènlacaalí yéenibewa, càita nacái udènlacaalí utaquéenáwa, yásí iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uímiétacaná càide iyúwa Dios ichùullaná. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica nasèenáimi imànìricaté nalí, casíimáicáiná Dios iicáca namànica ulí cayábéeri.

⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái manìriyéimi catúulécanásíwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudèeyéipíná nía. Níara manìriyémica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápíná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha èerìapinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmítacué iwàwacutá piyúudàaca áiba manìríchúami ùyacaalí meedá càasuíri iyú usíimáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, íná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùullaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyáanápíná machacàníiri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéénánáiwa, icapèerìcuíyéi nacáwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica íiwitáise áibanái íicha càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba manìríchúami iwàwacaalí íbaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udènìaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríchúamica inìri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwalíse yái umànnínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinèechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacànìiri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèericuléwa casímáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudèechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái uíbaidáanápíná nalí càide iyúwa nàasu wenàiwica íbéerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudèechúa nacái cawinácaalí yúuwichèeyéicawa; ímáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái ípidená cuyàluta irìcu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí manìríyémica càmíyèitàacáwa idènìaca sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi manìríyèimi nawènúadapíná náiwitáisewa náibaidacalé íchawa náiméericaté ìwali namànnínápínása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca nalíwa nanìripínáwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyawanáca nía càmíicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápínása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capìi imanùbaca, yá ínucá náibaidaca meedá; càmíita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàaníca áibanái ìwali báawéeri iyú; máiní nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmíirica cayába nacàlidaca nalí. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara manìríyémica, inìrimi yéetèeyémicawa ícha, cawinácaalí inanái càmíyèitàacáwa idènìaca sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàaníca báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi manìríyèimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udènìacaalí uénánaiwa inanaiwa inìrimi yéetèeyémicawa ícha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yásí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái manìríyèimi canéeyéica yéénánái iyúudèeyéipíná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá anciano náibaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía cayába, íbaidacaalí cachàinìiri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéicatái ícha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápíná anciano idènìaca cayába iyáapínáwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàalutécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios ímacaté: “Picácué pidacúa pacá inuma ituínási ícha, idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási ùulùacaténá iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, ímacaté yái Diosca. Càité nacái Wáiwacali ímaca: “Iwàwacutácué pìaca iwèni yái íbaidéericuécá pirí”, ímaca.

¹⁹ Picá péemla irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái málisiba icháawèeyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pìalàaca nía cachàinìiri iyú macái wenàiwica yàacuésemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabáyawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimàníinápiná macáita càide iyúwa núumáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, pìalàa nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìalàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái íicha, néese pìalàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa. ²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita asàli ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picúa piicáwani asáisi yèepunícaaliwa machacàníiri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái asàlica idécanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picúa píawawa masacàawaca macái báawéeri íicha.

²³ Nùaliacawa pidéca piyamáidaca pìiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèerìcubàa madécaná yàawiría, íná nùalàaca pía ipíchana pìiraca yáawami ùnita, néese pèewiada achúmanamata uva ituní ùni yèewi pìiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáaliacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáaliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéri iyú, càmita nacái wáaliawa ìwali madécaná èeripiná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imàníirica. Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namàníirica.

6

¹ Níara áibanái yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínináwa cáimiétaquéeri iyú náibaidacáiná irí, ipíchana áibanái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéeri iyú mamáalàacata, éwita néenàsàiricáanítani Jesucristo ìwalíisená. Néese iwàwacutá náibaidaca irí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténáni, náiwacalíciná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicácani, néenàsàiricáináni, Jesucristo ìwalíisená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama íiwitáise yeebáidacaténá yái báisíiri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericatè iyú wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica cainácaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máiní cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái íicha, quéwa càmita báisi yáaliawa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáaliawa. Cáuláicaca íiwitáise máiníciná iwàwa icuísaca íichawa áibanái canéri iwèni tàacáisi ìwalíise; yá idécanáami natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náaliacasa nacàlidaca máiní cáaliacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuíśayacacawa máiní báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái íiwitáise canánama. Càmita náalimá manuíca náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliayacacawa mamáalàacata níai báawéeyéica íiwitáise, càmíiyéica yáalía báisíiri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíiri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa càì needácaténá

nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníiri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawèníirica ìyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casímáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaquéerica walí, matuíbanáicaalí nacái wía cawèníiri wawàsi ícha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníiri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíte waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri ícha. ⁸ Néese wadèniacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáiwa, yásí yéewa casímáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namànínapiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios ícha, yá nabáyawaná íbàaca nía càide iyúwa trampa íbàacaalí cuwèesi ráunamáita. Néese máini nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càníirica iyúudàa wenàiwica, néese iwataidéerica nía yéetácáisi irìculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuúwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri íiwitáaná yeedácaténá iríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáiséwa Jesucristo ícha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siuca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íibaidéerica Dios irípiná, íná piúca píchawa macáita yái báawéerica namàníirica. Píalimáida macái pichàini iyúwa pìyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíniná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicácani, píidenla piúwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Càì iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piríwa picáucawa càníiri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá càì. Dios imáidacáinaté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába piináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siúcade Dios, yái yéerica nacáuca, macáita yái iyéerica, yéemlaca yái nuchùullanáca pía. Jesucristo nacái yéemlaca yái nuchùullanáca pía, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacàníiri iyú Poncio Pilato irí. ¹⁴ Iná nuchùulia pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùullanáca pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, íbatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàiníiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùullanáca pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáiwana yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáalíanáwa, chácaalínápiná èeri irìcucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáináta Dios máiníiri cayábaca, cachàiníirica nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàiníirica áibanái nacuèrinánái ícha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàiníirica áibanái íiwacanánái ícha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càníirica imáalàawa, iyéerica icamaláná irìcuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinicáiná mèlumèluíricani. Canácata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapiná abéerita Dios iyéininá càiripináta, yái Dios cachàiníirica náicha canánama èeri càníiri imáalàawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Píalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháì èeri yàasu cawèníiri. Píalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái ícha. Iwàwacutá nacái càmita manuí nàináidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawèníiri

icùaca nía báawéeri ícha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapínácawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuica náináidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápíná nía, yái Dios imàaquéerica walí madécaná wawàsi casíimáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùulla càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacaténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadèniacáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casíimáica nàaca catúulécanéeyéi irí càinácaalí wawàsi catúulécanéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadèniapínáca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisíirica càníirica imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéericaté pirí picàlidáanápíná yái báisíiri tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Aibanái nacái nawàwa natàanica náapichawáaca chàinisíiri wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía quéwa càmita báisí náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha.

Nusutácué Dios ícha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànù pirí cuyàluta. Núcata abéeri apóstol Jesucristo ibànùérica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios ímacáináte imàcáanápíná wenàiwica nadènàca nacáucawa càmíri imáalàawa cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Nubànù pirí cuyàluta, Timoteo cáininéérica nuicáca càiride iyúwa nuèriwa. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàcáanápíná nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³ Nusutáca Dios ícha pirípiná èeríapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali, yái Dios nuíbaidéérica irípiná, nuèrica nacái icàaluíníná matuíbanáiri iyú nùyacáiná machacàníri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíníná.

⁴ Macái yàawiría nusutácatáita Dios ícha pirípiná, máini nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáiná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítéwa pícha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casíimáicaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵ Yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali núalíacáináwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú macái piwàwalícuísewa. Quéechatécáwa pírumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá núalíacawa báisíri iyú peebáidáaná nacái.

⁶ Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucàidaca chàinisi Dios imàaquéericaté pirí numàacacaalíté nucáapiwa pìwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàiníri iyú, yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, ichùulièrica nacái pimànica. ⁷ Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàiníri iyú yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, Dioscáiná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo càmírita cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios irípiná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáalíacáiri iyú. ⁸ Picá báì picàlidaca áibanái irí Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíse, yái nùuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali irípiná nucàlidacáiná iináwaná. Néese pìidenà yùuwichàacáisi núapicha wacàlidacáiná tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Píalimá pìidenàca piùuwichàanápínáwa yácáiná Dios yàaca pichàini.

⁹ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Ichùulìaca wàyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái ìwalíse yái wamànírìca wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imáida wía nacái íináidacáináatéwa imànlínápínaté walí cayábéeri mawèníri iyú, cáininácáináte nacái iicáca wía ìwalíse yái cayábéerica Cristo Jesús imànlíripínacaté walí. Bàaluitécáiná èeri ipíchawáiseté, néenialíté cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰ Siùcade Dios imàacaca wáalíacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Càì yásáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaquéeripíná wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta, iná càmita quirínama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetácaalíwa, yá wéetápinácawa Dios icáapirìcuta, iná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáalíacawa wàyáanápínacué

càiripináta wacáuca càmlíri imáalàawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùuliaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca núa iyúwa apóstol nuéwáidacaténá wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siùcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báí núa ìwalíse yái nùuwichàanácawa Jesucristo irípiná, núalíacáiná ìwali yái nuebáidéerica, yái Jesucristoca, núalíaca nacáíwa báisíiri iyú cachàiníricani icùacaténá núa yéewanápiná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa.

¹³ Píà picàlidaca machacàníri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemlana nucàlidaca piríni. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá píicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáná píà.

¹⁴ Picùà cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté pirí, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picùà cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawàwalicu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píalíacawa macáita Asia yàasu cáli néeseéyeyéi nadéca namàacaca núa abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa nuícha níara Figelo, Hermógenes nacái, yáté càmita nayúudàa núa quirínama idécanáamité romanonái yúucaca núa presoíyeyéi ibànalículé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca núa, ínà nusutáca Dios íicha iicáanápíná napualé, níai Onesíforo icapèèricuíséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiría, yá ichàiniadacaté nuwàwa. Càmitaté báí ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyeyéi ibànalícu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma ìyacàlená irículé, yáté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháí presoíyeyéi ibànalícu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios íicha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacái irí cayábéeri néenialípiná Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píalíaca nacáíwa Onesíforo iyúudàacaté wía nacái wàyacaalíté néeni Efeso ìyacàlená irícu.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Iná Timoteo, nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa, pimàaca Dios ichàiniadaca píiwitáise Cristo Jesús ichàini iyú, yái imànírica pirí cayábéeri mawèníri iyú pìyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluté péemlaca nucàlidaca yái tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuésemi. Siùcade iwàwacutá péewáidaca áiba aslanái, pichùulia nacái nacàlidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàì íiméeri iyú, imàníyeyéica nacái machacàníri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacái náalíaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yái tàacáisica.

³ Píidenà piùwichàanáwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacái iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri lidenlana yùuwichàanáwa imànicaténá càide iyúwa íiwacali iwàwáaná. ⁴ Péemla comparación: Uwisàiri càmita ìya càide iyúwa càmlíyeyéi úwi, néese yeebáidaca íiwacali iríwa iwàwacáiná isíimáidaca íiwacaliwa, yái imáidéericani. Càita nacái iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacaténá irí cachàiníri iyú. ⁵ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporte imawènladacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawèníri premio yái coronaca, càmicaalí isàiwica machacàníri iyú càide iyúwa nachùnlaná deporte. Càita nacái iwàwacutá péewáidacawa cachàiníri iyú, píibaida nacái machacàníri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yásí yàaca piríwa cawèníri pìapínacaalíwa chènuniré. ⁶ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica íibaidacaalí ibànacalewa cachàiníri iyú, yá yáalimá iyáaca idàbáanéeri ibànacale ìyacanáwa. Càita nacái iwàwacutá píibaidaca cachàiníri iyú

Jesucristo irí, néese yàapínáca píríwa cawèníri chènuníiséerica. ⁷ Píináidacawa cayába ìwali yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa nucàlidaca pírí, yásí Wáiwacali imàacaca píalíacawa macáita piwàwacutéerica píalíacawa ìwali.

⁸ Píalimápiná pìidenàca piùwichàanáwa piwàwalicaalí Jesucristo, yái wenàiwica Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata rey David itaquérinami nacái, yái Jesucristoca. Càì nucàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yái tàacáisica. Yá nadéca nadacùaca núa cadena iyú chái presoíyéi ibànalícu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yái Dios itàacáica, càmita náalimá nadacùacani, néese áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰ Iná nuídenà macái yùuwichàacáisi nalípiná níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càì nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéeri iyú, nacamaláná mèlumèluíri irícu nacáíwa càiripínáta.

¹¹ Báisíiricata yái tàacáisica íiméerica:

Weebáidaca Jesucristo itàacái, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawanámi íichawa. Yá wàypíná nacái Jesucristo yáapicha càiripínáta;

¹² wàidenàacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapínáca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmitasa yàasunái wía, càita nacái íimápináca càmita yàasunái wía;

¹³ cawàwanáta wawènúadapíná wáiwitáisewa íicha, quéwa Jesucristo imànipíná macáita càide iyúwa íimáaná càmicáiná yéewa iwènúadaca íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Picàlida nalí àniwani, yái tàacáisi nucàlidéericaté pírí ìwali, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píalàa nía Dios iicápiná ipíchaná natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwali. Canéerica iwèni yá tàacáisi natàaníríca ìwali. Natàanícaalí càiri canéeri iwèni wawàsi ìwali, càmita nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái íiwitáise cawínácaalí yéemièyéica nàasu tàacáisi, íná càmita neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁵ Píalimáida macái pichàini iyúwa píibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios íicáca yái pimànírica, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica íibaidacaalí cayába, yá càmita iwàwacutá báicani ìwalíise yái imànírica. Yá picàlidaca machacàníri iyú nalíni, yái tàacáisi báisíríca Dios itàacáica. ¹⁶ Picá pitàaní wenàiwica yáapicha natàanícaalí máiwitáiséeri iyú chái èeriquéi yàasu tàacáisi cachíwéeri ìwali, méetàuculéeri tàacáisi nacái, níacáiná itàaníyéica máiwitáiséeri iyú càiri wawàsi ìwali naméeràidaca wenàiwica déeculé Dios íicha, nàyacaténá iyúwa càmlíná Dios iwàwa. ¹⁷ Yái nàasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máini báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise. Nàasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanái iwàwalícu càide iyúwa cháunási ibadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá máuláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacái. ¹⁸ Nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha. Nadéca nawènúadacani. Nacàlidaca nachíwawa meedá càì: Náimaca idécasa íchàbacawa wáicha yái namichàanáca yéetácáisi íicha. Càita nadéca báawaca namànica abénaméeyéi íiwitáise íná càmita neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàiníríca càiripínátani, yái Dios itàacái báisíríca, càide iyúwa manuírí íba wabàlùadéeripínáca íinata manuísíwéeri capíi. Iyaca nacái tàacáisi íba ìwali, yái tàacáisi íiméerica: “Wáiwacali yáalíacawa cawínácaalí níái yàasu wenàiwicaca”, càì íimaca. Yá íimaca àniwa: “Cawínácaalí icàlidéeyéica iináwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacái

itàacái, iwàwacutáca namàacaca náichawa macái nabáyawanáwa namànírica”, íimaca.

²⁰ Péemla comparación: Càasuíri icapèe manuúri irìcu nàyaca madécaná quírápieli íiwitáaná. Nadènìaca abénaméeyéi cawèníyéi quírápieli oro imànicaná, quírameníri plata imànicaná nacái. Iyaca nacái abénaméeyéi quírápieli càmiyéica cawèni, cáli imànicaná, àicu imànicaná nacái. Yá capìi íiwacali icùaca càiripináta níai cawèníyéica quírápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá íichawa quírápieli canéeyéica iwèni. Càita nacái àta alénacaalí nàyaca Wáiwacali yàasunái, yá iyaca nèewi abénaméeyéi càmiyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaquèeri iyú ipíchana imànica íbáyawanáwa, yásí yáalimá íibaidaca cayába Wáiwacali írípiná, imànicaténá àta càinácaalí cayábéeri íibaidacalési Wáiwacali ichùulìerica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèníri quírápieli abéerita capìi íiwacali írípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéi ùuculiyéi iwàwáaná imànica meedá, néese pimàni cayábéeri macái pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacái. Cáininá piicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píya matuíbanáiri iyú náapicha cawínacaalí masaquèeyéica íiwitáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha. ²³ Picá pitàaní náapicha cawínacaalí iwàwéeyéica itàanica canéeri iwèni wawàsi ìwali càide iyúwa máiwitáiseeyéi càmiyéica yáalíawa. Píalíacawa natàanicaalí càiri wawàsi ìwali, yá nadàbaca natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, tàacáisi ùuléri iyú nacái. ²⁴ Pía íibaidéerica Wáiwacali írípiná iwàwacutá càmita pipélicia píacawa, néese iwàwacutá càmirica calúa píiwitáise macái wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacái píalíaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacái píidenìaca píùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí pirí báawéeri, càmicaalí nacái nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéi nàuwidaca namànica báisíiri tàacáisi. Píalàa nía éeréeri iyú. Iwàwacutá càmita cáimacái piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáiseewa neebáidacaténá yái báisíiri tàacásica, ²⁶ yéewacaténá nacái Dios iwasàaca nía Satanás ichàini íicha. Satanás idéca íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèesi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalimá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Iwàwacutá píalíacawa abéeri wawàsi: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháí èeri irìcu. ² Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái íicha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái íicha. Cachàinipiná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná báawéeri iyú Dios ìwali. Càmita neebápiná nasèenái ichùullacawa. Càmita nàapiná cayábéeri tàacáisi quirínama áibanái irí, Dios irí nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíniná. ³ Càmita cáininá naicápiná néenánáíwa. Càmita abédanamata náiwitáise áibanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Nacàlidapiná nachìwawa báawéeri iyú áibanái ìwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái íiwitáaná báawéeri namàlìawalé iyúwa. Caluéyéipiná íiwitáise iyúwa cuwèesiná. Nàuwidepiná namànica macái íiwitáaná cayábéeri. ⁴ Yá nacháawàpiná nanacáiyéiwa nàuwidenái íríwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiseeri iyú ipíchawáise náináidacawa ìwali yái namàníripináca. Yá máiní cayáapiná naicáca níawawa áibanái íicha. Nawàwapiná namànica meedá càinácaalí wawàsi ísimáidéeripiná nawàwa. Càmita nacutápiná náalíacaténá Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Pucháibéeyéipiná íiwitáise,

namànipiná càide iyúwa wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú, quéwa nachìwa iyúwa meedá. Càmita namàacapiná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Pìawa náicha cawinácaalí imàníiyéica càì.

⁶ Picá pìacawéerida wenàiwica imàníiyéica càì nàyacáiná nèewi abénaméeyéi asianái ichìwáidéeyéica wenàiwica namàacáanápíná nawàlùacawa nacapèe iriculé. Néese nachìwáidaca máallawáiséeyéi inanái, bàsabàséeyéi íiwita, máiníiyéi cabáyawanáca, imàníiyéica madécaná báawéeri namàliawalé iyúwa càide iyúwa máiníná nawàwa namànica. ⁷ Ewita níara inanáica néewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlisài ìwali, càicáaníta canácatáita náalimá náalíaca néemlaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi báisíríca. ⁸ Níái cachìwéeyéica nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliquéeyéi íipidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluité nàuwideca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siùca nacáide, níái báawéeyéica máiní éruca náiwitáise, náináidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmíicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹ Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáise nía. Néese nachàbapínacawa càide iyúwaté nachàbáanáwa, níara pucháiba yùuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Quéwa Timoteo, pidéca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalía nacáiwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáinináca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuìdenìaca nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. ¹¹ Píalía nacáiwa càinácaalíté nàuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacali irípiná nuíbaidacáiná irí. Píalíacawa macáita ìwali yái nuchàbáanacatéwa nàuwichàidacaalíté núa Antioquía ìyacàlená irìcu, Iconio ìyacàlená irìcu nacái, Listra ìyacàlená irìcu nacái. Píalíacawa ìwali yái nùuwichàanacatéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawinácaalí iwàwéeyéica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yùuwichàidapíná níawa Cristo Jesús ìwali. ¹³ Quéwa níái báawéeyéica, nía nacái ichìwáidéeyéica wenàiwica namànipiná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiníwanái, yá nachìwáidapíná wenàiwica mamáalàacata, nachìwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisica mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píalíanáwa báisírícata yái tàacáisi péewáidéericawa ìwali, píalíacáináwa néewáidacaté pía báisíiri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Piwàwali píalíacatéwa Dios itàacái ìwali sùmàicatáiseta pía àta siùca nacáide, yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Píalíacawa Dios itàacái ìwali íná yéewa cáalíacáica pía. Píalía nacáiwa peebáidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapíná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náalíacawa càinácaalíté iwàwacutáaná natànàaca itàacái inùmalícuíse. Iná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàalàaca nía nacái cachàiníiri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábéerica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawènúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá. ¹⁷ Iná iwàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca

wéewáidacawa Dios itàacái ìwali yéewacaténá wáalíacawa, yéewacaténá nacái wáalimá wamànica cainácaalí cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica.

4

¹ Nuchùulì pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús iicápiná nacái, yái yàanèeripináca icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná ìwali, cainácaalí báawéerica namànica, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa, níai cáuyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Nuchùulìaca pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùulìaca pía manuísíwata picàlidáanápíná báisíiri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata éwita càmicaalí nawàwa néemìaca piríni. Pìalàa nía cachàiníiri iyú cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, piwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa. Pimichàida náiwitáise namàníinápíná cayábéeri. Picá piméyáa péewáidaca nía càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida nía éeréeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siùcade, mesúnamáicáináta càmita wenàiwica nawàwa néemìaca irí yái tàacáisi báisíirica. Néese nacutápiná nalíwa meedá máini madécaná yéewáidéeyéipináca níawa, icàlidéeyéipináca nalí abéerita tàacáisi nawàwéerica néemìaca, cainácaalí wàlisàì tàacáisi itiquilíadáidéeripiná nàuwí. Nàwacáidapíná nalíwa càyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasíimáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapínacawa báisíiri tàacáisi ícha, yá càmita quirínama nawàwapíná néemìacani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachíwéeri càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, pínáidawa mamáalàacata machacàníiri iyú. Piidenla yái piùwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi íméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùulláná pimànica.

⁶ Iwàwacutá píibaidaca cachàiníiri iyú Dios irípiná núamirìcubàami, yácáiná nuénáiwana idéca yàanàaca nuétácatáipínáwa Wáiwacali ìwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali ìwali. ⁷ Nudéca nuíbaidaca Jesucristo irípiná cachàiníiri iyú càide iyúwa úwisàiri imànicaalí cayábéeri ùwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí ipianícawa carrera ìwali. Càmitaté nuwènúawa Dios ícha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisíirica mamáalàacata. ⁸ Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera ìwali imawèniadaca nacái áibanái, càita nacái siùcade ìyaca nulí nùasu cawèníiri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaalíwa néese àniwa, numànicáiná cayábéeri machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábéerica íiwitáise, icùaca wenàiwica machacàníiri iyú, yùuwichàidapíná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawèníirica, néese yàapíná cawèníiri macái wenàiwica irí cawinácaalí máini iwàwéeyéica iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicàcani.

Instrucciones personales

⁹ Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica piacaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰ Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáininácáiná iicáca èeri mìnánái íiwitáise. Idéca yàacawa Tesalónica ìyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalmacia yàasu cáli néré. ¹¹ Abéerita Lucasquéi ìya núapicha. Pía picutáca Marcos pitécaténáni piápichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuíbaidacaténá Dios irípiná. ¹² Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso ìyacàlená néré. ¹³ Idècunitàacá pianàaca nùatalépiná, peedá nulí nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwalísewa, numàaquéericaté Carpo

icapèe irìcu, Troas ìyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máiní nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níái pìrái íimamimica namànírica cuyàluta piná.

¹⁴ Alejandro yái íibaidéerica hierro idéca imànica nulí báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yùuwichàidapinácani ìwalíise yái báawéerica imànírica. ¹⁵ Piicá píichawa cayábani yái asìalica ipíchaná imànica pirí báawéeri nacái máinícáina yùuwideca imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶ Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuésemi níái yàcalé íiwacanánáica, yá nucàlidacaté nalí nuináwaná ìwaliwa yái nùuwidenái icháawàanáca nuináwaná ìwali. Yaté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripinácaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios íicha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca nía ìwalíise yái namàacáanácaté núa abéerita. ¹⁷ Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwitáise, íná yéewa nudéca numáalàidaca nucàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewacaténáté macáita càmiyéi judío néemíaca Jesucristo iináwaná ìwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri íicha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inùma íicha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸ Yá núalíacawa Wáiwacali iwasàanápíná núawa macái báawéeri íiwitáaná íicha, yá itépiná núawa cayábacatalé chènuniré Wáiwacali icùacataléca macáita. ¡Néese macáita nàapíná irí cayábéeri càiripináta, yái icuèripináca macáita cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcuwa càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali níara Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto ìyacàlená irìcu. Numàacacaté Trófimo iculuéricawa Mileto ìyacàlená irìcu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata píalimáanáta, píacaténáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise uníabéca. Nawàwali pía macáita níái iyéeyéica cháí yàcalé, níái Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Pía Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha pirípiná ichàiniadánápíná píiwitáise. Píacué canánama, nusutácué Dios íicha nacái pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

¹ Núa, Pablo, nubànù pirí cuyàluta, pía Tito. Núa íbaidéerica Dios irípiná. Nucàlida tàacáisi nacái Jesucristo inùmalìcuíse. Numàni càì yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa neebáidaca Dios itàacái tàì íméeri iyú, yéewanápiná nacái náalíacawa macáita yái tàacáisi yéewáidéerica wía wáalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri irìcu.

² Nuíbaida Dios irípiná, nutàanì nacái Jesucristo inùmalìcuíse nùalíacáináwa báisíiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yái Diosca, yái càmirica cachìwa, icàlidacaté tàacáisi bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanéeri iyúni, yàanápiná wacáuca càmiri imáalàawa. Wáalía nacáwa imànínapiná càì. ³ Siúcáisede Dios imàacaca wáalíacawa tàacáisi ìwali Dios icàlidéericaté. Yá wáalíacawa ìwali yái tàacáisica, Dios ibànùacáinaté wenàiwica néewáidacaténá wía. Yácata yái tàacáisica Dios ichùulíerica nucàlidaca wenàiwicanái irí, yái Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ⁴ Nubànù pirí cuyàluta, Tito. Báisíta, nuicáca pía càiride iyúwa nuìriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Jesucristo nacái, yái iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, namànínapiná pirí cayábéeri, namàacáanápiná nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata íinata pimànicaténá yái íbaidacalési càmiricáwaca numáalàida numànica nèewi níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonápiná macái yàcalé imanùbaca nacuerinánápináca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonái nàyaca càide iyúwaté núumáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonái nàyaca: Iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iínáwaná ìwali, ipíchaná náimaca imànicasa ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènìlaca abéechúata ínuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá neebáidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacànìiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca naináwaná ìwali, ipíchaná áibanái náimaca anciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri íiwitáaná, càmitasa nacái neebáida náaniri itàacáwa. ⁷ Yácáiná anciano íbaidaca Dios irípiná, icùacaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, íná iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iínáwaná ìwali. Iwàwacutá càmirita canùmasée yái ancianoca, càmiri cachàini iicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuísa íchawa wenàiwica. Càmita ínáidawa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawa déeculé icapèe íchawa, anciano yeedáanápiná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèerìcu. Iwàwacutá casíimáica nacái anciano imànica yáawamita cayábéeri áibanái irí. Iwàwacutá cáimiétacanéeri, cáalíacáiri nacái, yái ancianoca. Iwàwacutá ìyaca machacànìiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutá anciano icùaca yáawawa ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹ Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì íméeri iyúni yái tàacáisi báisíirica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano yáalimá yàalàaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawènìladaca cachìwéeyéi wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰ Pibàlùada ancianonápiná càide iyúwa núumáaná pirí, manùbacáiná wenàiwica càmita neebáida nacuèrinánái itàacáíwa. Manùba wenàiwica natàanica máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanái wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máini cachìwéeyéica nía cachàiniwanái áibanái íicha, náimacáiná iwàwacutáanása càmíiyéi judío imànica circuncisión idécanáami neebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níai judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹ Cawinácaalí ancianonái pibàlùadéeyéica iwàwacutá nachùuliaca masànaanápiná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàlùacawa abénaméeyéi icapèèrìculé, néese cachìwéeyéi iméeràidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi íicha, canánama níai capìrìcuíyéica. Naméeràidaca áibanái néewáidacáiná nía meedá chìwái iyú, càmíirica báisi tàacáisica, yéewanápiná needáca nalíwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹² Iwàwacutá ancianonái ichùuliaca masànaanápiná níara cachìwéeyéica, bàaluitécáiná iyacaté áiba cáaliacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá ímacaté yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa: “Níai Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanái wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi. In- uca nacái nía, càita nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuníadacaténá natúrawa”, ímacaté yái cáaliacáirica. ¹³ Yái cáaliacáirica Creta yàasu cáli néeséeri itàanicaté báisíiri iyú yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa. Iná pìalàa nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápiná tàì íméeri iyú abéericata yái tàacáisi báisíirica. ¹⁴ Pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri tàacáisi áibanái icàlidéerica ichìwa iyúwa, judíonái yàawirináimi yàasu tàacáisimica. Pìalàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulianá namànica, níai càmíiyéica yeebáida báisíiri tàacáisi.

¹⁵ Pìalàa nacái nía cachàiníiri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yásí cayábacani macáita yái namàníirica. Néese, báawacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yá càmicaalí neebáida Dios itàacái, yásí báawacani macáita yái namàníirica. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri ìwali, càmita báí nía nabáyawaná ìwaliwa. ¹⁶ Pìalàa nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná ìwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca càmita Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca càmita Dios yàasunáica nía, namànicáiná wawàsi báawéerica Dios iicá, càmicáiná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

2

La sana enseñanza

¹ Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyáanápiná machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ² Péewáida béeyéi aslanái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacanáca nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tàì íméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisíiri iyú. Iwàwacutá nacái nàidenìaca nàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaca càide iyúwa inanái iyáaná yeebáidéeyéica Dios itàacái. Iwàwacutá càmita natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nàira mamáalàacata ìiracalési ipuiri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namàninápiná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàyaca machacàníiri iyú néewáidacaténá mànacanái canìríiyéica cáinináanápiná naicáca nanìriwa, néenibe nacáíwa. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mànacanái canìríiyéi nacùanápiná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá

nacái càmíta nàináidawa áiba asìali ìwali càmírica nanìrisíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mànacanái caníríyeyéi náibaidáanápíná néenánái irípináwa nacapèerícuwa, namànínapíná nacái cayábéeri áibanái irí, namànínapíná nacái càide iyúwa unìri íimáaná ulí. Iwàwacutá mànacanái namànica càì ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali.

⁶ Càita nacái pìalàaca ùuculiyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni abéerita yái cayábéerica yéewanápíná pinacáiyéi ùuculiyéica náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca. Péewáida nía cáimiétacanéeri iyú abéta báisíiri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàaní nacái báisíiri iyú yéewanápíná áibanái càmíta náalimá nacháawàaca pía ìwalíise, yái pitàaníináca. Pitàaní báisíiri iyú càiripínáta, báicaténá piùwidenái càmíciná nàanàa pìwali wawàsi nacháawàanápíná pía ìwalíise.

⁹ Néese, pìalàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú áiba wenàiwica irí neebáidáanápíná càiripínáta náiwacali itàacáiwa, càide iyúwa ichùulláná nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pìalàa nía nacái ipíchaná natàanica lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùullacaalípiná náibaidaca. ¹⁰ Pìalàa níara íbaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali iríwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá náapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápíná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios ìwali, yái iwasèericatè wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹¹ Cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàyaca machacàníiri iyú, càide iyúwaté núumáaná pirí, Dioscáiná idéca yáasáidaca amaléeri iyú èeri mìnánái iríni náalíacaténáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica càì: Iwàwaca iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawàsi càmírica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái càmíta wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica, níái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàyaca cháì èeri irícu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca. ¹³ Càita iwàwacutá wàyaca idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáaliéricawa yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo ìwalíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuèriná cachàinírica íiwitáise, iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàiníiri irícuwa, cáimiétacanéeri iyú nacái, máiní nacái cachàinírica íiwitáise icùacaténá macái èeri mìnánái. ¹⁴ Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetácaténátéwa wáichawalíná, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha macáita. Jesucristo imàacacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápíná nacái casíimáica wamànica cayábéeri càiripínáta.

¹⁵ Iná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèerica pirí. Pìalàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namànínapíná càide iyúwa nutànàaná pirí cháì cuyàluta irícu. Pìalàa cachàiníiri iyú cawinácaalí càmíiyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidáaná wenàiwica. Péewáida nía, pìalàa nía cachàiníiri iyú, Dioscáiná idéca ibànùaca pía, pìalàacaténá nía. Picá pimàaca caná iwèni naicáca piasu tàacáisi.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tito, iyaca áiba wawàsi pimànliripiná: Piwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidáanápíná nacuèrinánái itàacáíwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái ímáaná nali. Iwàwacutá casímáica namànica cayábéeri càiripináta. ² Iwàwacutá càmita quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquéri iyú naicáca macái wenàiwica càiripináta.

³ Tito, picàlida nali àniwani, namànlínápíná càide iyúwa nutànàaná pirí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwitáiscaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri íiwitáaná càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica càmliyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamànlínápíná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupínáwa áibanái yàasu. Áibanái báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa. ⁴ Quéwa, éwítaté wamànicáaníta còi, càicáanítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinináca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Yásí Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmítaté iwasàa wía ìwalíise yái cayábéerica wamànliricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, iicácáináté wapualé, imàacacáináté nacái iwàwawa íicha yái báawéerica wamànliricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁶ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica còi yácáiná Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yéewanápíná weedáca walíwa Dios íicha wacáuca wàlisài càmíiri imáalàawa, wía Dios yéenibeca. Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápíná walíni, yái wacáuca càmíiri imáalàawa, Dioscáiná iicácaté wapualé, mabáyawanácaté nacái iicáca wía.

⁸ Iná báisicáiná nutàacái nutànèerica pirí, iná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníiri iyú nùasu tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápíná náalimáidaca cachàiníiri iyú namànicaténá cayábéeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú pía, cayábéeri tàacáisica, iyúudàa nacái wenàiwica. ⁹ Iwàwacutá nacái càmita pitàaní mamáalàacata áibanái yáapicha canéeri iwèni wawàsi ìwali. Picá péemà cachìwéeri tàacáisi irí wàawirináimi judío icàlidéericaté nachìwa iyúwa. Picá nacái pitàaní chàinisíiri iyú áibanái yáapicha càinácaalí ímáaná tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Picá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanícaalí còi chàinisíiri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítáni wacuísáyacacaalíwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisica.

¹⁰ Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulia iyamáidáanápíná yéewáidaca nía còi. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía còi, yá píalàani abé yàawiría quiríta imàacáanápíná íichawani. Néese, càmicaalí imàaca íichawani, yá picá pibatàa iyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalíacáináwa cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha, iná namànica nabáyawanáwa meedá. Càita náasáidaca cabáyawanáca nía.

¹² Uwé, Tito, iyaca abéeri wawàsi quiríta: Nubànùapíná pìatalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanàacaalípiná pìatalé, pìacàatétawa pìipunitáidacaténá núa Nicópolis iyacàlená néré, nuínáidacáináwa nuyamáanápínáwa néenibàa unìabépinama. ¹³ Piyúudàa nacái yáara abogado ípidenéeérica Zenas, Apolos nacái nachùniacaténá nàasuwa nèepùanápínáwa Creta yàasu cáli íicha. Pimàni nalí iyúwa píalimáanáta pimànica, yéewanápíná nadènlaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténáwa. ¹⁴ Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casímáica nayúudàaca áibanái nadèniacaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yásí cawènica Dios iicáca náibaidacalé namàníirica irípiná.

Saludos y bendición final

¹⁵ Yáta imanùbaca nutànàaca pirí, Tito. Macáita níái núapichéeyéica cháì yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica pía. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáininéeyéica iicáca wía. Wasutácué Dios íicha pirípinácué imàníinápínácué pirí cayábéeri, macáitacué pía.

FILEMÓN

Saludo

¹ Núa Pablo ìyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, núcàlìdácáiná iináwaná ìwali, nubànù pirí cuyàluta. Wéenàsàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pirí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéeriná cáininéerica waicáca íbaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto picapèe irìcu, úa nacái wéenàsàatúa Apphíaca, yá nacái Arquipo, wàacawéeriná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás ípunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namànínapínácué pirí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matuíbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴⁻⁵ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaalí Dios ícha pirípiná, pía Filemón, nuémìacáiná piináwaná ìwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì íméeri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios ícha pirípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná píalíacawa machacànìiri iyú ìwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénàsàirica, cáininácainá piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casímáica nuwàwa nacái pichàiniadacáiná nawàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸⁻¹⁰ Iná éwita Dios imàacacáaníta nuchùulíaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùulíacaténá pía ìwali, yái iwàwacutéeripínáca pimànica, càicáaníta nuwàwa nusutáca píicha wawàsi manuísíwata cáininácainá nuicáca pía. Núa Pablo, máiní béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca píicha wawàsi Onésimo íwicáu, yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa, nuwènúadacáinaté íiwitáise cháì preso ibànalícu yeebáidáanápíná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíté yái Onésimo ìyacaté pirí canéeri iwèni pìasu wenàiwicaca. Quéwa siúcáisede Onésimo yáalimá iyúudàaca pía cayába, càide iyúwa iyúudàaná núa. ¹² Yási nubànùaca Onésimo platalépiná àniwa, yái Onésimo cáininéerica nuicáca manuísíwata. Pimàni irí cayábéeri càide iyúwa pimàníiná nulí. ¹³ Iyamáacaalíwa núapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúudàaca núa mamáalàacata píamirìcubàata, idècunitàacá presoca núa núcàlìdácáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha càmicaalí piwàwa numànica càì. Càmicaalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa núapicha. Càmita nuwàwa nuchùulíaca pía cachàinìiri iyú pimàacáanápíná Onésimo iyamáacawa núapicha. Néese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa núapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa píicha achúma èerínata, yéewacaténá Dios yèepùadaca pirí càiripinátani. ¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pirí Onésimo pìasu wenàiwicapínániwatá meedá. Siúcáisede Onésimo ìyaca pirí cayábéeri ícha pìasu wenàiwica meedá: Iyaca pirí siúcáisede péenàsàirisíwa Wáiwacali ìwalíisená. Máiní cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná

áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná péenásàirisíwawa Wáiwacali ìwalísená.

¹⁷ Piicácaalí núa iyúwa péenásàiriwa Wáiwacali ìwalísená, yá nusutáca píicha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa. ¹⁸ Imànicaalítésica pirí báawéeri, imawènìacaalí píicha plata nacái iyéedùacáináté pìasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica píicha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàaca piríni núcáapi iyúwani nuípidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawènìacále. Picá piimáicha nucàlidacaté pirí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa càmliri imáalàawa. Numànicáináté pirí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná píicha. ²⁰ Báisíta, nuénásàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Pisímáida nuwàwa, pía nuénásàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàa piríni núaliacáináwa báisíiri iyú pimàníinápiná càide iyúwa nuwàwáaná. Núalía nacáiwa pimàníinápiná cachàiniwánái íicha yái nusutéerica píicha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnà nulí nùyacatáipínáwa, nucùacáiná Dios imàacáanápíná nùacawa pìatalécué nùyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios íicha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³⁻²⁴ Yái Epafraas iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoírca cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús iináwaná ìwali. Nía nacái áibanái iyúudèeyéica nuíbaidáanápíná Dios irípiná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápinácué pirí cayábéeri ichàiniadacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Bàaluité Dios imàacacaté yàasunáí wenàiwica profetanáí icàlidaca tàacáisi inùmalicúise judíonáí yàawirináimi irí. Profetanáí icàlidacaté Dios itàacái madécaná yàawiría idécanáamité néemlaca itàacái náamacani irìcuísewa, yéenáíwanási nacáiri irìcuíse nacái. Néeseté nacàlidaca Dios itàacái wàawirináimi irí, wíá judíoca. Càité Dios itàanícaté wàawirináimi yáapicha icàlidacaténá nalí máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imàníiripinácaté. ² Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa, Dios idéca ichùullaca Iiriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmalicúise, yáasáidacaténá walí Dios íiwitáise càinácaalíté Dios íináidáaná imànínápíná walí. Bàaluité Dios ichùullaca Iiriwa idàbáanápínaté macái wawàsi. Néese Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³ Dios Iiri icànaca Dios icamaláná mèlumèluíri iyú, cachàiníiri íiwitáise nacái càide iyúwa Dios ìyáaná. Macáita yái Dios Iiri íiwitáise, yá nacái macáita yái Dios Iiri imàníríca yáasáidaca walí Dios íiwitáise. Iná yéewa wáalíacawa báisíiri iyú, Dioscani, yái Dios Iirica, yái icuèrica, ichùulièrica nacái macái wawàsi itàacái máiníiri cachàini iyúwa, macáita yái ìyéerica cháí èeri irìcu, chènuniré nacái. Dios Iiri yéetácatéwa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacái. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Yái Dios Iiri máiní cachàiníríca íiwitáise náicha macái ángelnáí. Càì wáalíacawa Dioscáiná idéca imàacaca Iiri icùaca macáita, icùa nacái ángelnáí. Néese càmita Dios imàaca ángelnáí icùaca macáita. ⁵ Canácáiná Dios icàlidáaná ángel irí “Nuìrica píá”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús irí: “Nuìrica píá, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica píá”, íimaca yái Diosca. Càita nacái canáca Dios icàlidáaná ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios íimacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacái Nuìri”, íimaca yái Diosca. ⁶ Quéwa Dios ibànùacaalíté yái idàbáanéeri Iiricawa aléi èeri irìculé, yáté Dios íimaca yàasu ángelnáí iríwa: “Píacué Nuìri icàaluíná, macáita píacué nùasu ángelca”, íimaca yái Diosca. ⁷ Càì Dios íimaca yàasu ángelnáí íináwaná ìwaliwa: “Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáíwa náibaidacaténá nulí, natécaténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipìanáwa; nùasu ángelnáí íibaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quichái ipèrù”, íimaca yái Diosca. ⁸ Quéwa Dios íimaca Iiri iríwa: “Pía Dios, picùapíná macáita càiripínáta, picùapíná nía cayába, machacàníiri iyú nacái. ⁹ Casímáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacái piicáca báawéeri. Iná núa Picuèriná Dios numàacapíná picùaca macáita casímáiri iyú náicha canánama píapichéeyéica”, íimaca yái Diosca. ¹⁰ Dios íimaca nacái Iiri iríwa: “Pía, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yái èeriquéi; píacata imànírícaté macáita ìyéerica chènuniré.

11 Yá macáita yái wawàsica namáalàapinácawa macáita, quéwa pìyapiná càiripináta. Macáita isíamipináca nía càide iyúwa bàlesi.

12 ¡Càide iyúwa wenàiwica ituwìacaalí ibàlewa, yá pituwìapiná yái pidàbacaléca, cháí èeriquéi, chènuníse nacái, pimànínapiná áiba àniwa wàlisài iyú! Quéwa pía, canácatáita piwènúadapiná píiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Néese pìyapiná càiripinátawa, càmiripináta imáalàawa”,

íimaca yái Diosca. 13 Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca íimaca Iiri iríwa:

“Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenái”,

íimaca yái Diosca. 14 Iná cachàinica Dios Iiri íiwitáise náicha ángelnái canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, íibaidéeyéica irí. Cáuli nacáiyéica nía macáita, càmiyéica yéewa waicáca watuí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri iriculé nayúudàacaténá wía, wía Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

2

No hay que descuidar la salvación

1 Dios idéca itàaníca walí Iiri itàacái irìcubàawa, yái cachàiníiri íiwitáiseca náicha ángelnái canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáalíacáiri iyú nacái yái tàacáisi Dios Iiri icàlidéerica walí ipíchaná wawènúadaca íicha wáiwitáisewa. 2 Bàaluité Dios ibànùaca itàacáiwa ángelnái yáapicha, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaténaté wàawirináimi israelitanái irí càinácaalíté iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawinácaalíté imàníríca ibáyawanáwa, càmiríca nacái yeebáida yái tàacáisica, yaté nàuwichàidacani ráunamáita càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. 3 Càmicáinaté náalimá namusúacawa yùuwichàacáisi íicha, iná yéewa wáalíacawa càmita wáalimá wachùuliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesucristo íicha, yái imàníríca walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese níái yéemièyéicaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni. 4 Càita nacái Dios idéca yáasáidaca walí báisírícani yái tàacáisica imàacacáinaté ichàiniwa yàasu wenàiwicanái iríwa namànicaténá macái íiwitáanáta cachàiníiri wawàsi càmiríca áibanái idé imànica. Wáalíacawa báisírícani yái tàacáisica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios irípiná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

5 Dios càmita imàacapiná ángelnái icùaca wàlisài èeri wacàlidéerica iináwaná ìwali, yái wàlisài èeri Dios imànírípináca wàlisài iyú. Néese imàacapiná wenàiwicanái icùaca yái èerica. 6 Càita íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté: “Pía Dios, éwita máinícaanáta cachàinica píiwitáise, càicáanáta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía càmiyéica cachàini.

7 Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía ángelnái íicha achúma èerínápináta; quéwa áiba èeriwa pimàacapiná máiníyéi cachàinica wía wacamaláná mèlumèluíri irícuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbacaléca;

8 yá pimàacapiná wachùuliaca macáita”,

íimacaté yái profetaca, nàwali níái yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca íináidacawa imàacáanápiná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi càmirípiná

wacù, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmitàacáwa wacù macáita siùcade. ⁹ Néese wadéca wáaliacawa Jesús iináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri irìculé, yái Dios imàaquéericaté ìyaca iyúwa machawàaquéri ángelnái ícha achúma èerínaté. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica ínáté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Jesús yùuwichàacaté yái yéetácáisica, íná Dios idéca imàacaca máiníri cachàinica Jesús, mèlumèluíri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènuníse.

¹⁰ Macáita yái wawàsi ìyéerica ìyaca Dios irípiná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita nàyaca cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèluíri irìcu. Ináté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténaté Jesucristo imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwaté Dios ínáidáanáwa. Iná Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápiná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristoquéi masaquèerica imànica wáiwitáise wabáyawaná íchawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íbaidéeyéipiná Dios irípiná. Iná yéewa Dios Iiri, wía nacái Dios yéenibeca wadèniaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Iná càmita báí Dios Iiri icàlidaca waináwaná ìwali, yéenanáica wía. ¹² Càité Dios Iiri ímaca Yáaniri Dios iríwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios Iiri inùmalìcuíse. Dios Iiri ímacaté: “Nucàlidapiná piináwaná ìwali nuénánái iríwa, nucántàapiná nacái himnos nàacuésemi níái yeebáidéeyéica pitàacái”, ímacaté yái Dios Iirica. ¹³ Ímacaté nacái:

“Nuebáidapiná Dios itàacái”,

ímacaté yái Dios Iirica. Ímacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níái nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níái wenàiwicaca Dios yèeyéica nulí nucuèyèipiná”, ímacaté yái Dios Iirica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnánáica wía, idènièyéica iináwa, íraná nacáíwa. Càita nacái Jesús yàanàacaalíté aléi èeri irìculé, imusúaca iicá èeri, idèniacaté iináwa, íraná nacáíwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús ìyacaté cháí èeri irìcu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawèniadacaténaté yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté ichàiniwa inúacaténaté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetacatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía wacalùni íchawa, wía ìyéeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyéi wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinícáiná cáalucaté waicáca wéetáanápínatéwa. Siúcáisede càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetacáisi. ¹⁶ Jesús càmitaté yàanàa aléi èeri irìculé iyúudàacaténaté ángelnáita, néese yàanàacaté chènuníse iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinami. ¹⁷ Ináté iwàwacutá Jesús ìyaca cháí èeri irìcu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápiná ibàlùacawa Dios ípunita íbaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, imàníríca macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, iiquéerica wía nacái catúulécanéri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. Jesús íbaidaca ìyaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná imànicaténá walí yái cayábéerica: Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutacaténá Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná ícha. Jesús yáalimá càí isutáca Dios ícha wawàsi Jesús yéetacáinátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíse, yùuwichàacaténatéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yùuwichàacatéwa manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàiníri iyú imànínápínaté ibáyawanáwa

càide iyúwa Satanás yáalimáidáaná macái èeri mìnánái, íná siùcáisede Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Iná píacué nuénánáica, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáicaténá pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú Cristo Jesús ìwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànùérica chènuníse icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote íiwacalíná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha, yái Cristo Jesús weebáidéérica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita cayábéeri iyú, machacàníiri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùulíaná imànica, càide iyúwaté profeta Moisés íibaidáanáté cayába Dios irí icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéri iyú Moisés íicha, càide iyúwa cawinácaalí imàníríca capíi, cáimiétacanéericani capíi íicha. ⁴ Macái capíi iyéérica, idéca áiba wenàiwica imànicani, quéwa Dios idàbacaté macái wawàsi iyéérica cháí èeri irícu, chènuniré nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, íibaidacaté cayába Dios irípiná icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse israelitanái irí cànácaalíté Dios íimáanápínáté wenàiwicanái irí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios íirica, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáaná capíi íiwacali ìiri icùaca yáaniri icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iicáca wía càiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, casíimáiri iyú nacái àta wéetácatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa íimáaná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmalícuíse. Íimacaté:

“Siùcade péemíacaalícué yái tàacáisi Dios íiméérica pírí,

⁸ picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté piawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái náalimáidáanáté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa cànáwàiri.

⁹ Piawirináimicué yáalimáidacaté iicáwa núa, éwitaté naicácaánáita madécaná cayábéeri numàníríca nalí nuíwitáise cachàiníiri iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

¹⁰ Inaté máiní báawaca nuicácaté náiwitáise níara wenàiwicaca, yáté núumaca nàwali: ‘Máiní nawàwa naméeràacawa nuícha càiripínáta, càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náalíacawa nutàacái ìwali nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulíaná nía’, càité núumaca.

¹¹ Máiníacáinaté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú, càminápináté nawàlùawa ínatalé yái cálica nuchùnìérica nùasunái irípináwa”,

íimacaté yái Espíritu Santoca.

¹² Píacué nuénánáica, píicácué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios íicha, piùwidecáichacué pimànica Dios càmicáinácué peebáida itàacái cayába. ¹³ Néese pimicháidacué píiwitáisewáaca èeri imanùbaca, cachàinícaténácué píiwitáise peebáidáanápínácué Jesucristo itàacái

idècunitàacá wàya cháí èeri irìcu siùcade càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmaliçuise. Pimichàidacué píiwitáisewáaca ipíchanácué pibáyawaná ichìwáidaca pía, ipíchaná nacái piùwide pimànica Dios. ¹⁴ Weebáidacaalí Cristo itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetáacatalétawa càide iyúwa weebáidáanaté quèechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawènírica Dios imàaquéeripináca Cristo irí.

¹⁵ Iná càí Dios itàacái yàalàaca wía:

“Siùcade, péemìacaalícué yái tàacáisica Dios íiméerica pirí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàalutité”,

càí íimaca. ¹⁶ Píalíacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté macáita néemìaca Dios itàacái icàlidacáinaté nalí itàacáiwa càinácaalíté iwàwáaná nàya machacàníri iyú, quéwa nàuwidecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmítaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùulláná nía. ¹⁷ Inaté máiní báawaca Dios iicáca náiwitáise cuarenta camuí bàalutité, níái imàniyéicaté yàacawa íbáyawanáwa. Yaté néetácawa manacúali yùucubàa càináwàiri. ¹⁸ Níái càmíyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulláná, Dios icàlidacaté nàwali cáimiétacanéeri iyú càmínápinaté nawàlùawa íinatalé yái cáli íipidenácataléca Canaán Dios ichùnèericaté yàasunái írìpináwa. ¹⁹ Iná wáalíacawa naináwaná ìwali càmítaté nawàlùawa càmíicáinaté neebáida Dios itàacái.

4

¹ Dios idéca icàlidaca walíni wáalíacaténáwa báisíri iyú imàacáanápiná wawàlùacawa irìculé yái wayamáidacatalécawa wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ipíchanácué abénameéeyéi péená càmíta náalimápiná nawàlùacawa néré ìwalíise yái càmínáca neebáida. ² Iwàwacutá weebáidaca wéemìacáinaté nacái yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios iwasàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi íichawa, càide iyúwaté israelitanái yéemíanaté, níara wenàiwicaca profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisica, càmítaté iyúudàa nía, càmíicáinaté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanaté. ³ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínacawa irìculé yái wayamáidacatalépinácawa, wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré. Càité Dios íimaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios íimacaté:

“Máiníicáinaté báawaca nuicáca náiwitáise, ínaté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú càmínápinaté nawàlùawa irìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

càité íimaca yái Diosca, éwítaté ichùnìacáaníta yái nayamáidacatalépinácatéwa. Wáalíacawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íibaidacaléwa idécanáamité idàbaca yái èeriquéi, chènuníise nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmaliçuise sietená èeri ìwali. Íimacaté:

“Dios iyamáidacatéwa macái íibaidacalé íichawa sietená èeri irìcu”,

íimaca. ⁵ Quéwa, càmítaté nawàlùawa, càmíicáinaté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàaná tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios íimacaté:

“Càmíta nawàlùapínáwa irìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínacawa irìculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmíta níái idàbáanéeyéicaté yéemìaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càmíicáinaté neebáida Dios itàacái.

⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siùca èeri yéewacaténá wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi

inùmalicuíse wáalíacaténáwa wéenáiwana íwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa núumáanacué pirí siùca tàacáwa cháí cuyàluta irìcu. David ímacaté:

“Siùcade péemíacaalícué yái tàacásica Dios íméerica pirí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios ícha”,

ímacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yáté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamirìcubàami. Yá Josué itécaté israelitanái Canaán yàasu cáli ínatalé. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yáté Dios yèepùacaté itàaníca áiba néenáiwana íwali yàasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinácátéwa irìculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáalíacawa càmírita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca iyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacaténá Dios yáapicha, wía yàasu wenàiwicaca. ¹⁰ Níacáiná iwàluèyéipinácawa néré nàyacaténá Dios yáapicha, nayamáidapinácawa náibaidacalé íchawa, nàuwichàacái ícha nacáíwa càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íbaidacalé íchawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èeriquéi, chènuníse nacái. ¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacaténá wawàlùacawa irìculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níai Moisés yáapichéeyéimica càmínaté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idèniacáiná cáuri Dios ichàini. Máini cachàiníríca yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Quéwa espada yáalimácáita íríadaca iínási, yáapi nacái, néese cachàiníríca Dios itàacái macái espada ícha yáalimácáiná iwàlùacawa depuúwalé wawàwalìculé, yáalimá nacái iwàlùacawa irìculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái ícha, yá Dios itàacái yáasáidaca asáisi cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalìcuísewa càmíríca áibanái yáalíawa íwali. ¹³ Canácata wéená yáaliméeri ibàacawa Dios ícha, wía Dios idàbéeyéicaté, macái wawàsi nacái Dios idàbéericaté. Dios yáalíaca iicáca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios ípunita wacàlidáanápiná irí waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios lírica, yácata sacerdote íiwacaliná cachàiníríca íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli iyéeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuníseerica. Dios líri iwàlùacatéwa néré iyúudàacaténá wía, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tàí íméeri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica iicáca watúulécaná, wía càmíiyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinátéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmítaté Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa macàaluínináwaca wasutácaténá Wacuèriná Dios íchawa, yái cáininéerica iicáca wía. Wasutácué Dios ícha iicáanápiná wapualé, imànínápiná nacái walí cayábéeri mawèníri iyú iyúudàacaténá wía chácaalínácaalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5

¹ Píalíacuéwa judíonái needácaté nèewísewa abéeri néenáwa sacerdote íiwacalinápiná íbaidacaténaté Dios irípiná. Yáté sacerdote íiwacaliná itàanícaté nawicáu Dios yáapicha, imàacacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái pirái iyúwa sacrificio judíonái ibáyawaná íwalíse, isutácaténaté Dios ícha wawàsi

imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha. ² Aibaalíte sacerdote íwacalíná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Ináté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíte nabáyawanáwa níái càmíiyéica yáalíawa. ³ Sacerdote íwacalíná imànicáináté ibáyawaná nacáíwa, ináté iwàwacutáca inúaca pírái iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáanáná nacái imànica sacrificio Dios irí macái judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha macáita. ⁴ Canácaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íwacalíná, wenàiwicanái iicácaténáni cáimiétaquéeri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani íbaidacaténáté Dios irí càide iyúwaté Dios imáidáanáté Aarón, yái idàbáanéerité sacerdote íwacalínáca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íwacalíná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaquéericaté Cristo sacerdote íwacalínásíwapíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquéerica cáimiétaquéeri iyú. Wáalíacawa Dios idéca imànica càì, Dios ímacáináté Cristo ìwali:

“Nuìrica pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica pía”, ímacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàacaté áiba tàacáisi Dios íméricaté Cristo irí. Dios ímacaté:

“Sacerdoteca pía càiripínáta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná”,

ímaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo ìyacaté cháì èeri irìcu, yáté isutáca yáawawa Dios ícha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí ícha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha, yái Dios yáaliméericaté iwasàacani yéetácáisi ícha, ipíchanáté Jesús yéetácawa ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Yáté Dios yéemíaca Cristo isutáanáná, Cristo yáacáináté Dios iyéininá, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwitaté Dios íliricáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacaténátéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáináté macáita càide iyúwaté Dios ichùulíanáni, íná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripínáta, macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ¹⁰ Yáté Dios imàacaca Cristo sacerdote íwacalínápínáca, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imànínáté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pírí madécaná tàacáisi Cristo ìwali yái itàaníríca wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinícué càulenáca nucàlidaca píríni càmíicáinácué piwàwa pialíaca péemíacani, càinácaalí ímáanáná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenàiwica quéechacáwatá. Quéwa càmítàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawàsi màulenéerica yáwanáca Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca pínáidacawa iyúwa sùmài. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa quìrasì ìiracaalí ìinisi càmíicáiná idé iyáaca dàaléeri ìinási. Càicuéca píade càmíicáiná pialíaca péemíaca càinácaalí ímáanáná yái càulenéeri tàacáisica. ¹³ Cawinácaalí càmíiyéica yáalía yéemíaca càinácaalí ímáanáná yái càulenéeri tàacáisica, càica níade iyúwa quìrasì ìiréeyéi ìinisi. Càmita náalía cayába macái càulenéeri tàacáisi ìwali Dios íméricaca walí, càmita nacái náalía cayábéeri ìwali báawéeri íchaná, càide iyúwa quìrasì càmíiná idé iyáaca ìinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáalíerica yéemíaca càinácaalí ímáanáná yái càulenéeri tàacáisica Dios íméricaca walí, càica níade iyúwa béeyéi yáalíeyéica iyáaca dàaléeri

yàacàsi. Nadéca namànica cayábéeri madécaná yàawiría, íná nàináidacawa cayába, náalíá nacái cayábéeri ìwali báawéeri íchaná.

6

¹⁻² Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái ìwali iyúwa béeyéi íiwitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi ìwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios irípiná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi iriculé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutá wabautizácawa. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita ìwali wadàbacaalíté weebáidaca Jesucristo itàacái nasutácaténá walí Dios áibanái yàacuésemi. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yùuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenàiwica càiripínáta. Bàaluité wéemíaca cayába yái idàbáanéeri tàacáisica. Iwàwacutá càmíta waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quèechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siùcade wéewáidacaténáwa quiríta càulenéeri tàacáisi ìwali. ³ Siùcade wéewáidacuéwa càulenéeri tàacáisi ìwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáaliácáiri iyú Dios imàacacaalí wamànica càì.

⁴ Aibanáicáiná abénaméeyéi wenàiwica nadéca néemíaca báisíiri tàacáisi. Náaliácawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàacáaná iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha. Nadéca naicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwica íiwitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵ Náaliaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náaliaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná ichàiniwa áibaalípiná iwàlisàidacaalí yái èeriquéi. ⁶ Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo ícha nèepùacaténá nacaláacawa Dios ícha, yá càmíta náalimá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Iiri irí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàtàacani cruz ìwali àniwa, namàacacaténá áibanái iicáaníca Dios Iiri iquíníná àniwa. Abédanamata namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapícha inuéyécáté Dios Iiri. ⁷ Càica níade iyúwa waicáaná cáli ìiracaalí unía yúuwàacaalíwa cáli ìwali, Dios imànicáiná cáli irí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bànacalé meedá. Péemíacué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bànacalé cayába nalí níái ibànéeyéicani, yásí nacùaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái irí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nalí cayábéeri manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata. ⁸ Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali iicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càmíiyéica yeebáida Dios itàacái: Dios íináidapínácawa imáalàidáanápíná nía, yásí mesúnamáita neemápinácawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùalàaca pía, càicáaníta càmítacué càì nuínáidacawa pìwali, néese núaliácawa peebáidáanáciuca Jesucristo itàacái iwasàacaténáciuca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁰ Dios icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, íná càmíta iimáichapíná yái cayábéerica pimàníiricuéca. Càmíta iimáicha nacái yái piyúudàanáciuca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáidacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudàaná placawa nía mamáalàacata nacái. ¹¹ Quéwa máiní nuwàwaca macáita cáinináciuca piicáca áibanái mamáalàacata

àta imáalàacatalétawa yái èeriquéi, yéewacaténcuée peedáca piríwa piasu cawèníriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaquéeripinácuéca piríwa. ¹² Càmitacuée nuwàwa pèepùà ínucuéca píà àniwa, néese nuwàwa pìyacuéca càide iyúwa níara iyéeyéica siùca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica iríwa yái cawènírica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nalíni neebáidacáinaté itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú.

¹³ Bàaluité Dios icàlidacaté Abraham irí ìwali yái imàníinápinácaté Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacaténi ípidená yáapichawa, cáimiétacanéeri iyú nacái, yéewacaténcaté Abraham yáaliacawa Dioscata yái imàníripinácaté irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacaté Abraham iríni ípidená yáapichawa canácáiná áiba cachàiníiri Dios íicha, canáca nacái áiba yáaliméeri imànica càide iyúwa Dios imàníiná. ¹⁴ Yáté Dios íimaca Abraham irí: “Báisíiricata núuma pirí, numànipiná piríwa cayábéeri manuísíwata. Numàacapiná nacái manùbéeyéipiná níara pitaquénáiná”, íimacaté yái Diosca. ¹⁵ Dios icàlidacáinaté càì Abraham iríni, íná Abraham icuacaté mamáalàacata matuíbanáiri iyú. Néese càité Dios imànica iríni, imàacacaté quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacaté ìiriwa ípidenéericaté Isaac, càide iyúwaté Dios íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ¹⁶ Péemìacuée comparación: Aiba wenàiwica báawéeri íiwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáidaca itàacái, yá icàlidaca nalíni Dios ípidená yáapicha, cachàinicáiná wenàiwica íichani, yái Diosca. Néese idécanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmita nawàwa náimaca càimínápiná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàidapínacasa nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmita imàni càide iyúwa wenàiwica imàníiná. Néese Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyúni yéenibe iríwa báisíiricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaquéeyéipináca irí yái cawènírica càide iyúwaté icàlidáaná walí cáimiétacanéeri iyúni. Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyú walíni, imàníinápiná walí macáita machacàníiri iyú, càide iyúwaté íimáaná wáaliacaténcáwa càimíripiná iwènúada íiwitáisewa íicha yái wawàsi imàníiricaté wáapicha. Inaté Dios icàlidacaténi ípidená yáapichawa Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, Abraham yáaliacaténcatéwa báisíiri iyúcani Dioscata yái imàníripinácaté irí cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáidaca walíni pucháiba wawàsi iyú, níái pucháiba wawàsi càimíyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios ípidenáca. Wáaliaca nacái Dios, yái cachàinírica íiwitáise, càimíiri yéewa cachíwa itàacái ìwaliwa, ípidená ìwali nacáiwa. Iná yéewa wáalimá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú, yái ichàiniadéerica wawàwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios íicha icuànapiná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yá wadéca weebáidaca itàacái, wáaliaca nacáiwa báisíiri iyú iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ¹⁹ Néese wáaliacáináwa báisíiri iyú Dios iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, íná yéewa cachàinica wáiwitáise weebáidáanápíná Jesucristo itàacái mamáalàacata. Péemìacuée comparación: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yéericawa manuíri úni yáacubáa. Yái naveca idèniaca yàasu ancla imiéeriwa yéenúlusi ìwalíiri úni yáaculé ipíchaná nave iméeràacawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios íicha, wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha, yái iwàluèricatéwa Dios yàatalé, aléera yáawàaná íinatawáise iyéerica templo irícu chènuníiséerica. ²⁰ Jesús iwàluacatéwa néré yàacùacaténcá walí wawàluànapínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáinaté Jesús sacerdote íiwacalíná càiripináta itàaníiri wawicáu Dios yáapicha càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanaté Dios irí bàaluité.

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Bàaluité Melquisedec, yácata Salem ìyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani íbaidéericaté Dios irípiná, yái Dios chènuníseérica, itàanícáténáté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Néenialité Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái ípunita iwasàacáténá náicha ìirináwa ípidenéericaté Lot. Néeseté idécanáamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yásí Abraham yèepùacawa ùwicái íicha. Yáté Melquisedec yàaca ípunitáidaca Abraham, itàidacáténáténi. Melquisedec isutácaté Dios íicha imànínápiná cayábéeri Abraham irí. ² Dios iyúudàacaté Abraham, ínáté Abraham imàacaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Abraham yèepùadacaté madécaná cawèníri nacuèrinánái íicha, níái nacuèrinánái íbèeyéicaté Abraham ìiriná imanùbacaanái yáapicha. Néese macái néená níái diéyéica cawèniyéi yàasusica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, Dios iyúudàacáináté Abraham. Melquisedec ípidená ímáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéérica, icuèrica wía machacàníri iyú”, ímáanáca. Salem ìyacàlená ípidená ímáanáquéi “Matuíbanái”; íná Melquisedec icuèricáináté Salem ìyacàlená, íná yéewa ímáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía iyéyéica matuíbanáiri iyú, cayábacáiná wáapicha Dios”, ímáanáquéi. ³ Profetanái càmitaté nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yàawirináimi nacái. Càmitaté nacàlida walí càicaalínácaalíté Melquisedec imusúa ìicá èeri, càita nacái càicaalínácaalíté yéetáwa. Íná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios Ìiri, abéeri sacerdote iyéérica càiripináta, itàaníríca Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu.

⁴ Íná píináidacuéwa cayába ìwali yái Melquisedec, cachàinírícani macái wenàiwica íicha bàaluité. Cachàinícaté Melquisedec wàawirimi Abraham íicha, ínáté Abraham imàacaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Macái néená níái diéyéica yàasusica cawèniyéica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí, yái cawèníri yàasusi Abraham yèepùadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imàníyéicaté ípunita ùwicái. ⁵ Píalíacuéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi ìwali níacata iwàwacutéeyéicaté íbaidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawèníri yàasusi ofrenda piná néenánái íichawa, níái israelitaca. Macái néená níái diéyéica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedácaté náicha abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobra nía, éwita néenánáicáaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirimiwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶ Quéwa yái Melquisedec éwitaté càmicáaníta Leví itaquérinámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham íicha; macái néená níái diéyéica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàinícaté Melquisedec Abraham íicha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú imànínápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacáténáté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáalimácáináté itàaníca Dios inùmaliúise. ⁷ Íná yéewa macáita wáalíacawa cachàinícaté Melquisedec Abraham íicha, yácáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacáténáté Dios imànica cayábéeri cachàiníwanái Abraham irí. ⁸ Chái èeri irícu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néenánái israelita íichawa; macái néená níái diéyéica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios

inùmalicuise Melquisedec ìwali càide iyúwa Melquisedec ìyaca nacáicaalí siùcáise de mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáalíacawa cachàiníríca Melquisedec áibanái sacerdote ícha canánama. ⁹⁻¹⁰ Bàaluité Abraham imàacacalíte cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí, néenialíte càmitàacá imusúa iicá èeri yái Abraham itaquérinápínacaté ípidenéericaté Leví, yái macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níai Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái ícha; macái néená níai diéyéica yàasusi israelitanái yeedéerica iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda. Bàaluité Abraham idèniàtàacáwa nía iiná irícuwa, níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíte ípunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalímá wáimaca nàwali níai sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàacacaté ofrenda Melquisedec irí, yácáináté nàawirimi Abraham imàacacaté cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná camuí ipíchawáiseté namusúa naicá èeri. Càica wáalíacawa cachàiníríca Melquisedec macái sacerdotenái ícha canánama, níai Leví itaquénáinámica.

¹¹ Néeseté madécaná camuí Abraham idénáamité, Dios imàacacaté itàacáíwa Israel itaquénáinámi irí. Yaté Dios yeedáca Leví itaquérinámi ípidenéericaté Aarón, yéenibe yáapichawa náibaidacaténaté Dios irí iyúwa sacerdotenái, itàaníyéipínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa càmitaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càmicáináté sacerdotenái yáalímá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Inaté iwàwacutáca Dios ibànùaca Cristo, yái áiba íiwitáaná sacerdote Aarón itaquénáinámi ícha, yái Cristo ìyéerica càide iyúwaté Melquisedec ìyáanáté. ¹² Dios imàacacáiná walí wàlisài íiwitáaná sacerdote, yái Cristoca, Iná iwàwacutá ìyaca áiba wàlisài tàacáisi sacerdote ìwali, áiba íiwitáaná tàacáisi profeta Moisés yàasu tàacáisi ícha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. ¹³ Wáalíacawa iwàwacutáca ìyaca wàlisài tàacáisi càmicáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacái icàlidéerica walí ìwali. Wáiwacali idèniaca áibata yàawiríawa náicha níai sacerdote yàawiríaca. Canácatáita Wáiwacali yàawiría yéená íbaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. ¹⁴ Wáalíacawa Judá itaquérinámicaní yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios íimacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápínaté israelitanái. Càmitaté Dios ichùulla profeta Moisés yeedáanápínaté Judá itaquénáinámi náibaidacaténaté Dios irí iyúwa sacerdotenái itàaníyéipínaté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

¹⁵ Iná wáalíacawa amaléeri iyú ìyaca áiba wàlisài sacerdote íiwitáaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisài sacerdoteca íbaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec ìyáanáté, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ¹⁶ Bàaluité Dios yeedáca Leví itaquénáinámi sacerdotenáipínaté nía íbaidéeyéipíná irí. Quéwa càmita Dios imàaca walí Cristo sacerdotepíná yàawiría ìwalísewa, néese Dios imàacaca sacerdotecani yái Cristoca, Cristo idèniacáiná icáuca cachàiníríwa yái càmíríca imáalàawa, càmíríca nacái áiba yáaliméeri imáalàidaca. ¹⁷ Wáalíacawa báisírícani Dioscáiná idéca càì íimaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná”,

íimaca yái Diosca. ¹⁸ Yái quéechéericaté tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinácaalíte iyú sacerdotenái iwàwacutáaná íbaidaca Dios irí, àta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwènúacawa ícha yái quéechéeri tàacáisimica sacerdotenái ìwalíríca, machawàacacáináté nía, níai sacerdoteca, càmíiyéicaté yáalímá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios irí càide iyúwaté Dios ichùullianá profeta Moisés icàlidáanápínaté nalíni. Quéwa càmítaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siùcade wadèlaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi íipidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios càmítaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níái Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi íipidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica. Iná càì Dios íimaca Cristo irí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi nuípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú yéewacaténá macáita náalíacawa báisíiri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapíná nuíwítáisewa íicha. Núumacaté pirí: ‘Sacerdoteca pía càiripináta, íibaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanaté nulípiná’, càité núumaca pirí”,

íimacaté yái Diosca Wáiwacali irí. ²² Jesús ìyacáiná sacerdote càiripináta itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha, iná wáalíacawa Jesús idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábéeri íicha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imànírícaté israelitanái yáapicha icùanaté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáiwa. Yái wàlisài wawàsi Jesús imàníríca walípiná Dios yáapicha íimáanáca Dios icùanápíná wía càiripináta, Jesús ìyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacaté níái sacerdoteca bàaluisàna, Leví itaquénáinámica, càmíicáinaté nadé náibaidaca Dios irípiná càiripináta néetácáinatéwa nàacawa, inaté càmíita náalimá natàaníca Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús càmíiripiná yéetáwa, iná yéewa íibaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha; càmíiripiná Jesús imàaca íichawa íibaidacaléwa áiba sacerdote irí, canásíwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha báisíiri iyú càiripináta, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacaténá Dios wáiwitáise iyúwa Jesús ìyacáiná càiripináta isutácaténá Dios íicha walípiná, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná báisíríca íibaidéerica Dios irípiná, yái wawàwacutéerica itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericani, càmíríca nacái yáalimá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúsca, yácata áiba íiwitáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica íicha, ìyéerica siùcáisede déeculé náicha, Dios imichàidéericaté chènuniré náicha canánama níái cáli chènuníiséeyéica, icùacaténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íibaidaca càide iyúwa áibanái sacerdote íiwacanánái. Iwàwacutácaté nanúaca pirái namànicaténá sacrificio Dios irí èeri imanùbaca. Quéechacáwa nanúacaté pirái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalíisewa nasutácaténaté Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha. Néeseté nanúaca áiba pirái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíise cayábacaténá Dios iicáca náiwitáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni càì, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawiríata, cawènírica càiripináta, imàacacaté icáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténatéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíise. ²⁸ Dios ichùullíacaté profeta Moisés yeedáanápínaté Aarón itaquénái náibaidacaténaté Dios irí iyúwa sacerdote íiwacanánái, itàaníyéipínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa èeri

mìnanái meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madécaná camuí Moisés idénáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca imàacaca sacerdote íiwacalinácani, yái lírica mabáyawanéerica, imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yéewacaténá íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote íiwacaliná, itàanírira wawicáu Dios yáapicha.

8

Jesús, mediator de un nuevo pacto

¹ Péemíacué cayába, ìyaquéi walí sacerdote íiwacaliná, yái Cristoca, itàanírira wawicáu Dios yáapicha. Cristo idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Yá Cristo íbaidaca ìyaca iyúwa sacerdote báisíiri templo irículé ìyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imàníricaté, cànírica wenàiwica imàni.

³ Iwàwacutácaté macái sacerdote íiwacaliná imàaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Dios irí, iwàwacutácaté nacái inúaca pìrái iyúwa sacrificio Dios irí wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha bàaluité. Iná iwàwacutácaté Jesucristo imàacaca cayábéeri wawàsi nacái Dios irí ofrenda piná. ⁴ Jesucristo ìyacaalícáwa siùca cháí èeri irícutá, càmita judíonái ibatàa íbaidaca Dios irí templo irícu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérinàmini, yái Jesucristoca; yá nacái judíonái nadèniaca mamáalàacata néenánaiwa sacerdote íbaidéeyéica templo irícu inuéyéica pìrái iyúwa sacrificio wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianaté nàawirináimi, manùbacáiná níai judíoca càníyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siùcáisede, níai judíonái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri irícu meedá. Nàasu templo, yácata báisíiri templo yéenaiwaná meedáni, yái báisíiri templo ìyéerica chènuniré, Dios ìyacàle báisírira. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná ipíchawáiseté profeta Moisés ichùulíaca israelitanái imànica Dios yàasu caplíma mabáyawanéeri, yái caplíma ímamisírira, israelitanái isutácatáipiná Dios ícha, yáté Dios ímaca Moisés irí: “Píibaida cáalíacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pìrí caplíma yéenaiwanápiná manuíri dúli ínatalé ípidenéerica Sinaí”, ímaca yái Díosca. Càité Dios yáasáidaca Moisés irí báisíiri templo chènuníiséeri yéenaiwanápiná yéewacaténaté Moisés yáalíacawa càinácaalíté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu caplíma mabáyawanéeri israelitanái isutácatáipinaté Dios ícha cháí èeri irícu. ⁶ Quéwa siùcáisede Jesucristoca, yái íbaidéerica Dios irípiná iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha, yácata imànírica ìyaca culto máiníiri cayába cachàiníwanái ícha yái culto sacerdotenái imànírica cháí èeri irícu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisà wawàsi Dios yáapicha, Dios icùaná wía. Yái wàlisà wawàsi, cayábéericani bàaluisàimi wawàsi ícha Dios imàníricaté israelitanái yáapicha, Díoscáiná idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéri iyú imànínapiná walí cayábéeri cachàiníwanái.

⁷ Yái quéechéericaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabáyawanáca nía Dios iicápiná, iná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisà wawàsi wenàiwicanái yáapicha. ⁸ Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca namànicáinaté nabáyawanáwa. Càí ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse:

“Wacuèriná Dios íimaca: Aibaalípiná numànipiná wàlisài wawàsi náapicha níái Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáinámi nacái, nucùanápíná nía cayábéeri iyú.

⁹ Yái wàlisài wawàsica càmiripiná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité numusúadacaalíte nía Egipto yàasu cáli íicha càide iyúwa wenàiwica itécaalí liriwa icáapi ìwali. Néese càmicáináté namàni càide iyúwaté nuchùulìanà nía, ínáté núucaca nuíchawa nía, íimaca yái Diosca.

¹⁰ Néese Dios íimaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wawàsi àniwa, nucùanápíná nía, níái Israel itaquénáinámica. Càipiná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapíná nuíwitáise náiwitalìcu, náalíacaténáwa nutàacái ìwali nawàwalìcuísewa, yéewanápíná neebáidaca machacànìiri iyú càide iyúwa nuchùulìanà nía. Yá núapínacata Nacuèriná Diosca, níapínacata nacái nùasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

¹¹ Càmita iwàwacutápiná néewáidáyacacawa náalíacaténá nùwali, níái náapichéeyéica, nía nacái néenánáica, macáicáinà náalíapínáca nùwali, macáita púubéeyéi, béeyéi nacái.

¹² Yá numàacapínáca nuwàwawa nabáyawaná íicha, càmita quirínama nuèpùà nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, íimacaté yái Diosca”,

cài íimaca yái profetaca. ¹³ Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisài wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíise, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca iicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáinámi íibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imáalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáinà idéca imàacaca íichawani.

9

El templo terrenal y el templo celestial

¹ Quéechatécáwa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáinámi íibaidaca irí iyúwa sacerdotenái. Yaté Dios icàlidacaté profeta Moisés iríni, càinácaalíte iyú iwàwacutáanà sacerdotenái imànica culto cháí èeri irìcu Dios yàasu capìima mabáyawanéeri irìculé, yái manuíri capìima íimamisírica, israelitanái isutácatáipínáca Dios íicha bàaluité. ² Namànicaté manuíri capìima idènièricaté imàdàanáwa pucháiba. Idèniacaté inùmawa abéeri yáawàaná. Ínatawáise yái capìima inùma wáluméerica ìyacaté idàbàanéeri imàdàanáca íipidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdàaná irìcu ìyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínáca nacáiri iicácanáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Ìyacaté néeni abéeri mesa nacái, naliadéericaté ínata pan namàaquéericaté Dios irí ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. ³ Bamuchúamibàa capìima irìcu ìyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuíri iyú. Ínatawáise yái pucháibáanáca yáawàaná, ìyacaté áiba imàdàaná capìima imáalàanáwa. Yái imàdàaná, yácata Dios ichàini ìyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínáté imàdàaná íipidenacaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Ìyacaté oroíri altar mesa nacáiri ìyéericaté mawiénita pucháibáanáca yáawàaná irí. Neemácaté pumèníri isàni altar ínata nàacaténá Dios icàaluíniná. Ìyacaté nacái Dios yàasu yàalusì nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita ínatabàa oro iyú. Yàalusì nacáiri irìculé náawináidacaté oroíchúa catùà ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuèricaté nalí chènuníise nayáapíná. Náawináidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusì nacáiri irìculé, yái Aarón yàasu àicu yèepuèricaté imusúadaca íiwináwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusì

nacáiri irícu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténaté iyúwa Dios ichùulianá nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáiwana ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé ínata, naicáidaca yàalusi inùma irí. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluíri iyú bamuchúamibàa náicha níái querubín yéenáiwana. Querubín yàanabái ipùata yàanàacaté iwéréwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé iwicáulé. Yái yàalusi nacáiri inùmabàalé ìpidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná ícha”. Sacerdote íiwacaliná idàchìadacaté pìrái íiranámi yàalusi inùmabàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái ibáyawaná ícha. Quéwa canáca nulí èeri cayába siùcade nucàlidáanápíná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùnìlaca capìima bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca irìculé yái capìima imàdàanáca idàbàanéerica namànicaténá culto Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianaté nía nàanápínaté Dios icàaluíniná. ⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa irìculé yái imàdàaná imàalàidàanáca abé yàawiríata camuí imanùbaca, aléera Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri iyacatáica, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacaliná iwàlùacaalítéwa néré, iwàwacutácaté itéca pìrái íiranámi. Itéca pìrái íiranámi yái inuéricaté iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote íiwacaliná ibáyawaná ícha. Itécaté nacái áiba pìrái íiranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, Dios imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná ícha, yái báawéerica càmíricaté náalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbàanéeri imàdàaná irícu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wàalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté culto idàbàanéerica capìima imàdàaná irícu, yaté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawiénita Dios irí, canácáinaté áiba yáaliméeri mabáyawanáca imànica nía Dios iicá. Càide iyúwa canáanaté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdàaná irìculé naicácaténaté Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmítaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú ìwali yái capìimami bàaluisàimica, capìima yàasu wawàsi ìwali nacái. Ewitaté namàacacáaníta ofrenda Dios irí, nanúacaté nacái pìrái iyúwa sacrificio Dios irí imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná ícha càide iyúwaté ichùulianá nía, càicáaníta càmítaté yáalimá pìrái íiranámi mabáyawanáca imànica nía Dios iicá, níái yèeyéicaté Dios icàaluíniná pìrái íiranámi iyú. ¹⁰ Yái bàaluisàimi tàacáisica càmítaté idé iwàlisàidaca wenàiwica íiwitáise nàyacaténaté machacàníiri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínácaalíté yàacàsi Dios imàaquéeri nayáaca, càirínácaalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinácaalíté iyú nacái iwàwacutáaná nàapìdaca náichawa masacàacaténá Dios iicáca nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica ichùulíacaté wenàiwica nachùnìanápínaté nàinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios ìwali nacái, àta yéenáiwana yàanàacatalétaté Dios ichùnìanápínaté cayába wàlisà wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo ìwalíse.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàacaté. Siùcáisede Cristoca yái sacerdote íiwacaliná íibaidéerica Dios irípiná, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica iyaca walí cayábéeri càmíricaté wenàiwica yáalíawa ìwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capìraléeri cáli ícha, càide iyúwaté sacerdote íiwacaliná ichàbàanátéwa irìcubàa yái capìima imàdàanáca idàbàanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníiséeri irìculé, yái báisíiri templo, cayábéeri ícha, mabáyawanéeri ícha nacái yáara capìimami bàaluisàimica.

Yái templo chènuníiséerica, cànmírita wenàiwica imànicaléta, cànmírita nacái ìya cháí èeri irìcu. ¹² Cristo iwàlùacatéwa irìculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ìyacatái chènuníiséerica, quéwa càmitaté Cristo ité chivo íiranámi, pacá yéenibe íiranámi nacái; néese Cristo itécaté íiranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinátéwa macái wenàiwica íichawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawiríata imànicaténaté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepùà imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta. ¹³ Bàaluité Dios ichùuliaca sacerdotenái nadàchìadaca toro íiranámi, chivo íiranámi nacái wenàiwica ìwali níái wenàiwicaca Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínáami wenàiwica ìwali nacái Dios iicácaténá nainá masaquèeri iyú yéewacaténaté nasutáca níawawa Dios íicha àniwa. Macáita yái wawàsica namànicáitaté wenàiwica íinatabàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáinaté níara wawàsi bàaluisàimica masacàacaténaté Dios iicáca wenàiwica iiná, jíná yéewa wáalíacawa cawènica Cristo íiraná cachàiniwanái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios iicápiná! Yácáiná Cristo imàacacaté icáucawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái cànmírica imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténaté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetácatéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama íicha yái báawéerica wamànírira itéericaté yàacawa wía yéetácáisi irìculé. Iná siùcáisede wáalimá wáibaidaca cáuri Dios irípiná.

¹⁵ Inaté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetácatéwa wáichawalíná yéewacaténá itàaníca wawicáu Dios yáapicha. Càita Jesucristo imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábacaténá Dios iicáca wía. Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, yái báawéerica wamànírira ité idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáidéeyéica weedáca walíwa yái cawènírica cànmírica imáalàawa Dios icàlidéerica walí ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápíná walíni. ¹⁶ Péemìacué comparación romanonái íiwitáise ìwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásí itànàaca cuyàluta icàlidacaténáni càide iyúwa iwàwáaná naseríaca yàasumi idècanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni yái cuyàlutaca àta náalíacatalétawa báisíiri iyúcani yéetácatéwa, yái itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Iná cànmíritàacá cawèni yái cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yái itànèericani, íná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca nalíwa yàasu cawèníri càide iyúwaté icàlidáaná nalíni. Quéwa yéetacánáamiwa yái itànèericaté cuyàluta, yásí cawènírica nalí cuyàluta, níái yeedéeyéipínáca iríwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapicha, yáté cànmíritàacá cawèni yái bàaluisàimi tàacáisica àta nanúacatalétaté pìrái iyúwa sacrificio. Inaté israelitanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio cawènicaténaté namànica nalíwa yái wawàsi Dios imànírira náapicha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái irí, yái tàacáisi Dios ichùulièrica neebáidaca nàyacaténaté machacàníiri iyú Dios iicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumèníiri ibáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíiréeri lana iyú. Néese íisapíadacatèni pacá yéenibe íiranámi iyú, chivo íiranámi iyú nacái, yèewlàdéerica úni yèewi. Yá idàchìadacaté íiranámi cuyàluta ìwali, yái cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulièricaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íiranámi macái wenàiwica ìwali, yái pìrái íiranámi yèewlàdéerimica úni yèewi, masacàacaténaté Dios iicáca nía. ²⁰ Néese Moisés íimacaté nalí: “Yácata íiranámi, yái pìráimica yéetéerimicawa pibáyawaná ìwalíisecué masacàacaténácué Dios iicáca pía, yéewanápiná

cawènica yáí wawàsica Dios imàníricuéca píapicha, peebáidáanápíná iyúwa ichùulianácué píá”, ímacaté nali yáí Moisésca. ²¹ Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íiranámi Dios yàasu manuíri capìima ìwali, yáí nasutácatáipínáca Dios íicha. Idàchìadaca pìrái íiranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái iyéerica capìima irìcu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nali culto irípiná nàacaténaté Dios icàaluíniná. ²² Càide iyúwa íimáaná yáí bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaquéericaté nali, iwàwacutácaté namànica càiri culto pìrái íiranámi iyú batéwa macái wawàsi ìwalíná masacàacaténaté namànicaní Dios iicá. Canácaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná íicha càmicaalíte nanúa napìrawa yéewanápinaté pìrái íiraná imusúacawa náicha wenàiwica ibáyawaná ìwallise. Iwàwacutácaté pìrái yéetácawa wenàiwica íichawalíná. Càita nacái càmicaalíte Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá íiranácaténá yàapìdàidaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íichatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca pìrái iyúwa sacrificio masacàacaténá namànica manuíri capìima pìrái íiranámi iyú, capìima yàasu wawàsi nacái, yáí capìima íimamisírica, nasutácatáipínáca Dios íicha bàaluité. Yáí capìimaca, yácata chènuníiséeri templo yéenáiwánáca. Quéwa yáí wawàsi chènuníiséericáwaca iwàwacutácaté cayábéeri íiranámi pìrái íiranámi íicha, yáí pìrái íiranámi masaquéericaté imànica bàaluisàimi capìima cháí èeri irìcu. ²⁴ Càmicáinaté Cristo iwàlùawa irìculé yáí capìima wenàiwica imàníricaté. Yáí bàaluisàimi capìimaca yáasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisíiri temploca chènuníiséeri iicacánáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capìraléeri cáli chènuníiséeyéica. Siùca Cristo ibàlùacawa Dios íipunita itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca bàaluité israelitanái yàasu sacerdote íiwacalíná iwàlùacatéwa irìculé yáí mabáyawanácataléca náicha canánama Dios ichàini icamaláná icànacataléca capìima imàdáaná irìcu. Inaté sacerdote íiwacalíná iwàlùacawa néré madécaná yàawiríaté itécaténá pìrái íiranámi. Càmitaté sacerdote íiwacalíná ité íiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécaténá néré íiranáwa, yá càmitaté Cristo imàni càide iyúwa judiónái yàasu sacerdote íiwacalíná imàníná. ²⁶ Iwàwacutácalíte Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yásí iwàwacutá yéetácawa madécaná yàawiríatá èeri idàbacatáise bàaluité àta siùca nacáide. Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé imàacacaténaté yáawawa yéetácaténatéwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata càiripínáta. Càité ichuìdaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápíná macái wenàiwica yéetácawa abé yàawiríata, néese idécanáami néetácawa, yá Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yáawawa yéetácaténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata yéewanápinaté madécaná wenàiwica ibáyawaná iyaca ìwali. Néese yàanàpiná àniwa quéwa càmita quírinama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná ìwallise, néese yàanàpiná iwasàacaténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàaca.

10

¹ Bàaluité Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí icàlidacaténaté israelitanái iríni yéewanápinaté náalíacawa Dios iwàwaca nàyaca machacàníiri iyú. Quéwa yáí bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yáasáida nali amaléeri iyú macáita yáí cayábéerica Cristo imàníripínácaté walí. Iná yáí bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios iicá, níái inuèyéica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí camuí imanùbaca nabáyawaná ìwallisewa nàacaténá Dios icàaluíniná. ² Yáí bàaluisàimi tàacáisi yáalimácaalíte mabáyawanáca imànica

wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca pìrái iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmitaté nèepùà achúmaca nàináidacawa nawàwawa nabáyawaná ìwaliwatá. ³ Quéwa nanúacáináaté pìrái iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴ Càmicáináaté yéewa toro íiranámi, chivo íiranámi nacái imáalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵ Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri irìculé, yáté íimaca Dios irí:

“Pía, Dios, càmita quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétácaténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

⁶ Càmita quirínama casímái piicáca wenàiwicanái inúaca ipìrawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷ Iná núumacaté pirí: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi pinùmalìcuise numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’ ”,

íimacaté yái Cristoca. ⁸ Quéechatécáwa Cristo íimaca càmita quirínama Dios iwàwa sacrificio, càmita quirínama nacái casímáica iicáca wenàiwica inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, éwita Dios itàacái bàaluisàimi ichùuliacáanítaté namànica càì. Càmita quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁹ Néese Cristo íimaca Dios irí àniwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, íimacaté yái Cristoca. Yái tàacáisica íimáanáca Cristo imáalàidáanápínaté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacaténaté yáawawa iyúwa sacrificio náamirìcubàa, yéetáanápínatéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse. ¹⁰ Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáináaté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáináaté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápínáwa abé yàawiríata càiripínáta wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

¹¹ Iyaca sacerdote judíosaìri inuérica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwalíse èeri imanùbaca. Namànica yái sacrificio bàaluisànamica madécaná yàawiríá éwita càmicáanáta yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ¹² Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwalíse càiripínáta. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ¹³ Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idècunitàacá Dios imawènìadaca íicha yùuwidenái. Yásí áibaalípiná Dios imáalàidapíná imawènìadaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴ Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa wáichawalíná abé yàawiríatá, yáté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripínáta, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵ Espíritu Santo nacái icàlidaca walí tàacáisi wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani càmita iwàwacutá Jesucristo yèepùà yéetáacawa wáichawalíná àniwa. Càité Espíritu Santo íimaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipíná náapicha wàlisàì wawàsi àniwa nucùanápíná nía, núa Nacuèriná Diosca. Càipíná numànica nalí, núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapíná nuíwítáisewa nawàwaliculé, náalíacaténáwa nutàacái ìwali náiwitalìcuwa, yéewanápíná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùullaná nía,

¹⁷ càmita quirínama nuèpùà nuwàwalica nabáyawaná, yái báawéerica namàníiricaté”,

íimacaté yái Espíritu Santoca. ¹⁸ Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, íná càmita quirínama iwàwacutá wanúaca pìrái iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalísewa.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Iná píacué nuénánáica, siùcáisede manuíca wáináidaca wawàwawa wáalimáanápíná wawàlùacawa macàaluínináta irìculé yái mabáyawanácateléca náicha canánama, Dios ìyacàle chènuníisérica, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, itéenápináté néré íiranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. Càité Jesucristo yàacùaca wáapunápiná yéewanápiná wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa. ²⁰ Jesucristo idéca yàacùaca walí wàlìsà àyapu cáuri wawàlùacaténáwa irìculé yái Dios ìyacàleca chènuníisérica. Yái Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica wamawiénidaca Dios, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macái chènuníiséeri cáli íicha. Péemíacué comparación: Bamuchúamibàa judíonái yàasu templo irìcu ìyacaté manuíri yáawàaná wáluma cáucúri iyú ibàlièricaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí íicha. Inaté canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, yáté yái manuíri yáawàanáca icacanácatéwa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, wáaliacaténáwa wáalimá wàacawa Dios yàatalé siùcáisede Jesucristo yéetácái ìwalíse. Yá nacái Jesucristo iináca, càicanide iyúwa yái yáawàanámicá, iwàwacutácáináté Jesucristo iiná icacanácawa cruz ìwali yéetácáténáwa wáichawalíná yéewanápináté yàacùaca walí wáapunápiná wàacaténáwa Dios yàatalé. ²¹ Iyaca walí Jesús yái sacerdote íiwacalíná cachàiníirica, íibaidaca Dios irípiná, itàanicaténá wawicáu Dios yáapicha. Jesúscata yái icuèrica Dios yàasu templo chènuníisérica, icuèrica nacái wía, wía Dios yéenibeca. ²² Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisiiri iyú. Wáibàacué wawàwa nacáwa Dios iwéré cachàiníiri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa, yácáiná Jesús íiraná idéca yàapídáidaca wáiwitáise wabáyawaná íichawa, Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàacaté imànica wáiwitáise wabautizácaalítéwa ùni yáaculé. ²³ Cachàinícué wáiwitáise mamáalàacata Dios ìwali, picácué nacái wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imànipíná walíwa macáita yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Wamichàidacué wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, wamànicaténá nacái cayábéeri. ²⁵ Picácué wayamáida wàwacáidáyacacawa wamànicaténá culto, wàaca nacái Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwitáise ìyáaná níara abénaméeyéi càimíyéica ìwacáidáyacacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siùcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiníwanái mamáalàacata wáaliacáináwa mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacatáipíná, èeri imáalàanápíná nacáwa.

²⁶ Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemlacadénáami yái báisiiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripínáwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, canácáiná áiba Jesucristo íicha Dios iiquéeri càiride iyúwa cawèníiri yéetáanápínáwa wáichawalíná. ²⁷ Iná wáucacaalí wáichawa Jesucristo, yá iyaca walí wapíchalépiná abéta Dios yàasu yùuwichàacáisi máiníiri caiyéinináca, cáaluíri waicáca, yá nacái manuíri quichái caluérica, ipucuéricawa ìyaca cachàiníiri iyú, yeeméeripínáca Dios yùuwidenái. ²⁸ Bàaluité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmalícuíse, néese

ìyacaalíté nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí másiba nacái icháawèyèicani, nàalíacáináté imànica ibáyawanáwa, yáté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná píalíacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiníwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios Iiri namànicaténá irí báawéeri, càide iyúwa nabawàidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios Iiri íiraná, caná iwèni naicácáiná Dios Iiri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàaníca nacái báawéeri iyú naquíniwa Espíritu Santo ìwali, yái cáininéerica iicáca wía. Yái Dios Iiri íiranáca, yácata cawènírica imànica wàlisà wawàsi Dios imànírica wáapícha iwasàcaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo íiranáca masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáalíacawa Wacuèriná Dios idéca íimaca: “Núacata yái yùuwichàidèeripínáca wenàiwica imàníyèica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripínáca nawèni”, íimaca yái Diosca. Idéca íimaca nacái: “Núa Dios, nùuwichàidapíná nùasu wenàiwicawa namànicaalí nabáyawanáwa”, íimaca yái Diosca. ³¹ ¡Máiníri caiyéinináca yùuwichàacáisiquéi cáuri Dios yùuwichàidacaalí wíawa!

³² Quéwa piwàwalicué càinácaalíté iyú pidàbaca péemíaca yái cayábéeri tàacáisica Jesucristo ìwali, píideníacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalíté píipunita manuíri ùwicái peebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³³ Abénaméeyéicué píapichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali irípiná macái wenàiwica yàacuésemi. Aibanái cà míyèi yeebáida Wáiwacali natàanícaté máini báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquíniná, nàuwichàidacaté nacái abénaméeyéi. Achúmacatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinátéwa. ³⁴ Pidécuéca piicáca napualé cáininéeri iyú pitécáténácué nayáapíná, níai píapichéeyéica yùuwichèeyéicatéwa presoíyèi ibànalícu, neebáidacáináté Jesucristo itàacái. Píideníacatécué nacái piùwichàanáwa casíimáiri iyú piùwidenái imelúdacaalítécué píasuwa píalíacáinácuéwa pídeníaca áiba píasuwa cà míri imáalàawa chènuniré cayábéeri íicha yái píasumica cháí èeri irícuíríca. ³⁵ Picácué piméyáawa, néese manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata, yásí yàacué píríwa cawèníri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise mamáalàacata píideníacáténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, pímanícaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná yéewanápinácué peedáca píríwa nacái yái cawènírica Dios icàlidèericatécué pírí ìwali cáimiétacanéeri iyú. ³⁷ Iwàwacutá wàideníaca wàuwichàanáwa quiríta wacùanápíná Cristo yàacawa néese, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté. Càí íimacaté: “Caquialésíwata yàanàapínáca yái yèeripínacawa néese, cà mírita nacái idècuníawa càiripínáta.

³⁸ Nùasu wenàiwica nuíquéerica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, ìyapíná càiripínáta yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha íiwitáisewa icalùni ìwalíisewa, néese càmita cayába nuicá íiwitáise”, íimaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué cà míyèi néená wía, níara iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha icalùni ìwalíisewa, yásí namáalàacawa. Néese wíata yái yeebáidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

11

La fe

¹ Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíri iyúcani wawàwalícuísewa Dios imànínápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíri iyúcani ìyaca báisíri wawàsi cà míricáwa wadé

waicáca watuí iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàawirináimi israelitanái íiwitáise bàaluité neebáidacáináté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáalíacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi iyéerica cháí èeri irícu, chènuníiséeyéi cáli íinata nacái macáita, íná yéewa wáalíacawa Dios iwènúadacaté wawàsi cà míirica wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùullánani. Abel inúacaté ipírawa iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, isutácaténá Dios íicha imàacáanápíná iwàwawa Abel ibáyawaná íicha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànínáca. Íná mabáyawanácaté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel ibèeri íipidenéericaté Caín càmitaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulláná. Néese Caín yàacáita Dios irí ibànacale iyacanáwa meedá, cà míiricaté Dios ichùullá wenàiwicanái imàaca Dios irí nabáyawaná ìwalísewa. Ínaté cayábéeri Dios iicáca Abel íiwitáise Caín íicha. Íná éwita Abel yéetáccáanítatéwa madécaná camuí néese siúcade, càicáaníta siúcade wéemíaca iínáwaná ìwali, yásí wawàwalica càinácaalíté iyú yeebáidáaná Dios, yá wáalíacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yaté Dios itécani chènuniré méetáanánamata icáuca yáapichawa. Càmitaté quirínama nàanàaca Enoc cháí èeri irícu Dios itécáináténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iínáwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chènuniré, Enoc ìyacaté machacàníiri iyú ínaté cayábaca Dios iicáca íiwitáise. ⁶ Quéwa càmita wáalimá wàyaca iyúwa casíimáiná Dios iicáca càmicaalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa wáalíacaténá ìwali, iwàwacutáca weebáidaca iyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápíná wapualé, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná íicha, wía icutéeyéicani manuísíwata wáalíacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàacáináté Noé yùuwichàacáisi íichaná, yái ichàbéeripinácatéwa ipíchalé, cà míiritécáwaca idé Noé iicáca, ínaté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuíri arca lancha nacáiri iwasàanápínaté yéénánáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái manuíri yéesacáica imáalàidéeripinácaté macái èeri mìnánái. Noé yeebáidacaté Dios, ínaté yái arca Noé imàníirica yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnánáica, iwàwacutáanáté nacái néetácawa nabáyawaná ichùulliacawa. Quéwa Noé yeebáidacáináté Dios, ínaté mabáyawanáca Dios iicácani iwasàanápínaté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

⁸ Bàaluité Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínaté Dios imáidacaalíténi, yaté Abraham yeebáidaca irí, yá yàacawa yàasu cáli íichawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripinácaté irí. Abraham imusúacaalítéwa yàasu cáli íichawa, càmitaté yáalíawa alénácaalí yàawa. ⁹ Càmitaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté iwàwacutáccáaníta yèepunícawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanáamité yàanàaca ínatalé yái cáli Dios icàlidéericaté irí iínáwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú, yàanápínaté Abraham iríni. Càmitaté Abraham imàni icapèewa néenibàa, néese yèepunícáitawa yàacawa, ìyacaté mamáalàacata íimamisíiri caplíma irícu. Càité nàyaca nacái níái Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac, Isaac ìiri nacái íipidenéericaté Jacob. Ewitaté Dios càmicáanítàacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanáté nalíni cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínaté nalíni áibaalípínácáwa. ¹⁰ Càité Abraham ìyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáináté yàanàanápíná áiba yàcalé íiwitáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníiséerica, ibàluèericawa cachàiníiri íba íinata cà míirica imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbéericaté.

¹¹ Sara nacái, úái Abraham ínuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Éwitaté càmicáaníta yéewa quéenibeca úa máinicáináté béeruca úa, Abraham nacái máinicaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idènnápináté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáináté Dios imànnápináté macáita machacànìiri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham iríni cáimiétacanéri iyú.

¹² Càité Abraham idènlaca ìiriwa yái Isaac, éwitaté máinicáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinacatéwa mesúnamáita. Néeseté Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac idèncaté yéenibe nacáíwa, itaquénái nacáíwa madécaná. Iná yéewa siùca nàyaca manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníiséeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuiri úni yàasu càina imuluíca càmirica wáalimá waputàaca.

¹³ Macáita níai Abrahamnáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì íiméeri iyú àta néetacatalétawa, éwitaté càmicáanítaté needá naliwa cayábéeri wawási Dios icàlidéericaté nalí iináwaná ìwali cáimiétacanéri iyú yàanápínaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì íiméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmiri natuí iyúwa, yái cayábéerica Dios imànnápinacaté nataquénáinámi irí chái èeri irícu, chènuniré nacái. Casíimáicaté nawàwa naicácináténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica déecuíséericáwaca wáicha, wamáidacani watáidacaténáni casímáiri iyú idècunitàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níai Abrahamnáica, casímáiri iyúca nèepunícáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náaliacáinátéwa napáchiacáita nèepunícawa irícu yái èeriquéi, nadèncáináté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa náasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyàaca nàasu cálipináwa càmirica chái èeri irícuiri. ¹⁵ Càmitaté náináidawa ìwali yáara cáli nàacatáiseicaté. Náináidacaalítéwa ìwalitá, yaté náalimá nèepùacawa nérétá. ¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníiséerica, Dios icùacataléca macáita. Iná càmirita báì nàwalíise yái Diosca, néese casíimáica yéemlaca nacàlidáaná naináwanáwa nadènlaca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáaliacawa càmita báì Dios nàwalíise, Dioscáiná idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì íiméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáalimáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùullacaté Abraham inúanápináté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacaténaté Dios icàluíniná. Càmita báisi Dios iwàwaca wanúaca irí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, iná íináidacatéwa inúanápiná Isaac iyúwa sacrificio Dios irí, yái abéerita ìirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham iríni cáimiétacanéri iyú imàacáanápínaté Isaac idènlaca madécaná itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámipiná. ¹⁸ Càité Dios íimaca Abraham irí idècunitàacá sùmaìcani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa pliri Isaac itaquénáinámi”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham íináidacatéwa inúanápináté ìiriwa Dios irí Abraham yeebáidacáináté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi íicha, yái Isaac, Abraham yáaliacáináwa cachànnírica yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa ìiriwa, càmita imáisanà Dios íichani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ichùullacaténá Abraham ipíchanaté inúa ìiriwa. Iná Abraham yeebáidacáináté Dios, ínáté yéewa Abraham yeedáca ìiriwa cáuritàacáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imichàidaca Isaac yéetácáisi íicha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica Dios imànnápináté cayábéeri Jacob irí, Esaú irí nacái, níai Isaac

yéenibe asìanàica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalìcuìse itaquénái ìpidená ìwaliwa, níái José yéenibe pucháiba ùuculiyéica. Yái tàacáisi ìmacaté Dios imàníinápináté nalí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawàacacáanítani béecái iyú, càicáanítaté ìináidacawa cáalíacáiri iyú. Yáté imichàacawa quiríta yàasu cama íchawa, yá ìbàaca ichaquèewa ìpináanírìca ìwali icùadánápiná ìiwitawa, yàcaténá Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutácáaníta itéca yéenibewa macáita Egipto yàasu cáli néré.

²² José nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, yá José icàlidacaté yéénánái iríwani, níái israelitaca, namusúanápinátéwa Egipto yàasu cáli ícha áibaalípináté. José yeebáidacaté Dios iyúudàanápínaté israelitanái, íná José ichùulìacaté nía natéénápínaté yáapimi chácátáinápinácaalíté namusúawa Egipto yàasu cáli ícha, nabàliacaténaté yáapimi áiba cáli néré, yái cáli Dios imàaquéericaté Abraham irí.

²³ Néeseté nacái Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudàanápínaté nía, nía nacái néenánái israelitaca. Iná idécanáamité Moisés imusúaca iicá èeri, yá isèenái icùacaténi ìbàacanéeri iyú máisiba quéri cayábacáináté naicáca iicácanáwa yái sùmai yáanaca càiride iyúwa wenàiwica ìbaidéeripínaté Dios irípiná. Egipto yàasu cáli icuèriná ichùulìacaté israelitanái nanúanápinaté néenibewa asìanàica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, ínáté càmita namàni càide iyúwaté egipciónái icuèriná ichùulìaná nía.

²⁴ Moisés nacái yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yàasu cáli icuèriná ìidu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uìriwa. Quéwa idécanáamité béerica Moisés, càmitaté iwàwa náimaca ìwali itaquéricani, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli. ²⁵ Néese cayába cachàiníwanái iicácaté yùuwichàanápínáwa Dios yàasu wenàiwica yáapicha, níái israelitaca, ícha yái iyáanápinácaté càasuiri iyú achúma èeríinata náapicha níái Egipto yàasu cáli ìiwacanánáica, imàníyéicaté ibáyawanáwa casímáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinácaté idènlaca macáita cawèníiri iyéericaté Egipto yàasu cáli icuèriná irí, naicácaínaté Moisés càiride iyúwa faraón ìiri, quéwa Moisés imàacacaté íchawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanái iicácaté yái yùuwichàanápínácatéwa Dios irípiná càide iyúwa Cristo yùuwichàanápínátéwa áibaalípináté. Càité Moisés ìináidacawa yeebáidacáinaté Dios yàanápinaté cawèníiri nalí chènuniré cawinácaalí yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanái Egipto yàasu cáli ícha, macàaluínináta rey ilúa ícha, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Yáté cachàinica Moisés ìiwitáise Dios ìwali imànicaténaté càide iyúwa Dios ichùulìanáni. Moisés imànicaté cachàiníiri iyú macàaluínináta càide iyúwa iicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios irí, yái Dios càmirica yéewa waicáca. ²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacái, ínáté ichùulìaca israelitanái namànica idàbáanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlidáaná Moisés iríni. Iná israelitanái nanúacaté napirawa oveja yéenibe. Macái capìi imanùbaca irìcuíyèi iwàwacutácaté nanúaca abéeri oveja wàlisài. Néese napusúa oveja ìiranámi nacapèe inùma ìwaliwa ipíchaná Dios yàasu ángel inuérica wenàiwica inúaca israelitanái idàbáanéeyéica néenibe asìanàica.

²⁹ Càita nacái israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuiri úni ìwallabàa. Dios yàacùaca yèewi yái única nachàbáanápínáwa abéemàalé. Yáté nàacawa chuiri cáli ìnatabàa. Càité Dios imàacaca napìacawa nàuwidenái íchawa níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Néese egipciónái

nawàwacaté nachàbacawa nacái náibàacaténaté israelitanái, quéwa Dios imàacaca ibàliacawa yái única, ínáté Egipto yàasu cáli néeseéyèi nàisicùmacawa.

³⁰ Néese israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténaté ùwicái nàuwidenái ípunitawa, áiba yàcalé mìnánái, ípidenácataléca Jericó. Nàipìnáníca Jericó itéesebàa siete èeri, yái yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios ímáaná nali, yáté iwáiná yúuwàacawa. ³¹ Ua nacái Rahab, Jericó iyacàlená mìnaluca. Quéechatécáwa uimácaté asíanái yáapicha plata íwalinápiná. Quéwa uwènúadacaté uíwításewa ubáyawaná íchawa, yá uebáidacaté Dios itàacái. Ináté pucháiba israelitanái yàanàacaalíté Jericó iyacàlená néré naicáanápínáténi ipíchawáiseté macái israelitanái imànica ùwicái Jericó ípunita, yáté Rahab ubàaca nía Jericó iyacàlená yàasu úwinái ícha. Uyúudàacáináté israelitanái, íná càmítaté nanúa úa namawèniadacaalíté Jericó iyacàlená. Yáté càmíta uétáwa náapicha níai Jericó iyacàlená mìnánáica càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái.

³² Iyaca madécaná càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níai Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, rey David, Samuel, áibanái profeta nacái. ³³ Israelitanái neebáidacáináté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicái Canaán yàasu cáli mìnánái ípunita needácaténaté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita íiwacanánái nacùaca wenàiwicanái machacàníiri iyú. Dios imànicaté nali madécaná cayábèeri càide iyúwaté ímáaná nali cáimiétacanéeri iyú. Dios icùacaté nacái áibanái ipíchaná león cháwi nacáiri iyáaca nía, íná yéewa nabàliacaté cháwinái inùma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanái nacái manuíri quichái ícha. Aibanái neebáidacáináté Dios, íná Dios iwasàacaté nía nàuwidenái íchawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri iyú. Aibanái canáca cayába nachàini, quéwa Dios yàacaté nachàinipíná neebáidacáináté itàacái, yá namànicaté ùwicái cachàiníiri iyú, yá namawèniadaca nàuwidenái yàasu úwináíwa. ³⁵ Inanái nacái neebáidacaté Dios, íná Dios icáucàidacaté nali néenibe yéetácáisi ícha.

Quéwa áibanái néetácátéwa cabèesi iyú càmíicáináté nawènúada náiwításewa Dios ícha nàuwidenái nacapèedáidacaalíté nía. Càmítaté nawènúada náiwításewa Dios ícha nawàwacáináté namichàacawa yéetácáisi ícha áiba èeripíná nàyáanápíná cayába Dios yáapicha.

³⁶ Aibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái iicáanícaalíté naquíniná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, náucacaté nía presoíyèi ibànàliculé neebáidacáináté Dios itàacái. ³⁷ Aibanái nacái néetácawa nàuwidenái nanúacáináté nía íba iyú, nasiéráidacaté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níai yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepunícatéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja ímami, cabra ímami nacái. Catúulécánacaté nía, naméeràacawa. Aibanái yùuwichàidacaté nía. Aibanái imànicaté nali báawéeri. ³⁸ Ewítaté canácáaníta nawèni èeri mìnánái iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnánái ícha, máiníicáináté báawaca èeri mìnánái íiwítáise. Nèepunícatéwa canácatalé wenàiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yèewibàa nacái, nacutácaté utàwi nàyáanápínáté cáli irículé, íba yéecalícubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawanácaté Dios iicáca nía. Quéwa càmítaté needá nalíwa yái cayábèerica Dios icàlidéericaté nali ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínáté nalíni. ⁴⁰ Yácáiná Dios ínáidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imànínápínáté walí cayábèeri cachàiníwanái mamáalàacata náapicha, yéewanápiná Dios yàaca macáita wacáuca càmíiri imáalàawa náapicha, áibaalí èeri imáalàacaalípináwa.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Madécanacaté nía, níái wenàiwica iyéeyéicaté cháí èeri irìcu yeebáidéeyéicaté Dios itàacái. Siùcáisede nàyaca chènuniré, iyúwa manuúri acalèe wawicáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá cànácaalí wàyáaná. Wadéca wéemìaca naináwaná, íná wáallíacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì íméri iyú nacái. Péemìacué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica ipianícawa carrera iwali, yá imàacaca íchawa macái wawàsi imiéri, càmita nacái idacùa yàabàliwa, iwàwacáiná ipianícawa cayába cachàiníiri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenérica imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiníiri iyú Dios irípiná; wàidenìacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú; weebáidacué Dios nacái tàì íméri iyú yéewanápiná wàanàaca chènuniré. ² Manuúcué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús iwali. Jesús yeebáidacáinaté Dios tàì íméri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténá Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz iwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máini báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuúri cachàiníwanái náicha canánama. Quéwa éwitaté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máini nacái cáiwíiricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméri wawàsi meedá yáallíacáinatéwa casímáinápinaté iwàwa manuúsiwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami. Néese idécanáamité icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáawinacawa Dios yéewápuwáise icúacaténá macáita Dios yáapicha.

³ Iná piináidacuéwa Jesús iwali, yái lidenièricaté manuúri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáinaté irí máini báawéri, nacuísáidacaté náichawani cachàiníiri iyú. Piináidacuéwa Jesús iwali cachàinícaténácué píiwitáise iwali, ipíchaná chamàleca píibaidaca Dios irípiná, machawàacacáichacué nacái pía picalùniwa, Jesús yùuwichàacáinatéwa cachàiníwanáicué píicha. ⁴ Càmitàacáwa piùwichàacuéwa manuúsiwata àta péetácatelétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Iná picácué ínu pía, néese pimànicué ùwicái manuúsiwata cachàiníwanái píbáyawaná ípunitawa pimànicáichacué píbáyawanáwa. Piidenìacué nacái piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú cànácaalí báawéri áibanái imàníricuécá pirí ìwalíise yái peebáidáanáca Jesús itàacái. ⁵ Picácué piimáicha cànácaalíté Dios yàalàanácué pía, Dios yéenibecáinácué pía. Càì ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Péemìà nulí nuìri, picá caná iwèni piicáca Wacuèriná Dios imàacáaná piùwichàacawa yéewáidacaténá pimànica cayábéeri; picá nacái máini achúmaca piwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiníiri iyú píbáyawaná ìwalíisewa.

⁶ Yácáiná Wacuèriná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”,

íimaca yái Dios itàacáica. ⁷ Piidenìacué piùwichàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica pirí yéenibecáinácué pía. Macáita wenàiwica quéenibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa yéewáidacaténácué piidenìaca mamáalàacatani, yùuwichàidacuécá pía nacái pimànicaalícué píbáyawanáwa.

⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmitacué Dios yéenibesíwa pía, néese canéeyéica yáaniricuécá pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluité sùmanáicaalíté wía, yáté wasèenáí cháí èeri irìcu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái

wamànicaalíte wabáyawanáwa, yáté wàaca náimiétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníiséeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiníwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháí èeri irícu, wadènìanápíná yáapicha wacáucawa cà míri imáalàawa. ¹⁰ Bàaluité wasèenái cháí èeri irícuíyéica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténá walí cayábéeri, iyúudàcaténá wía nacái, yéewanápiná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericani cáiwicáiná walíni. Quéwa idécanáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewáidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹² Iná pimichàidacué píiwitáisewa wàlisài iyú píibaidacaténácué Dios irípiná cachàiníri iyú. Pichàiniadacué piwàwawa Dios ìwali pìidenàcaténácué piùwichàanáwa. ¹³ Piyacué machacàníri iyú càide iyúwa báisíri tàacáisi ímáaná yéewanápinácué píapichéeyéi cà míiyéi máiní cachàinica íiwitáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios ícha, ipíchaná nacái naméeràacawa ícha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴ Picutácué píalimáanáta pìyacaténácué macái wenàiwicanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué pìyaca mabáyawanéeri iyú, yácáiná cawinácaalí cà mírica ìya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá ìyaca Wáiwacali yáapicha. ¹⁵ Piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué iwènúadaca íiwitáisewa Dios ícha, yái imànírica walí cayábéeri mawèníri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo ícha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica ìyacaná ipisíriwa, iculálecáináni, inuérica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo ícha, càmita iwasàapíná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, néese báawaca meedá imànica áibanái íiwitáise Jesucristo ícha. ¹⁶ Piicácué píichawa ipíchaná abéeri péenácué íimáca áiba yáapicha cà mírica unírísiwa, càita nacái cà míchúaca íinusíwa. Cayábacué nacái ipíchanácué caná iwèni píicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuécá imànica pirí. Picácué píináidawa iyúwaté Esaú íináidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú íicácaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica irí, yái Isaac ìrica idàbáanéerica. Iná abé yàawiríaté, máinícáináaté máapica yái Esaúca, íná iwéndacaté íichawani yái cayábéerica Dios imàníripináté irí. Iwéndacani iméeréeri iríwani, yàacàsi ìwalíná. ¹⁷ Píalíacuéwa, Esaú yèepùacaalíte iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacáisi Esaú íipidená ìwali Dios inùmalícuíse yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri Esaú irí idécanáamité Isaac yéetácawa, càmitaté Isaac yeebá Esaú irí éwitaté Esaú íicháanícáanáta manuísíwata Dios imànínapináté irí cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú íicácaté Dios imànínapináté irí cayábéeri.

¹⁸ Dios idéca imànicuécá pirí cayábéeri cachàiníwanái náicha níái israelitanái yàawirináimica. Bàaluité Dios ichùullaca nabàlùanápínáwa manuírí dúli íipunita, íipidenéerica Sinaí, néemìacaténá Dios icàlidaca nalí itàacáíwa. Níái israelita naicáidacaté dúli irí ipucuéricawa manuírí quichái iyú, ibàlièrica nacáíwa catéeri iyú; cachàiníri cáuli nacái ipùaca manuírí dúli ìwali. ¹⁹ Néese israelitanái néemìacaté trompeta isàna máiníri cachàini; néemìla nacái Dios itàacái idècunitàacá itàaníca nalí. Níái yéemièyécaté Dios itàacái, nasutáca Dios ícha wawàsi manuísíwata ipíchanáté itàaníca nalí àniwa, máinícáináaté cáaluca

néemìaca itàacái. ²⁰ Càité nasutáca Dios ícha càmicáináté náalimá nàideniaca yái tàacáisi Dios ichùulièricaté iyú nía. Càì ímaquéi tàacáisica: “Cawinácaalí wenàiwica, pìrái nacái yèericawa mawiénita manuiri dúli irí, iwàwacutácué pinúacani íba iyú, càmicaalí nacái ùlibàna iyú”, ímacaté yái Diosca. ²¹ Máinícáiná caiyéininéerica yái naiquéricaté néeni, ínáté profeta Moisés ímaca: “Nutatáca nualùniwa”, ímaca yái Moisésca.

²² Quéwa píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pidécuéca pìanàaca mawiéniré cáuri Dios ìyacàle irí, áibaalí ípidenácatalé Sión yàasu manuiri dúli, yái Dios ìyacàle ípidenéerica wàlisài Jerusalén chènuníiséeri, alé madécaná mil namanùbaca ángelnái ìwacáidáyacatalécawa nàcaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacái nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica ípidenáwa cuyàluta chènuníiséeri irícu. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacànìiri iyú, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré nalí níara wenàiwica cayábanaméeyéica íiwitáise ìyéeyéica siùcáisede Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Jesús irí nacái, yái imàníríca walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùanápíná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetácatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná idéca yàapídaídacuéca píiwitáise pibáyawaná íchawa. Yái Jesús íiranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, iwasàcaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Jesús íiraná càmita imàni càide iyúwa Abel íiranámi. Bàaluité Abel ibèeri ípidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicácaalíté iméeréeri íiranámiwa cáli ínatabàa, yá cáluca Caín, íináidacawa cawàwanáta áiba inúaca ípuináni, Abel ìwalíse. Caín yáalíacaté nacáwa Dios yùuwichàidáanápínáténi. Quéwa Jesús íiraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha.

²⁵ Iná piicácué píchawa cayába ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo ícha, yái icàlidéerica walí Dios itàacái. Càmicáináté israelitanái neebáida Dios itàacái iyúwa profeta Moisés icàlidáanáté nalíni cháì èeri irícu, ínáté càmita náalimá naplàcawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná wáalíacawa máinípiná cachàiníwanái wàuwichàanápínáwa wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesús ícha, yái chènuníiséerica icàlidéerica walí Dios itàacái siùcáisede. ²⁶ Bàaluité nàyacaté manuiri dúli itéesebàa, ípidenéeri Sináí, yaté Dios itàacái icusúacaté cáli cachàiníiri iyú. Quéwa Dios idéca ímaca walí: “Abé yàawiríata àniwa nucusúapíná cáli, macái capiraléeri cáli chènuníiséeri nacái, numáalàidacaténá macáita”, ímaca yái Diosca. ²⁷ Yái tàacáisi íméerica “abé yàawiríata àniwa” ímáanáca Dios imáalàidapíná idàbacaléwa macáita cháì èeri irícu, chènuníise nacái, yéewanápíná yáawamita wawàsi càníirica imáalàawa iyamáapínáwa. ²⁸ Càníiripínáta imáalàawa yái wawàsi Dios imànírícaté wáapicha imàacáanápíná wacùaca macáita. Iná wàacué Dios irí cayábéeri, wàacué nacái Dios icàaluíníná báisíiri iyú càide iyúwa iwàwáaná wàaca iyéininá. ²⁹ Yáacáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéininéeri quichái imáalàidéerica macáita, yùuwichàidapínacáiná manuísíwata macái báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuiri quichái yeemácaalí macái báawéeri.

13

Como agradar a Dios

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué piyamáida cáinináca piicáyacacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pítàidaca wenàiwicanái cayábéeri iyú, peedácaténácué pìataléwa nía, cawínácaalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníiyéicawa déecuise icapèe íchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càì namànica

cayábéeri, yá needácaté nàataléwa ángelnáí Dios ibànuèyéica càiyéide iyúwa wenàiwica iicácanáwa. Ináté Dios imànica nalí cayábéeri.

³ Catúulécanácué piicáca presoíyéi, piyúudàacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máini. Piwàwalicué nía càide iyúwa pìyaca nacáicaalí náapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalícu neebáidacáiná Jesucristo itàacái. Piyúudàacué wenàiwica yúuwichèeyéicawa ìwalíse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. Piicácué piwènúawa náicha, áibaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càì piùwichàacawa nacái.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macáita cawinácaalí idènièyéica inìriwa, ínu nacáíwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmlíchúaca pínusiwa, càmlírica nacái pinìrisíwa. Yácaína Dios yúuwichàidapiná macáita imàniíyéica yáalaniwa, cawinácaalí nacái iiméeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca íinusiwa, càmlírica nacái unìrisíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casímáicué piicáca yái pidènièricuécá siùca. Picácué achúma pínáidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi pimáapuèrica. Yácaína Dios idéca íimaca: “Càmíripináta numàaca pía, càmita nacái núuca núíchawa píawa”, íimaca walí yái Diosca. ⁶ Iná yéewa wáalimá wáimaca macàaluínináta:

“Núiwacali iyúudàapiná núawa; íná càmita cáalupiná núa. Càmita cáalupiná nuicá càinácaalí báawéri áibanái imàníripináca nulí”,
càì wáimaca.

⁷ Piwàwalicué níara picuèrinánáimi ancianonái icàlidéeyéicatécué pirí Dios itàacái. Piwàwalicué càinácaalíté nàyáaná machacàníiri iyú, àta néetácatalétawa. Piwàwalicué neebáidáanáté Jesucristo tàì íiméeri iyú éwitaté áibanái inúacáanáta nía. Néese pìyacué nacái càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáté nacái Jesucristo itàacái.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná bàaluité, càita nacái ìyaca siùcáisede, càiripináta nacáíwa èeri càmlíri imáalàawa. ⁹ Iná picácué pibatàa áibanái iméeràidacué pía méetàuculé íicha yái tàacáisi peebáidéericuécá. Aibanái nawàwacué peebáidaca madécaná tàacáisi yàacàsi ìwalírica icàlidéerica walí càirínácaalí yàacàsi wáalimá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacàsi ìwalírica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica náalícaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náíiwitáise Wáiwacali ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú ichàiniadánápiná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pìrái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, yáté càmita Dios ibatàa nayáaca yái iinásica. Càita nacái siùca, macáita inuèyéica pìrái Dios irí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca náíiwitáise, canáca yéewaná náalíacawa Dios ìwali. Yácaína Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio íiwitáaná, cayábéeri macái pìrái íicha. Yái Jesucristo, yéetácatéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíse yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacaliná itécaté pìrái íiranámi Dios yàasu manuíri caplíma imàdàaná iriculé, yái israelitanái isutácatáipináca Dios íicha. Itéca irái imàdàaná iriculé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ichàini ìyacatalécaté. Idàchìadacaté irái yàalusi nacáiri ìwali, imànicaténáté ofrenda nacáiri Dios irí, isutácaténáté Dios íicha wawàsi imàacáanápínáté iwàwawa israelitanái ibáyawaná íicha. Quéwa neemácaté pìrái iinámi méetàucuta nàyacàle íichawa. ¹² Càité nacái Jesús yúuwichàacawa, yéetáacawa méetàucuta yàcalé íicha. Yéetácatéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipináwa íibaidéeyéipináca abéerita Dios

irípiná. Càita Jesús yàapìdáidaca wáiwitáise wabáyawaná íichawa íiraná iyúwa, yéetácáinátéwa wáichawalíná. ¹³ Càide iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé íicha yùuwichàacaténátéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri mìnánái íiwitáise íicha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yáapicha, wàuwichàaca nacáiwa irípiná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri irìcu canácata wàyacàle iyéerica càiripináta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripináca chènuníse áibaalípiná, yái Dios iyacàleca, wàlisài Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetacatéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwali. Yái wàanaca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaqueerica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca iríni wàacaténá icàaluíniná. ¡Íná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri íiwitáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúdàacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái piasu iyúwa casímáicáiná Dios iicáca wamàníná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíniná.

¹⁷ Peebáidacué natàacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànicué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué pía. Nawàwa nacùacuéca pía cayába náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí càinácaalíté iyú nacùanácuéca pía. Peebáidacaalícué natàacái, yá casímáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicaalícué peebáida natàacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalísewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínácué píawa.

¹⁸ Pisutácué Dios íicha walípiná. Wáalíacawa wadéca wáalimáidaca wamànica cayábéeri càiripináta, íná càmita báí wía ìwalíse yái wamàníríca.

¹⁹ Nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pisutáanápínácué Dios íicha nulípiná imàacáanápíná nuèpùacawa pìatalécué caquialéta.

Bendición y saludos finales

²⁰ Nusutácué Dios íicha pirípiná, yái imàaqueerica matuíbanáica wáiwitáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha, yái Wacuèriná cachàiníríca icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipìrawa ovejanái. Dios icáucàidacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápínácani Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íiraná cawènica imànica yái wàlisài wawàsica Dios imàníríca wáapicha icùanápíná wía càiripináta. ²¹ Yá nusutácué Dios íicha pirípinácué ichàiniadáanápínácué pía píalimácaténácué pimànica macái íiwitáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios íicha nacái imàacáanápíná macáita wàyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo íiwitáise cachàinírí iyú. ¡Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái iyéerica cáimiétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú, icuèripiná nacái macáita càiripináta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutácué píicha píináidáanápínácuéwa cáalíacáiri iyú ìwali yái nùalàanácuéca pía cháí achúméerína cuyàluta irìcu, nutànàacáináni nuchàiniadacaténácué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenasàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéi ibànaná íicha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchiacaténácué píawa.

²⁴ Nuwàwalícué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalícué pía.

²⁵ Nusutácué Dios íicha pirípinácué macáita imànínápínácué pirí cayábéeri manuísíwata mawènírí iyú.

SANTIAGO

Saludo

¹ Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica íbaidéerica irípiná, Wáiwacali Jesu-cristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, píacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi nàawiría icàlèlièyéicawa macái cáli íinata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casímáica piicáca yái piùwichàanácawa macái yùuwichàacáisi íiwitáaná iyú. ³ Píalíacáinácuéwa piùwichàacaalíwa Dios irípiná peebáidacáiná Dios, yásí péewáidacuéwa pìidenìacaténá yùuwichàacáisi matuìbanáiri iyú, cachàiníiri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalimáidacué pìidenìaca piùwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyú cachàiníwanái cachàinìcaténácué píiwitáise Dios ìwali. Yásí píalimácué pimànica macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaalí péenácué càmíiri yáalíawa cayába cànácaalí iwàwacutáaná imànica ìyacaténá machacàníiri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios íicha imàacáanápíná cáalíacáicani, yásí Dios imàaca cáalíacáicani. Càmicáiná Dios imáisanà wáicha wáalíacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmìta nacái icuísá íichawa wía wasutácaalí íicha imàacáanápíná caalíacáica wía.

⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaalí íicha imàacáanápíná cáalíacáica wía. Cawinácaalí wenàiwica càmíirica manuí íináidaca iwàwawa Dios ìwali, càmìta yáalimá yeebáida Dios tàì íiméeri iyú, néese iméeràacawa méetàuculé Dios íicha. Càicanide iyúwa màladàca manuíri úni ìwali, cáuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemàa iwéré àniwa. ⁷ Yái íináidéericawa càì, càmìta Wáiwacali imàacapíná cáalíacáicani. ⁸ Càmìta Dios imànìpiná irí cayábéeri yácáiná yái wenàiwica éeruírìca íiwitáise íináidacawa abéeri wawàsi ìwali siùcatái, néese táwìchanáami íináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, yá càmìta yáalimá iyaca machacàníiri iyú macái èeri imanùbaca.

⁹ Catúulécanaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casímáica iwàwa Dioscáiná iicácani càiride iyúwa cáimiétacanéri. ¹⁰ Càasucaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casímáica iwàwa càmicáiná cayába Dios iicácani yàasu cawèníiri ìwalíise. Níacáiná macái càasuíyéi wenàiwicaca nadènlaca malééná èeri nàyacaténá cháì èeri irìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica níade iyúwa íiwinási ibàlùacaalíwa masicái yèewi manacúalibàa, càmíirica ìya càirìpináta. Càita nacái càmìta càasuíyéi idècunìawa cháì èeri irìcu càirìpináta. ¹¹ Eeri imusúacaalíwa, yá ùuleca máiní. Yá chuìca yái masicáica, néese íiwiná nacái icaláacawa. Yá imáalàacawa cayábéeri iicácanáwa. Càita nacái càasuíri yéetápináwa, idècunitàacá imànica ìyaca yàasu wawàsiwa yeedácaténá iríwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaalí wawàwacaalí wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaalí càì wamàni, yásí casímáica wawàwa manuísíwata. Wadécanaami wáasáidaca càmìta wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha, yásí Dios yàaca walí wacáuca càmíiri imáalàawa càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéri iyúni yàanápíná nacáuca càmíiri imáalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios.

¹³ Piwàwacaalícué pimànica pibáyawanáwa, picácué píináidawa Dios yáalimáidáaná pía pimànínápinácué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwàwa imànica ibáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata

imáidéerica pía, yáalimáida nacái pía, néese idacùaca pía àta máinícataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese máinícáiná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, íná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta péetácatalétawa, yásí piwàlùacawa irìculé yái yéetácáisi càmlírica imáalàawa méetàuculé Dios ícha càiripináta.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idécasa itàaníca pírí piwàwalicuise piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènièrica, Dios yái iyéerica chènuniré, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idàbéericaté camalási chènuníseyéi, níai èeri, quéeri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmlírita càide iyúwa èeri iyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmlíri nacái icàna cayába càiripináta. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa weebáidacaalíté báisíri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápiná Dios yéenibeca wía, cayábéeyéi áiba wawàsi ícha macáita Dios idàbéericaté cháí èeri irìcu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalicué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué pía iwàwacutácué péemìaca cáaliacáiri iyúni áibanái itàanícaalícué píapicha, yéewáidacaalí nacáicué pía. Néese píináidacuéwa cayába ipíchawáise pitàaníca. Picácué nacái calúa pía ráunamáita. ²⁰ Cawinácaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²¹ Iná pimàacacué píichawa casaquèeri píiwitáisecawa, yá nacái pibáyawaná manuíríca. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisírica píiwitáise cayábéeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuécá iyú pía; peebáidacaalícué yái tàacáisica, yásí Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemìaca yái tàacáisica, quéwa péemìacaalícaíta meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa ímáaná, yá pichìwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuécá cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca iicácué píiwitáise. ²³ Aibacaalí yéemìacáita Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa ímáaná, càicanide iyúwa wenàiwica iicácaalí inàniwa chapúalìculé. ²⁴ Yá iicáca yáawawa chapúalìculé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa ícha, yá iimáichaca caquialéta càinacaalí iicacánáwa, íná càmita ichùnà yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábéeri, yásí Dios ichuìdaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, Dios itàacáicáiná imáisanìaca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàaca wía wamànicaténá cayábéeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa ímáaná, yá casímáica Dios imànica wawàwa ìwali yái wamànírica.

²⁶ Picàlidacaalícué piináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmitacué píalimá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàaníca báawéeri iyú, yá pichìwáidacáitacué píawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanaca peebáidáanásacué Dios itàacái. Piyúunáidacuécá cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá iicácué píiwitáise. ²⁷ Piwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios irí peebáidáaná itàacái báisíri iyú, yá pimànicuécá cà: Piyúudàacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha ipíchaná nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imàníná.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Píacué nuénánáica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàiníríca íiwitáise, icànéérica mèlumèluíri iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha. Picácué piicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Pìwacáidáyacatáicawa placaténácué Dios icàaluíniná, néese áiba càasuíri iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíiyéita, ibàlewa cawèníri nacái. Yáta nacái áiba catúulécanéri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisàimi, báawéeri meedá. ³ Néese, càmitacué pimàni cayábéeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábéeri, yá nacái pímacuéca irí: “Píawinawa cháí cayábéeri yàalubáisi íinata”, quéwa pímacuéca catúulécanéri irí: “Pibàlùawa alé, càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá píawinawa alé cáli íinata”, càicuéca pidéca pímaca. ⁴ Pimànicaalícué càiri báawéeri, yá pucháibacuéca píiwitáise pìyaca, càmitacué cáininá piicáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécawa báawéeri iyú meedá, piicáicáinácué càasuíri càiride iyúwa cayábéeri catúulécanéri íicha.

⁵ Péemíacué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécanéri iyú cháí èeri irícu neebáidacaténá itàacái tàí íiméeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéri iyúni imànínapíná nalí cayábéeri, macáita cáininéeyéica iicácani. ⁶ Iná, ¿cánácué máiní báawaca piicáca catúulécanéeyéi wenàiwica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmitasicué píalíawa càasuíyéi nàuwichàidacuéca pía, namànicué nacái pirí báawéeri needácaténácué píicha píasu ipíchanácué nacái pidèniaca yái pimáapuèrica? Yá natécuéca pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nacháawàacaténácué piínáwaná ìwali càmicaalícué píalimá pipáyaidaca píichawa pimawènlacálecawa. ⁷ Níara càasuíyéica naicáaníca Jesucristo iquíniná, natàaníca nacái báawéeri iyú ìwali, yái cayábéerica íiwitáise, cáimiétacanéri nacái, yeedéericuéca pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábéeri pimànicaalícué machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùullianácué pía, yái ichùullianási cachàiníríca náicha canánama íiméerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái irí cayábéeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuéca piacawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuéca pía nacái càmicáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía. ¹⁰ Cabáyawanácuéca pía, éwitacué pimànicáaníta batéwa macáita iyúwa Dios ichùullianá, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pimànicaalícué abéeri wawàsi càmíricué Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuéca pía iyúwa wenàiwica imàníiyéica macái báawéeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuéca pía éwitacué pimànicáaníta abéeri wawàsi báawéeri, yácáiná abéericata yái Diosca ichùulìericaté wía càmlínápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios íimaca: “Picá píimá áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca píínusíwa, càmlíríca nacái pinìrisíwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Picá pinúwa wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmicáanítacué píimá áiba yáapicha càmlíchúaca píínusíwa, càmlíríca nacái pinìrisíwa, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía. ¹² Weebáidacaalí Dios itàacái, yásí iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Dios icàlidapíná waináwaná ìwali, asásí wamànicaalíte càide iyúwa itàacái íimáaná. Iná iwàwacutácué pitàaníca cáalíacáiri iyú, pìyacué nacái machacàníri iyú Dios iicápiná. ¹³ Níacáiná cawinácaalí càmlíyéica iicá áibanái ipualé, càmitapíná Dios iicá napualé áibaalípiná yùuwichàidacaalí níawa, quéwa cawinácaalí iiquéeyéica áibanái ipualé, yásí Dios iicápiná napualé. Yá

Dios iwasàapináca níawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Hechos y no palabras

¹⁴ Píacué nuénánáica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidáanásacué Dios càmicaalícué pimàni cayábéeri píasáidacaténácué peebáidaca Dios báisíiri iyú. Dios càmita iwasàapinácué píawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa písàna iyúwa meedá yái càì pímacuécá. ¹⁵ Iyacaalícué pèewi asìali càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapiná namáapuèrica yáta èerica, yá iwàwacutácué piyúudàaca nía. ¹⁶ Néese abéeri péenácué íimacaalí nalí: “Píacuéwa cayába pìwalícué pibàlewa, pìacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, íimacaalí nalí quéwa càmita yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmicáiná itàacái iyúudàa nía. ¹⁷ Càita nacáicué píá: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipinácué áibanái irí cayábéeri. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábéeri, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisíiri iyú.

¹⁸ Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisíiri iyú, éwita càmicáaníta namàni áibanái irí cayábéeri. Áibanái càmita neebáida Dios quéwa namànica áibanái irí cayábéeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmitacué píináidawa machacàníiri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábéeri, yá pidécuéca píasáidaca càmita peebáida Dios báisíiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios báisíiri iyú, yácata imàníirica áibanái irí cayábéeri. ¹⁹ Pidécuéca peebáidaca iyaca abéerita Dios. Yá cayábéeriquéi peebáidáanácuéca càì, quéwa macái demonio neebáidaca nacái iyaca abéerita Dios, yá natatácawa nacalùniwa náalíacáináwa Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Iná peebáidacaalícaíta iyaca abéerita Dios, càmitacué pimàni máiníiri cayábaca wawàsi demonionái íicha. ²⁰ Picácué máiwitáise píá. Iwàwacutácué píalíacawa, càmicaalícué pimàni cayábéeri áibanái irí, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisíiri iyú. ²¹ Mabáyawanácaté Dios iicáca wàawirimi Abraham ìwalíise yái imàníirica càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Dios isutácaté Abraham íicha inúanápiná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináte yáalimáidaca iicáwa Abraham asáisi yeebáidacaalí Dios tàì íiméeri iyú. Yáté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios irípiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ipíchanáté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú, íná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái íiméerica: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicácani”, càì íimaca. Néese náimacaté Abraham ìwali Dios yàacawéerinácani, imànicáináte càide iyúwa Dios ichùullianáni.

²⁴ Iná píalíacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì íiméeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùullianáni, yácata Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú, ìwalíise yái cayábéerica imàníirica, càmíirita abéta ìwalíise yái yeebáidáanáca Dios. ²⁵ Càité nacái úara Rahab, càmicáiná israélita. Quéechatécáwa uimácaté asianái yáapicha plata ìwalínápiná, quéwa uwènúadacaté úiwitáisewa Dios irípiná. Néese uyúudàacaté pucháiba wenàiwica israelitanái ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenái íichawa. Uyúudàaca nía nacái namusúacaténáwa áiba àyapulícubàa báawéeyéi wenàiwica íicha. Ináté mabáyawanáca Dios iicáca úa. ²⁶ Péemíacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica iiná yéetáanáwa idécanáami iwàwa cáuri yàacawa íicha, càita nacái cawinácaalí íiméerica ìwaliwa yeebáidáanása Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanái irí, yá canéerica iwèni meedá yái itàacáica iyúwa chéecáisimi, càmicáiná yeebáida Dios báisíiri iyú.

3

La lengua

¹ Píacué nuénánái, iwàwacutácué càmita manùbéeyéi péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenàiwica. Cayábacué nuénánái ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa. Píaliacuéwa Dios yùuwichàidáanápíná wíawa manuísíwata áibanái íicha, wía yéewáidéeyéica wenàiwica, càmicaalí wàya machacànìiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ² Madécaná yàawiría macáita wía wataànica càmliri máini cáaliacáiri iyú. Càulenáca wacùaca wanùmawa ipíchaná wataànica báawéeri iyú. Cawinácaalí càmlirica imàni ibáyawanáwa itàacái iyúwa, yá béerica íiwitáise, yáaliéri nacái icùaca yáawawa macái cáaliacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³ Péemiacué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápiná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadáidaca manuiri caballo. ⁴ Càita nacái nave manuínaméeyéi, lancha nacáiyéi yèeyéicawa manuiri úni yáacubàa cáuli iyú. Ewita manuínaméeyéicáaníta nía, éwita nacái cachàinìiri cáuli iwataìdacáaníta nía nacái, càicáaníta yái itéerica nave yáalimá iwènúadáidaca manuiri nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú. ⁵ Càita nacái iyaca wanène; achúméeri wainá ìwalíiséericani yái wanènega, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimácáiná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuí, báawéeri nacái manuíta. Yái wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma irìcuíse càicanide iyúwa achúméerìina quichái idàbacaalí yeemáca manuiri ànalima. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quichái yeemáca ànalima macáita. Càita nacái wía, éwita achúmacáaníta yái wanènega, càicáaníta yáalimá imànica áibanái irí báawéeri manuísíwata, càmicaalí wacùaca wataàcáíwa ipíchaná wataànica báawéeri iyú. ⁶ Càica wàasu tàacáisi iyacade iyúwa quichái wáalimácáiná wamànica máini báawéeri áibanái irí wataàcái iyúwa, madécaná íiwitáaná báawéeri. Yái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanùma irìcuíse, casacàaca imànica wáiwitáise macái. Satanás, yáara demonio íiwacalináca, yácata náiwacalica macáita wenàiwicaca itàaníyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Wataànicaalí báawéeri iyú, yásí wataàcái báawéeri máini báawaca imànica yàacawa macáita yái wamànìirica cháì èeri irìcu, càmita nacái wáalimá wàyaca casíimáiri iyú áibanái yáapicha. ⁷ Wía èeri mìnánáica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná íiwitáaná pìrái, cuwèesiná nacái, cuipìranái nacái, àapínái nacái, áibanái cuwèesi nacái iyéeyéica manuiri úni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànicaténá càide iyúwa wawàwáaná. ⁸ Quéwa canácata wenàiwica idéeri macàalunica imànica inènewa icùanápináni ipíchaná itàanica báawéeri iyú. Yái wataàcái báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa. Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama wataànicaalí báawéeri iyú nàwali. ⁹ Máini éeruiri wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái wataànica báawéeri iyú áibanái wenàiwica ìwali, wacúisaca wáichawa nía nacái, níái wenàiwica Dios idàbéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi. ¹⁰ Abéerita wanùma irìcuíse imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánáica, càmita cayába wamàni càì. ¹¹ Péemiacué comparación: Canáca yéewaná ipisìiri úni imusúacawa dápú néenibàa yáapichéi úni cayábéerica. ¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo iyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo iyacaná. Càmita yéewa puìwéeri dápú yàaca walí cayábéeri úni wàiréeripíná. Càita nacái càmita wáalimá wataànica báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwalìcuísewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanácué piináwanáwa, néese piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha. Càita píalimácué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùullaca áibanái canánama, iwàwacutácué càmíta piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái ícha, néese píasáidacuéca càmítacué píalía báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué càì, yásí wáallacawa píiwitáise píiméericuéca ìwali cáalíacáicasani càmírita yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néese cué cháì èeri irícuíríca meedá yái píiwitáise ca càide iyúwa èeri mìnáná ìnàidáanáwa, Satanás ichùullacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénácaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica iicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùullaca áibanái canánama, yásí napéliaca níawáaca, namànica nacái macái íiwitáaná nabáyawanáwa. ¹⁷ Quéwa cawinácaalí idènièyéica yáalíacáíwa Dios néeséerica, yá wáallacawa ráunamáita cawinácaalí nía, nàyacáiná machacàníiri iyú náiwitáise masaquèeri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, íná yéewa nàyaca nacái matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càmíiyéi nacái calúa íiwitáise, yéemièyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudàaca catúulécanéeyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, natàanica machacàníiri iyú, càmíta nacái nachìwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudàacaalí áibanái ìyáanápíná matuíbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wàypíná matuíbanáiri iyú. Néese áibanái iicápiná cànícaalí wàyaca, yá nawàwapíná namànica cayábéeri nacái.

4

La amistad con el mundo

¹ Píacué judíoca, ¿cánácué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánácué nacái pipélia píapichawáaca? Nucàlidacué piríwani. Máinícué piwàwaca peedáca piríwa cawèníiri wawàsi casíimáicaténácué piwàwa, íná pipéliacuéca píapichawáaca. ² Piwàwacuéca peedáca piríwa cawèníiri wawàsi, néese càmíicáinácué pidé peedácani, yásí pinúacuéca wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuéca piicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíise, néese càmíicáinácué píalimá peedáca piríwani, íná pimànicuéca ùwicái píipunitawáaca, pipélia nacái píapichawáaca peedácaténácué áibanái yàasu. Càmítacué pidé peedáca piríwani yáara piwàwéerica càmíicáinácué pisutá Dios íchani. ³ Néese éwita pisutácanítacué Dios íchani, càmítacué yàa piríni, báawacáinácué píiwitáise pisutáca Dios íchani, písimáidacaténácué píawawa meedá báawéeri iyú. ⁴ ¡Píacué wenàiwicaca iwènúadéeyéica íiwitáise wa Dios ícha! ¿Càmítasícué píalíawa pidécuéca piùwide pimànica Dios, cáininácanácué piicáca èeri irícuíyéi íiwitáise? Cawinácaalí iwàwéerica ìyaca càide iyúwa èeri irícuíyéi íiwitáise íimáaná, idéca yùuwide imànica Dios. ⁵ Càmíirica caná iwèni yái tàacásica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Íimaca: “Máiní cáinináca Dios iicáca wía, íná càmíta iwàwa wawènúadaca ícha wáiwitáise wa ipíchaná cáinináca waicáca Dios ícha áiba”, íimaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wía cachàiníwanái mamáalàacata imànicaténácué walí cayábéeri mawèníiri iyú càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái bàaluté. Íimacaté: “Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmítasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaali yáaliéyécawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca. ⁷ Íná pimàacacué Dios icùaca píiwitáise, pimànicaténácué càide iyúwa íimáaná. Pibàlùacuéwa tàì íiméeri iyú Satanás íipunita, picácué peebá irí, yásí ipíacuécawa píicha. ⁸ Piwènúadacué píiwitáise wa

Dios iripiná, yá iicácuéca pipualé imànicaténácué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ¡Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué píchawa yái báawéerica pimàníricuécacá! ¡Masacàacué pimànica piwàwawa pibáyawaná íchawa, yái pínáidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalicuíséwa, píacué pucháibéeyéica íiwitáiseca! Càmitacué píalimá cáinináca piicáca Dios cáininácaalícué piicáca èeri irícuíyéi íiwitáise càmlíyéica yáalía Dios ìwali. ⁹ ¡Pícháánícué ìwali yái báawéerica pimàníricuécacá! ¡Picácué casímáica piicáanica pibáyawaná ìwaliwa, néese pícháánícué ìwali! ¡Pimàacacué píchawa yái casímáiná piwàwawa pibáyawaná ìwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwawa pibáyawaná ìwaliwa! ¹⁰ Picàlidacué píchawa yái báawéerica pimànírica Wáiwacali imàacaténácué iwàwawa pibáyawaná ícha. Yásí imànicuécacá pirí cayábéeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú pìwaliwáaca. Pitàanicaalícué báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, càita nacái báawacaalícué piicácani ìwalíise yái imànírica, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùullaná cáinináanápínácué piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái cáimiétaquéri iyú, néese píasáidacuéca báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalícué cà, yá píasáidacuéca piicáca píawawa càiride iyúwa cachàiníríca Dios ícha, picàlidacáinácué càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaquéerica walí itàacáiwa. Piwàwalícué nacái yái Dios imàaquéerica walí itàacáiwa, yácata nacái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica, iwasèeripiná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná canáca yéewanácué pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéricawa wenàiwica íiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siùcade péemlacué cayába píacué icàlidéeyéica cà: “Siùcade wàacawa áiba yàcalé irículé, táwicha nacái. Yá wayamáapínacawa néenibàa abéeri camuí. Yá wamànipiná wàasu wawàsiwa weedácaténá walíwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¡Picácué cà píimaca, càmicáinácué píaliawa càinápinácaalí pichàbàanápínáwa táwicha èeri! Canácata wéená iyéeri càiripináta cháí èeri irícu. Càide iyúwa waicácaalí samànéeri achúmasíwata, néese yáta canácani, càita nacái wàyaca cháí achúma èerínata. Càmita wáalíawa càicaalínápíná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácué cà píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica cà, yásí wàyaca néenibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinícué piwàwaca pitàanica canùmaséeri iyú, cachàinícáinácué piicáca píawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácuéca piicáca píawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáaliérica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni cà, yá imànica iyaca ibáyawanáwa.

5

Advertencias a los ricos

¹ ¡Péemlacué cayábani, píacué judío càasuíyéica càmlíyéica yeebáida Dios itàacái! ¡Pícháánícué, péemíanicawa nacái ìwali yái báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripinácuécawa pìwali! ² Yá báawapínácuéca píchani macáita píasu cawènírica. Cuwée iyáapínácuéca pícha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayàmipínácuéca píchani macáita yái píasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácué píchani, yásí macáita náalíacuéca piináwaná ìwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécanéeyéi píasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécacá piicáca. Yácué píasu cawèníri imáalàapínácuécawa pícha, néese piùwichàapínácuécawa cáiwíiri iyú. Pidécuéca pìwacáidaca madécaná

cawèníiri piasupináwa malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Piasu plata yáasáidapiná cabáyawanácuéca píawa, yái plata camíricuécá pía wenàiwica irí libaidéeyéicátécué pirí needácaténácué pirí pibànacale iyacaná. Yái Wáiwacali cachàiníríca náicha canánama, ichùulìerica nacái chènuníiséeyéi úwi, idéca yéemíaca catúulécanéeyéi licháaníca irí, níái libaidéeyéicuécá pirí, nacháawàanácué piináwaná ìwali, yá Wáiwacali yùuwichàidapínácué píawa. ⁵ Chái èeri irícu pìyacuécá cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái. Pidènlacuécá macáita yái piwàwéerica casímáicaténácué piwàwa. Pidécuéca piyáaca cadénama, yá walílibàacuécá pía càide iyúwa pìrái walílibèeyéi nawalílibàidéeyéica cayábéeri yàacási iyú ipíchawáise nanúaca nía. ¡Yá máinícué mawiénica piasu èeri Dios yùuwichàidacatáipínácué píawa càide iyúwa natécaalí pìrái nanúacaténá nía! ⁶ Picàlidacuécá pichìwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná ìwali, néese pinúacuécá nía, éwita càmicáanítacué napélicá pía.

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, pìidenìacué pìuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemíacué comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita nacái picùacué mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidacué tàì íiméeri iyú nacái mawiénicáiná Wáiwacali yéénáiwana yàanàanápíná.

⁹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní pìrìwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yùuwichàidacuécá píawa. Yá mawiénica Dios yàasu èeri yùuwichàidàanápíná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capìi inùmalìcu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Wacuèriná Dios inùmalìcuíse. Yáté nàuwichàacawa Dios irípiná neebáidacáinaté itàacái, quéwa nàidenìacaté nàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹¹ Wáalíacawa casímáica nía siùcáisede bàaluitécáiná nàidenìaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú Dios irípiná. Píalíacuécawa Job iináwaná ìwali. Satanás yáalimáidacaté iicáwani cachàinírí iyú. Ewitaté Job yùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta ìidenìacaté yùuwichàanáwa mamáalàacata; càmitaté iwènúada íiwitáisewa Dios íicha. Píalíacué nacáiwá idécanáamité Job yùuwichàacawa manuísíwata, néeseté Wacuèriná Dios imànicaté irí cayábéeri manuísíwata, máinícáiná Dios iicáca wapualé, catúulécaná nacái iicáca wía.

¹² Quéwa péemíacué cayábani nuénánái yái tàacáisi máiníríca cachàini: Picácué píima “Báisi báisíwata, Dios yáaliéricawa”, picácué càì píima. Picácué nacái càì píima capìraléeri cáli íipidená ìwali, cáli íipidená ìwali nacái, càinácaalí áiba wawàsi íipidená ìwali nacái. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Píimacaalícué “Càmita”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Picácué píima: “Báisi báisíwata, Dios yáaliéricawa”, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa.

¹³ Aibanáicaalí péenácué yùuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios íicha. Aibanáicaalí casímái iwàwa, iwàwacutá nacántàaca casímáiri iyú Dios irí nàacaténá irí cayábéeri. ¹⁴ Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácaténá irí Dios, napusúacaténá nacái séenási ipùdàlìcu idècunitàacá nasutáca irí Dios Wáiwacali íipidená ìwali. ¹⁵ Yá manuícáalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnìanápíná cáuláiquéeri, náalíacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùnìaca cáuláiquéeri, yásí ichùnìacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápináca íichani, yái uláicáica. Cáuláiquéeri imànicaalíté

ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná ícha. ¹⁶ Iná picàlidacué píchawa yái báawéerica pimàníricuécá piríwáaca, pisutáyacacuéwa píchawáaca pimàacáanápínacué piwàwawa ícha yái pibáyawanácuéca. Néese pisutácué pìwaliwáaca Díos ícha íchùnìanápínacué pía. Cayábacaalí wáiwitáise Díos iicápiná, wàyacaalí nacái machacànìiri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Díos ícha, yásí Díos imànicué walí cayábéeri manuísíwata. ¹⁷ Piwàwalicué càinácaalíté iyáaná Díos yàasu profeta ípidenéericaté Elías. Yácata abéeri asìali wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Díos manuísíwata ipíchanaté unía yúuwàacawa, yéewacaténáté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. Yá máisiba camuí y medio canácaté unía; Díos imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná ícha. ¹⁸ Néese Elías isutácaté Díos ícha àniwa unía yúuwàacaténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa cáli ìwali, yèepùa bànacalé yàaca ìyacanáwa.

¹⁹ Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Díos itàacái ícha, néese piyúudàacaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Díos irípiná àniwa, yá pimànicuécá piacawa cayábéeri manuísíwata. ²⁰ Péemíacué cayábani, cawinácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná íchawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná yéetácawa méetàuculé Díos ícha càiripináta. Yá nacái Díos imàacapíná iwàwawa ibáyawaná manuírí ícha.

1 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pirí cuyàluta piácué càmiyéica ìya yàasu cáli íinatawa, ìyéeyéica Ponto yàasu cáli íinata, Galacia yàasu cáli íinata nacái, Capadocia yàasu cáli íinata nacái, Asia yàasu cáli íinata nacái, Bitinia yàasu cáli íinata nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta, piácué Wáaniri Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicanápináwa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo piwàwaliculécué masacàacaténácué imànica píiwitáise, yéewanápinácué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténácué nacái càide iyúwa ichùulianá. Jesucristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali yéetácaalítéwa píchawalínácué, piácué yeebáidéeyéica itàacái, íná Dios idéca imàacacué iwàwawa píbayawaná íicha. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, imàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, íná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèniacaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníseérica. Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri Jesucristo imichàacáinátéwa yéetácáisi íicha. Íná yéewa manuía wáináidaca wawàwawa idècunitàacá wacùaca Dios imànínapíná walí càide iyúwaté íimáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise yàacaténácué pirí pìasu cawèníripináwa chènuníseérica. Siúcáise de Dios icùaca iyaca pirípinácué pìasu cawèníri cayábéeri, càmiirica yéewa áiba imáalàidacani càiripináta. ⁵ Peebáidacáinácué Dios itàacái, íná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwaté íináidáanáwa imànínapínácué pirí cayábéeri macáita naicápiná.

⁶ Íná yéewa casímáicuéca piwàwa siúcáise de éwitacáwa cawàwanáta iwàwacutácué piùwichàacawa manuísíwata achúma èerínatàacá, manuiri yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemiácué comparación: Nawasàaca oro ùuléeri quichái iyú needácaténá íicha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàasíwaca yái oroca, cawènírica nacái, quírameníri nacái. Càita nacái yái piùwichàanáuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú. Píideníacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí Dios iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máiníri cawènica macái oro íicha, orocáiná imáalàapínacáitawa meedá áiba èeriwa. Íná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlidapínácué piínáwaná cayábéeri iyúwa, imàacapínácué nacái pìyaca cáimiétacanéri iyú yáapicha, picamaláná mèlumèluíri irícuwa, Jesucristo yàacaalípináwa néese àniwa.

⁸ Cáinínácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmicáanítàacáwa pidé piicácani pituí iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siùca, yái càmiiricuécawaca piicá, íná yéewa piyanídacuécawa casímáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca ísíimáidacuéca pía. Eeri mìnánáì càmita náalimá nacàlidacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná casímáica pía. ⁹ Peebáidacáinácué Jesucristo, íná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse néewáidacatéwa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú náalíacaténáwa càinápinácaalíté

iyú wenàiwicanáí yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yaté nacàlidaca Dios itàacái ímérica Dios imàninápinátécué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáaliacawa Cristo yàanàanápináté, yùuwichàanápináté nacáíwa, iyáanápináté nacái cáimiétacanéri iyú chènuniré icamaláná mèlumèluíri irìcuwa Dios yáapicha icùacaténá macáita. Néese profetanái néewáidacatéwa cachàiníri iyú náaliacaténáwa cawinápinácaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná ìwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínápinácaalíté yéenáiwana yàanàaca. Néese profetanái náináidacatéwa mamáalàacata ìwali náaliacaténáwa càinacaalíté íimáaná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náaliacawa càminápináté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmalìcuise; néese Dios imàacacaté náaliacawa yàacaté nalí tàacáisi pirípinácué iyéeyéipinacaté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemìaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná pirí Cristo itàacái, ímérica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nacàlidacatécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníse. ¡Máini Dios yàasu ángelnái chènuníseyéi nawàwaca náaliaca néemìaca càinacaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimichàidacué pìiwitáisewa pìináidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. Picácué picàma, néese pìyacué cáimiétaquéri iyú, piicácaténácué pìichawa cayába. Manuícué pìináidaca piwàwawa Dios ìwali picùacaténácué matuìbanáiri iyú Dios imàninápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimàniná bàaluité ipíchawáiseté pialíaca Dios ìwali. Néese peebáidacué Wáaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuécá pía. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios ímacaté: “Pìyacué mabáyawanéri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, ímaca yái Diosca.

¹⁷ Pialíacuéwa càmita Dios iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái ícha, néese yùuwichàidapiná canánama báawéeyéi, ìwalíse yái báawéerica namànírica. Iná pìimacaalícué Dios ìwali Wáaniricani, yá iwàwacutácué pìaca iyéininá mamáalàacata idècunitàacá pìyacuéca chái èeri irìcu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuéca pía ícha yái pìiwitáisemica canéerica iwèni, yái pìawirináimi íiwitáise. Pialíacuéwa máiníricaté cawènica Dios iríni yái iwasàanacatécué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripinacawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa Cristo íraná cawèníri iyú, Cristo yéetácáinatéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùulíaca yàasu wenàiwica nanúanápináté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, yái oveja wàlisà cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íiwitáise, mabáyawanéri nacái yéetacatéwa wáichawalíná yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yaté Dios íináidacawa ibànúanápináté Cristo yéetáanápináwa èeri mìnánái íchawalíná. Cristo idéca yàanàaca malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, iyúudàacaténácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imichàidéericaté Cristo yéetácáisi ícha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcuwa icùacaténá macáita. Càita peebáidacuéca Dios, picùacuéca pìyaca nacái Dios imàninápinácué pirí cayábéeri.

²² Peebáidacuéca càide iyúwa ímáaná yái tàacáisi báisírica, íná Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise cáininácaténácué piicáca áibanái báisíiri iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápínácué nía càiyéide iyúwa péenánaiwa Wáiwacali ìwalísená. Iná iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisíiri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise pidèniácaténácué picáuca chènuníiséerica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué pisèenáimi imàníináté cháí èeri irìcu. Néese yái Dios cáurica, cànírica imáalàawa, idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuéca. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái íméerica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaalíwa ráunamáita, càide iyúwa nacái íiwichi yúuwàacaalíwa masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasuíyéicaalí wía, cáalíacáiyéicaalí wía nacái, càicáaníta wàyacáita maléená èerita cháí èeri irìcu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái ìyaca càiripináta”, càité íimaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacàlidéericatécué pirí píalíacaténácuéwa Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

2

¹ Iná piúcacué píichawa píiwitáise báawéerimiwa macái íiwitáaná, macái chìwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáise, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, yá nacái macái báawéeri tàacáisi íiwitáaná picàlidéericuéca áibanái ìwali. ² Péemíacué comparación: Máini quíraslínái ícutáca ìinisi yáawamita nachàiniadacaténá naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali cachàiníiri iyú, yái machíwéeri tàacásica, pichàiniadacaténácué píiwitáise, Dios ìwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacaténácué pía macái báawéeri íicha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali píalíacáinácuéwa báisíiri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáise, Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemíacué comparación: Áibanái imàniyéicaté íba ícapèená, náucacaté náichawa abéeri íba canácáináté iwèni naicácani. Càita nacái abénaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiníiri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuíri íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càníiri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca ìwacáidacuéca pía irípináwa. Càicuéca píade iyúwa manuíri templo cayábéeri, Dios imànírica ícapèepináwa, Espíritu Santo ìyacaténá irìcu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacaténácué abéerita irípiná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios íicha áibanái irípiná, pimànicaténácué nalí cayábéeri nacái, pimàacacaténácué nacái píawawa Dios irí, píacaténácué irí cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casíimáipínácué Dios iicáca píasu sacrificio píyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéericatécué píichawalíná píbáyawaná ìwalíise. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capli dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuèrinápiná, níái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, áibaalí íipidenéeri

Síon. Máiní cayábéeri íiwitáise yái nacuèrinápináca nubànuèripináca nalíwa, máiní nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutácani. Càicanide iyúwa cayábéeri íba manuírí, máiníiri iwàwacutácawa nacái caplí irípiná, yái íba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica caplí. Cawinácaalí yeebáidéeyéipináca itàacái, yái nacuèrináca, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, numànipinácáiná nalíwa macáita càide iyúwaté núumáaná nalí”,

càité íimaca yái Diosca.

⁷ Máinícué cawènica pírí yái íbaca, yái Jesucristoca, píacué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipiná cachàiníiri iyú áibanái irí cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité.

Náimaca:

“Níái imàníiyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba, canácáinaté iwèni naicácani. Quéwa siùcade máiníiri iwàwacutácawa caplí irípiná yái íba náuquéericaté”,

íimacaté yái profetaca icàlidacaténáté Jesucristo iináwaná. ⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo ìwali. Íimacaté:

“Áibanái càmitapiná neebáida itàacái, calúapiná nacái naicácani”,

cài íimaca yái tàacásica. Siùca báawaca naicáca Jesucristo càmicáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapiná níawa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca pía yéenibepináwa, íná yéewa càicuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué pía sacerdotenáipiná, píibaidacaténácué irípiná, písutácaténá Dios ícha wenàiwicanái irípiná, píacaténácué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios iríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeséeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa íbaidéeyéipiná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pírí yéewanápinácué picàlidaca iináwaná ìwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuírí iyúwa, yái Dios imáidéericatécué pía catéeri ícha, yái píbáyawanáca pimàníiricatécué càmicaalíte píalía Dios ìwali. Dios idéca imáidacuéca pía amalácaténácué imànica píiwitáise yéewanápinácué pìyaca Dios icamalá irìcu, náapicha macáita yáaliyéica Dios ìwali. ¹⁰ Bàaluité pìyacuéca càide iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siùcade Dios icuèyéicuéca pía. Bàaluité càmitacué píalíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siùcáisede píalíacuéwa Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata píicáanápínácué píawa iyúwa wenàiwica yèepuníiyéicawa déeculé yàasu cáli íchawa, idècunitàacá pìyacuéca cháí èeri irìcu, yácáinácué pìasu cáli ìyaca chènuniré. Picácué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná, yái píiwitáise imàníiricuéca ùwicái píipunita, ipíchanácué pícaláacawa Dios ícha. ¹² Pìyacué machacàníiri iyú cháí èeri irìcu yéewanápiná áibanái cà míiyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimàníiricuéca. Siùca natàanicué pìwali báawéeri iyú càide iyúwacué pídéca nacáicaalícué pimànica píbáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siùcade, yásí áibaalípiná nàapináca Dios irí cayábéeriwa Dios yéemìacaalípiná èeri mìnánái iináwaná ìwali càinácaalíte namàníirica, càinácaalíte nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, macáita icuèyéicuéca pìasu cáli, píasáidacaténácué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacalináca icuèricuéca pìasu cáli. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, níara gobernadornái náiwacaliná ibànuèyéicuéca píatalé nacapèedáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí

cáimiétaquéri iyú, cawinácaalí imàníyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinacué pimànica cayábéeri, yéewanápinacué càmita náalimá nacháawàaca piináwaná ìwali, áibanái máiwitáiséeyéica càmlíyéica iwàwa yáaliacawa.

¹⁶ Báisíta pidèniacué abéerita Píiwacaliwa chènuníseérica, yái iwasèericatécué pía báawéeri ícha. Quéwa càmita Wáiwacali iwasàacué pía pimànicaténacué pibáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùulianá, yàasu wenàiwicacáinacué pía. ¹⁷ Piicacué macái wenàiwica cáimiétaquéri iyú. Cáininacué piicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níacáinacué péenánáica nía Wáiwacali ìwalísená. Píacué Dios icàaluíná. Píacué nacái íimiétacaná yái wenàiwica icuèricuéca píasu cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íbaidéeyéica mawèníiri iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéri iyú, càmita abéta níai ichùulièyéicuéca pía éeréeri iyú, néese nía nacái báawéeyéica íiwitáise, imàníyéicuéca pirí báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa iicáca pìideniacuéca yùuwichàacáisi matuíbanáiri iyú mabáyawanácaalícué pía, piùwichàacaalícuéwa càì pìsímáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué pibáyawanáwa, néese pìideniacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía, néese càmitacué cawèni Dios iicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácáinacué pía meedá. Quéwa nàuwichàidacaalícué pía ìwalíse yái cayábéerica pimànírica, néese pìideniacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí cawènica Dios iicácué piùwichàanácawa. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué pía pìideniacaténacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía ìwalíse yái cayábéerica pimànírica. Cristo yùuwichàacáinatéwa píchawalínacué yáasáidacaténacué pirí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàníná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásiwata. Càmitaté ichìwáida wenàiwica, ibatàa abéeripináta. ²³ Nacuísacaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmitaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté ibáulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté ìwaliwa wabáyawaná yùuwichàanápinátéwa wabáyawaná ìwalíse iiná iyúwa cruz ìwali. Yaté Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamànírica. Càité Cristo yéetácawa yéewanápiná wáyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. Nacapèedáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Inacué Cristo icháuná ìwalíse idéca píiwitáise ichùnìacawa pibáyawaná íchacuéwa. ²⁵ Quéechatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios ícha càide iyúwa ovejanái iméeràacaalíwa canéeyéica icuèriná. Quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo irípiná yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Càita nacái píacué inanái canríiyéica, pimànicué càide iyúwa piníri iwàwáaná. Yásí níara abénaméeyéi càmlíyéicatàacáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawènúadapiná irí náiwitáisewa, éwitacué càmicáaníta pìalàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, piyacaalícué machacàníiri iyú nacái piníri yáapichawa pìacaténacué íimiétacaná càide iyúwa Dios ichùulianacué pía. ³ Píacué inanái canríiyéica, picácué máiní pínáidáanícawa ìwali càinácaalícué iicácanáwa. Picácué máiní pichùnìaca píiwita ibáináwa cawèníiri iyú. Càita nacái picácué máiní picùada pìwaliwa oroíri tùliquichi

cawènírica. Picácué nacái máini picutáca pibàlepináwa máiníri cawènica. ⁴ Néese pichùnìacué cayába píiwitáisewa piwàwalicuísewa. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái ícha, néese pimànicué áibanái irí ééréeri iyú. Yásí casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càmíri imáalàawa. ⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìacaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwalicuísewa bàaluité, yaté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuicaté nàináidaca nawàwawa Dios ìwali imàníinápínaté nalí cayábéeri càide iyúwaté ìimáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná. ⁶ Càité Sara imànica, úái Abraham ìnuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yaté úumaca ìwali “nuíwacali”. Yá càicuéca píade iyúwa Sara ìdunái pimànicaalícué cayábéeri piacawéeri iríwa, càmicaalí nacái cáalu piácué.

⁷ Càita nacái piácué asìanái cáinuíyéica. Piyacué píinu yáapichawa cáaliácáiri iyú. Peedácué ùasupiná piacaténácué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáaliácáiri iyú càmíciná cachàini úa càide iyúwacué cachàiníná pía. Piácué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawèníri iyú yàacaténá ucáuca càmíri imáalàawa càide iyúwa imàníinácué pirí. Piácué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca pirí pisutáanácué ícha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siùcade péemiacué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa píapichawáaca, piicáyacacaténácuéwa catúulécanéeri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinácué pía Wáiwacali ìwalíisená. Piicácué pipualéwáaca. Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha. ⁹ Picácué pimàni irí báawéeri cawinácaalí imàníricuéca pirí báawéeri. Picácué nacái picuísani éwita icuísacaalícué pía. Néese pitàanícué irí cayábéeri iyú, pimànicué irí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténácué pirí cayábéeri. ¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Pìwàwacaalí piyaca manùba èeri casíimáiri iyú, yá iwàwacutá picùaca pinènewa pitàanícaícha báawéeri tàacáisi, picùaca nacái pinùmawa ipíchaná picàlidaca pichìwawa.

¹¹ Piwènúada píiwitáisewa báawéeri ícha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha; picácué pipélia nía.

¹² Yácaíná Wacuèriná Dios icùaca wenàiwica ìyéeyéica machacàníri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná ícha; quéwa Dios yùuwideca imànica wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa”,

ìimaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmítacué nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàidacaalí píawa ìwalíise yái cayábéerica pimàníricuéca, càicáaníta Dios imànipinácué pirí cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái íchawa. Picácué nacái achúma píináidacawa piwàwawa. ¹⁵ Néese piácué Píiwacali Cristo icàaluínáwa macái piwàwalicuísewa. Aibanáicaalícué isutá yéemíawa pía càinácaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo ìináwaná, yái peebáidéericuéca itàacái. Picàlidacué nalíni cáimiétaquéeri iyú, ééréeri iyú nacái.

¹⁶ Pimànicué cayábéeri, yéewanápiná áibanái itàanícaalícué piwali báawéeri iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái, yásí báica nía natàacái báawéeri ìwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyawanáwa, yásí piùwichàapínácuéwa pibáyawaná ichùullacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácuécawa cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacacaalícué áibanái

yùuwichàidaca pía ìwalìise yái cayábéerica pimàníricuécá, yásí máiní cawènica Dios iicácuéca piùwichàanáwa, càmicáinácué cabáyawaná pía. ¹⁸ Yácáiná Cristo nacái yùuwichàacatéwa mabáyawanéeri iyú. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalìise, abé yàawiríata, néese càmita quirínama yéetácawa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yùuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itécaténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha Dios. Yéetácatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáucaté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idécanaáamité Cristo yéetácawa, yáté yàacawa iwàwa cáuri iyú yàacaténáté iicáca infierno iriculé icàlidacaténáté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Níacata càmiyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé yàasu èerimité. Idècunitàacá Noé imànicaté arca, yái manuíri lancha nacáirica, yáté Dios idècunìacawa quiríta nawènúadacaténáté náiwitáisewa báawéeri íicha, níara èeri mìnánáica. Ochocaté namanùbaca níái Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlùacaténátéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuíri yéesacái íicha, inuéricaté áibanái èeri mìnánái canánama. ²¹ Yái yéesacái íimáanáca càicanide iyúwa wabautizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanáté Noénái úni yéesacái íicha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha weebáidacaalí Jesucristo itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáalimá iwasàaca wía imichàacáinátéwa yéetácáisi íicha. Yái wabautizáanáca, càmita íimáaná wàapìdacáita wáichawa meedá, néese íimáanáca wasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichàacatéwa chènuniré, yá iyaca siùcáisede Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha, macáita ángelnái, macáita demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháí èeri irícu nacái.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita nacái iwàwacutácué pichùnìaca piíwitáisewa yéewanápinácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú. Wàuwichàacaalíwa wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí chuìca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. ² Néese idècunitàacá piyacuéca cháí èeri irícu, yá pimànipinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmíiritacué càide iyúwa piíwitáise bàaluisàimi iwàwáaná. ³ Bàaluité piúcacatécué madécaná èeri pimànicaténácué càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná càmiyéica yeebáida Dios itàacái. Pimànicatécué báawéeri macái íiwitáaná mamáalàacata mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. Pimànicatécué nacái piíná iyúwa yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picàmacatécué nacái manuíri fiesta irícu, piyáacaalítécué piyáacaléwa manuí máiwitáiséeri iyú áibanái yáapicha icàméeyéicué píapicha báawanama, imàniyéicatécué píapicha nacái máiní báawéeri wawàsi nainá iyúwa piacaténácué ídolo icàaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwanáca. ⁴ Siùcacué piacawéeyéiná bàaluisàna náináidacawa naicáidacuéca pirí, natàanícué nacái piwali báawéeri iyú càmicáinácué quirínama piacawéeridaca nía namànicaalí nabáyawanáwa manuísíwata máaléquéeri iyú. ⁵ Quéwa áiba èeriwa iwàwacutápiná nabàlùacawa Dios íipunita, yái Dios icàlidéeripináca iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, macáita báawéeyéi, níái cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimicawa. ⁶ Níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái cháí èeri irícu néemìacaté yái cayábéeri

tàacáisica yéewanápinaté nadènlaca nacáucawa càmliri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwacutácaníta néetácawa càide iyúwa macái èeri m̀nanái.

⁷ Siùca mawiénicani yái èeri imáalàanápínacawa. Iná picùacué píawawa cayába pisutácáténacué píawawa Dios ícha cáimiétaquéeri iyú iyúwa cáaliácáiyéi. ⁸ Máiní iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawàwawa nabáyawaná ícha, càinácaalí báawéerica namànírica walí, yéewanápiná nacái Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ⁹ Peedácué pìataléwa áibanái wenàiwica casímáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué calúa pía ìwalíise, néese piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepunícaalíwa déeculé nacapèe íchawa. ¹⁰ Dios idéca imàacacué pirí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimànicaténacué píibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàacacué pirí pìasu cawèníri nacái, càide iyúwa iwàwàanacué imàacaca piríni, yéewanápinácué piyúudàayacacawa. Iná pimànicué cayábéeri piríwàaca càide iyúwa Dios ichàiniadàanacué pía. ¹¹ Picàlidacaalícué Dios itàacái, picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Piyúudàacaalícué áibanái, piyúudàacué nía càide iyúwa Dios imàacáanacué pirí chàinisi. Càinácaalícué pimàni, pimànicué macáita machacàníri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápiná áibanái wenàiwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí cayábéeri. Jesucristo icùapíná macáita càiripínáta íiwitáise cachàiníri iyúwa, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré. Báisíta, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Manuíri yùuwichàacáisi idéca yàanàaca pìwalícué. Picácué pínáidawa manuísíwata piicáca yái manuiri yùuwichàacáisica yáalimáidéericuécá iicáwa pía càide iyúwa quichái masacàacaalí imànica oro, yáasáidacaténá asáisi báisícaalícué peebáida Cristo. Picácué pínáidawa càmlínápinácué iwàwacutá piùwichàacawa. ¹³ Néese casímáicué piwàwa manuísíwata píalimácáinacué pìidenlaca piùwichàanàwa Cristo irípiná càide iyúwa Cristo ìidenlànáté yùuwichàanàwa, yéewanápinácué piyanídacawa cachàiníwanái Cristo yàanàacaalípiná cachàiníri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa, icùacaténá macáita íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁴ Casímáipínácué piwàwa áibanái itàanícaalícué pìwali báawéeri iyú ìwalíise yái peebáidàanacuécá Cristo itàacái. Yá casímáipínácué piwàwa yácáiná Espíritu Santo yàacawéeridacuécá pía mamáalàacata icùacaténácué píiwitáise Dios ichàini manuiri iyú. ¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi ìwali yàanèerica èeri m̀nanái ìwali inuéyéica wenàiwica, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái imàníyéica báawéeri áibanái irí; nía nacái máiníyéica iwàwaca isutáca yéemlawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàacaalícuéwa ìwalíise yái peebáidàanacuécá Cristo itàacái, picácué báí pía ìwalíise, néese pía Dios irí cayábéeri náaliácáinacué pìwali Cristo yàasu wenàiwicaca pía.

¹⁷ Idéca yàanàaca nàasu èeri Dios idàbacatáipínáta yùuwichàidaca èeri m̀nanái nabáyawaná ìwalíise. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siùca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, íná yéewa wáaliácawa máinípiná cachàiníwanái Dios yùuwichàidaca èeri m̀nanái manuísíwata, cawinácaalí càmiyéica yeebáida Dios itàacái. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irícu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáaníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri ícha. Iná wáaliácawa Dios yùuwichàidàanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripínáta, cawinácaalí nacái báawéeyéica iicá Dios. ¹⁹ Iná wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo irípiná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué

nacái wíawawa Dios icáapi irìculé icùacaténá wía, yái Dios idàbéericaté wía, imàníripináca nacái walí càide iyúwaté ímáaná.

5

Consejos para los creyentes

¹ Siúcade nuwàwaca nùalàacuéca pía piacué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacái càide iyúwacué pía. Nuicácaté Cristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yá nucàlidaca ìináwaná ìwali. Néese Cristo yàanàpinácaalí àniwa icamaláná mèlumèluíri irìcuwa, yásí wàypiná Cristo yáapicha cáimiétacanéri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Píacué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níara wenàiwica Dios imàaquéeyéicuéca picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa. Picùacué nía casímáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Píacué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese píibaidacué Dios irípiná picùacaténácué yéenibe cayába macái pichàini iyúwa piwàwalicuésewa. ³ Picácué pichùulla nía cachàiníiri iyú; picácué piwàwa náiwacalicuéca pía, níái Dios imàaquéeyéicuéca picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, pìyacué nacái machacàníiri iyú Dios ìicápiná, píasáidacaténácué nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴ Yá áibaalípiná Wáiwacali yàanàpiná, yái Wáiwacalisíwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa cáininéeri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacali yàapiná walí wàasu coronawa càmíiri imáalàawa, wáiwita ìwalíripiná, yá wàypiná Wáiwacali yáapichawa icamaláná mèlumèluíri irìcu càiripináta, cáimiétacanéri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵ Càita nacái piacué càmíiyéica máini béeyéi, placué ancianonái límiétacaná, níái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pimànicué nacái càide iyúwa nàalàanácué pía. Placué píimiétacanáwáaca piyúudàayacacuéwa, picácué cáimacái piicáca píawawa, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèericaté:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica ìináwanáwa càmítasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaalí yáaliéyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”,

ímaca yái Dios itàacáica. ⁶ Iná piacué Dios icàaluíniná, yái cachàiníirica náicha canánama; pimànicué nacái càide iyúwa ichùullianácué pía. Picácué máini cachàini piicáca píawawa Dios ìicápiná, picácué máini cáimacái piicáca píawawa. Néese áibaalípiná yàanàcatáipinátacué péenáiwana, èeri imáalàapinácaalíwa, yásí Dios imànicué pírí cayábéeriwa wenàiwicanái ìicápiná. ⁷ Picàlidacué Dios irí yái cáalúunácuéca pínáidacawa, néese manuícué pínáidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacái pía.

⁸ Picùacué cayába píawawa cáalíacáiri iyú ipíchanácué pimànica píbayawanáwa. Piicácué píichawa cayába ipíchanácué piùwide Satanás yáalimáidaca pía, piwènúadacáichacué píiwitáisewa Dios ícha. Satanás, yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalimáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàacacaténá nacaláacawa Dios ícha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaalíwa, ícháaníca, canàicáináni, icutáca iyáapináwa wenàiwica. ⁹ Peebáidacué Jesucristo itàacái cachàiníiri iyú, yéewacaténácué píbalùacawa tàì íméeri iyú Satanás ípunita, ipíchanácué piwènúada píiwitáisewa Dios ícha. Càmitacué pía abéta yùuwichàawa Cristo

irípiná. Néese péenánáicué iyéeyéica macái cáli íinata imanùbaca, nàuwichàaca nacáíwa siùcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacái. ¹⁰ Quéwa idécanáamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué píiwitáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténácué Jesucristo itàacái macàaluínináta tàì íiméeri iyú cachàiniíwanái mamáalàacata. Yái Diosca, yácata yái cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wáyáanápíná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluíri iyú yáapicha càiripináta Dios icamaláná irìcu chènuniré. ¹¹ Wàacué Dios irí cayábéeri icùapínáciná macáita càiripináta ichàini manuíri iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹² Nubànùacué pirí yái achúméerína cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí íipidenéerica Silas, yái wéenàsàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imàníinápíná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná íicha. Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nùalàacaténácué pía éeréeri iyú, nucàlidacaténácué pirí nacái Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca pía báisíiri iyú. ¡Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níai iyéeyéica cháì Babilonia iyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa càide iyúwa yeedáanácué pía, nawàwalicué pía. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa iwàwalicué nacái pía. ¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué pìyaca matuíbanáiri iyú, píacué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Simón Pedro nubànùacué pirí cuyàluta. Núacata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué pirí yái cuyàlutaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáimiétaquéeri iyú abédanama càide iyúwa weebáidáaná. Càita Wacuèriná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, yái Jesucristo iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ² Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué pialíacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuécá pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³ Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íná wadèniaca macáita yái chàinisi wamáapuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná wacáuca càníiri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéininá machacàníiri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacaalíte wáaliacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèlúiri irìcu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴ Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuíri iyúwa càide iyúwa ímáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawèníiri nacái, yéewanápinácué pìdèniaca Dios íiwitáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwasàaca pía èeri mìnánái íiwitáise íicha imáalèeripinácawa yáaséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinícáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Dios idéca imànicuécá pirí yái cayábéerica, íná píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, pialimáidacué macái pichàini iyúwa pìyáanápíná mabáyawanéeri iyú. Néese, pialimáidacué pialíanápínáwa Dios ìwali cachàiniwanái mamáalàacata, pialíacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri íichaná cáalíacáiri iyú. ⁶ Néese pialimáidacué picùanápíná píawawa báawéeri íicha ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Néese pialimáidacué pìdenianápíná pìuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyúta. Néese pialimáidacué pianápíná Dios iyéininá machacàníiri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái irí. ⁷ Néese pialimáidacué cayábáanápíná piicáca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéenayaquéeyéiwa. Néese pialimáidacué cáinináanápíná piicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸ Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuécá pirí, yásí máiní cawènica Dios iicáca yái pimàníiricuécá. Cawèníirica yái pialíanácuécawa Wáiwacali Jesucristo ìwali. ⁹ Quéwa cawinácaalí càmita imàni càide iyúwa nucàlidáanácué pirí, yá catáca íiwitáise càide iyúwa matuíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càmlíri yáalimá iicáca déeculé, iimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa íicha yái báawéerica imàníiricaté quéeacháwa. ¹⁰ Iná nuénánái, Dios idéca imáidacuécá pía, idéca nacái yeedácuécá pía yàasunáipínáwa, íná iwàwacutácué pialimáidaca pimànínápíná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái imáidáanácuécá pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita picaláacuécá Dios íicha. ¹¹ Càita Dios itàidapínácué píawa máiní cayábéeri iyú imàacáanápínácué pirí pìasu cawèníripíná manuíri piwàlùacaténácuéwa yàcalé chènuníiséeri irìculé Wáiwacali Jesucristo

icùacataléca macáita càiripináta, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹² Iná nucàlidapinácué piríwani càì mamáalàacata éwitacué péemlàcáanítani bàaluité, píalíacué nacái ìwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì íiméeri iyú yái báisíiri tàacáisi néewáidéericatécué iyú pía. ¹³ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri irìcu, iwàwacutácué nùlàaca pía numichàidacaténácué píiwitáise ipíchanácué piimáichaca yái tàacáisica píaliéricuécawa ìwali. ¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca núalíacawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipiná macáita núalimáanáta nucàlidacaténácué pirí yái tàacáisi báisíirica, yéewanápiná nuétácadénáamiwa, yá píalimápinácué piwàwalica yái tàacáisica nuéwáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise cachàiníiri ìwali. Càita nacái wacàlidacatécué pirí Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri irìculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi íiwitáise cachìwéerica, yái wawàsi namàníirica náalíacái iyúwa nachìwáidacaténá áibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisíiri tàacáisi iyú waicácináté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiníiri íiwitáise icànéerica mèlumèluíri iyú, yái icamaláná chènuníiséerica, wàyacaalíté yáapicha manuíri dúli íinata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali néenialíté Wáaniri Dios imàacacaalíté Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuníiséeri yáapichawa. Yaté Dios itàaníca chènuníise, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali ìwali íiméerica: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemlacaté yái tàacáisi chènuníiséerica, wàyacáináté Wáiwacali yáapichawa manuíri dúli íinatalé, chènuníiséeyéi imàacacaalíté yáawawa waicácanía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái Cristo iináwaná ìwali. Càita wáalíacawa cachàiníwanái báisíiri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutácué péewáidacawa ìwali yái tàacáisi Dios íiméericaté Cristo ìwali, peebáidacué nacái, yáacáiná yái tàacáisi imàacaca wáalíacawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catácatelé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàaca àniwa aléi èeri irìculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutácué piwàwalica abéeri wawàsi càiripináta: Càmita yéewa wáalíacawa wéemlacani wachàini iyúwa meedá càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànèericaté inùmaliçuise. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudàaca wía wáalíacaténá wéemlacani, càinácaalí íimáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmitaté nacàlida tàacáisi náiwitáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanáté nacàlidacani.

2

Los que enseñan mentiras

¹ Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachìwéeyéi iwicùlidéeyéica. Nacàlidacaté nachìwawa, náimacaté Dios yàasu profetanáicasa nía, icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càita nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nàanàapínácué pèewiré. Yá néewáidapiná wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, quéwa namànipiná càì ibàacanéeri iyú yéewanápiná áibanái iyúunáidaca cachìwéeyéi néewáidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachìwéeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi irìculé. Nacàlidapiná nachìwawa Wáiwacali

ìwali, náimapiná càmìtasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetéericatéwa wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa néetápinácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yùuwichàidaca níawa manuísíwata. ² Madécaná icàlidéeyéica iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawéeri íiwitáaná mabáiníiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuésemi. Iná nàwalíse áibanái natàanípiná báawéeri iyú báisíiri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachìwéeyéica máiní nawàwa needáca nalíwa manùba cawèníiri, íná nachìwáidapínacué píawa cachìwéeri tàacáisi iyú néewáidacáinacué pía piacaténacué nalí plata. Bàaluité quéwa Dios íináidacawa yùuwichàidáanápíná cawinácaalí imàníyéica còi, idéca nacái ichùnìaca nalípiná nàuwichàanápínacawa càmíiri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná níawa nàuwichàacái íchawa.

⁴ Wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná nía, càmíicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha níara báawéeyéica ángel iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios ícha. Néese yúucacaté nía infierno iriculé; yáté idacùaca nía cadena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyéi catéeri irìcu mamáalàacata àta áibaalípiná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ⁵ Càité nacái càmìta Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha níara bàaluisàna èeri mìnáníca. Néese ibànùacaté manuíri yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawéeyéi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái ícha, yái Noé, yàalèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa báawéeri ícha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichéeyéica. ⁶ Càité nacái Dios ibànùaca manuíri yùuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níái wenàiwicaca yáasáidacaténá áibanái báawéeyéi irí, iyéeyéipínacaté náamiwáise, yùuwichàidáanápíná nía nacái cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàacaté Lot Sodoma ìyacàlená ícha. Yái cayábéeri íiwitáiseca Lot máiníté achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níái Sodoma ìyacàlená mìnáníca bàaluité.

⁸ Yái asìali cayábéerica íiwitáise ípidenéericaté Lot, ìyacaté báawéeyéi wenàiwica yèewi. Yáté máiní achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíse macáita yái báawéerica iiquéericaté namànica, natàaníca nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalícata yái yáaliméerica iwasàaca wía ícha yái wawàsi yáalimáidéerica wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái. Siùcata Dios yùuwichàida ìyaca níái báawéeyémica presoíri iyú àta néenáiwana yàanàacataléta Dios icàlidacatáipínáta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ¹⁰ Máiní cachàiníwanái mamáalàacata Dios yùuwichàidapíná wenàiwica imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí càmíiyéica iwàwa Jesucristo Náiwacalipínáwa icùacaténá nía. Macáita níái yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càmìta nàa áibanái íimíetacaná. Càmìta cáalu natàaní báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níái cachàiníyéi demonio íiwacanáníca icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi cáuli irìcuíyéi. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio íiwacanánái, quéwa éwita cachàinícaníta ángelnái demonionái ícha, càicáaníta càmìta ángelnái icuísá íchawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísá wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níái cachìwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càica níade iyúwa cuwèsinái máiwitáiséeyéi. Càmìta nánáidawa cáalíacáiri iyú,

néese namànicáita meedá macáita càinácaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwéesinái imànlíná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwéesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca íináidacawa íbàanápíná níai cachìwéeyéica yùuwichàidacaténá nía càiripináta. Nacuísá náichawa demonionái máiní báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái iináwaná ìwali; quéwa Dios yùuwichàidapíná cachìwéeyéi càiripináta càide iyúwa yùuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níai cachìwéeyéica nàuwichàapínácawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casímáica nàyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawèníri yàacàsica, nánáidacáináwa abéerita ìwali yái siùquéeri wawàsica. ¡Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníri iyú pèewibàa pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa! Camùnica nía, casímáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawèníri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisíri tàacáisi, quéwa nachìwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapicha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadáanápíná inanái íiwitáise, asíanái nacái namànlínápíná nabáyawanáwa náapichawáaca, níai wenàiwicaca càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nadéca néewáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupínáwa áibanái yàasu cawèníri. Níata wenàiwicaca Dios yùuwichàidéeyéipíná càiripináta. ¹⁵ Nadéca naméeràacawa Dios íicha namàacacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor ìirimica Balaam imànlínáté. Bàaluité Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali imapùacaténáté nía chàwicùli iyú, yéewanápínáté báawéeri yùuwàacawa nàwali níai Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá iríwa cawèníri wawàsi israelitanái yùuwidenái íicha. ¹⁶ Néeseté Dios yàalàaca Balaam cachàiníri iyú ipíchanáté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ipíra burro utàaníca wenàiwica isàna iyú Balaam irí. Càité burro umáisaníaca Balaam imànica ibáyawanáwa, íná càmitaté yáalimá Balaam ibànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica ìwali, Dios icùacáinaté nía.

¹⁷ Cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siùcade cachìwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápú canéerica irí úni, càide iyúwa nacái cúulíri acalèe cáuli itéerica quéwa canácatáita unía yúuwèeriwa wenàiwica ibànacale ìwali. Yá Dios yúucapíná íichawa níai cachìwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripináta irícu yái máinícataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachìwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canùmaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yeebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi íimáaná, néese cachìwéeyéi idàbaca yáalimáidaca nía namànlínápíná macái báawéeri íiwitáaná mabáinináwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuése. ¹⁹ Níai cachìwéeyéica nacàlidaca wenàiwicanái irí cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi íiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmitasa iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios ichùulianá. Quéwa níai cachìwéeyéica càmita nàya iyúwa canéeyéi íiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácáiná idacùaca nía cachàiníri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripináca nía yéetácáisi irículé déeculé Dios íicha càiripináta. Yáacáiná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica íiwitáise, yácata yái wenàiwica íiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicanái yáaliyéicawa Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá Wáiwacali iwasàaca nía èeri mìnánái íiwitáise íicha, macái casaquèeri wawàsi èeri mìnánái imànlírica. Néese, níai yáaliyéicawa Wáiwacali ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa cayábéeri íicha àniwa, yá namàacacaalí nabáyawanáwa idacùaca nía àta yái báawéerica icàbadàacataléta nía, yá máiní cachàiníwanái cabáyawanáca

nía íicha yái quéechéericatécáwa. ²¹ Quéechatécáwa náalíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wàyaca machacàníri iyú, néese nawènúadaca náíwítáisewa Jesucristo itàacái íicha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yùuwichàidapíná níawa manuísíwata cachàiníwanái náicha caw-ínácaalí càmíiyéica yéemíacáwaca Jesucristo iináwaná ìwali. ²² Níái yèepuèyéica imànica ibáyawanáwa àniwa nadécanáami náalíacawa Jesucristo iináwaná ìwali, càica níade iyúwa áiba comparación íimáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculèwa. Marrano nacái nadécanáami nàapídáidaca úa, yá uèpùaca utalíacawa casacàalirìculé àniwa”, íimaca yái comparaciónca.

3

El regreso del Señor

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyàluta nutànèericuéca pirí. Iná nudéca nùalàacuéca pía pucháiba yàawírí nuwàwacáinácué numichàidaca píiwítáise masaquèeri píináidacaténácuéwa cáalíacáiri iyú. ² Píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluité. Píináidacué nacáíwa Wáiwacali Jesucristo itàacái ìwali, yái ichùulìerica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wía apóstolca Jesucristo ibànuyéyéica wacàlidacaténá itàacái, wadéca wéewáidacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá.

³ Péemíacué cayába, ìyaca abéeri wawàsi máinícué iwàwacutéeri píalíacawa. Ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá wenàiwicanái ìyáanápíná iicáaníyéica waquíníná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipíná nabáyawanáwa macái íiwítáaná càide iyúwa náíwítáise báawéeri iwàwáaná. ⁴ Nasutápiná néemíawa wía, namànica naquíniwa cà: “Pidécuéca píimaca walí Cristo íimacasa bàaluité yàanàanápínaté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmítàacá yàanàa? Níara wàawirináimi iiquéeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmítàacá yàanàa. Yá macái wawàsi ìyéerica cháí yèepunícawa ìyaca mamáalàacata iyúwataté ìyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide”, càipíná náimaca càmíicáiná neebáida Dios imáalàidáanápíná yái èeriquéi. ⁵ Cawínácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmíta báisi nawàwa náalíacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmíta nawàwa náalíacawa Dios idàbacaté chènuníiséeyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùuliacaté chuìri cáli imusúacawa manuíri úni yáacuíse. Néese iseríacaté úni yéewacaténaté yéená ìyaca chènuniré, áiba yéená nacái iyamáacatéwa cháí. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacacaté úni yéesacawa macái cáli ìwali àta idapúadacatalétaté macáita. Inaté Dios imáalàidacaté macáita cháí èeri irìcúrica úni iyú, yái manuíri yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siùca chènuníiséeyéi cáli, yá nacái cáliquéi ìyéerica cháí èeri irìcu siùca, Dios icùaca ìyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípiná. Yá quichái yeemápiná níawa néenialípiná Dios icàlidapínácaalí báawéeyéi íiwítáise ibáyawaná iináwaná yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué piimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mìl camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mìl camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa. ⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanáté walíni. Quéwa càmítàacá ichàbawa yái Wáiwacali yéenáíwanáca, néese Wáiwacali idècunlacáicatawa icùacáiná ìyaca áibanái nawènúadáanápíná náíwítáisewa irípiná. Càita icùaca éeréeri iyú càmíicáiná iwàwa yúucacawa íicha ibatàa abéeripínáta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náíwítáisewa Dios irípiná.

¹⁰ Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáíwaná, càicaalínápinácaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicaalí wenàiwica náalíawa càiná èeri irìcucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínácaalí àniwa, yásí chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa máiníiri yáwanái tiríríiri isàna manuúri iyú, caiyéininéeri macái énu ícha. Yá macái wawàsi ìyéerica iwasàapínáwa ùuléeri iyú neemácáináwa quichái irìcu, yá nachalíapínácawa. Yásí macáita yái èeriquéi, yá nacái èeri irìcuíri wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

¹¹ Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yái ìyéerica. ¡Iná iwàwacutácué pìyaca mabáyawanéeri iyú, pìacué nacái Dios iyéininá!

¹² Picùacué Dios yéenáíwaná yàanàaca. Pimànicué pìalimáanáta yéewanápiná yéenáíwaná yàanàaca caquialéta cachàiniwanái. Néenialípiná chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa quichái iyú, yá macái wawàsi ìyéerica iwasàapínácawa ùuléeri iyú quichái ipèrùà yèewi. ¹³ Quéwa wíata icùaca ìyaca Dios idàbáanápiná wàlisài capìraléeri cáli, wàlisài cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imànínápiná. Yá macáita ìyéeripínáca néré, cayábapíná náiwitáise, ìyéeyéipíná machacàníiri iyú càiripínáta.

¹⁴ Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunitàacá picùaca Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápiná, yá pimànicué macáita pìalimáanáta macái pìchàini iyúwa pìyacaténácué matuúbanáiri iyú áibanái yáapicha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. ¹⁵ Picácué piimáicha Wáiwacali idècunìacawa éeréeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita nacái wéénásàiri Pablo, yái cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca pìrí cuyàluta pìaliacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápiná, càide iyúwa Dios imàacáaná Pablo yáalíacawa. ¹⁶ Pablo idéca icàlidacuéca pìrí càì Wáiwacali yàanàanápiná àniwa macái yàasu cuyàluta irìcuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawàsi ìwali càulenéeri wenàiwica yáalía yéemìaca càinácaalí ímáaná. Néese áibanái cà míiyéicá yéewáidawa cayába, cà míiyéi nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì íméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nacàlida machacàníiri iyúni càide iyúwa ímáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèericaté. Iná Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí cà míiyéica icàlida Dios itàacái machacàníiri iyú.

¹⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, pìalíacuéwa cachìwéeyéi yàanàanápiná. Iná piicácué pìichawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiwitáise ichìwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachìwa iyúwa déeculé báisíiri tàacáisi ícha àta piméyáacatalétacuéwa peebáidaca Jesucristo itàacái. Picácué peebá nalí. ¹⁸ Néese pìalimáidacué pìaliacaténáwa manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yái Wáiwacali cáininéerica iicácuéca pía. ¡Wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri siùcáisede, càiripínáta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Wabànùacué pirí cuyàluta. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yái ìyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yái wéemièrica itàacái wàuwi iyúwa, yái waiquéerica watuí iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yái Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué pirí nacái yái tàacáisica Jesucristo ìwali, yái càmíirica imáalàawa, ìyéericaté càiripináta Wáaniri Dios yáapicha, yái Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué pirí iináwaná ìwali yái Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wàyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yái Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué pirí cuyàluta, casíimáicaténácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué pirí yái tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalíacaténáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios ibáyawaná, canásiwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wàyaca abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachìwéeyéi wía meedá, càmita nacái wàya machacàníiri iyú. ⁷ Quéwa, wàyacaalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios ìyáaná mabáyawanáwaca icamaláná irìcuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íraná imusúacatéwa icháuná irìcuísewa cruz ìwali, yá yéetacatéwa. Yùuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica.

⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichìwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmita nacái watàaní báisíiri iyú. ⁹ Wáalíacawa machìwéericani, yái Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa ímáaná. Wáalía nacáiwa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios irí yái báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, masacàaca nacái imànipiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná ícha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmita nacái weebáida Dios itàacái báisíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Píacué, nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta pimànicáichacué pibáyawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáanáta Jesucristo, yái mabáyawanéerica ìyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàacawéeridaca wía, itàaníca wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica wàyaca. Càmíiritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yùuwichàacatéwa macái èeri mìnáná íchawalíná nabáyawaná ìwalíse.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, yásí wáalíacawa báisíiri iyú wáalíacawa Dios ìwali, wàyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càì íimaca “Núalíaca Dios ìwali”, càicaalí íima, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, cachìwéeri meedáni yái wenàiwicaca, càmita nacái yeebáida báisíiri tàacáisi. ⁵ Nèese àniwa cawinácaalí imàníríca càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata cáininéerica iicáca Dios báisíiri iyú. Iná yéewa wáalímá wáalíacawa báisíiri iyú wàyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios íimáaná. ⁶ Cawinácaalí càì íiméerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí íima, iwàwacutá ìyaca càide iyúwa Jesucristo ìyáanáté cháì èeri irìcu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmita wàlisàì yái tàacáisi nutànèericuéca pirí. Yái tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo irípiná. Yái tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièricuéca bàaluité. ⁸ Ewitacué péemíacáanítani bàaluité, càicáaníta siùca àniwade nutànàacué piríni, càide iyúwa tàacáisi wàlisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yái tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica iicáyacacawa. Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri íicha peebáidacaténacué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichalíacawa cachàiníiri camalási icànacaalí catéeri irìculé.

⁹ Aibacaalí càì íimaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irìcu”, quéwa meedá báawaca iicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníiriwa mamáalàacata ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiníiri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái, yácata yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yèepuníiri nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irìcu, yá canáca wawàsi yáaliméeri iwènúadaca íiwitáise imànínápiná ibáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawinácaalí báawa meedá iicá áibanái, càmita yeebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú, yá yèepuníiri nacáíwa ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmita yáalímá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuí imànica íiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquéeriwa càminá yáalíawa alénacaalí yàawa.

¹² Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná íicha, Jesucristo yéetácáinácuéwa píichawalíná. ¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pirí cuyàluta píalíacáinácué Jesucristo ìwali, yái ìyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái ùuculíyéica, nutànàacué nacái pirí cuyàluta núalíacáináwa pidécuéca pimawèníadaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píalíacáinácué Wáaniri Dios ìwali. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta píacué béeyéica píalíacáinácué Jesucristo ìwali, yái ìyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pirí cuyàluta, píacué ùuculíyéica cachàiníicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàì íiméeri iyú, núalíacáiná nacáíwa pidécuéca pimawèníadaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Picácué cáininá piicáca cháì èeriquéi. Picácué cáininá piicáca èeri mìnánái íiwitáise càmlíyéica cáininá iicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica iicáca èeri mìnánái íiwitáise, càmita yáalímá cáinináca iicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imàníiri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullaná, canásíwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máiní máalíawáiséeri iyú nawàwa namànica wawàsi càmlíríca Dios ibatàa namànica, nasímáidacaténá níawawa meedá; máiní nawàwa naicáca báawéeri wawàsi, càmlíríca Dios iwàwa

wenàiwica iicáca, casíimáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa nàasu cawènliri ìwaliwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha. ¹⁷ Yái chéerica èeri irìcuírìca, macáita imáalàapináwa, nía nacái èeri mìnánáica iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapiná nacáwa. Quéwa, cawinácaalí imànírìca càide iyúwa Dios iwàwáaná, ìyapiná Dios yáapicha càiripináta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, yái èeriquéi imáalàapinácawa mesúnamáita. Pidécuéca péemìaca ìináwaná ìwali abéeri asíali yàanèeripináca ìpidenéerica Cristo yùuwide. Siùcasíwata madécaná Cristo yùuwidenái nadéca nàanàaca, íná yéewa wáalíacawa mawiénica yái èeriquéi imáalàapinácawa mesúnamáita. ¹⁹ Níai Cristo yùuwidenáica nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa càmiyeyi wéénánáisiwa Wáiwacali ìwalíisená. Wéénánáisiwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíse yéewanápiná wáalíacawa abénaméeyeyi ìyéeyéica wèewibàa, càmita wéénánáisiwa nía Wáiwacali ìwalíisená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírì Espíritu Santo íná cáiwitáisecuéca pía canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírì cuyàluta píalíacáinácuéca báisíiri tàacáisi ìwali. Píalíacué nacáwa piicáca báisíiri tàacáisi chìwái íichaná. ²² Siùcade nucàlidacué pírì cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí càì íiméerica, “Càmíirité Mesías yáara Jesúsmica”, càì íimaca imànica ichìwawa. Yácata nacái abéeri Cristo yùuwide, càmicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios Iiri itàacái nacái. ²³ Cawinácaalí càmirica yeebáida Mesíascani yái Dios Iirica, yái wenàiwica Dios ibànùericaté icùacaténá èeri mìnánái, càmita yáalía Wáaniri Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerica Dios Iiri ìwali Mesíascani, yái Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáalíerica nacái Wáaniri Dios ìwali.

²⁴ Iná peebáidacué cayábani mamáalàacata tàì íiméeri iyú, yái tàacáisi nacàlidéericatécué pírì bàaluité. Peebáidacaalícué cayábani tàì íiméeri iyú, yásí pìyacuéca abédanamata càiripináta Dios Iiri yáapicha, yáapicha nacái yái Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéri iyú yàanápiná wacáuca càmiri imáalàawa, wáalíaca nacáwa imànínápiná càide iyúwaté íimáaná.

²⁶ Siùca nubànùacué pírì cuyàluta nùalàacaténácué pía náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca pía. ²⁷ Quéwa, ìyacué pírì Espíritu Santo, yái Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatécué pírì. Càmita iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca pía Espíritucáiná yácata yéewáidéericuécacá pía macái wawàsi ìwali. Espíritu yéewáidaca wía báisíiri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanácuéca pía.

²⁸ Siùcade píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuicaténá wáináidaca wawàwawa waicácaalípiná Jesucristo, yàanàapinácaalí, ipíchaná báica waicáca wíawawa iwéré wabáyawaná ìwalísewa yàanàapinácaalí àniwa. ²⁹ Píalíacuécawa Jesucristo ìwali mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáwa báisíiri iyú cawinácaalí ìyéeyéica mabáyawanéri iyú, Dios yéenibeca nía.

3

Hijos de Dios

¹ Wáalíacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri mìnánái càmiyeyéica Dios yéenibe càmita náalíawa Dios yéenibeca wía càmicáiná náalía Dios ìwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siùcáisede Dios yéenibeca wía. Ewita càmicáanáta wáalíawa càinápinácaalí wàyaca áiba èeriwa, càicáanáta

wáaliacawa Jesucristo yàanàapináca àniwa, yásí wàypináca càiwade iyúwa ìyáaná, asáiripinácáiná waiquéeripiná Jesús, càide iyúwa ìyáaná. ³ Macáita icuèyéica Jesucristo yàanàanápínáwa, masacàaca namànica náiwitáisewa báawéeri íicha, càide iyúwa Jesucristo ìyáaná mabáyawanéeri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa, càmita neebáida Dios itàacái. Càmicaalí weebáida Dios itàacái, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

⁵ Píaliacuéwa Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irìculé yúucacaténá wáicha wabáyawaná. Píaliacué nacáwa canácata Jesucristo ibáyawaná, canásíwata.

⁶ Cawinácaalí iyéyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa. Macáita quéwa imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, càmitàacá nàináidawa Jesús ìwali, càmitàacá nàalía ìwali. ⁷ Píacué nuiquéyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachìwáidacuéca pía, náimacáinacué pírì cayábacasa pimànicaalícué pibáyawanáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéénibecáaníta pía. Nachìwacáita meedá. Picácué pimàaca áibanái ichìwáidaca pía càì. Cawinácaalí imàníirica yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri ìiwitáise càide iyúwa Jesús ìyáaná mabáyawanéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imàníirica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yái wàuwide Satanás, icháawàidéerica waináwaná ìwali, Satanás imànicáináté ibáyawanáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siùca nacáide mamáalàacata àniwa. Ináté Dios Iri yàanàaca imáalàidacaténá macáita yái Satanás imàníirica.

⁹ Báisícaalí Dios yéénibeca wía, néese càmita wamànìpiná wabáyawanáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios ìiwitáise. Càmita wáalimá wamànica wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéénibeca wía. ¹⁰ Càita wáaliacawa càiyéinacaalí níái Dios yéénibeca, càiyéinacaalí nacái Satanás yéénibeca. Cawinácaalí càmíyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmíyéica Dios yéénibe. Quéwa cawinácaalí imàníyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéénibeca.

Amémonos unos a otros

¹¹ Yái idàbáanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawiría íimaca walí: “Cáininacué piicáyacacawa”, íimaca. ¹² Picácué wamàni càide iyúwa Caín imànináté, yái báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméerériwa. ¿Píaliasicuéwa cánaté yéewa Caín inúaca iméerériwa? Calúacáináté Caín iicáca yéénàsàiri ìiwitáisewa, yéénàsàiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyawanáwa.

¹³ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica báawáanápíná naicáca pía níái èeri mìnanaí càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁴ Bàaluité wàyaca càide iyúwa yéetéeyéimiwa, canácáiná wacáuca càmíiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cáininacaalí waicáca áibanái, yásí wáaliacawa Dios idéca yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa. Cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca áibanái, iyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéerimiwa canéerica icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁵ Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píaliacué nacáwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca icáuca càmíiri imáalàawa. ¹⁶ Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàacacáináté icáucawa imànicaténá walí cayábéeri. Càita nacái iwàwacutá wamàacaca wíawawa áibanái irípináwa yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁷ Pidèniacaalí cayába piasuwa, píaliacaalí nacáwa áibanái càmita nadènla yái namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáaliacawa càmita cáininá piicáca Dios báisíiri iyú. ¹⁸ Píacué nuiquéyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué wacàlidacáita

meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá cáininácasa waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudàacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisíiri iyú.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Wamànicaalí còi, yásí wáalláacawa weebáidaca báisíiri tàacáisi, wàyaca nacái Dios iicápiná mabáiníiri iyú, macàaluínináwaca nacái. ²⁰ Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyawaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáaliácáica wáicha Dios, yáliéri nacái macáita wawàsi ìwali. ²¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalicúsewa, yásí manuica wáináidaca wawàwawa mabáinináwaca Dios iicápiná. ²² Néese Dios yàapíná walí macáita wasutéerica ícha, wamànicáiná càide iyúwa ichùullaná wía, wamàni nacái yái casímáirica Dios iicáca. ²³ Dios ichùullá weebáidáanápíná Iiri itàacáiwa, yái Jesucristoca. Ichùullá nacái cáinináanápíná waicáyacacawa càide iyúwa ichùullaná wía. ²⁴ Cawinácaalí imàniyéica càide iyúwa Dios ichùullaná, níacata iyéeyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios iyaca nacái náapicha. Espíritu Santo nacái imàacaca wáalláacawa Dios iyaca wáapicha, yái Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicúse. Picácué peebáida caquialéta natàacái macáita. Néese píináidacuéwa cáaliácáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéechacáwa píaliacaténácuéwa asáisi báisícaalí natàanica Dios inùmalicúse. Nàyacáiná cháí èeri irícu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmalicúse. ² Píaliacuéwa càiyéinácaalí níai icàlidéeyéica tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmalicúse nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí iyúwa asíali. ³ Cawinácaalí càmíiri càì icàlidaca tàacáisi, canáca irí Espíritu Santo. Iyaca irí Cristo yùuwide íiwitáise. Pidécuéca péemíaca iináwaná ìwali, yàanàanápíná yáara Cristo yùuwideca íiwitáise. Siùca idéca yàanàaca wàatalé aléi èeri irículé, yái Cristo yùuwideca íiwitáise.

⁴ Píatacué quéwa nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pimawèniadaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmíicáinácué peebáida nàasu tàacáisi cachìwéeri, iyacáinácué piwàwalicu Dios íiwitáise, máiníiri cachàinica íiwitáise Satanás ícha, yái Satanás ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise, càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmíita neebáida Jesucristo itàacái. Cháí èeri irícuíri náiwitáise meedá, íná nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, íná yéewa èeri mìnánái yeebáca natàacái, níai càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáliérica Dios ìwali, yéemíaca wàasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmíiyéica Dios yéenibe, càmíita néemíaca walí. Càita wáalláacawa càiyéinácaalí níai icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmalicúse báisíiri iyú, càiyéinácaalí nacái níai icàlidéeyéica ichìwawa Cristo yùuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácáiná Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalía nacái Dios ìwali. ⁸ Cawinácaalí càmíirica cáininái iicáca áibanái, càmítacá yáalía Dios ìwali, cáininácáiná Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáinaté Iiriwa, yái abéerita lírica aléi èeri irículé, yéewanápíná wadènlaca wacáucawa càmíiri

imáalàawa, Dios Iiri yéetácáinátéwa wáichawalíná. ¹⁰ Siúcata càmita nutànàacué nùyaca pirí ìwali, yái cáinináanaca waicáca Dios. Néese nuwàwacué píalíacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíiri iyú, íná ibànùacaté Iiriwa imàacacaténá icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué núumáaná pirí, íná nacái iwàwacutá macái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èeri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios ìyaca wawàwalìcu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáalíacawa báisíiri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáalíaca nacáiwa Dios ìyaca wawàwalìcu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo irí watuí iyúwa íná yéewa wacàlidaca áibanái iríni Wáaniri Dios idéca ibànùaca Iiriwa Jesucristo iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Dios Iiricani, Dios ìyaca iwàwalìcu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwicaca ìyaca nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Íná wáalíacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, ìyaca Dios yáapicha. Dios ìyaca nacái iwàwalìcu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápiná manuíca wáináidaca wawàwawa mabáiníiri iyú áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàyacáiná cháí èeri irìcu càide iyúwa Jesucristo ìyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios íicha, wenàiwicanái íicha nacái. Néese àniwa, manuísíwacaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásiwa. Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáalucáica yùuwichàidaca wíawa. Íná, cáalucaalí wía, yásí wáalíacawa càmitàacá cáininá waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càì íimaca, “Cáinináca nuicáca Dios”, càì íimacaalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachìwéeri meedá. Càmicaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeyéica watuí iyúwa cháí èeri irìcu, néese càmita wadé cáinináca waicáca Dios yái càníricáwaca waicá watuí iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùullaca wía càì: Cawinácaalí icàlidéeyéica cáininácasa naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùerica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùullaná wía, yásí wáalíacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yásí wáasáidaca cáinináca waicáca Dios. Cànírita máiní càulenáca wáicha wamànínápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamànírira cháí èeri irìcu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái

Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca íichawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamàníríca cháí èeri irìcu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irìculé, yá imàacacaté wáalíacawa Dios Iiricani, ibautizácaalítéwa úni yáaculé, néese àniwa nacái íiraná imusúacaalítéwa icháuná irìcuísewa cruz ìwali. Iná idéca imàacaca wáalíacawa Dios Iiricani úni iyú, íiraná iyú nacáíwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisíiri iyúni. ⁸ Nàyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Íirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaníta nía, càicáaníta abéericata nía, abédanama náíwítáise náapichawáaca. Máisiba nacái níái icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, cháí èeri irìcu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái íiranáca nacái. Níái máisibaca abédanamata náíwítáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemíaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawèníiri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáalíacawa báisíiri iyú iwàwalícuísewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri ìwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica cà mírica yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmicáiná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri ìwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yàaca wacáuca cà míri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáaliéerica Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, idènià nacái icáucawa cà míri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí cà mírica yeebáida Dios Iiri itàacái, càmita yáalía Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, yá canáca irí icáuca cà míri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca píacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái píalíacaténácuéwa pidèniaca picáucawa cà míri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, wáalíacáináwa wasutácaalí íicha wawàsi Dios iwàwéerica wadèniaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáalíanáwa Dios yéemíaca wasutáaná íicha, càita nacái wáalía nacáíwa Dios yàapíná walí yái wasutéerica íicha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica ìyaca ibáyawanáwa, quéwa cà mírica Dios inúa wía ìwalíise, iwàwacutácué pisutáca Dios íicha iripíná. Yásí Dios icáucaídaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái cà micaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíise. Iyaca áiba wabáyawaná íiwitáaná Dios inuéricuéca wía ìwalíise. Càmita nuchùulíacué pisutáca Dios íicha nalípiná namànicaalí cà. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamàníríca, yácata wabáyawanáca, quéwa, ìyaca wabáyawaná íiwitáaná cà mírica Dios inúa wía ìwalíise.

¹⁸ Wáalíacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icùacáiná nía, iná báawéeri Satanás càmita yáalimá íibàaca nía. ¹⁹ Wáalíacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáíwa Satanás ichùulíaca macáita èeri mìnánái íiwitáise, cà míryéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáíwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri irìculé. Yá imàacaca cáalíacáica wía, wáalíacaténá Dios ìwali, yái báisísíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisísíwéerica, yáapicha nacái yái Íirica, yái Jesúsca, Dios ibànuèricaté. Yácata abéerita báisísíwéeri Dios, yéerica wacáuca cà míri imáalàawa. ²¹ Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pía cuwáiná ícàaluíniná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué pirí cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, píacué ìwacáidáyaquéeyéicawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa. Nuwàwalicué nacái níai píapichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisíiri iyú. Macáita nacái yáliyéyéica báisíiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ² Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisíiri tàacáisi, yái tàacáisi ìyéerica walí càiripináta èeri càníiri imáalàawa. ³ Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri Íirica, namànipinácué pirí cayábéeriwa, naicápinácué píawa catúulécanéeri iyú nacái, namàacápinácué matuibanáica píiwitáise nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisíiri tàacáisi, cáininácué nacái píicáyacacawa.

⁴ Casímáica nuwàwa manuísíwata nùanàacáiná abénaméeyéi péenácué píapichéeyéi ìyéeyéica machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullaná wáyaca. ⁵ Siùcade, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuéca pirí càníirita wàlisàì ichùullacanási. Yácata idàbáanéeri tàacásica Jesucristo ichùulìericaté weebáidáanápíná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶ Cáininácaalí waicáca Dios, yásí wamàni càide iyúwa ichùullaná wía. Bàaluité piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo irípiná, yáté péemíacatécué Dios ichùullaca cáinináanápínácué píicáyacacawa.

Los engañadores

⁷ Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichìwáidaca wía cháì èeri irìcu. Càmita nacàlida Jesús iináwaná ìwali Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùericaté aléi iyúwa asìali. Cawinácaalí icàlitéeri càì ichìwawa, yácata ichìwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái. ⁸ Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimàníirica Dios irípiná. Píibaidacué cayába Dios irípiná, pimáaláidacué nacái pimànica yái pimàníirica Dios irípiná yéewanápínácué peedáca piríwa macáita píasu cawèníiriwa Dios iwàwéericuéca yàaca pirí ìwalíná, yái píibaidáanácuéca irípiná.

⁹ Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái íicha, yácata càníirica yáalíawa Dios ìwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáliériwa Wáaniri Dios ìwali, ìwali nacái yái Dios Íirica. ¹⁰⁻¹¹ Nàanàacaalícué pìatalé áibanái yéewáidéeyéipínácué pía cachìwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái íicha, picácué pimàaca nawàlùacawa pícapèe irìculé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué piacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníiyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹² Nuwàwacué nucàlidaca pirí manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni. Nucàa àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca píawa, yéewanápíná casímáica wawàwa manuísíwata.

¹³ Níai piacawéeyéináca ìwacáidáyaquéeyéicawa chábàì, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapináwa, nawàwalicuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànua pirí cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisíiri iyú.

² Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios ícha imàníinápíná pirí cayábéeri ìwalíse, yái macáita pimàníirica. Nusutáca Dios ícha nacái imàacacaténá máuláicaca pía. Nualíacawa cachàinica piiwítáise Dios ìwali.

³ Casímáica nuwàwa manuísíwata nàanàacáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná peebáidaca mamáalàacata báisíiri tàacáisi. ⁴ Canácata áiba tàacáisi càiri isímáidéeri núa càide iyúwa casímáiná nuwàwa nuémíacaalí nuéwáidacaléná iináwanáwa neebáidaca báisíiri tàacáisi machacàníiri iyú.

⁵ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericani yái píibaidacaléca pimàníirica Dios irípiná, yái cayábéerica pimàníirica áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecúiséeyéicáaníta nía, cà míiyéicáwaca pialía piicáca.

⁶ Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábàì, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, náimaca cáinináca piicáca nía. Siúcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúudàa nía nàasu àyapu ìwalipíná, càide iyúwa casímáinápiná Dios iicáca wamànica. ⁷ Nadéca nadàbaca nèepunícawa náibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá nalíwa wawàsi áibanái ícha cà míiyéica yeebáida Jesús itàacái. ⁸ Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níai icàlidéeyéica yèepunícawa báisíiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara ìwacáidáyaquéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, máinícáiná iwàwa ichùulíaca nía macáita. ¹⁰ Yá nùacaalípináwa néré, yásí nutàaníca yáapichawa ìwali yái cà míináca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàacáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néese, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, íná càmita yeedá yàataléwa wenàiwica wabànuyéeyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenacué nawàwacaalí natàidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíise, píacué ìwacáidáyaquéeyéicawa néenibàa.

¹¹ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiwitáise imàníiná. Picá pimàni pibáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiwitáise imàníiná. Cawinácaalí imàníirica cayábéeri, yácata Dios isùmàireca. Quéwa, cawinácaalí imàníirica ibáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹² Macáita wenàiwica, báisíiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Pialía nacáwa nutàaníca báisíiri iyú.

Palabras finales

¹³⁻¹⁴ Nudènà bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripínáca pirí, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàanícacaténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios ícha imàacáanápíná matuíbanáica pía. Níai wàacawéeyéináca iyéeyéica cháì nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita iyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

¹ Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica íbaidéerica írípiná, Santiago yéenásàirica nacái núa, nubànùacué pirí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué iicáanápinácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matuíbanáica pía, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáyacacawa macái piwàwalicuísewa.

Los que enseñan mentiras

³ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máini nutànàaca pirí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwasàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Siùcata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pirí tàacáisi nusutácaténácué pícha wawási manuísíwata. Iwàwacutácué plalàaca nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica, ipíchaná nawènúadaca yái báisiiri tàacásica Dios imàaquéericaté abé yàawiriaté yàasu wenàiwicanái iríwa. ⁴ Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisiiri tàacáisi iyú, níacáiná cachìwéeyéi nadéca nawàlùacawa ibàacanéri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níai cachìwéeyéica, càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachìwawa báawéri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, càita nacàlidaca nachìwawa. Náasáidaca càmìta nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuèrinásàiri nacái.

⁵ Ewitacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli ícha. Ewitaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli ícha, càicáanítaté imáalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái. ⁶ Nía nacái ángelnái imàaquéeyéicaté íchawa íbaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, níara imàaquéeyéicaté ìyacatáíwa chènuniré, yá náiquéi Dios idacùacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri irículé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaté nía níawa. ⁷ Càide iyúwaté ángelnái iyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé mìnánáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi ìyèeyéicaté mawiénita nalí, máini naimácaté manùbéeyéi yáapicha mamáalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái asianái naimácaté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Ináté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmírica ichacàwa, càiripinéerita ìyaca. Càita Dios imàacaca wáalíacawa yùuwichàidáanápiná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa.

⁸ Càita nacái níara yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, éwita náalíacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéri. Néewáidaca wenàiwica cachìwéri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani irícuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmìta nacái neebáida Wáiwacali itàacái; natàaní nacái báawéri iyú ángelnái ìwali. ⁹ Quéwa ángelnái íiwacali ípidenéerica Miguel càmítaté itàaní báawéri iyú ángelnái ìwali. Miguel itàanícaté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéeripinácaté Moisés ichéecami, yaté Miguel yáalíacawa canácaté yéewaná icuísaca íchawa Satanás báawéri iyú. Ináté Miguel ímacáita Satanás irí: “¡Nusutáca Wáiwacali ícha yàalàanápiná pía

cachàiníiri iyú!” íimaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica asìanái natàaníca báawéeri iyú ángelnái ìwali, éwita càmicáaníta náalíawa cayába ángelnái iináwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwèesinái imànníiná. Iná namáalàidaca nacáucawa Dios íicha.

¹¹ ¡Dios yùuwichàidapiná níawa!, nàyacáiná báawéeri iyú càide iyúwaté Caín iyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa néewáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá nalíwa plata, càide iyúwaté Balaam imànníiná. Namànica nacái ùwicái nacuèrinánái ípunitawa càide iyúwaté Coré imànníiná. Iná néetápiná nacáwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèeri wawàsi, níacáiná mabáiníiri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipíchawáise. Casímáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuúri, nàiraca nacái macàaluínináta. Iiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camùnica nía nacái iyéeyéica iríwa meedá yàacási cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalée canéerica irí unía yèepuníricawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàacaalí, iná wenàiwica iwatàaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíiri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imànníiyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuésemi, nàyaca càide iyúwa manuúri màladàca. Cachàiníiri cáuli ipùacaalí manuúri úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina íinatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlupùta iméerèeyéicawa, càmíiyéica icàna cayába wáapunálìcubàa. Iná Dios ichùulìapiná nàyáanápíná càiripináta catéeri irìcu máinícataléca cúulica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietééná Adán itaquérinámi waléerica iináwaná ìwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse cachìwéeyéi ìwali càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Enoc íimacaté: “Péemíacué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripináwa náapicha níái yàasu manùbéeyéi mil namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica. ¹⁵ Yàanàapíná yéemíacaténá naináwaná ìwali canánama, yáasáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica íiwitáise, ìwalíise macáita báawéerica namànnírica, ìwalíise nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios ìwali, níái báawéeyéica íiwitáise imànníiyéica ibáyawanáwa”, íimacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica natàaníca ibàacanéri iyú nacuèrinánái ìwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máiní nawàwa namànica càinácaalí báawéeri isíimáidéeri níawawa. Máiníiyéi canùmaséeca nía, cachàiníiyéica iicáca yáawawa. Natàaníca cayábéeri iyú áibanái irí, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, piwàwalícué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué pirí, íiméerica càinácaalí ichàbáanápínáwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué pirí: “Aibaalípiná malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi wenàiwica naicáanípínácué piquíniná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué pirí níái apóstolca. ¹⁹ Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawáanápíná naicáyacacawa. Náináidacáita meedá irìcu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰ Quéwacué pía nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàì íiméeri iyú Dios itàacái mabáyawanéerica, yéewanápínácué cachàiníca píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca pía, pisutáanápínácué píawawa Dios íicha.

²¹ Picácué piwènúada píiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, yái cáininéerica iicáca

wíá. Néese manuícué pínáidaca piwàwawa picùacaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca càmliri imáalàawa, iicácáiná wapualé.

²² Piicácué natúulécaná pìalàanápínacué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha. ²³ Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáisewa méetàuculé Dios íicha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái irìculé, nawàwacáiná nacaláacawa Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa. Pìalàacué níá, peedácué níá ráunamáita Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái íicha. Aibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué natúulécaná níái wenàiwicaca. Pìalàacué níá cachàiníiri iyú, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchanácué cayábaca piicáca yái báawéerica namànírica nainá iyúwa. Picácué pìmàni náapicha pibáyawanáwa.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yái abéerita Diosca, iwasèerica wíá yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca pía ipíchanácué pìmànica pibáyawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué pía íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinícuéca nacái casíimáica piwàwawa, Dios iyacàle chènuníiséeri irìcu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios irí cayábéeri ìwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imànírica walípiná, máinícáiná cachàinírica Dios íiwitáise, máiní cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèrica nacái macáita, cachàinírica náicha canánama, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáwa, èeri càmliri imáalàawa. Báisíta, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yái cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté Jesucristo yáalíacawa ìwali ibàacanéri iyú áibanái íicha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náalíacaténáwa cànínacalí iwàwacutáanápiná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùacaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yái tàacáisica Juan irí, yái Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca.

² Juan itànàacaté báisiiri iyúni cuyàluta irìcu macáita yái Dios itàacái Juan yeemièrica, yá nacái Jesucristo yàasu báisiiri tàacáisica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéénaiwanási nacáiri irìcuíse.

³ Casímáica iwàwa cawinácaalí iléerica nalíni, yái cuyàlutaca, culto irìcu, yái tàacáisi icàlidéerica walí cànínacalí ichàbáanápináwa. Casímáica nacái nawàwa cawinácaalí yeebéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cháí cuyàluta irìcu, mesúnamáipinácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Núa Juan nutànàacuéca pirí cuyàluta, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Nusutácué Dios íicha pirípinácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namàínínápinácué pirí cayábéeri, namàacáanápiná nacái matuíbanáicuéca pía. Dios iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripiná càiripináta, càmíiri imáalàawa. Yái Espíritu Santoca máiníiri cayábaca iyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita.

⁵ Jesucristo itàaníca báisiiri iyú, imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, icàlidacaté báisiiri tàacáisi éwitaté nanúacáanítani. Yái Jesucristo, yácata idàbáanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yèewíise, idènièri iináwa càmíiri imáalàawa. Jesucristo ichùullaca macái cáli icuèrinánái. Cáinináca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo íiraná imusúacatéwa icháuná irìcuíse cruz ìwali àta yéetácatalétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ⁶ Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yái Dios Jesucristo Yáanirica. Máiní nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéeri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái canánama càiripináta èeri càmíiri imáalàawa. Báisíta, amén.

⁷ ¡Jesucristo yàapínáwa néese acalèe yèewíisewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuéyéicaténi, naiquéeripínáwa. Macáita èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida itàacái náicháanípiná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

⁸ Wacuèriná Dios cachàiníiri náicha canánama, iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapíná càiripináta, càmíiri imáalàawa. Wacuèriná Dios íimaca walí: “Núacata yái idàbéericaté macáita, núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càì íimaca walí yái Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Núa Juan, péenásàiricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús irípiná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, íná wacùapíná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàideníacaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú. Yáté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata íinata nucàlidacáináté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáináté nacái Jesús iináwaná ìwali. ¹⁰ Néeseté áiba domingomi, Espíritu Santo icùacaté nuíwítáise.

Yá nuémìacaté tàacáisi nuínatawáisewa, yái cachàiníiri tàacáisi càiride iyúwa wéemìaná trompeta isàna. ¹¹ Yá íimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni càinácaalí piicáaná. Néese pibànùa nalíni níara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli ínata. Níái yàcaléca náipidená: Efeso ìyacàlená, Esmirna ìyacàlená nacái, Pérgamo ìyacàlená nacái, Tiatira ìyacàlená nacái, Sardis ìyacàlená nacái, Filadelfia ìyacàlená nacái, Laodicea ìyacàlená nacái”, íimaca nulí.

¹² Yá nuwènùa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itàanírìca nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéi. ¹³ Néese nuicá nèewibàa níái siete namanùbaca lámparaca càì iicácanáwade iyúwa asiali. Idènìaca ináawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idènìaca nacái cácuúri iwaalíbapi oroíri yùucutalìcubàawa. ¹⁴ Cabalèeri íiwita ibáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. ¹⁵ Yá mèlumèluíyéi yàabàli càide iyúwa waicáaná naquéesìerica bronce nacáirica nawasèerica ùuléeri iyú quéechacáwa manuíri quichái irìcu ipíchawáise naquéesìacani. Cachàinica itàacái càide iyúwa wéemìaná manuíri inanába isàna yúuwèericawa íba yèewibàa. ¹⁶ Idènìaca siete namanùbaca dùlupùta icáapi irìcuwa yéewápuwáiséeriwa. Itàacái ìyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Inàni nacái icànaca iyúwa èeri icànáaná mèlumèluíri iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nullacawa nunùmáawawa nualùniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetèrimiwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáisewa nùwali. Yá íimaca nulí: “Picá cáalu pía nuícha. Núacata yái idàbéericaté macáita. Núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. ¹⁸ Núacata yái Cáurica. Nuétácatéwa quéwa, péemà cayába, siúcáisede nùyaca càiripináta. Núacata imàaquéerica wenàiwica yéetácawa néenáiwana yàanàacatáita néetácatáipinátawa; nucua nacái infierno, yáara báawéeyéimi íiwitáise yúuwichàacatalécawa ípidenácataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca piicá. Pitànàa nacái yái ichàbéericawa siúcade, yá nacái ichàbéeripinácawa áiba èeriwa wapíchalécawa. ²⁰ Siúcade nucàlida piríni càinácaalí íimáaná níái siete namanùbaca dùlupùta piiqueéeyéica nucáapi irìcu. Nucàlida nacái pirí càinácaalí íimáaná níái siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níái siete namanùbaca dùlupùta, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé mìnanaí. Níái siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi ìwacáidáyaquéeyéicawa yáapichawáaca yeebáidéeyéica nutàacái”, íimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

2

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

¹ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Efeso ìyacàlená irìcu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa idènièrica siete namanùbaca dùlupùta nucáapi irìcuwa nuéwápuwáisewa, núa yèepunírìcawa nèewibàa níái siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéica: ² Núalíacawa macáitacué píwali yái pimànírìcuéca; núalíacawa píibaidacuéca nulípiná cachàiníiri iyú; núalíacawa píideníacuéca píùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú; núalíacawa báawacuéca piicáca náiwitáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Núalíaca nacáwa píalimáidacuéca piicáwa nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa apóstolcasa nía, quéwa

nachìwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachìwéeyéica meedá nía. ³ Núalíacawa pìidenlàcué piùwichàanáwa mamáalàacata. Núalíaca nacáíwa piùwichàacuécawa nulípiná manuísíwata nuípidená ìwali peebáidacáinacué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise píibaidáanápínacué nulí. ⁴ Quéwa nuicácué pìwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwaté cáinináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵ Iná píináidacuéwa ìwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piùquéricatécué píichawa. Piwènúadacué píiwitáisewa machacànìiri iyú, pímanícaténacué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pímanínáté quéechatécáwa. Càmicaalícué cà pímaníca, yásí nùacawa caquialéta pìatalécué, yá nuedácué pícha pìasu lámpara ìyacatái íchawa, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa. ⁶ Quéwa ìyacué pírí yái cayábéerica. Báawacuéca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imàníirica càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namàníirica. ⁷ Néese, càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita cawinácaalí imawènìadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa àicu ìyacanáca yèerica nacáuca cà míiri imáalàawa, yái àicu ìyéerica paraíso néeni, Dios ìyacàle irícu', cà pítànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Esmirna ìyacàlená irícu: 'Cài núumacuéca pírí, núa idàbéericaté macáita, núa imáalàidéeripínaca macáita nacái, núa yéetéericatéwa, néeseté yèepùaca núcáucaacawa: ⁹ Núalíacawa piùwichàacuécawa pìyaca. Núalíacawa catúulécánacuéca pía, quéwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyéi. Núalíaca nacáíwa càinácaalí iyú nacháawàanacué píináwaná ìwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iináwanáwa judíocasa nía, quéwa cà míiyéi judío nía nawàwalícuísewa, càmicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰ Picácué cáalu piicáca yái piùwichàanápínacuécawa. Péemíacué cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abénaméeyéi péenacué presoíyéi ibànalículé yáalimáidacaténacué iicáwa pía macáita, piwènúadánápíná píiwitáisewa nuícha. Yá piùwichàapínacuéwa diez èeri. Quéwa cachàinícué píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué píríwa picáuca cà míiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawènìadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawènìadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiríeri yéetácáisi íbàaca níawa, canásíwa', cà pítànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Pérgamo ìyacàlená irícu: 'Cài nuchùullacuéca pía, núa idènièrica espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica: ¹³ Núalíacawa macáita ìwali yái pímaníricuéca. Núalíaca nacáíwa pìyacuéca aléera yàcalé Satanás icùacataléca. Núalíacawa peebáidacuéca nutàacái mamáalàacata tàì íméeri iyú. Càmitacué píméeyáa peebáidaca nutàacái éwitaté nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricaté yeebáidacáiná nutàacái pèewi, píacué ìyéeyéica yàcalé Satanás icùacataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué pìwali máisibáwanáita báawéeri wawàsi, yái cà míirica cayába nuicáca: Pidènlacué píapichawa abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica càide

iyúwaté Balaam yéewáidáaná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacaté Balac yáalimáidáanápíná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùuliacaté nayáanápíná iinási nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná, cuwáinái yéenáiwana. Ichùuliaté naimáca áibanái inanái yáapicha càmlíyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, ìyacué pèewibàa abénaméeyéi yeebáidéeyéica nicolaítanái yàasu cachìwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri ícha. Càmicaalícué cà pimànica, yásí nùacuéwa pìatalé caquialéta. Yá numànipíná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawènìadéerica báawéeri, nùaca iyáapíná maná, yái pan nacáirica ibàacanáta áibanái wenàiwica ícha. Nùa nacái irí cabalèeri íba natànèerica ìwali wàlisàì ìpidenápíná. Abéerita yái idènièrica yàasu íbawa, yáalía ìwali yái ìpidenápínáca wàlisàì, canáca áibanái yáaliériwa ìwali, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira ìyacàlená irícu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa Dios Írica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrùa ìyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquéesièrica bronce nacáirica iicácanáwa. ¹⁹ Nùaliacawa ìwali yái pimàníricuéca. Nùaliacawa cáininácuéca piicáca áibanái, nùaliacawa peebáidacuéca nutàacái. Nùaliá nacáirica piyúudàacuéca áibanái, pìidenàacuéca piùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú. Nùaliacawa pimànicuéca cayábéeri cachàiniíwanái ícha yái pimàníricatécué quéecha, pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué piwali áiba wawàsi quiríta. Pidécuéca pimàacaca ùyaca matuíbanáita pèewibàa, úái inanáica Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanícasa Dios inùmalícuise, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú meedá uchìwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápíná áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa, nayáanápíná nayáacaléwa nacái iinási nanuérica ídolo irí nàacaténá cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàiniíri iyú uwènúadàanápíná uíwitaísewa ubáyawaná íchawa, quéwa càmita uebá uwènúadàanápíná uíwitaísewa ícha, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siùcade, péemíacué cayába, nùuwichàidapíná úa uláicái iyúwa, macáita nacái iiméeyéica úapicha, nùucapíná níawa manuíri yùuwichàacáisi irículéwa, càmicaalí nawènúada náiwitaísewa nabáyawaná íchawa, yái báawéerica namànírica úapicha. ²³ Nunúapíná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemìapínácaalí uináwaná ìwali, yásí náaliacawa nùacata yái iiquéerica náiwitaíse, nawàwa nacái. Yásí numànicuéca pírí cayábéeriwa, nùuwichàidapíná nacáirica píalimáwanama càide iyúwa imanuícanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese píacué Tiatira ìyacàlená mìnanaí càmlíyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmlíyéi nacái yéewáidawa tàacáisi ìwali yáara náiméerica ìwali Satanás yàasu íiwitaíse ibàacanériwa. Núumacué pírí, ìyaca quiríta abéeri wawàsi iwàwacutéeri nuchùulìapínácué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáaná siùca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawinácaalí imawènìadéeyéica báawéeri, imàníyeyéi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetácatalétawa, numàacaca nacùaca nùapicha macái èeri mìnanaí. ²⁷ Càide iyúwa Núaniri Dios imàacáaná nucùaca èeri mìnanaí Dios íiwitaíse iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapíná èeri mìnanaí cachàiniíri

iyú, nàuwichàidapiná nacái macáita wenàiwica càmíiyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquíadacaalí catùà achúmáanamata yéemáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná irícu, yái nucamaláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icànáaná waiquéerica mapisáisiwata. ²⁹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

3

El mensaje a Sardis

¹ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis iyacàlená irícu: 'Càì núumacuéca pirí, núa iyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiníiri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Nualíacawa ìwali macáita píibaidacalécuéca. Nuémíacué piináwaná ìwali cáucasacué pía, quéwa nuicácuéca pía càyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué píiwitáisewa, pichàiniadacué píiwitáise cayábéeriwa iyéericuéca pirí quiríta, iwàwéerica ichàbacawa píicha, nuicácáiná yái pimàníricuéca càmíirica cayába Nucuèriná Dios iicáca. ³ Iná píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéechacáwa. Pimànicué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná. Piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Càmicaalícué pimichàida píiwitáisewa, yásí nùanàacué pìatalé càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmícatáita wenàiwica icùà nùanàaca, càmítacué nacái píalíawa chàcaalínàcaalí nuénáiwana yàanà nùanàacatáipínacué pìatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péenà Sardis iyacàlená mìnanaí càmíta nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùacaalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenacué nacùaca níawawa masaquèeri iyú, báawéeri ícha. Yá áiba èeripiná nèepunícawa núapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháì èeri irícu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapiná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúa náipidená cuyàluta irícuíse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmíiyéica imáalàawa. Yá nucàlidapiná naináwaná ìwaliwa nùasunáica nía Núaniri Dios iríwa, yàasu ángelnái irí nacái. ⁶ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia iyacàlená irícu: 'Càì núumacuéca pirí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisíirica, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios iyacàle irículé, Dios icùacataléca macáita. Nùacùacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibàlìaca náichani. Néese nubàliacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemíacué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimàníricuéca. Péemíacué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná ìwali áibanái irí, càmítacué nacái yéewa nasàiwicaca pirí wawàsi, peebáidacáinácué nutàacái, càmítacué nacái piwènúada píiwitáisewa nuícha, éwitacué càmícaáníta máiní cachàinica pía. ⁹ Péemíacué cayába. Nàyaca pìyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa judíosíwacasa nía, quéwa nachìwa meedá, càmícaíná neebáida nutàacái báisíiri iyú. Satanás yéewáidacaléca nía meedá. Mesúnamáita numàacapiná nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa píipunitacuéwa nàacaténacué

picàaluíniná. Yásí náalíacawa cáininácuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná nucùapínácué píawa áibaalípiná yùuwichàacáisi yàanàapínacaalí macái cáli ìwali, yùuwichàidacaténá èeri mìnánái. ¹¹ Nùacawa néese caquialéta. Peebáidacué tàì íméeri iyú yái peebáidéericuéca; picácué pimàaca áibanái iwènúadacuéca nuícha píiwitáise ipíchanácué piúcaca píchawa píasu cawèníri coronawa Dios iwàwéericuéca yàaca pírí áiba èeriwa. ¹² Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nàyaca Nucueríná Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa àicu íricusi ibàluèriwa càiripináta Dios yàasu templo irìcuíríca. Canácatáita nàawa Dios ícha. Nutànàapíná nacái Nucueríná Dios ípidenáwa nàwali yái Nucueríná Dios ìyacàle ípidenáwa nacái, yái yàcalé ípidenéerica Wàlisàì Jerusalén, iricuèripínacawa chènuníse Nucueríná Dios yàatanáise. Nutànàapíná nacái nuípidená wàlisàìwa nàwali. ¹³ Càuwíyéicaalícué pía, péemiàcué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea ìyacàlená irìcu: 'Cài núumacuéca pírí, núa ípidenéerica Báisíiri, càmírica ichìwáida wenàiwica, núa icàlidéerica báisíiri iyúni, núa idàbéericaté macáita Dios irípiná cháì èeri irìcu: ¹⁵ Nùalíacawa ìwali yái macáita pimàníricuéca. Nùalíacawa càmítacué máini píwènúadaca nuícha píiwitáisewa, càmítacué nacái máini pimichàida píiwitáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutácué píináidacawa càinácaalí pimànírinápiná. ¿Píwènúadapínásicué nuícha píiwitáisewa? ¿Néeni, pimichàidapínásicué píiwitáisewa? ¿Càinásicué pimànipiná? ¹⁶ Néese, càmícinácué peebáida cayába nutàacái macái píwàwalícuísewa, íná núucapínácué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinácué càì píwaliwa: "Càasuíyéica wía, máini nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca wálíwa manùba wàasupínáwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudàaca wía", càicué píimaca píwaliwa. ¿Cánácué càmita píalíawa cáuláicaca píiwitáise pibáyawaná iyúwa? Dios iicácuéca pía càiyéide iyúwa catúulécanéeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píiwitáise, báica nacáicué pía pibáyawaná ìwaliwa iyúwa mabàléeri wenàiwica. ¹⁸ Iná nùalàacué pía pimàacáanápínácué numànica pírí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwéndacaalí áiba wenàiwica irí cayábéeri oro masaquèericaté namànica quichái irìcu. Néese idécanáami numànicuéca pírí cayábéeri, yásí báisícata càasuíyéicuéca pía chènuníséeri cawèníri iyú. Peedácué nacái nuícha píiwitáisepiná mabáyawanéeri càide iyúwacué pibàlepiná cabalèeri, ipíchanácué báica pía pibáyawaná ìwaliwa. Pimàacacué nuchùnìaca píiwitáise matuírica càide iyúwa natuí idàbená ichùnìacaalí wenàiwica ituí, catuícáténácué píiwitáise, píalíacaténácuéwa nùwali. ¹⁹ Nùalàaca nùasunái cachàiníiri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Iná pimichàidacué píiwitáisewa càiripináta, píwènúadacué nacái píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. ²⁰ Péemiàcué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli ípunita imáidacaténá wenàiwica ìyeyéica caplirìcu. Cawinácaalí yéemièyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba irí, yeedácaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapicha, nàyaca nacái núapicha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa caplirìculé iyáacaténá iyáacaléwa yéénánái yáapichawa.

²¹ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapiná náawinacawa núapicha nùalubái ínatalé, nacùacaténá macáita núapicha, càitatéde iyúwa numawèniadánaté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapichawa, yàalubái ínatalé nucùacaténá macáita yáapicha. ²² Càuwíiyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

4

La adoración en el cielo

¹ Néeseté idécanáami Wáiwacali càì íimaca nulí, yáté nuicáidaca chènuniré, yá péemiacué cayába, nuicáca abéeri capíi inùma yàacùacanéerica. Néese idàbáanéeri tàacáisi nuémièricaté itàaníca nulí iyúwa cachàiníiri trompeta isàna, yácata tàacáisi íimaca nulí àniwa: "Pimichàawa síisaara. Yá núasáidaca pirí càinácaalí ichàbáanápínacawa áibaalípiná", íimaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca nuíwítáise manuísíwata, péemiacué cayába, Espíritu Santo imàacaca nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàluèricawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi íinata icùacaténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba ípidenéeri cornalina quíiréeri, cuniéri nacái. Yá mèlumèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ipuléeri. ⁴ Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi íinata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyéi cabalèeri ibàlewa. Nadènà nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita ìwaliwa. ⁵ Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata icànaca mamàalàacata iyúwa énu icànáná, itàaníca nacái càide iyúwa wémianá cachàiníiri énu isàna tírírcaalí. Nàyaca yàalubáisi íipunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyéica icamaláwa, quichái ipèrùà nacáiri. Yái quicháica, yácata máiníiri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶ Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi íipunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiníiri cuníaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécanéeyéi ituí naicácaténá napíchaléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷ Yái idàbáanéeri ángel cáurica càiride iyúwa león iicacánáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicacánáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa asíali. Báinúacáná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicacánáwa idècunitàacá yáalanícawa. ⁸ Níái báinúaca ángel cáuyéica nadènàca seis namanùbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniyéiwa natuí iyúwa náinatabàawa, nalícuísewa nacái. Yá càì náimaca èeríapinama, táiyápinama mamàalàacata:

"¡Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàiníirica náicha canánama, yái iyéericaté, iyéerica nacái siùcade, iyéeripiná nacái càiripináta, càimíiri imáalàawa!" càì náimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái irí cayábéeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, iyéerica càiripináta èeri càimíiri imáalàawa, yá veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái náuwàa naliacawa nanùmáawawa irí, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta èeri càimíiri imáalàawa. Yá naliadaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní náasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá náimaca irí:

¹¹ "Máiní cayábéeri píiwítáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca picàaluíniná, wàaca nacái píimiétacaná, wáalíaca nacáiwa máiní

cachàinírica pía, pidàbacáináté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáináté nía”, càì nàimaca nacántàaca.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirìcu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yái cuyàluta iwawanèericawa idèniaca tàacáisi iriculéwa, íinatawáise nacáíwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanùbaca nadacuèrica iyúni. ² Néese nuicáca áiba ángel cachàiníiri. Yá isutáca yéemíawa nía macáita. Íimaca cachàiníiri iyú: “¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacùanàcani, yàacùacaténá yái cuyàlutaca?” Íimaca yái ángelca. ³ Quéwa canáca náicha níai chènuníséeyéica, nía nacái iyéeyéica cháì èeri irìcu, nía nacái yéetéeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecaténátáni. ⁴ Yá nuícháanica manuísíwata canácáiná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecaténáni. ⁵ Néese abéeri néená níai nacuerinánáica íimaca nulí: “Píca pícháaní quirínama. Piicáida irí cayába, yái israelita icuèrinásàiri, rey David itaquèrinámica, idéca imawèniadaca báawéeri, yéewacaténá iwasàaca siete namanùbaca nadacùanáca, yàacuèripiná nacái cuyàluta”, íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèricawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuerinánáica. Yái Cordero idèniaca icháunáwa bàalutécáiná nanúacani iyúwa sacrificio. Idèniaca nacái siete namanùbaca ichàlewa, siete namanùbaca nacái ituíwa. Níai siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máiníiri cayába Espíritu Santo Dios ibànuèrica macái cáli íinalaté. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yá báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanùbaca nacuerinánáica náuwàa naliacawa nanùmáawawa Cordero irí nàacaténá icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadèniaca arpa, nadèniaca nacái bacàa níawami orota ipuniéyíwa pumèníiri isàni iyú. Yái pumèníiri isàni íimáanáca càicanide iyúwa nasutáaná Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yá nacántàaca wàlisai canción Cordero irí. Náima nacántàaca càì:

“Dios imàacaca peedáca yái cuyàlutaca, piwasàanápiná nadacùanàcani, pimàacacáináté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yá piwèniacaté wenàiwicanái píiranámi iyúwa Dios irípiná nèewíise macái yàawirí, macái itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú nacái, macái wenàiwica nacái, macái cáli néeséeyéi nacái.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyéipiná macáita píapicha, isutéeyéipiná nacái Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yá nacùapiná macái cáli”, nàimaca nacántàaca.

¹¹ Yaté nuicáidaca néré, yá nuémíaca madécaná ángel isàna ibàluèyíicawa natéesebàa yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuerinánáica. Nuicáca madécaná millones namanùbaca ángel, càmlíyèi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càisimalénácaalí nía.

¹² Yá nàimaca cachàiníiri iyú: “¡Wàacué Cordero icàaluíniná, yái Cordero imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yáacáiná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápiná canánama, idéca imàacaca càasuírìcani, yái Corderoca! ¡Máiní cáalíacáirìcani yái Corderoca, cachàiníiri nacái íiwitáise! ¡Cayábaca waicácani, wàacué nacái icàaluíniná, wàacué nacái irí cayábéeri!” càì nàimaca níai ángelca.

¹³ Nuémìà nacái macáita Dios idàbéeyéica náimaca irí, macái iyéeyéica chènuniré, cáli ínatéeyéica nacái, nía nacái yéetéeyéimicawa, úni irícuíyéica nacái, macáisiwa canánama náimaca Dios irí. Càì náimaca:

“¡Wàaca cayábéeri irí yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata, irí nacái yái Cordero! ¡Cáimiétaquéeri iyú waicáca nía, wàaca nacái nacàaluíniná! ¡Máiní cachàinica náiwitáise càiripináta, èeri càmlíri imáalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báinúaca ángel cáuyéica náimaca: “¡Báisiíta, amén, càita nacái wáimaca!” càì náimaca. Níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái nabàlùacawa nàulù iyúwa nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta, càmlírica imáalàawa.

6

Los siete sellos

¹ Néeseté nuicáca Cordero iwasàaca idàbáanéeri néená níái siete namanùbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanéericawa. Yá nuémìaca abéeri néená níái ángel cáuyéica ímaca cachàiníri iyú càide iyúwa tiríricaalí: “¡Aqualé, pìa piicáca!” càì ímaca. ² Néeseté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái asìali yáawinéericawa caballo ínata idèniaca demápu imàníripiná iyú ùwicái. Yá náawináidaca corona íiwita ìwali. Néese imawèniadaca yàacawa imawèniadacaténá mamáalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca pucháibáaná cáuri ángel ímaca: “¡Aqualé, pìa piicáca!” càì ímaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíiréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo ínata. Yá namàacaca imànínápiná ùwicái cháì èeri irícu, ipíchaná wenàiwicanái nàyaca matuíbanáiri iyú, imàacáanápiná nacái wenàiwicanái inúayacacawa. Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca máisibáaná cáuri ángel ímaca: “¡Aqualé, pìa piicáca!” càì ímaca. Yaté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yái yáawinéericawa caballo ínata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuémìaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá ímaca: “Abéeri kilo trigo ituíná iwèníri abéeri denario, yái abé èeri iwènicatáica. Máisiba kilo nacái cebada ituíná iwèníri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlimaná irí, uva ibànacalená irí nacái”, càì ímaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báinúacáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca báinúacáaná cáuri ángel ímaca: “¡Aqualé, pìa piicáca!” càì ímaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemìacué cayába, nuicáca áiba caballo éewéeri nacáiri. Yái yáawinéericawa caballo ínata ípidená Yéetácáisi. Aiba ípidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacái nanúanápiná madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái báinúaquéeyéica wenàiwicaca, abéeri néená yéetácawa. Yá nanúaca wenàiwicanái ùwicái iyú, máapicái iyú nacái, uláicái iyú nacái. Nachùulìà nacái caluéyéi cuwèesi nanúanápiná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanùbaca nadacùanáca cuyàluta, yaté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níái Dios yàasu wenàiwicaca nanuéyéicaté neebáidacáinaté Dios itàacái, ìwalíise nacái yái tàacáisi báisíirica nacàlidéericaté wenàiwicanái irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníri iyú: “Wacuèriná Dios mabáyawanéeri, wáalíacawa pimànica macáita càide iyúwa píimáaná machìwéeri iyú. ¿Chácaalínápinácaalí piùwichàidapiná èeri mìnánái ìwalíise yái nanúanáca wía?” càì náimaca. ¹¹ Néese yàaca nalí cáaléeri nanáawanipiná cabalèeri. Yá ichùulìaca nacùanápiná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetacatalétawa

íibaidéeyéica Náiwacali irípiná, nía nacái néenánáica iwàwacutéeyéica yéetácawa càide iyúwaté néetáanáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemìacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíiri wáluma. Yá nacái macàpucuícaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlupùta nacái nacaláacawa cáli íinatalé càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa iyacanáca éemíirica cachàinicáiná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capìraléeri cáli icacanácawa chènuníise càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abéemàalé, abéemàa néese nacái càide iyúwa cuyàluta ibáiná iwawanàacaalíwa. Yá canáca capìraléeri cálimica. Yá macái dúli manuínaméeyéi, macáita nacái iwàwata nachacàacawa nàyacatái íichawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mìnánái nabàacawa íba yéecalìcubàa, íba isabàlìcubàa nacái. Macáita nabàacawa, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái wenàiwica íiwacanánáica, nía nacái úwi íiwacanánáica, nía nacái càasuíyéica, nía nacái cachàiníiyéica úwica, macáita èeri mìnánái canánama, nía nacái íibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéica máiwacalináwaca. ¹⁶⁻¹⁷ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “¡Picaláacuéwa wáinatabàa, pibàacué wía ituí íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, íicha nacái Cordero yàasu yùuwichàacáisi ibànùèripináca wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwana nàuwichàidacatáipináta wía, yá canácata wéená yáaliméeri ìidenìaca nàasu yùuwichàacáisica”, càì náimaca.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicácaté áiba yéenáiwanaí nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluèyéicawa chènuniré, iwicáubàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuíri úni ìwali nacái, àicunái ìwali nacái canánama. ² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli íinataíise èeri imusúacatáiseacawa. Yá ángel idènìaca cáuri Dios yàasu néenáiwanaípiná. Angel icálidaca nalíni cachàiníiri iyú, níái báinúaca ángel Dios yèeyéicaté ichàinipiná nàuwichàidacaténá cáli, manuíri úni nacái. Yá íimaca nalí: ³ “¡Picácué piùwichàida cáli, manuíri úni nacái, àicunái nacái càmicaalíca wachanàida Dios yàasu néenáiwanaípiná napùdàlìcu, níái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica íibaidéeyéica irípiná!” càì íimaca yái ángelca.

⁴ Néese nuémìaca càisimalénácaalí nía idènièyéica Dios yàasu néenáiwanaípiná napùdàlìcu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíise macáita israelita yàawiríanáica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáiwanaípiná napùdàlìcu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicáca áiba yéenáiwanaí nacáiri, péemìacué cayába, yá nuicáca chínamái wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái íiwitáaná cáli néeséeyéi yéenáca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica íiwitáaná yéená nacái, macái itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú íiwitáaná yéená

nacái. Yá nabàlùacawa yàalubáisi ípunita, Cordero ípunita nacái. Nadèniaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadèni wisìri nacáiri ibáiná nacáapi irìcuwa.

¹⁰ Macáita náimaca cachàiníri iyú:

“¡Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!” còi náimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluèyéicawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, náuwa naliacawa nanùmáawawa yàalubáisi ípunita nàacaténá Dios icàaluíniná. ¹² Yá náimaca:

“¡Báisíta, amén! ¡Wacàlidacué Wacuèriná Dios iináwaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! ¡Máiní cáaliacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimiétaquéeri iyúcué waicácani, máiníri cachàinica íiwitáise càiripináta èeri càmíri imáalàawa! ¡Báisíta, amén!” còi náimaca.

¹³ Néeseté abéeri néená níai nacuèrinánáica isutáca yéemíawa núa. Yá íimaca nulí: “¿Píalásica cawinácaalí níai idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanácaalí nacái nàanàa?” còi íimaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmita núaliíawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese íimaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuíri yùuwichàacáisi ícha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa nabáyawaná ìwalíise.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi ípunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníiséeri irìcu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata iyaca náapicha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapica nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléeri nacáíwa càmita íisa nía quirínama.

¹⁷ Yái Cordero iyéerica yàalubáisi ípunita icùapiná níawa càide iyúwa pastor icùacaalí ipìranái ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yèerica nacáuca càmíri imáalàawa. Dios nacái itunúapiná náicha natuíyáa”, còi íimaca nulí.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta íichani, yái sietená namanùbaca nadacúanacani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora.

² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyéicawa Dios ípunita. Yàaca nalí siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quichái yàalu oro yáawamíríca. Yá ángel ibàlùacawa altar ípunita. Nàaca irí manùba pumèníri isàni. Yèewìadaca pumèníri isàni nèewi níai nasutáanáca Dios ícha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumèníri isàni altar ínata, yái altar oro yáawamíríca ibàluèericawa yàalubáisi ípunita. ⁴ Càita pumèníri íisalená imichàacawa ángel icáapi ícha chènuniré Dios ípunita, yáapicha yái nasutáanáca Dios ícha, níai Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quichái yàaluca, yá ipuníadaca yàalu quichái iyú altar ínatáiséeri quicháica. Néese ángel yúucaca quichái yàalu chènuníse cáli ínatalépiná. Yá nuémíaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi nacái. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacái icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca trompeta nabàlùacawa napùllacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yái idàbáanéerica ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli ínatalé quichái yáapicha yèewièericawa irái iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macái néená níai máisibéyéica cálica, abéeri néená yeemáca.

Yeemáca nacái manùbéeyéi àicu. Macái néená níái máisibéeyéica àicuca, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacáíwa macáita masicái ìyéerica cáli íinata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuíri úni yáaculé, yái wawàsi manuíríca dúli nacáiri iicacánáwa, yeeméericawa quichái iyú. ⁹ Néese madécaná manuíri úni nachacamàacawa irái iyú. Macái néená níái máisibéeyéica manuíri única, abéeri néená ichacamàacawa irái iyú. Manùbéeyéi néetácawa ìyéeyéica manuíri úni yáaculé. Ata alénacaalí manuíri úni ichacamàacawa irái iyú, yá macáita néetácawa ìyéeyéica úni yáaculé, càita nacái manùbéeyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèeyéicawa úni yáacubàa. Macái néená níái máisibéeyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá manuíri dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuníse yeeméericawa cachàiníiri quichái iyú. Yá dùlupùta nacáiri yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacái, úni imusúacatáiseacawa cáli irícuíse nacái. ¹¹ Yái dùlupùta ípidenéeri Ipisíiri. Yá macái néená níái máisibéeyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ípisíiri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ípisíiricáináni.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èeri icamalánaca, máisibáaná yéená nacái quéeri icamalánaca, máisibáaná néená nacái níái dùlupùta nacamalánaca. Càita catáca máisibáaná néená nacamalánaca. Càmita nacái nacàna máisibáaná néená èerlapi, táiyápi nacái.

¹³ Néeseté nuémìaca néré, yá nuémìaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiníiri iyú idècunitàacá yáalanícawa cáli iwicáubàa machacànita. Yá íimaca: “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué èeri mìnánáica báawéeyéica íiwitáise, casànapínacaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyéipínaca mesúnamáita!” càì íimaca.

9

¹ Néeseté nuémìaca cinconá imanùbaca ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá nuicáca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicacánáwa irícuèricatéwa chènuníse cáli íinatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máiníirica depuìwaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máiníirica depuìwaca. Yá ísa imichàacawa utàwi inùma irícuíse càide iyúwa yùucanlasi íisalená. Yái ísa utàwi irícuíséerica catáca imànica èeri icamaláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wirìichu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíse, yá nàacawa cáli íinatabàa. Níái wirìichu nacáiyéica nadènlaca náíwiwa náucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía. ⁴ Iwàwacutápiná càmita nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli íinata, macái bànacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ípidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quèeripíná, càmita quéwa ibatàa wirìichu inúaca wenàiwica. Yái icáicha cáiwica wenàiwica írínì càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenálípiná wenàiwica nacutáca néetácáténáwa quéwa càmita náalimápiná néetácawa. Máiní nawàwapíná néetácawa, quéwa yéetácáisi càmlíripíná líbàa nía.

⁷ Níái wirìichu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichùnìeyéica namànicaténá ùwicái. Nadènla corona oro yáawamíiri náiwita ìwaliwa. Wirìichunái càiyéi inànide iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadènlaca nacái náiwita ibáináwa càide iyúwa inanái íiwita ibáiná. Nadènla nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi. ⁹ Nadènlaca náimamiwa càide iyúwa hierro nàucutalícuwa, ipíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemlaná manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipìacawa

itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadènlaca nacái nasìpiwa càide iyúwa chália íwi. Náíwi idènièrica icáichawa yùuwichàidacaténá wenàiwica cinco quèeripiná. ¹¹ Níái wirìichu nadènlaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máinírica depuìwaca. Àngel ípidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, ímáanáca “Imáalàidéeri wía”.

¹² Yácata idàbáanéeri yùuwichàacáisi manuírca yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali. Péemìacué cayába, nàyaca pucháiba yùuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipiná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuémìacaté tàacáisi imusuéricawa nèewíise níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamírca, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi ímaca seisná ángel irí ipùlièrica yàasu trompetawa: “Piwasàa báinúaca ángel idacuèyécawa manuírca inanába néenibàa ípidenéri Eufates”, càì ímaca. ¹⁵ Yá iwasàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacùacaté nía iwasàacaténá nía áiba èeripiná. Abéerita Dios yáaliéricawa càinácaalí horapiná, èeripiná nacái, quèeripiná nacái. ¹⁶ Nuémìaca càisimalénácaalí úwinái níái yèeyéipinácawa caballo íinata. Nàacawa doscientos millones namanùbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballoca yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Níái yèeyécawa caballo íinata nadènlaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quíréeri, capíraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadènlaca náiwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íwita. Imusúacawa caballonái inùmalicúise: quichái, ísa nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa máiní ùuléeri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusuéricawa caballonái inùmalicúise, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballoca nadènlaca nachàiniwa nanùma irìcuísewa, nasìpi néeni nacáiwa. Nasìpi ipùata càiri iicácanáwade iyúwa àapi íwita. Nasìpi iyúwa nanúapiná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyécáwaca mamáalàacata, càmiyécáwaca caballonái inúaca, càmita nawènúadapiná náiwitáisewa ícha yái báawéerica namànírica. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíniná, ídolo icàaluíniná nacái, yái cuwáiná yéenáiwáná oroírca, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicuírca nacái. Níara ídoloca càmita náalimá naicáca, càmita nacái néemla, càmita nacái nèepuníwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íwitáisewa ícha yái nanúanáca wenàiwica, namànínáca nacái namàliyéidewa, nayéedúaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmírca nacái nanírísíwa.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Néeseté nuicáca áiba cachàiníiri ángel iricuèricawa chènuníise. Yá yéepuèriwa acalèe iyú, idènlaca àrawàli íwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idènlaca cuyàluta icáapi irìcuwa, abéeri cuyàluta achúméerína yàacùacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwáisewa manuírca úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abéemàa yàabàli apáuwáisewa chuítaliré. ³ Néese imáidaca cachàiníiri iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri íchacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanùbaca énu natàaníca nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuémìaca tàacáisi chènuníiséeri. Yá ímaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái ícha, yái tàacáisi siete namanùbaca énu náiméerica ìwali. Picá pitànàa yái náiméerica ìwali”, càì ímaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàluèricawa manuíri úni yáaculé, chuítaliré nacái, yá imichàidaca icáapi yéewápuwáisewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimiétacanéri iyú, yái Dios iyéerica càiripináta èeri càníri imáalàawa, yái idàbéericaté capiraléeri cáli, nía nacái chènuníiséeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháí èeri irícu, manuíri úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá ímaca: “Càmita quirínama Dios idècunìawa. ⁷ Yá yàanàapinàcaalí sietená ángel yéenáiwana idàbacatáipináta ipùllaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapiná imànicani, yái ibèericaté wenàiwicanái íicha, càide iyúwa icàlidàanáté yàasu wenàiwicanái iríwa, níai profetaca”, càì ímaca.

⁸ Néeseté nuémìaca àniwani yái tàacáisi chènuníiséerica. Itàaníca núapicha àniwa, ímaca nulí: “Pìa peedáca cuyàluta yàacùacanéerica icáapirícu yái ángel ibàluèricawa manuíri úni yáaculé, chuítaliré nacái”, càì ímaca nulí. ⁹ Néese nùacawa ángel yàatalé, yá nusutáca íichani yái cuyàluta achúméerínaca. Yá yàaca nulíni. Ímaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá piyáacani, yá puchìchacani pinùma irícu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapícua irícu, yásí ipisícani”, ímaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúméerína cuyàluta ángel icáapi irícuíse. Yá nuyáacani. Puchìchacani nunùma irícu, quéwa idècanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèerícuíse. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Iwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios inùmalícuíse manùbéeyéi wenàiwica ìwali, manùbéeyéi cáli néeséeyéi ìwali nacái, nàwali nacái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, nacuèrinánái ìwali nacái”, náimaca nulí.

11

Los dos testigos

¹ Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitúa nacáiri. Yá nuémìacaté tàacáisi íiméerica nulí: “Aquialé, pialimáida Dios yàasu templo, nasutàcàalu Dios íicha; pialimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénàcaalí wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíniná néenibàa. ² Picá quéwa pialimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càníyéi judío irí. Yá nabawàidapináni nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacàlená, idècunitàacá nacùapinàcani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapiná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmalícuíse mil doscientos sesenta èeri. Nadèniapiná nabàlewa cúulíri wáluma cáucuíri, iyúwa nabàle iyáaná níai íicháaníyéica yéetéeyéimiwa ìwali”, ímaca nulí.

⁴ Níai pucháiba icàlidéeyéipináca tàacáisi Dios inùmalícuíse, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluèyécawa Dios íipunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níai pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmalícuíse, níai pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáíwa. Càita iwàwacutá yéetáca cawinácaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níai pucháiba nadèniapiná nachàiniwa nabàliacaténá capiraléeri cáli ipíchaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Nadèni nachàiniwa nacái nawènúadacaténá úni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái íiwitáaná yúuwichàacáisica cáli ìwali iyúwata nawàwáaná.

⁷ Néese idècanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, yásí caluéri cuwèesi imusuéripinàcawa utàwi depuíwéeri irícuíse imànipiná ùwicái náipunita. Imawènìadapiná níawa, yásí inúaca nía. ⁸ Yá nachéecami irìapinàwa carretera irícubàa manuíri yàcalé irícu, Jerusalén iyacàlená, áibanáimi itàtàacatalécaté Náiwacali cruz ìwali. Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa Jerusalén iyacàlená mìnanaí nàyaca càide iyúwaté Sodoma iyacàlená mìnanaími

ìyáanáté, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeséeyéi ìyáaná. ⁹ Néese máisiba èeri y mediopiná manùbéeyéi wenàiwica macái cáli néeséeyéi naicáidapiná nachéecami irí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Càmita nabatàapiná áibanái ibàllaca nía. ¹⁰ Casímáipináca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái icàlidéeyéimica. Casímáica èeri mìnánái iwàwa íná nàapiná nalíwáaca cawèníri, níacáiná pucháiba profetamica yùuwichàidaca èeri mìnánái.

¹¹ Quéwa máisiba èeri y medio idénáami, yásí Dios icáucàidapiná nía àniwa, yásí namichàapiná nabàlùacawa, yá máíní cáalupináca èeri mìnánái iicáca níái pucháibaca. ¹² Néese néemìapiná cachàiníri tàacáisi chènuníiséerica. Yá íimapiná pucháiba irí: “¡Pimichàacuéwa sísaara!” càipiná íimaca nalí. Yásí namichàapináca chènuniré acalèe yèewiré nàuwidenái yèewíisewa. ¹³ Yáta cáli icusúapináwa máíní cachàiníri iyú Jerusalén ìyacàlená néenibàa, yá manùbéeyéi caplí nàuwàapináwa. Macái néená níái diéyéica caplica, abéeri néená yúuwàapináwa. Yá siete mil namanùbaca Jerusalén ìyacàlená mìnánái néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máíní cáalupináca wenàiwica ìyèeyéica mamàalàacata. Yá nàapiná Dios icàaluíniná yái ìyéerica chènuniré.

¹⁴ Yácata pucháibáaná yùuwichàacáisi manuúri yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali, quéwa yàanàapiná caquialéta yáara máisibáaná yùuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵ Néese sietená ángel ipùllaca yàasu trompetawa, yáté nuémìaca cachàiníri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapiná macái èeri mìnánái Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquéerica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripináta, èeri càimíri imáalàawa”, càì náimaca.

¹⁶ Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái íinatawa Dios ípunita nàuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios irí nàacaténá icàaluíniná. ¹⁷ Yá náimaca:

“Wàaca pírí cayábéeri, pía Wáiwacali Dios cachàiníríca náicha canánama, pía ìyéericaté bàaluité, ìyéerica nacái siùcade, ìyéeripiná càiripináta. Wàaca pírí cayábéeri cachàinicáiná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸ Calúaca píapicha níái èeri mìnánáica, quéwa báawaca píicáca yái namàiníríca. Idéca yàanàaca néenáiwáná piùwichàidacatáipináta yéetéeyéimiwa báawéeyéi íiwitáise, piacaténá nacái cawèníri nalí, níái íibaidéeyéica píripiná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmalìcuíse, nía nacái pìasu wenàiwicaca, nía nacái yèeyéica picàaluíniná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwáná pimáalàidacatáipináta macáita cawínácaalí báawéeyéica imànica èeri mìnánái íiwitáise”, càì náimaca.

¹⁹ Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènuníiséri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusi nacáiri templo írìcuíríca, yái yàalusica imàaquéerica nawàwalica Dios imànicaté wawàsi israelita yàawirináimi yáapicha icùanápínaté nía. Néese manùba énu icànaca, néemìaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúaca nacáiwa, granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli ínatalé nacái.

12

La mujer y el dragón

¹ Néeseté nuicáca manuúri yéenáiwánási nacáiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udènìlaca quéeri ùabàli yáapíise. Udènìlaca nacái corona uíwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta ìyaca ìwali. ² Idéerìcuíchúacáwa úái inanáica. Yá uíchááníca cáiwicáiná ulíni umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawàsi chènuniré,

péemìacué cayába, nuicáca manuíri màanu quíiréeri quéwa. Idènlaca siete na-manùbaca íiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái. Idènlaca corona íiwita ìwaliwa yáalimáwanama. ⁴ Yái màanu íbàaca manùbéeyéi dùlupùta isìpi iyúwa. Yúucaca nía cáli íinatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùtaca, abéeri néená icaláacawa cáli íinatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái íipunita. Màanu icùaca iyáacaténá uìri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái aslali icuèripináca macái èeri mìnánái cachàiníiri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uìri chènuniré, íimáanáca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái íinataléwa. ⁶ Uái inanái uplàcawa manacúali yùuculé, chuìri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica. Aléera iyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnièricaté ulípiná. Néré nàapíná uyáapínáwa mil doscientos sesenta èeripíná.

⁷⁻⁸ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái ángel íiwacalíná íipidenéeri Miguel, yàasu ángelnái nacái namànica ùwicái màanu íipunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu ángelnáica, namànica ùwicái Miguelnái íipunita, quéwa Miguelnái imawèniadaca nía, íná màanunái càmita quíirínama náalimá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuníise yái manuíri màanuca, yái bàaluitéeri àapica íipidenéeri Diablo, íimáanáca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, íipidenéeri nacái Satanás, íimáanáca “Wàuwidesàiri”, yái icháawàidéerica macái èeri mìnánái. Yácata náuquéeri chènuníise cáli íinatalépiná, yàasu ángelnái nacái náucacawa yáapicha chènuníise.

¹⁰ Néese nuémìlaca cachàiníiri tàacáisi chènuníise. Yá íimaca: “Wacuèriná Dios idéca iwasàaca wía. Dios idéca yàasáidaca íiwitáise cachàiníiriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapíná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuníise, yái icháawàidéerica wéenánái íináwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios irí èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàaca naináwaná ìwali.

¹¹ Wéenánái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetèericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmicáiná nacái nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha éwita áibanái inúacáanáta nía.

¹² ¡Casíimáicué piwàwawa, píacué iyéeyéica chènuniré! ¡Quéwa píacué èeri mìnánáica, máinícué piùwichàapínacawa, yácáiná Diablo icháawàidéerica waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníise pìatalécué máiníiri calúaca íiwitáise, yáalíacáináwa iyaca irí maléená èeri!” càí náimaca.

¹³ Néese yái màanuca yáalíacáináwa náucacaténí chènuníise cáli íinatalé, yá iplàcawa úami úái inanái imusúadéechúaca iicá èeri. ¹⁴ Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipíná manuínaméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu íicha chuìri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná, nàacatalépiná uyáapíná máisiba camuí y medio piná. ¹⁵ Yá màanu imusúadaca úni inùmalícuísewa inanái yáamiwáisepiná, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. ¹⁶ Cálita quéwa iyúudàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yèewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalícuísewa. ¹⁷ Néese máiní calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níái uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulíaná nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía.

13

Los dos monstruos

¹ Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuíri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníiri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuíri úníacuíse. Yái

cuwèesi idènìaca siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. Idènìaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái íiwita imanùbaca idènìaca ípidenáwa itàaníyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscasa yái cuwèesica. ² Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi iicacánáwa. Idènìaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idènìaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca íiwitáise cachàiníiriwa cuwèesi irí, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùullaca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiri iyú. ³ Abéeri néená níai caluéri cuwèesi íiwitaca idènìaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté íiwita yéetácawa, quéwa cháunási ichùnìacawa, yá íiwita icáucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máiní nàinàidacawa naicàidaca caluéri cuwèesi irí, neebáida nacái càide iyúwa ichùullianá nía. ⁴ Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yácáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: “Máiní cachàiníiri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. ¡Canácata yáaliméerica ipéliacani!” cài náimaca.

⁵ Màanu imàaca nacái canùmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanícaténá casaquèeri iyú Dios ìwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùullaca èeri mìnánái cachàiníiri iyú cuarenta y dos quéeri. ⁶ Cuwèesi itàaníca casaquèeri iyú Dios ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios ípidená ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios ìyacàle ìwali, nàwali nacái níai ìyéeyéica chènuniré. ⁷ Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái íipunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùullaca macái èeri mìnánái. ⁸ Macái èeri mìnánái nàapíná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawínácaalí càmíiyéica idènìaca ípidená ichanèericawa Cordero yàasu cuyàluta irícu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Cordero yéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, yái Cordero nanuéricaté. ⁹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemìlacué cayába yái tàacáisi núuméeripinácuéca pirí:

¹⁰ “Iwàwacutácaalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; iwàwacutácaalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa”, càicué núumaca pirí.

Iná iwàwacutácué pìidenìaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, peebáidacué mamáalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli irícuíse. Idènìaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quéwa itàanírica càide iyúwa màanu itàaníná. ¹² Idènìaca íiwitáise cachàiníiriwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbáanéeri cuwèesi imàníná idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha. Yá ichùullaca macáita èeri mìnánái nàaca idàbáanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi íicha. ¹³ Imàni yàacawa nacái madécaná yái càmíirica áiba idé imànica, ichùullaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníise wenàiwicanái iicápiná. ¹⁴ Yái idàbáanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmíirica wenàiwica idé imànica, ichìwáidacaténá èeri mìnánái. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùullaca namànica caluéri cuwèesi yéenáiwaná yái idàbáanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quéwa ìyaca quiríta, cáucani. ¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbáanéeri cuwèesi yéenáiwaná icáucapíná. Yá ichàiniadaca yéenáiwanási yéewanápiná itàaníca, ichùullacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, yái idàbáanéerica cuwèesi yéenáiwanáca. ¹⁶ Ichùullaca nacái natànàanápiná cuwèesi yéenáiwaná macái wenàiwica icáapi yéewápuwáise ìwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàlicu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécaneeyéi nacái, nía nacái yèepuníiyéicawa máiwacalináwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwènìaca, iwéndáanápiná nacái canácaalí irí yái cuwèesi

yéenáiwánáca, yái cuwèesi ípidenáca, càmicaalí ípidená, néese ípidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáalíacáica wía. Péemíacaalícué càinácaalí ímáaná, yá iwàwacutácué píalíacawa cuwèesi yàasu número ìwali, wenàiwica yàasu númerocáináni. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

14

El canto de los 144,000

¹ Néeseté, péemíacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Siòn yàasu dúli ínata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèeyéi ipùdàlicu Cordero ípidená iyú, Yáaniri Dios ípidená iyú nacái. ² Néese nuémíaca manuíri tàacáisi chènuníseeri càide iyúwa wéemíaná madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemíaná cachàiníiri énu isàna tiríricaalí, càì nacáide iyúwa wéemíaná madécaná inuényéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisàì canción yàalubáisi néenibàa, nàacuésesemi nacái níái báinúaca cáuyéi ángel, nacuèrinánái yàacuésesemi nacái. Canáca áibanái yáalíméeri yéewáidacawa nacántàanápínáquéi canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca èeri mìnánái, Dios iwasèeyéica cháì èeri irìcuíse. ⁴ Níacata cà míiyéica iimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénácaalí yàawa. Níacata Dios iwasèeyéica irípináwa càide iyúwa idàbáanéeri ofrenda èeri mìnánái yèewíise, Cordero irípiná nacái. ⁵ Cà míiyéita cachiwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba ángel yáalaníacawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábèeri tàacáisi cà míiri imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnánái irí, macái cáli néeséeyéi irí nacái, macái yàawiría irí nacái, macái wenàiwica itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú, macái wenàiwica íiwitáaná irí nacái. ⁷ Yá ímaca cachàiníiri iyú: “Peebáidacué Dios itàacái. Píacué nacái irí cayábèeri, máiníicáinácué mawiénica péenáiwaná Dios icàlidacatáipínáta èeri mìnánái iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná píacué Dios icàaluíniná, yái idàbéericaté capìraléeri cáli, yái cálica nacái, puiwéeri úni nacái, úni cà míiri puiwa nacái”, càì ímaca.

⁸ Néese áiba ángel yàacawa idàbáanéeri ángel yáamiwáise. Yá ímaca: “Idéca imáalàacawa yái manuíri yàcaléca, Babilonia ìyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia ìyacàlená mìnánáimi náalímáidacaté macái cáli néeséeyéi namàníinápiná náapicha nabáyawanáwa máiní báawéeri”, càì ímaca.

⁹⁻¹⁰ Néese áiba ángel yàacawa náamiwáise. Yá ímaca cachàiníiri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áibata, yá Dios yùuwichàidapíná níawa báawanama máiní báawéeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapíná níawa quichái ùuléri béecaná iyú, ípidenéeri azufre, Dios yàasu ángelnái yàacuésesemi, Cordero iicápiná nacáiwa. ¹¹ Yái quichái íisalená imichàacawa càiripínáta èeri cà míiri imáalàawa, yái quichái yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacái íichawa, èeríapi, táiyápi nacái, cawínácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, nía nacái imàaquéeyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi ípidená”, càì ímaca.

¹² Iná iwàwacutácué cachàinica píiwitáise, píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píideníacaténácué píuwichàanáwa matuúbanáiri iyú, píacué yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulíaná, yeebáidéeyéica nacái Jesús itàacái.

¹³ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníseeri. Yá ímaca nulí: “Pitànàa yái tàacáisica: ‘Casímáica cawínácaalí yéetèeyéipínacawa siùcáisede yeebáidéeyéica

mamáalàacata Wáiwacali itàacái', càì pitànàaca", íimaca yái tàacáisica. Néese Espíritu Santo íimaca: "¡Báisícata, casíimáica nía, nayamáidapínáwa nàuwichàacái íichawa, yácáiná yái cayábéerica namàníricaté áibanái irí yàapínacawa náapicha!" càì íimaca yái Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Néeseté, péemíacué cayába, nuicácaté cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe íinata càiride iyúwa asíali iicácanáwa. Idèniaca oroíri corona íiwita ìwaliwa. Idèniaca nacái macàpucuíri wisuanási yéecuanéeri. ¹⁵ Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri íicha, yá imáidaca cachàiníri iyú irí yái yáawinéericawa acalèe íinata. Íimaca irí: "Pisíaca píasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedácaténá ituíná ìyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, mísicáináni, yái ituínásica ìyéerica cáli íinata", càì íimaca. ¹⁶ Néese yái yáawinéericawa acalèe íinata isíaca yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínási cáli íicha.

¹⁷ Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo irícuíse chènuníiséeri, idèniérica nacái macàpucuíri wisuanási yéecuanéeri. ¹⁸ Yá áiba ángel yàacawa altar íicha, yái ángel icuèrica quichái. Yá imáidaca cachàiníri iyú irí yái ángel idèniérica macàpucuíri wisuanási yéecuanéeri. Yá íimaca irí: "Piwichùaca nía píasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedá uva ìyacaná abéyéeri uva yéetaná íicha ìyéerica cáli íinata, quíiracáiná níai ìyacanáca uvaca", càì íimaca. ¹⁹ Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa, yá yeedáca uva ìyacaná cáli íicha. Yá yúucaca uva ìyacaná manuíri yàalusí irículé napisùacatalépiná uva ituní. Yái yàalusí íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi, yùuwichàidacatalépináta báawéeyéi wenàiwica. ²⁰ Yá napisùaca uva ìyacaná méetàuculé yàcalé íicha. Yá madécaná irái imusúacawa yàalusí íicha. Yái irái yéesáidaca àta caballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanùbaca kilómetros idècuni imusúacawa yàalusí íichawa yái iráica.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ Néeseté nuicáca chènuniré áiba manuíri yéenáiwánási nacáiri icalùadéerica nuicáca: siete namanùbaca ángelnái idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Níacata namáalàidáanáca macáita. Idécanáami siete namanùbaca yùuwichàacáisi yàanàaca èeri mìnánái ìwali, yásí imáalàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi cháì èeri irícuíríca.

² Nuicá nacái càiride iicácanáwa iyúwa manuíri úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yèewíadéeriwa quichái yèewi. Nuicáca wenàiwica imawèniadéeyéica caluéri cuwèesi, càmicáiná nàa icàaluíniná, yàasu yéenáiwánási nacái. Càmita nacái namàaca natànàaca nàwali caluéri cuwèesi íipidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yái manuíri úni asáirica yáaculé, nadèniaca arpa Dios yèerica nalí. ³ Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yái Dios yàasu wenàiwica íibaidéericaté Dios irípiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yái canción íiméerica càì:

"¡Máiníri cayábaca macáita yái pimànírica càmíríca wadé wamànica, pía Wacuéríná Dios, cachàiníri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacàníri iyú, báisíri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴ Macáita nàapíná plimiétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapíná pirí cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapíná pìataléwa, yá nàapínáca picàaluínínáwa naicácáiná picùaca macáita machacàníri iyú", càì náimaca.

⁵ Néeseté nuicáca yàacùacawa yái templo ìyéerica chènuniré, yái templo mabáyawanéeri Dios ìyéerica irìcu. ⁶ Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo irìcuise idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle masaquèeri mèlumèluíri nacái. Nadènà nacái nàwallabàawa cáucuíri cinturón oroíri nàucutalicubàawa. ⁷ Néese abéeri néená níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroíchúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniéyéiwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yái Dios ìyéerica càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa. ⁸ Yái templo chènuníiséerica ipuniáacawa ísa iyú, imusuéricawa Dios yàatanáise, yái Dios ìyéerica ica-maláná mèlumèluíri irìcuwa, yái Dios máiníri cachàinica íiwitáise. Yá canáca yáaliméeripiná iwàlùacawa templo irìculé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacáisica siete namanùbaca ángel idènièyéica.

16

Las copas del castigo

¹ Néese nuémìaca cachàiníri tàacáisi templo irìcuiséeri, yái templo ìyéerica chènuniré. Yá ímaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Pìacuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli ínatalé, yái Dios yàasu yùuwichàacáisi ìyéerica siete namanùbaca bacàa irìcu”, càì ímaca nalí.

² Iná idàbáanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cacháunáca èeri mìnánái idènièyéica caluéri cuwèesi yéenáiwana napùdàlicu, macái wenàiwica yèeyéica cuwèesi yàasu yéenáiwana ícàaluíniná. Báawéeri cháunási imusúacawa nàwalíse, yáasaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri úni yáaculé. Yá macái manuíri úni ichacamàacawa yéetáními íiranámi iyú. Yá macáita néetácawa ìyèeyéica manuíri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáiseacawa cáli irìcuise. Yá nacha-camàacawa irái iyú. ⁵ Néese nuémìaca ángel yái icuèrica úni, ímaca Dios irí: “Pidéca piùwichàidaca nía machacàníri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, ìyéerica siùcade, ìyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca pìasu wenàiwica, pìasu profetanái nacái. Siùca pidéca piaca nàirapiná irái. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácaténawa, nanúacáináté pìasu wenàiwica”, ímaca.

⁷ Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi altar irìcuiséeri, yá ímaca: “¡Báisícata, Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama! ¡Pidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! ¡Yácata nabáyawaná iwèni! ¡Pidéca piùwichàidaca nía machacàníri iyú!” càì ímaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa èeri ìwali. Yá yèepùacawa máiní ùuléerica yái èeri icamalánáca. Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemácawa ùuléeri iyú báawanama, yá nacuísaca náichawa Dios báawéeri iyú, yái Dios ibànuèrica nàwali yùuwichàacáisi, càmìta nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanapiná càide iyúwa Dios ichùulianá nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa caluéri cuwèesi yàalubái ínatalé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèesi yàasu cáli icùacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamiádaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú.

¹¹ Nacuísaca Dios báawéeri iyú, yái Dios chènuníiséerica yùuwichàidacáiná nía cáiwíri iyú, cháunási iyú nacái. Càmìta nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa.

¹² Néese seishná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri inanába yáaculé ípidenéri Eufates. Yá chuica yái inanába yéewacaténá nachàbacawa chuiri cáli ínatabàa, níara icuèyéica cáli iyéerica èeri imusúacatáisewa.

¹³ Néeseté nuicáca máisiba demonio casaquèeyéi íiwitáise. Abéeri demonio imusúacawa màanu inùmalicuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèesi inùmalicuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachìwéeri iwicùlidéeri inùmalicuise. Níai demonio casaquèeyéi íiwitáise càyéide iyúwa balùta iicacánáwa. ¹⁴ Demoniocáiná nía yáaliméeyéica imànica yái càmíirica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánai icuèrinánai yàatalé, nàwacáidacaténá nacuèrinánai namànínápiná ùwicái Dios ípunita áibaalípiná Dios yàasu èeripiná máiníri càyéinináca, yái Dios cachàinírica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali íimaca walí: “Péemíacué cayába, nùapínacawa néese àniwa isicúasíwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmícatáipínata wenàiwicanái icùa nùanàaca. Casímáica iwàwa cawínácaalí icuèrica nùanàanápíná, íbaidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ipíchaná íbáiniacawa nuwéré íbáyawaná ìwalísewa”, càì íimaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèeyéica íiwitáise nàwacáidaca macái èeri mìnánai icuèrinánai alé ípidenacataléta Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáuli irìcubàa. Yá nuémíaca cachàiníri tàacáisi imusúacawa chènuníseeri templo irìcuise yàalubáisi yèewíise. Yá íimaca: “¡Yácata imanùbaca!” càì íimaca. ¹⁸ Néese énu icànaca mèlùmèlúiri iyú, nuémíaca nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécaná. Yá cáli icusúaca nacáiwa máiní cachàiníri iyú, máiní cachàiníri náicha macái cáli icusúacái waiquéerica cháì èeri irìcu. ¹⁹ Néese manuíri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáiná yàacùacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níai yàcaléca macái cáli ínatéeyéica iyaca. Néese Dios iwàwalica manuíri yàcalé Babilonia, yùuwichàidacaténáni manuísíwata. ²⁰ Macái iwàwata nasawíacawa manuíri úni yáaculé. Manuínaméeyéi dúli nacái namáalàacawa canánama. ²¹ Granizo yúuwàa nacáiwa chènuníse wenàiwica ìwali, yái granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi cuarenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná imíaca, àta wenàiwicanái icuísacataléta íichawa Dios báawéeri iyú, ìwalíse yái yùuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máinícáiná báawacani.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Néeseté nuicáca abéeri néená níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca bacàa. Yá íimaca nulí: “Aquialé, núasáidaca piicá yùuwichàacáisi yàanèeripínaca ùwali úai íiméechúaca manùbéeyéi asianái yáapicha plata ìwalínápiná yáawinéechúacawa manùbéeyéi úni inànìacubàa. ² Macái cáli icuèrinánai cháì èeri irìcuíyéica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi íichawa. Nía nacái èeri mìnánai nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuíri iyú, umàaquéerica nalí naimácaténá úapicha”, íimaca nulí.

³ Néese yái ángel itéca núa manacúali yùuculé, càinàwàiri, canáacatalé wenàiwica. Yá nuicáca inanái yáawinéechúawa quíréeri cuwèesi íinata. Cuwèesi ípidená madécaná ichanàacawa cuwèesi ìwalíse, yái ípidená íiméerica “Dioscata núa”. Idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴ Uái inanáica udèniaca ubàlewa capíralesíwéeri iicacánáwa, quíréeri nacái. Udèniaca nacái madécaná tùliquichi, oroíri, cawèníchúa íba nacái, cawèníchúa perla nacái. Udèniaca nacái bacàa ucáapirìcuwa, abéechúa bacàa oro yáawamíchúa ipuniéechúawa iyú ubáyawaná umànírica manuísíwata Dios iiquéerica máiní báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaquèeri

iyú ùacaténá cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná, níái ídoloca. ⁵ Udènlà uípidenáwa ibàacanáta upùdàlicuwa: “Manuíri Babilonia ìyacàlená, úái náatúaca macái inanái iiméeyéica asìanái yáapicha plata ìwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàníiyéica ibáyawanáwa nàacaténá cuwáiná icàaluíniná, níái ídoloca”, còi ímáanáca yái uípidenáca. ⁶ Yáté nuicáca ucàmaca úái inanáica uìracáiná náíranámi, níái Dios yàasu wenàiwicamica, náíranámi nacái níái nanuéyéica neebáidacáiná Jesús itàacái. Nudécanáami nuicáca úa, yá máíní nuínáidacawa manuísíwata nuicáidaca ulí, càmícináté núalíawa càinácaalí ímáaná yái yéenáíwanási nacáirica.

⁷ Néese ángel ímaca nulí: “¿Cáná yéewa máíní cáulenáca píchani? Yáca numàacapíná píalíacawéera càinácaalí ímáaná, úái inanáica, càinácaalí ímáaná nacái yái caluéri cuwèesi itéerica úa, idènièrica siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸ Yái caluéri cuwèesi piiquéerica ìyacaté, quéwa càmíri ìya siùca. Néese imusúapínáwa depuúwéeri utàwi ìricuise, néesecáwa imáalàapínáwa. Eeri mìnánái yàapíná caluéri cuwèesi icàaluínínáwa, macáita canéeyéica ípidená ichanàacawa cuyàluta ìricu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Dios yèeyéica icáuca càmíri imáalàawa. Quéwa èeri mìnánái máíníiripíná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèesi ìyèerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yèepuèripínáwa cáuca àniwa.

⁹ “Siùcade péemìacué cayába, píacué cáalíacáiyéica, píalíacaténácuéwa càinácaalí ímáaná: Níái siete namanùbaca íiwitaca ímáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inanái yáawinéechúacawa ínata. ¹⁰ Ímáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetácawa. Abéeri néená icùaca wenàiwica siùca. Aiba yàanàapínáwa icùacaténá wenàiwica. Quéwa yàanàapínácaalí, yá icùapíná wenàiwica maléená èeri. ¹¹ Yái caluéri cuwèesica ìyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenàcani, níái siete namanùbacaca, yá nacái imáalàapínáwa.

¹² “Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica ímáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái càmíiyéicáwa idàba icùaca wenàiwica. Quéwa nacùapíná níawa maléená èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèesica. ¹³ Yá abédanamata náíwítáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápíná caluéri cuwèesi ìrí, namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, namàacáanápíná nacái caluéri cuwèesi icùaca nàasu cáli néeséeyéi. ¹⁴ Yá namànipíná ùwicái Cordero ípunitawa quéwa Cordero imawènladapíná níawa, cachàiníricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca imáidaca nía, idéca nacái yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwichàacáanítawa”, còi ímaca nulí yái ángelca.

¹⁵ Yái ángel ímaca nulí àniwa: “Pidéca piicáca úái iiméechúaca manùbéeyéi asìanái yáapicha plata ìwalínápiná, yáawinéechúawa manuínaméeyéi úni inàniacubàa. Níái manuínaméeyéi úni ímáanáca càicanide iyúwa macái íiwitáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháí èeri ìricuíyéica. ¹⁶ Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica, ímáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái ìyèeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máíní báawaca naicápiná úái iiméechúaca asìanái yáapicha plata ìwalínápiná. Yá náucaca úa abéechúata, mabàleta. Néese nayáapíná uínámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú. ¹⁷ Dioscáiná idéca imàacaca náináidacawa namàníinápíná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyéica cáliquéi, abédanamapínáta náíwítáise náapichawáaca neebáidáanápíná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápíná nacái icùaca nàasu

cáli néeséeyéi, àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Dios icàlidáanáté.
 18 Uái inanái piiquéechúaca, yácata manuírì yàcaléca ichùulièrica macái cáli icuèrinánái”, càì ímaca nulí yái ángelca.

18

La caída de Babilonia

¹ Néeseté àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuníise. Yá cachàinírìca íiwitáise. Cáli icànaca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. ² Yá ímaca máiní cachàinírì iyú:

“¡Idéca imáalàacawa yái manuírì yàcalémica Babilonia ìyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái ìyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi màsibèe, casaquèeyéi cuipìra nacái nadéca namànica nabànwà néenibàa, namùlubè nacáiwà!

³ Níacáiná macái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuírì iyú, imàaquéechúaca yáawawa nalí naimácaténá úapicha. Níái icuèyéica cáli canánama cháì èeri irìcuíyéica nadéca naimáca úapicha, úái càmlíchúaca náinusíwa. Níá nacái cacharreroca cháì èeri irìcuíyéica nadéca càasuca nía úapicha, ùyacáiná máiní càasuírì iyú umànicaténá ubáyawanáwa málaléquéeri iyú”, càì ímaca.

⁴ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá ímaca:
 “Pimusúacuéwa yàcalé íicha, píacué cáininéeyéica nuicáca, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanácué nacái nùuwichàidaca pía úapicha.

⁵ Máiníacáiná manuírìca ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalíacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

⁶ Piùwichàida úa ìwalíise yái báawéerica umànírìca áibanái irí, yá piùwichàida úa cachàinírì iyú pucháiba yàawiriéricatái yáwanái íicha yái báawéerica umànírìca áibanái irí.

⁷ Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawèníri, càita nacái piùwichàida úa, pimàaca uícháánica. Uumacáiná uwàwalícuísewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwica. Canácatáita nuícháaníwa càide iyúwa manírìlichúami íicháaníná’, úumaca uínáidacawa ulíwa.

⁸ Iná yéewa abé èeri irìcu yàanàapíná ùwali yái ùuwichàanápínacawa, yásí uícháanicawa umáapicawa, yá uetápiná nacáiwà. Néese uemápinacawa quichái iyú macáita, cachàiníacáiná Wacuériná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidéripínaca úa”, ímaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliquéi, iiméeyéica úapicha càmlíchúaca náinusíwa, níái ìyéeyéicaté càasuírì iyú úapicha, yá náicháanípíná cáiwírì iyú ùwali, naicácáiná uemámicawa. ¹⁰ Yá nabàlùapínacawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca:

“¡Catúulécánaca waicáca pía, pía yàcalé manuírìca Babilonia, yái yàcaléca cachàinírìmica! Aquialénamata abé hora irìcu, Dios idéca yùuwichàidaca pía”, càipíná náimaca.

¹¹ Níá nacái cacharreroca cháì èeri irìcuíyéica, náicháanípíná nacái ùwali. Yá máiní achúmaca nawàwa nacái càmicáiná quirínama wenàiwica iwènà náicha nàasu natéerica. ¹² Natécaté néré oro, quíramenírì plata nacái, cawèníyéi íba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capíralesíwéeri iicacánáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái íiwitáaná àicu pumènírì isàni nacái, macái wawàsi nacái namànírìca marfil imànicaná, macái wawàsi nacái namànírìca cawèníri àicu imànicaná, bronce imànicaná nacái, hierro imànicaná nacái, cawèníri íba mármol imànicaná

nacái. ¹³ Natécaté nacái canela, casàníiri nacái, incienso pumèníiri isàni nacái, pumèníiri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuíri nacái, séenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituíná nacái. Natécaté nawéndacaténá nacái napìranáíwa pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténá nía yàcalé mìnánái irí. ¹⁴ Cacharrerónái náimapiná yàcalé irí:

“¡Canáca pírí iyacanási cawènírica, caséericaté piyáaca! ¡Idéca yúucacawa pìicha càiripináta pìasu cawèníiri yàcàsica, macái pìasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita pìanàa nía àniwa!” náimaca.

¹⁵ Níái iwéndéeyéicaté càiri wawàsi yàcalé mìnánái irí, yeedéeyéicaté nacái nalíwa plata yàcalé mìnánái íicha, nabàlùapináwa déeculé yàcalémi íicha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yùuwichàanáwa. Yá náicháanípíná cachàiníiri iyú, máiní achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá náimapiná nalíwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca yái manuúri yàcalémica! Yàcalé mìnánáimi nadèniàcaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capìralesíwéeri iicácanáwa nacái, quíiréeri nacái. Cachìlanáca nía nacái oro iyú, cawèníiri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéerìcuíseta, abéeri minuto irìcu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènírica!” náimaca.

Macáita idènièyéica nave lancha nacáiri, nía nacái cacharreroca yèeyéicawa nave irìcu, nía nacái íbaidéeyéica nave irìcu, yèeyéicawa manuúri úni yáacubàa, nabàlùapináwa déeculé yàcalémi íicha. ¹⁸ Naicápiná yàcalémi íisalená imichàacawa yàcalémi íicha, yásí náimaca náicháaníca cachàiníiri iyú: “¡Canácata áiba manuúri yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” náimaca. ¹⁹ Yá namutúapíná cáli ichùmalé náiwita ínatabàawa, càide iyúwa náiwitáise iyáaná máinícaíná achúmaca nawàwa. Yá náicháanípíná cachàiníiri nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécanáca waicáca yái yàcalé manuúrimica! Yàcalé yàasu cawèníirimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuúri úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora irìcu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica”, náimaca.

²⁰ Quéwa casímáicué piwàwa yàcalémi ìwali, píacué iyéeyéica chènuniré, píacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, píacué nacái apóstolca, píacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Casímáicué piwàwa Dioscáiná idéca yùuwichàidaca yái yàcalémica ìwalíse macáita yái báawéerica umàníricatécué pírí.

²¹ Néese nuicáca áiba cachàníiri ángel imichàidaca manuúri íba macàpucuíri. Yá manuúca yái íbaca càide iyúwa manuúri íba nàulùanápíná iyú trigo ituíná. Néese ángel yúucaca yái manuúri íbaca manuúri úni yáaculé. Yá íimaca:

“Càita nacái piúcapínacawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuúrica Babilonia iyacàlená. Yá canáca náalimáaná nèepùà nàanàaca pía àniwa.

²² Càmita nacái néemìapíná nasàna pìasu calle irìcubàa, níái inuèyéica sànasi arpa iyú, nía nacái icántèeyéica, nía nacái ipùlièyéica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íbaidéeyéi néenibàa canácáiná náibaidéeripíná. Càmita nacái nàulùapíná ituínási.

²³ Càmita napucúadapíná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipíná matrimonio, máinícaínaté cachàiníiri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé mìnánáimi naméeràidacaté canánama èeri mìnánái Dios íicha nàasu màliacáisi iyúwa.

²⁴ Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuèyéicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri irìcu”, íimaca yái ángelca.

19

¹ Néseté àniwa nuémìlaca cachàiníri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemìaná manùbéeyéi wenàiwica itàacái iyéeyéica chènuniré. Yá náimaca cachàiníri iyú: “¡Aleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábéeri Dioscáiná idéca iwasàaca wíá yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wàacué icàaluíniná, máiní cachàiníri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

² Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica machacàníri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái iiméechúacaté asìaná yáapicha plata ìwalínápiná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá báawéeri naimácáinaté úapicha càmíichúaca nàinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáinaté wenàiwica íbaidéeyéica Dios irípiná”, náimaca.

³ Néese náimaca àniwa: “¡Aleluya! Wàacué Dios irí cayábéeri. Yái uísalená imichàacawa càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa”, náimaca.

⁴ Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyéi ángel náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios íipunita nàacaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái íinatawa. Yá náimaca: “¡Báisíta, amén! ¡Aleluya, wàacué Dios irí cayábéeri!” náimaca. ⁵ Néese nuémìlaca cachàiníri tàacáisi yàalubáisi néeséeri. Yá íimaca:

“¡Píacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íbaidéeyéica irípiná, píacué nacái yèeyéica Dios icàaluíniná, píacué sùmanái, béeyéi nacái canánama!” càì íimaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ Néese nuémìlaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemìaná madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemìaná manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemìaná casànéeyéi énu manuíyéi tirírícaalí. Yá náimaca:

“¡Aleluya, wàacué cayábéeri Wacuèriná Dios cachàiníri iríwa, yái cachàiníríca náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

⁷ Yá casíimáicué wíá, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábéeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipináta iríwa yàacawéetúapínáwa. Uái yàacawéetúapíná udéca uchùnìlaca úawawa.

⁸ Idéca imàacaca ùwalica ubàlewa cayábéeri lino, masaquèeri nacái, mèlumèluíri nacái. Yái cayábéeri wáluma lino íimáanáca càicanide iyúwa yái cayábéerica Dios yàasu wenàiwicanái imàníríca”, càì náimaca.

⁹ Néese ángel íimaca nulí: “Pitànàani: ‘Casíimáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapínáwa’, càì pitànàacani”, íimaca nulí. Néese íimaca nulí àniwa: “Yái tàacáisi nucàlidéerica pirí, báisíiri tàacáisicani Dios inùmàlicuíséerica”, íimaca nulí.

¹⁰ Yá nubàlùacawa nùulùì ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, quéwa ángel íimaca nulí: “Píca pimàni càì. Núacata íbaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Pía Dios icàaluíniná”, íimaca nulí. Yácáiná Espíritu Santo imàaquéericaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmàlicuise, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca iináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Néseté nuicáca capíraléeri cáli yàacùacanéerica chènuníise, Dios iyacàle nacái, yá péemíacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata, yácata Wáiwacali, íipidenéeri Cayábéeri íiwitáise, Machìwéeri nacái. Machacàníri iyú yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica,

imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluíri ituí càide iyúwa waicáana quichái ipèrù. Idènìaca madécaná corona íwita ìwaliwa. Idènìaca ípidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáalíawa càinácaalí ímáana yái ípidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idènìaca ípidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènuníiséeyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadènìaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa náalimáwanama cabalèeri caballo ínata. ¹⁵ Wáiwacali yùuwichàidapiná èeri mìnanaí itàacái cachàiníiri iyúwa, macái cáli néeséeyéi càmlíyéica yeebáida itàacái. Yùuwichàidapiná níawa cachàiníiri iyú. Yá imáalàidapiná wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa máiníiri báawaca Dios íicáca, yái Dios cachàiníirica náicha canánama. Imáalàidapiná níawa càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva ìyacaná ipisùacaténá uva ituní. ¹⁶ Idènìaca ípidenáwa ináawani ìwaliwa, icuuchuí ìwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níai macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níai macái èeri mìnanaí íiwacanánáica”.

¹⁷⁻¹⁸ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèricawa èeri ituí irìcu. Yá íimaca cachàiníiri iyú wáchulinái irí yáalaníyéicawa chènunibàa: “Caquialécué, pìwacáidáyacacuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàacàsi Dios ichùnièripinácué pirí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níai ichùulièyécate wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáimica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàiníyéica, nía nacái caballomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomí ínata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íibaidéeyéimica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníyéimicawa máiwacallíyéimica, nía nacái sùmanáimica, béeyéimica nacái”, càì íimaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùulièyéica èeri mìnanaí. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái ìwacáidáyacuéyéicawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali ípunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo ínata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníise. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachìwéeri iwicùlidéerica, imàníirica yái càmlírica wenàiwica idé imànica idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwáidacaténá wenàiwica imàaquéeyéica nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáiwana ícàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái irìculé ícáuca yáapichatawa, yàasu cachìwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuiri quichái irìculé, yàara manuiri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, càiripinéerita ìyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo ínata inúaca cuwèesi yàasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalicuíse. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeyéimicawa àta cadécataléta níai wáchulica.

20

Los mil años

¹ Néeseté nuicáca ángel iricùacawa chènuníise. Idènìaca llave icáapi irìcuwa yàacuèripiná iyú depuìwéeri utàwi inùma. Idènìaca nacái manuiri cadena icáapi irìcuwa. ² Néese ángel íibàaca màanu, yái bàaluitéeri àapica, idènièrica ípidenáwa càì: Diabolo, ímáanáca “Icháwàidéeri waináwaná ìwali”, Satanás nacái, ímáanáca “Wàuwidesàiri”. Angel idacùaca màanu cadena iyú mil camuí piná. ³ Néese ángel yúucaca màanu depuìwéeri utàwi irìculé. Yá ángel ibàliaca utàwi inùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníiri iyú màanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca, ipíchaná màanu ichìwáidaca èeri mìnanaí. Néese mil camuí idénámi, yá iwàwacutápiná nawasàaca màanu àniwa maléena èeripináta.

⁴ Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níai yáawinéeyéicawa yàalubáisi ínata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàníyéica

ibáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeyéimicawa nawichuèyéicaté ícha íiwita nacàlidacáinaté Jesús iináwaná ìwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái irí. Cà míiyéicaté yàa caluéri cuwèesi icàaluíniná, yàasu yéenáiwanási nacái. Càmitaté namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áiba. Yá nèepùapináwa cáuca àniwa, yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípíná. ⁵⁻⁶ Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casímáica nía, mabáyawanéeyéica nía nacái, níai imichèeyéipínacawa yéetácáisi ícha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yàara pucháibáaná yéetácáisica. Sacerdotepínaca níawa íbaidéeyéica Dios irípiná, Cristo irí nacái. Yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípíná. Quéwa áibanái yéetéeyéimicawa càmitàacá namichàapínáwa yéetácáisi ícha àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca.

Derrota del diablo

⁷ Néese mil camuí idénáami, yásí ángelnái namusúadapíná Satanás irícuíse yái nadacùacatalécani. ⁸ Yá imusúapínáwa ichìwáidacaténá macái èeri mìnánái, nía nacái ípidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá ìwacáidapíná nía namànicaténá ùwicái. Chínamáipínaca níai úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹ Yá nàapínáwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níai úwica, Israel yàasu cáli ínatalé, yá nabàlùapínáwa itéesebàa yái Dios yàasu wenàiwica ìyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios ibànùapíná quichái chènuníise, yásí yeemáca macáita níai úwináimica. ¹⁰ Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná ìwali, yái ichìwáidéerica wenàiwica, Dios yúucapínáni quichái irìculé, yàara manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, alé ìyacatalépináca yái caluéri cuwèesica, yá nacái yàasu cachìwéeri iwicùlidéerica. Yá nàuwichàapínáwa càiripínáta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri cà míiri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Néeseté nuicáca manuíri yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata. Yá cáliquéi, yá nacái capìraléeri cáli chènuníiséerica nachalíacawa, yá canáca nía quirínama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi ínata. ¹² Néese nuicá níai yéetéeyéimicawa canánama, níai manuínaméeyéica, nía nacái púubéeyéica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi ípunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái ípidená idènièyéica icáucawa cà míiri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná ìwali níai yéetéeyéimicawa, càide iyúwa nalééná cuyàluta irícuíse naináwaná, càinácaalíte namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹³ Macái wenàiwica yéetéeyéicatéwa manuíri úni yáaculé namusúacawa úni yáacuíse, yá nabàlùacawa Dios ípunita. Macáita nacái yéetéeyéimiwa nàanàaca yéetácáisi ícha, càliculí ícha nacái, síisáanácaalíte néetácawa. Yá icàlidapíná naináwaná ìwali canánama càinácaalíte namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴ Néese yúucaca yéetácáisi quichái irìculé; yúucaca infierno quichái irìculé nacái, yái infierno báawéeyéimi íiwitáise yùuwichàacatalécawa. Yúucaca nía quichái irìculé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata quichái iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisica, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa quichái iyú càiripinéerita ìyaca. ¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeyéica ípidená ichanàacawa cuyàluta irícu, yásí yúucaca nía quichái irìculé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quichái iyú, canácáiná náipidená cuyàluta irícu, yái cuyàluta idènièrica wenàiwicanái ípidená idènièyéica icáucawa cà míiri imáalàawa.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisài capìraléeri cáli, nuicá nacái wàlisài cháí cáli, imáalàapinácáináwa yáara idàbáanéerimica capìraléeri cálica, cháí idàbáanéerimica cálica nacái. Canácata quéwa manuíri úni. ² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yái wàlisài Jerusalénca. Iricùacawa chènuníse Dios yàatanáise. Cayábéerica yái yàcaléca Dios ichùnièrica cayába. Cayábéeri iicacánáwa càiride iyúwa inanái iicacánáwa udécanáami ùwalica ubàle cawèníriwa ùacawéeri irípináwa, ipíchawáise umànica matrimonio yáapicha. ³⁻⁴ Néeseté nuémìlaca cachàiníri tàacáisi Dios yàalubái irìcuíséeri, yái yàalubáisi Dios yáawinacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càí ímaca: “Péemìl cayábani, siúcáise de Dios iyaca èeri mìnánái yáapicha. Yèepunípináwa náapicha, icùapíná nacái níawa. Dioscata yàacawéeridapíná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapíná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càmiyéipíná ícháani néenibàa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíri yácáiná idéca imáalàacawa càiripínáta canánama yáara quéechéerimicaté iyaca”, ímaca nulí.

⁵ Néese Dios, yái yáawinéericawa manuíri yàalubáisi ínata, icùacaténá canánama, ímaca: “Péemìl cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, ímaca. Néese íma nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa núumáaná píri, báisíricáiná nutàacáica íná pialimá peebáidacani”, ímaca nulí yái Diosca.

⁶ Yá ímaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté, núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macaléerica iwàwa, nùaca ìirawa úni yèeri icáuca càmiíri imáalàawa, mawèníri iyú quéwa nùaca ìirani”, ímaca nulí nutànàacaténáni. ⁷ Yá ímaca nulí àniwa yái Diosca: “Cawinácaalí imawènladéeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yái cawènírica mawèníri iyú, níái nuénibeca. Núacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepíná nacáywa”, ímaca nulí nutànàacaténáni. ⁸ Néese ímaca nulí àniwa yái Diosca: “Quéwa cawinácaalí níái càmiyéica yeebáida nutàacái cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacái iwènúadéeyéica nuícha íiwitáise, nía nacái càmiyéica yeebáida nutàacái, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmiírica nacái nanìrisíwa, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná, nía nacái macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuíri quichái irìculé yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiníri ùuleca, càiripinéerita iyaca. Yái quichái ípidenéeri ‘Pucháiba yàawiriéri yéetácáisica’”, ímaca nulí yái Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàaca nùatalé, abéeri néená níái siete namanùbaca ángelca idènièyecaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyécawa iyú yái siete namanùbaca yùuwichàacáisi Dios ibànùèripínáca namáalàidáaná canánama yùuwichàacáisica cháí èeri irìcuírca. Yái ángel ímaca nulí: “Aquialé, núsáidacaténá piicá úara Cordero yàacawéetúapínáca”, ímaca nulí yái ángelca. ¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáiwána nacáiri iyúta quéwa, alé chènuníri dúli ínatalé. Néese ángel yáasáida nuicáca Cordero yàacawéetúa, yái cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, ípidenéeri Jerusalén, iricuèricawa chènuníse Dios yàatanáise. ¹¹ Yái yàcaléca mèlumèluírca Dios icamaláná iyú. Mèlumèluíri càide iyúwa cawèníri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yái yàcalé idènlaca itéesewa iwáináwa chènunírica, manuíri nacái. Yái iwáiná idènlaca doce namanùbaca

inùmawa. Macái inùmata abéeri ángel ibàlùaca icùacani. Macái inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiría Israel itaquénáinámica. ¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná ìwali este iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca oeste iwérécata. ¹⁴ Yái yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapliséeyéi náalimáwanama náipidená ichanàacawa níái doce namanùbaca apóstol yèepuníyécátéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yái ángel itàaníríca núapícha idènlaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibàlài néeséeri iwáiná nacái, inùma nacái. ¹⁶ Yái yàcaléca abédanaméerita ibàlài icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yái yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacái icáalaca ichènunica, càita nacái icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yái yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnánái yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yái iwáináca yáawami cabalèeri íba cawèníiri ípidenéerica jaspe. Yái yàcaléca yáawami orota càide iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹⁻²⁰ Doce namanùbaca manuínaméeyéi íba iwáiná yáapíse. Íba imanùbaca ichanèerica ìwali abéeri íiwitáaná cawèníiri íba: jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capìraléeri, cuniéri íba; ágata, capìraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisiwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíiréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprasa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capìralesíwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawènírica. Inùma imanùbaca imàníiri abéeri perla ícha, iwáiná inùmapiná. Yái yàcalé yàasu manuíri carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé irìcu nasutácàalupináca Dios ícha. Yàcalé imanuícata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàiníríca náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé ìwali, quèeri nacái, icànacáiná ìwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeséeyéi yèepunícawa yàcalé icamalá irìcu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawèníriwa yàcalé irìculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàllawa èeríapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawèníriwa néré yàcaléiriculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlùacawa néré. Cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapícha cànírica nanìrisíwa, càníchúaca nacái náinusíwa, nía nacái cachìwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlùacawa néré. Níawamita idènièyéica ípidenáwa ichanàacawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu, yái cuyàlutaca idènièrica náipidená canánama níái Dios yèeyéica icáuca càníri imáalàawa.

22

¹ Néeseté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càníri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíise, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapícha, nacùacaténá canánama. ² Yái inanába iwatácawa bamuchúamibàa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibàa. Aicu nabàlùacawa carretera idùlepibàa, càita nacái abéemàawáise nabàlùata nacáíwa néenibàa. Yái àicuca, yácata yèerica wacáuca càníri imáalàawa. Idènlaca iyacanáwa, doce yàawiría yàaca iyacanáwa macái camuíta. Quèeri imanùbacata càyacanácani. Yái àicu ibáináca cayábéeri dabéca ichùnèerica macái èeri mìnánái. ³ Yàcalé irìcu, canácatáita ìya wawàsi Dios iiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapícha, ípidenéerica Jesucristo, nacùapíná èeri mìnánái néenibàa. Nàasu wenàiwicanái

yàaca nacàaluíniná. ⁴ Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadènlapíná Dios ípidená napùdàlicuwa. ⁵ Canáca néré catéeriwa. Níái iyéeyéipínáca néenibàawa càmita iwàwacutá napucúadaca lámpara, càmita nacái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànapíná nàwali. Nacùapíná macáita Dios yáapicha càiripínáta, èeri càmliri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Néeseté ángel ímaca nulí: “Báisíiricata yái tàacáisica, íná yéewa píalimá peebáidacani macái piwàwalicuísewa. Yá nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmalicuíse, idéca ibànùaca yàasu ángelwa yáasáidacaténá yàasu wenàiwicanái irí cànínacaalí ichàbàanápínáwa mesúnamáita”, ímaca nulí yái ángelca.

⁷ Wáiwacali ímaca walí: “¡Péemlàcué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! ¡Casímáica nawàwa cawínacaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cuyàluta irícu, yái icàlidéerica cànínacaalí ichàbàanápínáwa!” càì ímaca yái Wáiwacalica.

⁸ Núa Juan, núacata yái yéemièrica, iiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idécanáami nuémàcani, nuicàcani nacái yái wawàsica, yá nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica. ⁹ Quéwa ángel ímaca nulí: “Picá pimàni càì. Núacata piacawéeriná íibaidéerica Dios irípiná píapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuíse, náapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irícu. Pìaca abéerita Dios icàaluíniná”, ímaca nulí.

¹⁰ Néese ímaca nulí àniwa: “Picá pibàani áibanái íicha yái tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irícu, icàlidéerica cànínacaalí ichàbàanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, ímaca. ¹¹ Cawínacaalí imàniyéica ibáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa caquialéta. Cawínacaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunícawa mamáalàacata mabáyawanéeri iyú”, ímaca.

¹²⁻¹³ Wáiwacali ímaca walí: “¡Péemlàcué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! Yásí nutéca cawèníiri, yá nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripínáca macáita wenàiwica irí náalimáwanama càide iyúwa imanuícanama nadéca namànica cayábéeri, báawéeri áibata. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericaté macáita, imáalàidéeripíná nacáwa macáita”, ímaca.

¹⁴ Casímáica cawínacaalí masaquèeyéica imànica íiwitáisewa báawéeri íicha yéewacaténá nayáaca nayáacaléwa yái àicu lyacanà yèerica nacáuca càmliri imáalàawa, yéewanápíná nacái nawàlùacawa iwáiná inùma irìcubàa wàlisài Jerusalén iyacàlená irìculé. ¹⁵ Déeculé yàcalé íicha nàyaca níara casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái camàliquèeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmlíchúaca náinusiwa, càmlírica nacái nanìrisiwa, nía nacái inuéeyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná, macáita nía nacái casímáiyéica ichìwáidaca áibanái wenàiwica.

¹⁶ “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténácué pírí yái tàacáisica, nalípiná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquèeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérinámica. Núacata nacái idàbéeripínáca Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèlúiri dùlupùta ichanèericawa mèlumèluwaca mapisáisiwata èeri imanùbaca”, ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapíná náimaca Jesús irí: “¡Aquialé!” cài náimaca Jesús irí. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “¡Aquialé!” cài píimacué Jesús irí. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica icáucawa càníri imáalàawa, aquialécué, peedácué piríwani mawèníri iyú, càide iyúwa macàléeyéi iwàwa iwàwáaná ìiraca úni.

¹⁸ Yá nùalàacué pía cachàiníri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèerica cháí cuyàluta irìcu, icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa. Aibacaalí itùculiada néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapíná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèerica ìwali cháí cuyàluta irìcu. ¹⁹ Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta irìcuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu ìyacanà yèeri wacáuca càníri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca ìyaca mabáyawanéeri yàcalé irìcu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica ìwali cháí cuyàlutaca irìcu.

²⁰ Yái Wáiwacali Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica íimaca: “Báisíta, nùanàapíná mesúnamáita”, cài íimaca yái Wáiwacalica.

Néeseté núumaca: “Báisíta, amén. ¡Aquialé, Wáiwacali Jesús!” cài núumaca.

²¹ Nusutácué Wáiwacali Jesús íicha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri.